

מכירה 69 Auction
חלק I Part

Rare and Important Items

Including items from the collections of
Prof. Shlomo Simonsohn and Uzi Agassi

פריטים נדירים ומיוחדים

כולל פריטים מאוספיהם של
פרופ' שלמה סימנסון ועוזי אגסי

Writing	כתיבה
Shneur Hertzell	שניאור הרצל
Yonatan Jacoby	יונתן יעקבי
Miriam Kornfeld	אוריאל ליבזון
Oriel Leibzon	יוסף לידר
Joseph Lieder	רות פכטוביץ
Ruth Pachtowitz	מרים קורנפלד
Eli Stern	אלי שטרן
Editing	עריכה
Miriam Kornfeld	מרים קורנפלד
Eli Stern	אלי שטרן
Photography	צילום
Yigal Pardo	יגאל פרדו
Design	עיצוב
Ettie Naftaly	אתי נפתלי
Administration	אדמיניסטרציה
Galit Eva Smith	גלית אוה סמיט
Esther Strauss	מרים צוקר
Miryam Tzoker	אסתר שטראוס
Logistics	לוגיסטיקה
Yaniv Ilan	יניב אילן
Ori Mor	אורי מור
Prepress and Print	לוחות והדפסה
A.R. Printing Ltd, Tel Aviv	ע.ר. הדפסות בע"מ, תל-אביב
November 2019	נובמבר 2019

This catalogue requires Genizah

הקטלוג טעון גניזה

Front Cover: Item 58

כריכה קדמית: פריט 58

Back Cover: Item 105

כריכה אחורית: פריט 105

Page 1: Detail from Item 10

עמ' 1: פרט מפריט 10

Rare and Important Items

Including items from the collections of
Prof. Shlomo Simonsohn and Uzi Agassi

פריטים נדירים ומיוחדים

כולל פריטים מאוספיהם של
פרופ' שלמה סימונסון ועוזי אגסי

Auction 69 מכירה Part I חלק

יום שלישי, ה' כסלו תש"ף, 3 בדצמבר 2019, 19:00

Tuesday, December 3, 2019, at 7:00 pm

התצוגה והמכירה תתקיימנה במשרדנו

רחוב רמב"ן 8, ירושלים

The preview and the auction will be held at our offices
8 Ramban St. Jerusalem

	Auction Preview on	ימי תצוגה			
Thursday	November 28, 2019	12:00 - 20:00	12:00 - 20:00	ל' חשון	28.11.19 יום ה'
Sunday	December 01, 2019	12:00 - 20:00	12:00 - 20:00	ג' כסלו	01.12.19 יום א'
Monday	December 02, 2019	12:00 - 20:00	12:00 - 20:00	ד' כסלו	02.12.19 יום ב'
Tuesday	December 03, 2019	11:00 - 14:00	11:00 - 14:00	ה' כסלו	03.12.19 יום ג'

תצוגה במועד אחר ותאפשר בתיאום מראש

Preview at other times can be arranged through our offices

טלפון בזמן התצוגה +972-77-5140223 Phone during preview

Online bidding is possible (pre-registration is required)
via the Kedem website

ניתן להשתתף במכירה בזמן-אמת (בהרשמה מראש)
באמצעות אתר האינטרנט של קדם

www.kedem-auctions.com

Kedem קדם

תוכן Contents

ספרי תורה ומגילות אסתר Torah Scrolls and Esther Scrolls	6
כתבי יד מעוטרים וכתבי יד תפילות Illustrated Manuscripts and Manuscripts of Prayers	11
כתבי יד Manuscripts	22
חסידות - כתבי יד ומכתבים Chassidism – Manuscripts and Letters	30
מכתבי רבנים Rabbinical Letters	49
ספרים עם הגהות וחתימות ועותקים מיוחסים Books with Glosses and Signatures and Books of Important Ownership	60
ספרי חסידות Chassidic Books	81
ספרי חסידות - חב"ד Chassidic Books – Chabad	117
סלאוויטא וזיטומיר Slavita and Zhitomir	128
ספרי תפילה ומקרא Bibles and Prayer Books	141
תלמוד ומשניות Talmud and Mishnayot	153
ספרים שונים Miscellaneous Books	161
חפצי יודאיקה Judaica Objects	169
קהילות ישראל ומלכי אירופה Jewish Communities and European Monarchs	178
שואה ושארית הפליטה Holocaust and Sheerit Hapletah	200
ציונות, ארץ ישראל ומדינת ישראל; אישים יהודים Zionism, Palestine and Israel; Noted Jewish Personalities	211
גרפיקה ואמנות Graphic Art and Paintings	261

1a

1. ספר תורה זעיר - פולין, המאה ה-19 / מעיל קטיפה רקום זהב ומעוטר בחרוזים צבעוניים - אירופה, המאה ה-20

ספר תורה זעיר. [פולין, המחצית הראשונה של המאה ה-19]. נתון במעיל קטיפה רקום זהב. [אירופה, ראשית המאה ה-20 בקירוב].

קטיפה; רקמת חוטי זהב על תשתית קרטון; תחרת אשוות מתכתית; חרוזים צבעוניים.

ספר תורה בכתב זעיר, מעומד במתכונת 'ווי העמודים' על פי תיקון סופרים מתקופה זו. הספר גלול על עצי חיים.

הספר נתון במעיל עשוי קטיפה ירוקה, מעוטר ברקמת זהב באותיות "ו" ו"י", במגן דוד ובדגם צמחי, וכן בחרוזים צבעוניים. לשוליו תפורה תחרה מתכתית. בראש המעיל נחתכו פתחים לעצי החיים תוך פגיעה בעיטור התחרה, ושוליים מוקפים תפרים גסים. בקצותיו התחתונים של המעיל תפור שרוך; נראה שהמעיל שימש במקורו כתיק לתפילין ולאחר מכן הוסב לשימוש הנוכחי.

גובה הקלף: 13 ס"מ. גובה עצי החיים: 30 ס"מ בקירוב. מעיל: 19x15.5 ס"מ. מצב טוב-בינוני. תפרים גסים ותיקונים מאוחרים במכונת תפירה במעיל הקטיפה. אזורים שחוקים בקטיפה. פגמים וחלקים חסרים מעטים ברקמה. שבר (מתוקן בהדבקה) בבסיס אחד מעצי החיים.

פתיחה: \$8000

הערכה: \$10,000-20,000

1. Miniature Torah Scroll – Poland, 19th Century / Velvet Mantle with Gold Embroidery and Rhinestones – Europe, 20th Century

Miniature Torah scroll. [Poland, first half of 19th century]. Placed in a gilt-embroidered velvet mantle. [Europe, ca. early 20th century].

Velvet; goldwork on cardboard cutouts; metallic bobbin lace; rhinestones. Torah scroll with miniscule script, in the "Vavei HaAmudim" format, based on the contemporary Tikkun Soferim. The scroll is wound on rollers, and cloaked in a green velvet mantle, bearing the gilt-embroidered letters Vav and Yud, a Star of David and foliate designs, as well as rhinestones. Edged with metallic bobbin lace. Openings for the rollers were cut into the top of the mantle, unskillfully edged and causing damage to lace. Drawstring at the bottom of the mantle; the mantle appears to have been made as a tefillin pouch, which was later converted to serve as Torah mantle.

Height of parchment: 13 cm. Height of rollers: approx. 30 cm. Mantle: 19x15.5 cm. Good-fair condition. Unskilled hand stitches and late machine stitches to velvet mantle. Rubbed areas to velvet. Damage and some loss to embroidery. Break (repaired with glue) at base of one roller.

Opening price: \$8000

Estimate: \$10,000-20,000

1b

2a

2. מגילת אסתר מעוטרת על קלף - איטליה, המאה ה-18

מגילת אסתר מעוטרת. [איטליה, המאה ה-18].

דיו על קלף; עיטורים ואיורים מודפסים וצבועים ביד.

עשר עמודות, מוקפות מסגרת עיטורית; ביניהן מפרידים עיטורים צמחיים ועיטורים גיאומטריים בדגם מורכב של מבוך משתלב. בראש העמודות ולרגליהן עשרים סצנות מודפסות וצבועות ביד המגוללות את סיפור המגילה - ממשנה המלך אחשוורוש ועד לתליית בני המן ולחגיגות הפורים. בשובלים שבראש המגילה ובסופה מופיע עיטור צמחי נאה, אף הוא מודפס וצבוע ביד.

המגילה נתונה בנרתיק נאה, עשוי עור ונייר שיש ומעוטר בהטבעה מחבת.

גובה: 16.5 ס"מ. מצב בינוני. קלף כהה ומוכתם, בייחוד ביריעה הראשונה. קמטים. קרע חסר גדול בראשית היריעה הראשונה, משוקם במילוי נייר, עם פגיעה בעיטור אך ללא פגיעה בטקסט (העיטורים השלמם ביד). קרעים חסרים קטנים נוספים ביריעה הראשונה, משוקמים במילוי נייר. פגמים וקרעים קלים. צבע ועיטורים מתקלפים, דהויים וחסרים. יריעה מס. 3 עשויה קלף שונה מן האחרות.

מגילה מטיפוס זה (שנדפסה ברובה, כפי הנראה, מאותם לוחות, אך עיטור השובל הפותח שלה שונה מהמגילה שלפינו) מצויה באוסף צ'רטורסקי במחזאון הלאומי בקראקוב, פולין, ומופיעה באינדקס לאמנות יהודית ע"ש בצלאל נרקיס של המרכז לאמנות יהודית. מס. קטלוגי 2442.

פתיחה: \$15,000

הערכה: \$20,000-25,000

2b

2. Illuminated Parchment Esther Scroll – Italy, 18th Century

Illuminated Esther scroll. [Italy, 18th century].

Ink on parchment; printed decorations and illustrations, colored by hand.

Ten columns, set within decorative frames; the intercolumnar spaces are decorated with framed panels filled with stylized floral motifs. Above and below the intercolumnar spaces are panels enclosing intricate labyrinth motifs. Twenty printed illustrations appear in the upper and lower bands, colored by hand, depicting scenes from the megillah narrative, from Achashverosh's feast to the hanging of Haman's sons and the Purim festivities. The beginning and end of the scroll are decorated with fine floral motifs, likewise printed and colored by hand.

The scroll is placed in a fine leather and marbled paper case, with gilt decorations.

Height: 16.5 cm. Fair condition. Parchment darkened and stained, particularly in first membrane. Creases. Large open tear at beginning of first membrane, repaired with paper, affecting decorations, not affecting text (decorations replaced by hand). Small open tears to first membrane, repaired with paper. Damage and minor tears. Losses and damage to paint and decorations. Membrane 3 from different parchment.

A similar Esther scroll (presumably mostly printed from the same plates, apart from a variant opening decoration) exists in the National Czaratory Museum in Krakow, Poland, and is recorded in the Bezalel Narkiss Index of Jewish Art – Center of Jewish Art, catalog no. 2442.

Opening price: \$15,000

Estimate: \$20,000-25,000

2c

3. מגילת אסתר גדולה ומעוטרת – הונגריה וארץ ישראל, המאה ה-19

מגילת אסתר מעוטרת בפורמט גדול. [מגילה: הונגריה (?), אמצע המאה ה-19 בקירוב. איורים: ארץ ישראל, סוף המאה ה-19 בקירוב]. דיו וצבעי מים על קלף.

מגילת "המלך" (רוב העמודות פותחות בתיבת "המלך"), גלולה על ידי עץ. 42 שורות בעמודה; שמות עשרת בני המן כתובים בעמודה נפרדת. בשורות העליונות מופיעים עיטורי תגים. אותיות הוי"ה מודגשות.

למגילה נוספו לאחר כתיבתה עיטורים (מלאכת הוספת העיטורים נעשתה כפי הנראה בארץ ישראל, כמה עשורים לאחר כתיבת המגילה). בין העמודות מפרידים עמודי שלמה הניצבים על כנים מדורגים; בתחתית העמודים בסיסים מעוטרים ובראשם אגרטלים. מעל העמודות קשתות המסתיימות בעיטורים צמחיים. בתחתית המגילה מופיעים מראות-נוף וסצנות מן המגילה, בקווים דמויי-תחריט ובסגנון האופייני לאיורי מגילות אירופיות במאות הקודמות.

גובה הקלף: 35.5 ס"מ. גובה כולל (עם הידית): 64 ס"מ. מצב טוב. כתמים, קמטים ופגמים בקלף. צבע דהוי וחסר בכמה מקומות. דיו דהוי ומתקלפת בכמה מקומות. רישום קטלוגי (בלתי מזהה) על גב המגילה.

למגילה דומה ראו קטלוג סות'ביס, נובמבר 1983, פריט מס. 153.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$5000-8000

3a

3c

3b

3. Large, Illuminated Esther Scroll – Hungary and Eretz Israel, 19th Century

Large, illuminated Esther scroll. [Scroll: Hungary(?), ca. mid-19th century. Illustrations: Eretz Israel, ca. late 19th century].

"HaMelech" scroll (most the columns begin with the word "HaMelech"), on a wooden roller. 42 lines per column; the names of the ten sons of Haman are written in a separate column. Crown decorations to upper lines. The letters He, Vav and Yud which form G-d's name, are emphasized in several places.

Later illuminations, probably added in Eretz Israel decades after the scroll was scribed. Separating the text columns are Solomonic columns standing on stepped bases, with additional elaborate bases and urn capitals. Stylized foliate arches top the text columns, underneath which appear engraving-like Esther scroll scenes and landscapes, in a style typical of European Esther scrolls of previous centuries.

Height of parchment: 35.5 cm. Overall height (including roller): 64 cm. Good condition. Stains, creases and defects to parchment. Losses and damage to paint. Damage and occasional losses to ink. Catalog number (unidentified) on back of scroll.

See a similar scroll in the Sotheby's catalog, November 1983, item 153.

Opening price: \$2000

Estimate: \$5000-8000

3d

4a

4. Parchment Esther Scroll – Illustrations and Gold Leaf

Large Esther scroll, decorated with printed illustrations and gold leaf. [Publisher and place of printing not indicated; ca. late 1990s].

Ink on parchment; crimson paint and gold leaf. Signed and dated by the artist in several place, in the plate: "Hanin 97" / "Hanin 98".

Large format "HaMelech" scroll (most columns begin with the word "HaMelech"). Ashkenazic script. Decorated with printed illustrations, highlighted with crimson paint and gold leaf – a scene from the Megillah unfolds at the foot of each column, while a pair of animals from traditional Jewish iconography top each column (pairs of lions, eagles and deer). The columns are separated with European and Oriental landscapes, set in fine frames, with birds, crowns and winding, foliate motifs. On the opening tab of the scroll, depictions of a palace courtyard and Mordechai riding a horse.

Height (including roller): 67 cm. Very good condition.

Opening price: \$7000

Estimate: \$8000-10,000

4. מגילת אסתר על קלף - עיטורים ועלי זהב

מגילת אסתר גדולה, מעוטרת באיורים מודפסים ובעלי זהב. [ללא ציון מוציא לאור ומקום, סוף שנות ה-90 של המאה ה-20 בקירוב].

דיו על קלף; צבע ארגמני ועלי זהב. חתומה ומתוארכת בכמה מקומות בידי האמן, בדפוס: "Hanin 97" / "Hanin 98".

מגילת "המלך" (רוב העמודות פותחות בתיבת "המלך") בפורמט גדול. כתיבה אשכנזית. לאורך המגילה מודפסים איורים, מעוטרים בצבע ארגמני ובעלי זהב - בתחתית כל טור נראית סצנה מספור המגילה, ובראש כל טור צמד בעלי חיים ממסורת האיקונוגרפיה היהודית (צמדי אריות, נשרים ואיילים). בין הטורים מפרידים תיאורי נוף עירוני באירופה ובמזרח המשובצים במסגרות נאות, ציפורים, כתרים ודגמי עלים מתפתלים. בשובל שבפתח המגילה נראית חצר ארמון ודמותו של מרדכי הרוכב על הסוס.

גובה (עם מוט הגלילה): 67 ס"מ. מצב טוב מאוד.

פתיחה: \$7000

הערכה: \$8000-10,000

4b

5a

5b

5. כתב-יד מעוטיר על קלף - תפילות וברכות לשעת קריאת התורה - אייבניץ, המאה ה-18 - נוסחים ייחודיים, כולל תפילה שתיקן המהר"ל מפראג

כתב-יד על קלף, תפילות וברכות הנאמרות בשעת קריאת התורה. אייבניץ (Eiwanowitz, מורביה; כיום: Ivanovice na Hané, צ'כיה), [המחצית הראשונה של המאה ה-18]. כתב מרובע (סת"ם) וכתב אשכנזי-בינוני (כאותיות צ"ר). בראשי הקטעים עיטורים צמחיים מסוגננים, ציפורים ועוד.

בשולי עמ' [9] קולופון הסופר: "יד הכותב יוסף במהור"ר הילל שמ[ואל?] סופר סת"ם דק"ק אייבניץ". בשולי עמ' [4] חתימת בעלים עתיקה: "יהודא ליב בן לא"א כהר"ר יצחק אייזק יצ"ו".

כתב-היד כולל תפילות הנאמרות בשבת, לאחר קריאת התורה בבית הכנסת ולפני תפילת מוסף. בראש כתיב"י (עמודים 1-2) מופיעות שתי תפילות "יקום פורקן", וברכת "מי שברך" לציבור שנאמרת אחריו, ולאחר מכן, מופיעה "ברכת ראש החדש" (נוסח קצר, ללא ה"יהי רצון" שהתקבל בזמן מאוחר יותר).

בעמ' [3] תפילה "מי שברך" למקבלים על עצמם להתענות שני וחמישי (נוסח לא מוכר), ותפילה מיוחדת ל"קיסר רומי המהלל (קארליסט)...". [כפי הנראה הכוונה לקרל הששי קיסר האימפריה הרומית הקדושה, שמת ב-1740].

בעמודים [4-6]: סדר שינוי השם לחולה [תפילת "מצלאין אנחנו" ו"יהי רצון" לאחר שינוי השם], ברכת "מי שברך" לחולה [מי שברך אברהם יצחק ויעקב... וחסידים הראשונים ומי שרפא מרים הנביאה מצרעתה והמתיק מי מרה ע"י משה רבינו ע"ה ורפא מי ירחו ע"י אלישע ורפא חזקיה מלך יהודה מחליו ובנימין הצדיק מחליו...]. נוסח דומה מובא מתוך פנקס גרמייזא כ"ה, ע"י פרומקין, ב'סדר רב עמרם גאון", ירושלים - תרע"ב. ראה חומר מצורף; ברכה ליולדת [נוסח לא מוכר, בסגנון דומה למובא אצל פרומקין, שם].

בעמ' [7]: תפילה "של מהור"ר ליב מפראג לשני וחמישי" - תפילה נגד המוסרים והמלשינים,

"יהי רצון... שתעקר ותשרש... המוסרים המזיקים את ישראל בלשונם והמהרסים המצב מן הקהלות ומיצרים אחיהם מישראל להתגולל עליהם להפלים...". [תפילה זו מזכרת בספר תקנות מדינת מהרין על שמו של המהר"ל מפראג, ונשתמרה, בשינויי לשון, בפנקס בית הכנסת של קהילת קרעזמיר. ידוע כי נהגו לומר אותה בקהילת איזנשטט, אך שם ייחסוה למהר"ם א"ש בעל "פנים מאירות". ראה חומר מצורף].

בעמ' [8]: תפילות "יהי רצון מלפני אבינו שבשמים" של ימי שני וחמישי, ותפלת "אחינו כל בית ישראל", ובעמ' [9]: תפילת "אב הרחמים" למקדשי השם. תוספת בעמוד האחרון [10]: נוסח עירוב תבשילין, כנראה מכותב אחר (עם תיבת פתיחה מעוטרת).

5 דפי קלף (10 עמ' כתובים). 27 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי, מספר קרעים. כריכה חדשה.

מזוהר מכתב מאת פרופ' גרשום שלום (אנגלית) בעניין התפילה נגד המוסרים שבכתב-יד זה.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

5. Ornamented Parchment Manuscript – Prayers and Blessings for the Torah Reading – Eiwanowitz, 18th Century – Unique Texts, Including a Prayer Composed by the Maharal of Prague

Parchment manuscript, prayers and blessings accompanying the Torah reading. Eiwanowitz (Moravia; presently Ivanovice na Hané, Czech Republic), [first half of 18th century].

Square (scribal) script and semi-cursive Ashkenazic script (similar to Tzene-Rene typeface). Stylized bird, animal and foliate designs at the beginning of each section.

Scribe's colophon at the foot of p. [9]: "Written by the scribe Yosef son of R. Hillel Shm[uel?], sofer in Eiwanowitz". An early owner's signature inscribed at the foot of p. [4]: "Yehuda Leib son of R. Yitzchak Eizek".

The manuscript comprises prayers recited on Shabbat, following the Torah reading in the synagogue, before the Musaf prayers. The manuscript begins (pp. [1-2]) with two prayers – Yekum Purkan and the Mi Sheberach blessing for the community recited thereafter, followed by the Rosh Chodesh blessing (concise version, without the Yehi Ratzon which became accepted in later times).

5c

A Mi Sheberach prayer (an unknown text) for

those who undertake to fast on Monday and Thursday is featured on p. [3], with a special prayer for the "Exalted Emperor of Rome (Caralis)..." (presumably referring to Charles VI, emperor of the Holy Roman Empire, d. 1740).

On pp. [4-6]: order of changing the name for a sick person (Metzalin Anachnu and Yehi Ratzon following the name change), Mi Sheberach for a sick person ("...He who healed Miriam the prophetess from her leprosy, and sweetened the bitter waters through Moshe, and healed the waters of Yericho through Elisha, and healed Chizkiyahu king of Yehuda from his illness, and Binyamin HaTzaddik from his illness..." – a similar text is found in Pinkas Worms, quoted by Frumkin in Seder Rav Amram Gaon, Jerusalem 1912. See enclosed material); blessing for a mother who gave birth (unknown text, similar style to the one cited by Frumkin, *ibid*).

On p. [7]: Prayer "by R. Leib of Prague for Mondays and Thursdays" – prayer against informers: "May it be Your will... to uproot and eradicate... the informers who cause harm to the Jewish people through their tongues, and who destroy the status of the communities, and oppress their Jewish brethren...". (This prayer is mentioned in the Moravia book of regulations, where it is attributed to the Maharal of Prague. It was preserved, with some textual variation, in the synagogue registry of the Krezmir community. The Eisenstadt community would reputedly recite it, but there it was attributed to R. Meir Eisenstadt, author of Panim Me'iroi. See enclosed material).

On p. [8]: Prayers for Mondays and Thursdays, and the Achenu Kol Beit Yisrael prayer. P. [9]: Av HaRachamim prayer for those who perished in sanctification of G-d's name. Addition on the final page [10]: Text of Eruv Tavshilin, presumably from a different writer (with a decorated initial word).

5 parchment leaves (10 written pages). 27 cm. Good-fair condition. Stains and wear, several tears. New binding.

A letter from Prof. Gershom Scholem (in English) is enclosed, regarding the prayer against informers found in this manuscript.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

6

6. קמיע "ברכת כהנים" – איטליה, המאה ה-18/19 – שמירה מעין הרע ושמירה ליולדת ולילוד

קמיע עם פסוקי ברכת כהנים "יברך ה' וישמך...", ושמות קודש "אנקתם...". (שם הקודש בן כ"ב אותיות, העולה מפסוקי ברכת כהנים). כתב מרובע ונאה על נייר. [איטליה, המאה ה-18/19 בקירוב]. מקור השימוש כ'קמיע' בפסוקי ברכת כהנים, מובא כבר במדרשי חז"ל, בהם נאמר כי בעת מתן תורה ובנין המשכן, כתב הקב"ה פסוקי ברכת כהנים ונתנם לישראל כקמיע (ראה במדרש רבה, פרשת נשא, פרשה יב; פסיקתא רבתי פרשה י; מדרש אגדה נשא פרק ז': כשנתן הקב"ה התורה לישראל ניתנה בפומבי ושלטה בהם עין הרע ונשתברו הלוחות - "כשבא להשרות ביניהם המשכן, מה עשה? כתב תחילה ברכת כהנים במקום קמיע, כדי שלא תשלוט בה עין הרע"). בספרי הסגולות מובאים פסוקי ברכת כהנים, בתוך נוסחאות קמיעות שונות. בספר "תולדות אדם" (זולקווא, ת"פ, דף כ"א/2, אות קטו) המיוחס לרבי יואל בעל שם, מובא נוסח קמיע שמירה ליולדת ולילוד, הכולל פסוקי ברכת כהנים ופסוקים ושמות קודש נוספים. מיסת נייר. 7x9 ס"מ. מצב ביוני-טוב. כתמים רבים ובלאי. מספר קרעים ונקבים בפינות.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$2000-4000

כחו של קמיע "ברכת כהנים" שכתב רבי כלפון הכהן מג'רבה

מסופר על רבי כלפון משה הכהן רבה של ג'רבה (תוניס), שכתב פעם לנכדתו את פסוקי "ברכת כהנים" על נייר פשוט ונתנו לנכדתו כקמיע ללידה קלה. אותו קמיע הפך ל"בדוק ומנוסה" אצל בני העיר ג'רבה שהיו משתמשים בו כסגולה ללידה קלה ולרפואה, וכך מסופר: "נכדתו שהיתה מקשה בלדתה וגם מפלת נפלים (בר מין) התחננה לפניו שיכתוב לה קמיע, ואחר הפצרות רבות נאות לכך וכתב לה קמיע בדיו פשוט על נייר פשוט, והועיל לה מאד ולכמה נשים אחרות. כשפתחו הקמיע מצאו בו רק שלושה פסוקי ברכת כהנים... לא שמות, לא ציורים ולא השבעות" (אור תורה, טבת תשנ"ז, עמ' רנו). "נכדתו של רבנו סבלה מקושי רב בלידותה... בנוסף לכך, מספר פעמים קרה שהפילה עוברה... בצר לה פנתה אל סבה הגדול, סיפרה לו על צרתה וביקשה ממנו כי יואיל בטובו לכתוב לה קמיע שישים קץ וסוף לכל צרותיה... אחר מספר פעמים שבא הנכדה ובכתה... נכמרו רחמיו... נטל פיסת נייר פשוט ועט, טבלו בקסת, וכתב לה את ברכת הכהנים... ללא שמות, לא ציורים וללא השבעת מלאכים... והנה מאז שהניחה הנכדה את הקמיע עליה, יותר לא הפילה וילדה בנקל. עד מהרה פשט ברחבי העיר ג'רבה שמעו של הקמיע המופלא. כל אשה שנתקלה בבעיה בלידה, נשאה את הקמיע עליה, ו'בטרם תִּחַיל וְיִלְדָה', ויהי לנס. לא רק בענייני לידה חולל הקמיע ישועות, אלא גם לצורך ריפוי מחלות שונות, עד שנתפרסם ל'קמיע מומחה'. קמיע זה עבר במשך שנים מחולה אחד למשנהו, ומפאת ביקושו הרב, הוא ניתן לכל אחד לזמן מוגבל של שבוע ימים בלבד..." (פניני הפרשה, ח, תשס"ז, גליון 398).

6. Birkat Kohanim Amulet – Italy, 18th/19th Century – Protection from Evil Eye and for a Mother and Her Newborn

Amulet containing the verses of Birkat Kohanim (the Priestly Blessing) "May G-d bless you and protect you...", and a 22-letter Holy Name, derived from the verses of Birkat Kohanim. Neat square script on paper. [Italy, ca. 18th/19th century].

The practice of using the verses of Birkat Kohanim as an amulet is already mentioned in various midrashim, which state that at the time of the giving of the Torah and the building of the Mishkan, G-d wrote the verses of Birkat Kohanim and gave them to the Jewish people as an amulet (Midrash Rabba Parashat Nasso, chapter 12; Pesikta Rabbati chapter 10; Midrash Aggadah Nasso chapter 7: When the Torah was first given to the Jews, it was given publicly, and the evil eye governed it, causing the Tablets to be broken – "When He wished to rest His presence amongst them, what did He do? He first wrote the Birkat Kohanim as an amulet, so that the evil eye shall have no power over it"). In books of segulot, the verses of Birkat Kohanim are included in the texts of various amulets. Toldot HaAdam (Zhovkva, 1720, p. 21b, section 115), attributed to R. Yoel Baal Shem, quotes the text of a protective amulet for a mother and her newborn, which includes the verses of Birkat Kohanim with other verses and Holy Names.

Slip of paper. 7×9 cm. Fair-good condition. Many stains and wear. Several tears and holes to corners.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-4000

The Power of the Birkat Kohanim Amulet Written by Rabbi Kalfon HaKohen of Djerba

R. Kalfon Moshe HaKohen Rabbi of Djerba (Tunisia) once wrote the verses of Birkat Kohanim on a plain piece of paper, and gave it to his granddaughter as an amulet for an easy birth. The residents of Djerba regarded it as a proven amulet, and would use it as a segulah for easy birth and recovery, as quoted below:

"His granddaughter, who experienced difficult births and repeated miscarriages, begged him to write an amulet for her, and after repeated entreaties, he conceded and wrote for her an amulet with plain ink, on plain paper, and it was very beneficial for her, as well as for other women. When the amulet was opened, it was found to contain only the three verses of Birkat Kohanim... No Holy Names, no illustrations, and no Hashbaot" (Or Torah, Tevet 1997, p. 256).

"The granddaughter of the rabbi endured tremendous difficulty while giving birth... she also miscarried several times... in her anguish, she turned to her illustrious grandfather, related her difficulties to him, and begged him to write for her an amulet which would put an end to all her troubles... after she approached him repeatedly and cried to him... his mercy was aroused... he took a plain piece of paper and a pen, dipped it in the inkwell, and wrote out for her the Birkat Kohanim... without Holy Names, illustrations nor Hashbaot... and behold, from the time the granddaughter carried the amulet on herself, she stopped miscarrying and gave birth easily. The news of this wonderful amulet spread quickly throughout Djerba, and soon, any women experiencing difficulty giving birth, began carrying the amulet on herself, and 'before she had travailed, she had already given birth', and it was a miracle. Not only for births did the amulet bring salvation, but also for healing various illnesses, until it earned the reputation of a 'verified amulet'. This amulet was passed on for years from one sick person to the next, and due to its great demand, it was given to each person for the limited period of one week only..." (Peninei HaParasha, VIII, 2007, issue 398).

7c

7b

7a

7. אילן ספירות בכתב-יד - מגילת קלף ארוכה - המאה ה-18/19

כתב-יד על מגילת קלף - אילן ספירות. [אירופה, המאה ה-18/19].
 מגילת קלף ארוכה במיוחד, עם אורים ותשימים מפורטים מאוד של הספירות, הפרצופים והשתלשלות העולמות לפי תורת הקבלה. כותרת בראש המגילה: "זה האילן הקדוש אור א"ס [=אין סוף] ברוך הוא וב"ש [=וברוך שמו]".
 האילן שלפנינו הוא למעשה חיבור בני עצמו המציג בצורה תרשימית את השתלשלות העולמות בפירוט רב, עם הרחבות לפי שיטות שונות, ועוד.
 לפי המנהג, אילנות ספירות מן הסוג הזה שימשו גם כקמיעות לשמירה, לברכה ולהגנה.
 האילן נקטע בחלקו התחתון וחסר.
 אורך המגילה: 2.3 מטר בקירוב. רוחב: 8 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים ופגמים. קרוע וחסר בסופו. מצורפת פיסת קלף נוספת (באורך 15 ס"מ) מהמשך המגילה, אשר אינה משלימה את כולה. המגילה נתונה בתוך נרתיק כסף, ללא מכסה.

פתיחה: \$1000
 הערכה: 2000-3000

7. Manuscript Ilan Sefirot – Long Parchment Scroll – 18th/19th Century

Manuscript on a parchment scroll – Ilan Sefirot. [Europe, 18th/19th century?]. Exceptionally long parchment scroll, with very detailed illustrations and diagrams of the Sefirot, Partzufim and Hishtalshelut HaOlamot, based on Kabbalah. The scroll begins with the heading "This is the Holy Tree of the Infinite Light, blessed be He and blessed be His Name".

This Ilan is actually a composition in its own right, presenting the Hishtalshelut HaOlamot in a very detailed manner in diagram form, with explications following various opinions, and more.

Such Ilanot Sefirot customarily served as amulets for safeguarding, blessing and protection.

The scroll is read lengthwise. The bottom part of it is missing.

Length of scroll: approx. 2.3 meters. Width: 8 cm. Good-fair condition. Stains and damage. Torn and lacking at end. Enclosed is an additional piece of parchment (15 cm long) from lower in the scroll, which does not complete it entirely. The scroll is placed in a silver case, without a lid.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

8. כתובה מאוירת על קלף – אנקונה, תק"א

כתובה מאוירת על קלף, לנישואי החתן אברהם דוד בן בנימין ברפאל, עם הכלה שמחה בת יצחק מונדולפי. אנקונה, תק"א [1741].

כתובה צבעונית גדולה. מסגרת הכתובה מעוטרת באיורים, בדגמים צמחיים עשירים ורוקיות, בצבעי אדום וירוק ובצבע מזהב. במסגרת החיצונית ברכות ופסוקים: "בטימא טבא ובמזלא מעליא... יתן יי' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה... יברכך יי' וישמרך...".

נוסח הכתובה נכתב בכתובת סת"ם מרובעת. בשולי הכתובה נוספו התנאים בכתובה איטלקית והוטה. על הכתובה חתמו כעדים: "דניאל בלא"א משה נחמו ז"ל סהיד [=עד]" [רבי דניאל נחמו, מחכמי אנקונה, סבו של רבי דניאל טירני בעל עיקרי הד"ט – שנקרא על שמו]; "מצליח בלא"א משה כהן סהיד".

גובה מירבי: 71 ס"מ. רוחב מירבי: 51 ס"מ. מצב בינוני. כתמים, קמטים וסימני קיפול. קרעים גסים בשוליים, עם פגיעה במסגרת ובעיטורים.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$4000-5000

8. Illuminated Parchment Ketubah – Ancona, 1741

Illuminated parchment ketubah, recording the marriage of the groom Avraham David son of Binyamin Baraffae, to the bride Simcha daughter of Yitzchak Mondolfi. Ancona, 1741.

Large ketubah. The text is surrounded by an elaborate design, with rich foliate and rocaille motifs, in red, green and gilt. The outer frame contains the traditional blessings and verses: "With a good luck and favorable fortune... May G-d make the woman who is entering your home like Rachel and like Leah... May G-d bless you and protect you...".

The text of the ketubah is written in square Stam script. At the foot of the ketubah, the tena'im were added in Italian cursive script. The ketubah is signed by the witnesses: "Daniel son of Moshe Consolo (Nahamu), witness"

(R. Daniel Nahamu, an Ancona Torah scholar, grandfather of R. Daniel Tirani author of Ikrei HaDat, who was named after him); "Matzliach son of Moshe Kohen, witness".

Maximum height: 71 cm. Maximum width: 51 cm. Fair condition. Stains, creases and fold lines. Large marginal tears, affecting border and decorations.

Opening price: \$3000

Estimate: \$4000-5000

7d

בסימנא טבא וכחזלא מעליה להתנא ולכלהתא ולקבר

ברבנותי בשבת השנה יום
להרש סיון שנת המשורה

אלים והמש טאות ואיר לטראת עילב למנן טאנא
מנן כאן אנקונא טוא דיתבא על כח ימא ועל נהרו אכפי
ופושיטי דיקר ועגלה כהר אברהם דוד יצו בן המטה הזקן העגלה
כמר בעמין ברפאל זל אמר לה לבחורה כבודה וענינה מרת שמחה בחולמין
מרת בת הדיקר ועגלה כהר יצחק מוגדלע יצו הו לי לאנתו מרת משה וישראל
ואנא בסימנא דשמיא אגליה ואוקיר ואזון ואפרנס ואכסה יתמי בחלסת גוברין
והוראין דפליחן ובוטרין וזנו ומפרנסין ומכסין לעשיהון מושיטא ויחבנא ליכי פהר
בתוליכי כספ זוזי מאתו רהו ליכי ומזויכי וכמותיכי ומפוקיכי ומיעל לוחיכי כארז כל
ארינא ועבאית מרת שמחה מרת בלקא בתולתא רא וחות ליה לכהר אברהם דוד חתן
רנן יצו הנלי לאנתו ורן נוינא דהעגלות ליה מבי אבות שבע מאות וחמשים סכור לקיר
קשרה פאוול הסקורו בכך סעות מושיטבם וצבי כהר אברהם דוד חתן רנן יצו הנלי וחוס
לה מן דיליה ומממונה על המחר הנל מאה וחמשים סכור כנל נמצא סכום כותבא דא
בין נוינא ותוספא השע טאות סכור כנל לכר ממאתן זוזי רהו לה דאעין עקר הכתוב
וכר אמר לנא כהר אברהם דוד חתן רנן יצו ונל אחריה כתובתא ותוספת דא קבולית על
ועל דיתא בתראי להתפניא מן כל שפר ארז נכסין וקטעין דאית לי תחות כד שביא רי קנא
ודיעודי אנא למקנ נכסין דאית להון אחריה דלית להון אחריה כלהון יהון אחראין ועקבאין
עלי לרועי כתובתא ותוספת דא עד נמורא ואפילו מן נרימא ועל כתמא בחי ולאחר הו
מן יוסא רנן ולעלם וכבר עליו כהר אברהם דוד חתן רנן יצו הנל המור שמי כתובתא דא
ותוספת דא סכור כל ששירי כתובות ונהינן במעתי ישראל בתולות העצמות והמשורה
העשויין בתקון חזל דלא כאכסכתא ודלא כמיינא רשירי וקננא אנן סהר דהתפין להתא
מן כהר אברהם דוד חתן רנן יצו בן המטה הזקן העגלה כמר בעמין ברפאל זל הנלי לענינה
מרת שמחה כלתא בתולתא רא אנתתיה בת הדיקר ועגלה כהר יצחק מוגדלע יצו הנלי ועל
כל מא יחבנב ומפרש לעיל כמנא דכשר למקנא כיה והכל שירי וברירי וקיס

ישראל אמר כן דוד רעין יתן ימא תאמת האשה הכאה א

יברכך יי וישתחיי אר פני דן פני דן פני דן פני דן

גלה יושא טא סטיגה וזא אלא טא לאו אלא טא

9. כתב-יד, תפילת "ויתן לך" למוצאי שבת – סגולה לפרנסה והצלחה – איטליה, המאה ה-19

כתב-יד, תפילת "ויתן לך", הנאמרת במוצאי שבת. [איטליה, המאה ה-19 בקירוב]. כתיבה איטלקית מרובעת, מנוקדת.

מנהג קדום בכל תפוצות ישראל לומר במוצאי שבת את פסוקי "ויתן לך האלהים מטל השמים..." ופסוקים נוספים, כסגולה לפרנסה וברכה. המנהג מופיע כבר בספרי הראשונים, כדוגמת סידור רש"י ומחזור ויטרי, בזוהר הקדוש, ועוד. הטור כותב בטעם המנהג (סימן רצה): "כדי שיתברכו במעשה ידיהם". טעם זה מובא גם בזוהר ובספרי הראשונים, הכותבים כי אומרים פסוקים אלה בתחילת השבוע כדי להמשיך ברכה והצלחה לשבוע החדש. יש שנהגו לומר את פסוקי "ויתן לך" בציבור בבית הכנסת, ויש שנהגו לאמרם בביתם לאחר ההבדלה. בספר "פרי עץ חיים" כתב שהאר"י הקדוש היה אומר את הפסוקים "בביתו, כדי להמשיך תחלת ימי החול בפסוקי רצון וברכה". השל"ה הקדוש בסידורו שער השמים מאריך בקדושת מנהג זה ובסודות הטמונים בפסוקי הברכה, וכותב: "המנהג הזה יש בו יסוד סוד מסודות התורה... ומי יוכל לעמוד על רמזותם, אפילו על חלק אחד מאלפי אלפים רבבות, מכל מקום אגלה כטיפה מן הים..."

בספרים הקדושים מובא שאמירת "ויתן לך" במוצאי שבת הוא סגולה לפרנסה. כמה מגדולי החסידות (הסבא קדישא רבי ישראל מרוז'ין, רבי מנחם מנדל מרימנוב, בעל ה"ברי חיים" מצאנו ובנו רבי יחזקאל משינובה) אמרו שאינם יכולים להבין מאין יהודי יכול להמשיך שפע פרנסה על כל ימות השבוע, אם לא אמר "ויתן לך" במוצאי שבת. האדמו"ר בעל "יחי יוסף" מפאפא אמר לאחד מתלמידיו, שסגולה לפרנסה לומר "ויתן לך" בשמחה (הימנותא דשלמה, ירושלים תשע"ו, עמ' רעה). היו מגדולי האדמו"רים (הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב, אדמו"רי חב"ד, ועוד) שהקפידו לומר "ויתן לך" יחד עם אדם נוסף, כדי שכל אחד יתברך מברכת חברו. (מקורות: הרב אלחנן היילפרין, אמרי חן, א, ירושלים תשע"ג, עמ' צה; הרב אליהו יוחנן גוראריה, חקרי מנהגים, א, כפר חב"ד תשנ"ט, עמ' קלב-קלד; הרב יוסף ויכלדר, המבשר תורני, פר' תולדות תשע"ה, עמ' יט; משה חלמיש, הנהגות קבליות בשבת, ירושלים תשס"ו, עמ' 474-476).

9 [8] דף (13 עמ' כתובים; בעמודים האחרים רישומים שונים ואיורי-דמויות ילדותיים). 26.5 ס"מ. נייר עבה ואיכותי. מצב בינוני. כתמים וכתמי פטריה. פגעי תילוע בשולי הנייר. כריכת קרטון מקורית, פגומה ובלויה.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-4000

9. Manuscript, VeYiten Lecha Prayer for Motzaei Shabbat – Segulah for Livelihood and Success – Italy, 19th Century

Manuscript, VeYiten Lecha prayer recited on Motzaei Shabbat. [Italy, ca. 19th century]. Vocalized, square Italian script. Reciting the verses of VeYiten Lecha HaElokim and other verses on Motzaei Shabbat as a segulah for livelihood and blessing is an early custom prevalent throughout the Jewish world. Early references to this custom are found in the books of Rishonim, such as Rashi's siddur and Machzor Vitri, the Zohar and more. The Tur explains this custom (section 295): "So that their endeavors should be blessed". This reason is also quoted in the Zohar and books of Rishonim, who write that reciting these blessings at the beginning of the week draws down blessing and success for the new week. Some people recite VeYiten Lecha in public in the synagogue, while others recite it at home after Havdala. Pri Etz Chaim records that the Arizal would recite these verses "in his home, to bring down the beginning of the weekdays with mercy and blessing". The Shelah in his Shaar HaShamayim siddur describes at length the holiness of this custom, and the secrets which lie in the verses of the blessings, writing that "this custom contains a foundation of Torah secrets... and who can grasp the allusions... nevertheless I will reveal a drop of the ocean..."

Various books name the recital of VeYiten Lecha on Motzaei Shabbat as a segulah for livelihood. Several prominent Chassidic leaders (R. Yisrael of Ruzhin, R. Menachem Mendel of Rimanov, the Divrei Chaim of Sanz and R. Yechezkel of Shinova) are known to have declared that they cannot fathom how a Jew can bring down an abundance of livelihood for the week without reciting VeYiten Lecha on Motzaei Shabbat. The VaYechi Yosef, rebbe of Pupa once told one of his disciples, that reciting VeYiten Lecha with joy is a segulah for livelihood (Hemenuta DiShlomo, Jerusalem 2016, p. 275). Some leading rebbes (R. Menachem Mendel of Rimanov, rebbes of Chabad and others) were particular to recite VeYiten Lecha together with another person, so that each can be blessed by the other's blessing.

(Sources: R. Elchanan Halpern, Imrei Chen, I, Jerusalem 2013, p. 95; R. Eliyahu Yochanan Gur Aryeh, Chikrei Minhagim, I, Kfar Chabad 1999, pp. 132-134; R. Yosef Wichlder, HaMevaser Torani, Parashat Toldot 2015, p. 19; Moshe Chalamish, Hanhagot Kabbalot BeShabbat, Jerusalem 2006, pp. 474-476).

[8] leaves (13 written pages; the other pages contain various inscriptions and simple sketches of human figures). 26.5 cm. Thick, high-quality paper. Fair condition. Stains and mold stains. Marginal worming. Original cardboard binding, damaged and worn.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-4000

10a

10. כתב-יד מאויר על קלף - "כתר כהונה" - תפילות לימים

נוראים, שלושה רגלים, ועוד - פאפא, תקצ"ג

כתב-יד מאויר על קלף - "כתר כהונה" - תפילות שונות לימים נוראים, שלושה רגלים, ועוד. [פאפא, האימפריה האוסטרית, כיום: הונגריה], תקצ"ג [1833].

כתב-יד מרשים, עם שער מאויר ושמונה איורים צבעוניים נוספים. כתיבה אשכנזית מרובעת, מנוקדת. עם הוראות בכתיבה בינונית ("כתב רש"י"), לא מנוקדת.

עמוד השער מאויר ב"שער" ארכיטקטוני, הכולל משטח מרוצף ועליו שני עמודים (מעוטרים בעלים), התומכים בכיפה מקומרת, שבראשה כתר.

בנוסף השער נכתב שמו של הגביר שלכבודו הוכן כתב-היד, שנת הכתיבה, וכן שם הסופר והמאייר ומקומו: "כתר כהונה - שייך לה"ה האלוף והקצין החבר ר' ליב הרש בן החבר ר' יששכר הכהן. נגמר יום ה' י"א שבט שנת תקצ"ג לפ"ק, ע"י צבי הרש חזן מק"ק פאפא יע"א". כתב-היד כולל ברכות וקטעי תפילה שונים, לפי הסדר הבא: סדר וערוב תבשילין; סדר הוצאת ספר תורה בראש השנה, יום כפורים ושלושה רגלים; סדר נשיאת כפים; סדר תשליך; "תפלה נאה לומר בלילה קודם שיכנס לסוכה"; סדר פדיון הבן; סדר ברכת הלבנה. כל עמוד תחום במסגרת. לחלק מהקטעים מתלווים איורים צבעוניים, לפי הפירוט הבא:

דף [א/2]: סל ובו פרחים; אישה מצביעה על הסל, וגבר אוזח בידו ספר ומברך.

דף [ב/2]: שני מלאכים מרחפים משני צדי המילים "יי" (השמות הראשונים משלוש עשרה מדות של רחמים).

דף [ב/4]: לוי נוטל את ידי הכהן לקראת ברכת הכהנים.

דף [ב/5]: זר פרחים קשור בסרט.

דף [א/6]: זוג אריות האוחזים בפייהם זר עלים.

דף [ב/6]: שני גברים יושבים ליד שולחן, לפגישה עסקית (כנראה כדי לסמל "פרנסה טובה", שכן נכתב ליד התפילה "בספר חיים ברכה ושלוש ופרנסה טובה...").

דף [ב/7]: זוג גברים נושאים סידורים, עומדים משני צדי הנהר, על משטחי דשא ירוקים, ואומרים את תפילת "תשליך".

דף [א/8]: זוג צפורים; כל אחת יושבת על ענף, משני הצדדים של המילה "יהי", הפותחת את התפילה הנאמרת קודם שנכנסים לסוכה ["יהי רצון מלפניך... שתשרה שכנתך בינינו ותפרוש עלינו סוכת שלומך..."].

האשה והגברים שבאיורים לבושים בלבוש אירופי אופייני לאותה תקופה.

כפי הנראה, נקרא כתב היד "כתר כהונה", כי הוא נכתב עבור כהן, והוא כולל את סדר ברכת כהנים ופדיון הבן, השייכים לכהנים. מסתבר שהמשתתף לרוב התפילות שבכתב-היד הוא שהן נאמרות

בזמנים בהם נוח יותר לאחוז בספרון או בכתב-יד קטן, כגון בשעת תשליך, שעת ברכת הלבנה, ועוד. כך גם התפילות "אבינו מלכנו זכור רחמין וכבוש כעשך..."; "בספר חיים... היום תאמצנו... כהיום הזה תביאנו..."; הנאמרות בימים הנוראים, בעוד הכהנים עומדים על הדוכן, נוטפו כאן, כדי לחסוך מן הכהן את הצורך בהבאת מחזור האישי עמו.

באחד מדפי הקלף הריקים שבסוף כתב-היד, רישומים משפחתיים על ימי הולדת, מהשנים תרי"ג-תרי"ד (1854-1853).

בדף המגן האחורי רישום (בכתיבה אשכנזית רהוטה) - שם הבעלים עבורו נכתב כתב-היד: "ר' ליב הארש קאהן - 1847".

[11] דף. מספר דפי קלף ריקים בראש כתב-היד ובסופו. 15.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים. עקבות רטיבות, עם דהייית דיו קלה, במספר מקומות. דף השער נקצץ בחלקו העליון, עם פגיעה בראש הכתר המאויר. כריכת עור מקורית, עם עיטורים מזהבים, משוקמת. נתון בתוך קופסת עור מהודרת, חדשה, שהוכנה עבור כתב-היד, עם עיטורים והטבעות מזהבות (עם פגמים קלים).

מקור: Sotheby's, ניו יורק, 30 בנובמבר 2005.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$12,000-20,000

10c

10b

10d

Presence to reside amongst us, and spread over us the canopy of Your peace...").

The woman and men depicted in the illustrations are in contemporary European dress.

The manuscript was presumably named Keter Kehuna, since it was written for a Kohen, and it includes the orders of Birkat Kohanim (the priestly blessing) and Pidyon HaBen (redemption of the male first born), which are pertinent for kohanim. It appears that the common denominator between all the texts in this manuscript is that they are recited at times when it is more convenient to hold a small book or manuscript, such as during Tashlich (prayer recited on Rosh Hashana by a body of water), Birkat HaLevana (blessing of the new moon), and others. Likewise, the manuscript includes the prayers of "Avinu Malkeinu... Zechor Rachamecha" and "BeSefer Chaim... HaYom TeAmetzenu", which are recited during the High Holidays while the kohanim are still standing on the dais, to spare the kohen the need of bringing his personal machzor with him to the dais. Familial birth records on one of the empty parchment leaves at the end of the manuscript, mentioning the years 1853 and 1854.

Inscription on the back endpaper (in cursive Ashkenazic script) of the owner for whom this manuscript was

penned: "R. Leib Harsh Kahn – 1847".

[11] leaves. Several blank parchment leaves at beginning and end of manuscript. 15.5 cm. Good condition. Stains. Traces of past dampness, with slight damage to ink in several places. Top of title page cropped, affecting points of crown illustration. Original leather binding, with gilt tooled decorations, repaired. Placed in new, elegant case, with gilt decorations (slightly damaged).

Provenance: Sotheby's, New York, 30th November 2005.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$12,000-20,000

10e

10g

10f

10. Illustrated Parchment Manuscript – Keter Kehuna – Prayers for the High Holidays, Three Festivals, and More – Pápa, 1833

Illustrated parchment manuscript – selected prayers for the High Holidays, Three Festivals, and more. [Pápa, Austrian Empire, presently: Hungary], 1833.

Beautiful manuscript, with an illustrated title page and eight illustrations within the text.

Square, vocalized Ashkenazic script. Instructions in non-vocalized semi-cursive (Rashi) script.

The text of the title page is set within an architectural border comprising a paved platform with two wreathed columns supporting a vaulted dome, topped by a crown. The title page indicates the name of the person for whom the manuscript was penned, the year of writing, the name of the scribe and illustrator, and his location: **"Keter Kehuna – Belongs to the esteemed... HeChaver R. Leib Harsh, son of HeChaver R. Yissachar HaKohen. Completed on Thursday, 11th Shevat 1833, by Tzvi Hirsch Chazan of Pápa"**.

The manuscript comprises various blessings and selected prayers for the following occasions: Eruv Tavshilin, removing the Torah scroll from the ark on Rosh Hashana, Yom Kippur and the Three Festivals, Birkat Kohanim, Tashlich, "A beautiful prayer to be recited at night before entering the sukkah", Pidyon HaBen and

Birkat HaLevana.

Every page is delineated with a square border. Some texts are accompanied by fine, painted illustrations, as follows:

Leaf [2a]: A basket with flowers. A woman points to the basket as a man holding a book recites the appropriate blessing.

Leaf [2b]: Two angels hover on either side of the words "Hashem, Hashem" (initial words of the thirteen attributes of mercy).

Leaf [4b]: A Levi washes the hands of a Kohen in preparation for Birkat Kohanim.

Leaf [5b]: A spray of flowers tied with a bowed ribbon.

Leaf [6a]: A pair of lions, a wreath in their mouths.

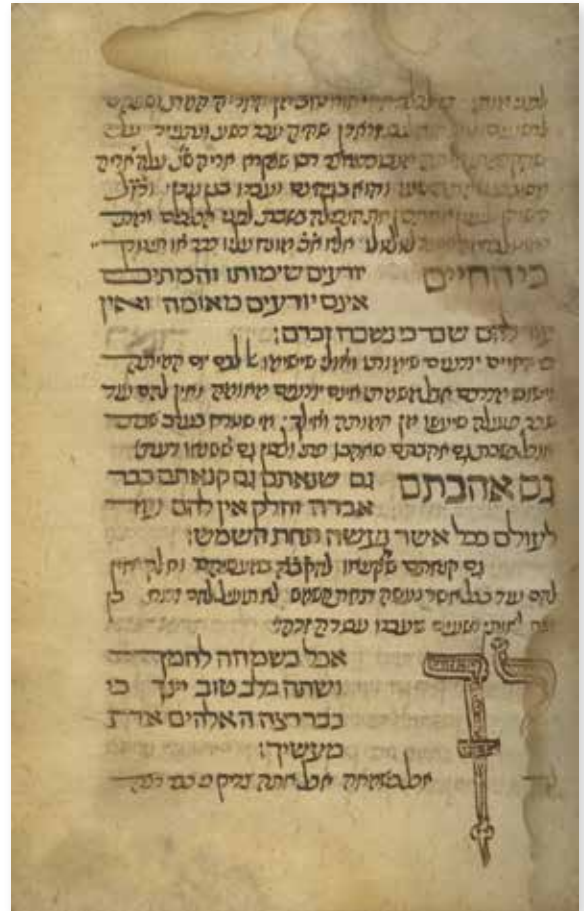
Leaf [6b]: Two men seated at a table for a business meeting (presumably symbolizing prosperity, as this illustration accompanies the prayer "In the book of life, blessing, peace and abundant livelihood...").

Leaf [7b]: Two men with prayerbooks standing on the grassy banks on either side of a river, reciting Tashlich.

Leaf [8a]: A pair of birds perched on branches flank the initial word "Yehi" of the prayer recited before entering the sukkah ("May it be Your will... to allow Your Divine

11b

11a

11. כתב-יד ספרדי - קהלת ושיר השירים, עם פירוש רש"י - המאה ה-14/15

כתב-יד, מגילות קהלת ושיר השירים, עם פירוש רש"י. [ספרד או הפזורה הספרדית, המאה ה-14/15].
 נוסח המגילות בכתובה מרובעת ופירוש רש"י בכתובה ספרדית-בינונית, פסוק אחר פסוק. במספר מקומות תיבות פתיחה מאוירות.
 מגילת קהלת חסרה בראשה עד פרק א, פסוק יז. מגילת שיר השירים נמצאת במלואה (דפים [48]-ו-[49] משיר השירים נכרכו בטעות שלא במקומם).

[50] דף. 26 ס"מ. מצב כללי בינוני, מספר דפים במצב בינוני-גרוע. כתמים ובלאי, כתמים וזקי רטיבות, עם פגיעה בטקסט. כריכה חדשה.
 מצרפת חוות-דעת מומחה מאת מר בנימין ריצ'לר, לשעבר מנהל המכון לתצלומי כתבי יד עבריים בספריה הלאומית.

פתיחה: \$3000
 הערכה: \$4000-5000

11. Sephardic Manuscript – Kohelet and Shir HaShirim, with the Rashi Commentary – 14th/15th Century

Manuscript, Kohelet and Shir HaShirim, with the Rashi commentary. [Spain or the Sephardic diaspora, 14th/15th century].

The text of the Megillot in square script, with the Rashi commentary in semi-cursive Sephardic script, verse by verse. Decorated initial words in several places.

Megillat Kohelet is lacking the beginning and opens with chapter 1, verse 17. Shir HaShirim is complete (leaves [48] and [49] of Shir HaShirim were bound out of sequence).

[50] leaves. 26 cm. Overall fair condition, several leaves in fair-poor condition. Stains and wear, dampstains and dampness damage, affecting text. New binding.

Enclosed: Expert report from Mr. Benjamin Richler, emeritus director of the Institute of Microfilmed Hebrew Manuscripts in the NLI.

Opening price: \$3000

Estimate: \$4000-5000

11c

12a

12. כתב-יד - פירוש רש"י לתורה - תימן, המאה ה-14/15

כתב-יד, פירוש רש"י לתורה. [תימן, המאה ה-14/15].

כתובה תימנית עתיקה נאה. כרך עבה, המכיל את הפירוש כמעט לכל החומשים. בראש הספרים שמות, ויקרא ובמדבר - תיבות פתיחה מאוירות. בסוף ספר בראשית (דף [82/א]) ובסוף ספר במדבר (דף [241/ב]) רישומים על קניית הספר בשנת א'תת"ס לשטרות [=ה'ש"ט ליצירה, 1549]: "קניתי זה המדרש מן שלום הלוי חודש אלול שנת א'תת"ס לשטרי", "קניתי זה המדרש מן שלום הלוי בשנת א'תת"ס לחון[ד]ש אילול לשטרי" [כתב-היד עצמו מוקדם בהרבה לרישומים אלה]. הגהות בשולי מספר דפים (תיקונים, ציוני מקורות ופירושים).

[283] דף (חסר בתחילתו ובסופו: מתחיל בבראשית ב, ה; ומסתיים בדברים לג, כב. מספר דפים חסרים באמצע והושלמו בכתיבה מאוחרת יותר). 21 ס"מ. מצב בינוני. כתמים ובלאי, קרעים ופגעי עש. מספר דפים מנותקים. בחלקם קרעים עם חסרון ופגיעה בטקסט. במספר דפים פגעי עש עם פגיעה בטקסט. כריכת עור עתיקה, מנותקת ופגומה. מצורפת חוות-דעת מומחה מאת מר בנימין ריצ'לר, לשעבר מנהל המכון לתצלומי כתבי יד עבריים בספריה הלאומית.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$4000-5000

12b

12. Manuscript – Rashi Commentary on the Torah – Yemen, 14th/15th Century

Manuscript, Rashi commentary on the Torah. [Yemen, 14th/15th century].

Neat, early Yemenite script. Thick volume, comprising the commentary to almost all of the Five Books of the Torah. Initial words at the beginning of the books of Shemot, Vayikra and Bamidbar set within decorative panels. At the end of Bereshit (p. [82a]) and at the end of Bamidbar (p. [241b]), inscriptions attesting to the purchase of the book in 1549: "I purchased this Midrash from Shalom HaLevi in Elul 1549" (the manuscript itself was written well before these inscriptions).

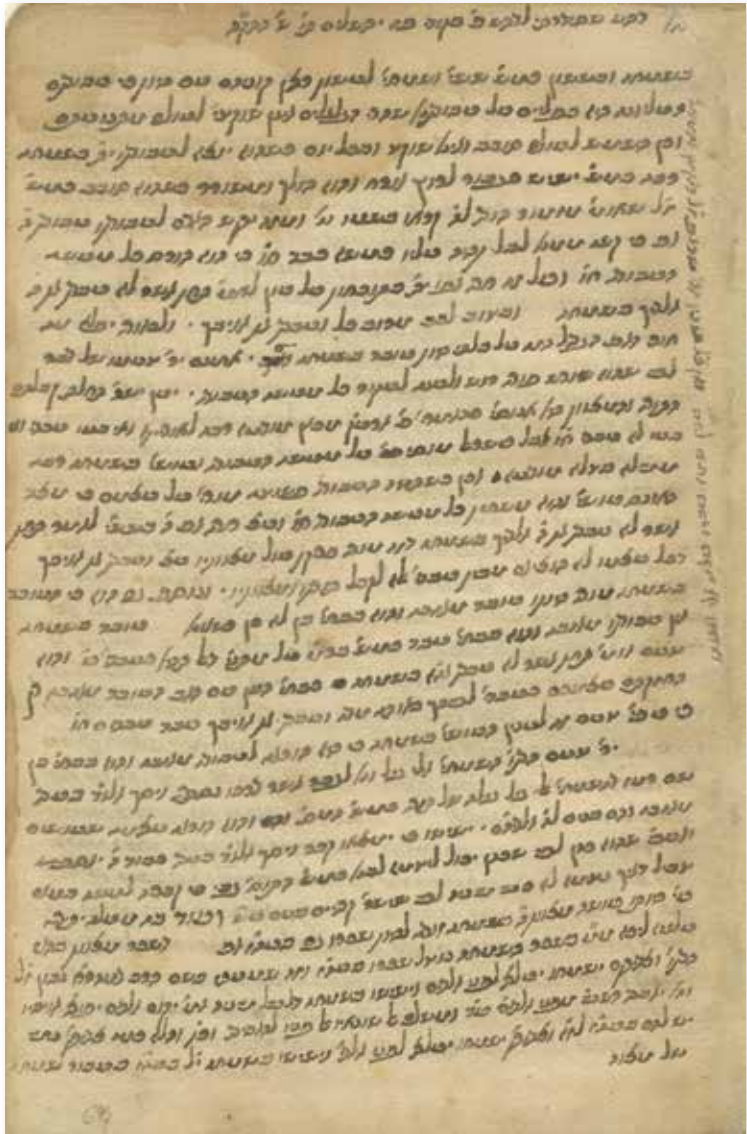
Glosses in the margins of several leaves (emendations, references and commentaries).

[283] leaves (lacking beginning and end. Begins with Bereshit 2:5; ends with Devarim 33:22. Lacking several leaves in middle, replaced in later script). 21 cm. Fair condition. Stains and wear, tears and worming. Several detached leaves, some with tears affecting text with loss. Worming affecting text to several leaves. Old leather binding, detached and damaged. Enclosed: Expert report from Mr. Benjamin Richler, emeritus director of the Institute of Microfilmed Hebrew Manuscripts in the NLI.

Opening price: \$3000
 Estimate: \$4000-5000

12c

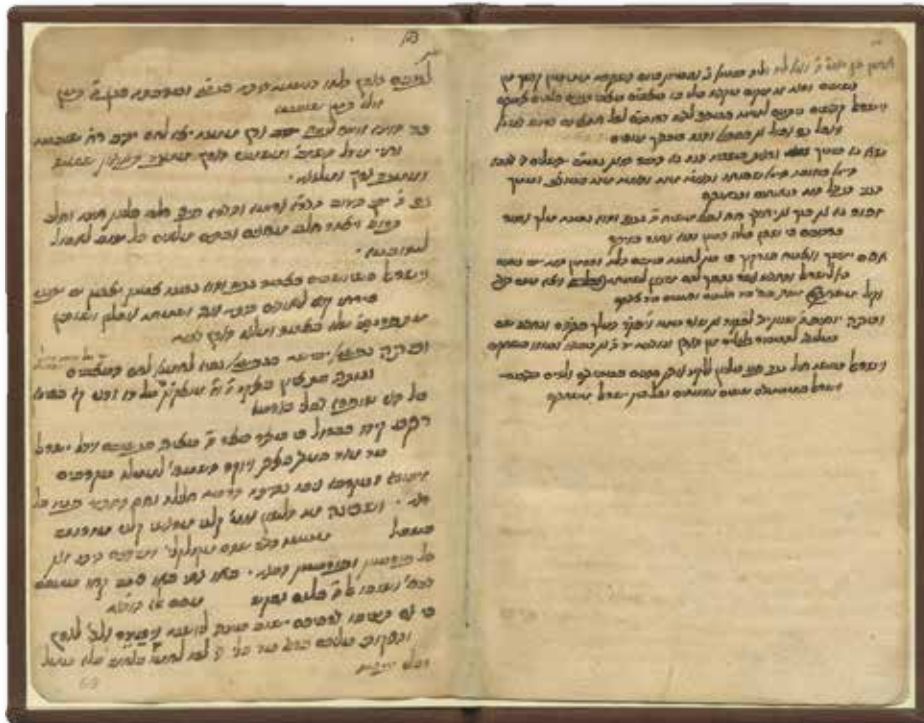
13a

13. דרשה בכתב-ידו של רבי יעקב ישראל אלגאזי - ירושלים, תק"ב

דרשה בכתב-ידו של הגאון רבי יעקב ישראל אלגאזי. ירושלים, תק"ב [1742].
קונטרס בכתב-יד, בכתובה אוטוגרפית של המחבר - רבי יעקב ישראל אלגאזי. כותרת בראש העמוד הראשון: "דרוש שסידרתי לדרוש פ' פקודי פה ירושלים ת"ז ש'נת] התק"ב". כותרות בראשי העמודים הבאים: "ענין אע"ה [=אברהם אבינו עליו השלום] עין במר בוכה ולב שמח", "ומאי עומדות היו רגלינו וענין מהר"א צמח".
למיטב בדיקתנו דרוש זה לא נדפס, אך מעט דברים מקבילים נמצאים בספרו 'שמע יעקב', בדרוש לפרשת פקודי. בשני הדפים האחרונים - שלושה עמודים של מליצות, אף הם בכתב-ידו של רבי יעקב ישראל אלגאזי.
הגאון המקובל רבי ישראל יעקב אלגאזי (ת"מ-תקט"ז, אוצר הרבנים 12226), נולד באזמיר לאביו רבי יום טוב. עלה לירושלים לפני שנת תצ"ז. מגדולי הדיינים ומרביצי התורה בירושלים, מראשי ישיבת המקובלים "בית אל" בזמן רבי גדליה חיון והרש"ש. משנת תקט"ו כיהן כ"ראשון לציון" וכרבה של ירושלים. מספריו: שלמי ציבור, שמע יעקב, ארעא דרבנן, ועוד. הוציא לאור את הספר "חמדת ימים" וחותרם בשער "תולעת יעקב בכמה"ר יום טוב אלגאזי". מתלמידיו היו הגאון חיד"א ובנו המפורסם מהרי"ט אלגאזי.
[6] דף (11 עמ' כתובים). 16 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים. קרעים ופגמים, בעיקר בשוליים הפנימיים, משוקמים באופן מקצועי. כריכת עור חדשה נאה.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

13b

13. Homily Handwritten by Rabbi Yaakov Yisrael Algazi – Jerusalem, 1742

Homily handwritten by R. Yaakov Yisrael Algazi. Jerusalem, 1742.

Manuscript, handwritten by the author, R. Yaakov Yisrael Algazi. The first page bears the heading "Homily which I prepared to deliver on Parashat Pekudei, here Jerusalem, 1742". Topic headings on the following pages.

Based on our research, it appears that this homily was never published, yet some parallel content was found in his book Shema Yisrael, in the homily for Parashat Pekudei.

The two final leaves contain three pages of poems, also handwritten by R. Yaakov Yisrael Algazi.

R. Yisrael Yaakov Algazi (1680-1756, Otzar HaRabbanim 12226), was born in Izmir to R. Yom Tov. He immigrated to Jerusalem before 1737. He was one of the leading dayanim and Torah disseminators in Jerusalem, and a dean of the Beit El yeshiva for kabbalists in the time of R. Gedalia Hayun and the Rashash. From 1755, he served as Rishon LeTzion and rabbi of Jerusalem. He authored Shalmei Tzibur, Shema Yaakov, Ara DeRabbanan and more. He published the book Chemdat Yamim, signing his name on the title page "Tolaat Yaakov son of R. Yom Tov Algazi". His disciples include his prominent son R. Yom Tov Algazi, and the Chida.

[6] leaves (11 written pages). 16 cm. Good-fair condition. Stains. Tears and damage, primarily to inner margins, professionally repaired. Fine, new leather binding.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

14. כתב-יד, ספר אוצרות חיים, מרביו חיים ויטל – אירופה, המאה ה-18

כתב-יד, ספר אוצרות חיים לרבי חיים ויטל – המהרח"ו. [אירופה, המאה ה-18 בקירוב]. כתיבה אשכנזית נאה. שער מאוייר במסגרת צמחית ואשכולות ענבים.

סופר כתב היד שילב ב"חלוונות" הגהות רבות, בכתב קטן יותר ובהפרדה טיפוגרפית מסודרת. בהן העתקות הגהותיהם של רבי נתן שפירא ירושלמי (נלעד"ן = נראה לעניות דעתי נתן), רבי משה זכות (קול הרמ"ז) ורבי בנימין הכהן – הרב"ך (נלעד"ד ב"ך). בנוסף, מופיעות מספר הגהות, בכתיבה שונה, בשולי העמודים. חלק מהגהות אלו חתומות "רא"מ". הגהה אחת חתומה "צחק" (לא הצלחנו לברר מי הם מחברי הגהות אלו). ספר "אוצרות חיים" הוא אחד מחיבורי היסוד בתורת רבינו חיים ויטל – מתורת רבו האר"ז"ל. חיבור זה נערך ע"י המקובל רבי יעקב צמח ונדפס לראשונה בקוריץ תקמ"ג.

[120] דף. 21 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי. הדפים האחרונים מנותקים. כריכה ישנה. כריכה אחורית מנותקת, ללא שדרה.

פתיחה: \$2500

הערכה: \$3000-5000

14. Manuscript, Otzerot Chaim by Rabbi Chaim Vital – Europe, 18th Century

Manuscript, Otzerot Chaim by R. Chaim Vital – the Maharchu. [Europe, ca. 18th century].

Neat Ashkenazic script. Title page with a decorative, foliate and grape motif border.

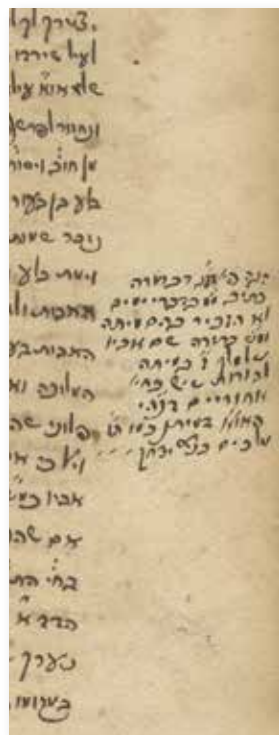
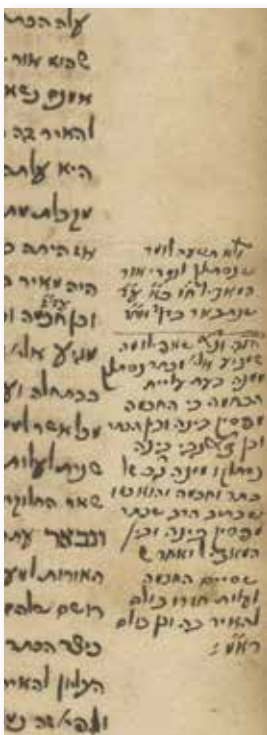
The scribe who created this manuscript included numerous glosses in "windows", in smaller script, neatly separated from the main text. These contain the copied glosses of R. Natan Shapiro Yerushalmi, R. Moshe Zacuto (Kol HaRemez) and R. Binyamin HaKohen – the Rabach. There are also several marginal glosses from a different writer. Some of these glosses are signed "מ"ר"א. One gloss signed "Yitzchak" (we were unable to establish the identities of the authors of these glosses).

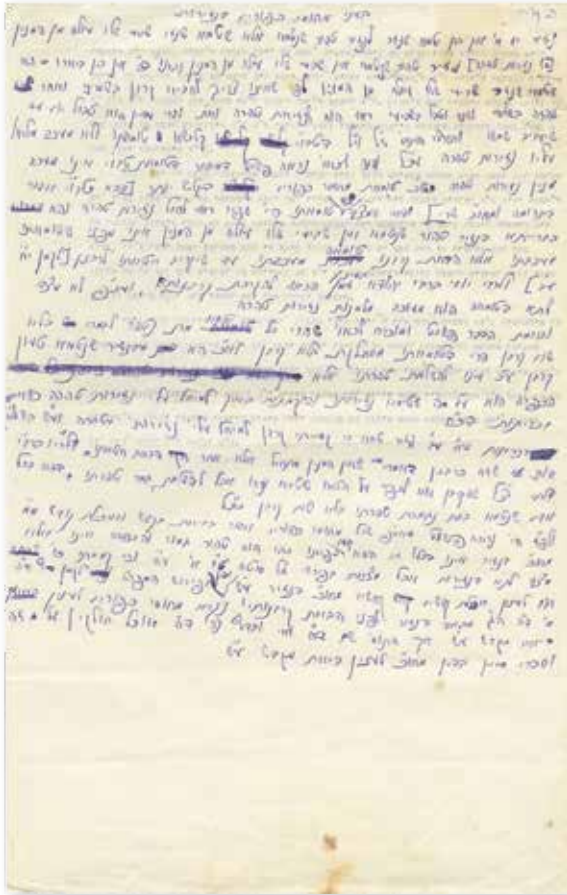
Otzerot Chaim is one of R. Chaim Vital's fundamental compositions of the teachings of the Arizal, arranged by the kabbalist R. Yaakov Tzemach. The book was first printed in Korets, 1783.

[120] leaves. 21 cm. Good-fair condition. Stains and wear. Final leaves detached. Old binding. Back cover detached, without spine.

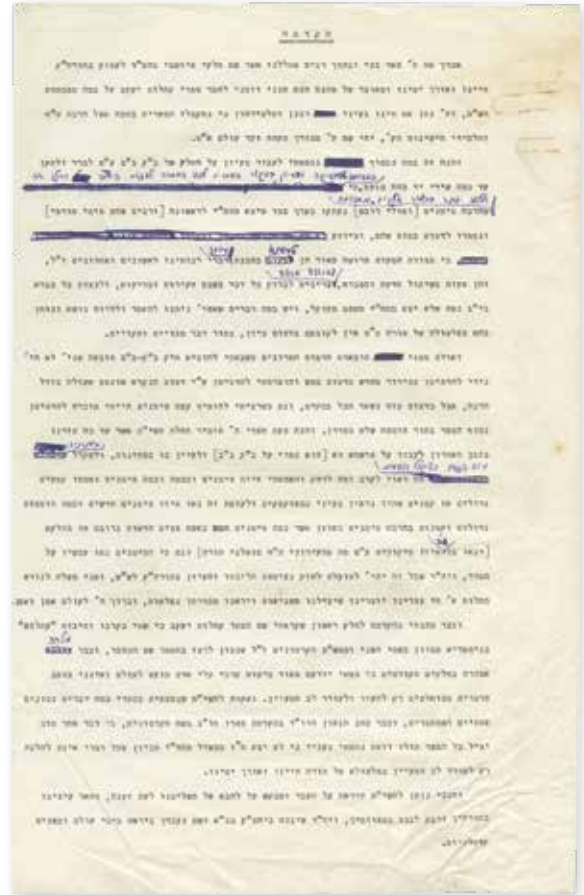
Opening price: \$2500

Estimate: \$3000-5000

15b

15a

15. צרור דפי טיוטה בכתב-ידו של מרן הסטייפלר - הגהות והוספות לספריו "קהילות יעקב"

[הסטייפלר] על שם מוצאו מהעיר הורונוסטייפול שבאוקראינה. מגדולי תלמידי ישיבות נוברדוק באוקראינה ובפולין, ונודע כאחד מגדולי השקדנים והלמדנים בעולם הישיבות. לאחר נישואיו עם אחותו של מרן ה"חזון איש" כיהן כראש ישיבה בישיבת נוברדוק בפיניסק, ובשנת תרצ"ד עלה לארץ לכהן כראש ישיבת "בית יוסף - נוברדוק" בבני ברק. במשך שנים התגורר בבני ברק בבית אחד יחד עם גיסו מרן החזון איש. לאחר סגירת הישיבה המשיך ללמוד בכולל האברכים של מרן החזון איש (כולל חזון איש) ובביתו, וחיבר את סדרת ספריו "קהילות יעקב" על רוב סוגיות ומסכתות הש"ס. נודע כאיש מופת בעל רוח הקודש, ורבים באו לקבל את ברכתו ועצותיו.

[74] דף (כ-93 עמ' כתובים/מוקלדים). גודל ממוצע: 33 ס"מ. מרבית הדפים במצב טוב. כתמים קלים וכתמי חלודה. דפים בודדים קרועים, עם פגיעה בטקסט.

פתיחה: \$3000
הערכה: \$4000-6000

צרור דפים גדול, חלקם בכתב-ידו של הגאון הקדוש רבי יעקב ישראל קנייבסקי - "הסטייפלר", וחלקם מוקלדים במכונת כתיבה ועליהם תיקונים והוספות רבות בכתב-ידו.

לפנינו פרקים וקטעים בעניינים שונים בכל חלקי הש"ס, שנדפסו בספריו "קהילות יעקב", עם הגהות, תיקונים והוספות רבות וארוכות, בכתב-יד מרן המחבר.

ספריו "קהילות יעקב" הודפסו בתחילה בעשרה חלקים בשנים תרצ"ו-תשט"ז, והם כללו סימנים של מערכות בעניינים שונים. לאחר מכן ערך המחבר את ספריו על סדר מסכתות הש"ס.

דרכו של רבינו הסטייפלר היתה לטרוח רבות בעריכת והגהת ספריו. הוא הוסיף ושכלל את דבריו שוב ושוב, בתוכנם ובסגנונם, ולא הניח משפט או נושא בלתי-ברור. לפנינו עשרות דפים מוקלדים במכונת כתיבה, ובהם סימנים שונים מסדרת הספרים "קהילות יעקב", עם הגהות והוספת קטעים שלמים בכתב-יד קדשו של רבינו המחבר. ההוספות נדפסו במהדורות המאוחרות של "קהילות יעקב".

הגאון הקדוש רבי יעקב ישראל קניבסקי (תרנ"ט-תשמ"ה), אחד המיוחד מגדולי הדור האחרון. ידוע בכינויו "דער סטייפלער"

15. Collection of Draft Leaves Handwritten by the Steipler – Glosses and Additions to His Books Kehilot Yaakov

Large collection of leaves. Some leaves are handwritten by R. Yaakov Yisrael Kanievsky – the Steipler, and others are typewritten, with many emendations and additions in his handwriting.

These leaves comprise chapters and sections on various topics throughout the Talmud, printed in his books Kehilot Yaakov, with glosses, emendations and many lengthy additions, handwritten by the author.

The Kehilot Yaakov series was first published in ten parts in 1936-1956, and consisted of chapters of treatises on various topics. The author later rearranged his writings according to the order of the Talmudic tractates. The Steipler would toil extensively over editing and correcting his books. He added to and enhanced his writings over and over again, editing the contents and wording, leaving not one sentence or topic unclear. This collection includes dozens of typewritten leaves, containing various sections from the Kehilot Yaakov series, with glosses and the addition of entire passages in the author's handwriting. These additions were incorporated in later editions of Kehilot Yaakov.

R. Yaakov Yisrael Kanievsky (1899-1985), an extraordinary Torah leader of the past generation. He was known as the Steipler, an appellation derived from his hometown Hornostaipil, Ukraine. A foremost student of the Novardok yeshivot in Ukraine and Poland, he was reputed as one of the most diligent and scholarly students in the yeshiva world. Following his marriage to the sister of the Chazon Ish, he was appointed dean of the Novardok yeshiva in Pinsk, and in 1934, he immigrated to Eretz Israel to serve as dean of the Beit Yosef – Novardok yeshiva in Bnei Brak. For many years, he lived in Bnei Brak in the same house as his brother-in-law, the Chazon Ish. After the yeshiva shut down, he continued his studies in Kollel Chazon Ish and in his home, and authored the Kehillot Yaakov series on most Talmudic topics and tractates. He was known as a

15c

wonder-worker benefiting from Divine Inspiration, and many sought his blessings and counsel.

[74] leaves (approx. 93 written/typewritten pages). Average size: 33 cm. Most leaves in good condition. Minor stains. Foxing. Tears to a few leaves, affecting text.

Opening price: \$3000

Estimate: \$4000-6000

16. כתב הכתרה לרבנות אוסטרהא של רבי מאיר מרגליות בעל "מאיר נתיבים", תלמיד הבעל שם טוב ומה"ששים גבורים" שלו – אוסטרהא, תקל"ז – התגשמות נבואת הבעל שם טוב כי רבי מאיר מרגליות יתמנה לרבה של אוסטרהא

סיום הכתב: "כ"ד כבוד האלופי הרמים ראשי רוזני נגידי מנהיגי ק"ק אוסטרהא מצד האדון הג' האדיר פ' סטאראסטי סאנדעצקי יר"ה, הבאי" עה"ח הי' י' ה' ק"ו תמוז תקלמ"ד זי"ן [=תקל"ז] פ"ק הנ"ל". לאחר מכן מופיעות 14 חתימות בכתב ידם של ראשי הקהילה הנ"ל.

בשוליו התחתונים חתימות ראשי קהילת "צד הווייבודה" – מהרחובות שמחוץ לחומה: "גם אנחנו אלופי קהל דק' קראסיניגורי [=רחוב קרסנוגורה Krasnohirska] חוץ לחומה והנקרא רחוב קרדי' [ם] [=רחוב טטרסקה Tatarska] ובלמייא [ם] [=רחוב בלמאז' Belmazh], כלנו באהבה ובחבה חפצים ורצויים לקבלת הרב הנ"ל...", עם 7 חתימות.

בתוך כתב ההכתרה נאמר: "משך הרבנית [=הרבנות] ששה שני' [ם] רצופי' [ם] מהיו' [ם] דלמטה", ואכן בצדו השני של הדף מופיע כתב הארכה של הסכם הרבנות, מחול המועד פסח שנת תקמ"ד, בלי הגבלת זמן: "באנו כעת לחדש את המלוכה ולכרות ברית חדשה... שיהי' נוהג נשיאת ראש ולהיות לנו לאב"ד ור"מ פ"ק אוסטרהא והגליל כל ימי חייו מעתה ועד עולם כל ימיו לא נחליפנו ולא נמיר אותנו... כ"ד כבוד אלופי ראשי רוזני נגידי מנהיגי ק' אוסטרהא יצ"ו מצד האדון הג' האדיר המושל פ' ראפרנדר קרוני יר"ה, יו' ה' ח"ה [=יום ה' חול המועד] פסח שנת תקמ"ם דל"ת [=תקמ"ד]". על כתב זה באו שמונה חתימות.

הגאון הקדוש רבי מאיר מרגליות אב"ד אוסטרהא (ת"ס/תס"ח-תק"ו), בעל ה"מאיר נתיבים". מגדולי וחשובי הרבנים בדורו. בצעירותו כיהן ברבנות בערים יאזלוביץ והורודנקה. בשנת תקט"ו התמנה לאב"ד גליל לבוב, אזור ששטחו היה עצום, וכלל בתוכו גם את העיר ברודי (רבי מאיר היה אב"ד גליל לבוב, אך לא של העיר לבוב עצמה, לה היה רב משלה. לאחר שנחלקה פולין בשנת תקל"ב, התחלק אזור זה בין פולין לאוסטריה, אז היה רבי מאיר רבו של השטח הפולני). בשנת תקל"ו התמנה מטעם מלך פולין לרב ראשי על אוקראינה וגליציה. בשנת תקל"ו קיבל כתב מינוי רשמי מאת מלך פולין, סטניסלאב אוגוסט פוינטובסקי (כתב הרבנות, באותיות מזהבות, השתמר עד לימינו בארכיון דובנוב בניו-יורק). בשנת תקל"ז התמנה בנוסף לרבנות גליל לבוב, לאב"ד אוסטרהא וגלילותיה. רוב ימיו היה רבי מאיר מחכמי הקלויז המפורסם בברודי. הוא היה מיווד בקשרי עבודתו אהבה עם חכמי הקלויז ומרבה להביא בספרו מדבריהם.

רבי מאיר היה מגדולי תלמידי רבינו ישראל בעל שם טוב, וממקורביו הראשונים, עוד מהימים בהם טרם נודע והתפרסם בעולם. כבר בשנת תצ"ז היה ממקורביו של הבעש"ט. מסופר שרבו הבעש"ט ביקש ממנו שיכתוב את שמו בסידור שנהג להתפלל בו – כדי שיוכל להזכירו בתפילותיו, וכך עשה רבי מאיר. חתימתו בסידור הבעש"ט השתמרה עד לימינו (קבוצת יעקב, ברדיטשוב תרנ"ו, דף נב/2; מבית הגנים, ברוקלין תש"ע, עמ' רל). רבי מאיר מזכיר את רבו הבעש"ט בכמה מקומות בספריו בתארים "מורי" ו"ידידי". בספרו "סוד יכין ובעז" (אוסטרהא, תקנ"ד) הוא כותב על מדרגת לימוד תורה לשמה: "...כאשר הזהירו אותי לזה מורי הגדולים בתורה ובחסידות, ובראשם ידידי הרב החסיד מופת הדור מוהר"ר ישראל בעל שם טוב... ומילדותי מיום שנתחברתי בדביקות אהבה עם מורי ידידי הרב החסיד מו"ה ישראל בעל שם טוב... ידעתי נאמנה שזה היו הנהגותיו בקדושה ובטהרה, ברוב חסידות ופרישות וחכמתו, צדיק באמונתו ויחיה, דמטמרין גליין ליה, כבוד ה' הסתר דבר". בספרו "מאיר נתיבים" (חלק ב', בסוף פר' יוגש), הוא מביא טגולה מרוב לביטול הכעס: "שקבלתי ממורי שסגולה נפלאה לבלט הכעס, לומר

כתב-יד על דף קלף גדול – כתב הכתרה למינוי הגאון רבי מאיר מרגליות בעל "מאיר נתיבים" (תלמיד הבעל שם טוב) לרבנות העיר אוסטרהא ופרבריה, עם 21 חתימות ראשי הקהילות בעיר. אוסטרהא, תמוז תקל"ז (1777). מעבר לדף: כתב הארכת הסכם הרבנות לאחר כשש שנים, עם 8 חתימות. אוסטרהא, ניסן תקמ"ד [1784].

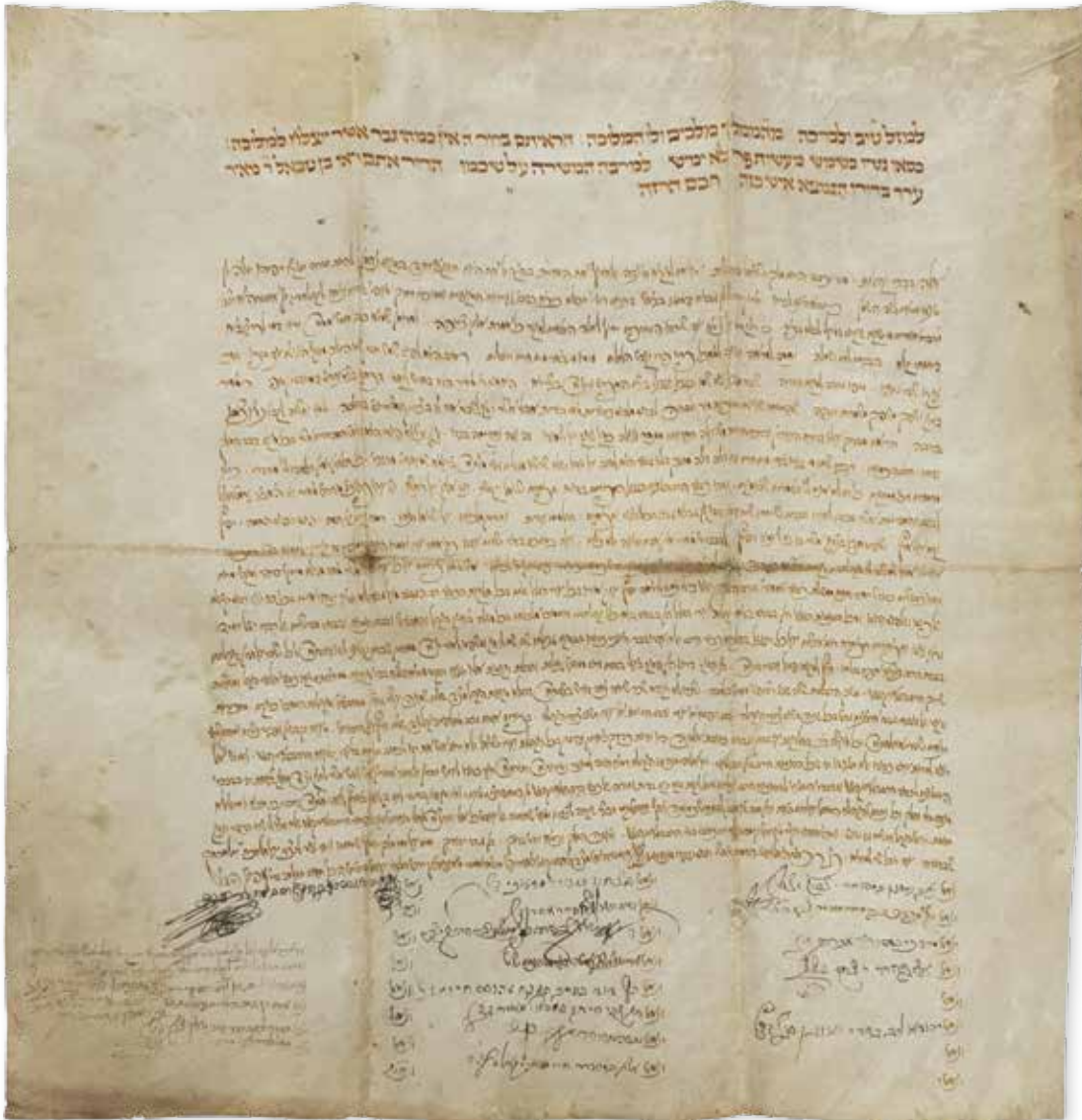
כתיבה נאה ורהוטה. שלש שורות הכותרת בכתב סת"ם: "למזל טוב ולברכה, מהממליך מלכים ולו המלוכה... הדור אתם ראו... הנמצא איש כזה, חכם הרזה". ההכתרה נעשתה ע"י כל קהילות העיר וכתב ההכתרה פותח במילים: "אלה דברי קהלות, מה נכבד היום מלך ישראל בהגלות...", וממשיך בתארי כבוד והערצה רבים לרבי מאיר מרגליות: "...מימיו מי באר חיים ונוצלים... לפני שמש ינון שמו הלך מסוף העולם עד סופו... שבח מגדול עוז שמו הגדול שגדלו בשם המפורש ויוצא בשיירא, הא מני ר' מאיר הוא דחייש לקמחי'... ר' מאיר דייק ושפך משפך משמרת נופה, שפתותיו שושנים נוטפות מור ולבונה... ראוי וחשוב לקבוע לעצמו ברכה, הרואה מברך עליו ברכת הנהנין וברכת הריח משיעלה תמרותו... כמקל שוקד על לימודו, זה זה נתקיימה בידו, זקן ונשוא פנים הוא הראש המדברים אשר בכל מקום דבר המלך ודתו, הלכה כמותו, רבים שמו מי בורו באר מים חיים וגם דלה דלת מתוך דליו, זכור הוא לטוב, על יובל ישלח שרשיו... שמעתתי' מברדי'... כולו מחמדים חכו ממתקים, כל רז לא אניס לי'... כבוד הרב הגאון הגדול המפורסם בדורו תפארת ישראל וקדושו, נזר אלקי' על ראשו, נ"י ע"ה פ"ה [=נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק] כ' מוהר"ר מאיר נ"י האב"ד ור"מ בגליל לבוב והמדינות אשר זכינו לאורו וזכינו לשיחתו... חכם בעוז ותפארת, הולמתו עטרת, ותכון מלכותו...".

בהתמנותו של רבי מאיר מרגליות לאב"ד אוסטרהא התקיימה הבטחת רבו הבעל שם טוב, לאחר שעמד איתן נגד תקיפי העיר בעיר ברודי, יחד עם הגאון בעל "נודע ביהודה" ועם רבי גרשון מקיטוב, גיסו של הבעש"ט, כשפסקו לאסור אשה ממשפחה מיוחסת, על אף שנדרפו בעקבות כך (ראה הרחבה במסגרת). לפי המסורת החסידי, לאחר ששמע הבעל שם טוב על הפרשה, אמר: "לאלו השלשה פסקו גדולה מן השמים על אשר קידשו את ה' ברבים. הגאון ר' יחזקאל יהיה אבד"ק פראג, והגאון ר' מאיר מרגליות יהיה אבד"ק לבוב אוסטרהא, והגאון ר' אברהם גרשון יהיה בארץ הקדושה" וכן היה".

באותן השנים היתה קהילת אוסטרהא מחולקת לשתי קהילות ("צדדים"). חלוקת הקהילות היתה תוצאה מחלוקת העיר בשנת ת"נ בין שני אצילים. רוב חלקי העיר אשר בתוך החומה היו שייכים למושל אחד, וכינו "צד הדוכס", והרחובות שמחוץ לחומה היו שייכים למושל אחר וכינו "צד הווייבודה" (ראה: מזכרת לגדולי אוסטרהא, ברדיטשוב תרס"ז, עמ' 4).

שתי הקהילות באוסטרהא קיבלו על עצמן ביחד את רבנותו של ה"מאיר נתיבים". כתב ההכתרה שלפניו נכתב ונחתם ע"י ראשי קהילת "צד הדוכס", ובשוליו תוספת חתימות ראשי קהילת "צד הווייבודה".

בתוך הכתב נזכרו התחייבויות שכר הרב משני ה"צדדים" של הקהילה: "...ושכרו לא יקופח, שכר שיחה נאה דורש בשבתא דרגלא מקופת הקהל מצד שלנו שמונה עשר זהו' [בים] מהחבורו' [ת] ומקהלות הסמוכי' [ם] כמקדם, מחכירות טקסי של זוחי זבח ארבעים זהו' [בים] בכל שנה משני צידי הקהלה, בחג הפסח א' עור ובחג הסוכות א' עור משני צידי הקהלה, בפורים אדום זהב מאלופי הקהל צד שלנו חוץ כל החבורו' [ת]...".

16a

רבי מאיר כתב מספר חיבורים חשובים בנגלה ובנסתר, בהלכה ובדרוש. סדרת ספריו נקראו בשם כולל "אור עולם", הכוללים את ספריו בהלכה דרוש וקבלה: ספרו החשוב והנודע שו"ת "מאיר נתיבים", שני חלקים (פולגא תקנ"א), "סוד יכין ובעז" (אוסטרהא תקנ"ד), "הדרך הטוב והישר" (פולגא תקנ"ה) ו"כתנות אור" (ברדיטשוב תקע"ו).

[1] דף קלף. כ-41x44 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים. סימני קיפול. קרעים בודדים בסימני הקיפול, עם פגיעה במספר אותיות. מספר חורים עזירים.

נדפס בהעתקה משובשת וחסרה מכתב-היד שלפניו, ע"י מנחם נחום לייטנסקי בספרו 'קורות פאדליא וקדמוניות היהודים שם' (אודסה תרנ"ה, עמ' 60-58); משם הועתק בספר 'מזכרת לגדולי אוסטרהא' (ברדיטשוב תרס"ז, עמ' 208-206), ובספר 'נפלאות היהודי' (ווארשא תר"צ, עמ' 98-96). ראה חומר מצורף.

פתיחה: \$100,000

הערכה: \$120,000-150,000

הפסוק במה יזכה נער את ארחו לשמור כדברך...". בנו רבי בצלאל, ממלא מקומו ברבנות אוסטרהא, כתב בהסכמתו לספר "שבחי הבעש"ט" (מהדורת ברדיטשוב תקע"ה): "...וכפי ששמעתי מפה קדוש אדוני אבי... שהוא היה מילדותו אחד ממחצדי חקלא חבורה קדישא מאילנא דחיי עם הבעש"ט ז"ל, ומרגלה בפומה דר' מאיר שרבה לספר בשבחו...". האדמו"ר רבי יצחק אייזיק מקומרנא כותב בספרו "נתיב מצוותיך" (נתיב התורה, שביל א'): "מחן אלקי הרב ישראל בן אליעזר... נתנו לו ששים גבורים, נשמות צדיקים לשמרו, ואחד מהם היה הגאון מהר"ר מאיר נתיבים".

ה"מאיר נתיבים" היה בזמנו מעמודי ההוראה בענייני תקנות ועגונות. בשנת תקכ"ח נערך פוגרום באומן ובסביבותיה, שבמהלכו נרצחו אלפי יהודים. פרשה זו הביאה לפתחו שאלות רבות ומסובכות של עגונות. חלק גדול מהתשובות שבספרו "מאיר נתיבים" הן בענייני עגונות. בספרו זה הוא כותב: "והבוחן לבבות וכליות אלקים ה' הוא יודע ועד, ש[ב]בוא אלי ענין שאלת עגונה, אחזוני חיל ורתת וארכבותי דא לדא נקשן, ועיני זולגות דמעוות, ואירא הרבה מאד" (סימן סב). מסופר עליו שהיה מקבל עליו תענית ביום שחתם על היתר עגונה (מאורי גליציה, ג', עמ' 940).

Sod Yachin UBoaz (Ostroh 1794), he describes the level of learning Torah for the sake of Heaven: "...as I was instructed by my teachers who were prominent in Torah and Chassidism, headed by my friend the pious R. Yisrael Baal Shem Tov... and from my youth, when I attached myself with bonds of love to my teacher and friend R. Yisrael Baal Shem Tov... I knew with absolute certainty that his conduct was in holiness and purity, piety and ascetism... occult matters were revealed to him...". In his book Meir Netivim (part II, end of Parashat Vayigash), he quotes a segulah from his teacher for dissipating anger: "I learnt from my teacher that a wonderful segulah for dissipating anger is to say the verse...". His son R. Betzalel, his successor as rabbi of Ostroh, wrote in his approbation to Shivchei HaBaal Shem Tov (Berditchev 1815 edition): "...and as I heard from my father... who from his youth was one of the Torah scholars associated with the Baal Shem Tov, and R. Meir would frequently extol his virtues...". Rebbe Yitzchak Izek of Komarno attested in his book Netiv Mitzvotcha (Netiv HaTorah, pathway 1): "Our teacher R. Yisrael son of Eliezer... he was accorded sixty warriors, souls of righteous men, to protect him, and one of them was the Meir Netivim".

The Meir Netivim was one of the foremost halachic authorities in his times in matters of agunot. In 1768, a pogrom struck the community of Uman and its surroundings, and thousands of Jews were murdered. This tragic episode generated numerous complex questions of agunot. Many of the responsa recorded in his book Meir Netivim pertain to agunot. He describes there the trepidation and anguish which overcame him whenever he approached such a question (section 62). Reputedly, he would undertake to fast on the day he was to sign a permission for an agunah (Meorei Galicia, III, p. 940).

R. Meir authored several prominent compositions in revealed and esoteric realms of the Torah, in Halacha and in homily. His series of books was named Or Olam, and includes his books on Halacha, homily and Kabbalah: His renowned book Responsa Meir Netivim, two parts (Polonne 1791), Sod Yachin UBoaz (Ostroh 1794), HaDerech HaTov VehaYashar (Polonne 1795) and Kotnot Or (Berditchev 1816).

[1] parchment leaf. Approx. 44x41 cm. Good-fair condition. Stains. Fold lines. A few tears to folds, affecting several letters. Several tiny holes.

Based on this manuscript, the certificate of appointment was printed, with errors and omissions, by Menachem Nachum Litinsky in his book Korot Podolia VeKadmoniyot HaYehudim Sham (Odessa 1895, pp. 58-60); from there, it was copied into the book Mazkeret LiGedolei Ostraha (Berditchev 1907, pp. 206-208), and in the book Niflaot HaYehudi (Warsaw 1930, pp. 96-98). See enclosed material.

Opening price: \$100,000

Estimate: \$120,000-150,000

התגשמות נבואתו של הבעל שם טוב

בשנת תק"ד בערך, כשישב רבי יחזקאל לנדא ה"נודע ביהודה" בעיר ברודי, בהיותו כבן 30, כתב תשובה הלכתית בה פסק לאסור אשת-אישי, מנשות העיר, שנתקבלו עליה עדויות קשות שזינתה. התשובה נדפסה בספר "נודע ביהודה" (אבן העזר, מהדורא קמא, סימן עב), ועל אף שהמאורע התרחש בברודי, נכתב בתשובה הנדפסת כי היא נשלחה אל "חכמים אשכנזים, קצה ארץ לועז", וזאת על מנת לשמור על כבודה של משפחת האשה. בין המעורבים בבירור פרשיה זו היו גם רבי אברהם גרשון מקיטוב - גיסו ומקורבו של הבעש"ט, ורבי מאיר מרגליות בעל ה"מאיר נתיבים" - תלמידו של הבעש"ט.

לפי המסופר, האשה הנאסרת היתה בתו של אחד מתקיפי הקהל בברודי, המקורב לשלטונות. מחמת מעמדו בעיר פחדו דיינים רבים להתעסק בפרשה זו, מכיון שאבי האשה ובעלה איימו בקנסות ובמלקות על כל מי שיהיו לדון אותה לכף חובה, אך בעל ה"נודע ביהודה", יחד עם שנים מידידיו מחכמי ברודי, רבי מאיר מרגליות ורבי גרשון מקיטוב, החליטו לשים נפשם בכפס, והכריזו על האשה הנאסרת בפרסום רב. מעשה זה עלה להם ביוקר: רבי יחזקאל נאלץ לשלם קנס גדול, ומסר לשם כך את כל ממונו ורכושו, את ה"מאיר נתיבים" הלקו במלקות, ואילו רבי גרשון מקיטוב ברח למעזיבוז' אל גיסו הבעש"ט. המסורת החסידיית מספרת שכשהגיע מעשה זה לאוזני הבעש"ט, אמר על כך: "לאילו השלשה פסקו גדולה מן השמים על אשר קידשו את ה' ברבים. הגאון ר' יחזקאל יהיה אבד"ק פראג, והגאון ר' מאיר מרגליות יהיה אבד"ק לבוב ואוסטרהא, והגאון ר' אברהם גרשון יהיה בארץ הקדושה... וכן היה" (ספר אמונת צדיקים, ורשה תר"ס, עמ' 19).

סיפור זה מובא גם בספר "מופת הדור", פרק ב', בתוספת נופך: "...חכמי הקלויז דרשו וחקרו היטב, והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה... ורצו אמנם לעשות משפט עפ"י דיני התורה הקדושה, אבל יראו מאד לנפשותם, ואימת רב המדינה ביעתתם, כי לו הזרוע עם גבורה מיד הממשלה לייסר את כל הממרה את פיו... וישמע רב המדינה את קול חכמי הקלויז... ויחרוץ משפט, כי מי האיש אשר יעז לדבר סרה על הרבנית אחת דתו להלקותו מכת מרדות רבים או ישלם מאה אדומים [זהובים] בעד כל פעם שיאמר עליה 'זונה'. המשפט הנחרץ מאת הרב המרה את רוח חכמי הקלויז... ויתנדבו רבינו יחזקאל, והגאון מו"ה מאיר מרגליות (בעל ספר מאיר נתיבים), והגאון מו"ה אברהם גרשון קיטוב גיסו של הבעש"ט, ויוועדו יחדיו ויבואו אל בית הוועד שהי' בבית הרב, בשעה שהבית היה מלא אנשים מפה לפה, ורבינו יחזקאל היה ראש המדברים, ויען בקול רם ויאמר: דעו לכם, כי אשת רב המדינה היא 'זונה', והא לכם הקנס מאה אדומים בעד השם 'זונה' אשר קנס הרב, ואילו היה בידי עוד מאה אדומים בעד מילת 'זונה', אז אמרתי עוד הפעם שהיא 'זונה', אבל עכשיו שאין לי, אסתגר [אסתפק] במה שכבר אמרתי שהיא 'זונה' - בהמצאה זו כה שנה ושילש מילת 'זונה' בלי שיצטרך לשלם רק פעם אחת. ואחריו ענה הגאון מהר"מ מרגליות באלה הדברים, ואחרי כי לא היה לו לשלם הלקוהו, ואח"כ גם הגאון רבי אברהם גרשון מקיטוב, וגם אותו בקשו להכותו, אמנם לקול המהומה שנתאספו שם המון אדם רב, הצליח בידו להשמט ולברוח, ויברח אל גיסו רבינו הבעש"ט מעזיבוזה. ויאמר לו הבעש"ט, כי לכולם פסקו גדולה מן השמים על אשר קידשו שם שמים ברבים... (הרב י' קאמעלאה, מופת הדור, תולדות רבינו יחזקאל לנדא בעל הנועד ביהודה, פיעטרקוב, תרצ"ד, עמ' ח-ט). (ראה עוד על פרשיה זו, בקטלוג קדם, מכירה 63, פריט 13).

לפינו כתב ההכתרה של ה"מאיר נתיבים" לרבנות אוסטרהא, שנעשה כשלושים שנה לאחר המאורע בברודי, אז התקיימה נבואתו של הבעש"ט אודות תלמידו הגדול.

16. Certificate of Appointment for Rabbi Meir Margolies, Author of Meir Netivim, Disciple of the Baal Shem Tov and One of His "Sixty Warriors", as Rabbi of Ostroh – Ostroh, 1777 – Fulfillment of the Prophecy of the Baal Shem Tov that R. Meir Margolies Would Be Appointed Rabbi of Ostroh

Manuscript on large parchment leaf – certificate of appointment for R. Meir Margolies, author of Meir Netivim and disciple of the Baal Shem Tov, as rabbi of Ostroh and its suburbs, signed by 21 community leaders. Ostroh, Tammuz 1777. On the verso: Extension of the rabbinic appointment, accorded after six years, with 8 signatures. Ostroh, Nisan 1784.

Neat, cursive script. The three lines of the heading are in Stam script: **"For good fortune and blessing, from the One who appoints kings and kingship is His..."**. The appointment, proffered by all the communities in the city, begins with the following words: **"These are the words of the communities, how glorious is the day the king of Israel is revealed..."**, and addresses R. Meir Margolies with numerous titles of honor and veneration.

R. Meir Margolies' appointment as rabbi of Ostroh constituted the fulfillment of the prophecy of his teacher, the Baal Shem Tov. This prophecy was pronounced after R. Meir Margolies, together with the Noda BiYehuda and R. Gershon of Kitov, brother-in-law of the Baal Shem Tov, stood firm against some powerful members of the Brody community, prohibiting a distinguished woman to her husband, despite the persecution they would endure on this account (see article for more details). According to Chassidic lore, when the Baal Shem Tov was informed of this episode, he declared that all three would be accorded greatness from Heaven for sanctifying G-d's Name in public, prophesizing that R. Yechezkel would become rabbi of Prague, R. Meir Margolies would become rabbi of Lviv and Ostroh, and R. Avraham Gershon would settle in the Holy Land, and so it was.

In those days, the city of Ostroh was split into two communities ("sides"). The division of the community was a result of the division of the city in 1690 between two nobles. Most parts of the city enclosed within the wall were under the jurisdiction of one ruler, and were known as the "duke's side"; whilst the streets beyond the wall belonged to a different ruler and were known as the "voivode's side" (see: Mazkeret LiGedolei Ostraha, Berditchev 1907, p. 4).

Both of the Ostroh communities accepted upon themselves the Meir Netivim as their rabbi. This certificate of appointment was drawn up and signed by the leaders of the "duke's side" community, while the leaders of the "voivode's side" community affixed their signatures in the margin. The certificate includes each side's commitment in regard to the rabbi's salary.

The certificate concludes: **"So are the words of the distinguished heads... leaders of the Ostroh community, from the side of the mighty ruler Starosta Sandecki, who hereby affix their signatures today Thursday,**

26th Tammuz 1777". This is followed by 14 signatures handwritten by the community leaders.

At the bottom of the certificate, the signatures of the community leaders of the "voivode's side" – from the streets beyond the wall: **"We too, leaders of the Krasnohirska community, outside the wall, Tatarska and Belmash streets, we all wish, with love and affection, to accept this rabbi..."**, with 7 signatures.

The certificate stipulates that the appointment is in effect for six consecutive years from the date stated, while on the verso of the leaf, an extension of the rabbinic contract, dated Chol HaMoed Pesach 1784, was recorded, without any time limitation: **"We have come now to renew the kingship and make a new covenant... that he should serve as our rabbi and dean, here in Ostroh and the region, for his entire life, from now forever, we will not exchange him for someone else... so are the words of the heads... leaders of Ostroh, from the side of the mighty ruler Referendarz Koronny, Thursday Chol HaMoed Pesach 1784"**. This extension contract bears eight signatures.

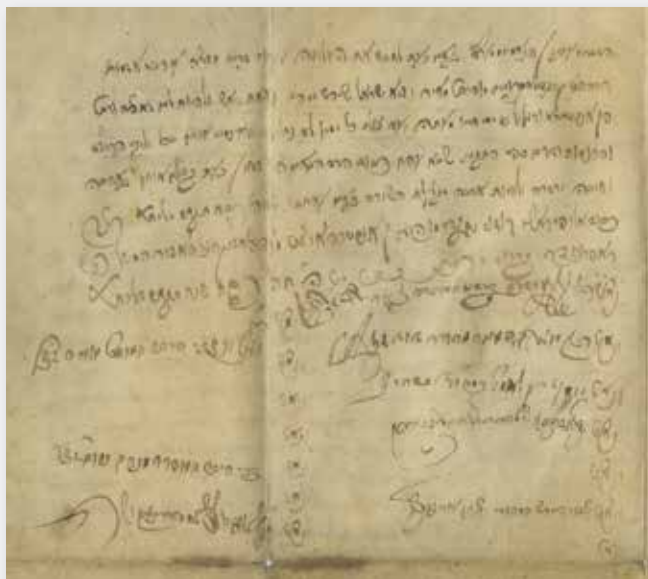
R. Meir Margolies Rabbi of Ostroh (1700/1708-1790), author of Meir Netivim, was a leading and prominent rabbi in his times. In his youth, he served as rabbi of Yazlovets and Horodenka. In 1755, he was appointed rabbi of the Lviv region, an area covering a huge territory, which included the city of Brody (R. Meir served as rabbi of the Lviv region, but not of the city of Lviv itself, which had its own rabbi. After the Partition of Poland in 1772, this region was divided between Poland and Austria, and R. Meir served as rabbi of the Polish area). In 1766, he was appointed by the King of Poland as chief rabbi of Ukraine and Galicia. In 1776, he received an official letter of appointment from the King of Poland, Stanisław August Poniatowski (the rabbinical appointment, in gilt letters, is preserved until this day in the Dubnow archives in New York). In 1777, he was appointed, in addition to his position as rabbi of the Lviv region, as rabbi of Ostroh and the vicinity. R. Meir was a member of the famous Brody Kloiz most of his life. He was closely attached to the Kloiz Torah scholars, and quotes their teachings extensively in his book.

R. Meir was a leading disciple of the Baal Shem Tov, and one of the first to cleave to him, as early as 1737, before the latter became renowned. Reputedly, his teacher the Baal Shem Tov requested that he write his name in the siddur he prayed from, to enable him to mention R. Meir in prayer, and the latter did so. His signature in the siddur of the Baal Shem Tov was preserved until this day (Kevutzat Yaakov, Berditchev 1896, p. 52b; MiBeit Genazim, Brooklyn 2010, p. 230). R. Meir refers to his teacher the Baal Shem Tov in several places in his books as "my teacher" and "my colleague". In his book

The Fulfillment of the Baal Shem Tov's Prophecy

In ca. 1744, at the age of 30, R. Yechezkel Landau, the Noda BiYehuda, who lived in Brody at that time, composed a halachic responsum prohibiting to her husband a local woman about whom severe testimonies of adultery were received. The responsum was published in Noda BiYehuda (Even HaEzer, Mahadura Kama, section 72). In order to protect the honor of the woman's family, the printed responsum states that it was sent to "Ashkenazi scholars, at the extremities of a foreign country", although this affair actually took place in Brody. Amongst those involved in investigating the matter were R. Avraham Gershon of Kitov – brother-in-law and associate of the Baal Shem Tov, and R. Meir Margolies, author of Meir Netivim – disciple of the Baal Shem Tov.

Reputedly, the woman concerned was the daughter and wife of powerful members of the Brody community, who had close contacts with the authorities. They had threatened to fine or

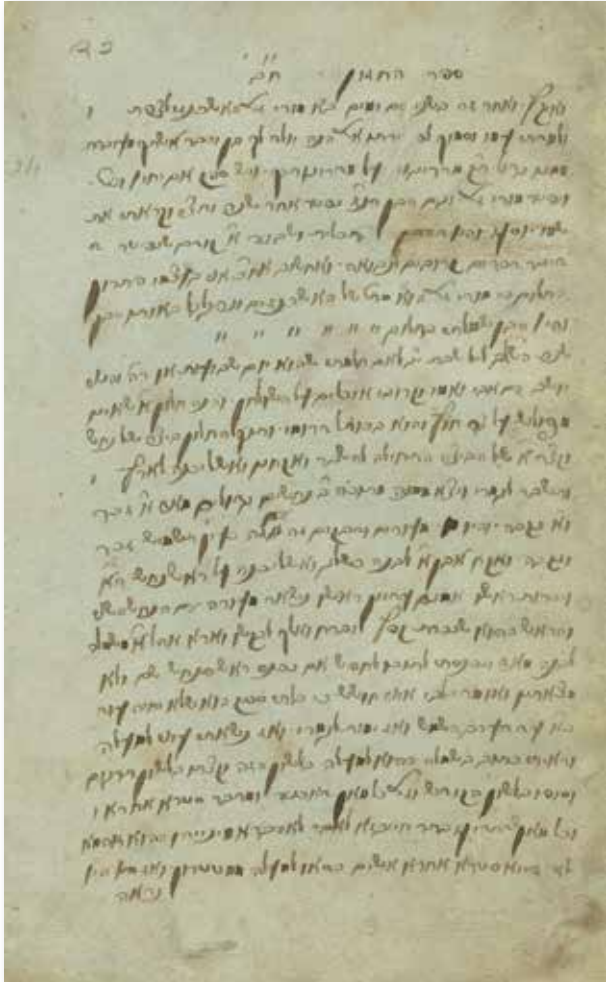

16b

flog anyone who would dare judge her unfavorably, causing many dayanim to refrain from getting involved in this affair. R. Yechezkel, together with two of his colleagues, Brody Torah scholars, R. Meir Margolies and R. Gershon of Kitov, decided to endanger themselves and publicized that this woman was prohibited. This act cost them dearly: R. Yechezkel was compelled to pay a high fine, giving up all his wealth and possessions, and the Meir Netivim was flogged, while R. Gershon of Kitov fled to Mezhibuzh to his brother-in-law the Baal Shem Tov. Chassidic lore relates that when the Baal Shem Tov heard about this, he declared that all three would be accorded greatness from Heaven for sanctifying G-d's Name in public, prophesizing that R. Yechezkel would become rabbi of Prague, R. Meir Margolies would become rabbi of Lviv and Ostroh, and R. Avraham Gershon would settle in the Holy Land, and so it was (Emunat Tzadikim, Warsaw 1900, p. 19).

This story is also related in Mofet HaDor, chapter 2, in further detail. It relates that the rabbis of the Kloiz carefully investigated the matter, and concluded that indeed, an abomination had been perpetrated. They wanted to issue a ruling according to Torah requirements, but were fearful for their lives, under the threats of the powerful community leader, who bore authority from the government to persecute anyone who disobeyed him. He had declared that whoever would speak negatively about this woman, would be publicly flogged or fined one hundred gulden for every time he would pronounce her adulterous. The rabbis of the Kloiz were afraid to speak up, therefore the Noda BiYehuda, R. Meir Margolies and R. Gershon of Kitov gathered in the house of the rabbi, and when the house was full of people, the Noda BiYehuda spoke up and declared: "You should know, that the wife of the community leader is adulterous, and here are the hundred gulden for the fine of calling her adulterous, and if I would have another hundred gulden for the word adulterous, I would say again that she is adulterous, but since I do not have, I will suffice with my first declaration that she is adulterous". In this way, R. Yechezkel ingenuously repeated the word adulterous again and again, while only being required to pay once. R. Meir Margolies spoke after him in similar terms, and received lashes since he couldn't afford to pay the fine, followed by R. Avraham Gershon Kitov, who also was supposed to be flogged, but in the uproar, managed to slip out and escape to his brother-in-law the Baal Shem Tov in Mezhibuzh. The latter then told him that Heaven had decreed greatness to all three of them for their public sanctification of G-d's Name (R. Y. Kamelhar, Mofet HaDor, Biography of R. Yechezkel Landau author of Noda BiYehuda, Pietrkov 1934, pp. 8-9; for more information regarding this affair, see Kedem Auction 63, item 13).

This certificate of rabbinic appointment for the Meir Netivim as rabbi of Ostroh, which was issued some thirty years after those events in Brody, constituted the ultimate fulfillment of the Baal Shem Tov's prophecy regarding his illustrious disciple.

17a

17. דף בכתב-יד-קדשו של רבי נתן מברסלב (מוהרנ"ת)

- "מ"ספר החזיונות" לרבינו חיים ויטאל

דף בכתב-יד-קדשו של רבי נתן שטרנהרץ מברסלב (מוהרנ"ת), תלמידו הגדול של רבי נחמן מברסלב, מתוך ספר החזיונות לרבינו חיים ויטאל.

דף כתוב משני צדיו בכתב יד קדשו של רבינו המוהרנ"ת מברסלב, שהעתיק את ספר החזיונות לרבי חיים ויטאל. בראש העמודים מופיעה הכותרת: "ספר החזון ח"ב" [כינוי זה לספר החזיונות או מוצאים במכתב ששלח רבי נתן לבנו (עלים לתרופה, מכתב מאור ליום א' וארא תקצ"ו, מהדורת ירושלים תש"ס, עמ' תיב) המצטט מחיבור זה: "ובפירושו ראיתי בכתב הרב הקדוש מו"ה ר' חיים ויטאל ז"ל, הנקרא ספר החזון"].

ספר החזיונות הוא יומנו האישי של רבי חיים ויטאל (מהרח"ו) - תלמידו הגדול של האר"י, בו תיעד את חלומותיו וחזיונותיו. בדף שלפניו מופיעים מספר קטעים: בקטע הראשון מזכיר מהרח"ו את בואו של האר"י לצפת ואת פטירתו: "ואחר זה בשנתים ימים בא מורי ז"ל האשכנזי לצפת... ויפטר מורי ז"ל...". בקטע השני תיאור ארוך של חלום שחלם מהרח"ו ב"ג אב של"ב, ובו מאבק עם הסטרא אחרא. בקטע השלישי תיעוד על שאלת חלום שעשה מהרח"ו ובה שאל על השגה בחכמת הקבלה: "שאלתי שאלת חלום על השגת חכמת הקבלה...". בקטע הרביעי חלום על תפילת שמחת תורה ב"בית כנסת של יוונים" בעיר צפת, בה השתתף גם רבי משה קורדובירו (הרמ"ק) ודמות נוספת שנשכחה ממנו לאחר שהתעורר ["ואחר שהקיצוטי שכחתי אם הי' התנא ר' פנחס בן יאיר או שהיה אלעזר בן יוחאי הזה שבדורינו זה..."].

רבי נתן שטרנהרץ מנמירוב - מוהרנ"ת מברסלב (תק"מ-תר"ה 1780-1844), תלמידו המובהק ומפיץ תורתו של האדמו"ר רבי נחמן מברסלב, ומנהיגה של חסידות ברסלב לאחר פטירת רבו. גילם בחייו דמות מובהקת של "תלמיד", ובדומה לרבינו חיים ויטאל שהיה מפיץ ומגלה תורת רבו האר"י, כך גם רבי נתן היה מגלה ומפיץ תורת רבו לכל העולם. ערך והדפיס את חיבורי רבו (בהם: ליקוטי מוהר"ן, ספר המידות, סיפורי מעשיות, ועוד). מסופר כי רבי נחמן אמר כי לולא רבי נתן לא היה נשאר אפילו דף אחד מספריו. חיבוריו הם פיתוח וביאור לתורת רבו מוהר"ן. יצירתו העיקרית היא ספרו "ליקוטי הלכות" ובו דברי חסידות ועבודת השם על סדר כל חלקי השולחן ערוך, בדרכי רבו מוהר"ן. רבי נתן נודע מנעוריו כלמדן מופלג, עובד ה' במסירות נפש ובהתעוררות גדולה. תפילותיו וקדושתו נודעו בישראל. תולדותיו נכתבו בהרחבה בספר "חיי מוהרנ"ת" ובספר "באש ובמים - תולדות מוהרנ"ת", ירושלים, תשנ"ו.

[1] דף (שני עמודים כתובים. כ-50 שורות) בכתב יד קדשו של רבי נתן. 17 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים. קרעים, פגעי עש ופגמים, משוקמים באופן מקצועי (עם פגיעה קלה במספר אותיות). כריכת עור מהודרת.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$18,000-22,000

17. Leaf Handwritten by Rabbi Natan of Breslov (Moharnat) – From Sefer HaChezyonot by Rabbi Chaim Vital

Leaf of Sefer HaChezyonot by R. Chaim Vital, handwritten by R. Natan Sternhartz of Breslov (Moharnat), prominent disciple of R. Nachman of Breslov.

The leaf (two pages), which contains a copying from the book Sefer HaChezyonot by R. Chaim Vital, is handwritten by R. Natan of Breslov. The following heading appears at the top of both pages: "Sefer HaChazon – Part II" (this was how R. Natan referred to Sefer HaChezyonot, as seen in a letter sent to his son, in which he quotes this work: "And I explicitly saw in the book of R. Chaim Vital, named Sefer HaChazon" – Alim LiTerufa, letter from Sunday eve, Vaera 1836, Jerusalem 2000 edition, p. 412).

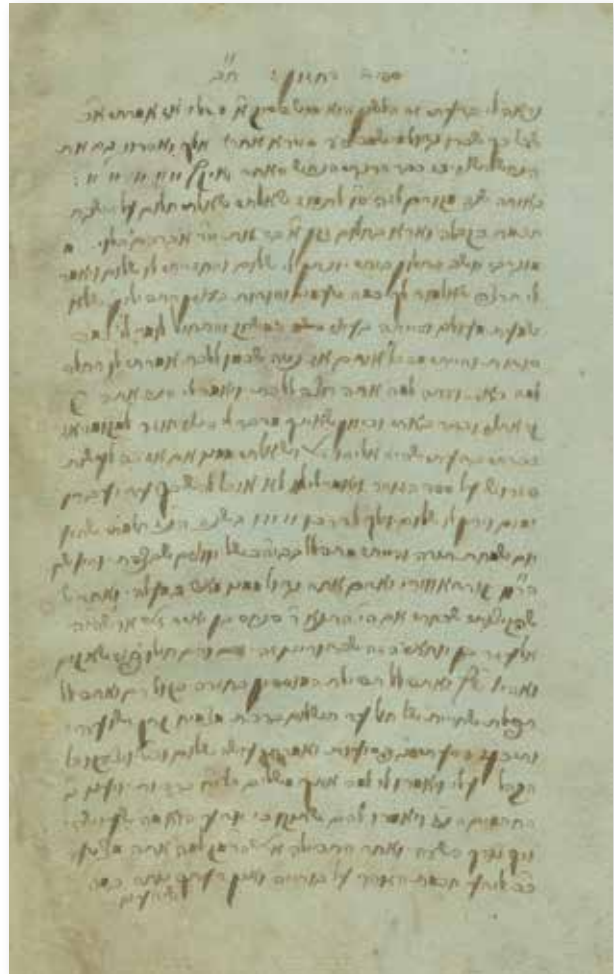
Sefer HaChezyonot is the personal diary of R. Chaim Vital (Maharchu) – the prominent disciple of the Arizal, in which he records his dreams and visions. This leaf comprises the following passages: In the first passage, R. Chaim Vital documents the Arizal's arrival in Safed and later, his passing: "And two years later, my teacher the Ashkenazi came to Safed... and my teacher passed away...". The second passage contains a lengthy description of a dream R. Chaim Vital had on 13th Av 1572, in which a battle with Evil forces transpired. The third passage documents a dream-question posed by R. Chaim Vital, in which he requests to attain understanding in Kabbalah. The fourth passage recounts his dream of praying on Simchat Torah in the Greek synagogue in Safed, prayer which was attended by R. Moshe Cordovero and another prominent figure, whose identity he forgot upon awakening ("And after I awoke, I forgot whether it was the Tanna R. Pinchas ben Yair or Elazar ben Yochai of our generation...").

R. Natan Sternhartz of Nemirov (Nemyriv) – Moharnat of Breslov (1780-1844), close disciple and disseminator of the teachings of Rebbe Nachman of Breslov, and his successor as leader of Breslov Chassidism. During his teacher's lifetime, he was the personification of a disciple, and just like R. Chaim Vital disseminated and revealed the teachings of the Arizal, R. Natan revealed and disseminated the teachings of R. Nachman throughout the world. He arranged and published his teacher's works (including: Likutei Moharan, Sefer HaMidot, Sipurei Maasiot, and others). Reputedly, R. Nachman once declared that if not for R. Natan, not even one leaf of his writings would have survived. R. Natan's own compositions expound upon and explain the teachings of R. Nachman. His magnum opus was Likutei Halachot – Chassidic instructions based on the teachings of R. Nachman of Breslov, following the order of topics in Shulchan Aruch. R. Natan was renowned from his youth as an exceptional Torah scholar, who worshipped G-d with complete devotion and extraordinary fervor. His prayers and holiness were legendary. His detailed biography is recorded in Chayei Moharnat and BaEsh UBaMayim – Toldot Moharnat, Jerusalem, 1996.

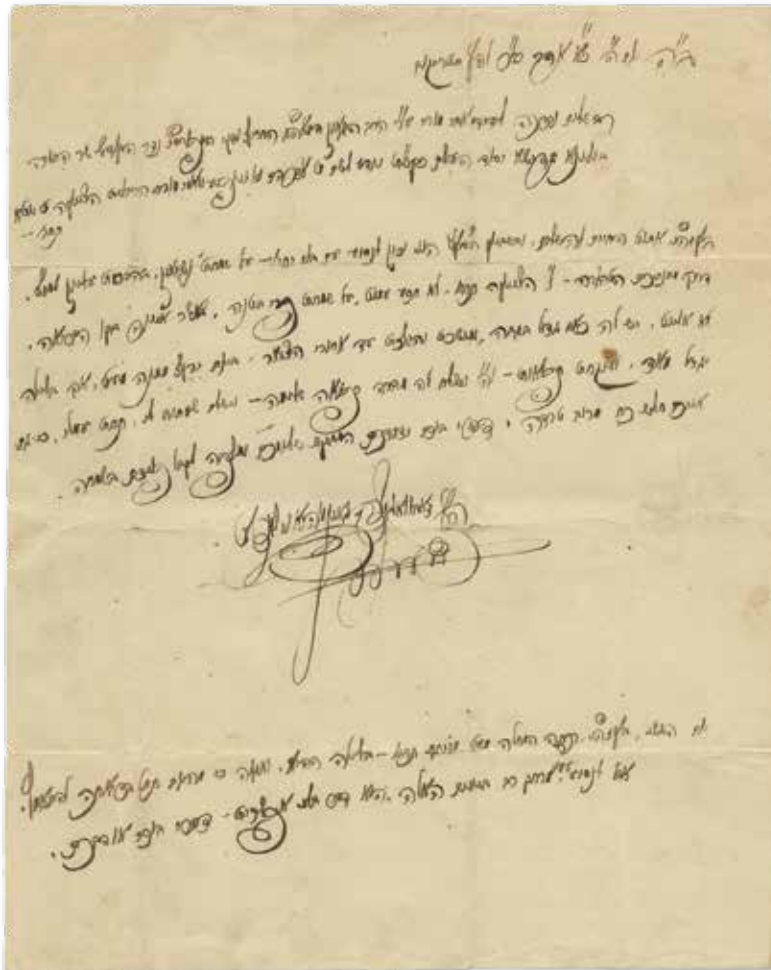
[1] leaf (2 written pages. Approx. 50 autograph lines). 17 cm. Good-fair condition. Stains. Tears, worming and damage (slightly affecting several letters), professionally restored. Elegant leather binding.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$18,000-22,000

17b

18a

18. שני מכתבים - מהאדמו"ר רבי זאב וואלף מסטריקוב והאדמו"ר רבי דוב בעריש מביאלה - אל אביהם הגאון הקדוש רבי אברהם מטשכנוב

שני מכתבים שנשלחו אל הגאון הקדוש רבי אברהם אב"ד טשכנוב, מאת בניו האדמו"רים:

- מכתב בכתב ידו וחתמתו של האדמו"ר רבי זאב וואלף. סטריקוב, כ"א אדר כת"ר [1860]. במכתב אל "ידידי אבי מורי עטרת ראשי הרב הגאון... המפורסם, נזר הקודש שר התורה, בוצינא קדישא, יסוד העולם..." מודיע הבן לאביו על נסיעתו לשמחת נישואי בנו, דרך העיר טשכנוב [דרך מחניכם הטהורה]. הוא מספר לו על כך שאשתו לא תסע עמם ל"שמחת פרי בטנה" עקב מצב בריאותה, "וה' ישלח לה מהרה רפואה שלימה וישלם שמחות לי תחת עמלי, כי גם אנכי חלש מרוב טרדה".
- מכתב בכתב ידו וחתמתו של האדמו"ר רבי דוב בעריש. ביאלה, תשרי תרכ"ו [1865]. במכתב "אל כבוד אהובי אבי אדמו"ר הרב הגאון... הצדיק המפורסם, קדוש ה' מכובד", מספר הבן לאביו, על רכישת בית בעירו ביאלה, ועל שידוך שעשה לבנו ר' אהרן צבי עם בת הנגיד רבי פישל ליצבארסקי ממלאווא, שהיא נכדת רבי אריה לייבוש חריף הרב מפולוצק.

האדמו"ר מסטריקוב - רבי זאב וואלף לנדא (תקס"ז-תרנ"א), תלמידו המובהק של האדמו"ר רבי מנדלי מקוצק ושל ממשיך-דרכו בעל "חידושי הרי"מ". בשנת תרכ"ו לאחר פטירת ה"חידושי הרי"מ", נטו רוב החסידים אחר הנהגתו של האדמו"ר רבי חנוך הניך מאלכסנדר, אך מיעוטם החלו לנסוע לאביו של ר' זאב וואלף - הגאון הקדוש אב"ד טשכנוב. בשנת תרל"ח לאחר פטירת אביו, הוכתר רבי זאב וואלף לאדמו"ר ואלפי חסידים קבלו את מרותו והנהגתו, שהייתה בדרכי קוצק - דרך החריפות וההבנה.

האדמו"ר רבי דוב בעריש לנדא מביאלה (תק"פ-תרל"ו), תלמיד אביו הגדול, וחסיד מקושר של האדמו"ר רבי יצחק מוורקא ובנו האדמו"ר רבי מנחם מנדל מוורקא. רבו האדמו"ר רמ"מ מוורקא היה ממעט בדיבור ומפורסם בשתיקתו. רבי דוב בעריש שהיה ראש התלמידים היה מפרש את עומק כוונת רבו בדבריו הקצרים. בשנת תרכ"ח נפטר האדמו"ר מוורקא ורוב החסידים נטו אחרי רבי דוב בעריש והכתירוהו לאדמו"ר. היה שופע דברי תורה והשמיע את דבריו אף בימי חול, שלא כדרכם של אדמו"רים אחרים. מבניו: האדמו"ר רבי אהרן צבי מביאלה (נפטר תר"ע), והאדמו"ר רבי אלימלך מנחם מנדל לנדא מסטריקוב, מגדולי אדמו"רי פולין - ואבי שושלת אדמו"רי סטריקוב בזמנו.

2 מכתבים (כל אחד על דף מקופל), כ-21 ס"מ. רישומי כתובת למשלוח בדף האחורי של כל אחד מהמכתבים וסימני קיפול.

מקור: אוסף פרטי חשוב של אוטוגרפים, ניו-יורק. נקנה ב"קדם", מכירה מס' 48, פריט 48.

פתיחה: \$20,000
הערכה: \$30,000-40,000

18. Two Letters – From Rebbe Ze'ev Wolf of Strikov and Rebbe Dov Berish of Biala – To Their Father, Rabbi Avraham of Tshechnov

Two letters addressed to R. Avraham, rabbi of Tshechnov (Ciechanów), from his sons:

- Letter handwritten and signed by Rebbe Ze'ev Wolf. Strikov (Stryków), 21st Adar 1860.

In this letter, which is addressed to "My friend, father and teacher...", the son informs his father of his projected journey to his son's wedding, via Tshechnov. He relates that his wife will not travel with them due to her poor health, "May G-d send her a complete and speedy recovery, and compensate for my travails with joyous occasions, since I too am weak from all my troubles".

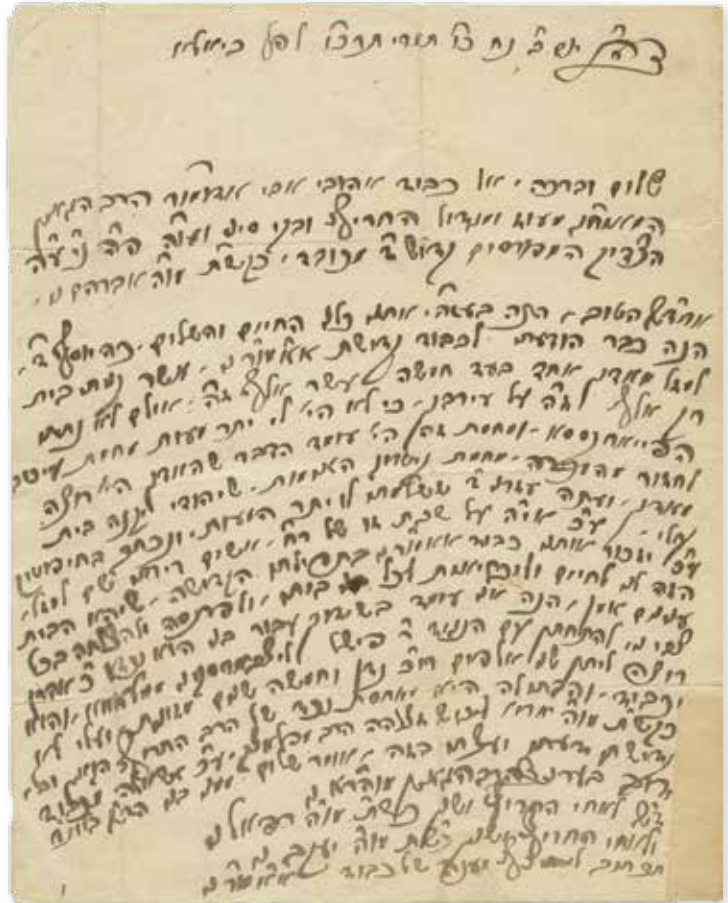
- Letter handwritten and signed by Rebbe Dov Berish. Biala (Biała Podlaska), Tishrei 1865.

In this letter, which is addressed to "My honored and dear father, the rebbe...", the son informs his father of the purchase of a house in Biala, and of the match arranged for his son R. Aharon Tzvi with the daughter of the wealthy R. Fishel Litzbarsky of Mława, granddaughter of R. Aryeh Leibush Charif, rabbi of Polotsk.

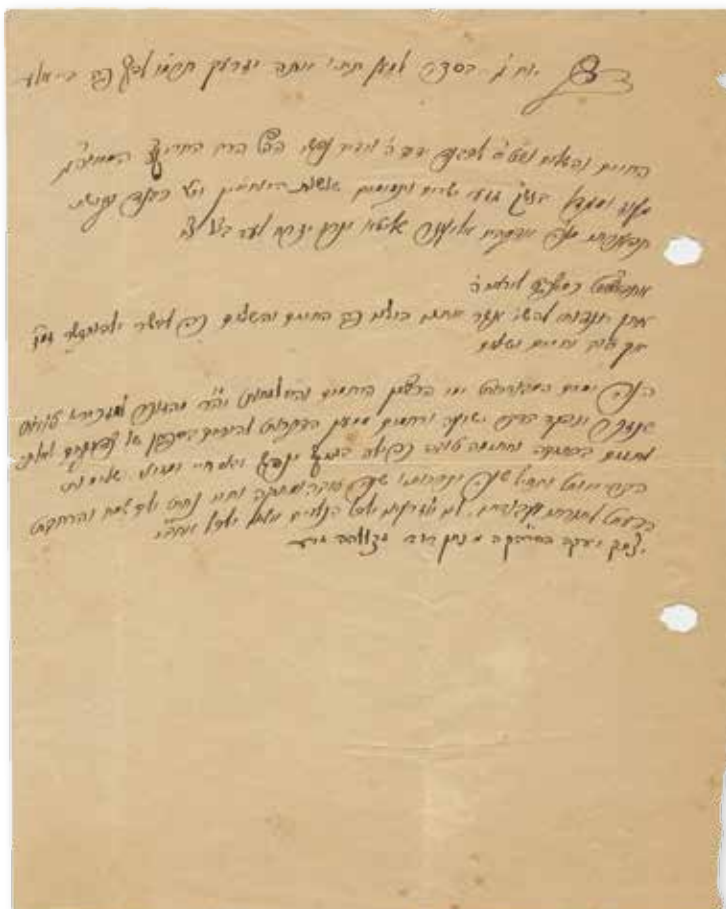
Rebbe Ze'ev Wolf Landau of Strikov (1807-1891), close disciple of Rebbe Mendele of Kotsk and of his successor the Chiddushei HaRim. In 1866, following the passing of the Chiddushei HaRim, most of the Chassidim recognized Rebbe Chanoch Heinrich of Alexander as their rebbe, but a small part began frequenting the court of R. Ze'ev Wolf's father, the rabbi of Tshechnov. In 1878, following his father's passing, R. Ze'ev Wolf was appointed rebbe, with thousands of Chassidim accepting his authority and leadership, which followed the Kotsk style. Rebbe Dov Berish Landau of Biala (1820-1876), a disciple of his illustrious father, and a Chassid who cleaved to Rebbe Yitzchak of Warka and his son Rebbe Menachem Mendel of Warka. His teacher, Rebbe Menachem Mendel of Warka, would speak sparingly, and was renowned for his silence. R. Dov Berish, who was his leading disciple, would explain the depth of his teacher's intent in his concise words. In 1868, the rebbe of Warka passed away, and most of his Chassidim went over to follow R. Dov Berish, appointing him as their rebbe. He was overflowing with Torah thoughts, which he would give over even during weekdays, unlike other rebbes. His sons were Rebbe Aharon Tzvi of Biala (d. 1910) and Rebbe Elimelech Menachem Mendel Landau of Strikov, leading Polish rebbe and ancestor of the current rebbes of Strikov.

2 letters (each on a folded leaf). Approx. 21 cm. Good condition. With address inscribed on back leaf of each. Fold lines. Provenance: Prominent private collection, New York. Acquired at Kedem, auction 48, item 48.

Opening price: \$20,000
 Estimate: \$30,000-40,000

18b

19

19. מכתב ברכות לשנה טובה מהאדמו"ר הראשון מביאלה, רבי יצחק יעקב בעל ה"דברי בינה" - תרמ"ו

מכתב בחתימת יד-קדשו של האדמו"ר רבי יצחק יעקב בהרה"ק ה"מ נתן דוד זצלה"ה זי"ע. ביאלע (ביאלה, פולין), תרמ"ו [1886].

מכתב ברכות שנה-טובה: "...שנזכר ונפקד בדבר ישועה ורחמים ממעין הברכות... בכתיבה וחתומה טובה כפולה בגוף ונפש, ובני חיי ומזוני, שלימות הבריאות... שנה טובה ומתוקה, וחיי נחת ולב שמח והרחבת הדעת לתורתו ועבודתו..."

האדמו"ר הראשון מביאלה - רבי יצחק יעקב רבינוביץ (תר"ז-תרס"ה), מגדולי אדמו"רי פולין. בנו של האדמו"ר רבי נתן דוד משידלובצה, נכד ה"יהודי הקדוש" רבי יצחק יעקב מפשיסחא. עוד בהיותו ילד ניכר בכשרונו וניבונותו ובנשמתו הגדולה [אביו העיד עליו כי היה לו גילוי-אליהו בהיותו ילד, ועוד בטרם הגיע לגיל בר-מצוה רבי יחזקאל מקחמיר קראו "רבי" ורבי אלעזר מדזיקוב נתן לו לקרוא "פיתקא", וכשהיה עם אביו אצל בעל ה"דברי חיים" מצאנו, קם האדמו"ר מפני הילד וכיבדו]. בשנת תרל"ג עלה למלא באדמו"רות את מקום חותנו האדמו"ר רבי יהושע מאוסטרובה-לנטשנה, שהיו לו אלפי חסידים. בפקודת האדמו"ר רבי יעקב אריה מראדזימין, קיבל עליו את עול ההנהגה, ורבים נהרו לחצר הקודש שעברה אח"כ לביאלה.

מקובל ונערץ על כל גדולי החסידות בפולין. האדמו"ר רבי יחיאל מאיר מגוסטינין אמר עליו: "לא האמנתי כי אחר הרבי מקוצק יהיה אדם עם מוח שכזה". הרב מגוסטינין אף היה רגיל לשלוח לו מכתב בכל ערב ראש השנה בבקשה שיזכרהו

"בתפלותיו הצלולים" לקראת הימים הקדושים הממששים ובאים. האדמו"ר רבי חיים ישראל מפילוב אמר עליו "חכם עדיף מנביא". האדמו"ר רבי יעקב אריה מראדזימין, שהיה מזקני האדמו"רים בדורו, כבדהו פעם לומר "תורה" על שולחנו. למרות היותו אז צעיר בשנים לא היתה לו ברירה ואמר דברי תורה. כשגמר לדבר הגיב האדמו"ר רבי יעקב אריה מראדזימין ואמר: "אמת! אמת! אמת!". דברי תורתו נדפסו בסדרת ספריו: "דברי בינה" ו"ישרי לב".

נפטר באמצע תפילת ערבית, ונשמתו יצאה מגופו בטהרה, בהגיעו לתיבות "ויקבלו כולם את עול מלכותך" שבתפילת "עלינו לשבח". כל בניו ונכדיו היו לאדמו"רים מפורסמים בפולין, אשר נהרו אליהם עדות גדולות, והם: בנו האדמו"ר רבי ירמיהאל צבי משדליץ (זקנם של אדמו"רי ביאלה בדורנו), בנו האדמו"ר רבי נתן דוד מפארציבה (אבי האדמו"ר ממונקאטש-פתח תקוה), בנו האדמו"ר רבי מאיר שלמה יהודה ממזריטש, בנו האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל מלובלין, וחתנו האדמו"ר רבי יוסף צבי קאליש מסקרנביץ, רבה הראשון של העיר בני ברק. [1] דף. כתיבת יד סופר וחתומת יד-קדשו. 20 ס"מ. מצב טוב. נייר יבש. נקבי תיוק ובלאי קל בקפלי הנייר.

מקור: אוסף פרטי חשוב של אוטוגרפים, ניו-יורק. נקנה ב"קדם", מכירה מס' 48, פריט 49.

פתיחה: \$12,000

הערכה: \$15,000-20,000

19. Letter of Good Year Wishes from the First Rebbe of Biala, R. Yitzchak Yaakov Author of Divrei Bina – 1886

Letter signed by Rebbe "Yitzchak Yaakov son of R. Natan David". Biala (Biala Podlaska, Poland), 1886.
Letter of good year wishes: "...may we be remembered and granted salvation and mercy from the Source of blessings... with a twofold good inscription and sealing, in body and soul, with children, life and sustenance, perfect health... a good and sweet year, a life of satisfaction, joyous heart, and peace of mind for Torah study and worship of G-d..."

The first Rebbe of Biala – R. Yitzchak Yaakov Rabinowitz (1847–1905), a leading Polish rebbe. He was the son of Rebbe Natan David of Shidlovtsa, who was the grandson of the Yid HaKadosh, R. Yitzchak Yaakov of Peshischa. Already as a young child, he stood out for his exceptional intellectual capacities and his exalted soul (his father testified that he benefitted from a revelation of Eliyahu HaNavi as a child, and even before reaching the age of 13. R. Yechezkel of Kuzmir called him "Rebbi" and R. Eliezer of Dzikov presented him with a Kvittel. When he went with his father to the Divrei Chaim of Sanz, the latter stood up before the child and accorded him great honor). In 1873, he succeeded his father-in-law Rebbe Yehoshua of Ostrova-Lentsha as rebbe, with a following of thousands of Chassidim. Following the directive of Rebbe Yaakov Aryeh of Radzymin, he assumed the yoke of leadership, and many flocked to his court, which later relocated to Biala.

He was accepted and revered by all the great Chassidic leaders of Poland. Rebbe Yechiel Meir of Gostynin attested: "I didn't believe that there would be another person with such mental capacities after the Rebbe of

Kotsk". The Rebbe of Gostynin would also send him a letter every Erev Rosh Hashanah, requesting that he mention him "in his eloquent prayers", with the approach of the High Holidays. Rebbe Chaim Yisrael of Pilov applied to him the saying: "the sage is preferable to the prophet". Rebbe Yaakov Aryeh of Radzymin, who was an elder rebbe of his generation, once honored him with giving over Torah thoughts at his Tish. Despite his young age, R. Yitzchak Yaakov had no alternative but to deliver some Torah thoughts. When he finished speaking, Rebbe Yaakov Aryeh of Radzymin exclaimed "True! True! True!". His teachings were published in the Divrei Binah and Yishrei Lev series.

He passed away during the Arvit prayers, and his soul departed in purity, while reciting "And all will accept the yoke of Your Kingship" in the Alenu LeShabe'ach prayer.

All his sons and grandsons were prominent rebbes in Poland, with large followings: His son Rebbe Yerachmiel Tzvi of Shedlitz (ancestor of the current rebbes of Biala), his son Rebbe Natan David of Partzeva (father of the rebbe of Munkacs-Petach Tikva), his son Rebbe Meir Shlomo Yehuda of Mezeritch, his son Rebbe Avraham Yehoshua Heshel of Lublin and his son-in-law Rebbe Yosef Tzvi Kalish of Skiernivitz – first rabbi of Bnei Brak.

[1] leaf. Written by a scribe, with the rebbe's signature. 20 cm. Good condition. Dry paper. Filing holes and light wear to folds.

Provenance: Prominent private collection, New York. Acquired at Kedem, auction 48, item 49.

Opening price: \$12,000

Estimate: \$15,000-20,000

20. מכתב בחתימת האדמו"ר רבי מרדכי דוב טברסקי מהורוניסטייפול, חתן ה"דברי חיים"

מכתב בחתימת יד-קדשו של האדמו"ר רבי מרדכי דוב באמו"ר הרמ"ז זצ"ל. [הורוניסטייפול, שנות התר"נ בערך]. בקשה לעצירת תהליך מכירת בית, מאחר והמוכר מתחרט והדבר כרוך בפיקוח נפש, "ולכן כאשר מושלש הקנינים תחת יד כבודו לא יתנם להקונה, כי לא נכון שתמכר, שלא יחבל נפשו מזה, ועל דבר הטענות מהקונה ילכו לדין תורה...".

האדמו"ר רבי מרדכי דוב טברסקי [חנוכה ת"ר-אלול תרס"ג], בנו של רבי משולם זושא מטלומטש וחתנו הגדול של בעל ה"דברי חיים" מצאנז. נתייתם בילדותו מאמו ונתגדל בבית אבי-אמו האדמו"ר רבי יעקב ישראל טברסקי מטשרקאס. הצטיין מילדותו בכשרונותיו וביראתו הקודמת לחכמתו. גאון מופלג בהלכה וחכמת הנסתר, איש קדוש מורם מעם. חותנו ה"דברי חיים" העיד עליו כי הוא לומד "תורה לשמה". בשנת תרכ"ג מונה ע"י סבו שעבר לטשרקאס, לאדמו"ר ורב בעיר הורוניסטייפול, ולשם החלו נוהרים חסידים רבים. בשנת תרל"ו לאחר פטירת סבו, גבר מספר החסידים הנוהרים לבית מדרשו, ושמנו נודע לאחד מגדולי האדמו"רים ברוסיה.

היה מפורסם גם לאחד מגדולי ההוראה בדורו, ועמד בקשרי שו"ת עם גדולי הרבנים בארצו ובארצות אחרות [ה"שואל ומשיב", מהרי"ל דיסקין, רבי חיים ברלין ועוד]. מספריו: שו"ת "עמק שאלה", "תורי זהב" על דיני ריבית, "עמק החכמה" דרוש ופולפל בהלכה ובחסידות. "כד הזהב" עניני קבלה [ספר שנותר בכתב-יד והושחת בידי פורעים באחד הפוגרומים באוקראינה].

[אחד מבני עירו המפורסמים הוא הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי, שנולד בשנת תרנ"ט, לאחר שהוריו נישאו עפ"י עצתו בקודש וברכתו של האדמו"ר. התגדל בילדותו בעיר הורוניסטייפול (סטייפלא), שעל שמה נודע לדורות בשם ה"סטייפלער"].

[1] דף. כתיבת ידי סופר וחתימת יד-קדשו. 20.5 ס"מ. מצב טוב. קמטים קלים.

מקור: אוסף פרטי חשוב של אוטוגרפים, ניו-יורק. נקנה ב"קדם", מכירה מס' 48, פריט 50.

פתיחה: \$12,000

הערכה: \$15,000-20,000

20. Letter Signed by Rebbe Mordechai Dov Twersky of Hornostaipil, Son-in-Law of the Divrei Chaim

Letter signed by Rebbe "Mordechai Dov son of R. M.Z." [Hornostaipil, ca. 1890s].

Request to interrupt the sale process of a house, given that the seller had regretted the transaction, and this could endanger his life, "...and regarding the buyer's claims, they should arrange a Din Torah...".

Rebbe Mordechai Dov Twersky (Chanukah 1839–Elul 1903), son of R. Meshulam Zusha of Tlumach and illustrious son-in-law of the Divrei Chaim of Sanz. He was orphaned of his mother at a young age, and was raised by his maternal grandfather Rebbe Yaakov Yisrael Twersky of Cherkas. From a young age, his intellectual capacities and fear of G-d were outstanding. A holy, exalted man, he was exceptionally well-versed in Halacha and Kabbalah. His father-in-law the Divrei Chaim attested that he studies Torah for the sake of Heaven. In 1863, when his grandfather moved to Cherkas (Cherkasy), the latter appointed him rebbe and rabbi of Hornostaipil, and many Chassidim began flocking to his court. In 1876, following his grandfather's passing, the number of Chassidim frequenting his court increased, and he became known as one of the most prominent rebbes in Russia. He was also renowned as a foremost halachic authority of his times, and exchanged halachic correspondence with leading rabbis in his country and beyond (the Shoel UMeshiv, the Maharil Diskin, R. Chaim Berlin, and others). His books include Responsa Emek She'ela, Torei Zahav on the laws of interest, Emek HaChochmah – homily and pilpul in Halachah and Chassidism, Kad HaZahav – Kabbalah (the book remained in manuscript, and was destroyed by rioters during a pogrom in Ukraine).

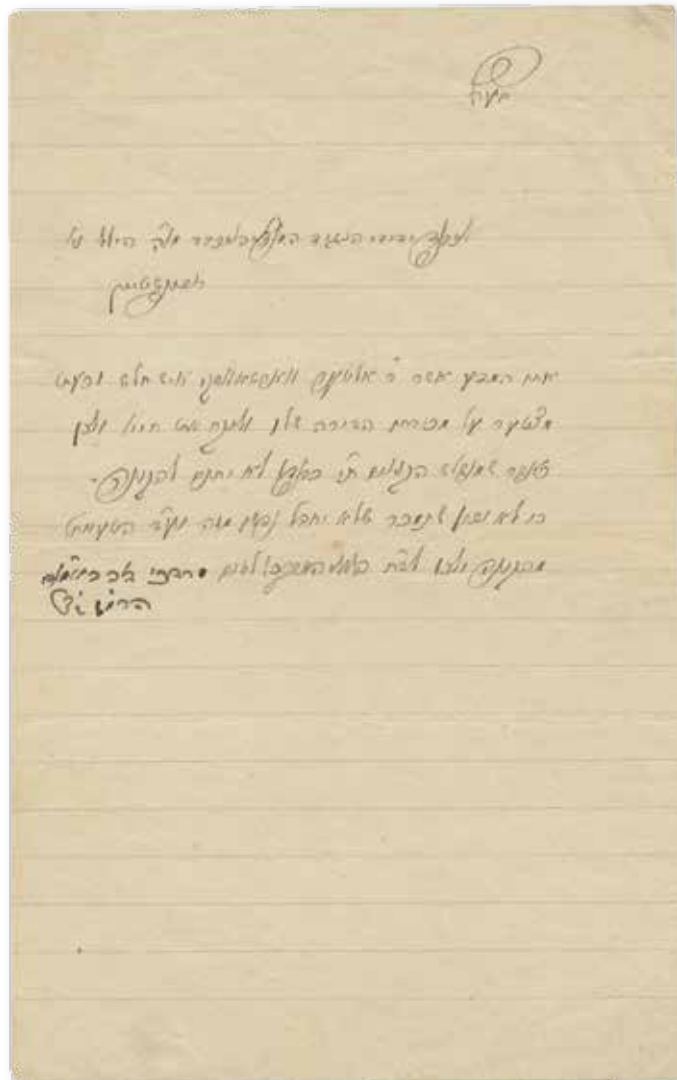
[A renowned native of his city was R. Yaakov Yisrael Kanievsky, who was born in 1899, after his parents got married upon the counsel and blessing of the rebbe. He grew up in Hornostaipil, which earned him the appellation of "Steipler"].

[1] leaf. Written by a scribe, with the rebbe's signature. 20.5 cm. Good condition. Minor creases.

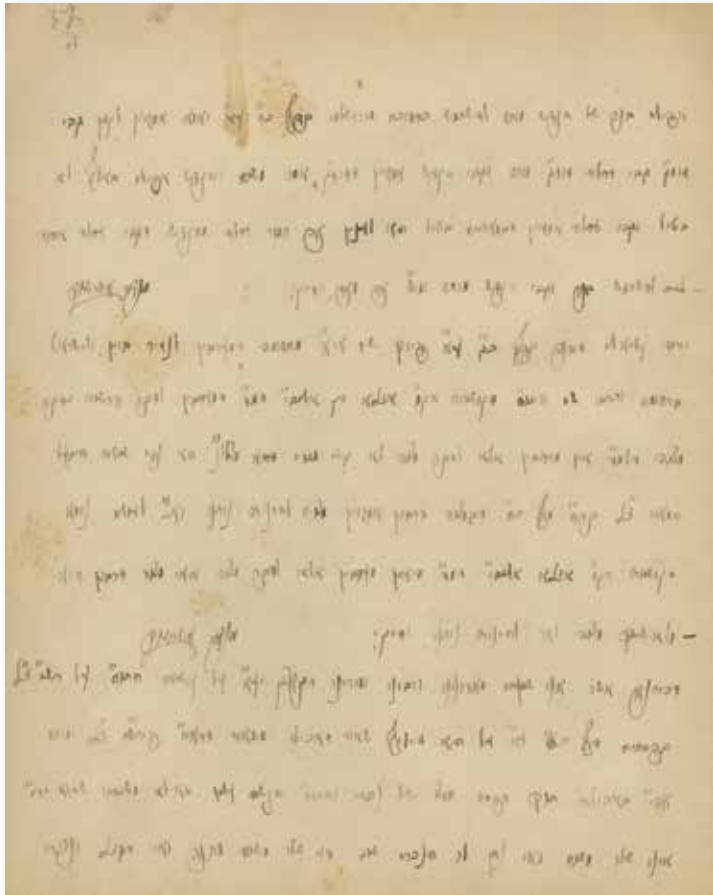
Provenance: Prominent private collection, New York. Acquired at Kedem, auction 48, item 50.

Opening price: \$12,000

Estimate: \$15,000-20,000

20

21a

21. כתב-יד, חידושי תורה מגאוני פולין - עם חידושים לא ידועים של "השרף" מקוצק וחתנו ה"אבני נזר" - זדונסקה וולה, תרנ"ב

כתב-יד, חידושי תורה על מסכתות שונות, עם חידושים רבים של אדמו"רי ורבי פולין. זדונסקה וולה, פולין, [תרנ"ב 1892].

הכותב הוא רבי אשר טוך, החותם את שמו במקומות רבים. בכריכה הקדמית חותמת שלו ורישומים, בהם מופיע שם עירו: "זדונסקא וואליע". רבי אשר למד בישיבתו של הגאון רבי אברהם יצחק הלוי אב"ד זוגורוב (זאגראווע, נפטר תר"ע), והוא מזכירו פעמים רבות בכתב-היד בכינויו: "הרב שליט"א". כמו כן, מזכירים דברים בשם אבי הרב הנ"ל, הגאון רבי שלמה הלוי פויזנר (נפטר תר"נ).

בכתב-היד שלפנינו מובאים שני חידושים - שאינם ידועים ממקורות אחרים - בשם האדמו"ר "השרף" רבי מנחם מנדל מורגנשטרן מקוצק. בדף [37] מביא הכותב לתרץ קושיית התוספות במסכת פסחים [בעניין חמץ של נכרי]: "דכירנא אשר אני שמעתי מאדונינו ורבינו ומורינו דקאצק יע"א על קושיות התוס'... והוא תירץ...". החידוש השני הוא בעניין "שור הנסקל": "הרב שליט"א [רבי אברהם יצחק הלוי הנ"ל] אמר לי קוש' אחת בשם הקדוש והטהור מקאצק זצ"ל... [דף 42/א]. חידושים אלו לא נדפסו בספרים המלקטים את דברי תורתו של "השרף" מקוצק, והם מתגלים כאן לראשונה.

בכתב-היד שלפנינו מובאים גם חידושים לא ידועים מאת האדמו"ר רבי אברהם בורנשטיין אב"ד סוכטשוב, בעל ה"אבני נזר", חתנו של "השרף" מקוצק: "אשר אני שמעתי מהרב אדונינו ורבינו מסאכטשאו יע"א...". [2/א]; "שמעתי להקשות בשם הגאון החריף ובקי... הרב דק"ק סאכטשאו

יע"א... [41/א]; "שמעתי לתרץ על קושית הלח"מ... מהגאון עולם עוקר הרים בפלפולו מהרב כמו"ה ר' אברהם נ"י דק' סאכטשאו... [51/א] (ראה באריכות שו"ת אבני נזר, או"ח, סימן שעח); "בשם הקדוש הרבינו! החריף ובקי אין גומרין אליו! [!] ההלל קש"ת כמוה"ר ר' אברהם נ"י אב"ד סאכטשאו... [61/א]; "שמעתי בשם אדמו"ר הקדוש והטהור מק"ק סאכטשאו יצ"ו... ותירץ הוא שליט"א... [68/א] (תחילת החידוש נמצא גם בשו"ת אבני נזר, או"ח, סימן שיט, אך לפנינו החידוש בתוספת מרובה על העיקר).

כמו כן מובאים בכתב-היד, חידושים של האדמו"ר רבי אברהם לנדא אב"ד טשכנוב [41/ב], ושל הגאון רבי ישראל יהושע אב"ד קוטנא, בעל "ישועות מלכו" [51/ב, 61/א].

במספר דפים רישומים ורשימות אישיות (ביידיש).

"השרף" מקוצק היה ידוע כחריף עמקן ומחדש בלימודו, וכרבים של גאוני עולם כדוגמת חתנו ה"אבני נזר" וה"חידושי הרי"ם". עם כל זאת, לא שרדו ממנו הרבה חידושים בסוגיות הש"ס, ולדורות נותרו ממנו בעיקר אמרותיו החריפות והתובעניות בעבודת ה'. עשרות פנינים והברקות קצרות ששרדו מחידושיו בהלכה ואגדה, נלקטו בספר "אמת מקאצק תצמח" (תל-אביב תשכ"א), אך לא מופיעים שם חידושים בעניינים שהובאו לעיל. כמו כן, רוב החידושים של ה"אבני נזר" המובאים בכתב-היד שלפנינו, לא נמצאים בשו"ת "אבני נזר".

לפנינו תגלית חשובה עבור שוחרי תורתם של "השרף" מקוצק וחתנו הגדול בעל ה"אבני נזר". ידועים דברי ה"אבני נזר" בהקדמתו המפורסמת לספרו "אגלי טל": "נכנסתי לפני ולפנים לבית חמי אדמו"ר זצ"ל מקאצק מקור החכמה והתבונה, ממנו דרכי העיון למדתי, וממנו נתועדתי מה יקרא חדושי תורה באמת, כי לא כל הפלפולים חדושים המה. ולא יאומן כי יסופר השגחה הגדולה אשר השגיח עלי בענין סדר פקיאח גם בענין סדר הלימוד וחדושים". בעל ה"אבני נזר" התבטא על שיטתו בלימוד: כמו ששלחו את נשמת האר"י הקדוש לעולם הזה כדי לגלות דרך חדשה בתורת הנסתר, כך שלחו אותי מן השמים "לגלות דרך חדש בנגלה" (שיח שרפי קודש, ה, עמ' 95).

[80] דף (160 עמודים כתובים). 20 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים. בלאי וקרעים במספר מקומות. כריכה פגומה. כריכה קדמית מנותקת. חסרה שדרה.

פתיחה: \$2000

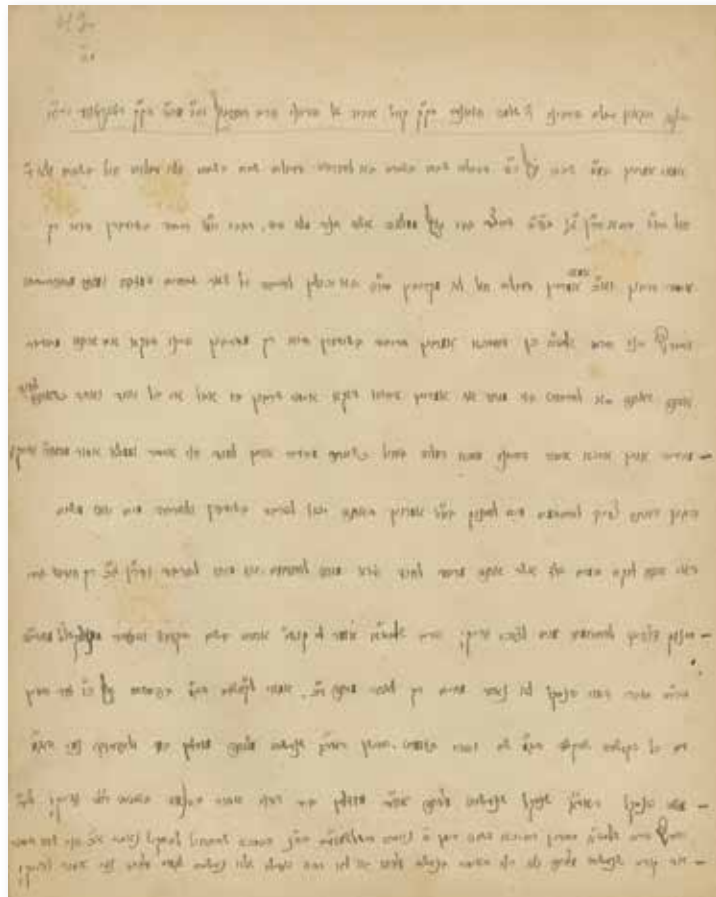
הערכה: \$3000-5000

21. Manuscript, Torah Novellae from Leading Polish Torah Scholars – With Unknown Novellae from the "Saraf" of Kotsk and His Son-in-Law the Avnei Nezer – Zduńska Wola, 1892

Manuscript, Torah novellae on various tractates, including many novellae from Polish rebbes and rabbis. Zduńska Wola, Poland, [1892].

This manuscript was authored by R. Asher Tuch, who signed his name in many places in the manuscript. His stamp appears inside the front cover, together with inscriptions featuring the name of his town: Zduńska Wola. R. Asher studied in the yeshiva of R. Avraham Yitzchak HaLevi Rabbi of Zagórow (d. 1910), and mentions him repeatedly in the manuscript under the title: "HaRav" (the rabbi). Likewise, thoughts are quoted in the name of his teacher's father, R. Shlomo HaLevi Poisner (d. 1890).

This manuscript includes two novellae from Rebbe Menachem Mendel Morgenstern – the "Saraf" of Kotsk, which are not known from any other source. On leaf [37], the writer offers a solution to the difficulty raised by the Tosafot on Tractate Pesachim (regarding the chametz of a non-Jew): **"I remember that I heard from our master and teacher, rabbi of Kotsk, on the difficulty raised by the Tosafot... and he answered..."**. The second novellae is on the topic of an ox which must be stoned: **"The rabbi [=R. Avraham Yitzchak HaLevi]**

21b

repeated to me a question in the name of the holy one of Kotsk..." [p. 42a]. Neither of these novellae are recorded in compilations of the teachings of the "Saraf" of Kotsk, and they are disclosed here for the first time.

This manuscript likewise contains unknown novellae from Rebbe Avraham Bornsztain Rabbi of Sochatchov, the Avnei Nezer, son-in-law of the "Saraf" of Kotsk. See Hebrew description for details.

There are also some novellae from Rebbe Avraham Landau Rabbi of Tshechnov [p. 41b] and from R. Yisrael Yehoshua Rabbi of Kutno, author of Yeshuot Malko [pp. 51b, 61a].

Inscriptions and personal notes (in Yiddish) on several leaves.

The "Saraf" of Kotsk was renowned for his sharpness, profundity and innovation in Torah study, and as the teacher of outstanding Torah scholars such as his son-in-law the Avnei Nezer, and the Chiddushei HaRim. Nonetheless, not many of his novellae on Talmudic topics remain, and his legacy mostly consists of his sharp and exacting sayings on worship of G-d. The dozens of gems and concise insights which survived of his novellae in Halacha and Aggada, where compiled in the book Emet MiKotsk Titzmach (Tel Aviv 1961), but the book does not include novellae on the topics mentioned above. Likewise, most of the novellae of the Avnei Nezer quoted in this manuscript are not included in Responsa Avnei Nezer.

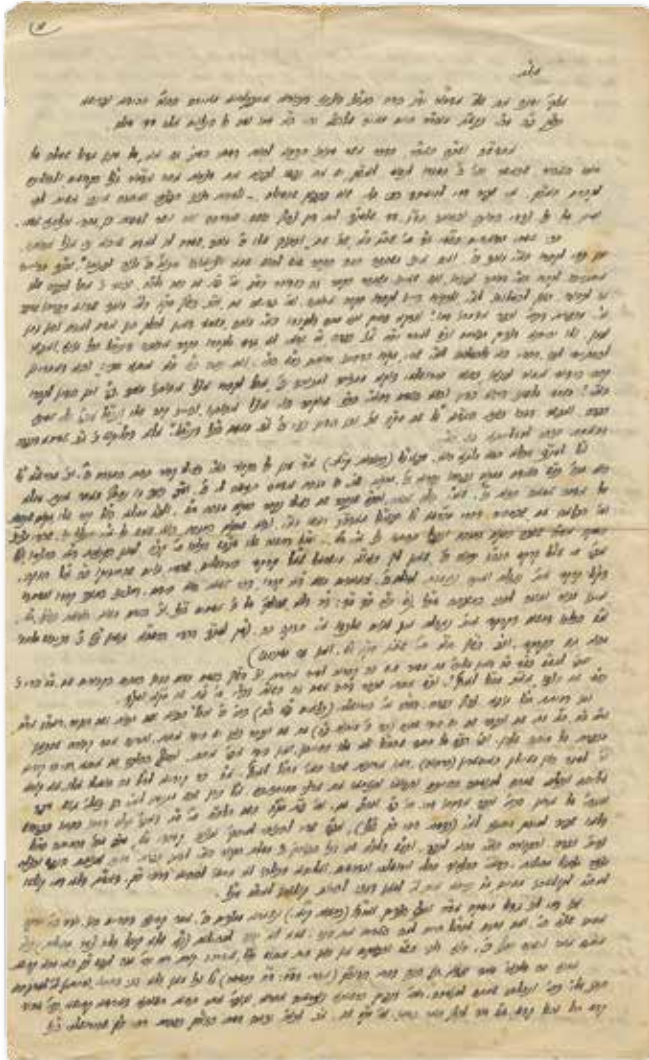
This manuscript presents a significant discovery for seekers of the teachings of the "Saraf" of Kotsk and his distinguished son-in-law – the Avnei Nezer.

The words of the Avnei Nezer in his famous preface to his book Eglei Tal are well-known: "I entered the inner sanctum of the home of my father-in-law, the rebbe of Kotsk, source of wisdom and understanding, from whom I absorbed methods of in-depth study, and from whom I became cognizant of what is considered true Torah novellae, since not all pilpulim can be termed novellae. And he kept an incredibly watchful eye over me, even in my study program and novellae". The Avnei Nezer once attested regarding his method of Torah study, that just like the soul of the Arizal was sent down to this world to reveal a new method in Kabbalah, so he was sent down "to discover a new path in revealed parts of the Torah" (Siach Sarfei Kodesh, V, p. 95).

[80] leaves (160 written pages). 20 cm. Good-fair condition. Stains. Wear and tears in several places. Binding damaged. Front board detached. Lacking spine.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

22a

22. תשובה הלכתית ארוכה ומעניינת מאת רבי דוד שפרבר אב"ד בראשוב - על העלאת ארונו של האדמו"ר בעל ה"אהבת ישראל" מויז'ניץ לארץ ישראל - בראשוב, תש"ה - לא נדפסה בחלקה

כתב-יד, תשובה הלכתית ארוכה מאת רבי דוד שפרבר אב"ד בראשוב, בעניין העלאת ארונו של האדמו"ר ה"אהבת ישראל" מויז'ניץ, נשלח אל האדמו"ר רבי חיים מאיר הגר, בעל ה"אמרי חיים" מויז'ניץ. בראשוב (רומניה, טרנסילבניה), שבט תש"ה [1945].

חמשה עמודים גדולים, ובהם פסק הלכתי מנומק מאת הגאון מבראשוב, המתיר להעלות את ארונו של האדמו"ר רבי ישראל הגר, בעל "אהבת ישראל" מויז'ניץ, ממקום קבורתו בגרוסוורדיין אל ארץ הקודש. התשובה שנשלחה אל בנו של ה"אהבת ישראל" - האדמו"ר בעל "אמרי חיים" מויז'ניץ, נכתבה בשלהי מלחמת העולם השנייה, כשה"אמרי חיים" התגורר בגרוסוורדיין. בתשובתו כותב רבי דוד שלא רק שהדבר מותר, אלא שזו מצווה. בנוסף, הוא מודריך בתשובתו בצורה מפורטת כיצד לפתוח את הקבר ואת הזהירות הנדרשת בהוצאת הארון.

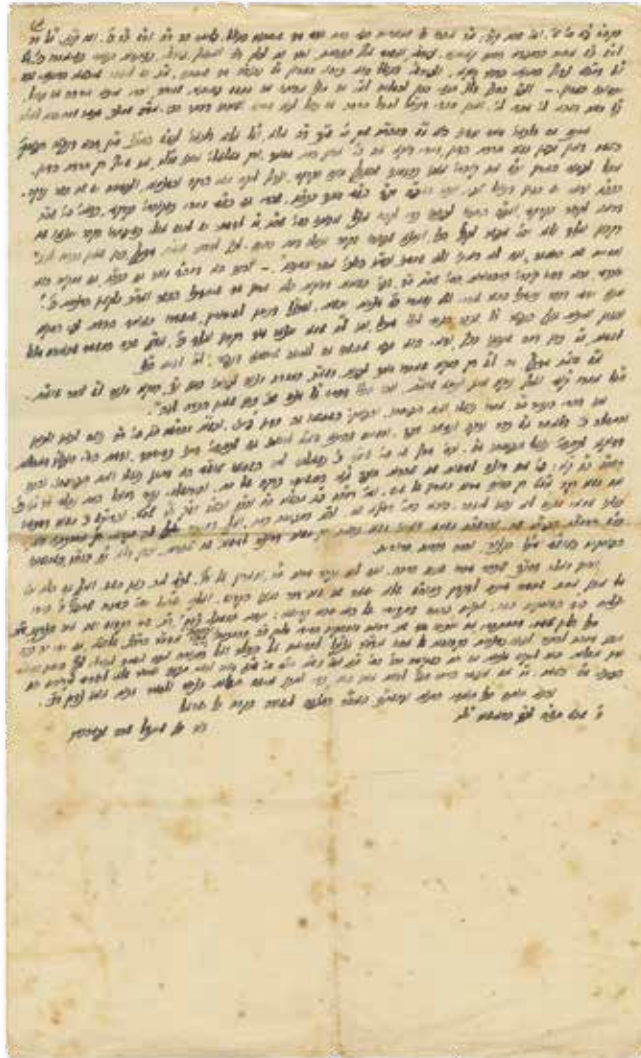
בסוף מכתבו מסיים רבי דוד: "ואלקי ישראל יהיה בעזרו שחפץ ה' בידו יצליח ביד העוסקים בזה, ויקויים פתגמו התדירי של האי סבא קדישא: ינחני במעגלי צדק, ר"ת שמו הקדוש ושם אמו הצדקת ע"ה [=ישראל בן צפורה]". הוא מתנה את היתרו: "אם יסכימו עוד שני רבנים מובהקים חסידי עליון ב"ה, בהסכמתו והסכמת אָחי אדמו"ר הרה"צ שליט"א [=אחי האדמו"רים ה"דמשק אליעזר" וה"מקור ברוך"], גם ידי יד כהה תכון עמהם להתיר לפנות העצמות הקדושות של אביו אדמו"ר זצוק"ל להביאם אל הנחלה ואל המנוחה... את מכתבו חותם עם שמו ושם אמו כמו ב"קוויטל": "דוד בן שינדל שרה שפערבער".

האדמו"ר רבי ישראל הגר מויז'ניץ (תר"כ-תרצ"ו) נפטר בב' סיון תרצ"ו ונקבר בגרוסוורדיין. ב"ג אדר (תענית אסתר) תש"י, הועלה ארונו לארץ ישראל ונקבר בבית הקברות "שומרי שבת" בבני-ברק. כבר ששלחה הרעיון להעביר את קברו של ה"אהבת ישראל" לארץ, הובא הגאון מבראשוב בסוד העניין. הוא הפוסק הראשון שנועץ בו האדמו"ר ה"אמרי חיים" לחוות דעתו ההלכתית בעניין. בשנת תש"ט

מזכיר ה"אמרי חיים" במכתב שנשלח לרומניה את ההתכתבות שלפנינו: "בענין פינוי עצמות הקדושים, אז כשהצעתי הענין לפני הגאון מבראשי שליט"א, כתב לי תשובה להיתר". המחשבה להעלות את ארונו של ה"אהבת ישראל" החלה עוד בחורף תש"ה, אך מחמת עיכובים רבים העניין נדחה שוב ושוב עד לשנת תש"י. פתיחת הקבר התבצעה לבסוף בחודש שבט תש"י, במעמד הרב מבראשוב. רבי דוד עלה לאוניה יחד עם הארון, וביקש לעלות באותה הזדמנות לארץ ישראל, אך לאחר שעלה על האוניה עוכב הארון במל להפלגה אחרת, ורבי דוד הגיע לארץ מספר ימים לפני בוא הארון (עתון "שערים", 23/2/1950).

במהלך חפירת הקבר נשא הגאון מבראשוב דברי כיבושין והתעוררות. בתוך דבריו אמר: "שהצדיק קבור בחוץ לארץ יכולתו להשפיע טובה רק על תושבי עירו, מה שאין כן כשהוא טמון בארץ ישראל יש לו כח להשפיע חסדים ורחמים על כלל ישראל בכל העולם". בספר תולדותיו של ה"אהבת ישראל" - 'קדוש ישראל' (חלק ב', עמ' תקסו-תקסז) מוסיף על כך: "יש לציין כי דברי הגה"צ אכן התקיימו כעבור תקופה קצרה ביותר. עד עת היא היו נעולות שערי הברזל של רומניה, ורק מתי מספר יהודים הורשו לצאת ממנה, והנה שבועות מספר לאחר מכן נפתחו השערים ורבבות יהודים יצאו ממנה ועלו לארץ הקודש במשך תקופה קצרה". [ב'קדוש ישראל, שם, עמ' תקסו, נכתב כי ההתכתבות בין ה"אמרי חיים" לגאון מבראשוב בעניין העברת הקבורה החלה בשנת תש"ה, אך בתשובה שלפנינו מתברר כי ההתכתבות ביניהם החלה כבר בשבט תש"ה, עוד טרם סיום המלחמה].

על מהלך העלאת ארונו של ה"אהבת ישראל" לארץ ישראל ידועים סיפורים נפלאים. בתחילה הסתפקו בני המשפחה באיזה עיר לקבורו, אך ה"חזון איש" הכריע שיש לקבורו בבני ברק. החזון"א אף השתתף בהלייתו עד לאחר סתימת הגולל. מסופר שכשהגיע ארונו לארץ נודע לחזון"א שבדרך לארץ נפתח מעט הארון וראו שגופו הקדוש של ה"אהבת ישראל" נשאר שלם ורימה לא שלטה בו, זאת למרות שעברו קרוב לשלש עשרה שנים מפטירתו. לאור זאת ביקש ה"חזון איש" שיפתחו את ארונו, "כדי שיצמח מזה קידוש השם בעיני הבריות בראותם שאין רימה שולטת בצדיקים", ואכן כך עשו. לפי המסופר, החזון"א אף רצה שיוציאו לגמרי את גופו מהארון ויקברוהו בלי ארון, כמנהג ארץ ישראל, אך לזה לא הסכים ה"אמרי חיים" (מעשה איש, ז, עמ' קסה-קסו; פאר הדור, ד, עמ' קמט, ע"פ רשימותיו של ר' משה שנפלד).

22b

הגאון החסיד רבי דוד שפרבר (תרל"ז-תשכ"ב), מגדולי רבני גליציה ורומניה. נולד בזבלטוב למשפחת חסידי קוסוב-וויזניץ. תלמיד הגאון רבי מאיר אריק, תלמידו ועורך כתביו של האדמו"ר רבי משה האגער מקוסוב בעל "אזור האמונה". הסתופף בצילם של האדמו"רים ה"חקל יצחק" מספינקא וה"אהבת ישראל" מויז'ניץ. משנת תרס"ח כיהן כדיון ומו"צ בהאוואש-מעזא (פאליטן-ריסקווא) ומשנת תרפ"ב רב בבראשוב (קראנשטאט). בעל "אפרקטא דעניא", "מתתם לדוד", "תהלה לדוד" ועוד ספרים. התפרסם בהיתרי עגונות השואה. בחורף תשי"י עלה לארץ ישראל. בארץ נודע בשם "הרב מבראשוב" והיה מראשי "מועצת גדולי התורה" ו"החינוך העצמאי" בארץ-ישראל. התשובה שלפנינו לא נדפסה בשלמותה בספר השו"ת שלו "אפרקטא דעניא", חלק ג, סימן רכח, עמ' ריד-רכד (מהדורת ניו-יורק תשס"ב). בסוף התשובה המופיעה שם, נדפס בסוגריים: "חסר סיום התשובה, וחבל על דאבדין". לפנינו התשובה בשלמותה בלי חיסרון. בחלק מהתשובה שלפנינו שינויי לשון ונוסח מהתשובה שנדפסה (מלבד הקטעים החסרים בתשובה הנדפסת). לא ברור האם המכתב שלפנינו הוא הנוסח הסופי של התשובה, ואילו התשובה הנדפסת הינה טיוטה בלבד, או להיפך. בהסכמה שכתב האדמו"ר בעל ה"ישועות משה" מויז'ניץ למהדורה החדשה של שו"ת "אפרקטא דעניא" ישנה התייחסות לתשובה שלפנינו, וכן לגדולת הרב המחבר: "נהייתי מאד לראות שהנך מדפיס מחדש את הספר שו"ת אפרקטא דעניא... שהיה... מפורסם בדורו ביראתו וחסידותו הקודמת לחכמתו ובגדולתו בתורה ובקיאותו בש"ס ופוסקים... וכעת הנך מוסיף עוד כמה מאות תשובות חדשות מכי"ק, ובתוכם התשובה לכ"ק אממו"ר זצלה"ה [=ה"אמרי חיים]" בענין העלאת כ"ק אא"ז בעל אהבת ישראל זצלה"ה מגרוו"ד לא"י [=מגרויסוורדיין לארץ ישראל], ועוד כמה מו"מ [=משא ומתן] של הלכה עם כ"ק אממו"ר זצלה"ה... גדולי דורו שמכו עליו ועל הכרעתו בשאלות החמורות ביותר". [3] דף (5 עמודים כתובים). 33.5 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי. קרעים קלים בשוליים, ללא פגיעה בטקסט. סימני קיפול.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$2000-3000

arose and the matter was delayed time and again until 1950. The grave was eventually opened in Shevat 1950, in the presence of R. Sperber. The latter boarded a ship together with the coffin, wishing to immigrate to Eretz Israel at that opportunity. Ultimately, the coffin was delayed in port until a later voyage, and R. David arrived in Eretz Israel several days before the coffin (She'arim newspaper, 23/2/1950).

While the grave was being dug up, R. Sperber delivered an inspiring, rousing address. He mentioned that when a Tzaddik is buried outside Eretz Israel, his positive influence is limited to the residents of his city, whilst when he is buried in Eretz Israel, he can generate an abundance of kindness and mercy for the entire Jewish people throughout the world. This is taken further in *Kedosh Yisrael – biography of the Ahavat Yisrael* (II, pp. 566-567): "It must be noted that the words of R. Sperber were indeed fulfilled shortly thereafter. Up until then, the iron gates of Romania had been securely locked, with only very few Jews being allowed to leave, and behold, mere weeks later, the gates were opened and multitudes of Jews left Romania for Eretz Israel within a short period of time" (*Kedosh Yisrael*, *ibid*, p. 566, states that the correspondence between the Imrei Chaim and the Gaon of Braşov regarding the transfer of the remains began in 1947, yet this responsum discloses that the correspondence began as early as Shevat 1945, even before the end of the war).

Wondrous accounts are recorded regarding the process of bringing the coffin of the Ahavat Yisrael to Eretz Israel. At first, the family was undecided as to where to bury the remains, yet the Chazon Ish determined that they should be buried in Bnei Brak. The Chazon Ish even participated in the funeral, remaining until after the filling of the grave. Reputedly, when the coffin reached Eretz Israel, the Chazon Ish heard that on the way, the coffin was opened a little, and the body of the Ahavat Yisrael was found to be intact, completely unaffected by maggots, despite the fact that thirteen years had elapsed since his passing. In light of this, the Chazon Ish requested that the coffin be publicly opened "to cause a sanctification of G-d's Name in the eyes of the people, when they all witness how Tzaddikim are unaffected by decay", and that is indeed what was done. Reputedly, the Chazon Ish wished the body to be completely removed from the coffin, and buried directly in the earth, as is the custom in Eretz Israel, but the Imrei Chaim did not consent (*Maaseh Ish*, VII, pp. 165-166; *Pe'er HaDor*, IV, p. 149, based on documentation by R. Moshe Schonfeld).

R. David Sperber (1877-1962), leading Galician and Romanian rabbi. Born in Zablotov to a family of Kosov-Vizhnitz Chassidim, he was a disciple of R. Meir Arik. He also studied under Rebbe Moshe Hager of Kosov, author of *Ezor HaEmunah*, and arranged the latter's writings for printing. He frequented the courts of the Chakal Yitzchak, rebbe of Spinka, and the Ahavat Yisrael of Vizhnitz. From 1908, he served as dayan and posek in Polien Riskeve (Poienile de sub Munte), and from 1922, as rabbi of Braşov (Kronstadt). He authored *Afarkasta D'Anya*, *Michtam LeDavid*, *Tehilla LeDavid*, and other books. He was renowned for the permissions he issued to agunot following the Holocaust. In the winter of 1950, he immigrated to Eretz Israel, where he became known as "the rabbi of Braşov", and served as a leader of the Moetzet Gedolei HaTorah and Chinuch HaAtzma'i.

This responsum was not published in its entirety in his responsa book *Afarkasta D'Anya*, III, section 228, pp. 214-224 (New York 2002 edition). At the end of the responsum there, the following is printed in parentheses: "Lacking the end of the responsum, and the loss is unfortunate". This manuscript contains the complete responsum, from beginning to end. There are some textual variations compared to the printed version. It is unclear whether this letter is the final version of the responsum, while the printed version is based on a draft, or vice-versa.

In the approbation of the Yeshuot Moshe of Vizhnitz to the new edition of *Afarkasta D'Anya*, he refers to this responsum, and extolls the virtues of the author: "I was very pleased to see that you are reprinting the responsa book *Afarkasta D'Anya*... who was renowned in his generation for his fear of G-d and piety which superseded his knowledge, for his Torah eminence and erudition in Talmud and halachic literature... and now you are adding several hundred new responsa, including the responsum to my father the Imrei Chaim regarding the transfer of my grandfather the Ahavat Yisrael from Grosswardein to Eretz Israel, and several other halachic correspondences with my father... the leaders of his generation relied on him and his rulings in the most critical matters".

[3] leaves (5 written pages). 33.5 cm. Good-fair condition. Stains and wear. Minor marginal tears, not affecting text. Fold lines.

Opening price: \$1000
Estimate: \$2000-3000

22. Lengthy and Interesting Halachic Responsum from R. David Sperber Rabbi of Braşov – Regarding Bringing the Coffin of the Ahavat Yisrael of Vizhnitz to Eretz Israel – Braşov, 1945 – Unpublished Parts

22. Lengthy and Interesting Halachic Responsum from R. David Sperber Rabbi of Braşov – Regarding Bringing the Coffin of the Ahavat Yisrael of Vizhnitz to Eretz Israel – Braşov, 1945 – Unpublished Parts

Manuscript, lengthy halachic responsum from R. David Sperber Rabbi of Braşov, regarding the transfer of the remains of the Ahavat Yisrael, rebbe of Vizhnitz. Addressed to Rebbe Chaim Meir Hager, the Imrei Chaim of Vizhnitz. Braşov [Romania, Transylvania], Shevat 1945.

Five large pages, containing an in-depth halachic responsum from the rabbi of Braşov, ruling to allow the coffin of Rebbe Yisrael Hager, the Ahavat Yisrael of Vizhnitz, to be brought from his burial place in Grosswardein (Oradea) to Eretz Israel. The responsum was addressed to the Ahavat Yisrael's son – the Imrei Chaim of Vizhnitz, and was composed at the end of WWII, when the Imrei Chaim was residing in Grosswardein. In his responsum, R. David asserts that not only would this be permitted, it would actually be a mitzva. Additionally, he provides detailed directives in his responsum on how to open the grave and on the caution required when removing the coffin.

R. David concludes his letter: "And may the G-d of Israel come to his assistance, that this endeavor should be successful, with the fulfillment of the adage frequently uttered by this holy Tzaddik: 'Yancheni BeMaaglei Tzedek' (He leads me in the path of righteousness), a saying bearing the same initials as his name and that of his mother [=Yisrael ben Tziporah]". He states that his permission is contingent on the approval of two prominent rabbis – the two brothers of the Imrei Chaim (the Damesek Eliezer and the Mekor Baruch). The letter is signed with his name together with his mother's, as in a kvittel: "David son of Shaindel Sarah Sperber".

Rebbe Yisrael Hager of Vizhnitz (1860-1936) passed away on 2nd Sivan 1936, and was buried in Grosswardein. On 13th Adar (Taanit Esther) 1950, his coffin was brought to Eretz Israel, and buried in the Shomrei Shabbat cemetery in Bnei Brak. As soon as the idea of transferring the grave of the Ahavat Yisrael to Eretz Israel was suggested, R. Sperber was consulted on the matter. He was the first halachic authority whom the Imrei Chaim approached for his halachic views on the move. In 1949, the Imrei Chaim mentions this correspondence in a letter sent to Romania: "Regarding the transfer of holy remains, when I suggested it to the Gaon of Braşov, he replied with a responsum allowing it". The idea was proposed as early as the winter of 1945, but various obstacles

תצלום האדמו"ר מבעלזא הנפרד מחסידי. [מרינבאד, שנות השלושים של המאה ה-20 בקירוב]. נשלח כגלויה בראשית תקופת השואה לחייל בצבא גרמניה הנאצית.

צולם בידי Hans Lampalzer (חתום בלוח), צלם לא-יהודי שפעל במרינבאד וצילם בדרך קבע רבנים ואדמו"רים שביקרו בעיריתו. ממעמד זה של האדמו"ר מבעלזא בתחנת הרכבת במרינבאד נודע מספר גלויות שצולמו ע"י הצלם הנ"ל. נדירה במיוחד היא הגלויה שלפנינו (בה נראות בחלון השני של קרון הרכבת שתי נשים, כנראה ממשפחת הרב).

בגב התצלום מכתב קצר, בגרמנית, מודפס במכונת כתיבה וחתום בכתב-יד ("הרשה לי לשלוח לך ברכות חמות ממרינבאד..."). הגלויה נושאת חותמת דואר נאצית ממרינבאד (בה משולבים שני צלבי קרס) ובול של הרייך הגרמני. הגלויה ממוענת אל Hauptmann Grube, חייל בצבא גרמניה הנאצית (ושלחה למפקדת חיל האוויר - Fliegerhorstkommandantur) בסתיו 1939 - לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה.

בשנות ה-30 פורסמו כמה מתצלומיו של הצלם Lampalzer בשבועון האנטישמי "דר שטירמר" בעריכת יוליוס שטרייכר. השבועון, שנוסד בשנת 1923, שימש במה למתקפות אנטישמיות ארסיות. לצד מאמרי תעמולה, הוא כלל קריקטורות ותצלומים רבים שהתמקדו בעיקר בהצגה סטריאוטיפית של היהודי. כמה מהתצלומים שפורסמו בשבועון תיעדו מנהיגים יהודים, רבנים ואדמו"רים (כך למשל, בשנת 1937 פרסם השבועון תצלום של האדמו"ר ה"אמרי אמת" מגור, תחת הכותרת "יהודי אמיתי מהמזרח". תצלום זה צולם גם כן בידי Lampalzer. למידע נוסף, ראה: "הבזקי זכרון, צילום בתקופת השואה", הוצאת "יד ושם", ירושלים, 2018, עמ' 65-56).

האדמו"ר הקדוש רבי אהרן רוקח מבעלזא (תר"מ-תשי"ז), איש מופת נערץ, שנוסד בהנהגתו בקודש, עד שכונה בפי העם "אהרן קדוש השם". מגדולי האדמו"רים מנהיגי היהדות באירופה לפני השואה, וממקימי עולם החסידות בדור שלאחר השואה. בנו של האדמו"ר רבי יששכר דוב (המהרי"ד) מבעלזא ונכדו של האדמו"ר רבי יהושע מבעלזא. מילדותו נודע בקדושתו הרבה ועמלו בתורה ובחסידות, מתוך פרישות מופלגת במיעוט אכילה ומיעוט שינה. נודע כסגורם של ישראל וכאיש מופת פלאי הצופה ברוח הקודש, ומעודד בברכותיו את רבבות אלפי ישראל, אשר נהרו לביתו בבקשת ברכות, עצות וישועות.

בשנת תרפ"ז הוכתר כאדמו"ר לחסידות בעלזא, מנהיג לאלפי חסידים, ואחד מגדולי המנהיגים של היהדות החרדית במזרח אירופה. בשנות השואה נרדף ע"י הנאצים שחיפשו אחריו בתור אחד ממנהיגי היהדות העולמית. חסידי העלימוהו והבריחוהו, כשהוא נס על נפשו בבריחה מגטו לגטו, עד שבניסיון ניסים הוברח לבודפשט שבהונגריה, שם שהה תקופה קצרה, ומשדרשו הנאצים את הסגרתו, הוברח לארץ ישראל במסע נדודים מפרך, דרך רומניה, בולגריה, יוון, טורקיה וסוריה. הגיע לארץ ישראל בודד ויחידי מכל משפחתו, בניו ונכדיו אשר נשארו בגיא ההריגה ונרצחו ע"י הנאצים, הי"ד. בכל מהלך בריחתו נתלווה אליו אחיו הצעיר הגאון הקדוש רבי מרדכי רוקח הרב מבילגורייא (תרס"א-תש"י) - אשר איבד אף הוא את כל בני משפחתו בשואה, הי"ד, ונותר ממנו לפליטה בנו האדמו"ר מבעלזא רבי יששכר דוב שליט"א, אשר נולד לו מזיווגו השני בארץ ישראל). עם בואו לארץ ישראל קבע האדמו"ר רבי אהרן רוקח את מושבו בתל אביב, שם פעל לעודד את פליטי החרב, והקים יחד עם אחיו הרב מבילגורייא את מוסדות חסידות בעלזא בארץ ישראל ובחו"ל - בתל אביב, ירושלים, בני ברק ומקומות אחרים.

8.5x13.5 ס"מ. מצב טוב.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-6000

23. Photograph of the Rebbe of Belz – Postcard Sent to a Nazi Soldier During the Holocaust

Photograph of the Rebbe of Belz, parting from his Chassidim. [Marienbad, ca. 1930s]. Sent as a postcard at the beginning of the Holocaust, to a soldier in the armed forces of Nazi Germany.

The photograph was taken by Hans Lampalzer (signed in the plate), a non-Jewish photographer, active in Marienbad, who frequently photographed the rabbis and rebbes visiting his town. There are several known postcards with photographs taken by Lampalzer during this very occasion, at the train station in Marienbad. This postcard is particularly rare (it shows two women, presumably relatives of the Rebbe, at a window of the train carriage).

A short letter was typewritten on the back of the postcard, with a handwritten signature ("Allow me to send you warm greetings from Marienbad..."). The postcard bears the Marienbad postmark (featuring two swastikas) and a postage stamp of the German Reich. The postcard is addressed to Hauptmann Grube, a soldier in the armed forces of Nazi Germany (sent to the headquarters of the Air Force – Fliegerhorstkommandantur) in autumn 1939 – after the outbreak of WWII.

In the 1930s, several photographs by Lampalzer were published in the antisemitic weekly *Der Stürmer*, edited by Julius Streicher. The weekly, founded in 1923, served as a platform for venomous antisemitic attacks. Apart from propaganda articles, it featured many cartoons and photographs, focusing primarily on stereotypical representation of Jews. Some of the photographs published in the newspaper documented Jewish leaders, rabbis and rebbes (thus for instance, in 1937, it published a photograph of the Imrei Emet, rebbe of Ger, under the caption "An authentic Jew from the East"). That photograph was also taken by Lampalzer. See: *Flashes of Memory – Photography during the Holocaust*, Jerusalem: Yad Vashem, 2018, pp. 56-65).

Rebbe Aharon Rokeach of Belz (1880-1957) was renowned as a miracle worker and a holy man, earning the epithet "Aharon, G-d's holy one". A foremost rebbe and leader of European Jewry before the Holocaust, he also rebuilt Torah and Chassidut after the war. He was the son of Rebbe Yissachar Dov of Belz (the Maharid) and grandson of Rebbe Yehoshua of Belz. From a young age, he was known for his great holiness and toil in Torah and Chassidic works, together with his outstanding asceticism. He earned the reputation of an advocate of the Jewish people and a wonder-worker benefiting from Divine Inspiration, with thousands flocking to his court to seek his blessings, advice and salvation.

He was appointed rebbe of the Belz Chassidut in 1927 and became one of the foremost leaders of Eastern European Jewry. As such, he was especially targeted by the Nazis during the Holocaust. His followers smuggled him from ghetto to ghetto, until he miraculously managed to escape to Budapest, Hungary, where he remained for a short period, until the Nazis demanded his extradition. From there he made his way to Eretz Israel on a difficult journey that spanned Romania, Bulgaria, Greece, Turkey and Syria. His wife, children, grandchildren and entire extended family were killed by the Nazis, and he arrived in Eretz Israel accompanied only by his brother, R. Mordechai of Biłgoraj (1901-1949, who also lost his entire family, his only remnant being his son, R. Yissachar Dov, current Belzer Rebbe, born to him from his second marriage in Eretz Israel). Rebbe Aharon of Belz settled in Tel Aviv, where he endeavored to encourage Holocaust survivors, and together with his brother R. Mordechai of Biłgoraj, re-established the Belz Chassidic institutions in Eretz Israel and around the world – in Tel-Aviv, Jerusalem, Bnei Brak and other places.

8.5 x 13.5 cm. Good condition.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-6000

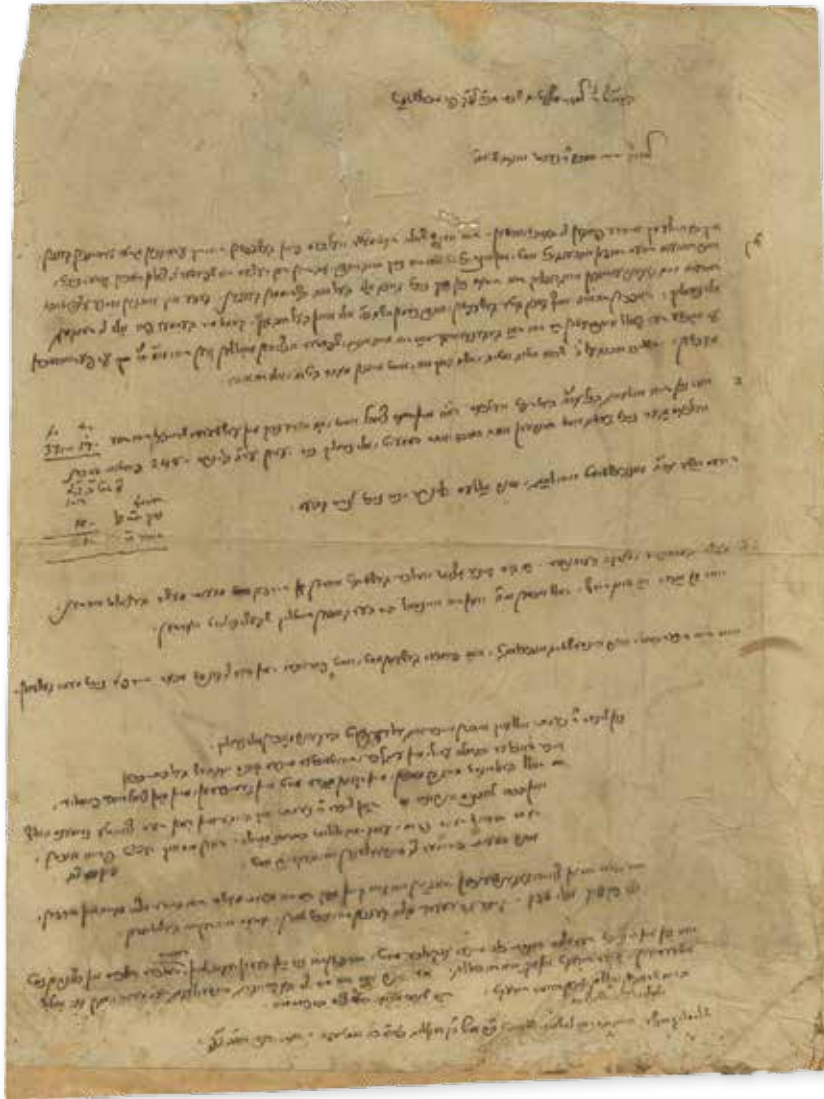

23a

23b

24. מכתב ארוך בכתב-ידו וחתימתו של "הבעל שם ממילשטאט" רבי זעקיל לייב וורמסר - "עצה טובה" בעניני מעשר כספים - מעלת נתינת צדקה כמנין רמ"ח - ברכות "חיים וברכה למשמרת שלום" - מיכלשטאט, תר"ה

24a

מכתב ארוך (כ-27 שורות) בכתב-יד-קדשו וחתימתו של הצדיק המקובל רבי זעקיל לייב וורמסר - "הבעל שם ממילשטאט". מיכלשטאט, תר"ה [1845]. יידיש, עם מעט עברית.

נשלח אל "ידידי החבר ר' נעהם [=נחום?] חזגתו שי' ותי". החלק הראשון של המכתב הוא מענה לשאלות בענייני צדקה ומעשר כספים. בתוך הדברים כותב ה"בעל שם" כי הוא נותן להם "עצה טובה": לקוות להצלחת העסקים, ולקחת את הקב"ה כ"בעל חוב" בכך שנותנים מעשר כספים מראש. בהמשך המכתב כותב ה"בעל שם" על הסכום המומלץ לתת לצדקה בכל ערב ראש חדש: 248 פרוטות כמספר רמ"ח, ועורך חישובים שונים.

בחלק השני של המכתב, מבקש ה"בעל שם" תרומות עבור חתונת נכדתו ולפרנסת בנו ר' וואלף. בסופו מאחל: "חיים וברכה למשמרת [שלום?]", וחותם: "הק' זעקיל לייב בלא"א כ"ה מתתי מפה, חזגתי הנה [=חנה] וכב"ב ג"פ [=וכל בני ביתי גם פורטים?]."

הצדיק המקובל רבי זעקיל לייב (יצחק אריה) וורמסר (תקכ"ח-תר"ח) - "הבעל שם ממילשטאט". נצר למשפחת לוריא, ממשפחת המהרש"ל ורש"י, וצאצא של רבי אליהו בעל-שם לואנץ, המכונה "הבעל שם מוורמס". בצעירותו למד אצל המקובל רבי נתן אדלר בפרנקפורט, ולאחר מכן חזר לעירת הולדתו מיכלשטאט. שם הקים את בית מדרשו, כיהן כרב העיר והסביבה, וייסד ישיבה, אליה נהרו תלמידים רבים. התפרסם במיוחד כצדיק בעל מופת ועושה נפלאות, ומשום כך כונה "בעל שם". המונים פנו אליו בבקשות מזור וישועה, ממדינות וארצות שונות, ורבים נושעו מברכותיו, מסגולותיו ומקמעותיו. שמו נודע לתהילה בקרב יהודים וגויים. לפי המסופר, חיילים גרמנים שהתפללו על קברו בזמן מלחמת העולם הראשונה חזרו כולם מן הקרב בריאים ושלמים. לוח זכרון מטעם עיריית מיכלשטאט מוצב על הבית בו התגורר, ובו הוא מכונה "ידיד האנשים". חידושו וכתביו הופיעו בספר "בעל שם ממילשטאט" (מכון ירושלים, תשס"ו).

[1] דף 26.5 ס"מ. מצב ביוני. כתמים, כתמי רטיבות, קרעים גסים ובלאי, עם פגיעה בטקסט במספר מקומות. הודבק על נייר לשיקום.

פתיחה: \$38,000

הערכה: \$50,000-60,000

24. Lengthy Letter Handwritten and Signed by the Baal Shem of Michelstadt Rabbi Zekel Leib Wormser – "Good Advice" Regarding Tithing of Income – The Virtue of Giving Charity to the Amount of 248 – Wishes of "Life and Blessing for a Safeguard of Peace" – Michelstadt, 1845

Lengthy letter (approx. 27 lines) handwritten and signed by the kabbalist R. Zekel Leib Wormser – the Baal Shem of Michelstadt. Michelstadt, 1845. Yiddish, with some Hebrew.

Addressed to "My friend the chaver R. Nehem [=Nachum?] and his wife". The first part of the letter contains a response to questions regarding charity and maaser (tithes). The Baal Shem offers them some good advice – to anticipate that their business will prosper, and cause G-d to be their "debtor" by separating in advance a tithe of their projected income. Further in the letter, the Baal Shem designates 248 – numerical value of Ramach – as the recommended sum of money to donate to charity every Erev Rosh Chodesh, and makes various other calculations.

In the second part of the letter, the Baal Shem appeals for assistance for his granddaughter's wedding, and for financial support for his son R. Wolf. He concludes by wishing them "life and blessing for a safeguard [of peace?]", and signs: "**Zekel Leib son of R. Matityahu** of here, my wife Hanna and all the members of my household [also send regards?]".

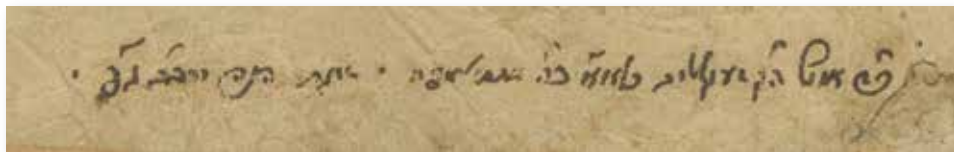
R. Zekel Leib (Yitzchak Aryeh) Wormser (1768-1847) – the Baal Shem of Michelstadt. A scion of the Luria family, from the family of the Maharshah and Rashi, and a descendant of R. Eliyahu Baal Shem of Loans – the Baal Shem of Worms. In his youth, he studied under the kabbalist R. Natan Adler in Frankfurt, later returning to his hometown Michelstadt, where he served as rabbi of the town and the vicinity, and established his Beit Midrash, as well as a yeshiva which attracted many students. He was renowned as a righteous man and wonder-worker, earning him the appellation of "Baal Shem". Many flocked to him in quest of cures and salvations, even from other countries, and numerous people experienced salvations through his blessings, segulot and amulets.

He was widely acclaimed by Jews and non-Jews alike. Reputedly, German soldiers who prayed by his gravesite during WWI all returned from the battlefield healthy and well. The Michelstadt municipality posted a memorial plaque on the house he lived in, dubbing him "a friend of the people". His novellae and writings were published in the book *Baal Shem MiMichelstadt* (Machon Yerushalayim, 2006).

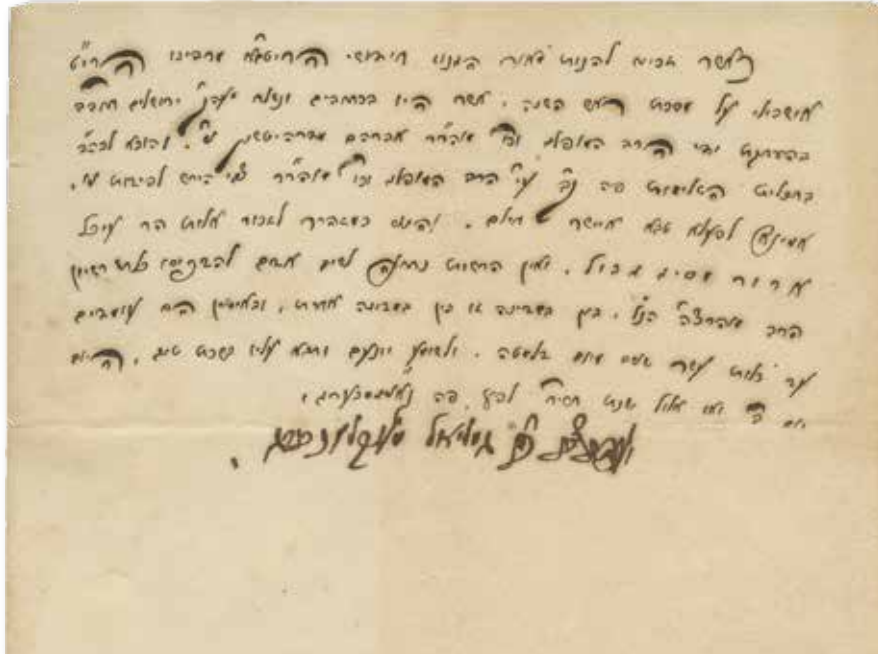
[1] leaf. 26.5 cm. Fair condition. Stains, dampstains, large tears and wear, affecting text in several places. Mounted on paper for preservation.

Opening price: \$38,000

Estimate: \$50,000-60,000

24b

25

25. הסכמה בחתימת הגאון רבי יעקב צבי מקלנבורג בעל "הכתב והקבלה"

מכתב הסכמה מאת הגאון רבי יעקב צבי מקלנבורג אב"ד קניגסברג בעל "הכתב והקבלה", על הדפסת ספר חידושי הריטב"א על מסכת ראש השנה. קניגסברג, תרי"ח [1858].

כתיבת יד טובה, עם חתימת ידו של בעל "הכתב והקבלה". הסכמה זו נדפסה במהדורת חידושי הריטב"א שנדפסה באותה שנה בקניגסברג. הגאון רבי יעקב צבי מקלנבורג אב"ד קניגסברג (תקמ"ו-תרכ"ה), מגדולי רבני דורו המפורסמים. תלמיד מובהק של הגאון רבי עקיבא איגר. מראשוני הקמים להגן בכתיבתו על המסורת הנאמנה נגד הרפורמים. בספרו "הכתב והקבלה" הלך בעקבות הגר"א לשילוב תורה שבכתב עם תורה שבעל פה, והשתמש רבות בספריו ובכתבי הגר"א שהיו לפניו בכת"י. סייע להדפסת כתבי הגר"א ביחוד בקבלה, ואף השתתף בחיבור הספר הביוגרפי על הגר"א "עליות אליהו". דרכו בפירושו היחודי "הכתב והקבלה", היתה מתווה הדרך על פיה בנה ידידו הגאון מלבי"ם (אשר מילא את מקומו ברבנות קניגסברג) את פירושו הנודע לתורה ולתנ"ך.

[1] דף. 18.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים קלים. סימני קיפול.

פתיחה: \$2500

הערכה: \$3000-5000

25. Approbation Signed by Rabbi Yaakov Tzvi Mecklenburg Author of HaKetav VehaKabbalah

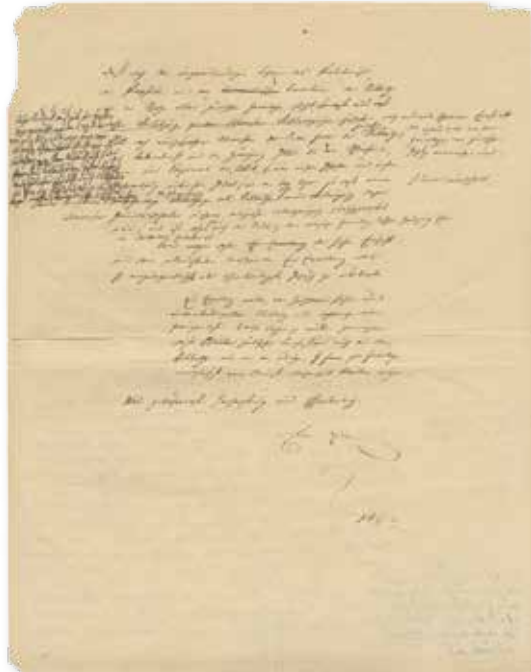
Letter of approbation from R. Yaakov Tzvi Mecklenburg Rabbi of Königsberg, author of HaKetav VehaKabbalah, for the printing of Chiddushei HaRitva on Tractate Rosh Hashana. Königsberg, 1858.

R. Yaakov Tzvi Mecklenburg (1785-1865), rabbi of Königsberg, a foremost rabbi of his times. He was a close disciple of R. Akiva Eger. Through his writings, he was one of the first to defend faithful Judaism from the attacks of Reform. In his book HaKetav VehaKabbalah, he follows the Gaon of Vilna's approach of connecting the Written and Oral Torah, basing himself considerably on the books and writings of the Gaon which he had access to in manuscript. He assisted in publishing the writings of the Gaon of Vilna, especially on Kabbalah, and even participated in composing the biography on the Gaon named Aliyot Eliyahu. The unique style of the HaKetav VehaKabbalah commentary charted the way for the celebrated commentary to the Bible of his colleague, the Malbim (his successor as rabbi of Königsberg).

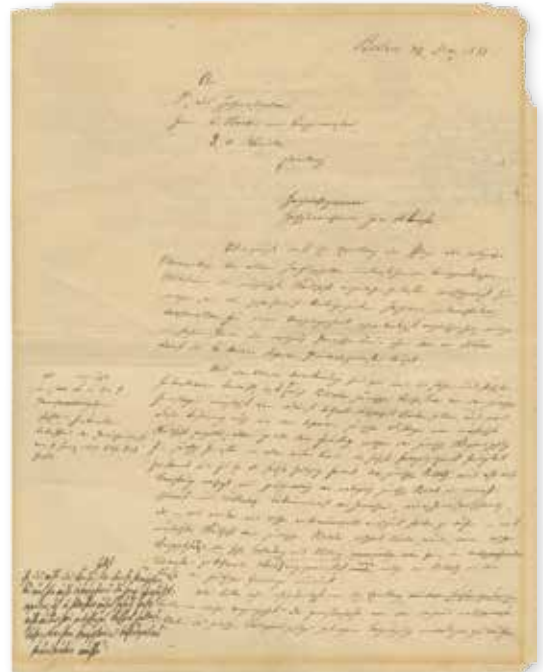
[1] leaf. 18.5 cm. Good condition. Minor stains. Fold lines.

Opening price: \$2500

Estimate: \$3000-5000

26b

26a

26. מכתב מגדולי רבני גרמניה אל שר המלחמה הפרוסי - בכתב-ידים של רש"ר הירש ורבי עזריאל הילדסהיימר - בענין שמירת השבת של החיילים היהודים - ברלין, 1881

ומייסד ה"קהילות הנפרדות". תלמיד "החכם ברנייס" (רבי יצחק ברנייס) מהמבורג, ורבי יעקב עטלינגר בעל ה"ערוך לנר" מאלטונה. מגיל 22 החל לכהן ברבנות באולדנבורג, בעמדין ובניקלשבורג. בשנת תר"י נקרא ע"י אחת-עשרה המשפחות החרדיות בפרנקפורט דמיין לעמוד בראש הקהילה החרדית החדשה "עדת ישורון". הרש"ר הירש היה הראשון לעמוד בפרץ מול ההידרדרות המהירה של יהדות גרמניה. הוא פעל רבות לביסוס קהילות נפרדות בערים שונות ברחבי גרמניה, וחינך דור שלם לתורה ולמצוות, באמצעות דרשותיו, ספריו ומאמריו ("אגרות צפון", "חורב" ועוד), שנאמרו ונכתבו במקורם בגרמנית, ועד היום נדפסו ונדפסים במהדורות רבות, בתרגומים לעברית ולשפות אחרות.

הגאון רבי עזריאל הילדסהיימר (תק"פ-תרנ"ט) רב, פוסק ומנהיג, מגדולי דורו ומראשי היהדות האורתודוקסית שבגרמניה, תלמידו המובהק של רבי יעקב עטלינגר בעל ה"ערוך לנר" באלטונה (המכונה בשו"ת "בנין ציון": "בני"), כן למד אצל "החכם ברנייס" (רבי יצחק ברנייס) מהמבורג. בשנת תר"ח הקים ישיבה בהלברשטאט, בשנת תר"א נבחר לכהן כרבה של קהילת איזנשטאט, כיהן בה כראש ישיבה ואף הקים מערכת חינוך ייחודית, בשנת תרכ"ט החל לכהן כרבה של הקהילה החרדית "עדת ישראל" בברלין, והקים בה ישיבה. בשנת תרל"ד פתח את בית המדרש לרבנים, אשר העמיד דורות של רבנים מחנכים ומנהיגי ציבור. בדומה לרבו ה"ערוך לנר", כונה אף הוא "נשיא ארץ ישראל". נודע בפעילותו הנרחבת לטובת יהודי גרמניה וכן בעשייתו הרבה למען יהודי רוסיה. כתב חידושים רבים ותשובות בהלכה, מהם נדפסו הספרים: "שאלות ותשובות רבי עזריאל" (2 כרכים), "חידושי רבי עזריאל" - על הש"ס (3 כרכים), ועוד. [1] דף (2 עמ') בכתב-יד הרב הירש + [2] דף כפולים (8 עמ' כתובים) של העתקות המכתב. גודל משתנה. מצב טוב-בינוני. כתמים, קרעים, סימני קיפול.

מצורפים: דף בכתב-יד מאותה תקופה, בגרמנית (העתק של אחד מחוקי הצבא?); תרגום (מאוחר) של המכתב לאנגלית.

פתיחה: \$2000
הערכה: \$3000-6000

שלוש גרסאות של מכתב אחד, בהן טיוטה בכתב-ידו של רבי שמשון רפאל (הרש"ר) הירש, ועליה הגהות בכתב-ידו של רבי עזריאל הילדסהיימר. ברלין, [תרמ"א] 1881. גרמנית ומעט עברית. מכתב מאת רבני גרמניה אל שר המלחמה הפרוסי גיאורג פון קמיקה (Georg von Kameke), בו הם מבקשים את התערבותו כדי שהחיילים היהודיים בצבא הפרוסי יקבלו פטור משירות בימי השבת (כשם שהם כבר מקבלים בימי חג וצום יהודיים). המכתב מדגיש את חשיבות השבת ביהדות מכמה היבטים.

לפנינו טיוטת המכתב אשר נכתבה כולה בכתב-ידו של הרש"ר הירש, עם מחיקות ותיקונים והוספות בגליונות בכתב-ידו. בנוסף, מופיעות בשוליים שתי הגהות ארוכות בכתב-ידו של רבי עזריאל הילדסהיימר. באחת מהן הוא כותב בעברית [על הרש"ר הירש]: "ומי לנו גדול מכבוד הדרת תורתו אשר מקוי' [ם] בו לשוני עט סופר מהיר". טיוטה זו מתוארכת: "ברלין, 19 במאי 1881". בסוף הטיוטה רישום מסולסל לא ברור, יתכן והוא חתימת הרב הירש.

לטיטה זו מצורפות שתי העתקות מסודרות בכתב-יד סופר. הראשונה מתוארכת: "ברלין, 27 במאי 1881" (על התאריך הנ"ל הועבר קו למחיקה ונכתב: 7 ביוני). בהעתקה זו שתי הוספות ארוכות במיוחד בכתב-ידו של הרש"ר הירש. ההעתקה השניה מתוארכת: "ברלין, 7 ביוני 1881", ובה שילב הסופר את ההוספות הנ"ל של הרב הירש.

בסיום שתי ההעתקות חתומים (בהעתקת סופר) אחד-עשרה מרבני גרמניה: "הרב ד"ר הילדסהיימר, ברלין; הרב הירש, פרנקפורט; ד"ר לב, אלטונה; ד"ר אוירבך, הלברשטט; ד"ר פלאטא, קלן; ד"ר אהרמן, טריר; ד"ר קאהן, ויסבאדן; ד"ר ש. כהן, ברלין; ד"ר פייילנפלד, פוזן; אהרנפלד, גניזן; ד"ר לב, סאמטר".

לפנינו תיעוד מעניין מפעילותם המשותפת של רש"ר הירש ורבי עזריאל הילדסהיימר, לטובת החיילים היהודיים בגרמניה. בדפים שלפנינו ניתן לראות את שלבי התהליך: החל מכתובת הטיוטה בכתב-ידו של הרב הירש, הגהתה על ידו ועל ידי הרב הילדסהיימר, העתקתה למכתב מסודר, הגהות, והעתקתו בשנית.

הגאון הצדיק רבי שמשון ב"ר רפאל הירש - הרש"ר הירש (תקס"ח-תרמ"ט) מנהיגה הגדול של היהדות האורתודוקסית בגרמניה

26. Letter from Leading German Rabbis to the Prussian Minister of War – Handwritten by Rabbi Samson Raphael Hirsch and Rabbi Azriel Hildesheimer – Regarding the Shabbat Observance of Jewish Soldiers – Berlin, 1881

Three versions of a letter, including a draft handwritten by R. Samson Raphael Hirsch, with comments handwritten by R. Azriel Hildesheimer. Berlin, 1881. German, with some Hebrew.

Letter from German rabbis, addressed to the Prussian Minister of War Georg von Kameke, in which they ask him to act on behalf of the Jewish soldiers in the Prussian army, and grant them an exemption from military duties on Shabbat (just as soldiers are already exempted on festivals and fast days). The letter describes various aspects of the importance of the Shabbat in Judaism.

This is a draft of the letter, entirely handwritten by R. Samson Raphael Hirsch, with his marginal deletions, emendations and additions. There are also two lengthy notes in the margins, handwritten by R. Azriel Hildesheimer. In one of them, he writes in Hebrew (in praise of R. S. R. Hirsch): "And who do we have greater than him, who personifies 'my tongue is a pen of an expert scribe'". This draft is dated: "Berlin, 19th May 1881". The draft concludes with an undecipherable calligraphic inscription, possibly the signature of R. Samson Raphael Hirsch.

Enclosed with the draft are two neat copyings, handwritten by a scribe. The first is dated: "Berlin, 27th May 1881" (this date was deleted and replaced with "7th June"). This copying contains two particularly lengthy additions handwritten by R. Samson Raphael Hirsch. The second copying is dated: "Berlin, 7th June 1881", and incorporates R. Samson Raphael Hirsch's additions.

Both copyings feature the signatures (copied by the scribe) of eleven German rabbis: "Rabbi Dr. Hildesheimer, Berlin; R. Hirsch, Frankfurt; Dr. Löb, Altona; Dr. Auerbach, Halberstadt; Dr. Plato, Cologne; Dr. Ehrman, Trier; Dr. Kahn, Wiesbaden; Dr. S. Cohn, Berlin; Dr. Feilchenfeld, Posen; Ehrenfeld, Gnesen; Dr. Löb, Samter".

This letter provides an interesting documentation of the joint efforts of R. Samson Raphael Hirsch and R. Azriel Hildesheimer on behalf of the Jewish soldiers in Germany. These leaves disclose the various steps in the process of producing the final letter, beginning with the draft handwritten by R. Samson Raphael Hirsch, the editing it underwent by R. Hirsch and R. Hildesheimer, copying it into a well-presented letter, a second editing, and the final copying.

R. Shimshon son of R. Refael Hirsch (1808-1888) was the legendary leader of German Orthodox Jewry and founder of the association of independent communities. He was a disciple of Chacham Bernays of Hamburg, and of R. Yaakov Ettliger of Altona – the Aruch LaNer. At the age of 22, he began serving as rabbi of Oldenburg, Emden and later Nikolsburg. In 1850, he was summoned by eleven Orthodox families in Frankfurt am Main to stand at the helm of the new Adath Yeshurun Orthodox community. R. Samson Raphael Hirsch was the first to attempt to stem the rapid spiritual decline of German Jewry, painstakingly rebuilding Orthodox Jewry in Germany. He invested great effort in establishing independent communities in various German cities, and educated an entire generation to Torah and observance, through his discourses, books and essays (the Nineteen Letters, Horeb and others), which were originally delivered and written in German, and have since been translated and published in many editions, in Hebrew and other languages.

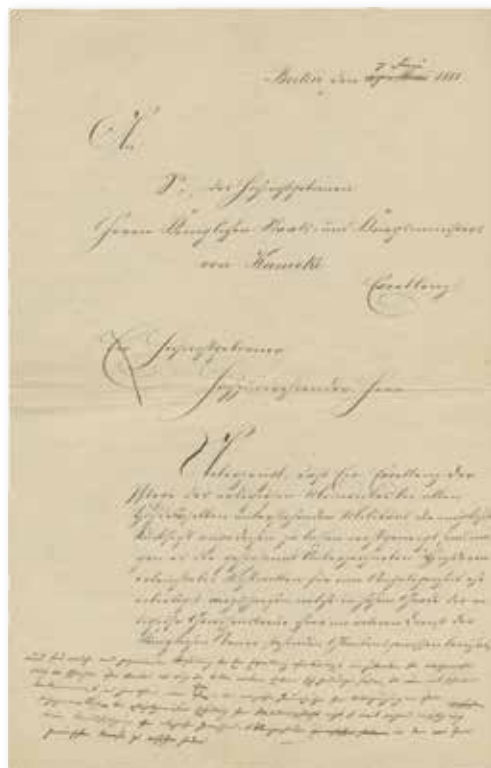
R. Azriel Hildesheimer (1820-1899), rabbi, posek and leader. A foremost rabbi in his times, he stood at the helm of Orthodox Jewry in Germany. He was a close disciple of R. Yaakov Ettliger – the Aruch LaNer in Altona (who refers to him in Responsa Binyan Tzion as "my son"), and studied under Chacham Bernays (R. Yitzchak Bernays) of Hamburg. In 1848, he founded a yeshiva in Halberstadt, and in 1851, he was appointed rabbi of Eisenstadt, where he also served as yeshiva dean and established a unique educational system. In 1869, he began serving as rabbi of the Adath Israel Orthodox community in Berlin, where he founded a yeshiva. In 1874, he opened the Rabbinical seminary, which edified generations of rabbis, educators and community leaders. Just like his teacher the Aruch LaNer, he was titled "Nesi Eretz Israel". He was renowned for his wide-ranging efforts on behalf of German Jewry, and for his extensive activities on behalf of Russian Jewry. He authored many novellae and halachic responsa, which were published in the books Responsa of R. Azriel (2 volumes), Chiddushei R. Azriel – on the Talmud (3 volumes) and others.

[1] leaf (2 pages) handwritten by R. Hirsch + [2] double leaves (8 written pages) of copyings of the letter. Size varies. Good-fair condition. Stains, tears, fold lines.

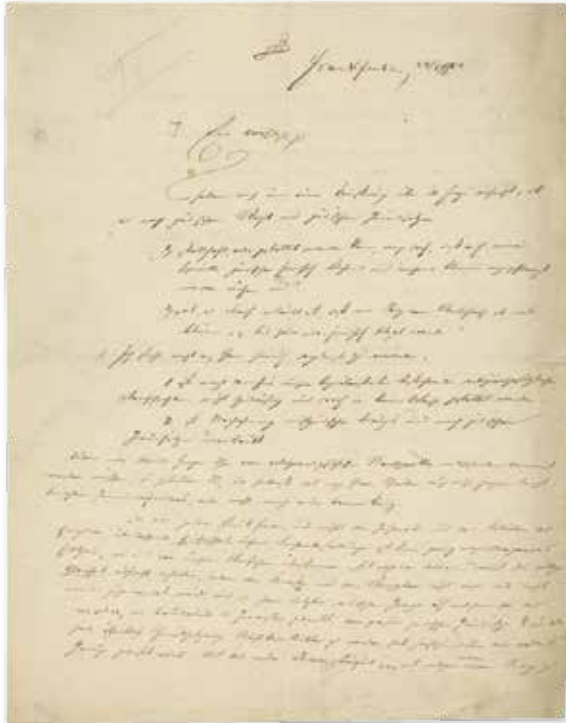
Enclosed: A handwritten leaf from the same period, in German (copy of an army regulation?); English translation (recent) of the letter.

Opening price: \$2000

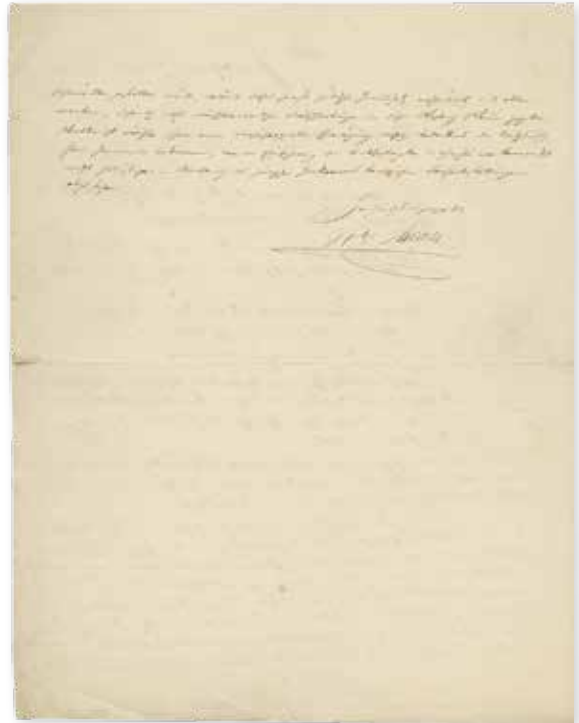
Estimate: \$3000-6000

26c

27b

27a

27. אוסף מכתבים מרבני אשכנז - אודות הנחת פרחים לכבוד הנפטרים - כולל מכתבי הרש"ר הירש, רבי עזריאל הילדסהיימר ורבי נתן במברגר - גרמניה, 1882-1883

מכתבים נוספים מאת: רבי אריה (אדולף) שווארץ אב"ד קרלסרוהה (בעל 'הגיון אריה' על התוספתא), רבי מנחם (מנקי) ברלינגר אב"ד בראונשטאך, רבי הלל זונדהיימר אב"ד היילברג, רבי יוסף אשלכר אב"ד ברוכזאל ורבי אלכסנדר שטיין אב"ד וורמס. חלק מהמכתבים נכתבו בגב מכתב השאלה.

שלושה מהמכתבים שלפנינו - מכתביהם של רש"ר הירש, של רבי עזריאל הילדסהיימר ושל הרב במברגר, בצירוף מכתב השאלה, נדפסו בעיתון איזראעליט (Der Israelit), בתאריך 29 ביוני 1899. למכתבים שלפנינו מצורפים גם מספר מכתבים מהיילברון ומשטוטגרט (באחד מהם חתום רבי משה אנגלברט אב"ד היילברון), כפי הנראה באותו נושא, וכן מכתב מיום 21 ביוני 1899 ממערכת האיזראעליט אל מר וולף הני"ל, המאשר את קבלת המכתבים שלפנינו.

על רש"ר הירש ועל רבי עזריאל הילדסהיימר, ראה פריט קודם. כ-15 מכתבים. גודל משתנה. מצב כללי טוב.

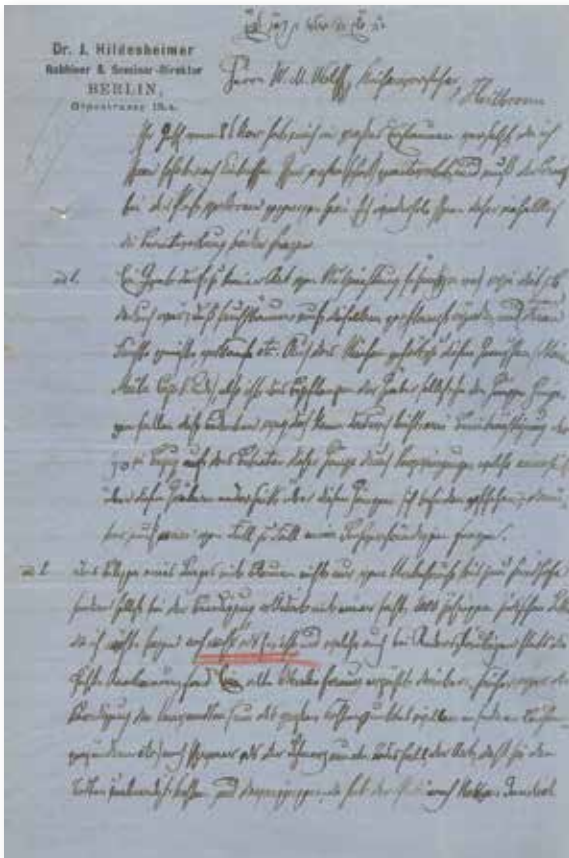
פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

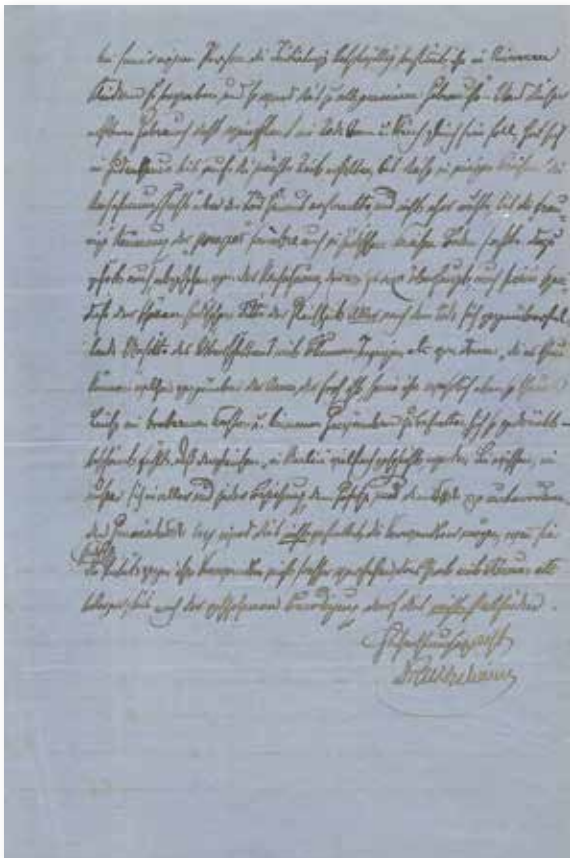
אוסף מכתבים מרבני גרמניה, שנכתבו כתשובה לשאלה האם מותר להניח או לשתול פרחים לכבוד הנפטר בהלוויה יהודית ובבתי עלמין יהודיים; כולל מכתבים בכתב-ידם וחתומתם של הרש"ר הירש ורבי עזריאל הילדסהיימר. גרמניה, 1882-1883. גרמנית, עם מעט עברית.

הרקע למכתבים שלפנינו: בשנת 1882 פנה סוחר יהודי מהעיר היילברון (דרום גרמניה) לשלטונות בגרמניה לקבל אישור לשתול פרחים בבית העלמין היהודי ולהניח פרחים וזרי פרחים על ארון-המת בהלוויה, שני מנהגים נוצריים מובהקים. אחד מראשי הקהילה בהיילברון, מר וולף, שלח מכתבי שאלה לרבני גרמניה ובהם ביקש לשמוע את דעתם - האם מותר וראוי לאמץ מנהגים אלה. המכתבים שלפנינו הם מכתבי תשובה שנשלחו אליו מהרבנים, ובהם דעותיהם השונות בעניין זה.

בין המכתבים: • מכתב בכתב-יד וחתומת רבי שמשון רפאל הירש. פרנקפורט דמיין, 1882. • מכתב בכתב-יד וחתומת רבי עזריאל הילדסהיימר. ברלין, מוצ"ש פרשת תולדות תרמ"ג [1882]. • שני מכתבים מאת רבי נתן במברגר אב"ד וירצבורג. וירצבורג, 1882. אחד מהם בכתב-ידו וחתומתו והשני בכתובת סופר ובחתומתו. •

27d

27c

27. Collection of Letters from German Rabbis – Regarding Laying Flowers in Honor of the Deceased – Including Letters from Rabbi Samson Raphael Hirsch, Rabbi Azriel Hildesheimer and Rabbi Natan Bamberger – Germany, 1882-1883

Collection of letters from German rabbis, written as a response to the question whether it is permitted to lay or plant flowers in honor of the deceased at a Jewish funeral and in Jewish cemeteries; including letters handwritten and signed by R. Samson Raphael Hirsch and R. Azriel Hildesheimer. Germany, 1882-1883. German, with some Hebrew.

These letters were written following a petition from a Jewish merchant from Heilbronn (southwest Germany) to the German authorities in 1882, requesting permission to plant flowers in the Jewish cemetery and place wreaths of flowers on caskets at funerals – two distinctly Christian practices. Mr. Wolf, a leader of the Heilbronn community, wrote letters to German rabbis asking for their opinion on the matter – whether it was permitted and suitable to adopt these practices. These letters are the responses he received from the rabbis, with their diverging views on the matter.

The letters include: • A letter handwritten and signed by R. Samson Raphael Hirsch. Frankfurt am Main, 1882. • A letter handwritten and signed by R. Azriel Hildesheimer. Berlin, Motzaei Shabbat Parashat Toldot 1882. • Two letters from R. Nathan Bamberger Rabbi of Würzburg. Würzburg, 1882. One letter is handwritten and signed

by R. Bamberger, and the second is written by a scribe, with R. Bamberger's signature. • Additional letters from: R. Aryeh (Adolf) Schwarz Rabbi of Karlsruhe (author of Higayon Aryeh on Tosefta), R. Menachem (Menco) Berlinger Rabbi of Braunsbach, R. Hillel Sondheimer Rabbi of Heidelberg, R. Yosef Eschelbacher Rabbi of Bruchsal and R. Alexander Stein Rabbi of Worms.

Some of the letters were written on the verso of the letter presenting the question.

Three of the letters – those of R. Samson Raphael Hirsch, R. Azriel Hildesheimer and R. Bamberger, together with the letter presenting the question, were published in the 29th June 1899 issue of the Der Israelit newspaper. Enclosed are several letters from Heilbronn and Stuttgart (one signed by R. Moshe Engelbert Rabbi of Heilbronn), presumably on the same topic, as well as a letter from 21st June 1899 from the editorial staff of Der Israelit addressed to Mr. Wolf, confirming receipt of these letters.

See previous item regarding R. Samson Raphael Hirsch and R. Azriel Hildesheimer.

Approx. 15 letters. Size varies. Overall good condition.

Opening price: \$2000
 Estimate: \$3000-5000

28

28. Letter from the Chafetz Chaim – Radin, 1926 – "May G-d Help You in All Matters and Fulfill All Your Desires for the Good"

Letter from R. Yisrael Meir HaKohen of Radin, the Chafetz Chaim. Radin (Radun), Kislev 1926.

Written by a scribe on the official stationery of the Chafetz Chaim, with the latter's handwritten signature ("Yisrael Meir HaKohen") and stamp.

Letter of acknowledgement, in Yiddish, for a donation made to the Radin yeshiva, addressed to Mrs. Chana Slew of Chicago. The letter concludes with the Chafetz Chaim's heartfelt blessings: **"In the merit of the holy mitzva of supporting Torah study, may G-d help you in all matters, and fulfill all your wishes for the good, as is her wish and that of the one who blesses her, Yisrael Meir HaKohen".**

28. מכתב מאת ה"חפץ חיים" – ראדין, תרפ"ז – "שהקב"ה יעזור לכם בכל הענינים וימלא כל משאלותיכם לטובה"

מכתב מאת רבי ישראל מאיר הכהן מראדין בעל ה"חפץ חיים". ראדין, כסליו תרפ"ז [1926].

כתיבת סופר על נייר מכתבים רשמי של ה"חפץ חיים", עם חתימת יד קדשו של רבינו ה"חפץ חיים" ("ישראל מאיר הכהן") וחותמתו.

מכתב תודה, בידיש, על תרומה לשיבת ראדין, שנשלח לגברת חנה סלעוו משיקגו. בסיום המכתב ברכה לבבית מאת ה"חפץ חיים": "בזכות די הייליגע מצוה פון החזקת התורה זאהל אייך דער עוויגער העלפטן אין אלע אייערע ענינים און זאהל ערפילטן אללע אייערע פערלאנגען לטובה [=בזכות המצוה הקדושה של החזקת תורה שהקב"ה יעזור לכם בכל הענינים וימלא כל משאלותיכם לטובה], כנפשה וכנפש המברכה, ישראל מאיר הכהן".

הגאון הצדיק רבן של ישראל, רבי ישראל מאיר הכהן מראדין (תקצ"ט-תרצ"ג, אוצר הרבנים 12262), שנודע שמו בישראל, על שם ספרו הראשון "חפץ חיים", ראש ישיבת ראדין ומחבר ספרי הלכה ומוסר רבים: "משנה ברורה", "שמירת הלשון" "אהבת חסד" ועוד עשרות ספרים. לפניו מכתב מזקנותו, בהיותו קרוב לגיל 90 [עקבות גילו ניכרים ברעידות שבחתימת ידו].

[1] דף. 27.5 ס"מ. מצב בינוני-טוב. כתמים. סימני קיפול. קרעים משוקמים בסימני הקיפול, עם פגיעה קלה במספר אותיות.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$8000-12,000

R. Yisrael Meir HaKohen of Radin (1837-1933; Otzar HaRabbanim 12262), leader of the Jewish people, was widely known by the name of his first book, the Chafetz Chaim. He founded the Radin yeshiva and authored many halachic and ethical works: Mishna Berura, Shemirat HaLashon, Ahavat Chessed and dozens more. This letter was written in his later years, at the age of about 90 (his advanced age is noticeable in the tremulous signature).

[1] leaf. 27.5 cm. Fair-good condition. Stains. Fold lines. Tears to fold lines, slightly affecting several letters, repaired.

Opening price: \$5000

Estimate: \$8000-12,000

29

29. שלושה מכתבים מהגאון רבי שמעון שקופ - גרודנה, תרצ"ח

מכתבים רשמי, מודפס במכונת כתיבה, עם חותמת בצורת חתימה וחותמת רשמית של רבי שמעון שקופ. בקשת תמיכה בישיבה. הגאון רבי שמעון יהודה הכהן שקופ (תר"כ-חשוון ת"ש), תלמיד רבי חיים סולובייצ'יק בישיבת וואלוז'ין שהדריכו בדרכי העיון העמוק. בגיל 24 ר"מ בישיבת טעלז (שייסד דודו הגאון רבי אליעזר גורדון), בה הנחיל לרבים את שיטת עיונו בהגיון חדש - השיטה שכבשה את עולם התורה עד ימינו. מתלמידיו הנודעים באותה תקופה היה רבי אלחנן ווסרמן. בשנת תר"פ נקרא לעמוד בראשות ישיבת "שער התורה" בגרודנה. חיבוריו: "שערי יושר" "מערכת הקנינים" ו"חידושי רבי שמעון יהודה הכהן".

3 מכתבים. 27-29 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי. סימני קיפול. מספר קרעים בסימני הקיפול, ללא חסרון. לשני המכתבים מצרפות מעטפות דואר רשמיות בהן נשלחו, קרועות ופגומות.

פתיחה: \$2000
הערכה: \$3000-5000

שלושה מכתבים מהגאון רבי שמעון שקופ (שקופ), ראש ישיבת גרודנא, שנשלחו לתלמידו רבי שמואל הלוי לעווענבערג מברוקלין שבניו יורק:

- מכתב בכתב-ידו וחתמתו של רבי שמעון שקופ. גרודנה, שבט תרצ"ח [1938]. נייר מכתבים רשמי. מכתב בענייני עזרה לישיבה, עזרה לאחד מתלמידי הישיבה שזקק לניתוח, ועניינים נוספים.
- מכתב מאת רבי שמעון שקופ. גרודנה, אדר א' תרצ"ח [1938]. מכתב על נייר מכתבים רשמי, מודפס במכונת כתיבה, עם הוספת שתי שורות בכתב-ידו וחתמתו של רבי שמעון שקופ. מכתב תנחומים על פטירת אביו של הנמען - רבי יהודה העשל לעווענבערג (ראש ישיבת ניו-הייבן, הישיבה הליטאית הראשונה בארה"ב). בשורות שבכתב-ידו מוסיף רבי שמעון עוד מילות תנחומים וחיבה: "...משתתף בצערך ומיחל לעתידך הטוב, שמעון יהודא הכהן שקאפ".
- מכתב מאת רבי שמעון שקופ. אב תרצ"ח [1938]. מכתב על נייר

29. Three Letters from Rabbi Shimon Shkop – Grodno, 1938

Three letters from R. Shimon Shkop, dean of the Grodno yeshiva, addressed to his disciple R. Shmuel HaLevi Lewenberg in Brooklyn, NY:

- Letter handwritten and signed by R. Shimon Shkop. Grodno, Shevat 1938. Official stationery. Letter concerning assistance for the yeshiva, assistance for one of the yeshiva students requiring surgery, and other matters.
- Letter from R. Shimon Shkop. Grodno, Adar I 1938. Typewritten on official stationery, with the addition of two lines handwritten and signed by R. Shimon Shkop. Letter of condolences for the passing of the recipient's father – R. Yehuda Heschel Lewenberg (dean of the New Haven Yeshiva, the first Lithuanian yeshiva in America). In the handwritten closing lines, R. Shimon adds further words of consolation and affection: "...I share your sorrow and await your better future, Shimon Yehuda HaKohen Shkop".
- Letter from R. Shimon Shkop. Av 1938. Typewritten on official stationery, with R. Shimon Shkop's signature

stamp and official stamp. Appeal on behalf of the yeshiva. R. Shimon Yehuda Shkop (1860-1939), a disciple of R. Chaim Soloveitchik in the Volozhin yeshiva, where he absorbed the intricate and profound methodology of Torah study. At the age of 24, he was appointed dean of the Telshe yeshiva (founded by his uncle R. Eliezer Gordon). There, he transmitted to the many students his innovative method of logical study – approach adopted by the entire Torah world until this day. One of his foremost disciples from that period was R. Elchanan Wasserman. In 1920, he was called to head the Shaar HaTorah yeshiva in Grodno. His works include: Shaarei Yosher, Maarechet HaKinyanim and Chiddushei R. Shimon Yehuda HaKohen.

3 letters. 27-29 cm. Good-fair condition. Stains and wear. Fold lines. Several tears to folds, without loss. Enclosed: official envelopes of two of the letters, torn and damaged.

Opening price: \$2000
Estimate: \$3000-5000

30

כתבי שמועות חידושי יצאו לאור בספרי "חידושי הגרי"ז", ועד היום מהוו תורתו אבן-יסוד בלימוד המעמיק בישיבות, וביסודות ה"השקפה" וההנהגה של היהדות החרדית בדורנו. [1] דף. 25 ס"מ. מצב טוב. כתמים, כתמי דיו. נקבי תיוק. סימני קיפול.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-4000

30. אשור נשואין בחתימת ידו של הגרי"ז מבריסק כמסדר קידושין - ירושלים, תש"ו - נדיר

תעודת אישור נשואין של בד"ץ "העדה החרדית", בחתימת ידו של הרב מבריסק, רבינו יצחק זאב הלוי סולובייצ'ק. ירושלים, תש"ו [1946].

תעודת אישור נשואין. תעודה רשמית מודפסת של "העדה החרדית פרושים וחסידיים - ועד העיר לקהלת האשכנזים בעיה"ק ירושלים תובב"א", עם מילוי בכתב-יד לנשואי הרב נחמן פלדמן עם צירל לבית ברב"ש. על התעודה חתום רבי "יצחק זאב הלוי סאלאווייצ'ק" כמסדר הקידושין. החתונה נערכה בירושלים, במלון ציון, בתאריך י"א אדר ראשון תש"ו (תמונה מאותו מעמד של סידור הקידושין בידי מרן הגרי"ז, מופיעה בספר "הרב מבריסק", חלק א, עמ' 21). חתימת ידו של הרב מבריסק כ"מסדר הקידושין" נדירה מאוד, שכן הרב מבריסק לא נהג בדרך כלל לסדר חופה וקידושין בהיותו בירושלים.

הגאון רבי יצחק זאב סולובייצ'ק (תרמ"ז-תש"ך), בנו של רבינו חיים הלוי (הגר"ח) מבריסק, ונכדו של ה"בית הלוי". עוד בחיי אביו, בהיותו בגיל צעיר כבר נחשב לאחד מגדולי הדור המפורסמים. בשנת תר"פ [בהיותו כבן 32] מונה למלא מקום אבותיו ברבנות העיר בריסק, בסמכותו התורנית ניהל את עניני היהדות בעירו ובכל האזור. בימי השואה ניצל עם חלק מילדיו ועלה לירושלים, בה הקים מחדש את ישיבתו. סמכותו הוכרה בכל העולם התורני בארץ ובחו"ל. ספריו: "חידושי מרן רי"ז הלוי", על הרמב"ם ועל התורה. כתבי שמועות חידושי יצאו לאור בספרי "חידושי הגרי"ז", ועד היום מהוו תורתו אבן-יסוד בלימוד המעמיק בישיבות, וביסודות ה"השקפה" וההנהגה של היהדות החרדית בדורנו.

30. Marriage Certificate Signed by Rabbi Yitzchak Ze'ev of Brisk, as Mesader Kiddushin – Jerusalem, 1946 – Rare

Marriage certificate issued by the Beit Din of the Eida HaChareidit, signed by the Brisker Rav, R. Yitzchak Ze'ev HaLevi Soloveitchik. Jerusalem, 1946.

Marriage certificate. Official printed certificate of the "Council of the Ashkenazic Jewish Community in Jerusalem", filled-in by hand to record the marriage of R. Nachman Feldman to Tzirel Barbash. The certificate is signed by R. "Yitzchak Ze'ev HaLevi Soloveitchik", who served as mesader kiddushin. The wedding took place in Jerusalem, in the Tziron hotel, on 11th Adar I 1946 (see HaRav MiBrisk, I, p. 21 – picture of the Brisker Rav officiating at that wedding).

The signature of the Brisker Rav in the capacity of mesader kiddushin is very rare, since the latter did not generally agree to officiate at weddings in Jerusalem.

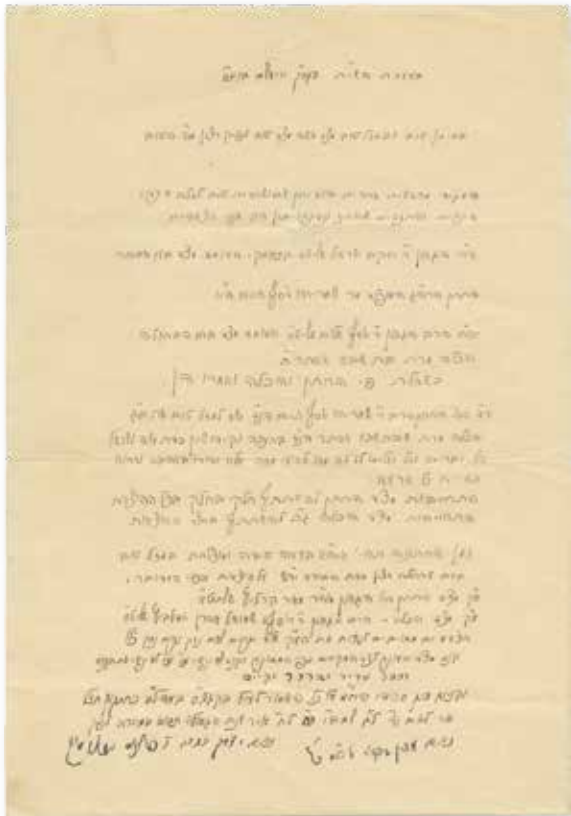
R. Yitzchak Ze'ev Soloveitchik – the Brisker Rav (1887-1959), son of R. Chaim HaLevi of Brisk, and grandson of the Beit HaLevi. Already in his father's lifetime, at a young age, he was considered one of the prominent

leaders of the generation. In 1920 (at the age of 32), he succeeded his forefathers as rabbi of Brisk, and with his Torah authority he directed all Jewish matters in Brisk and the surroundings. He survived the Holocaust together with some of his children and immigrated to Jerusalem, where he reestablished his yeshiva. His authority was recognized throughout the Torah world, whether in Eretz Israel or abroad. He authored Chiddushei Maran R. Y.Z. HaLevi on the Rambam and the Torah. His orally transmitted novellae were published in the Chiddushei HaGriz series, and until this day, his teachings serve as the basis of profound Torah study in yeshivot, and his views direct the Torah outlook and leadership within Orthodox Jewry.

[1] leaf. 25 cm. Good condition. Stains, ink stains. Filing holes. Fold lines.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-4000

31

31. שטר תנאים - לאירוסי רבי חיים קניבסקי - ירושלים, אייר תשי"א

שטר "תנאים" בכתב-יד, לאירוסי הגאון רבי חיים קניבסקי, עם הרבנית בת שבע, בתו של הגאון רבי יוסף שלום אלישיב. ירושלים, אייר שנת "הגאולה תבוא במהרה" [תשי"א 1951].

חתימות עדים: "אהרן בהגר"ר שליט"א כ"ץ" [רבי אהרן כ"ץ, בנו של רבי ראובן כ"ץ אב"ד וראש ישיבת פתח תקוה - בה למד החתן]; "יצחק בהרב ר' פנחס ברוכסון" [רבי יצחק ברוכסון משגיח ישיבת לומז'ה בפתח תקוה, לשעבר מראשי ישיבת "אור ישראל" בסלבודקה-קובנה]. ה"ערב" מצד החתן היה דודו הגאון רבי מאיר קרליץ וה"ערב" מצד הכלה היה דודה הגאון רבי שמואל אהרן יודלביץ.

שידוכיו של מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, עם הרבנית מרת בת שבע קניבסקי (תרצ"ב-תשע"ב), בתו הגדולה של הרב אלישיב, נעשו בעצת דודו ה"חזון איש", שאמר שהיא באמת "בת תלמיד חכם" הראויה לו. אביו ה"סטייפלר" העריץ מאד את גדלותו של מחותנו הגרי"ש אלישיב, והיה מפנה אליו שאלות הלכתיות והזכרת שמות לתפלה ולברכה, ואף היה שולח אנשים להתברך מפי כלתו הרבנית בת שבע קניבסקי, שכן היא בתם של קדושים. לימים נתפרסם כוחה הגדול, ורבים נושעו מתפילותיה וברכותיה. אלפי נשים צבאו על פתחה של הרבנית בת שבע, לקבל ממנה עידוד, עצה ותושיה.

[1] דף. 32.5 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$4000-8000

31. Tena'im – For the Betrothal of Rabbi Chaim Kanievsky – Jerusalem, Iyar 1951

Handwritten Tena'im, recording the betrothal of R. Chaim Kanievsky to Rebbetzin Batsheva, daughter of Yosef Shalom Elyashiv. Jerusalem, Iyar 1951.

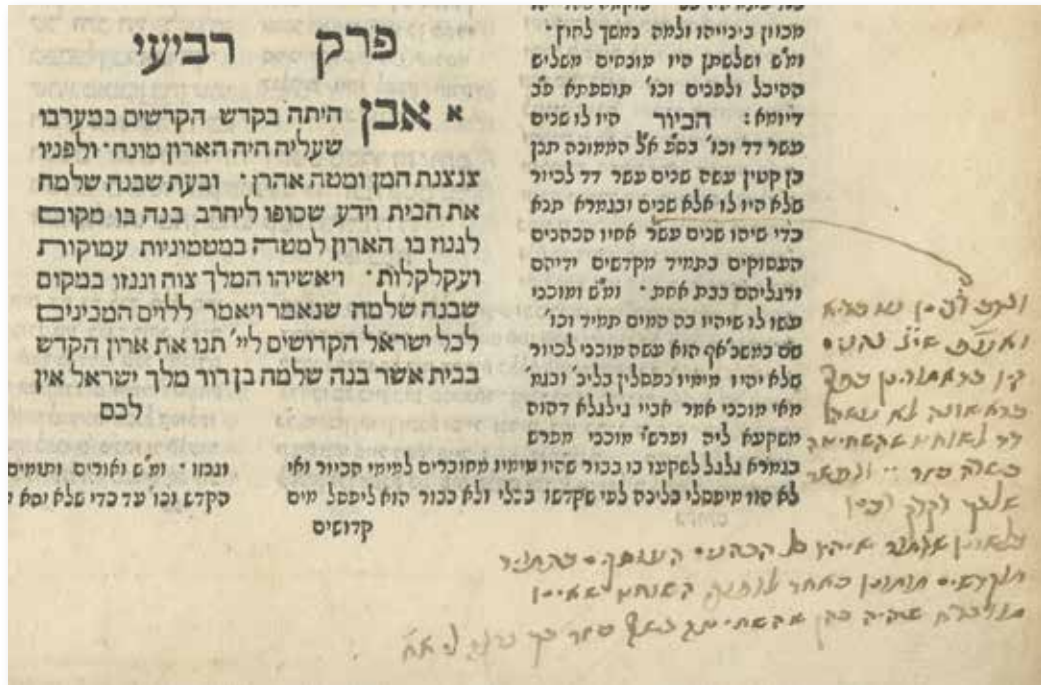
Signed by the witnesses: "Aharon son of R. Reuven Katz" (R. Aharon Katz, son of R. Reuven Katz Rabbi and dean of Petach Tikva, where the groom was studying); "Yitzchak son of R. Pinchas Baruchson" (R. Yitzchak Baruchson, mashgiach of the Lomza yeshiva in Petach Tikva, previously a dean of the Or Yisrael yeshiva in Slabodka-Kovno). The guarantor on behalf of the groom was his uncle R. Meir Karelitz, while the guarantor on behalf of the bride was her uncle R. Shmuel Aharon Yudelevitz.

The match between R. Chaim Kanievsky and Rebbetzin Batsheva Kanievsky (1932-2012), eldest daughter of R. Elyashiv, was concluded upon the advice of the groom's

uncle - the Chazon Ish, who attested that as a daughter of a veritable Torah scholar, she was truly suited for him. The Steipler, father of R. Chaim Kanievsky, held R. Elyashiv in high regard, and would refer to him halachic questions and names to be mentioned in prayer and for blessings. He even sent people to be blessed by his daughter-in-law Rebbetzin Batsheva Kanievsky, as a woman of holy lineage. Over the years, her great abilities were publicized, and many experienced salvations as a result of her prayers and blessings. Thousands of women flocked to Rebbetzin Batsheva, seeking her heartfelt encouragement and wise counsel. [1] leaf. 32.5 cm. Good condition. Fold lines.

Opening price: \$2000

Estimate: \$4000-8000

32a

32. משנה תורה לרמב"ם – סט שלם, ונציה של"ד-של"ו – מהדורה ראשונה של פירוש "כסף משנה" – הגהות חתומות מרבי אברהם חיון, תלמיד רבי יוסף קארו ומהר"ם אלשיך, מחכמי צפת בתקופת האר"י וה"בית יוסף"

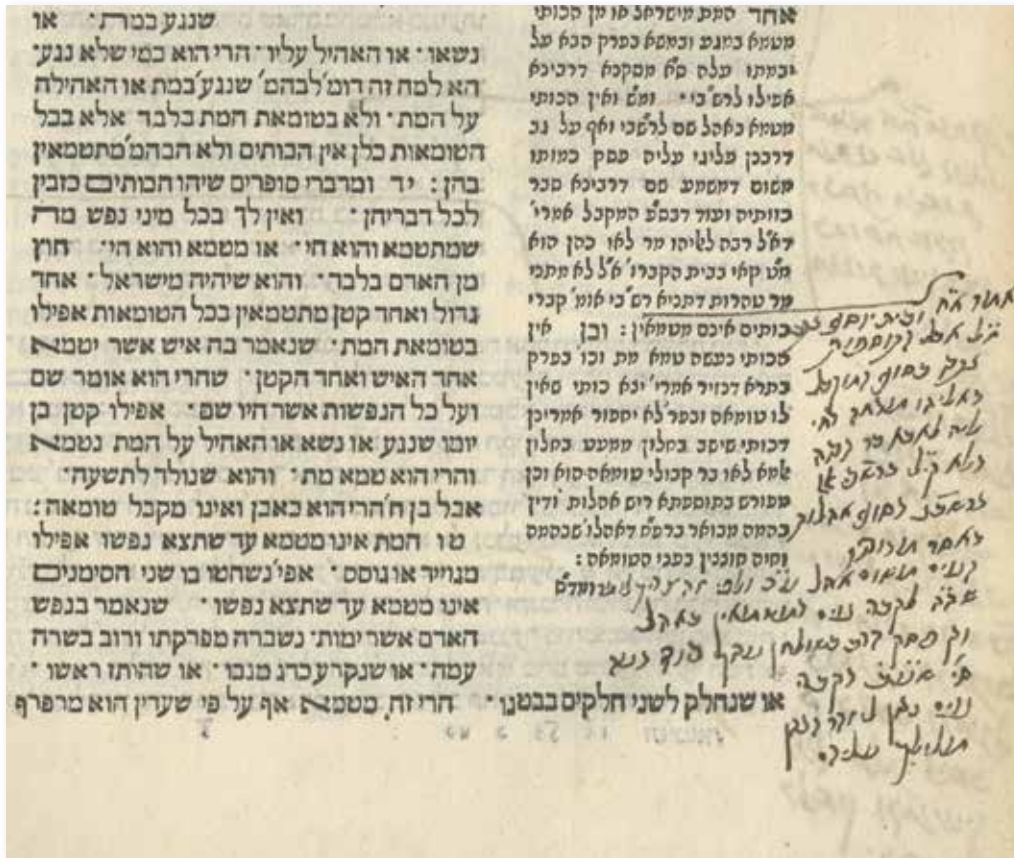
ברוב ההגהות מתייחס רבי אברהם לדברי רבו ה"כסף משנה" ומפלפל בדבריו. אך במספר מקומות הוא אף מגיה, מוחק ומתקן את לשון הרמב"ם (לדוגמה: דף קס"ו: 1: "הלשון הזה מבלבל ולכך הגהתי אותו כאשר נראה לעניות דעתי"; או דף שיו"א: 1: "אמר א"ח מחקתי זה מפני שלא הביאו הכסף משנה בנוסח שהוא מגיה..."), במקומות אחדים הוא מגיה ומתקן גם את נוסח ה"כסף משנה". בדף פז/2 הגהה מעניינת, שקשורה לפולמוס הנודע בידי תרומות ומעשרות בפירות נכרים, שפרץ בצפת בסוף ימיו של ה"בית יוסף". רבי אברהם חיון מתייחס לדברי ה"כסף משנה" שכתב: "ועתה קם חכם אחד ונראה שהוא מתחסד בעשותו הפך המנהג הפשוט [והוא] מעשר פירות שגדלו בקרקע הכותי..."; ועל כך מוסיף רבי אברהם בכתב-ידו: "אמר א"ח עיין זה כי גם אני נמצאתי בצפת תוב"ב כשקם החכם הזה וכיון שהרב ז"ל כיסה ולא גילה שמו גם אני לא אזכרה". כבר התברר כי החכם שאליו מתייחס כאן רבי יוסף קארו, הוא רבי יהוסף אשכנזי – מחכמי צפת באותם ימים. אחד מהתומכים ברבי יהוסף אשכנזי היה המבי"ט, שהיה בר-פולגתא של רבי יוסף קארו בכמה וכמה פרשיות. בשיאו של הפולמוס הטילו חכמי צפת חרם האוסר על הפרשת תרומות ומעשרות מפירות שמירח גוי (ראה על כך בהרחבה: בנייה, האסכולות של המבי"ט ושל מרן רבי יוסף קארו וההתכתשות ביניהן, אסופות ג', ירושלים תשמ"ט).

רבי אברהם חיון, מחכמי ומקובלי צפת בתקופת האר"י וה"בית יוסף". בסוף הכרך הרביעי של מהדורת משנה תורה עם ה"כסף משנה" שלפנינו, נדפס שיר שכתב רבי אברהם חיון בשבח חיבור

ספר משנה תורה לרמב"ם, עם השגות הראב"ד ומגיד משנה, ועם פירוש "כסף משנה" לרבנו יוסף קארו. ונציה, של"ד-של"ו [1574-1575]. דבוס בראגאדין. סט שלם, ארבעה חלקים בארבעה כרכים. שער נפרד לכל חלק.

מהדורה ראשונה של ה"כסף משנה" שנדפסה ברובה בחיי המחבר. בשערי החלקים ראשון, שני ושלישי מופיע שמו של רבי יוסף קארו בברכת החיים ("נר"ו"); ואילו בשער החלק הרביעי הוא מופיע כבר בברכת המתים ("זצ"ל"). בסוף החלק הרביעי באו דברי סיום מאת המגיה ר' חזקיה פאנו, המודיע על פטירת המחבר רבי יוסף קארו באמצע ההדפסה (ביום י"ג ניסן של"ה). לאחר דברי הסיום של המגיה ר' חזקיה פאנו, נדפס שיר שכתב רבי אברהם חיון תלמיד המחבר בשבח חיבורו "כסף משנה".

הכרך השלישי גדוש בעשרות רבות של הגהות בכתב ידו של רבי אברהם חיון הנ"ל, מחכמי ומקובלי צפת בתקופת האר"י וה"בית יוסף". רוב ההגהות ארוכות, חלקן פותחות בראשי התיבות של שמו: "א"ח" (=אברהם חיון) (בדף פז/2): "אמר א"ח עוד היום בצפת תוב"ב נקרא כן סומך והוא קרוב לבוק"ע [=פקיעין] כחצי שעה, ושם נהרג בן כהר"ר משה סגרין ז"ל"; בדף קיד/2: "ואני א"ח זכני ה' ית' ומצאתי שהיא בעיא בירושלמי..."; בדף קלד/2: "אמר א"ח אין זו ראייה..."; בדף קסז/1: "אמר א"ח אפשר גם כן להחליק אותם... וכך עושים עוד היום בדמש"ק וחל"ב"; בדף ריח/2: "כתב רש"י... ואני א"ח כשפשתי ולא מצאתי פרכא זו..."; וראה הגהות בדפים: כח/1, 2/2, 2/צ, 2/ג, 2/קלד, 2/קעב, 2/קפז, 1/שיו, 2/ועוד).

32b

קינתי מאת הנובן ונעלה כה"ר משה איגוזי ע"י החכם המרומם כה"ר יצחק הלוי אשכנזי היום כ"ח שבט שנת התפ"ה ליצירה אני הצעיר משה אלגראנטין" [כפי הנראה הוא רבי משה אלגראנטי השני, מחכמי אומיר, אליו כתב רבי חיים בנבנשתי בשו"ת 'בני חי', חו"מ, סימן עד]; "זה הרמב"ם חלק שלישי שלי הוא על כן כתבתי שמי עמואל בן שלמה שלם הי"ו".

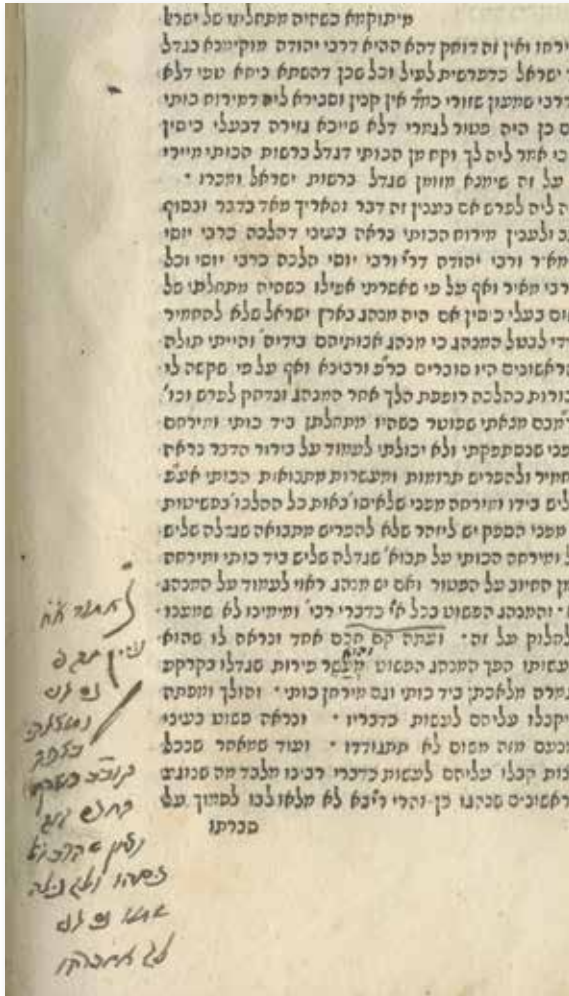
בכרך הראשון מעט הגהות ממספר כותבים. בדף שי"א/2 הגהה בכתובה אשכנזית עתיקה, חתומה: "פייס כ"ץ". בדף שיד/2 שתי הגהות בכתובה ספרדית. הגהות נוספות בכתובה אשכנזית מאוחרת. חתימות ורישומי בעלות בכרך הראשון: "הק' אברהם אשכנזי", "הצעיר שלמה", "שייך להקצין התו' מה'ו יחיאל [--]", ועוד.

בכרך הרביעי הגהות בכתובה ספרדית ביוניתי נאה, הגהות בנוסח הרמב"ם, פירושים קצרים וצינוני מקורות.

כרך ראשון: [22], שיו דף. כרך שני: [10], ריט [צ"ל: ריח] דף. כרך שלישי: [20], תנא, [1] דף. כרך רביעי: [10], רצו, [9] דף. 27.5-29 ס"מ. נייר בהיר ואיכותי במרבית הכרכים. מצב כללי טוב עד טוב-בינוני. כתמים, כתמי רטיבות. שלושה מדפי השער ומספר דפים נוספים, בעיקר בסוף הכרכים, עם נזקי עש, קרעים ופגמים קלים, משוקמים שיקום מקצועי במילוי נייר (עם פגיעות קלות בטקסט במקומות בודדים). בכרך השני כתמי רטיבות קשים בחלק מהדפים, עקבות רטיבות וסימני פטריה (בחלקם התחתון של הדפים). חותמות. כריכות עור חדשות, אחידות.

פתיחה: \$10,000
הערכה: \$20,000-25,000

"הכסף משנה". השיר מתחיל "אומץ גבורות אל אשר עמקו", ובראשי השורות (אקרוסטיכון) נרמז שמו: "אברהם חיון". בכותרת השיר נכתב עליו: "שיר ידידות לאיש חמודות אשר יצק מים על ידי הרב זצ"ל בעל הכסף משנה...", ומכאן שהיה תלמידו של רבי יוסף קארו. בנוסף, היה גם תלמידו של מהר"ם אלשיך. מאיר בניהו פרסם הגהות שכתב רבי אברהם חיון על ספר הזוהר (בניהו, תולדות האר"י, עמ' 354-344), ובהן ענייני קבלה, הנהגות מהאר"י, ועדויות חשובות על האר"י ומקובלי צפת בדורו. בתוך הגהותיו מספר רבי אברהם חיון כי היה צעיר בזמן שנספה האר"י במגפה, וכי הוא עצמו נפגע גם באותה מגפה, אך ניצל ממנה: "וכבר ראיתי בזמנינו זה בצפת תוב"ב להחכם כמה"ר יצחק אזכוני!!] זלה"ה קרוב לזה שראה עורב א' שעבר לפניו מיילל ואומר: גם אתם [גם] מלכם תיטפן, ותכף באותו שבוע חלה הוא ז"ל שהוכה במגפה ונפטר הוא תחלה, וגם מגפה גדולה היתה בעם ונפטרו רוב חברי ההסגר שהיו לומדים עמו... וגם אני א"ח הוכיתי במגיפה ההיא ועזרני האל ברחמי הגדולים..." (שם, עמ' 347). מתוך הגהה אחרת אנו למדים כי היה תלמידו של רבי משה אלשיך: "ומורי ורבי החכם השלם כמה"ר משה אלשיך ז"ל אמר כי החסיד כמה"ר יצחק אשכנזי ז"ל יום א' אמר לו כמה מקטרגים יש לך למעלה בעבור שאין לך שיער בתפילין. הלק' ובדק ומצא [אמן] דבריו ותקן את תפיליו" (שם, עמ' 354). כשפרסם את ההגהות לא זיהה עדיין בניהו מיהו כותב ההגהות המשתמש בקיצור "א"ח", אך בשפרו "יוסף בחירי" (עמ' שיט) העריך שהוא רבי אברהם חיון, ואף הזכיר שם את הכרך שלפנינו עם ההגהות בכתב ידו: "...בידי מו"ס מר חיים שנבלג בירושלים ראיתי כסף משנה מלא מהגהותיו ומחמת מחירו הגבוה לא עלה בידי לרכשו..."

32d

himself was also struck by that plague, yet recovered from it. A different gloss discloses that he was also a disciple of R. Moshe Alshech.

At the time of publishing the glosses, Benayahu had not yet identified their author, who signed his glosses "A. Ch.", but in his book Yosef Bechiri (p. 319), Benayahu surmises that it was R. Avraham Hayun, and even refers there to this volume containing R. Avraham Hayun's handwritten glosses: "...I saw in the possession of Mr. Chaim Schneebalg in Jerusalem a Kesef Mishneh filled with his glosses, but due to its high price, I was unable to purchase it..."

Ownership inscriptions and signatures on the title page of vol. III: "My acquisition, which I purchased from the wise and exalted R. Moshe Egozi, through the elevated Torah scholar R. Yitzchak HaLevi Ashkenazi, today, 28th Shevat 1725, I, Moshe Algranati" (presumably R. Moshe Algranati the second, a Torah scholar of Izmir, whom R. Chaim Benveniste addresses in Responsa Ba'ei Chayei, Choshen Mishpat, section 74); "This Rambam part III is mine, therefore I inscribed my name in it, Emanuel son of Shlomo Shalem".

32c

The first volume contains a few glosses from several writers. A gloss in early Ashkenazic script on p. 311b, signed: "Feiss Katz". Two glosses in Sephardic script on p. 314b. Additional glosses in late Ashkenazic script. Signatures and ownership inscriptions in the first volume: "Avraham Ashkenazi", "Shlomo", "Belongs to... R. Yechiel [--]", and others.

Glosses in the fourth volume in neat, semi-cursive Sephardic script, corrections to the text of the Rambam, brief commentaries and sources.

Vol. I: [22], 316 leaves. Vol. II: [10], 219 [i.e. 218] leaves. Vol. III: [20], 451, [1] leaves. Vol. IV: [10], 297, [9] leaves. 27.5-29 cm. Most volumes with light-colored, high-quality paper. Overall good to good-fair condition. Stains, dampstains. Worming, tears and minor damage to three title pages and to several other leaves, primarily at end of volumes (slightly affecting text in a few places), professionally repaired with paper. Severe dampstains to some leaves of vol. II, traces of past dampness and mold (to lower part of leaves). Stamps. New, matching leather bindings.

Opening price: \$10,000
 Estimate: \$20,000-25,000

32. Mishneh Torah by the Rambam – Complete Set, Venice 1574-1575 – First Edition of the Kesef Mishneh Commentary – Signed Glosses by Rabbi Avraham Hayun, Disciple of Rabbi Yosef Karo and Rabbi Moshe Alshech, a Safed Torah Scholar in the Times of the Arizal and the Beit Yosef

Mishneh Torah by the Rambam, with Hasagot HaRaavad and Maggid Mishneh, and the Kesef Mishneh commentary by R. Yosef Karo. Venice: Bragadin, 1574-1575. Complete set, four parts in four volumes, each with its own title page.

First edition of the Kesef Mishneh commentary, mostly printed in the lifetime of the author. On the title pages of parts I, II and III, R. Yosef Karo is mentioned as amongst the living; whilst on the title page of part IV, he is already mentioned as deceased ("zatzal"). At the end of part IV, there is a postface from the proofreader, R. Chizkiyah Fano, informing of the passing of the author R. Yosef Karo during the course of the printing (on 13th Nisan 1575). A poem composed by R. Avraham Hayun disciple of the author, in praise of the Kesef Mishneh composition, is printed following R. Chizkiyah Fano's postface.

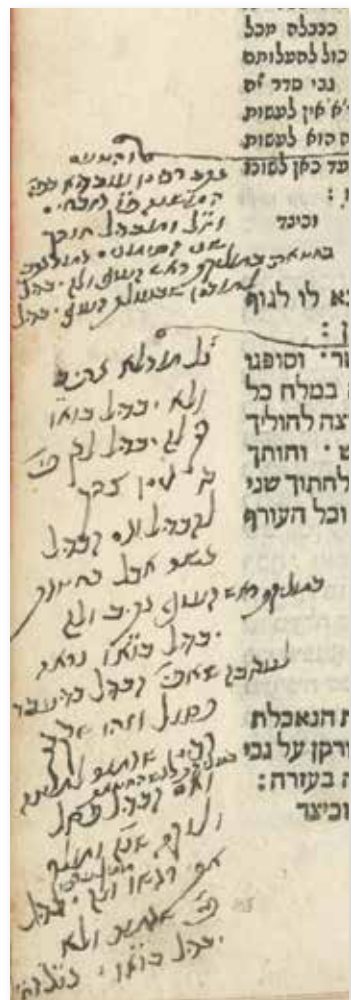
The third volume is replete with many dozens of glosses handwritten by the aforementioned R. Avraham Hayun, a Torah scholar and kabbalist of Safed in the times of the Arizal and the Beit Yosef. Most of the glosses are lengthy, and some begin with his initials "A. Ch." [=Avraham Hayun]. On p. 87a, for instance: **"So says A. Ch., until this day in Safed it is called Somech and it is half an hour distance from Pekiin, and there the son of R. Moshe Segrin was murdered"**; and on p. 167a: **"So says A. Ch., one can also smooth them... and so it is practiced until this day in Damascus and Aleppo"**.

In most glosses, R. Avraham relates to the words of his teacher in Kesef Mishneh, and discusses his teachings. In several instances however, he deletes or corrects the words of the Rambam, and in a few places he even corrects the text of the Kesef Mishneh.

An interesting gloss was recorded on p. 87b, relating to the famous polemic surrounding the laws of Terumot and Maaserot on produce grown by non-Jews, which erupted in Safed at the end of the Beit Yosef's life. The Kesef Mishneh wrote there: "And now, a certain scholar arose, and it appears that he is acting virtuously by going against the accepted custom, separating Terumot and Maaserot from produce which grew on land belonging to a non-Jew...", to which R. Avraham adds in his handwriting: **"So says A. Ch. ...I was also in Safed when this rabbi arose, and since the rabbi did not reveal his name, I too will not identify him"**. It has already been revealed that the scholar in question was R. Yehosef Ashkenazi – a Safed Torah scholar in those times. One of the supporters of R. Yehosef Ashkenazi

32f

32e

was the Mabit, who was R. Yosef Karo's opponent in several affairs. At the height of the polemic, the Safed Torah scholars issued a ban forbidding the separating of Terumot and Maaserot from non-Jewish produce (see: Benayahu, The Schools of Thought of the Mabit and of Rabbi Yosef Karo and the Clashes Between Them, Asufot III, Jerusalem 1989).

R. Avraham Hayun, Torah scholar and kabbalist in Safed during the times of the Arizal and the Beit Yosef. At the end of vol. IV of this edition of Mishneh Torah with Kesef Mishneh, there is a poem composed by R. Avraham Hayun in praise of the Kesef Mishneh. The poem forms an acrostic of his name: "Avraham Hayun". The introduction to the poem states that its author was a disciple of R. Yosef Karo. He was also a disciple of R. Moshe Alshech. Meir Benayahu published glosses by R. Avraham Hayun on the Zohar (Benayahu, Toldot HaAri, pp. 344-354), consisting of kabbalistic teachings, practices of the Arizal, and important testimonies on the Arizal and Safed kabbalists of his generation. In his glosses, R. Avraham Hayun relates that he was young at the time the Arizal perished in a plague, and that he

33a

33. משנה תורה לרמב"ם - כרך רביעי - נזיקין-שופטים - ונציה, של"ו - חתימות והגהות חכמי משפחת אלפאנדארי מקושטא

חייא רופא, ונציה, תי"ב, דף נז). לרבי חיים הזקן נולדו שני בנים: רבי יעקב אלפאנדארי (נפטר לפני תע"ח), מגדולי רבני קושטא, שהגאון בעל "משנה למלך" פונה אליו כתלמיד לרבו ומכנהו בחיבורו: "אחד מגדולי הדור". רוב חידושיו נשרפו, ומן המעט שנותר נדפס הקונטרס 'מוצל מאש' (בתוך הספר 'אש דת', קושטא, תע"ח) שיצא לאור ע"י בן-אחיו רבי חיים אלפאנדארי השני. בנו השני של רבי חיים הזקן הוא רבי יצחק רפאל אלפאנדארי (נפטר ת"ט), אף הוא מגדולי חכמי קושטא, ובסוף ימיו עלה לארץ ישראל והתיישב בצפת. שרידים ומתורתו נדפסו ע"י בנו - רבי חיים השני - בספר 'מגיד מראשית' הנ"ל. רבי חיים אלפאנדארי השני (ת"כ-תצ"ג בערך), אף הוא מהגדולים והמפורסמים שבחכמי קושטא, תורתו נדפסה במספר ספרים, בספר 'מגיד מראשית' שהוציא לאור מאביו וזקנו, בספר דרשותיו 'אש דת' (קושטא, תע"ח), בספר 'רבי יוסף' (קושטא, תצ"ו), ובהגהותיו על חיבורים שונים. מאותה משפחה נמנים גם רבי אליהו ב"ר יעקב אלפאנדארי (ת"ל-תע"ז), בעל 'מכתב מאלהיו' (קושטא, תפ"ג), וחכמים נוספים. מצאצאי משפחה זו נודע בדורות האחרונים "הסבא קדישא" רבי שלמה אליעזר אלפאנדארי (תקע"ג בערך-תר"צ), שנפטר בשיבה מופלגת בירושלים.

[10], רצז, [9] דף. דף קטו נכרך שלא במקומו, לאחר דף קטט. 28 ס"מ. מצב ביוני. כתמים ובלאי. כתמי רטיבות (בחלק מהדפים כתמים קשים). סימני עש. פגע עש בכ-30 דפים לקראת סופו של הספר, עם פגיעות בכותרות הדפים. בדף רפה קרע גדול עם חסרון של כחצי דף. פגמים וקרעים קלים משוקמים בדף השער ובדפים בודדים נוספים. בששת הדפים האחרונים (חלק מדפי המפתחות) קרעים משוקמים בהדקות נייר, עם פגיעות וחסרון בטקסט. כריכת עור חדשה.

פתיחה: \$3000
הערכה: \$4000-6000

ספר משנה תורה להרמב"ם, עם השגות הראב"ד ומגיד משנה, ועם פירוש "כסף משנה" לרבי יוסף קארו, כרך רביעי, נזיקין-שופטים. ונציה, של"ו [1575]. דפוס בראגאדין.

העותק שלפנינו עבר בירושה אצל חכמי משפחת אלפאנדארי, אשר הוסיפו את הגהותיהם בגליונותיו.

בדף שלפני השער רישומים רבים וחתימות מסולסלות של חכמי משפחת אלפאנדארי: "יעקב אלפאנדארי", "יצחק רפאל אלפאנדארי", "חיים אלפאנדארי", "אברהם אלפאנדארי", "שלמה אלפאנדארי", "שבתאי אלפאנדארי".

בדפי הספר הגהות רבות ממספר כותבים (כארבעה או חמשה). בדף 1/2 הגהה מאחד הכותבים, בה מזכיר הכותב את "הרב מ"ז [=מורי זקניו] בס' מקראי קדש... [לרבי חיים אבולעפיה], וחותם "הא"א" [=הצעיר אברהם אלפאנדארי]; בדף רמט/2 הגהה ארוכה מאחד הכותבים, ואחריה הגהה נוספת המתייחסת אליה: "מה שכתב הרב הדיין ז"ל הוא תי' של הרב ז"ל אלא שקצר בלשונו..."; בדף רפז/1 הגהה ארוכה, החתומה: "אח"א" [=אמר חיים אלפאנדארי]; בדף רפח/2, הגהה בכתיבה אחרת החתומה: "הח"א" [=הצעיר חיים אלפאנדארי].

משפחת החכמים לבית אלפאנדארי, מן המשפחות המיוחסות בעיר ואם קושטא. ממשפחה זו כיהנו ברבנות ודיונות העיר - רבי חיים אלפאנדארי הראשון (הזקן), בניו רבי יעקב אלפאנדארי ורבי יצחק רפאל אלפאנדארי, נכדו רבי חיים אלפאנדארי השני, ובני משפחה נוספים.

ראש שושלת הרבנים - רבי חיים אלפאנדארי הזקן (שמ"ח-ת'), מגדולי העיר קושטא וממנהיגיה, כמה מתשובותיו נדפסו בספר 'מגיד מראשית' (קושטא, ת"ע) שהוציא לאור נכדו רבי חיים השני. לרבי חיים הזקן היה אח בשם רבי שבתאי אלפאנדארי, שאף הוא היה מגדולי דורו (תשובה אליו מופיעה בספר 'מעשה חייא' לרבי

33. Mishneh Torah by the Rambam – Volume IV – Nezikin-Shoftim – Venice, 1575 – Signatures and Glosses of the Torah Scholars of the Alfandari Family of Constantinople

Mishneh Torah by the Rambam, with Hasagot HaRaavad and Maggid Mishneh, and the Kesef Mishneh commentary by R. Yosef Karo, vol. IV, Nezikin-Shoftim. Venice: Bragadin, 1575.

This copy was passed down as an inheritance in the line of Torah scholars of the Alfandari family, who recorded their glosses in the margins.

The flyleaf contains many inscriptions and calligraphic signatures of the Torah scholars of the Alfandari family: "Yaakov Alfandari", "Yitzchak Refael Alfandari", "Chaim Alfandari", "Avraham Alfandari", "Shlomo Alfandari", "Shabtai Alfandari".

The book contains numerous glosses from several (four or five) writers.

A gloss on p. 7a from one of the writers, signed "A.A." [=Avraham Alfandari?], mentions "The rabbi, my teacher and grandfather, in the book Mikra'ei Kodosh..."

(by R. Chaim Abulafia). On p. 249b, there is a lengthy gloss from one of the writers, followed by another gloss relating to it: "What the rabbi and dayan wrote...". Another lengthy gloss on p. 287a, signed "A.Ch.A." [=Amar Chaim Alfandari?]; and on p. 288b, there is a gloss in a different handwriting signed "Ch. A." [=Chaim Alfandari?].

The Alfandari family of Torah scholars was one of the prominent families in Constantinople. Members of this family served as rabbis and dayanim in the city – R. Chaim Alfandari the first (the elder), his sons R. Yaakov Alfandari and R. Yitzchak Refael Alfandari, his grandson R. Chaim Alfandari the second, and other family members.

The progenitor of this rabbinical dynasty – **R. Chaim Alfandari the elder** (1588-1640), was a leading Torah scholar of Constantinople. Some of his responsa were printed in Maggid MeReshit (Constantinople, 1710), published by his grandson R. Chaim the second. R. Chaim the elder had a brother named **R. Shabtai Alfandari**, also a leader of his generation (a responsum addressed to him appears in Maaseh Chiya by R. Chiya the physician, Venice, 1652, leaf 57). R. Chaim the elder had two sons: **R. Yaakov Alfandari** (d. before 1718), a leading rabbi of Constantinople, whom the Mishneh LeMelech addressed as his teacher, referring to him in his composition as "one of the leaders of the generation". Most of his novellae were burned, and the small remaining part was published in the Mutzal MeEsh section (within the book Esh Dat, Constantinople, 1718), published by his nephew R. Chaim Alfandari the second. R. Chaim the

33c

33b

elder's second son was **R. Yitzchak Refael Alfandari** (d. 1649), also a leading Torah scholar of Constantinople. He immigrated to Eretz Israel near the end of his life and settled in Safed. Remnants of his teachings were published by his son – R. Chaim the second – in Maggid MeReshit. **R. Chaim Alfandari the second** (1660-ca.1733) was also a leading and prominent Torah scholar of Constantinople. His teachings were published in several books, including Maggid MeReshit – the teachings of his father and grandfather which he published, in his book of homilies Esh Dat (Constantinople, 1718), Rav Yosef (Constantinople, 1733), and his glosses to various compositions. Other members of the family include **R. Eliyahu son of R. Yaakov Alfandari** (1670-1717), author of Michtav MeEliyahu (Constantinople, 1723), and other Torah scholars. A renowned scion of this family in recent times was the Saba Kaddisha **R. Shlomo Eliezer Alfandari** (ca. 1813-1930), who passed away at an exceptionally old age in Jerusalem.

[10], 297, [9] leaves. Leaf 166 bound out of sequence, after leaf 169. 28 cm. Fair condition. Stains and wear. Dampstains (severe stains to some leaves). Worming. Worming to approx. 30 leaves at end of book, affecting page headings. Large tear to leaf 285, with loss of approx. half the leaf. Minor damage and tears to title page and a few other leaves, repaired. Tears affecting text to six final leaves (some of the index leaves), with some loss, repaired with paper. New leather binding.

Opening price: \$3000
Estimate: \$4000-6000

34. חתימת רבי משה יונה אב"ד צפת, מגורי האר"י - על שער ספר בחינת עולם, ונציה, ש"ו - כולל הקדשה מאת הרב המלי"ץ, ורישום בכתב-יד רבי ראובן בכ"ר יעקב

34

לי בכיסתיה, ועל ידו נדפסו תורתו של ראשונים... וגם הוא חכם כולל כתב חיבור גדול ונקרא מאמר מרדכי, והן בעוון מפני גזירות ירושלים הוכרח לצאת לקוסטנדינא ושם נתבקש בישיבה של מעלה בשנת תקס"ז (תולדות גדולי ישראל וגאוני איטליאה, עמ' 243, 245). רבי ראובן בכ"ר יעקב (תפ"ט-תקס"ו), חכם ומקובל, רבה של העיר סופיה, ולאחר מכן רבה של צפת. נולד בסופיה ושם היה תלמידו של רבי שלמה שלם. נשא את בתו של החכם המקובל רבי דוד בכ"ר שמואל מאג'אר. רבי ראובן היה דודו של רבי אברהם אלקלעי, בעל 'זכור לאברהם' (המזכיר את דודו בספרו, בראשי התיבות: רבי" = ראובן בכ"ר יעקב). רבי ראובן היה סופר מומחה והעתיק כתבי-יד בקבלה, בהם את החיבור של חמיו, 'חסדי דוד' (שנדפס לאחר מכן ע"י רבי יעקב שאלתיאל ניניו, בספר 'אמת ליעקב', ליוורנו תר"ג-תר"ד), וחיבורים קבליים נוספים (ראה: הרב משה הלל, זהותו של מעתיק ספר 'עץ חיים' עם קולופון משנת של"ט, קובץ חצי גבורים י', ניסן תשע"ז, עמ' תתכג). בשנת תקכ"ח ביקש לעלות לארץ ישראל, ובדרכו התעכב בשאלוניקי ובקושטא, אך לבסוף לא המשיך לארץ ישראל, אלא חזר לסופיה ושם לכהן כרב העיר. בשנות התק"ן הגשים את שאיפתו ועלה לארץ ישראל, התיישב בעיר צפת, ושם נתמנה לרב הכולל ולאב"ד העיר [על אודותיו ראה בהרחבה: רזאניס, קורות היהודים בתורקיה וארצות הקדם, חלק חמישי, פרק ב, סופיה תרצ"ז-תרצ"ח, עמ' 109-106].

[2] דף (דף השער ודף נוסף המחובר אליו - דף סט מספר בחינת עולם). 19.5 ס"מ. מצב ביוני. כתמים, קרעים ובלאי (ללא פגיעה בטקסט).

פתיחה: \$1000
הערכה: \$3000-5000

דף שער של ספר בחינת העולם, לרבי ידעיה הבדרשי, ונציה, ש"ו [1546]. בצדו השני של השער חתימה מסולסלת של המקובל רבי משה יונה, אב"ד צפת, מתלמידי האר"י.

תחת החתימה נוספה הקדשה ארוכה, בכתב-ידו וחתימתו המסולסלת של רבי מרדכי הלוי - הרב המלי"ץ מירושלים: "הני מתנתא דתורה שלשה ספרים, נתונים נתונים המה להוד והדר וישק לו הדרי"ם, רב והורא"י שמו נודע בשערים, לי הנפש גם לי לבב הרב המובהק מבני חוב"ב כמוהר"ר ראובן בכר יעקב יה"ש לזור דורים, הני מילי קטני מאיש שוגה ומפתי מילדי העברי"ם, חלוש המזג רפה ההרכבה נתר הקשרים הוא הצעיר מרדכי הלוי". תחת הקדשה זו נוספה שורה בכתב-ידו של מקבל הספר, רבי ראובן בכ"ר יעקב, רבה של סופיה ולאחר מכן ראש ישיבה בצפת, הכותב: "נתתי לו תמורת הנז' [כר] חומש עם תרגום ורש"י קובץ קטן".

המקובל רבי משה יונה, מתלמידי האר"י הראשונים. רבי חיים ויטאל מונה אותו ב'ספר החזיונות' עם חברי "הכת השניה" או "כת הזקנים" של גורי האר"י, יחד עם רבי משה אלשיך, רבי משה נג'ארה, רבי יצחק ארחא, רבי אברהם גואקיל ואחרים. רבי משה יונה היה מראשוני הכותבים של תורת האר"י מפיו. הוא ערך את תורת האר"י בחיבור 'כנפי יונה'. עריכתו זו היתה נפוצה בידי מקובלים רבים, בעיקר באיטליה, אך ברבות הימים נשתכח שמו כבעל החיבור, והחיבור יוחס לרמ"ע מפאנו, ואף נדפס על שמו (ראה על כך: מ' בניהו, רבי משה יונה מגורי האר"י וראשון לרושמי תורתו, ספר זכרון להרב יצחק נסים, חלק ד', עמ' ז' ואילך). רבי משה יונה היה מראשי הקהילה בצפת ואב"ד העיר. רבי יוסף יחפא האן מביא בספרו 'יוסף אומץ' (בפרק "סדר הלימוד מה קודם") דברים על הדרך בלימוד הקבלה ששמע מרבי יעקב שוויינבורט, שלוחם של חכמי צפת, "בשם הגאון המקובל מוהר"ר יונה ז"ל אב"ד צפת". רבי יוסף יחפא מוסיף כי ראה את חתימתו של רבי משה יונה כמה פעמים: "כד היונא טליא מורכב על כתפי אבא מורי החסיד ז"ל ראיתי חתימתו כמה פעמים בכתבי צפת שנשלחו לידו ז"ל, וכמדומני שהוא מחבר ספר כנפי יונה...". עם ירידתה של צפת והתפזרות תלמידי האר"י, עבר רבי משה יונה למצרים בסביבות השנים שמ"ב-שמ"ה ובה השתקע עד פטירתו. נשתמרו מספר כתבי-יד בכתב-ידו ובחתימותיו, בהן דרשות שנשא במצרים בשנת שמ"ה (ראה: הרב משה הלל, קובץ מן הגנזים, ספר שני, עמ' מה ואילך).

רבי מרדכי הלוי, הידוע בכינויו "המלי"ץ" (נפטר תקס"ז), מגדולי חכמי ירושלים, "הראשון לציון" ואב"ד העיר. חתנו של רבי מרדכי יוסף מיוחס בעל 'שער המים', וממלא מקומו כרבה של ירושלים. תשובותיו נדפסו בספרי חכמי בני דורו, כגון בספר 'שמחת יום טוב' למהרי"ט אלגאזי, בספר 'חקרי לב' לרבי רפאל יוסף חזן, ועוד. בשנת תקנ"ג יצא כשד"ר מטעם קהילת ירושלים לאירופה. במהלך שליחותו הדפיס בליוורנו כמה מחיבורי הראשונים, בספר 'אשי ה' (ליוורנו תקנ"ה), הכולל הלכות הרמב"ן וחיידושי הריטב"א על מסכת נדרים, וכן את 'נמוקי יוסף' על מסכת כתובות ונדרים, בתוספת הגהותיו על ה'נמוקי יוסף' בשם 'מאמר מרדכי', וכן בספר 'בית הבחירה' (ליוורנו, תקנ"ה), הכולל את חיידושי המאירי למסכת נדרים, נזיר וסוטה, ואת חיידושי 'נימוקי יוסף' על מסכת שבועות. בסיום שליחותו חזר לירושלים. בשנת תקס"ו נתמנה ל"ראשון לציון" בירושלים על מקום חותנו, אך כבר באותה שנה נשלח בשליחות העיר לקושטא, ושם נפטר בשנת תקס"ז. רבי חננאל ניפי, שפגש את הרב המלי"ץ בדרך שליחותו, מתאר אותו: "...כתיני להכירו כשכא לערי איטלייא בשליחות עה"ק ירושלים ת"ו ומצאתיו רב מובהק מאד בתלמוד ובפוסקים בעל פה כמאן דמנח

34. Signature of R. Moshe Yonah Rabbi of Safed, Disciple of the Arizal – On the Title Page of Bechinat Olam, Venice, 1546 – Including Dedication by HaRav HaMelitz, and Inscription Handwritten by Rabbi Reuven Bachar Yaakov

Title page of Bechinat Olam, by R. Yedaiah Bedersi, Venice, 1546. On the verso of the title page, **calligraphic signature of the kabbalist R. Moshe Yonah, rabbi of Safed, a disciple of the Arizal.**

A lengthy dedication was added beneath the signature, handwritten by R. Mordechai HaLevi – HaRav HaMelitz of Jerusalem, with his calligraphic signature, attesting that he gave this book, together with another two, to R. Reuven Bachar Yaakov. The dedication is followed by a line handwritten by the recipient of the book, R. Reuven Bachar Yaakov, rabbi of Sofia, and later yeshiva dean in Safed: **"I gave him in exchange of the above, a Chumash with Targum and the Rashi commentary, in small format"**.

The kabbalist R. Moshe Yonah was one of the first disciples of the Arizal. R. Chaim Vital lists him in Sefer HaChezyonot amongst the "second group" or "senior group" of the disciples of the Arizal, together with R. Moshe Alshech, R. Moshe Najara, R. Yitzchak Archa, R. Avraham Guakil and others. R. Moshe Yonah was one of the first to record teachings heard directly from the Arizal. He compiled the teachings of the Arizal in the book Kanfei Yonah, which was widespread amongst kabbalists, mainly in Italy, but over the years, his authorship of the composition was forgotten, and it was instead attributed to the Rema of Fano, and even printed under the latter's name (see: M. Benayahu, R. Moshe Yonah Disciple of the Arizal and First to Record His Teachings, Memorial Book for R. Yitzchak Nissim, IV, p. 7 onwards). R. Moshe Yonah was a leader of the Safed community, and the rabbi of the city. R. Yosef Yuspa Hahn quotes in his book Yosef Ometz (in the chapter on the order of priority in Torah study) methods of studying Kabbalah which he heard from R. Yaakov Schweinfurt, emissary of the Safed Torah scholars, "in the name of the kabbalist R. Yonah Rabbi of Safed". R. Yosef Yuspa adds that he saw the signature of R. Moshe Yonah several times on writings sent to his father from Safed, and that he thinks that he is the author of Kanfei Yonah. With the decline of Safed and the scattering of the disciples of the Arizal, R. Moshe Yonah emigrated to Egypt around 1582-1585, residing there until his passing. Several manuscripts in his handwriting and with his signatures were preserved, including sermons he delivered in Egypt in 1585 (see: R. Moshe Hillel, Min HaGenazim, II, p. 45 onwards).

R. Mordechai HaLevi, known as "HaMelitz" (d. 1807), a leading Jerusalem Torah scholar, Rishon LeTzion and rabbi of the city. He was the son-in-law of R. Mordechai Yosef Meyuchas author of Shaar HaMayim, and his successor as rabbi of Jerusalem. His responsa were published in the books of Torah scholars of his times, such as Simchat Yom Tov by R. Yom Tov Algazi, Chikrei Lev by R. Refael Yosef Chazan, and others. In 1793, he

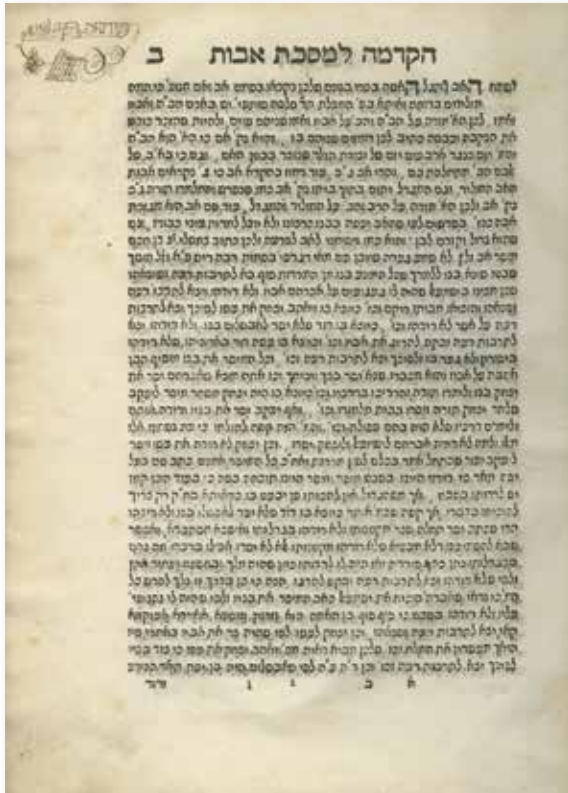
left for Europe as emissary of Jerusalem. During the course of his mission, he published several books of Rishonim in Livorno, including Ishei HaShem (Livorno 1795) – laws of the Ramban and novellae of the Ritva on Tractate Nedarim; Nimukei Yosef on Tractates Ketubot and Nedarim, with the addition of his glosses to Nimukei Yosef, named Maamar Mordechai; Beit HaBechira (Livorno 1795) – novellae of the Me'iri to Tractates Nedarim, Nazir and Sotah, with novellae of the Nimukei Yosef to Tractate Shevuot. With the completion of his mission, he returned to Jerusalem. In 1806, he was appointed Rishon LeTzion of Jerusalem in place of his father-in-law, but that same year, he travelled as emissary to Constantinople, and passed away there in 1807. R. Chananel Neppi, who met R. Mordechai HaLevi during the course of his journeys, describes him: "...I had the merit of meeting him when he came to Italy as emissary of Jerusalem, and I found him to be very well-versed in Talmud and halachic literature, by heart as if they lie in his pocket, and he brought to print the works of the Rishonim... he also authored a large composition named Maamar Mordechai, but due to the troubles which befell Jerusalem, he was compelled to travel to Constantinople, where he was summoned to the Heavenly yeshiva in 1807" (Toldot Gedolei Yisrael UGeonei Italia, pp. 243 and 245).

R. Reuven Bachar Yaakov (1729-1806), Torah scholar and kabbalist, rabbi of Sofia, and later of Safed. Born in Sofia, he studied there under R. Shlomo Shalem. He married the daughter of R. David son of R. Shmuel Majar. R. Reuven was the uncle of R. Avraham Alkalai, author of Zechor LeAvraham (who mentions his uncle in his book, with the acronym: R.B.Y. = Reuven Bachar Yaakov). R. Reuven was an expert scribe and copied kabbalistic manuscripts, including the composition of his father-in-law, Chasdei David (later published by R. Yaakov Shealtiel Ninio, in Emet LeYaakov, Livorno 1843-1844), and other kabbalistic compositions (see: R. Moshe Hillel, Identity of the Copyist of the Book Etz Chaim with a Colophon from 1579, Chitzei Giborim, X, Nisan 2017, p. 883). In 1768, he wished to immigrate to Eretz Israel, but was held up in Salonika and Constantinople, never reaching Eretz Israel. He instead returned to Sofia and resumed his position as rabbi of the city. In the 1790s, he finally fulfilled his dreams and immigrated to Eretz Israel, settling in Safed, where he was appointed rabbi of the city (see: Rosanes, Korot HaYehudim BeTurkia VeArtzot HaKedem, V, chapter II, Sofia 1937-1938, pp. 106-109).

[2] leaves (title page with additional leaf joined to it – leaf 69 of Bechinat Olam). 19.5 cm. Fair condition. Stains, tears and wear (not affecting text).

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

35b

35a

35. ספר אבות עולם - ונציה, תע"ט - העותק של הרמח"ל

לו אליהו הנביא ומלאכים-מגידיים משמים, מפייהם כתב זוהר ונניא (זוהר שני). מחבר "מסילת ישרים" ועוד חיבורים רבים בחכמת הקבלה והמוסר. על אף הפולמוס שהתעורר נגדו בשעתו, התקבל הרמח"ל בכל תפוצות ישראל. לפי המסופר, אמר הגר"א מווילנא, כי אילו היה הרמח"ל בחיים היה הולך אליו ברגל לאיטליה ללמוד ממנו מוסר ומדות, והמגיד ממעזריטש אמר עליו: "שאין דורו היו כדאי להבין צדקתו ופרישתו..." (הקדמת המו"ל לספר קל"ח פתחי חכמה, קורץ תקמ"ה). ספרו "מסילת ישרים" הוא ספר המוסר העיקרי בהיכלי התורה והחסידות בדורנו.

מו"ל הספר, רבי ישראל בנימין באסאן (תס"א-תק"ו), אב"ד ריגיו (רג'ו אמיליה Reggio Emilia), בנו וממלא מקומו של הגאון רבי ישעיה באסאן אב"ד ריגיו, ונכדו של הגאון הרב"ך רבי בנימין ב"ר אליעזר כהן-ויטאלי, זקן רבני איטליה. אביו חקנו הנ"ל היו רבותיו המובהקים של הרמח"ל. גם רבי ישראל בנימין היה תלמיד ומקורב לרמח"ל, ולמד ממנו את תורת הקבלה. ליום נישואיו כתב הרמח"ל את המחזה "מגדל עוז" (נדפס אח"כ בלייפציג, תקצ"ז). הדפיס את ספרו של אביו שו"ת לחמי תודה, ובו נדפסו אחדות מתשובותיו. חתימה בכתיבה אשכנזית בדף השער: "הק' וואלך בן כהר"ר יאקב סג"ל, מגן הוא לחותם בו...". מספר רישומים בדף שלפני השער. קטו דף. 22 ס"מ. שוליים רחבים. מצב טוב. כתמים. כריכת קלף. דפי בטנה חדשים.

פתיחה: \$15,000
הערכה: \$20,000-40,000

ספר אבות עולם, פירוש על מסכת אבות (עם נוסח המשנה), מאת רבי בנימין הכהן - הרב"ך. ונציה, תע"ט [1719].
עותק נאה עם שוליים רחבים. עותק זה היה שייך לרבינו הרמח"ל. בדף שאחרי השער חתימה מסולסלת: "משה חיים בכמ"ר יעקב חי לוצאטו".
עיצוב חתימה זו, בכתובה ספרדית-איטלקית, דומה לחתימתו המסולסלת של רבי ישראל בנימין באסאן - ידידו של הרמח"ל ומו"ל הספר שלפניו (אשר עיצב את חתימתו בהשראת חתימות ספרדיות מסולסלות). יתכן והרמח"ל עצמו חיקה את סגנון החתימה של חברו וחתם לפניו, אך מסתבר יותר כי הרמח"ל קיבל במתנה את העותק שלפניו מרבי ישראל בנימין באסאן, אשר הוסיף וחתם את שמו של ידידו הרמח"ל בסגנון חתימתו.
מחבר הספר הוא המקובל הנודע רבי בנימין הכהן - הרב"ך, שהיה חותנו של רבי ישעיה באסאן - רבו המובהק של הרמח"ל. הרב"ך העריך מאד את רמח"ל ואף ביקש ממנו שיגלה לו את סוד שורש נשמתו (ראה: גינצבורג, ר' משה חיים לוצאטו ובני דורו - אוסף אגרות ותעודות, תל אביב תרצ"ז, אגרת כ'). בעת שהתעורר הפולמוס נגד הרמח"ל עמדו הרב"ך וחתנו רבי ישעיה באסאן לימין הרמח"ל ותמכו בו בכל מאודם. את הספר הוציא לאור רבי ישראל בנימין באסאן, בנו של רבי ישעיה באסאן ונכדו של המחבר הרב"ך (בסוף הספר חתם רבי ישראל בנימין בדברי סיום ושיר מיוחד). רבינו משה חיים בן רבי יעקב חי לוצאטו - הרמח"ל (תס"ד-תק"ו), מגדולי חכמי ישראל שבכל הדורות, מקובל אלוף מופלא שהתגלו

35c

35. Avot Olam – Venice, 1719 – Copy of the Ramchal

Avot Olam, commentary to Tractate Avot (including the text of the Mishnah), by R. Binyamin HaKohen – the Rabach. Venice, 1719.

Fine, wide-margined copy, which belonged to the Ramchal. On the leaf following the title page, calligraphic signature: "Moshe Chaim son of R. Yaakov Chai Luzzatto".

The design of this signature in Italian-Sephardic script resembles that of the calligraphic signature of R. Yisrael Binyamin Bassan – colleague of the Ramchal and publisher of this book (R. Bassan's signature was inspired by Sephardic calligraphic signatures). The Ramchal may have himself imitated the form of his friend's signature when signing here, but it is more likely that the Ramchal received this copy as a gift from R. Yisrael Binyamin Bassan, who signed the name of his friend the Ramchal, using his own style of signature.

The author of this book was the renowned kabbalist R. Binyamin HaKohen – the Rabach, father-in-law of R. Yeshaya Bassan – prime teacher of the Ramchal. The Rabach held the Ramchal in high esteem, and even asked him to reveal to him the secret of the root of his soul (see: Ginzburg, R. Moshe Chaim Luzzatto UBenei Doro – Collection of Letters and Documents, Tel Aviv 1937, letter 20). When the polemic arose surrounding the Ramchal, the Rabach and his son-in-law R. Yeshaya Bassan stood beside the Ramchal, providing him with their steadfast support. This book was published by R. Yisrael Binyamin Bassan, son of R. Yeshaya Bassan and grandson of the author, the Rabach (R. Yisrael Binyamin added a conclusion and special poem at the end of the book).

R. Moshe Chaim son of R. Yaakov Chai Luzzatto – the Ramchal (1707-1746), a leading Torah scholar of all generations, an exceptional, G-dly kabbalist, who

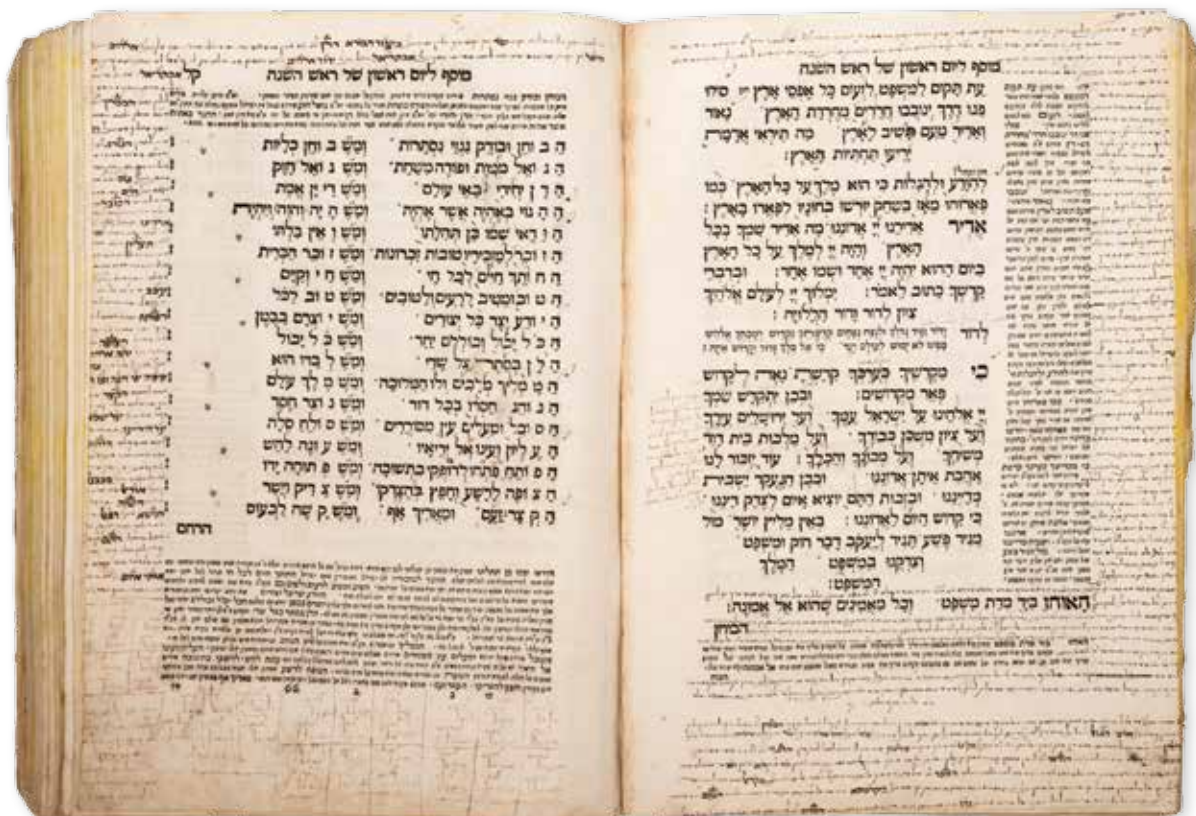
benefitted from revelations of Eliyahu HaNavi and angels – Maggidim from heaven, whose teachings he recorded in his book Zohar Tinyana (second Zohar). He authored Mesillat Yesharim and many other compositions on Kabbalah and ethics. Despite the polemic surrounding him in his times, the Ramchal was accepted throughout the Jewish world. Reputedly, the Gaon of Vilna stated that had the Ramchal been alive in his times, he would have walked all the way to Italy to receive ethical teachings from him. The Maggid of Mezeritch attested that the Ramchal's generation was not worthy of grasping the extent of his righteousness and asceticism (publisher's foreword to Klach Pitchei Chochma, Korets 1785). His book Mesillat Yesharim is the most widely studied musar text in Batei Midrash today.

The publisher of the book, R. Yisrael Binyamin Bassan (1701-1790), rabbi of Reggio Emilia, son and successor of R. Yeshaya Bassan Rabbi of Reggio and grandson of the Rabach – R. Binyamin son of R. Eliezer Kohen-Vitali, an elder Italian rabbi. His father and grandfather were the prime teachers of the Ramchal. R. Yisrael Binyamin was a disciple and associate of the Ramchal, who taught him Kabbalah. The Ramchal composed a play named Midgal Oz in honor of R. Yisrael Binyamin's wedding (later printed in Leipzig 1837). He published his father's book – Lachmei Toda (Venice, 1741), which includes a few of his own responsa.

Signature in Ashkenazic script on the title page: "Wolf son of R. Yokev Segal...". Several inscriptions on the flyleaf.

115 leaves. 22 cm. Wide margins. Good condition. Stains. Parchment binding. New endpapers.

Opening price: \$15,000
 Estimate: \$20,000-40,000

36a

36. מחזור שער בת רבים - שני החלקים - ונציה, תע"א-תע"ה - הגהות קבליות בכתב-יד, מאת מקובל איטלקי לא מזוהה, עם קטעים מתורת הרמח"ל

בנוסף, מופיעות במחזור הגהות רבות עם הערות ותיקוני נוסח וציון מנהגי מקומו של הכותב. לאורך המחזור "טעמים" - סימני נגינה מעל התיבות, שמטרתם לסייע לחזן בעת התפילה. לא ברור מנין הגיעו לידינו של הכותב הקטעים מהגהות רמח"ל, אותם העתיק בטופס שלפנינו. לא ברור האם היה מחוג רמח"ל, או שמא התגלגל לידי המחזור הנ"ל של הרמח"ל, ואולי הגיעה לידי רק העתקה מהגהות רמח"ל (יש להזכיר כי הגהות רמח"ל לא נדפסו עד לדורנו, כנזכר לעיל). מכל מקום, מן ההגהות עולה כי הכותב לפנינו הוא חכם איטלקי, ששימש כנראה כחזן באחת מקהילות האשכנזים באיטליה, ואף היה בקי בחכמת הקבלה.

שני כרכים. כרך ראשון: ב-שנו דף. חסרים דף השער וארבעה דפים אחרונים: שנו-שס. כרך שני: שעב, שזג-שפד דף. שיבוש בסדר דפים קנג-קנו בכרך השני. דף נוסף בכתב-יד נכרך בין דפים קיב-קיג. 36 ס"מ. נייר בהיר, עבה ואיכותי. מצב טוב-בינוני. כתמים. כתמי רטיבות בחלק מהדפים (כתמים כהים בדפים האחרונים של הכרך השני). עקבות רטיבות עם סימני פטריה ועובש בחלקם העליון של עשרות הדפים האחרונים בכרך הראשון. בלאי וקרעים קלים בשולי הדפים הראשונים והאחרונים בשני הכרכים, עם פגיעות במסגרת השער של הכרך השני. קרע קטן באמצע דף השער בכרך השני, עם פגיעה קלה בטקסט. פגעי עש בשוליים הפנימיים של מספר דפים בכרך השני, ללא פגיעות בטקסט. ללא כריכות.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$3000-5000

מחזור שער בת רבים, חלק ראשון - תפילות לימות החול, שבתות, ראשי חודשים ורגלים, וחלק שני - תפילות הימים הנוראים וחגי תשרי, "כמנהג קהל קדוש אשכנזים", עם פירוש הדרת קודש, מאת רבי יצחק ב"ר יעקב יוסף הלוי. ונציה, [תע"א-תע"ה 1711-1715]. דפוס בראגדיו. שני כרכים בפורמט גדול.

מחזור זה נדפס בהשתדלות קהילות איטליה, שהתחייבו מראש לקנות טפסים מודפסים. המחזור נדפס ונמכר קונטרסים-קונטרסים.

בדפי הכרך השני הגהות קבליות רבות בכתביה איטלקית (חלקן קצוצות), מחכם לא מזוהה, ששימש כחזן והיה גם מקובל. הכותב הוסיף כוונות קבליות מעל חלק מהתיבות, בצד השורות ובין השורות. במספר דפים הגהות קבליות ארוכות במיוחד. במספר מקומות העתיק הכותב קטעים מתורת הרמח"ל. קטעים אלה מופיעים בהגהות על עותק מחזור שער בת רבים שהיה בידי הרמח"ל (מחזור זה נמכר במכירת קדם מס' 63, פריט 72). הגהות אלה נתגלו בדור האחרון ע"י הרב יוסף אביב" ונתפרסמו על ידו בספר "מחזור רמח"ל" (ירושלים תשנ"ה; השווה עם ההגהות שלפנינו בדפים קכו/1: "הנה הקדושה הוא להמשיך...", קכז/2-1: "סוג הקדושה...", "והחיות אשר...", קכט/2: "האוחז יש בו סודות גדולים..."). מלבד הגהות אלו ישנן הגהות קבליות ארוכות נוספות שאין להן מקבילות במחזור רמח"ל. מספר הגהות בכתביה שונה ויתכן ולפנינו שני כותבים או יותר.

בין הדפים קיב-קיג נכרך דף בכתב-יד, עליו נכתב נוסח קריאת שמע באותיות גדולות מרובעות עם כוונות קבליות וצירופי אותיות בין השורות ובשוליים.

36. Machzor Shaar Bat Rabim – Two Parts – Venice, 1711-1715 – Handwritten Kabbalistic Glosses, by an Unidentified Italian Kabbalist, Containing Passages of the Teachings of the Ramchal

Machzor Shaar Bat Rabim, Part I – prayers for the weekdays, Shabbat, Rosh Chodesh and Festivals, and Part II – prayers for the High Holidays and festivals of Tishrei, "following the rite of the Ashkenazi community", with the Hadrat Kodesh commentary, by R. Yitzchak son of R. Yaakov Yosef HaLevi. Venice: Bragadin, [1711-1715]. Two large volumes.

This machzor was published at the initiative of the Italian communities, who undertook to buy the printed copies. The machzor was printed and sold in individual gatherings.

The leaves of the second volumes contain many kabbalistic glosses in Italian script (some trimmed), by an unidentified Torah scholar and kabbalist, who served as a cantor. The writer added kabbalistic kavanot above some of the words, in the margins and between the lines. Some leaves contain exceptionally lengthy kabbalistic glosses. In several places, the writer copied passages from the teachings of the Ramchal. These passages can be found in the glosses on the Ramchal's copy of the Shaar Bat Rabim machzor (which was sold at Kedem, Auction 63, item 72). Those glosses were discovered in recent times by R. Yosef Avivi, and he published them in the book Machzor Ramchal (Jerusalem 1995; compare with the glosses in this machzor, pp. 126a, 127a-b and 129b). Apart from these glosses, there are other lengthy kabbalistic glosses which do not parallel those in Machzor Ramchal. Several glosses are in a different handwriting; there may have been two writers or more. A handwritten leaf was bound between leaves 112-113, containing the text of Keriat Shema in large, square script, with the addition of kabbalistic kavanot and letter combinations, between the lines and in the margins.

The machzor also contains many glosses with comments, textual corrections and local customs. Cantillation marks were added throughout the machzor, to assist the cantor during the prayers.

It has not been determined how the writer obtained the passages from the Ramchal's glosses, which he then copied into this machzor. It is unclear whether he was one of the Ramchal's disciples, or whether he got hold of the aforementioned machzor of the Ramchal, or did he only obtain a copying of the Ramchal's glosses (it must

36b

be noted that the Ramchal's glosses were not printed until recently). Either way, the glosses disclose that this writer was an Italian Torah scholar, who presumably served as cantor in one of the Ashkenazi communities in Italy, and was at the same time well versed in Kabbalah. Two volumes. Vol. I: 2-356 leaves. Lacking title page and four final leaves: 357-360. Vol. II: 372, 377-384 leaves. Leaves 153-156 of vol. II bound out of sequence. Additional handwritten leaf bound between leaves 112-113. 36 cm. Thick, high-quality, light-colored paper. Good-fair condition. Stains. Dampstains to some leaves (dark stains to final leaves of vol. II). Traces of past dampness with mold to upper part of many leaves at the end of vol. I. Marginal wear and minor tears to first and final leaves of both volumes, affecting border of title page of vol. II. Small tear in center of title page of vol. II, slightly affecting text. Worming to inner margins of several leaves in vol. II, not affecting text. Without bindings.

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

37. ספר נר מצוה וספר תורה אור - ונציה, שנ"ח-ש"ט - העותק של רבי יעקב אבן צור היעב"ץ, עם חתימותיו והגהותיו

ספר נר מצוה, דרושים על י"ג עיקרי אמונה, וספר תורה אור, דרושים על התורה (ספר בראשית וספר שמות עד פרשת בא) - חלק ראשון ושני מספר מנחת כהן, מאת רבי שמואל כהן-צדק מצפת. ונציה, שנ"ח-ש"ט (1598-1600). דפוס זואן די גארה. בשער הספר רישום בעלות בכתב-יד קדשו וחתימתו של רבי יעקב אבן צור - היעב"ץ: "קניתי לרצון קוני... מאת החכם כה"ר מימון בן אפאלאו י"ץ נאם זעיר" שם יעקב אבן צור י"ץ בן החכם השלם חסיד ועניו כה"ר ראובן אבן צור זצוק"ל ולה"ה [זכר צדיק וקדוש לברכה ולחיי העולם הבא]."

בדפי הספר עשרות רבות של הגהות. כפי הנראה, רובן בכתב ידו של היעב"ץ. בדף קפ"ט/2 הגהה חתומה בשמו: "...נ"ל יעב"ץ". בדף קצ"ד/1 הגהה נוספת חתומה: "יעב"ץ". רוב ההגהות הנון ציונים, תיקונים וכתורות הנושא שבפסקה הסמוכה להגהה. בדף פ"ד/2 הגהה בכתב-יד נכדו של היעב"ץ, חתומה בשמו: "שלמה אליהו אבן צור".

בשער הספר חותמת (מחוקה בחלקה): "ע"ה רפ"א אבן צור יצ"ו פאס".

הגאון הקדוש רבי יעקב אבן צור - היעב"ץ (תל"ג-תק"ג), מדמויות הווד של יהדות מרוקו לדורותיה. מגאוני ההלכה בדורו (דורו של ה"אור החיים" הקדוש ורבותיו), משורר ופייטן, מקובל ובקי גם בקבלה מעשית. בהיותו בגיל עשרים מונה לסופר בית הדין בבית דינם של רבי וידאל הצרפתי, רבי מנחם סירירו ורבי יהודה בן עטר בעירו פאס. אז חיבר את החיבור 'עט סופר' - בדיני ומנהגי כתיבת שטרות. עם פטירת רבי וידאל הצרפתי, התמנה רבי יהודה בן עטר לראב"ד והיעב"ץ התמנה לדיין בבית הדין לצדו. היעב"ץ (יחד עם רבי יהודה בן עטר ועוד מחכמי דורו) היה מן המסכימים על הספר 'חפץ ה' לרבי חיים בן עטר בעל 'אור החיים' (נדפס באמשטרדם תצ"ב). לאחר פטירת רבי יהודה בן עטר נתמנה על מקומו לראב"ד פאס והפך לסמכות העליונה במרוקו, כששמל ערי המערב פונים אליו בשאלות הלכתיות. היעב"ץ נאלץ לעזוב מספר פעמים את עירו פאס. בין השנים תע"ט-תפ"ח שהה במכונאס, ובזמן הרעב של שנת תצ"ח נדד לטיטואן. גם בערים אלו זכה בכבוד גדול, ישב לדון בראש רבני המקום ואף חתם ראשון על פסקי הדין. בשנותיו האחרונות סמך חמשה מתלמידיו לשמש לצדו בהנהגה. חכמים אלה נקראו "בית דין של חמש", והם שימשו כמנהיגי הציבור בזקנותו ולאחר פטירתו. הוא כתב תשובות רבות בהלכה וחיבורים רבים. חלק מתשובותיו נדפסו בשני חלקי ספרו 'משפט וצדקה ביעקב' (נדפסו בנא-אמון, מצרים, בשנת תרנ"ד ובשנת תרס"ג), חלקו נדפסו בספרי בני דורו וחלקן נותרו בכתב-יד ומחכים לגואל. היעב"ץ נודע בכחו כמשורר ומליץ ואף חיבר ספרים בחכמה זו; ביניהם נודע ספרו 'עת לכל חפץ' (נא אמון, תרנ"ג), ובו כארבע מאות פיוטים ושירים מפרי עטו. החיד"א כותב עליו ועל חיבוריו בספרו 'שם הגדולים' ומתייחס גם למנהגו לעטר את ספריו בהגהות רבות: "...וחיבר חבורים הרבה, ומלבד רוב ספרים שחיבר, כל הספרים שהיו לו מלאים על כל גדותיו מכתבתו בגליונות. והיה לו יד בקבלה מעשית" (מערכת גדולים י, רנו); "עט סופר - כתב-יד, חיבר הרב מ' יעקב ו' צור ז"ל בתקון סדרי שטרות, וחיבר חבורים הרבה כמ"ש בח"א... והרבה לכתוב בכל גליוני ספריו, והיה בקי בכל מנהגי הרבנים מספרד הבאים מהגרשו ולא הניח דבר גדול ודבר קטן הכל בכתב..." (מערכת ספרים ע, לא).

שני הספרים בכרך אחד. ריו; שס דף. 19.5 ס"מ. מצב משתנה בין הדפים. דף השער הראשון והדפים האחרונים של הכרך במצב ביוני-גרוע, עם כתמים ובלאי רב, כתמי רטיבות, סימני עש, קרעים ופגמים. הדבקת נייר דבק בדף השער הראשון. מרבית הדפים באמצע הספר במצב טוב-ביוני. כתמים וכתמי רטיבות. פגעי עש

37a

במספר מקומות, עם פגיעות קלות בטקסט. כריכה מנותקת. במפעל הביבליוגרפיה נרשם כי ספר תורה אור כולל שז דף בלבד, ובהם דרושים לכל פרשה על ספר בראשית בלבד; ואילו בעותק שלפנינו נמצאים גם דפים שח-שס, הכוללים דרושים לספר שמות, עד אמצע פרשת בא. דפים אלה מופיעים גם בעותק מהלמן שבספריה הלאומית (ראה: 'יודלוב, גנזי ישראל, ירושלים תשמ"ה, עמ' 150, מס' 899). כפי הנראה, הספר לא נשלם בדפוס (יודלוב, שם).

במפעל הביבליוגרפיה נרשם ששנת גמר ההדפסה של החלק הראשון נרמזה במשפט שנדפס בדף הקולופון: "שנת אין שטן [שנ"ט]". בעותק שלפנינו נשמטה שורה זו בהדפסה.

שני חלקי הספר, נר מצוה ותורה אור, נדפסו כנראה בסמיכות, ולכן פרט השנה המופיע בשער החלק השני "כחוט השני שפנתו"ך" הוא כנראה לפ"ג, כלומר שנת ש"ס (יודלוב, גנזי ישראל, שם).

פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

37b

37. Ner Mitzva and Torah Or – Venice, 1598-1600 – Copy of Rabbi Yaakov ibn Tzur, the Yaavetz, with His Signatures and Glosses

Ner Mitzva, homily on the thirteen principles of faith, and Torah Or, homily on the Torah (on Bereshit and Shemot until Parashat Bo) – Parts I and II of Minchat Kohen, by R. Shmuel Kohen-Tzedek of Safed. Venice: Zuan (Giovanni) di Gara, 1598-[1600].

Ownership inscription on the title page, handwritten and signed by R. Yaakov ibn Tzur – the Yaavetz: "I acquired it for the will of my Creator... from the Torah scholar R. Maimon son of Aflalo, so says Yaakov ibn Tzur son of the great, pious and humble Torah scholar R. Reuven ibn Tzur".

The book contains many dozens of glosses. Presumably, most of them are handwritten by the Yaavetz. A gloss with his signature appears on p. 189b: "...so it appears to me, Yaavetz". Another gloss signed "Yaavetz" on p. 194a. Most of the glosses consist of references, corrections and headings of the topic discussed in the paragraph the gloss pertains to. A gloss handwritten by the grandson of the Yaavetz on p. 84b, signed: "Shlomo Eliyahu ibn Tzur".

A (partially erased) stamp on the title page: "Refael ibn Tzur, Fez".

R. Yaakov ibn Tzur – the Yaavetz (1673-1752), a most prominent and illustrious figure of Moroccan Jewry. A leading halachic authority of his generation (the generation of the holy Or HaChaim and his teachers), a poet and a kabbalist, he was also well versed in Practical Kabbalah. At the age of twenty, he was appointed scribe of the Beit Din of R. Vidal HaTzarfati, R. Menachem Serero and R. Yehuda ben Attar in Fez. He then authored Et Sofer – laws and customs of official documents. With the passing of R. Vidal HaTzarfati, R. Yehuda ben Attar was appointed head of the Beit Din and the Yaavetz became his fellow dayan. The Yaavetz (together with R. Yehuda ben Attar and other leading Torah scholars of the generation) was amongst those who granted their approbation to the book Chefetz Hashem by R. Chaim ben Attar – the Or HaChaim (printed in Amsterdam, 1732). Following R. Yehuda ben Attar's passing, the Yaavetz succeeded him as head of the Fez Beit Din, and became the supreme authority in Morocco, responding to halachic queries from throughout the Maghreb. The Yaavetz was compelled to leave Fez several times. Between 1719-1728, he resided in Meknes, and during the famine of 1738, he wandered to Tetouan. In these places too he was received with great honor, and joined the local rabbis in the Beit Din, even heading the list of signees on Beit Din rulings. In his final years, he appointed five of his disciples to assist him in leading the community. These Torah scholars were known as "the Beit Din of Five", and they served as the leaders of the community in his old age and following his passing. He wrote numerous halachic responsa and authored many compositions. Some of his responsa were published in his two-part book Mishpat UTzedaka BeYaakov (printed in Alexandria, Egypt, 1894 and 1903), some were published in the books of his contemporaries, and the rest remain in manuscript form. The Yaavetz was renowned for his talents as a poet and he even authored books in this field, including his renowned book Et Lekol Chefetz (Alexandria, 1893) – four hundred piyyutim and poems he composed. The Chida describes him and his works in Shem HaGedolim, and also mentions the Yaavetz's practice of annotating his books with numerous glosses: "...he authored numerous compositions, and apart from the many books he composed, all his books were replete with his marginal notes. And he was also versed in Practical Kabbalah" (Maarechet Gedolim, Yud, 256); "Et Sofer, in manuscript, authored by R. Yaakov ibn Tzur regarding the correct way of writing documents, and he authored numerous compositions... and he also wrote extensively in the pages of his books, and he was well versed in all the customs of the rabbis who were exiled from Spain during the expulsion, and he did not leave neither major nor minor topics untreated, everything was written down..." (Maarechet Sefarim, Ayin, 31).

Two books in one volume. 216; 360 leaves. 19.5 cm. Condition varies. First title page and final leaves of volume in fair-poor condition, with stains and extensive wear, dampstains, worming, tears and damage. Tape repairs to first title page. Most leaves in middle of book in good-fair condition. Stains and dampstains. Worming in several places, slightly affecting text. Binding detached. The Bibliography of the Hebrew Book lists the book Torah Or with 307 leaves only, comprising homilies for every Parasha of Bereshit; while this copy also contains leaves 308-360, with homilies for Shemot, until the middle of Parashat Bo. These leaves also appear in the Mehlman copy in the NLI (see: Y. Yudlov, Ginzei Yisrael, Jerusalem 1985, p. 150, no. 899). The printing of this book was presumably never completed (Yudlov, *ibid*).

The Bibliography of the Hebrew Book records that the year of conclusion of the printing of the first part is alluded to in the colophon – 1599. However, in this copy, this allusion was omitted.

The two parts of the book, Ner Mitzva and Torah Or, were supposedly printed successively, and thus the chronogram on the title page of part II – "השני", presumably includes reference to the millennia, and is equivalent to 5360 – 1600 (Yudlov, *Ginzei Yisrael, ibid*).

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

37c

38a

Baghdad community marked his passing with a seven-day mourning period. When his son R. Yosef Chaim delivered a sermon on the seventh day of mourning, the community recognized his preeminence and appointed him as his father's successor, a position he held faithfully for fifty years.

42, 39-40 leaves (leaf of map lacking, a small part of heading remains). Greenish paper, wide margins. Fair condition. Grease stains, breaks to edges of wide margins. Light worming. Non-original cardboard and leather binding, worn and repaired with tape.

Vinograd, Otzar Sifrei HaGra, no. 22.

Enclosed: Expert's report authenticating the signatures. The expert surmises that the book was part of the library of the grandson – the Ben Ish Chai.

Opening price: \$3000

Estimate: \$4000-8000

38. ספר צורת הארץ להגרא – חתימות רבי משה חיים מבגדאד ובנו רבי אליהו חיים – סבו ואביו של ה"בן איש חי"

ספר צורת הארץ לגבולותיה סביב ותכנית הבית, פסוקי תכנית בית המקדש מספר מלכים וספר יחזקאל, עם פירוש רש"י ופירוש הגר"א מווילנא. שקלאו (שקלוב), תקס"ב [1802]. מהדורה ראשונה. בדף השער ובמקומות נוספים בספר, חתימות רבי משה חיים מבגדאד – סבו של ה"בן איש חי", וחתימות בנו רבי אליהו חיים – אביו של ה"בן איש חי": "משה חיים עבדאל"; "הצעיר אליהו ח"ר [=חכם רבי] משה חיים".

רבי משה חיים, ב"ר חיים ב"ר משה עבדאללה (תקט"ז-תקצ"ז) גדול חכמי בבל בדורו, אב"ד ור"מ בגדאד. כבר בצעירותו, בשנת תקמ"ג, נתמנה לרב ומו"צ בבגדאד. העמיד תלמידים רבים והיה רבו המובהק של רבי עבדאללה סומך, רבם של כל חכמי בבל (המזכיר בספרו "זבחי צדק" את תקנותיו וחיידושו של רבו). עסק כל השבוע בהרבצת תורה לתלמידיו הגדולים, ובשבתות היה דורש לפני המוני העם [תפקיד אותו מילאו אחריו בנו רבי אליהו חיים, ונכדו רבי יוסף חיים בעל ה"בן איש חי"].

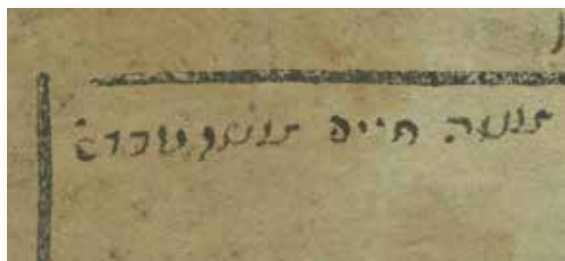
הספר שלפנינו מעיד על התפשטות תורת הגר"א מווילנא, עד בגדאד הרחוקה, כבר בתקופה כה מוקדמת. רבי משה חיים גם עמד בקשר עם תלמידי הגר"א שעלו לארץ ישראל בזמנו ונתן הסכמה לספר "פאת השולחן" של רבי ישראל משקלוב תלמיד הגר"א. הסכמה זו היא הסכמתו היחידה של רבי משה חיים, שנמנע מכתבת הסכמות לספרים. רבי ישראל משקלוב כתב עליו בכותרת ההסכמה: "הרב הגאון הגדול... זקן ויושב בישיבה, נשיא שבבל... המפורסם בדורו כבוד מו"ה משה חיים נר"ו האב"ד ור"מ דק"ק בגדת היא בבל רבתי". בנו ממלא מקומו, רבי אליהו חיים (תקס"ג-תרי"ט) גאון ומקובל. לאחר פטירת אביו עלה לדרוש על מקומו ונודע לדרשן גדול. רוב עניני הקהילה היו תחת רשותו. בפטירתו עשתה קהלת בגדאד מספר גדול שבעת ימים. כשדרש בנו רבי יוסף חיים ביום השביעי למספד, הכירו כח גדולתו ומינוהו למלא מקום אבותיו, תפקיד אותו מילא בקודש כחמישים שנה.

מב, לט-מ דף (דף המפה חסר ונותר ממנו רק קטע מהכותרת). נייר ירקרק, שוליים רחבים. מצב בינוני. כתמי שמן, שברים בקצה השוליים הרחבים. נקבי עש בודדים. כריכת קרטון ועור לא מקורית, בלויה ומודבקת בפסי דבק. וינוגרד "אוצר ספרי הגר"א", מס' 22.

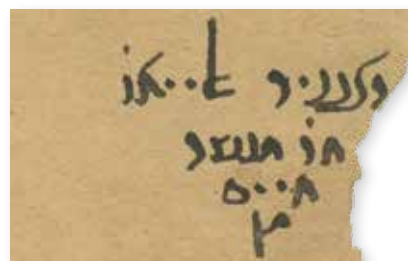
מצורף אישור מומחה על זיהוי החתימות. המומחה מוסיף ומשער כי הספר הגיע מספריית נכדו רבי יוסף חיים בעל ה"בן איש חי".

פתיחה: \$3000

הערכה: \$4000-8000

38c

38b

39. ספר תורת זבח - למברג, תר"ט - עותק המחבר רבי שלמה גנצפריד בעל "קיצור שולחן ערוך", עם חתימתו, עם הגהותיו לקראת הדפסת המהדורה השלישית, ועם שני דפי טיוטה של החיבור בכתב-ידו

ספר תורת זבח, הלכות שחיטה, כיסוי הדם, טרפות הריאה וניקור, מאת רבי שלמה גנצפריד בעל "קיצור שולחן ערוך". למברג, (תר"ט) 1848. מהדורה ראשונה.

עותק בעל שוליים רחבים, שהיה שייך למחבר. בראש השער מתנוססת חתימת יד-קדשו: "שלמה גנצפריד". בשולי הדפים תיקונים והגהות בכתב-ידו של המחבר.

על פי העותק שלפנינו עם התיקונים בכתב-יד המחבר נדפסה המהדורה השלישית של ספר זה, באונגוואר תרכ"ט, בה נכתב בשער: "נדפס מחדש בתיקונים מאת המחבר נ"י". במספר מקומות נותרו סימנים המעידים על השימוש בעותק שלפנינו בבית הדפוס: כתמי דיו רבים; חיתוכים מכוונים בחלק מהדפים; בדף לט (משני צדיו) נרשם המספר 24 - מיספור המתאים לתחילת קונטרס 24 במהדורה השלישית (ראה חומר מצורף).

בנוסף, נכרכו בספר זה (בין הדפים ה-1) שני דפים (4 עמודים כתובים) של טיוטה מוקדמת של החיבור בכתב-יד המחבר, עם הוספות ותיקונים רבים בשוליים ובין השורות. בדפים אלה מופיע החיבור מסוף סימן ט עד תחילת סימן טז, בנוסח שונה מהנדפס. בראש סימן יד (בדפים בכתב-יד) הוסיף המחבר: "צריך סידור אחר".

הגאון רבי שלמה גנצפריד (תקס"ד-תרמ"ו), בן רבי יוסף (שהיה דיין ומו"ץ באונגוואר). בהיותו בן שמונה שנים מת עליו אביו, וחיונו עבר לידי הרב צבי הירש הלר (ר' הירשלי חריף) מחבר הספר הידוע "טיב גיטין" (חברו לספסל הלימודים אז היה האדמו"ר רבי צבי הירש פרידמן מליסקא בעל "אך פרי תבואה"). ספרו הראשון "קטת הסופר" על הלכות כתיבת סת"ם יצא לאור בשנת תקצ"ד בעיר אפען, הספר זכה להסכמת מרן ה"חתם סופר" אשר כתב דברים נלהבים בשבח הספר ["עיינתי בו... מרישא לסיפא... והנה כלך יפה רעיתי מום אין בך! מכוון להלכה על דרך האמת..."] וציווה כי לא יתנו קבלת סופר לתלמידים עד שיהיו בקיאים בספר הזה. החתם סופר אף עיטר את הספר בהגהותיו. בראשית דרכו נמנע מלכהן ברבנות והתפרנס ממסחר, אך כשירד מנכסיו נעתר לקבל את רבנות העיר ברעזוויץ, ומשנת תר"י כיהן כראב"ד אונגוואר עד לפטירתו בשנת תרמ"ו. עמד בראש מערכות הרבנות האורתודוקסית בהונגריה.

חיבר עשרות חיבורים חשובים, בהם הספר "תורת זבח" שלפנינו, אך עיקר פרסומו בא בשל ספרו המפורסם "קיצור שולחן ערוך", אשר זכה למהדורות רבות מאז שיצא לראשונה באונגוואר בשנת תרכ"ד [ב"אוצר ישראל", ניו יורק תרס"ט, נכתב שעד זמנו יצאו לאור כחצי מיליון טפסים מספר קיצור שו"ע, ועל פי ד"ר יצחק ריבקינד הופיעו ממנו עד שנת תש"כ למעלה ממיליון טפסים].

גם הספר "תורת זבח" הפך לספר יסוד זכה למספר רב של מהדורות. מלבד המהדורה הראשונה שלפנינו, נדפס פעם שנייה בלבוב תר"כ, ובפעם השלישית (עם תיקונים על פי העותק שלפנינו) באונגוואר תרכ"ט. לאחר מכן נדפס בזיטומיר תר"ל, לבוב תרל"ט, מונקאטש תרנ"ג, ועוד.

[1], מו, [4] דף (ארבעה הדפים עם תשובה מרבי שלמה קלוגר ועוד, מופיעים במקור בראש הספר. בעותק שלפנינו נכרכו בסוף ושלא כסדרם. יש לציין כי במהדורה השלישית מופיע תוכן דפים אלה בסוף הספר) + [2] דף (4 עמודים כתובים) בכתב-יד. חסר חציו התחתון של דף יט. 26 ס"מ. שוליים רחבים. מצב בינוני. כתמים, כתמי דיו, בלאי, פגעי עש, קרעים וחיתוכים, עם פגיעה בטקסט בחלק מהמקומות. רבים מהדפים שוקמו באופן מקצועי. כריכת עור חדשה מפוארת, עם הטבעה מזהבת.

פתיחה: \$4000

הערכה: \$5,000-10,000

38. Tzurat HaAretz by the Gaon of Vilna – Signatures of Rabbi Moshe Chaim of Baghdad and His Son Rabbi Eliyahu Chaim – Grandfather and Father of the Ben Ish Chai

Tzurat HaAretz LiGevuloteha Saviv VeTochnit HaBayit, verses pertaining to the design of the Temple from the books of Melachim and Yechezkel, with the commentaries of Rashi and the Gaon of Vilna. Shklow, 1802. First edition.

Signatures of R. Moshe Chaim of Baghdad – grandfather of the Ben Ish Chai, and of his son R. Eliyahu Chaim – father of the Ben Ish Chai, on the title page and in various other places in the book: "Moshe Chaim Moshe Abdal", "Eliyahu son of R. Moshe Chaim".

R. Moshe Chaim, son of R. Chaim, son of R. Moshe Abdallah (1756-1837), a leading Babylonian Torah scholar in his times, rabbi and dean of Baghdad. Already as a young man, in 1787, he was appointed rabbi and posek in Baghdad. He edified many disciples and was the prime teacher of R. Abdallah Somech, leader of all Babylonian Torah scholars (in his book Zivchei Tzedek, the latter mentions his teacher's rulings and novellae). He would devote his entire week to teaching Torah to his illustrious disciples, and on Shabbat would deliver sermons before the people (both his son R. Eliyahu Chaim and his grandson R. Yosef Chaim the Ben Ish Chai succeeded him in this capacity).

This book testifies to the rapid spread of the teachings of the Gaon of Vilna, all the way to distant Baghdad. R. Moshe Chaim was also in contact with the disciples of the Gaon of Vilna who immigrated to Eretz Israel at that time, and gave his approbation to the book Pe'at HaShulchan by R. Yisrael of Shklow, disciple of the Gaon of Vilna. This was the only approbation ever issued by R. Moshe Chaim, who generally refrained from according approbations to books. In the heading of his approbation, R. Yisrael of Shklow refers to him with great reverence as "The outstanding rabbi and Torah scholar... leader of Babylonia... prominent in his generation, R. Moshe Chaim, dean of Baghdad...".

His son and successor, R. Eliyahu Chaim (1803-1859), outstanding Torah scholar and kabbalist. Following his father's passing, he succeeded him and earned the reputation of a prominent speaker. Most of the community affairs were under his jurisdiction. The

38d

39b

of Torah scrolls, tefillin and mezuzot (Óbuda, 1834), earned the effusive approbation of the Chatam Sofer, who stated that no scribe should be ordained without demonstrating proficiency in this book. The Chatam Sofer even recorded his glosses to this book. R. Ganzfried at first avoided assuming a rabbinical position, earning a living through commerce, but when he lost his money, he agreed to serve as rabbi of Brezowitz (Brezovica). From 1850, he served as head of the Ungvar Beit Din, until his passing in 1886. He was a prominent leader of Hungarian Orthodox rabbinate. He authored dozens of important works, including Torat Zevach, however he is best known for his Kitzur Shulchan Aruch, a clear summary of the Shulchan Aruch, printed in many editions since its first publishing in 1864 in Ungvar (Otzar Yisrael, New York, 1909, notes that up until that point, half a million copies had already been published, and according to the bibliographer Dr. Yitzchak Rivkind, over a million copies had been published by 1960).

39a

Torat Zevach also became a basic book, reprinted in many editions. Apart from this first edition, it was reprinted in Lviv, 1860, and a third time (with emendations based on this copy), in Ungvar 1869. It was then printed in Zhitomir 1870, Lviv 1879, Munkacs 1893, and more. [1], 46, [4] leaves (four leaves with a responsum from R. Shlomo Kluger and more, which were originally printed at the beginning of the book. In this copy, they were bound at the end, not in the correct order. It must be noted that in the third edition, the contents of these leaves appear at the end of the book) + [2] handwritten leaves (4 written pages). Lacking lower half of leaf 19. 26 cm. Wide margins. Fair condition. Stains, ink stains, wear, worming, tears and cuts, affecting text in some places. Many leaves professionally restored. New, elaborate gilt tooled leather binding.

Opening price: \$4000
 Estimate: \$5000-10,000

39c

39. Torat Zevach – Lemberg, 1848 – Copy of the Author Rabbi Shlomo Ganzfried Author of Kitzur Shulchan Aruch, with His Signature and Glosses in Preparation for the Third Edition, and with Two Draft Leaves of the Composition in His Handwriting

Torat Zevach, laws of Shechita, Terefot and porging, by R. Shlomo Ganzfried author of Kitzur Shulchan Aruch. Lemberg (Lviv), 1848. First edition.

Wide-margined copy, previously owned by the author. His signature appears at the top of the title page: "**Shlomo Ganzfried**". Marginal emendations and glosses, handwritten by the author.

This copy, with the handwritten emendations of the author, served as basis for the third edition – Ungvar, 1869. The title page of the third edition states: "Reprinted with emendations from the author". Indications of this copy having been used in the printing press remain in several places: numerous ink stains; scores around sections of text on some leaves; "24" inscribed on leaf 39 (both sides) – corresponding with the beginning of gathering 24 in the third edition (see enclosed material).

In addition, two leaves (4 written pages) of the initial draft of this composition were bound in this copy (between leaves 5 and 6). The draft leaves are handwritten by the author, with many marginal and interlinear additions and emendations. These leaves include the text of the end of section 9 until the beginning of section 16, with variations compared to the printed version. At the beginning of section 14 (of the handwritten leaves), the author added: "Requires rearrangement".

R. Shlomo Ganzfried (1804-1886), son of R. Yosef (rabbi and posek in Ungvar). From the age of 8, with his father's untimely passing, he was raised by R. Tzvi Hirsh Heller (R. Hirshle Charif), author of Tiv Gittin (during that period, his condisciple was Rebbe Tzvi Hirsh Friedman of Liska, author of Ach Pri Tevua). R. Ganzfried's first book, Keset HaSofer, on the laws of scribal writing

40. ספר חפץ חיים - מהדורה ראשונה - הגהות בכתב-יד המחבר

ספר חפץ חיים, דיני שמירת הלשון "על הלכות איסורי לשון הרע ורכילות, על פי הלכה היוצאת מן התלמוד והפוסקים". ווילנא, תרל"ג 1873. מהדורה ראשונה.

ספרו הראשון של רבינו ישראל מאיר הכהן מראדין, שיצא לאור בעילום שם המחבר. שמו של המחבר רשום בשולי השער ברוסית. מספר תיקונים והגהות בכתב ידו של רבינו המחבר. בעמ' 46 תיקון טעות בן 5 מילים בכתב יד קדשו ובעמ' 159 הגהה בת 6 מילים בכת"י קדשו [עפ"י תיקונים אלו נעשו גם שינויים במהדורה השנייה, ווילנא תרל"ז].

הגאון הצדיק רבן של ישראל, רבי ישראל מאיר הכהן מראדין (תקצ"ז-תרצ"ג, אוצר הרבנים 12262), שנודע שמו בישראל, על שם ספרו הראשון "חפץ חיים", מייסד ישיבת ראדין ומחבר ספרי הלכה ומוסר רבים: "משנה ברורה", "שמירת הלשון" "אהבת חסד" ועוד עשרות ספרים.

ה, [1], ח-פא דף. [ללא 4 דפי פרנומרטון שנוספו בחלק מהעותקים]. 22 ס"מ. מצב בינוני. חציו העליון של דף השער (כולל חלק נרחב מהטקסט) חסר ומשוחזר בצילום. כתמים וכתמי רטיבות רבים בחלק מהדפים, בעיקר בדפים הראשונים. בלאי וסימני שימוש. פגמים וקרעים קלים בשולי מספר דפים. רישומים רבים בכריכה הפנימית. חותמת ורישומי בעלות בדף השער. כריכה ישנה, בלוייה ובפגומה.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$3000-4000

40. Chafetz Chaim - First Edition - Glosses Handwritten by the Author

Chafetz Chaim, laws of guarding one's speech - "Laws pertaining to the prohibitions of derogatory speech and talebearing, according to the halacha derived from the Talmud and halachic literature". Vilna, 1873. First edition.

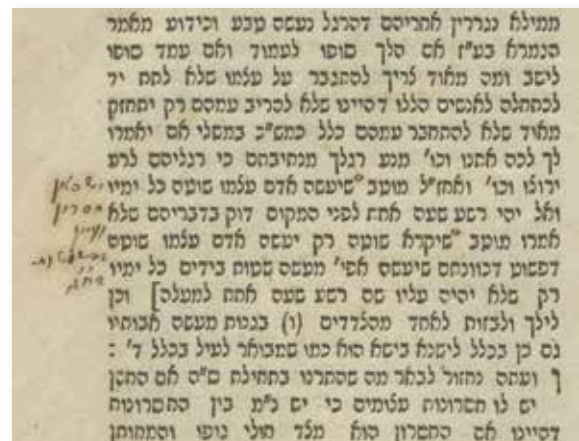
This is the first book authored by R. Yisrael Meir HaKohen of Radin, and it was published anonymously, though his name appears in Russian at the foot of the title page.

The book contains several handwritten emendations and glosses by the author. There is a five-word correction on p. 46, and a six-word gloss on p. 159, both handwritten by the Chafetz Chaim (these corrections were later incorporated in the second edition, Vilna, 1877).

R. Yisrael Meir HaKohen of Radin (1837-1933; Otzar HaRabbanim 12262), leader of the Jewish people, was widely known by the name of his first book, the Chafetz Chaim. He founded the Radin yeshiva and authored many halachic and ethical works: Mishna Berura, Shemirat Halashon, Ahavat Chessed and dozens more. 5, [1], 8-81 leaves. [Without the 4 prenumbered leaves added to some copies]. 22 cm. Fair condition. Upper half of title page (containing most of text) lacking, replaced in

40a

40b

photocopy. Stains and many dampstains to some leaves, mostly at beginning of book. Wear and signs of usage. Marginal damage and minor tears to several leaves. Many inscriptions inside binding. Stamp and ownership inscriptions on title page. Old binding, worn and damaged.

Opening price: \$1000
Estimate: \$3000-4000

41. ספר חזון איש על מסכתות גיטין וקידושין - יולנא, תרצ"ב - מהדורה ראשונה - העותק האישי של המחבר מרן החזון איש, עם הגהות בכתב-ידו

ספר חזון איש, על הלכות גיטין, קדושין ועבדים, מאת רבי אברהם ישעיה קרליץ. ווילנא, תרצ"ב [1932]. מהדורה ראשונה. העותק האישי של המחבר מרן החזון איש. בגליונות הספר שלש הגהות ארוכות בכתב-ידו (בדפים 2, נב/1). הגהות אלו נדפסו בהמשך במהדורות שנדפסו אחרי פטירת המחבר.

בתחילת אחת ההגהות כותב החזו"א: "שו"ר [=שוב ראיתן] דטעוּתא היא..." [2/י]. ההגהה נכתבה סביב סעיף שלם שעוסק לבאר דברי ר"ן מוקשים. על כך הוסיף החזו"א לאחר זמן בכתב-ידו שטעה בהבנת דברי הר"ן, ומציע לוונה אחרת בדבריו.

רגיל היה החזו"א להגיה הגהות בשולי גליונות ספריו, הן על כרכי התלמוד והשלחן ערוך, והן על ספרי מחברים בני דורו (חלקן נדפסו בספר "תשובות וכתבים ממרן החזון איש", בני-ברק, תשנ"א). גם בספרים שחיבר הרבה החזו"א לבקר להגיה ולתקן את ספריו הנדפסים, ואף לחזור מדבריו שנדפסו, ולא היסס לכתוב שטעה בדבריו ושהוא חוזר בו מדבריו הראשונים (פאר הדור, ג', עמ' מד-מה) [באחד מספריו כותב החזו"א לגבי מרן ה"בית יוסף" שחזר בו באחת מהוראותיו: "וכי זו לא שכיח שאגון יחזור בו מהוראתו? והלא קדוש מרן, וכל החכמים כל מגמתם למען הדין והאמת" (חזו"א, שביעית, סימן כ)].

במהדורות ה"חזון איש" נדפסו לאחר פטירתו, נדפסו בעמודים האחוריים שבספריו הגהות שהגיה בספריו הנדפסים, ובמהדורות יותר מאוחרות שולבו הגהותיו בתוך דבריו בסוגריים מרובעים, בפתחיה: "נ"ב".

רבינו אברהם ישעיהו קרליץ בעל ה"חזון איש" (תרל"ט-תשי"ד), גאון ההלכה והמחשבה בדורנו. גדול בתורה וצדיק נסתר, את ספרו הראשון "חזון איש" הוציא בשנת תרע"א בעילום שם, ומאז נקרא

41a

שמו על שם ספרו. ברוב צניעותו היה גם רגיל לחתום שמו בראשי תיבות בלבד: "א"ש". כתב והוציא את עשרות ספרי "חזון איש" שנכתבו בעמל ובעיון רב, כמעט על כל הסוגיות בש"ס. עלה לארץ ישראל בשנת תרצ"ג, בה הוכר כגדול חכמי התורה ופוסקי ההלכה, ועמד מאחורי תחיית עולם התורה בדורנו. בין השנים תר"פ-תרצ"ג התגורר ה"חזון איש" בוילנא. באותה תקופה היה צועד כל יום מביתו לבית גיסו רבי שמואל גריינמן, מקום שקט בקצה העיר. שם היה מסתגר בחדר שהועמד לרשותו, שוקע בלימודו בעומק העיון ומעלה את חידושיו על הכתב. כשהיו כתביו מצטברים לגודל של ספר היה מוסרם לגיסו הרב גריינמן שיכונם להדפסה. במשך ימי מגוריו בוילנא חיבר שלושה ספרים מסדרת ספריו, ביניהם ספרו זה על גיטין וקידושין.

[2], עמ' 182, עמ' 33 ס"מ. מצב טוב. כתמים. קרעים בשולי חלק מהדפים. נייר יבש ושחור. כריכה מקורית.

פתיחה: \$5000
הערכה: \$8000-10,000

41. Chazon Ish on Tractates Gittin and Kiddushin – Vilna, 1932 – First Edition – Personal Copy of the Author, the Chazon Ish, with His Handwritten Glosses

Chazon Ish, on laws of divorce, marriage and slaves, by R. Avraham Yeshaya Karelitz. Vilna, 1932. First edition.

Personal copy of the author, the Chazon Ish. The book contains three lengthy glosses handwritten by the author (on pp. 10b, 52a). These glosses were incorporated in later editions, published after the author's passing.

The Chazon Ish begins one gloss: "I have later seen that this is a mistake..." (p. 10b). The gloss was written on a section pertaining to difficulties in the teachings of the Ran. The Chazon Ish remarks that he was mistaken in his understanding of the words of the Ran, and he suggests a different meaning.

The Chazon Ish was accustomed to recording his notes in the margins of his books, whether on volumes of the Talmud and Shulchan Aruch, or on books of contemporary authors (some of his notes were published in Teshuvot UKetavim MiMaran HaChazon Ish, Bnei Brak, 1991). The Chazon Ish would also extensively scrutinize and correct books he had authored, and even change his mind on teachings he had published, not hesitating to write that he was mistaken and was retracting his original words (Pe'er HaDor, III, pp. 44-45; in one book the Chazon Ish wrote in regard to the Beit Yosef, who retracted one of his rulings: "For is it uncommon for a leading Torah scholar to retract his ruling? Isn't the sole objective of the holy Beit Yosef and all scholars, to reach the law and truth?" – Chazon Ish, Sheviit, section 20).

41b

Editions of the Chazon Ish published after the author's passing feature his glosses to his books in the final pages, and in later editions, his glosses were incorporated in the body of the text, in square brackets, indicated by "נ"ו" (=marginal inscription).

R. Avraham Yeshayahu Karelitz (1879-1953), the Chazon Ish, a foremost scholar in Halacha and Jewish philosophy in our times. A preeminent Torah scholar and hidden righteous man, his first book Chazon Ish was published in 1911 anonymously, and he thereafter became known under that title. In his great modesty, he would sign using his acronym only: "Ish". He authored and published numerous volumes of Chazon Ish, which were written with great toil and in-depth study, covering nearly all Talmudic topics. In 1933, he immigrated to Eretz Israel, where he soon became recognized as the leading Torah and halachic authority, and stood at the helm of the resurrection of the Torah world in our generation. From 1920-1933, the Chazon Ish lived in Vilna. During those years, he would go every day to the home of his brother-in-law R. Shmuel Greineman who lived in a quiet neighborhood on the outskirts of the city. He would closet himself in a room which his brother-in-law provided for him, deeply immersing himself in Torah study and recording his novellae. Once his writings accumulated to the volume of a book, he would hand them over to his brother-in-law R. Greineman and the latter would prepare them for print. During the years he resided in Vilna, he composed three books, including this book on Gittin and Kiddushin.

[2], 182 pages. 33 cm. Good condition. Stains. Marginal tears to some leaves. Dry, brittle paper. Original binding.

Opening price: \$5000
 Estimate: \$8000-10,000

42

42. ספר תולדות יעקב יוסף - קוריץ, תק"מ - מהדורה ראשונה - הספר החסידי הראשון שבא בדפוס - ספר סגולה

כשעלה רבי מנדל מוויטבסק לארץ נפגש עם רבי פנחס מקוריץ שאמר לו "למה הדפיס הרב מפולנאה אלף ספרים וקבע מחירם זהוב לכל ספר, מוטב היה אילו הדפיס רק ספר אחד ואני הייתי משלם עבורו אלף זהוב...".

במהלך המלחמה נגד החסידות נשרפה המהדורה הראשונה בפומבי בעיר ברודי ובמקומות אחרים וזו הסיבה לנדירותה הרבה של מהדורה זו (אנציקלופדיה לחסידות, ב' עמ' רעז).

בדף א' חותמת: "דניאל בר"א ז"ל" - חותמתו של הגביר הנודע רבי דניאל יפה (איציג) מברלין (תפ"ג-תקנ"ט), פרנס ומונהיג ראשי של קהילת ברלין ושל כל קהילות פרוסיה משנת תקכ"ד עד לפטירתו בתקנ"ט. נודע כאספן ספרים וכתבי-יד והקים בביתו ספרייה ובית מדרש עבור רבנים ותלמידי חכמים שבאו ללמוד אצלו, ואף תמך בהם כספית. רבינו יוסף תאומים בעל ה"פרי מגדים" חיבר את רוב ספריו בהיותו בביתו של רבי דניאל יפה בברלין, והוא מזכירו ומודה לו בקדמות ספריו. חותמתו נוספת באותו עמוד (על גבי הטקסט) של "בית המדרש ק"ק אשכנזים בלונדון". [1], רב דף. דף השער אינו מקורי, והוא צילום על נייר ישן. 32 ס"מ. מצב טוב. כתמים ומעט בלאי. בדף א פגמים (משוקמים) בטקסט. רישומים וחותמות. כריכת עור מהודרת, חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 605.

פתיחה: \$15,000

הרכה: \$20,000-40,000

ספר תולדות יעקב יוסף, על התורה בדרך החסידות, מאת רבי יעקב יוסף הכהן מפולנאה. "קארעץ" (קוריץ), [תק"מ 1780]. מהדורה ראשונה. דפוס צבי הירש בן ארי' ליב [מרגליות] וחתנו שמואל בן ישכר בער סגל.

ספר "תולדות יעקב יוסף" - הספר החסידי הראשון שהובא לדפוס. מחברו הוא הגאון המקובל רבי יעקב יוסף הכהן מפולנאה (נפטר תשרי תקמ"ב 1781), מגדולי זקני תלמידי ה"בעל שם טוב" (לפי מסורות חסידיות שונות נולד בשנות הת"כ ונפטר קרוב לגיל 120). תלמידו המובהק של הבעש"ט וראשון מפיצי דרך החסידות. ספר זה הוא המקור החשוב והאוטנטי ביותר לתורת הבעש"ט, ובו מביא המחבר במלעלה מ-280 מקומות דברי תורה ששמע באזניו מפי רבו הבעש"ט - לאורך הספר הודגשו בכל פעם מקומות אלה והם פותחים במילים "שמעתי ממורי".

חביבות מיוחדת נודעה לספר זה אצל גדולי החסידות שהפליגו בדבר קדושתו והספר. המגיד ממזריטש אמר על מחברו, כי זכה לגילוי אליהו והשיג מדרגות גבוהות. רבי פנחס מקוריץ אמר על הספר כי עוד לא היו ספרים כאלה בעולם, וכי תורתו היא מן השמים. הוא היה אומר שכל הספרים החדשים אינם עב"י האמת, לבד מספרי הרב מפולנאה שהם "תורה מגן עדן", ובכל דיבור "ושמעתי ממורי" אפשר להחיות מתים [!]. הסבא-קדישא משפולי היה מייעץ כסגולה להניח את הספר הקדוש תחת מראשותיו של חולה (לישרים תהלה).

42. Toldot Yaakov Yosef – Korets, 1780 – First Edition – First Printed Chassidic Book – Segulah Book

Toldot Yaakov Yosef, commentary on the Torah based on Chassidic teachings, by R. Yaakov Yosef HaKohen of Polonne. Korets: Tzvi Hirsh son of Aryeh Leib [Margolies] and son-in-law Shmuel son of Yissachar Ber Segal, [1780].

Toldot Yaakov Yosef, the first Chassidic book to be printed, was authored by the kabbalist R. Yaakov Yosef HaKohen of Polonne (d. Tishrei 1781 - Chassidic lore records his birth in the 1660s, ascribing him a life of close to 120 years), a leading and close disciple of the Baal Shem Tov and the first to disseminate Chassidism. This book is the most important and authentic source of the Baal Shem Tov's teachings, containing over 280 references to teachings the author personally heard from the Baal Shem Tov, emphasized throughout the book and beginning with the words "I heard from my master".

This book was especially cherished by Chassidic leaders, who ascribed it great holiness. The Maggid of Mezeritch commended the author as having merited revelation of Eliyahu and reached lofty heights. R. Pinchas of Korets attested that a book of such stature has never yet existed, and its teachings originate from Heaven. He would customarily say that all new books do not totally conform with the truth, except for the books of the rabbi of Polonne which are "teachings from Paradise", and that with each quotation "heard from my master" one can resurrect the dead[!]. The Saba of Shpoli would recommend putting this book under the head of an ill person as a Segulah (LaYesharim Tehilla).

When R. Menachem Mendel of Vitebsk immigrated to Eretz Israel, he met R. Pinchas of Korets who queried "Why did the rabbi from Polonne print one thousand books at the price of one gold coin per book; had he printed a single book, I would have paid for it a thousand gold coins...".

During the course of the battle against Chassidism, this first edition was publicly burned in Brody and other places, which accounts for the extreme scarcity of this edition (Encyclopedia L'Chassidut, II, p. 277).

Stamp on the leaf 1: "Daniel son of R. A. – D.I." – the famous and wealthy R. Daniel Yoffe (Itzig) of Berlin (1723-1799), head community leader of Berlin and all Prussian communities from 1764 until his passing in 1799. Known as a book and manuscript collector, he founded in his home a library and study hall for rabbis and scholars to come learn by him, and even supported them financially. R. Yosef Teumim, the Pri Megadim, composed most of his books in the house of R. Daniel Yoffe in Berlin, and he mentions and acknowledges him in the prefaces of his books. Another stamp on the same page (covering text): "Beit Midrash of the Ashkenazi Community in London – Jews' College London".

[1], 202 leaves. Title page is not original, and is a photocopy on old paper. 32 cm. Good condition. Stains and light wear. Damage to text on leaf 1 (repaired). Inscriptions and stamps. New, elegant leather binding.

Stefansky Chassidut, no. 605.

Opening price: \$15,000

Estimate: \$20,000-40,000

43. ספר מגיד דבריו ליעקב – קוריץ, תקמ"ד

ספר מגיד דבריו ליעקב, ליקוטי אמרים, מאת המגיד רבי דוב בער ממעזריטש. קוריץ, [תקמ"ד 1784]. מהדורה שניה, עם תוספות מהמחבר.

במהדורה זו נוספו (בששת העמודים האחרונים) יותר מעשרה מאמרים חדשים מאת המחבר, שלא נדפסו במהדורה הראשונה. בשער הספר: "ספר מגיד דבריו ליעקב (אותיות אלו מודגשות בשער, והם סופי תיבות של שם המחבר רבי דוב), והוא לקוטי אמרים... אמרות טהורות... שמעו דבר המלך... מדי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו, ה"ה הרב הגדול החריף ובקי בנגלה ובנסתר, גאון תפארת ישראל, האלקי חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, גולה עמוקים... כבוד מו' דוב בער זללה"ה, שהיה מגיד משרים דק"ק מעזריטש ושאר קהלות...".

הספר, בשתי מהדורותיו, הובא לדפוס על ידי רבי שלמה מלוצק (מחבר ספר "דברת שלמה"), תלמידו המובהק ושאר בשרו של המגיד ממעזריטש. בתחילת הספר כתב רבי שלמה מלוצק שתי הקדמות יסודיות ומפורסמות בעולם החסידות. בראשונה שבהן מספר על רוח הקודש ששרתה על רבותיו - הבעל שם טוב והמגיד ממעזריטש, ועל רום השגותיהם ומדרגותיהם; וכך כותב על רבו המגיד ותורתו: "...ובדבריו הקדושים רמוזים הבנת כמה מאמרים מעץ חיים ומכונת

הארי ז"ל ומזוהר, כידוע לכל שומע אמרותיו הנעימים למאות ולאלפים מגדולי עולם, ונכנסו דבריו בלבם כאש בוערת ונתלהב נפשם לעבודת הבורא... יום ליום יביע אומר... בקדושה ובטהרה ובפרישות... תפלתו ודבורו ה' נשמעת, והקב"ה גזור והוא מבטל... עינינו ראו ולא זר גודל השגת מדרגתו גבוה מאד...".

בהמשך הקדמתו מספר את ששמע מהמגיד על רבו הבעש"ט: "שמעתי מפיו הקדוש ממש שהבעש"ט זלה"ה למד אותי שיחת עופות ושיחת דקלים וכו', וגם למד עמו סודות שמות הקדושים ויחודים, וגם ספר מעין חכמה למד אותי, ואמר לו פירוש על כל תיבה, וגם הראה לי בספר רזיאל אותיות וכתב מלאכים ואמר שלמד אותי כל זה... וגם הראה לי בספר הנ"ל כמה שמות מלאכים, ואמר לי ממש שעי"י שמות אלו ידע הבעש"ט בכל חודש ניסן, בכל שנה, איזה ממונים ממנים על העולם, בכדי לידע איך להתנהג עמו ועל ידו...".

בהמשך ההקדמה מספר המו"ל את התלבטותיו לגבי הדפסת הספר, ועל חילופי דברים עם רבו בעניין: "שאל אותי אדומ"ו זלה"ה למה אין אני כותב מה שאני שומע, והשבתי לו... ראיתי כותבי כתבים ומקצרים מאד מכוונת אדומ"ו... וכותבים לפי הבנתם. ואמר לי אעפ"כ איך שיהיה נכתב, הכל טוב...".

43

[ברבות השנים התפתח פולמוס זוטא, בין ה"חתם סופר" לבעל ה"דברי חיים" מצאנז, על היחס לספר, לגבי הדברים שנדפסו בו על עניין התפלה בנוסח ספרד והארי"י (במהדורה שלפנינו בדף כב/1). החת"ס כותב באחת מתשובותיו (או"ח, סי' טז): "ומה שהעתיק מעלתו מספר לקוטי אמרים, אותו ספר לא נמצא בקהלתנו... דברי הספר הנ"ל כדברי ספר החתום". על כך השיב ה"דברי חיים" באריכות על דבריו (שו"ת דברי חיים, ח"ב, או"ח, סי' ח'): "ובחנם התרעם החתם סופר על ליקוטי אמרים, ואולי מחמת שמחברו ראש קהל חסידים לכן לא נכנסו דבריו באזינו... ובאמת הראת לדעת דליקוטי אמרים לאו מדעתיה דנפשיה אמרה, רק בגזירת עירין פתגמא הגדולים בנגלה ובנסתר קדמוני האחרונים...".

[3], וד דף. 19 ס"מ. מצב טוב. כתמים. קרעים בשוליים במספר דפים, ללא פגיעה בטקסט. פגם הדפסה בדפים ח, לב, לה ו-לח, עם פגיעה בטקסט. חותמת צנזורה בשער. כריכת עור חדשה. סטנסקי חסידות, מס' 325.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

הקדמותיו אלו חזרו ונדפסו בספרו "דברת שלמה" (זולקוה, תר"ח). בהסכמה שנתן ה"חזה" מלובלין לספרו מתייחס להקדמות אלה וכותב: "כבר יצא טבעו בעולם על ידי הקדמה של ספר לקוטי אמרים של מורינו ורבינו הגדול והקדוש מהו' דוב בער ז"ל".

פרטים על עריכת הספר שלפנינו מופיעים אף הם בהקדמה הראשונה. ע"פ המובא שם, הספר נכתב "מכמה כותבים, והעיקר מועתק מכתובת יד הרב המופלג החסיד ועניו הישיש מוהר"ר זאב וואלף מק"ק הראדנא". אמנם, ישנה מסורת שקיבל האדמו"ר ה"צמח צדק" מליובאוויטש, הכותב לגבי המאמר ד"ה "עולת תמיד" (נדפס במהדורה שלפנינו בדף כה/1): "שמעתי שמאמר זה כתב רבינו ז"ל [=האדמו"ר הזקן בעל התניא] בהיותו אצלו".

בהוספות שנוספו במהדורה זו בסוף הספר, הדפיס המו"ל הרה"ק רבי שלמה לוצקר, שאלה שנשאל המגיד על אחד ממאמריו, ומה שהשיב על כך: "ונשאל מן הרב הקדוש בעל המחבר זללה"ה בענין הדרוש שאמר... והשיב הוא זללה"ה...".

החוקר נתנאל לדרברג סבור שלפחות חלקים מהספר נכתבו בידי המגיד בעצמו. לעומת זאת, החוקרת ד"ר רבקה שץ-אופנהיימר סבורה שהכותב המרכזי הוא תלמידו של המגיד, רבי לוי יצחק מברדיטשוב (ראה: לדרברג, השער לאין, עמ' 309-311).

43. Maggid Devarav LeYaakov – Korets, 1784

Maggid Devarav LeYaakov, Likutei Amarim, by the Maggid R. Dov Ber of Mezeritch (Mezhirichi). Korets, [1784]. Second edition, with additions by the author.

This edition includes over ten new essays composed by the author, which were not included in the first edition. The new essays were printed on the final six pages.

The title page states: "The book Maggid Devarav LeYaakov (the last letters of the name of the book are emphasized on the title page, alluding to the name of the author, R. Dov), selected discourses... pure sayings... hearken to the words of the king... every month and every week... from the great and holy Torah scholar.... R. Dov Ber, who was a preacher in Mezeritch and other communities...".

Both editions of this book were brought to print by R. Shlomo of Lutsk (author of Divrat Shlomo), close disciple and relative of the Maggid of Mezeritch. R. Shlomo wrote two comprehensive forewords to the book, which are renowned in the Chassidic world. The first portrays the elevated stature of his teachers, the Baal Shem Tov and the Maggid of Mezeritch, the Divine Inspiration which rested upon them and the lofty levels they reached. He characterizes the teachings of the Maggid as replete with allusions to writings of the Arizal and the Zohar, and describes the power of the Maggid's words to enthuse his many listeners in their worship of G-d.

The foreword continues with an account of the Maggid's testimony on all the kabbalistic teachings and lofty secrets his teacher the Baal Shem Tov taught him, including the language of birds, Holy Names and teachings of the book Razi'el. The author relates that the Maggid showed him in that book some names of angels, testifying that the Baal Shem Tov knew how to use those names to determine every year, in the month of Nisan, which celestial administrators were appointed to govern the world, in order to know how to deal with them.

Later in the foreword, the publisher relates of his hesitance to print the book, and his exchange with his teacher on the matter. When his teacher inquired why he doesn't write down what he hears, he replied that he had seen some who record the rebbe's teachings, but fall very short of his intent, as they write according to their understanding. The rebbe told him to nevertheless record his teachings, assuring him that whatever results would be satisfactory.

These forewords were reprinted in his book Divrat Shlomo (Zhovkva, 1848). In an approbation by the

Choze of Lublin for the book Divrat Shlomo, he relates to these forewords and writes: "His character has already become renowned through the foreword he composed for the book Likutei Amarim by our great master and teacher R. Dov Ber".

The first foreword also contains facts regarding the compilation of the book. It reports that the book was composed by several writers, the main part being copied from the writings of R. Zev Wolf of Horodna. However, the Tzemach Tzedek of Lubavitch was bearer of a tradition that the essay beginning with the words Olat Tamid (printed on p. 29a) was written by the Baal HaTanya when he was by the Maggid.

One of the additions included at the end of this edition is a question which the Maggid was asked on one of his essays, and the response given by the Maggid: "The holy rabbi and author was asked regarding the homily he gave over... and he responded...".

The researcher Netanel Lederberg maintains that at least parts of the book were written by the Maggid himself. In contrast, the researcher Dr. Rivka Schatz-Uffenheimer asserts that the primary writer is the Maggid's disciple, R. Levi Yitzchak of Berditchev (see: Lederberg, HaShaar LeAyin, pp. 309-311).

Over the years, a minor polemic regarding the attitude towards the book evolved between the Chatam Sofer and the Divrei Chaim of Sanz, concerning what is printed in this book about the Sefard and Arizal prayer-rite (p. 25b). The Chatam Sofer wrote to the Divrei Chaim in one of his responsa (Orach Chaim, section 16), that the book Likutei Amarim is not found in his community, but the passage he quoted from it is like "the teachings of the sealed book". To which the Divrei Chaim responded at length (Responsa Divrei Chaim, II, Orach Chaim, section 8), writing that "the Chatam Sofer's displeasure at Likutei Amarim is unfounded, perhaps because its author is a Chassidic leader, his words did not enter his ears...", and that the Likutei Amarim didn't write this on his own accord, rather based on teachings of early scholars well-versed in both revealed and hidden realms of the Torah.

[3], 54 leaves. 19 cm. Good condition. Stains. Marginal tears to several leaves, not affecting text. Printing defect to leaves 8, 32, 35 and 38, affecting text. Censorship stamp on title page. New leather binding.

Stefansky Chassidut, no. 325.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

44

44. ספר נועם אלימלך - מהדורה שניה ונדירה - שקלוב, תק"נ - ספר החסידות הראשון שנדפס בעיר שקלוב

מחזיקים את הספר כסגולה, וישנן מהדורות מיניאטוריות מיוחדות שנדפסו כדי להשתמש בו כקמע לשמירה ולהצלחה. רבים נוהגים להניחו כסגולה וכשמירה למראשות החולים כדי שיחלימו במהרה וינצלו מכל פגע רע. ידועה סגולת הספר לישועות יולדות המתקשות בלדתן [בכמה ממחלקות הלידה בבתי החולים היהודיים בעולם, נמצאים בחדרי הלידה ספרי נועם אלימלך (נתונים בנרתיקי קטיפה), המונחים שם לשם סגולה ללידות קלות]. סגולה זו כבר מוזכרת בספר "שלחן מלכים" לרבי משה צבי נדא מקליוווארדין הכותב בדיני יולדת: "וכבר נתפשט המנהג להניח ספר מכורך במפה תחת ראש האשה שאחזה צירי לידה - ונוהגים להניח ספר הקדוש נעם אלימלך וספר הקדוש אור החכמה" (דף לח/2-לט/1, מהדורת ברגס, תרצ"א).

[1], א, ג-פט, ע-צז; יט דף. חסר דף השער. מצב בינוני. חיתוך דפים לא אחיד. שוליהם הפנימיים של כל הדפים שוחזרו ושוקמו בהדבקה ובמילוי נייר. כתמים ובלאי. כתמי רטיבות. נזקי עש. חיתוך דפים בשוליים עם פגיעה בטקסט במספר דפים. קרעים משוקמים בדף האחרון ובמקומות בודדים נוספים, ללא חיסרון בטקסט. פגמים עם פגיעות קלות בטקסט. כריכת עור חדשה.

סטטוס: ספר חסידות, מס' 375.

לפנינו ספר החסידות הראשון שנדפס בעיר שקלוב, שהיתה באותן השנים מעוז המתנגדים לחסידות. הביבליוגרף חיים ליברמן בספרו 'אהל רח"ל' (א, עמ' 177-176) כותב כי "הוצאה זו היא מסתמא בין תקמ"ט לתקנ"ד", ומעיר על התופעה המעניינת שבדפסת ספר חסידות בשקלוב של אותם ימים. לפי דבריו, כמעט ולא נדפסו ספרי חסידות בשקלוב, למעט ספרי חב"ד בודדים שנדפסו לאחר שנת תקס"ג. בסוף דבריו הוא מעלה השערה כי יתכן שמהדורה זו נדפסה במיוחד בשביל יהודי גליציה ומקום הדפוס הוסתר כדי שיהיה קל יותר להעביר את הספר בגבול, ומאחר והאיסור על הדפסת ספרי קבלה בגליציה הוטל רק בשנת תקנ"ד, מעלה ליברמן השערה נוספת שאולי נדפס הספר לאחר תקנ"ד (בעקבותיו נרשם במפעל הביבליוגרפיה - רשומה 000313521 - תאריך משוער: תקנ"ה בערך; אך בשאר המקומות נרשמה השנה תק"נ).

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$20,000-40,000

ספר נועם אלימלך, מאמרי חסידות על התורה, מאת רבי אלימלך מליז'נסק, עם ליקוטי שושנה ו"אגרת הקדוש". [שקלוב, תק"נ 1790 בקיבוץ]. [דפוס אריה ליב בן שניאור פייבש]. מהדורה שניה.

מהדורה נדירה של הספר "נועם אלימלך", שנדפסה בשקלוב, כנראה בין השנים תקמ"ט-תקנ"ד.

הספר הקדוש "נועם אלימלך" היה מראשוני ספרי החסידות, ונחשב עד היום לאחד מספרי היסוד של תורת החסידות. דברות קודש אלה כתבם בנו של רבי אלימלך, הרה"ק רבי אלעזר, אשר הראם לאביו הגדול שהסכים להדפיסם. בספר זה הועלו עיקרי שיטות של רבי אלימלך מליז'נסק בתורת החסידות, טהרת המחשבה והדבקות בהש"ת. חמשה תלמידים היו לרבי אלימלך מליז'נסק, ומהם התפשטה תורת החסידות בכלל ישראל: ה"חזה" מלובלין, המגיד מקוזניץ, רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא, רבי אייזיק מקאליב ורבי מנדל מרימנוב.

מאז צאתו לאור נתקדש הספר בעיני כל, עד אשר תלמיד המחבר רבי מנדל מרימנוב היה אומר שרק ביום השישי לאחר הטבילה לכבוד שבת קודש אפשר להבין קצת ברעיונותיו הנעלים והטהורים. המגיד מקוזניץ לא היה מקבל את השבת עד שהיה מעיין בספרו של רבו (אנצ"י לחסידות, א, עמ' רלו). המגיד מקוזניץ אף אמר שהרבי ר' אלימלך היה מתגלה - לאחר פטירתו - אל תלמידו רבי נפתלי מרופשיץ, כדי ללמדו את הספר נועם אלימלך (אגרא דבי הילול, אשדוד תשנ"ט, עמ' רנ). בעל ה"דברי חיים" מצאנו אמר פעם, שהוא יכול לעשות פירוש על הספר נועם אלימלך כדרך שעשה הבית וסוף על הטור, שכל כך הרבה עמקות מונח בה (אגרא דבי הילול, אשדוד תשנ"ט, עמ' רלה). האדמו"ר רבי אליעזר מדזיקוב "ראה פעם אחת בחלומו בית מלא ספרים... ואמר לו שספר הזה הוא ס' נועם אלימלך, וכל הספרים שרואה בבית הזה הם פירושים על הספר נועם אלימלך" (אהל אלימלך, עמ' 80, אות קצג). הרב הקדוש רבי אייזיק מקאליב "כתב כמה מאות ניירות פירוש על ספר הקדוש נועם אלימלך, ושמע בת קול איך ההבט בפנשך עוז לעשות פירוש על הנועם אלימלך, הלא מלאכים ושרפים מייגיעים את עצמם להבין אות אחת או תיבה אחת בספר הקדוש" (אהל אלימלך, שם, אות קצד).

ספר זה נדפס במהדורות רבות (עד שנת תשמ"ב נדפסו ממנו למעלה מחמישים מהדורות, ומאז נדפסו ממנו עוד עשרות מהדורות). רבים

44. Noam Elimelech – Second, Rare Edition – Shklow, 1790 – First Chassidic Book Printed in Shklow

Noam Elimelech, Chassidic essays on the Torah, by R. Elimelech of Lizhensk, with Likutei Shoshana and Igeret HaKodesh. [Shklow: Aryeh Leib son of Shneur Phoebus, ca. 1790]. Second edition.

Rare edition of the Noam Elimelech, printed in Shklow, presumably between 1789 and 1794.

The Noam Elimelech was one of the first Chassidic books, and is considered until this day to be one of the fundamental works on Chassidism. The teachings were recorded by the son of R. Elimelech of Lizhensk, R. Elazar, who showed them to his father and received his permission to print them. The book contains the essential part of the teachings of R. Elimelech of Lizhensk on Chassidism, purity of thought and attachment to G-d. R. Elimelech had five disciples, who disseminated Chassidism to the Jewish people: the Chozeh of Lublin, the Maggid of Kozhnitz, R. Avraham Yehoshua Heshel of Apta, R. Izek of Kaliv and R. Mendel of Rymanów.

Since its publishing, the book was deemed sacred to all, to the extent that the author's disciple R. Mendel of Rymanów stated that only on Friday after immersing in honor of Shabbat is one able to grasp a little of the pure and lofty thoughts it contains. The Maggid of Kozhnitz would not welcome the Shabbat before he had studied his teacher's book (Encyclopedia L'Chassidut, I, p. 236). He would say that R. Elimelech would appear – after his passing – to his disciple R. Naftali of Ropshitz, to teach him Noam Elimelech (Igra Debei Hilulei, Ashdod 1999, p. 250). The Divrei Chaim of Sanz once remarked that he could compose a commentary on the Noam Elimelech just like the Beit Yosef did on the Tur, since it contained such profundity (Igra Debei Hilulei, Ashdod 1999, p. 235). Rebbe Eliezer of Dzikov once saw in a dream a house full of books, about which he was told that one book was the Noam Elimelech, and all the other books the house was filled with were commentaries to the Noam Elimelech (Ohel Elimelech, p. 80, section 193). R. Izek of Kaliv, after writing several hundreds of papers of commentary to the Noam Elimelech, heard a Divine Voice asking how he had the audacity to write a commentary to the Noam Elimelech, of which even angels and other celestial beings struggle to understand even one word or letter (Ohel Elimelech, p. 80, section 194).

This book was reprinted in numerous editions (until 1982, it had been printed in over 50 editions, and

since then in dozens more). Many keep the book as a segulah, and some special miniature format editions were published to serve as amulets for protection and success. Many put it at the head of an ill person as a segulah and protection, for a speedy recovery and to be saved from any misfortune. This book is known to be a segulah for women experiencing difficult labor (several Jewish hospitals throughout the world have a Noam Elimelech placed in a velvet pouch in the delivery rooms as segulah for easy births). This segulah is already mentioned in Shulchan Melachim by R. Moshe Tzvi Landau of Kleinwardein, who writes in the laws pertaining to women giving birth: "And the custom of placing a holy book wrapped in a cloth under the head of a women in labor has already become widespread – and the custom is to place the books Noam Elimelech and Or HaChochma" (pp. 38b-39a, Beregsaz 1931 edition).

[1], 1, 3-89, 70-97; 19 leaves. Lacking title page. Fair condition. Uneven edges. Inner margins of all leaves repaired with paper. Stains and wear. Dampstains. Worming. Margins trimmed, with damage to text of several leaves. Tears to final leaf and in a few other places (repaired), not affecting text. Damage, slightly affecting text. New leather binding. Stefansky Chassidut, no. 375.

This is the first Chassidic book printed in Shklow, which in those days was the stronghold of opponents to Chassidism. The bibliographer Chaim Lieberman in his book Ohel Rachel (I, pp. 176-177) writes that this edition was probably published between 1789 and 1794, and calls our attention to the interesting phenomenon of printing a Chassidic book in Shklow of that time. He asserts that almost no Chassidic books were printed in Shklow, apart from a few Chabad books printed after 1803. At the end of his thesis, he suggests that this edition may have been printed especially for Galician Jewry, and the place of printing was concealed to enable the book to be smuggled over the border more easily. Since the prohibition of printing kabbalistic books in Galicia was only enacted in 1794, he surmises that the book may have been printed only after 1794 (based on this, listing 000313521 of the Bibliography of the Hebrew Book gives the estimated date of 1795; other places however record the year of printing as 1790).

Opening price: \$10,000
Estimate: \$20,000-40,000

45. ספר נועם אלימלך – סלאוויטא, תקנ"ד – דפוס רבי משה שפירא – עם הסכמת הרב הקדוש רבי זושא מאניפולי, אחי-המחבר

הספר נועם אלימלך" (אהל אלימלך, עמ' 80, אות קצג). הרב הקדוש רבי אייזיק מקאליב "כתב כמה מאות ניירות פירוש על ספר הקדוש נועם אלימלך, ושמע בת קול איך הרהבת בנפשך עוז לעשות פירוש על הנועם אלימלך, הלא מלאכים ושרפים מייגעים את עצמם להבין אות אחת או תיבה אחת בספר הקדוש" (אהל אלימלך, שם, אות קצד).

ספר זה נדפס במהדורות רבות (עד שנת תשמ"ב נדפסו ממנו למעלה מחמישים מהדורות, ומאז נדפסו ממנו עוד עשרות מהדורות). רבים מחזיקים את הספר כסגולה, וישנן מהדורות מיניאטוריות מיוחדות שנדפסו כדי להשתמש בו כקמע לשמירה ולהצלחה. רבים נוהגים להניחו כסגולה וכשמירה למראשות החולים כדי שיחלימו במהרה וינצלו מכל פגע רע. ידועה סגולת הספר לישועת יולדות המתקשות בלדתן [בכמה ממחלקות הלידה בבתי החולים היהודיים בעולם, נמצאים בחדרי הלידה ספרי נועם אלימלך (נתונים בנרתיקי קטיפה), המונחים שם לשם סגולה ללידות קלות]. סגולה זו כבר מוזכרת בספר "שלחן מלכים" לרבי משה צבי לנדא מקליינווארדין הכותב בדיני יולדת: "וכבר נתפשט המנהג להניח ספר מכורך במפה תחת ראש האשה שאחזוה צירי לידה - ונוהגים להניח ספר הקדוש נועם אלימלך וספר הקדוש אור החכמה" (דף לח/2 - לט/1, מהדורת ברגסט, תרצ"א).

המביא לבית הדפוס של מהדורה זו, הרב הקדוש רבי ישראל אברהם אב"ד טשערני-אוסטראה (תקל"ב בערך-תקע"ד). אביו רבי זושא מהאניפולי אמר עליו שהוא נשמת חזקיהו מלך יהודה. חתנו וממלא מקומו של הרב הקדוש רבי זאב וואלף מטשערני-אוסטראה, מגדולי תלמידי המגיד ממעזריטש ולאחר מכן מראשי הישוב החסידי בעיה"ק טבריה. כשעלה חותנו לארץ הקודש, בשנת תקנ"ח, נבחר רבינו כממלא מקום חותנו הקדוש. אחרי פטירתו בגיל מ"ב שנה, המשיכה אלמותו הרבנית בהנהגת החסידים, ובניהול "שולחנות" כאדמו"ר [כששבת מחותנם רבי מרדכי מטשרנוביל בעירה, הלך לסעודה שלישית שלה]. הרבנית נהרגה ברעש האדמה בטבריה בשנת תקצ"ז ומנו"כ בטבריה סמוך לאביה הרה"ק רבי וואלף מטשערני. בתו היתומה נתגדלה בבית הרב הקדוש רבי מרדכי מטשרנוביל ונישאה לבנו של הרב הקדוש רבי דוד מטולנא. מצאצאיה נסתעפו אדמו"רי בית טולנא. מלבדה הניח אחריו ארבעה בנים, שאחד מהם היה חתנו של הרב הקדוש רבי משה שפירא אב"ד סלאוויטא.

פב, פד-קנ"ד (שיבוש בספירת הדפים, ללא חסרון). 18 ס"מ. מצב משתנה בין הדפים. רוב הדפים במצב בינוני או בינוני-טוב. מספר דפים במצב בינוני-גרוע. כחציו של דף השער חסר ושוחזר בצילום והדבקה. כתמים. בחלק מהדפים: קרעים, פגמים ופגעי עש, עם פגיעות בטקסט, משוקמים באופן מקצועי. כתמים כהים במספר דפים, עם פגיעה בטקסט. כריכת עור חדשה. 376.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$15,000-20,000

ספר נועם אלימלך, מאמרי חסידות על התורה, מאת רבי אלימלך מליז'נסק, עם ליקוטי שושנה ו"אגרת הקודש". סלאוויטא, [תקנ"ד 1794]. [דפוס רבי משה שפירא]. מהדורה שלישית.

המביא לבית הדפוס היה רבי ישראל אברהם אב"ד טשארני-אוסטראה, בנו של רבי זושא מאניפולי, ובן-אחיו של המחבר רבי אלימלך מליז'נסק. מעבר לשער, שלוש הסכמות חשובות מאת גדולי החסידות: הסכמת רבי יעקב שמשון משפיטובקה (המזכיר בהסכמתו את המדפיס רבי משה שפירא: "הרבני המופלג החכם השלם מה"ו משה בן של קדושים בוצינא קדישא מה"ו פנחס"); הסכמת רבי זושא מאניפולי אבי המו"ל ואחי המחבר (הסכמה זו נדפסה לראשונה במהדורה זו, ואילו בהוצאה הראשונה של ה"נועם אלימלך" שנדפסה בלמברג, רבי זושא אינו נמנה עם המסכימים), והסכמת רבי אריה ליב אב"ד וואלטיסק.

אחרי ההסכמות נדפסה הקדמת בן המחבר האדמו"ר רבי אלעזר וויסבלום, הכותב בתוך דבריו דברי תפילה וברכה מעניינים: "...למען כבוד שמך הגדול תעשה ותקיים נא כל הברכות אשר תמיד על פה כבוד אבי מ"ו הורגלו להיות מברך ישראל ולמסור נפשו עליהם בכל עת ולבטל מהם גזירות רעות בתפילתו הנאמנה במסירת נפשו..." [הקדמה זו הושמטה בחלק מן המהדורות הבאות. בספר "אהל שלמה" לתולדות האדמו"ר רבי שלמה מראדומסק (חלק ב', פיעטרקוב, תרצ"ה, עמ' לא), הביא כי הקדמה זו היתה חביבה במיוחד על האדמו"ר בעל "תפארת שלמה" מראדומסק, "כמעט ככל הספר נועם אלימלך". האדמו"ר אף פנה למדפיסים וביקש שידיפסו את הספר עפ"י דפוס סלאוויטא שבו מופיעה הקדמה זו]. הספר הקדוש "נועם אלימלך" היה מראשוני ספרי החסידות, ונחשב עד היום לאחד מספרי היסוד של תורת החסידות. דברות קודש אלה כתבם בנו מה"ק רבי אלעזר, אשר הראם לאביו הגדול והסכים להדפיסם. בספר זה הועלו עיקרי שיטתו של רבי אלימלך מליז'נסק בתורת החסידות, טהרת המחשבה והדבקות בהש"ת. חמשה תלמידים היו לרבי אלימלך מליז'נסק, ומהם התפשטה תורת החסידות בכלל ישראל: ה"חזוה" מלובלין, המגיד מקוזניץ, רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא, רבי אייזיק מקאליב ורבי מנדל מרימנוב.

מאז צאתו לאור נתקדש הספר בעיני כל, עד אשר תלמיד המחבר רבי מנדל מרימנוב היה אומר שרק ביום השישי לאחר הטבילה לכבוד שבת קודש אפשר להבין קצת ברעיונותיו הנעלים והטהורים. המגיד מקוז'ניץ לא היה מקבל את השבת עד שהיה מעיין בספרו של רבו (אנצ"י לחסידות, א, עמ' רלו). המגיד מקוז'ניץ אף אמר שהרבי ר' אלימלך היה מתגלה - לאחר פטירתו - אל תלמידו רבי נפתלי מרופשיץ, כדי ללמדו את הספר נועם אלימלך (אגרא דבי הילולי, אשדוד תשנ"ט, עמ' רנ). בעל ה"דברי חיים" מצאנו אמר פעם, שהוא יכול לעשות פירוש על הספר נועם אלימלך כדרך שעשה הבית יוסף על הטור, שכל כך הרבה עמקות מונח בזה (אגרא דבי הילולי, אשדוד תשנ"ט, עמ' רלה). האדמו"ר רבי אליעזר מדזיקוב "ראה פעם אחת בחלומו בית מלא ספרים... ואמרו לו שספר הזה הוא ס' נועם אלימלך, וכל הספרים שרואה בבית הזה הם פירושים על

45a

was published to serve as amulets for protection and success. Many put it at the head of an ill person as a segulah and protection, for a speedy recovery and to be saved from any misfortune. This book is known to be a segulah for women experiencing difficult labor (several Jewish hospitals throughout the world have a Noam Elimelech placed in a velvet pouch in the delivery rooms as segulah for easy births). This segulah is already mentioned in Shulchan Melachim by R. Moshe Tzvi Landau of Kleinwardein, who writes in the laws pertaining to women giving birth: "And the custom of placing a holy book wrapped in a cloth under the head of a women in labor has already become widespread – and the custom is to place the book Noam Elimelech and Or HaChochma" (pp. 38b-39a, Beregsaz 1931 edition). The publisher of this edition, R. Yisrael Avraham Rabbi of Cherny-Ostrov (ca. 1772-1814), was pronounced by his father, R. Zusha of Anipoli, to have the soul of Chizkiyahu, king of Yehuda. A son-in-law and successor of R. Zev Wolf of Cherny-Ostrov, a foremost disciple of the Maggid of Mezeritch and leader of the Chassidic community in Tiberias. When his father-in-law immigrated to Eretz Israel, in 1798, he was appointed

his successor. After his passing at the age of 42, his widow the Rebbetzin continued leading the Chassidim, managing the Tish like a rebbe (their mechutan R. Mordechai of Chernobyl attended her Shabbat in their town). She was killed in the earthquake which devastated Tiberias in 1837, and was buried there close to her father R. Zev Wolf of Cherny-Ostrov. Their orphaned daughter was raised by R. Mordechai of Chernobyl and married the son of R. David of Tolna, bearing descendants who were the rebbes of the Tolna dynasty. R. Yisrael Avraham also left behind four sons, one of whom was a son-in-law of R. Moshe Shapira, rabbi of Slavita. 82, 84-150 leaves (mispagination, no lacking leaves). 18 cm. Condition varies. Most leaves in fair or fair-good condition. Several leaves in fair-poor condition. Half of title page lacking, replaced in photocopy. Stains. Tears, damage and worming to some leaves, affecting text, professionally restored. Dark stains to several leaves, affecting text. New leather binding. Stefansky Chassidut, no. 376. Opening price: \$10,000 Estimate: \$15,000-20,000

45. Noam Elimelech – Slavita, 1794 – Printed by Rabbi Moshe Shapira – With the Approbation of Rabbi Zusha of Anipoli, Brother of the Author

Noam Elimelech, Chassidic essays on the Torah, by R. Elimelech of Lizhensk, with Likutei Shoshana and Igeret HaKodesh. Slavita: [R. Moshe Shapira, 1794]. Third edition.

The publisher of this edition, R. Yisrael Avraham Rabbi of Cherny-Ostrov, was the son of R. Zusha of Anipoli and nephew of the author R. Elimelech of Lizhensk (Leżajsk). Three important approbations from Chassidic leaders are printed on the verso of the title page: Approbation by R. Yaakov Shimshon of Shepetivka (with mention of the printer R. Moshe Shapira); approbation by R. Zusha of Anipoli, father of the publisher and brother of the author (this approbation was first published in this edition, while in the first edition of Noam Elimelech printed in Lemberg, R. Zusha's approbation does not appear); and an approbation by R. Aryeh Leib, rabbi of Volochysk.

A foreword by the author's son Rebbe Elazar Weisblum is printed after the approbations, and it includes noteworthy prayers that the blessings his father regularly accorded the Jewish people should be fulfilled. This foreword was omitted from some of the subsequent editions. Ohel Shlomo, biography of Rebbe Shlomo of Radomsk (part II, Piotrków, 1935, p. 31), cites that this introduction was particularly cherished by the Rebbe of Radomsk, the Tiferet Shlomo, "almost like the entire Noam Elimelech". The Rebbe also requested of printers to print the book according to the Slavita edition which includes this foreword.

The Noam Elimelech was one of the first Chassidic books, and is considered until this day to be one of the fundamental works on Chassidism. The teachings were recorded by his son, R. Elazar, who showed them to his father and received his permission to print them. The book contains the essential part of the doctrine of R. Elimelech of Lizhensk on Chassidism, purity of thought and attachment to G-d. R. Elimelech had five disciples, who disseminated Chassidism to the Jewish people: the Chozeh of Lublin, the Maggid of Kozhnitz, R. Avraham Yehoshua Heshel of Apta, R. Izek of Kaliv and R. Mendel of Rymanów.

Since its publishing, the book was deemed sacred to all, to the extent that the author's disciple R. Mendel of Rymanów stated that only on Friday after immersing in honor of Shabbat is one able to grasp a little of the pure and lofty thoughts it contains. The Maggid of Kozhnitz would not welcome the Shabbat before he had studied

45b

his teacher's book (Encyclopedia L'Chassidut, I, p. 236). He would say that R. Elimelech would appear – after his passing – to his disciple R. Naftali of Ropshitz, to teach him Noam Elimelech (Igra Debei Hilulei, Ashdod 1999, p. 250). The Divrei Chaim of Sanz once remarked that he could compose a commentary on the Noam Elimelech just like the Beit Yosef did on the Tur, since it contained such profundity (Igra Debei Hilulei, Ashdod 1999, p. 235). Rebbe Eliezer of Dzikov once saw in a dream a house full of books, he was told that one book was the Noam Elimelech, and all the other books the house was filled with were commentaries to the Noam Elimelech (Ohel Elimelech, p. 80, section 193). R. Izek of Kaliv, after writing several hundreds of papers of commentary to the Noam Elimelech, heard a Divine Voice asking how he had the audacity to write a commentary to the Noam Elimelech, of which even angels and other celestial beings struggle to understand even one word or letter (Ohel Elimelech, p. 80, section 194).

This book was reprinted in numerous editions (until 1982, it had been printed in over 50 editions, and since then in dozens more). Many keep the book as a segulah, and some special miniature format editions

46

46. ספר מבשר צדק (זלוטשוב) – מהדורה ראשונה – דובנא, תקנ"ח

ספר מבשר צדק, על התורה, מאת רבי יששכר דוב בער מגזע צבי אב"ד זלוטשוב, תלמיד המגיד ממזריטש ורבי יחיאל מיכל מזלוטשוב. דובנא, [תקנ"ח 1798]. מהדורה ראשונה. המחבר היה ידיד נעוריו ובן-דודו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב, עמו התיידד בעת שהתגוררו יחדיו בעיר לוברטוב. רבי יששכר בער ורבי לוי יצחק היו נשואים לבנות דודות ממשפחת פרץ מלוברטוב (שהיו מצאצאי גולי ספרד). רבי יששכר בער נשא את בתו של רבי צבי הירש פרץ, ורבי לוי יצחק נשא את בתו של רבי ישראל פרץ מלוברטוב. רבי לוי יצחק וידידו רבי יששכר בער התקרבו יחדיו לחסידות בעקבות קרוב משפחתם רבי אריה ליבוש פרץ (בעל "בית פרץ").

רבי יששכר בער נתמנה לימים לאב"ד זלוטשוב, הקים בה ישיבה ועמד "שנ"ת עם גדולי דורו. בין תלמידיו היה רבי חיים מטשרנוביץ בעל "סידורו של שבת", המספר בספרו "ארץ החיים" על רוח הקודש שראה אצל רבו. רבי יששכר בער עלה לארץ ישראל והגיע לצפת בחודש שבט שנת תקנ"ה. נפטר בחודש אב של אותה שנה, ונקבר בצפת סמוך לקבר האלשיך הקדוש, כאשר על מצבתו נכתב: "פ"נ הגאון האמיתי חסיד ועניו". זכרו נתקדש בקהל החסידים ורבי יצחק אייזיק מקומרא העיד עליו, שמימו לא פגם אפילו בגימה מועטת בצלם אלקים, והיה מספר על כך סיפור נס ופלא שארע עמו בעת נסיעתו לארץ ישראל (ראה: נתיב מצוותיך, שביל א, אות יג). מספריו: "מבשר צדק" על התורה [שזכה ליותר משש מהדורות], וספר "בת עיני", שו"ת וחיודשי ש"ס.

[2], נד, [2] דף. 19.5 ס"מ. נייר עבה. מצב טוב-בינוני. כתמים. כתמי רטיבות כהים. פגמים קלים במספר דפים. חתימות וחותמות. כריכת עור חדשה, מפוארת. סטפנסקי חסידות, מס' 321.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$3000-5000

46. Mevaser Tzedek (Zlotchov) – First Edition – Dubno, 1798

Mevaser Tzedek on the Torah, by R. Yissachar Dov Ber MiGeza Tzvi, rabbi of Zlotchov (Zolochiv), disciple of the Maggid of Mezeritch and R. Yechiel Michel of Zlotchov. Dubno, [1798]. First edition.

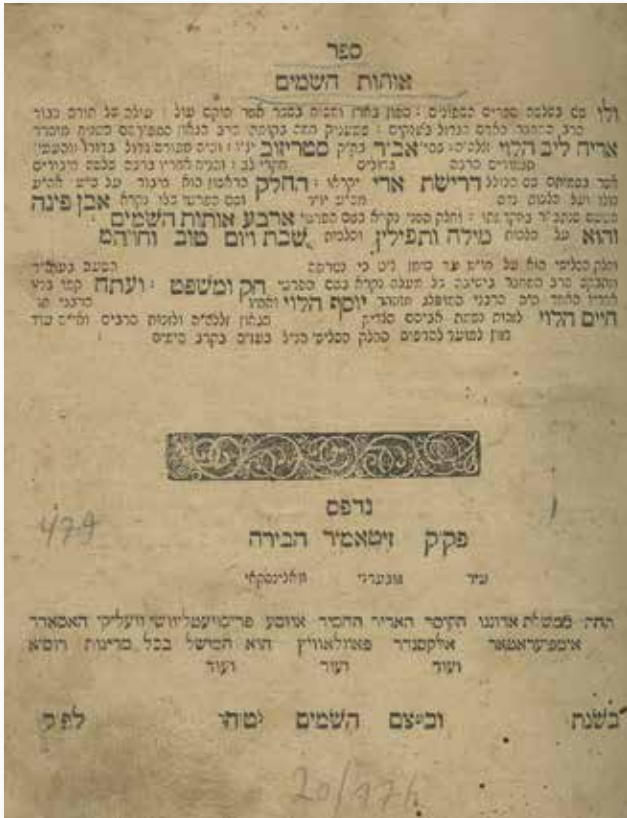
The author was a friend and cousin of R. Levi Yitzchak of Berditchev. Their acquaintance began when they were both residing in Lubartów, when R. Yissachar Ber and R. Levi Yitzchak married cousins from the Peretz family in Lubartów (descendants of Spanish exiles). R. Yissachar Ber married the daughter of R. Tzvi Hirsh Peretz, while R. Levi Yitzchak married the daughter of R. Yisrael Peretz of Lubartów. R. Levi Yitzchak and R. Yissachar Ber were both drawn close to Chassidism together, through their relative R. Aryeh Leibush Peretz (author of Beit Peretz).

R. Yissachar Ber was later appointed rabbi of Zlotchov and established a yeshiva there. He exchanged halachic correspondence with leading Torah scholars of his times. One of his disciples was R. Chaim of Czernowitz, author of Sidduro shel Shabbat, who describes in his book Eretz HaChaim the Divine Inspiration he witnessed in his teacher. R. Yissachar Ber immigrated to Eretz Israel, settling in Safed in Shevat 1795. He passed away in Av that same year, and was buried in Safed close to the Alshech. His epitaph reads: "Here lies the true Torah scholar, pious and humble". His memory was sanctified amongst Chassidim, and R. Yitzchak Eizik of Komarno testified that he never damaged his G-dly image, not even with the smallest blemish, and he would relate on this topic a wondrous account which took place during R. Yissachar Ber's journey to Eretz Israel (see: Netiv Mitzvotcha, path I, section 13). His books include Mevaser Tzedek on the Torah (reprinted in over six editions), and Bat Ayin – responsa and Talmudic novellae.

[2], 54, [2] leaves. 19.5 cm. Thick paper. Good-fair condition. Stains. Dark dampstains. Minor damage to several leaves. Signatures and stamps. New, elegant leather binding.

Stefansky Chassidut, no. 321.

Opening price: \$1000
Estimate: \$3000-5000

47

47. ספר אותות השמים, לרבי אריה ליב מסטריזוב, רבו של ה"ישמח משה" - זיטומיר, תקס"ה

ספר אותות השמים - דרישת ארי, על שלחן ערוך, חלק א': הלכות מילה ותפילין, שבת, יו"ט וחזה"מ. חלק ב': הלכות נדה. מאת האדמו"ר רבי אריה ליב הלוי אב"ד סטריזוב. זיטומיר, תקס"ה [1805]. ללא שם מדפיס.

הסכמות מרבי לוי יצחק מברדיטשוב, מהמגיד רבי ישראל מקוזניץ, ומתלמיד המחבר האדמו"ר רבי משה טייטלבוים (בעל "ישמח משה").

המחבר המקובל הקדוש רבי אריה ליב הלוי (תצ"ו-תקס"ג, אנציקלופדיה לחסידות, א, עמ' נח), מגדולי החסידות, אב"ד סטריזוב וקהילות נוספות. בעל הספרים "דרישת הארי", "אותות השמים" ו"אבן פינה" על שו"ע אבן העזר. המגיד מקוזניץ כותב עליו בהסכמתו לספר שלפנינו: "...מכירו הייתי לשעבר בבית פ"ק וראיתי שהיה רב גדול בישראל...". רבי אריה ליב היה רבו המובהק של בן-דודו האדמו"ר רבי משה טייטלבוים בעל "ישמח משה", הכותב עליו בהסכמתו לספר שלפנינו: "האדם הגדול בענקים... מורי ורבי וש"ב ב"ד הרב הגאון האמיתי החסיד". רבי לוי יצחק מברדיטשוב כותב עליו בהסכמה לספר שלפנינו: "כל ימיו לא מש מתוך אוהל של תורה ושם לילות כימים... ולמד תורת ה' לשמה, וצלל במים אדירים בים התלמוד והפוסקים לאסוקי לשמעתתא אליבא דהלכתא...".

הגאון רבי יוסף שאול נתנזון בעל ה"שואל ומשיב", כותב בהסכמתו לשו"ת "השיב משה" לבעל ה"ישמח משה": "הוא [=בעל ה"ישמח משה"] היה תלמיד הגאון הקדוש בעל המחבר ספר דרישת ארי על אבן העזר, וכפי הראות ממנו למד נגלה ונסתר, כי הגאון בעל דרישת ארי ז"ל ידיו רב לו עשר ידות בתורה ובחסידות, והגאון הנ"ל כל רז לא אניס ליה,

ומשה [=בעל ה"ישמח משה] קיבל תורה וקבלה מעשית מהגאון הצדיק הלז".

בני המחבר כותבים בהקדמתם על שמו המעניין של החיבור "אותות השמים", שאינם יודעים את טעמו של אביהם המחבר שקרא לספרו כך, אך וודאי עשה זאת מסיבה מסוימת: "ידענו נאמנה שודאי הי' מדייק בשמ[יה]... ובודאי טעמו של אבינו ז"ל כמוס עמדו ואין אתנו יודע על מה". הם מוסיפים כי שמעו על כך מתלמידו הקדוש בעל ה"ישמח משה" ששמע מפיו כי חיבר את חיבורו וקרא את שמותיהם על פי תורת הנסתר: "רק זאת באזינו שמענו מפי תלמידו ה"ה כבוד הרב הגאון בצינא קדישא חסידא ופרישא מו"ה משה נ"י אב"ד ור"מ דק"ק שינאווי והעיד ששמע מפי אבינו ז"ל שכוונתו בחבורי[ו] הג' ספרים בסידר[!], חיבוריהם ושמותיהם הכל עפ"י נסתר וכבוד ה' הסתר דבר...".

צג, יח דף. 19.5 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים. סימני עש בדף השער ובדפים נוספים, עם פגיעות קלות בטקסט. חיתוך דפים גס במספר דפים, באחד מהם פגיעה קלה בטקסט. חותמת ורישום צנזור בדף ג. כריכה חדשה. קודם הקמת הדפוס של משפחת שפירא מסלאוויטא בזיטומיר בשנת תר"ז, נדפסו בזיטומיר ספרים בודדים בלבד, בראשית המאה ה-19 (בשנים תקס"ד-תקס"ה), בהם מספר ספרי חסידות. לפנינו אחד מן הספרים הראשונים שנדפסו בזיטומיר. סטנפסקי חסידות, מס' 36.

פתיחה: \$1000

הערכה: 3000-5000

**48. ספר קדושת לוי – זולקווא, תקס"ו – מהדורה שנייה
שנדפסה בחיי המחבר**

ספר קדושת לוי, מאמרים בדרך החסידות, מאת רבי לוי יצחק מברדיטשוב. זולקווא, תקס"ו [1806]. מהדורה שנייה שנדפסה בחיי המחבר, עם "הסכמת" המחבר רבי לוי יצחק מברדיטשוב למהדורה זו, ועם הסכמת רבי יעקב אורנשטיין אב"ד לבוב, בעל ה"ישועות יעקב".

הספר כולל את ה"קדושות" על חנוכה ופורים, מאמר "כללות הניסים", ביאורים על אגדות "סבי דבי אתונא", וחידושים בהלכה ואגדה מאבי המחבר ומבני המחבר.

במהדורה זו נדפסו המאמרים באותה מתכונת של המהדורה הראשונה של "קדושת לוי" (סלאוויטא, תקנ"ח), ונוספו בה הסכמות מהמחבר ומבעל ה"ישועות יעקב", וכן הקדמת המו"ל, המספר בהקדמתו כי המחבר רבי לוי יצחק ביקש ממנו להדפיס את המהדורה הזו, לאחר שספרי המהדורה הראשונה אזלו מהשוק.

מהדורה זו נדפסה בתוך שנת האבל על פטירת בן המחבר, רבי מאיר מברדיטשוב, בעל "כתר תורה", שנפטר בכ"ט תשרי תקס"ו. לאור זאת נעשו במהדורה זו שינויים קלים. במהדורה הראשונה נדפס בדף השער: "וכמה חידושי מבני הנעימי... ומהר"ר מאיר נ"י", ואילו במהדורה שלפנינו נדפס: "...ומהר"ר מאיר זלה"ה". כמו"כ בדף לז/1 (מהספירה הראשונה) נוספה המילה "זלה"ה" לשמו של רבי מאיר. שינוי נוסף נעשה במהדורה זו על ידי הצנזורה, שהשמיטה את השורות האחרונות של הספר בהן מדובר על ענייני גיור.

חלק זה של הספר "קדושת לוי" נדפס במהדורתו הראשונה (סלאוויטא, תקנ"ח) ע"י רבי לוי יצחק מברדיטשוב בעצמו. הספר נקרא כך על שם מאמרי ה"קדושות" על חנוכה ופורים שמהווים את עיקר הספר. במתכונת זו נדפסו המהדורה הראשונה, והמהדורה השנייה – שלפנינו. כשנה לאחר פטירת רבי לוי יצחק הוציאו בניו ונכדיו מהדורה נוספת של הספר (ברדיטשוב, תקע"א), והוסיפו לו חידושים על פרשיות התורה, מתוך הכתבים שהשאיר אחריו המחבר. מאז זכה הספר למהדורות רבות במתכונותו המורחבת. בתקופה מאוחרת יותר הופיע גם חלק שלישי של הספר, על פרקי אבות, שנמצא בעזבונו של המגיד מקוז'ניץ. לפי המקובל, הספר נכתב בידי רבי לוי יצחק עצמו, וזאת בניגוד לרוב ספרי החסידות הראשונים שנכתבו בידי תלמידיהם של הצדיקים. מסופר כי האדמו"ר בעל "מנחת אלעזר" ממונקאטש נהג להתייגע בקריאת הספר ולהתעכב בקריאתו זמן, וזאת מפני שב"ספר הקדוש קדושת לוי בו טמון ברמז כמעט כל כתבי האר"י וכל תיבה ותיבה בנויה ומשוכללת על יסודות סתרי תורה, ולזה צריכין מתינות ועמוק והתבוננות להבין ולהשכיל שיח סוד קדשו וכולי האי ואולי" [לפי מסורת שבידי חסידי ברסלב, חלק ה"קדושות" על חנוכה ופורים שבחיבור זה, נכתב על ידי הצדיק רבי נתן מנמירוב, תלמידו המפורסם של רבי נחמן מברסלב, בעת שהסתופף בצלו של רבי לוי יצחק בברדיטשוב].

חכמים וצדיקים העידו כי סגולת ספר "קדושת לוי" גדולה מאד ויש בכוחה להשפיע על הקורא בו התלהבות ודבקות באהבת ויראת ה', ועוד אמרו כי עצם החזקת הספר בבית גורמת להמתקת הדינים ומסוגלת לשמירה מן המזיקים. כך כתב האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל – "הרב מאפטא" [בהסכמתו למהדורת ברדיטשוב תקע"ה]: "זבוודאי זכות הגאון בעל המחבר זלה"ה וקדושת ספריו הנ"ל יהיה למגן ומחסה בכל מקום אשר ימצאו...". דברים דומים כותב גם רבי אהרן מזיטומיר בהסכמתו למהדורה הנ"ל, ורבי מונקאטש [בהסכמה למהדורת מונקאטש תרצ"ט] כותבים: "ידוע ומקובל מצדיקי דור ודור אשר ספר הקדוש קדושת לוי מסוגל בכל בית להמתקת הדינים...".

[2], ב-ג, ה-מ; כח, ל-לא דף. חסרים 4 דפים: דפים א ו-ב בספירת הדפים הראשונה, ודפים כט ו-לב (הדף אחרון) בספירת הדפים השנייה. 18 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי. פגעי עש משוקמים. קרעים ופגמים בדף השער ובדפים נוספים, עם פגיעה בטקסט במספר מקומות, משוקמים בחלקם. חיתוך דפים על גבול הטקסט במספר דפים. כריכת עור חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 508.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

47. Otot HaShamayim, by Rabbi Aryeh Leib of Strizov, Teacher of the Yismach Moshe – Zhitomir, 1805

Otot HaShamayim – Derishat Ari, on Shulchan Aruch. Part I: Laws of Mila and Tefillin, Shabbat, Yom Tov and Chol HaMoed. Part II: Laws of Niddah. By Rebbe Aryeh Leib HaLevi Rabbi of Strizov (Strzyżów). Zhitomir, 1805. Name of printer not indicated.

Approbations by R. Levi Yitzchak of Berditchev, the Maggid R. Yisrael of Kozhnitz, and Rebbe Moshe Teitelbaum (the Yismach Moshe) – the author's disciple. The author, R. Aryeh Leib HaLevi (1736-1803, Encyclopedia L'Chassidut, I, p. 58) was a foremost Chassidic leader, rabbi of Strizov and other communities. He authored Derishat HaAri, Otot HaShamayim and Even Pina on Shulchan Aruch Even HaEzer. The Maggid of Kozhnitz writes in his approbation to this book: "...I knew him in the past, when he was in this community, and I perceived that he was an eminent rabbi...". Rebbe Moshe Teitelbaum, author of Yismach Moshe, cousin and close disciple of the author R. Aryeh Leib, refers to him reverently in his approbation: "The greatest amongst giants... my master and teacher...". R. Levi Yitzchak of Berditchev, in his approbation, extols the author's virtues: "His entire life, he did not depart from the tent of Torah, rendering his nights like days... and he studied Torah for the sake of Heaven, and dove into the mighty waters of the Talmud and halachic literature, in order to derive from them the laws...".

R. Yosef Shaul Nathansohn, author of Shoel UMeshiv, writes in his approbation to Responsa Heshiv Moshe by the Yismach Moshe: "He [=the Yismach Moshe] was a disciple of the great Torah scholar, author of Derishat Ari on Even HaEzer, and it appears that he learnt from him both revealed and hidden parts of the Torah, since the Derishat Ari was well-versed in Torah and Chassidism, no secret was hidden from him, and the Yismach Moshe received both Torah and practical Kabbalah from him".

In their foreword, the sons of the author relate to the unusual name given to the composition – Otot HaShamayim, asserting that although they do not know their father's reason for giving this name to his book, they are certain that he had a precise explanation for it, which he did not disclose. They add that his disciple, the Yismach Moshe, heard directly from the author that his compositions and the names he gave them were all based on Kabbalah.

93, 18 leaves. 19.5 cm. Good-fair condition. Stains. Dampstains. Worming to title page and other leaves, slightly affecting text. Edges of several leaves rough-cut, affecting text slightly on one leaf. Censorship stamp and inscription on leaf 3. New binding.

Only very few Hebrew books, including several Chassidic books, were printed in Zhitomir in the early 19th century (1804-1805), prior to the relocation of the Shapira printing press from Slavita to Zhitomir in 1847. This is one of the first books printed in Zhitomir. Stefansky Chassidut, no. 36.

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

48. Kedushat Levi – Zhovkva, 1806 – Second Edition Printed in the Author's Lifetime

Kedushat Levi, Chassidic essays, by R. Levi Yitzchak of Berditchev. Zhovkva, 1806. Second edition printed in the author's lifetime, with the approbation of the author R. Levi Yitzchak of Berditchev to this edition, and with the approbation of R. Yaakov Orenstein Rabbi of Lviv, author of Yeshuot Yaakov.

The book includes Kedushot – essays relating to Chanukah and Purim, the Klalot HaNissim essay, commentaries to Aggadot concerning the Elders of Athens, and Talmudic novellae by the author's father and sons.

In this edition, the essays were printed in the same format as in the first edition of Kedushat Levi (Slavita, 1798), with the addition of approbations by the author and the Yeshuot Yaakov, as well as the publisher's foreword, in which he relates that the author R. Levi Yitzchak asked him to publish this edition, since the books of the first edition were out of print.

This edition was printed within the mourning year following the passing of the author's son, R. Meir of Berditchev, author of Keter Torah, who passed away on 29th Tishrei 1805. In light of this, several minor changes were made to this edition, such as the addition of "zal" after the name of R. Meir on the title page and p. 37a (of the first pagination). Another change to this edition, performed by the censor, is the omission of the last few lines of the book pertaining to conversion.

The first edition of this part of Kedushat Levi was brought to print by R. Levi Yitzchak himself. The book is named after the Kedushot essays pertaining to Chanukah and Purim, which comprise the main part of the book. The first edition, as well as this second edition, were printed in this format. Approximately a year after the passing of R. Levi Yitzchak, his sons and grandsons published a further edition of the book, with the addition of novellae on the Torah portions, based on writings the author left behind (Berdychiv, 1810). The book has since been reprinted many times in its expanded format. A third part of the book, on Pirkei Avot, was published in later years based on writings found in the estate of the Maggid of Koznitz.

This book was reputedly written by R. Levi Yitzchak himself, unlike other early Chassidic works which were recorded by the disciples of the authors. The Minchat Elazar of Munkacs would exert himself and read this book at length, maintaining that the Kedushat Levi book contains almost all the writings of the Arizal allusively, each word being built on foundations of Kabbalah and requiring deliberate, in-depth study to understand all the profound teachings concealed in it (according to Breslov tradition, some of the Kedushot on Chanukah and Purim in this work were written by R. Natan of Nemirov, the famous disciple of R. Nachman of Breslov, while he was studying under R. Levi Yitzchak).

48

Prominent Torah scholars attested that Kedushat Levi bears the remarkable power of endowing its reader with enthusiasm and devotion in love and fear of G-d, also maintaining that just keeping the book in the house has the capacity to mitigate decrees and protect from destructive forces, as Rebbe Avraham Yehoshua Heschel – the Apter Rav wrote (in his approbation to the Berdychiv, 1815 edition), as well as R. Aharon of Zhitomir in his approbation to that same edition, and the rabbis of Munkacs (in their approbation to the Munkacs 1939 edition).

[2], 2-3, 5-44; 28, 30-31 leaves. Lacking 4 leaves: leaves 1 and 4 of first sequence, leaves 29 and 32 (final leaf) of second sequence. 18 cm. Good-fair condition. Stains and wear. Worming, repaired. Tears and damage to title page and other leaves, affecting text in several places, partially repaired. Several leaves trimmed close to text. New leather binding. Stefansky Chassidut, no. 508.

Opening price: \$1000
Estimate: \$3000-5000

49

49. ספר לקוטי מהרי"ן ותולדות יצחק בן לוי - ברדיטשוב, תקע"א - מהדורה ראשונה

ספר לקוטי מהרי"ן ותולדות יצחק בן לוי, פירוש על פי רמז וסוד על פרשיות התורה וחמש מגילות, מאת רבי ישראל אב"ד פיקוב, בנו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב. ברדיטשוב, תקע"א [1811]. מהדורה ראשונה.

המחבר: הרב הקדוש רבי ישראל אב"ד פיקוב (תקכ"ג-תקע"ט), בן בכור ותלמיד מובהק לאביו רבי לוי יצחק מברדיטשוב. הסתופף גם בצילם של רבי זושא מאניפולי ורבי משה ליב מסאסוב (עמו עסק הרבה בענייני פדיון שבויים). בראשית שנות התק"נ התמנה לאב"ד פיקוב. לאחר פטירת אביו בשנת תק"ע התמנה לאב"ד ברדיטשוב. אביו רבי לוי יצחק מביא בספרו "קדושת לוי" (סלאוויטא תקנ"ח) מחידושיו של בנו רבי ישראל, בהלכה ואגדה. מחותנו בעל התניא כותב עליו "חסידא ופרישא", והמגיד מקוזניץ כותב עליו "דיד ה'... איש אלקי קדוש הוא". בספרו זה הוא מביא עשרות פעמים מדברי תורתו של אביו, בחרדת הכבוד.

[1], פג דף. 20.5 ס"מ. נייר ירקרק. מצב משתנה בין הדפים. דף השער ושני דפים אחריו במצב בינוני, עם פגמים ופגעי עש משוקמים (השער עבר שיקום בהדבקות נייר ונייר דבק משני צדיו). מרבית הדפים במצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי. כתמי רטיבות בשולי חלק מהדפים. פגמים בשני דפים (כ, כט), כתוצאה משריפה, עם פגיעה וחסרון בטקסט. קרעים ופגמים קלים בשולי הדפים. רישומי צנזורה בכתב-יד מעבר לשער. כריכה חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 283.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$4000-6000

49. Likutei Maharin and Toldot Yitzchak ben Levi – Berditchev, 1811 – First Edition

Likutei Maharin and Toldot Yitzchak ben Levi, commentary on the Torah and the Five Megillot following deeper and kabbalistic levels of interpretation, by R. Yisrael Rabbi of Pikov (Pykiv), son of R. Levi Yitzchak of Berditchev. Berditchev (Berdychiv), 1811. First edition.

The author, R. Yisrael Rabbi of Pikov (1763-1819) was the eldest son and close disciple of R. Levi Yitzchak of Berditchev. He also frequented the courts of R. Zusha of Anipoli and R. Moshe Leib of Sassov (whom he assisted in redeeming captives). In the early 1790s, he was appointed rabbi of Pikov. After the passing of his father in 1809, he succeeded him as rabbi of Berditchev. In his book Kedushat Levi (Slavita, 1798), R. Levi Yitzchak quotes novellae from his son R. Yisrael, in Halacha and Aggadah. His mechutan, the Baal HaTanya, termed him "pious and ascetic", and the Maggid of Kozhnitz acclaimed him as "A friend of G-d... a holy, godly man". In this book, he quotes his father's teachings dozens of times, with exceptional awe and respect.

[1], 83 leaves. 20.5 cm. Greenish paper. Condition varies. Title page and two subsequent leaves in fair condition, with damage and worming, repaired (both sides of title page repaired with paper and tape). Most leaves in good-fair condition. Stains and wear. Marginal dampstains to some leaves. Burn hole to two leaves (26 and 29), affecting text with some loss. Minor marginal tears and damage. Handwritten censorship inscriptions on verso of title page. New binding.

Stefansky Chassidut, no. 283.

Opening price: \$2000

Estimate: \$4000-6000

50. ספר דגל מחנה אפרים – קוריץ, תק"ע – מהדורה ראשונה

ספר דגל מחנה אפרים, על סדר התורה בדרך החסידות, מאת רבי משה חיים אפרים אשכנזי אב"ד סדילקוב, נכד הבעש"ט. קוריץ, תק"ע [1810], מהדורה ראשונה. הסכמות גדולי החסידות: רבי לוי יצחק מברדיטשוב, המגיד רבי ישראל מקוזניץ, רבי יעקב יצחק הלוי הורוויץ ה"חזוה" מלובלין, רבי אברהם יהושע העשיל אב"ד אפטא ובעל ה"באר מים חיים". בסוף הספר "לקוטים" מהבעש"ט וכן "החלומות שנמצא בכ"י הרב הקדוש זללה"ה". מספרי החסידות המוקדמים. ספר זה הוא מן המקורות הראשוניים והמוסמכים ביותר של תורת הבעש"ט, אותה ינק ישירות מפיו המחבר הקדוש רבי משה חיים אפרים מסדילקוב (נפטר בתק"ס), שהיה נכדו - בן-בתו הצדקנית מרת אדל. על נכדו זה כתב זקנו הבעש"ט באגרונתו הידועה לגיסו רבי גרשון מקיטוב בשנת תקי"ב: "נכדי החתן החשוב כ' אפרים עלוי גדול בתכלית הלימוד". גדולי החסידות הפליגו בדבר קדושתו של הספר ובסגולתו לעורר את הקורא בו ליראת שמים, וכפי שכתב רבי לוי יצחק מברדיטשוב בהסכמה לספר: "מובטחני שעל ידי החיבור הלז יתלהב לבב אחינו בני ישראל לעבודת הבורא ברוך הוא וברוך שמו".

כל כותבי ההסכמות מדגישים את ייחוסו של המחבר כ"נכד הבעש"ט", וכי הספר מלא מיסודותיו של סבו הבעש"ט. מחותנו ה"באר מים חיים" כותב בהסכמה על המחבר וספרו: "בוצינא קדישא... נכד של האיש אלקי אשר לו דומיה תהלה הרב ר' ישראל בעש"ט, ובפרט שבפעם נמצא דברי הריבש"ט מעורב בהן, אשר ניצוץ אחד שלו מתפשט לכמה ניצוצין ושבילין דאורייתא... וה' יזכינו לראות הספר הגאה הלז בהדפסתו, ולקרות בו שתים ושלש דלתות כדי להנות מזיו הוד המתחדש בעולם...".

ספר זה זכה אח"כ למהדורות רבות. אחת המהדורות של הספר נדפסה בזמן השואה (סיגט תש"ב), ובה כותב הגאון רבי שלמה זלמן עהרנרייך אב"ד שמלויא בהסכמתו: "...עם בני ישראל מתאיים שיהיה להם הספר הקדוש הזה בביתם ולהביט בו וללמוד ממנו... מצוה גדולה להדפיסו ולעיין בו כי הוא מחזק האמונה בלב האדם, ובימי חושך האלה אשר אנו בהם צריכין חיזוק ביותר...". בהמשך דבריו הוא מצטט את דברי המחבר בפרשת בראשית על גילויי רוח הקודש המופלגים שראה בעיניו אצל זקנו הבעש"ט, ועל כך הוא כותב: "וכל מי שרואה ומתבונן בזה ידע ויראה שהיה זה לא כביר איש שהיה כנביא ממש, כאשר העיד הרב הקדוש המחבר הזה שראה זאת בעיניו ממש, והוא עד נאמן... והרואה זאת תתחזק אמונתו ויבטח בד' שגם בעתים האלה ימי חושך ואפילה, גם כן יוכל לקום איש צדיק וקדוש וישלחהו השי"ת להושיע את ישראל. ומצוה רבה לכל מי שיגיע הספר הקדוש הזה לידו שיביט בדברי קדשו של המחבר הק' האלו, כי אין זה ספר מעשיות... אבל הוא אמת גמור וכתב בספר מאיש אמת ואי אפשר להכחישו".

50

[2], קיד דף. 21 ס"מ. נייר ירקרק. מצב טוב-בינוני. כתמים. כתמי רטיבות ועקבות כתמי פטריה. מספר פגמים עם פגיעות קלות בטקסט. במספר דפים סימני עש קלים. חורים בשוליים הפנימיים של הדפים, כתוצאה מכריכת הספר. חותמת צנזורה בדף השער. כריכת עור חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 128.

פתיחה: \$10,000
הערכה: \$15,000-25,000

51. ספר אור פני משה – מאת רבי משה סופר מפשוורטק – מעזריטש, תק"ע – מהדורה ראשונה – עם שני דפי ההסכמות הנוספים

ספר אור פני משה, דרוש, מוסר וחסידות על פרשיות התורה וחמש מגילות, מאת רבי משה סופר סת"ם מפשווערסק. מעזריטש, [תק"ע 1810]. מהדורה ראשונה.

המחבר היה אחד מגדולי החסידות, בדורם של רבי אלימלך מליזנסק ואחיו רבי זושא מאניפולי שהעריצוהו מאד. הספר מעוטר בהסכמות רבות של גדולי החסידות, המפליגים בגודל קדושת הספר ומחברו, ביניהם: רבי לוי יצחק מברדיטשוב, המגיד מקוז'ניץ, "החזקה" מלובלין, רבי מנחם מנדל מרימנוב, ה"אוהב ישראל" מאפטא וה"באר מים חיים".

"החזקה" מלובלין כותב בהסכמתו: "...כשהייתי בילדותי הייתי סר למשמעתו ושתייתי מימיו הנאמנים, וידעתי שכל עניניו היו רק לשם שמים ולעשות נחת רוח לפניו ית"ש, והיו לו מדרגה שהרב הגאון המנוח מוהר"ר משה אלשיך ז"ל היה מתגלה אליו...". ואכן, ספר "אור פני משה" בנוי על דברי רבינו משה אלשיך והוא מרבה לצטט את דבריו ולבארם. בנוי של רבי זושא מאניפולי כותבים בהסכמתם (בדפים הנוספים בעותק שלפנינו) עדות מאביהם הגדול, שסיפר להם כיצד כתב המחבר את הספר שלפנינו: "לאסרהודי באנו מה ששמענו מפה קדוש אדונינו אבינו הצדיק נשמתו עדין בזה הלשון... וראיתי בהיותו לומד היה דמות דיוקנו עומד לפני כמלאך ה' צבאות, ובהיותו כותב ספרו הקדוש, היה להב יוצא מאותיותיו הקדושים הכתובות. כל זה שמענו מפיו הקדוש...".

הרב הקדוש רבי משה מפשווערסק (ת"פ?-תקס"ו) היה מפורסם אצל גדולי החסידות כסופר סת"ם בקדושה ובטהרה עליונה. גדולי החסידות ייחסו קדושה גדולה ביותר לתפילין ומזוזות שנכתבו על ידו, מהם שנשמרו מדור אל דור בקדושה יתירה. מסופר על רבי אלימלך מליזנסק שהעיד עליו "שראה את דוד המלך עומד ליד רבי משה, ומאז נתודעו זה לזה" (אנצ'י לחסידות, ג, עמ' שג). באגרת מרבי משה אל רבי מנחם מנדל מרימנוב, הוא כותב לו שמשלמים לו אדום זהב עבור תפילין, אך הוא אינו יכול למלא את דרישות הפונים אליו. מסורות ואגדות רבות השתמרו על עניין זה.

[4], רמ דף. 21 ס"מ. חלק מהדפים בגוון כחלחל. מצב בינוני. כתמים. סימני עש בדפים רבים, עם פגיעות בטקסט, רבים מהם משוקמים בנייר-דבק (כולל בדף השער). קרעים קלים ופגמים במספר דפים, עם פגיעות קלות בטקסט (בדף רכב קרע עם חסרון בטקסט). קרע קטן בשולי דף [4] מדפי ההסכמות (עם פגיעה באות אחת). איור בדף השער המסתיר מספר מילים מהכותר. חותמות. כריכה ישנה. סטפנסקי חסידות, מס' 32. עם שני הדפים של הסכמות נוספות [דפים 3-4], שנדפסו באותיות קטנות, ונוספו לאחר ההדפסה לחלק מן הטפסים.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

50. Degel Machaneh Efraim – Korets, 1810 – First Edition

Degel Machaneh Efraim, Chassidic teachings on the Torah, by R. Moshe Chaim Efraim Ashkenazi Rabbi of Sudilkov (Sudyilkiv), grandson of the Baal Shem Tov. Korets, 1810, first edition.

The book bears approbations by foremost Chassidic leaders: R. Levi Yitzchak of Berditchev, the Maggid R. Yisrael of Kozhnitz, R. Yaakov Yitzchak HaLevi Horowitz the Chozeh of Lublin, R. Avraham Yehoshua Heshel Rabbi of Apta, and the Be'er Mayim Chaim. Selections from the Baal Shem Tov, as well as "the dreams found in the writings of the holy rabbi" are printed at the end of the book.

An early Chassidic book. This book is one of the first and most reliable sources of the teachings of the Baal Shem Tov, received directly from him by the author R. Moshe Chaim Efraim of Sudilkov (d. 1800), his grandson (son of the Baal Shem Tov's pious daughter Odel). The Baal Shem Tov mentions this grandson in his renowned letter to his brother-in-law R. Gershon of Kitov in 1752 as a tremendous genius. Chassidic leaders greatly praised the holiness of this book, and its ability to inspire whoever studies it with fear of G-d, as R. Levi Yitzchak wrote in his approbation to the book: "I am convinced that this book will enthrall the hearts of our Jewish brethren to worship G-d".

All the approbations stress the author's lineage as grandson of the Baal Shem Tov, and that the book is replete with the latter's essential teachings.

This book was later reprinted in many editions. One edition of the book was published during the Holocaust (Sighet, 1942), and R. Shlomo Zalman Ehrenreich Rabbi of Shamloj wrote in his approbation to that edition that studying it can greatly strengthen one's faith, something which is of great necessity in such dark times. [2], 114 leaves. 21 cm. Greenish paper. Good-fair condition. Stains. Dampstains and traces of mold. Some damage, slightly affecting text. Minor worming to several leaves. Bookbinding holes to inner margins. Censorship stamp to title page. New leather binding.

Stefansky Chassidut, no. 128.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$15,000-25,000

51. Or Pnei Moshe – By Rabbi Moshe Sofer of Pshevorsk – Mezeritch, 1810 – First Edition – With the Two Additional Leaves of Approbations

Or Pnei Moshe, homily, ethics and Chassidic teachings on the Torah and Five Megillot, by R. Moshe Sofer Stam of Pshevorsk (Przeworsk). Mezeritch (Mezhirichi), [1810]. First edition.

The author was a great Chassidic leader in the generation of R. Elimelech of Lizhensk and his brother R. Zusha of Anipoli, who held him in high esteem. The book bears many approbations extolling the great holiness of the book and its author, accorded by foremost Chassidic leaders such as: R. Levi Yitzchak of Berditchev, the Maggid of Kozhnitz, the Chozeh of Lublin, R. Menachem Mendel of Rimanov, the Ohev Yisrael of Apta and the Be'er Mayim Chaim.

The Chozeh of Lublin writes in his approbation: "...as a child, I subjected myself to his authority, and drank from his faithful waters, and I knew that all his matters were for the sake of Heaven only, to give satisfaction to G-d, and he was so elevated, that R. Moshe Alshech would appear to him...". Indeed, Or Pnei Moshe is based upon the teachings of R. Moshe Alshech, and it quotes him extensively, expounding upon his words. In their approbation, the sons of R. Zusha of Anipoli quote a testimony from their great father, who described to them how the author composed this book, having observed him while he was studying, "and his appearance resembled that of a heavenly angel, and while he was writing his holy book, a tongue of flame would rise from his holy written words".

R. Moshe of Pshevorsk (1720?-1806) was renowned amongst the great Chassidic leaders as a supremely holy and pure Torah scribe. Tefillin and mezuzot he scribed were deemed exceptionally holy, and some were preserved from generation to generation with particular care. Reputedly, R. Elimelech of Lizhensk attested that he saw King David standing beside R. Moshe, and they thereafter became acquainted (Encyclopedia L'Chassidut, III, p. 303). In a letter from R. Moshe to R. Menachem Mendel of Rimanov, he writes to him that the price of his tefillin is one red-gulden, yet he

51

is unable to keep up with the demand. Many traditions and legends were preserved regarding this matter.

[4], 240 leaves. 21 cm. Partially printed on bluish paper. Fair condition. Stains. Worming to many leaves, affecting text, mostly repaired with tape (including title page). Minor tears and damage to several leaves, slightly affecting text (tear to leaf 222, with loss of text). Small marginal tear to leaf [4] of approbations (affecting one letter). Decorative element added on title page, partially obscuring some text. Stamps. Old binding.

Stefansky Chassidut, no. 32. With the two additional leaves of approbations (leaves 3-4), printed in smaller typeface, added to some copies after the printing.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

52

52. ספר סידורו של שבת - מהדורה ראשונה - מאהלוב, תקע"ג

ספר סידורו של שבת, חלקים א-ב, עיני קדושת השבת על דרך הקבלה והחסידות, ושו"ת בהלכה, מהאדמו"ר רבי חיים מטשרנוביץ. מאהלוב (מוהילב על נהר דנייסטר), [תקע"ג 1813]. מהדורה ראשונה.

המחבר, האדמו"ר רבי חיים טיךער מטשרנוביץ (ת"ק בערך-תקע"ח), מגדולי החסידות, תלמידו של המגיד מזלוטשוב, כיהן ברבנות בערים קריפץ, מוהילוב-פודולסק, בוטשן, קיישוב וטשרנוביץ. נודע כאיש אלוקים קדוש וסיפורי פלא מתהלכים אודותיו, במסורת החסידיית ידוע עליו שלאחר טבילתו בערב שבת הייתה משתנית צורתו וקומתו גבהה בטפח. בערוב ימיו עלה לארץ ישראל בשנת תקע"ג והתיישב בצפת, בה חיבר את ספרו "שער התפילה" ושם מקום מנוחתו. ספריו היסודיים "סידורו של שבת", "שער התפילה" ו"באר מים חיים" מיוחדים הן בהסברתם הכובשת והבהירה, והן ברגש החסידי הנלהב השופע מהם. ספריו נפוצו ונדפסו במהדורות רבות והם אבני יסוד בתורת החסידות.

ספר זה שפנינו הוא היחיד שהדפיס המחבר בחייו, טרם נסיעתו לארץ. הספר נתקבל כאחד מספרי היסוד של תורת החסידות, ועד היום נאמרים בו שיעורים תמידיו כסדרן. חסידים ואנשי מעשה תמיד קבעו וקובעים בו שיעורים כהכנה לשבת, כדברי המחבר הכותב בהקדמתו לספר: "כל ההוגה בחיבור הזה יהיה כוונתו רצויה ללמוד על מנת לעשות ולקיים... בכל שבת בשבתו יקבעו ללמוד לימוד אחד בחיבור הזה..."

כבר בשנים הראשונות לצאת הספר נתפרסם ונתקבל מאד. הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ (בנו של המגיד מזלוטשוב) כותב בהסכמה לספרו "שער התפילה": "וכבר יצא לו מוניטין בספרו ספר סידורו של שבת כך הנואר אור פני מלך חיים, כל הוגה בו שפתים ישק מנופת צוף ומטעמי החיים". רבי יהושע מאוסטרובה אמר על הספר: "לשונו הקדוש של רבינו מפתה כל יהודי ויהודי לעבודת השי"ת" (אור יקרות לרש"ח פרוש, ב, קעה).

[6], [ע-קח, 1]; יב, סד דף. 20 ס"מ. נייר ירקרק, מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי קל. כתמי רטיבות. נזקי עש במספר דפים בשוליים הפנימיים. קרעים משוקמים במילוי נייר בדף השער, עם פגיעה וחיסרון בטקסט ובמסגרת השער (משוחזרים בצילום). קרט משוקם בדף השער של החלק השני, בחלקו העליון, עם פגיעה קלה במסגרת השער. קרעים ופגמים קלים משוקמים באמצע הספר ובשלושת הדפים האחרונים (מרביתם ללא פגיעה בטקסט). כריכה חדשה. ארבעת הדפים בסוף חלק ב' (מאמר לסיום הספר והמפתחות) נדירים ביותר, ואינם נמצאים בהרבה עותקים. סטפנסקי חסידות, מס' 422.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$3000-5000

52. Sidduro Shel Shabbat – First Edition – Mohyliv, 1813

Sidduro shel Shabbat, Parts I & II, kabbalistic and Chassidic teachings regarding the holiness of Shabbat, and Halachic responsa, by Rebbe Chaim of Czernowitz (Chernivtsi). Mohyliv-Podilskiy, [1813]. First edition.

The author, Rebbe Chaim Thirer of Czernowitz (ca. 1740-1818), was a Chassidic leader, disciple of the Maggid of Zlotchov, and served as rabbi of Mohyliv-Podilskiy, Botoşani, Kishinev (Chişinău) and Czernowitz. He had the reputation of a holy man, and wondrous tales about him abound. According to Chassidic tradition, after his immersion before Shabbat, his form would allegedly change and he would grow taller by a handbreadth. Near the end of his life, he immigrated to Eretz Israel and settled in Safed in 1813, where he composed Shaar HaTefilla and was later buried. His fundamental works Sidduro shel Shabbat, Shaar HaTefilla and Be'er Mayim Chaim are unique for their clarity and conviction, as well as the enthusiastic Chassidic emotion which they exude. His books were distributed and published in many editions and are considered foundations of Chassidic teachings.

This book is the only one printed in the lifetime of the author, before he travelled to Eretz Israel. The book was recognized as a fundamental Chassidic work, and until this day, regular lectures are delivered based on it. Chassidim of all times had set classes on it in preparation for Shabbat, as the author writes in his preface.

This book became well-known and accepted as soon as it was published. R. Mordechai of Kremenets (son of the Maggid of Zlotchov) writes in his approbation to Shaar HaTefilla: "And he already has a reputation from his book Sidduro shel Shabbat, an awesome volume... whoever studies it enjoys it immensely". R. Yehoshua of Ostrów praised the book: "The holy words of Rabbeinu entice every single Jew to serve G-d" (Or Yekarot by R. Sh. Ch. Porush, II, 175).

[6], 70, 70-108, [1]; 12, 64 leaves. 20 cm. Greenish paper. Good-fair condition. Stains and light wear. Dampstains. Worming to inner margins of several leaves. Tears to title page, affecting text and border with some loss, repaired with paper (losses replaced with photocopy). Tear to upper part of title page of part II, slightly affecting border, repaired. Minor tears and damage to middle of book and final three leaves (mostly not affecting text), repaired. New binding.

The four leaves at the end of part II (afterword and indexes) are very scarce, and are not included in many copies.

Stefansky Chassidut, no. 422.

Opening price: \$1000
Estimate: \$3000-5000

53

53. ספר ליקוטי מוהר"ן קמא - מהדורה ראשונה - אוסטררהא, תקס"ח - הספר העיקרי של תורת רבי נחמן מברסלב, שנדפס בחייו - סגולה לשמירה ועשירות

ספר ליקוטי מוהר"ן, "מאמרות טהורות של הרב החסיד המפורסם בוצינא קדישא מה"ו נחמן נ"י כאור הבהיר נכדו של הרב הקדוש הבעש"ט זצוק"ל". אוסטררהא, [תקס"ח 1808]. דכוס שמואל בן ישכר בער סג"ל. מהדורה ראשונה.

הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן [=מורנו ורבינו הרב רבי נחמן], הוא ספרו החשוב ביותר של רבי נחמן מברסלב, ספר היסוד של תורת חסידות ברסלב ומהספרים המשפיעים ביותר בעולם החסידות עד ימינו. לפנינו המהדורה הראשונה, בה נדפס חלקו הראשון של החיבור. ספר זה הוא הספר היחיד מתורת רבי נחמן שנדפס בחייו ובהדרכתו. לאחר פטירת רבי נחמן הדפיס רבי נתן חלק נוסף "ליקוטי מוהר"ן תנינא".

הספר נערך בידי תלמידו הגדול של רבי נחמן - רבי נתן שטרנהארץ מנמירוב (מוהר"נט), מתוך קונטרסים שכתב (וכתבו חבריו) מפי רבו בעת שמסר את תורתו. העריכה נעשתה בעקבות ציוויו של רבי נחמן ועל פי הוראותיו. מסופר כי כאשר עסק רבי נתן בכריכת כתב-היד של החיבור, אמר לו רבי נחמן "הלא זה הדבר שעוסקים עכשיו לכרוך הספר, נדמה לכם שאין נחשב לכלום, אבל באמת כמה וכמה עולמות תלויים בזה, בכריכת הספר הזה". רבי נחמן התבטא ואמר כי הדפסת הספר והלימוד בו היא "אתחלתא דגאולה" (חיי מוהר"ן, שמו). הוא שיבח מאד את ספרו ואת הסגולה שבו השפיע על הלומד בו קדושה וטהרה, ובין היתר אמר כי "יכולין להיות נעשה בעל מוח גדול על ידי ספרו, כי יש בו שכל גדול ועמוק נפלא מאד...", וכי "יכולין להיות נעשה בעל-תשובה גמור על ידי לימוד הספר שלו..." (חיי מוהר"ן, שמו, שמו). לתלמידו רבי נתן אמר: "מעט אתה יודע מעוצם מעלת גדולת הספר וקדושתו, ויותר מזה ראוי לך להאמין בעוצם גדולת הספר" (חיי מוהר"ן, שסט).

רבי נחמן אף דיבר על החשיבות הגדולה שיש בקניית ספרו זה: "ואמר שכל אדם צריך להשתדל לקנות הספר שלו, ומי שאין לו במה לקנות וכו', ימכור כר מתחת ראשו ויקנה הספר שלו..." (חיי מוהר"ן, שמו), וניבא כי בעתיד יהיה הספר מבוקש מאד ויודפס פעמים רבות: "ואמר שהספר שלו יהיה חשוב מאד, ויבקשוהו ויחפשוהו מאד, ויודפס ויחזור ויודפס כמה וכמה פעמים, ויהיה חשוב מאד..." (שם). בנוסף, אמר רבי נחמן שעצם החזקת ספריו בבית יש בה סגולה לעשירות (וכוונתו היתה לספר ליקוטי מוהר"ן שהוא היחיד שנדפס בחייו): "ואמר שצריכין להשתדל מאד לקנות ספריו, כי אפילו כשעומדין בתבה ומגדל הם טובה גדולה, כי ספריו הם שמירה גדולה בבית לשמור גם העשירות וממון האדם מכל ההזקות" (חיי מוהר"ן, שנה), וזירז בפועל עשירים לקנות את ספרו כדי שתישמר עשירותם, וכפי שמסופר (שם): "הזכיר אז עשיר אחד, שהיה יודעו ומכירו, ואמר שגם אליו היא טובה גדולה שיהיה הספר שלי בביתו, כי יהיה לו שמירה גדולה לכל דבר ושתתקיים עשירותו".

לספרו זה קיבל רבי נחמן מברסלב הסכמות מגדולי צדיקי הדור, אך מחמת ענוותנותו לא רצה להדפיס את ההסכמות (ראה הקדמת רבי נתן לספר). הסכמות אלו נדפסו במהדורות הבאות, בין ההסכמות אנו מוצאים גדולי הצדיקים שמפליגים בגודל קדושתו של רבי נחמן. ה"חזה" מלובלין מכתיר אותו בתארים: "הרב המאור הגדול, איש קדוש, מופת הדור, נר ישראל, פטיש החזק, עמוד הימיני" וכתב עליו "האי גברא רבא לא צריך לידי ולא לדכוותי". המגיד מקוז'ניץ כותב עליו: "הרב המאור הגדול, בן של קדושים, מופת הדור, גדול מרבן שמו, נודע בשערים", ורבי אברהם חיים מזלאטשוב בעל "אורח לחיים" מכנהו: "אדם גדול בענקים".

קנט [צ"ל: קסא] דף (מגיניצה משובשת). דף אחרון חסר (הושלם בצילום). 20 ס"מ. מצב כללי בינוני. כמחצית מן הדפים במצב טוב. כתמים. כתמים כהים בחלק מהדפים. קרעים עם חסרון בדף השער, עם פגיעה במסגרת השער ובטקסט, משוחזרים בצילום ובשיקום מקצועי. בעשרות דפים - פגמים וקרעים עם חסרון בשוליים, בכמה מהם פגיעה בטקסט, משוקמים ומשוחזרים. כריכה חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 284.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$15,000-25,000

53. Likutei Moharan Kama – First Edition – Ostroh, 1808 – Foremost Book of the Writings of Rabbi Nachman of Breslov, Published in his Lifetime – Segulah for Protection and Prosperity

Likutei Moharan, "Pure essays from the renowned and pious... R. Nachman, grandson of the Baal Shem Tov". Ostroh: Shmuel son of Yissachar Ber Segal, [1808]. First edition.

Likutei Moharan (acronym of "our master and teacher, the rabbi R. Nachman"), the most important book of R. Nachman of Breslov (Bratslav), is the primary work of the Breslov Chassidic doctrine, with considerable influence on Chassidic Jewry until this day. This book is the first edition, and it comprises the first part of the composition. This is the only book of R. Nachman's teachings printed during his lifetime and under his directives. After R. Nachman's passing, R. Natan published a second part named Likutei Moharan Tinyana.

The book was edited by R. Nachman's foremost disciple – R. Natan Sternhartz of Nemirov (Nemyriv), known as Moharnat, based on booklets containing the teachings of R. Nachman which R. Natan (and his colleagues) recorded during his lectures. The editing was done at the behest of R. Nachman and under his directives. While R. Natan was engaged in binding the manuscript composition, R. Nachman reputedly told him that although he probably thinks he is dealing with something inconsequential, several worlds actually depend on the binding of this book. R. Nachman considered the printing and study of the book as Atchalta D'Geula – beginning of the Redemption (Chayei Moharan, 346). He expressed effusive praise for his book and its power to confer holiness and purity on whoever studies it, saying that the book can grant a person superior intellect, since it contains exceptional and profound wisdom, and that studying the book could influence a person to complete repentance (Chayei Moharan, 347, 349). He informed his disciple R. Natan: "You know a little, but more so should you believe, in the magnitude of this book's greatness and holiness" (Chayei Moharan, 369).

R. Nachman also described the great importance of buying this book, asserting that every person should endeavor to purchase the book, and that anyone who could not afford it, should sell the pillow from under his head to buy the book (Chayei Moharan, 349). He prophesized that in the future, the book would be in high demand and reprinted many times over (ibid.). Furthermore, R. Nachman declared that just having his book in the house is very beneficial for protection of the house and possessions (referring to Likutei Moharan, the only book printed in his lifetime) and he actually urged wealthy people to buy his book as a safeguard for their fortune (Chayei Moharan, 355).

This book earned approbations from the leading righteous men of the generation, yet in his modesty, R. Nachman did not wish to publish them (see R. Natan's preface to the book). These approbations from the Chozeh of Lublin, the Maggid of Kozhnitz and R. Avraham Chaim of Zlotchov, were printed in later editions, and include effusive descriptions of R. Nachman's greatness and holiness.

159 [i.e. 161] leaves (mispagination). Lacking final leaf (supplied in photocopy). 20 cm. Overall fair condition. Approx. half the leaves in good condition. Stains. Dark stains to some leaves. Open tears to title page, affecting border and text, professionally restored and replaced in photocopy. Marginal damage and open tears to dozens of leaves, with occasional damage to text, repaired and replaced. New binding.

Stefansky Chassidut, no. 284.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$15,000-25,000

54. ספר ליקוטי מוהר"ן תנינא - מהדורה ראשונה - מאהלו, תקע"א - ספר סגולה

ספר ליקוטי מוהר"ן תנינא, מאת רבי נחמן מברסלב. מאהלו (מוהילב על נהר דנייסטר), תקע"א [1811]. מהדורה ראשונה.

ב"ליקוטי מוהר"ן תנינא" נדפסו תורותיו של הרה"ק רבי נחמן מברסלב, מהשנים תקס"ח-תקע"א, כלומר, ה"תורות" שהתגלו על-ידי מוהר"ן מיום שיצא לאור החלק הראשון של "ליקוטי מוהר"ן" (אוסטרהא תקס"ח), עד לפטירתו בסוכות תקע"א (1810). הספר נכתב והובא לדפוס בקיץ תקע"א, על ידי תלמידו המובהק הרה"ק רבי נתן מברסלב (מוהרנ"ת), בתוך שנת האבל על פטירת רבו. בהקדמתו לספר כותב רבי נתן: "ואלה דבריו האחרונים אשר הוסיף לחדש ולגלות אחרי אשר נגמר ספר הנ"ל. ואת אשר נשמע לאזנינו מפיו הקדוש מיום ההוא והלאה עד הסתלקותו, נכתב בספר הזה".

רבי נתן מספר בזכרונותיו ב"ימי מוהרנ"ת" בהרחבה על הדפסת הספר שלפנינו. כבר בימים הראשונים לאחר צאת החלק הראשון מהדפוס, אמר רבי נחמן: "צריכין לחבר עוד ספר אחד, שיהיה נאה ויפה עוד יותר מהראשון", ולאחר שגילה תורה חדשה, אמר רבי נחמן למוהרנ"ת: "זה יהיה לך על הספר השני". בהמשך מאריך מוהרנ"ת לספר על כל התלאות וה"מניעות" שהיו לו בהדפסה, "עד שגמרתי בקיץ הזה [תקע"א] כל הדפסת ספר ליקוטי מוהר"ן תנינא... והבאתים בשלמות לקהלת קדש אומין על ראש השנה הראשון אחר הסתלקותו. רבים ראו וישמחו וישרים יעלו". מעבר לשער נדפסו "חרוזים מכת"י רבינו זצוק"ל".

חלקו הראשון של חיבורו נדפס בחיי רבי נחמן, שדיבר רבות על ספרו והסגולה שבו להשפיע על הלומד בו קדושה וטהרה, ובין היתר אמר כי "יכולין להיות נעשה בעל מוח גדול על ידי ספרו, כי יש בו שכל גדול ועמוק נפלא מאד...", וכי "יכולין להיות נעשה בעל-תשובה גמור על ידי לימוד

54

הספר שלו..." (חיי מוהר"ן, שמו, שמת). לתלמידו רבי נתן אמר: "מעט אתה יודע מעוץ מעלת גדולת הספר וקדושתו, ויותר מזה ראוי לך להאמין בעוץ גדולת הספר" (חיי מוהר"ן, שסט). רבי נחמן אף דיבר על החשיבות הגדולה שיש בקניית ספרו: "ואמר שכל אדם צריך להשתדל לקנות הספר שלו, ומי שאין לו במה לקנות וכו', ימכור כר מתחת ראשו ויקנה הספר שלו..." (חיי מוהר"ן, שמת), וניבא כי בעתיד יהיה הספר מבוקש מאד ויודפס פעמים רבות: "ואמר שהספר שלו יהיה חשוב מאד, ויבקשוהו ויחפשוהו מאד, ויודפס ויחזור ויודפס כמה וכמה פעמים, ויהיה חשוב מאד..." (שם). בנוסף, אמר רבי נחמן שעצם החזקת ספריו בבית יש בה סגולה לעשירות: "ואמר שצריכין להשתדל מאד לקנות ספריו, כי אפילו כשעומדין בתבה ומגדל הם טובה גדולה, כי ספריו הם שמירה גדולה בבית לשמור גם העשירות וממון האדם מכל ההזקות" (חיי מוהר"ן, שנה), וזירז בפועל עשירים לקנות את ספרו כדי שתישמר עשירותם, וכפי שמסופר (שם): "הזהיר אז עשיר אחד, שהיה יודע ומכיר, ואמר שגם אליו היא טובה גדולה שיהיה הספר שלי בביתו, כי יהיה לו שמירה גדולה לכל דבר ושתתקיים עשירותו".

[2], נח דף. 20.5 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים. בלא וקרעים בדף השער, עם פגיעה בטקסט. פגעי בלא קלים במספר דפים נוספים. נקבי עש עם פגיעות בטקסט. חתימות בדף השער ובדף שלאחריו של "אהרן דוד ווידעסלאווסקי". כריכת עור חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 286.

פתיחה: \$4000

הערכה: \$8000-12,000

54. Likutei Moharan Tinyana – First Edition – Mohyliv, 1811 – Segulah Book

Likutei Moharan Tinyana, by R. Nachman of Breslov. Mohyliv-Podilskyi, 1811. First edition.

Likutei Moharan Tinyana contains the teachings of R. Nachman of Breslov, from 1808-1810 – from the day the first part of Likutei Moharan was published (Ostroh 1808), until his passing on Sukkot 1810. The book was compiled and brought to print by his close disciple R. Natan of Breslov (Moharnat) within the year of mourning following the passing of R. Nachman.

In his foreword, R. Natan writes: "And these are his later teachings, which he continued innovating and revealing after his book was completed. And what we heard from him from that day until his passing, is recorded in this book".

In his memoirs in Yemei Moharnat, R. Natan describes the publishing of this book at length. Already in the initial days following the publication of the first part, R. Nachman asserted: "We must compose another book, which will be even finer and more beautiful than the first one". Upon revealing a new Torah thought, R. Nachman informed R. Natan: "This will be in the second book". R. Natan further relates of all the hardships and obstacles he encountered while publishing this book, "until the printing was finally completed in the summer 1811... and I brought the finished books to Uman for the first Rosh Hashanah following R. Nachman's passing - many saw and rejoiced".

"Rhymes from the writings of Rabbenu" was printed on the verso of the title page.

The first part of this composition was printed in the

lifetime of R. Nachman, who expressed effusive praise for his book and its power to confer holiness and purity on whoever studies it, saying that the book can grant a person superior intellect, since it contains exceptional and profound wisdom, and that studying the book could influence a person to complete repentance (Chayei Moharan, 347, 349). He informed his disciple R. Natan: "You know a little, but more so should you believe, in the magnitude of this book's greatness and holiness" (Chayei Moharan, 369). R. Nachman also described the great importance of buying this book, asserting that every person should endeavor to purchase the book, and that anyone who could not afford it, should sell the pillow from under his head to buy the book (Chayei Moharan, 349). He prophesized that in the future, the book would be in high demand and reprinted many times over (ibid.). Furthermore, R. Nachman declared that just having his book in the house is very beneficial for protection of the house and possessions and he actually urged wealthy people to buy his book as a safeguard for their fortune (Chayei Moharan, 355).

[2], 58 leaves. 20.5 cm. Good-fair condition. Stains. Wear and tears to title page, affecting text. Light wear to several other leaves. Worming, affecting text. Signatures of "Aharon David Wodzislowski" on title page and subsequent leaf. New leather binding.

Stefansky Chassidut, no. 286.

Opening price: \$4000

Estimate: \$8000-12,000

55. ספר תולדות אהרן – ברדיטשוב, תקע"ז – מהדורה ראשונה – שוליים רחבים

[את אנשי זיטומיר] עליו מאד מאד "שיזרהו בכבודו. במינוי זה כיהן כשלוש שנים. לאחר מכן עקר לגלילות הונגריה וכיהן כמגיד מישרים בערים קראלי ואשוואר. את זו האחרונה הפך לעיירה חסידית בהשפעתו. בספר שלפנינו נדפסו דרשותיו שאמר בזיטומיר בשנים תקנ"ח-תקס"א.

[2], יח, [4 דפים עם מספור משובש], כא-קצא דף. 23.5 ס"מ. נייר כחלחל (ברובו). שוליים רחבים. מצב כללי טוב. כתמים. בדפים בודדים כתמים כהים. קרעים בדף השער, ללא פגיעה בטקסט, משוקמים במילוי והדבקת נייר. בדפים קטז-קיז שוליים קצוצים, עם השלמת נייר להרחבת גודל השוליים לשאר דפי הספר. בדף ס קרע קטן וכתמים קשים, עם פגיעות בטקסט. במספר דפים נוספים: קרעים בשוליים ללא פגיעה בטקסט, עם שיקומים במילוי והדבקת נייר. נקבי עש בחלק מהדפים. חתימות, רישומי בעלות ורישומי פטירות. כריכת עור חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 604.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$6000-8000

ספר תולדות אהרן, מאמרים על פרשיות התורה, על דרך החסידות והקבלה, מאת רבי אהרן מזיטומיר, [תלמידו המובהק של רבי לוי יצחק מברדיטשוב]. ברדיטשוב, [תקע"ז 1817]. מהדורה ראשונה. דפוס רבי ישראל ב"ק. עם הסכמות גדולי החסידות: ה"אוהב ישראל" מאפטא, רבי מרדכי מטשרנוביל ורבי ישראל מפינקוב. בשלשת ההסכמות לספר מכונה המחבר "בוצינא קדישא איש אלוקים".

הספר תולדות אהרן מכיל דרשות התעוררות והדרכה לעבודת ה' בדרך החסידות, שנכתבו על ידי אחד מתלמידי רבי אהרן מזיטומיר, והובאו לדפוס בתוך שנת האבל על פטירת רבו המחבר. החיבור כתוב בסגנון של דיבור חי וזוהט, וכפי שמתואר בהסכמות: "דבריו הקדושים מעוררים לבבות ישראל לאביהם שבשמים בלהב העולה השמימה"; "דבריו בוטרים כאש להבה". בספר מובאות עשרות אמרות שקיבל המחבר מרבו המובהק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, וכן דברי העצה מופלאים על רבו.

המחבר, רבי אהרן מזיטומיר (תק"י בערך – תקע"ז, אנצ' לחסידות, א, עמ' קנו), התמנה על ידי רבו המובהק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, למגיד מישרים בעיר זיטומיר, בערך בשנת תקנ"ח, "וזההיר אותו

55

55. Toldot Aharon – Berditchev, 1817 – First Edition – Wide Margins

Toldot Aharon, Chassidic and kabbalistic essays on the Torah portions, by R. Aharon of Zhitomir (close disciple of R. Levi Yitzchak of Berditchev). Berditchev (Berdychiv): R. Yisrael Bak, [1817]. First edition. With approbations by great Chassidic leaders: the Ohev Yisrael of Apta, R. Mordechai of Chernobyl and R. Yisrael of Pikov. In all three approbations, the author is termed "The holy light, G-dly man".

Toldot Aharon contains inspirational sermons and guidance in worship of G-d based on Chassidic teachings, recorded by one of the disciples of R. Aharon of Zhitomir, and brought to print within the year of mourning following the passing of his teacher, the author. The book is written in an animated, passionate style, as the approbations describe it: "His holy words enthuse the hearts of the Jewish people towards their Father in Heaven, like a tongue of flame rising heavenwards"; "His words are impassioned like a fiery flame". The book quotes dozens of teachings received by the author from his prime teacher, R. Levi Yitzchak of Berditchev, as well as expressions of his exceptional reverence for his teacher.

The author, R. Aharon of Zhitomir (ca. 1750-1817,

Encyclopedia L'Chassidut, I, p. 156) was appointed in ca. 1798 by his teacher R. Levi Yitzchak of Berditchev as maggid in Zhitomir, and the latter cautioned the townspeople of Zhitomir exceedingly to treat him with great respect. He held this position for some three years. He later moved to Hungary, where he served as maggid in Karaly (Carei) and Ashvar (Nyírvasvári), which became a Chassidic town under his influence. This book contains the sermons he delivered in Zhitomir in 1798-1801.

[2], 18, [4 mispaginated leaves], 21-191. 23.5 cm. Mostly printed on bluish paper. Wide margins. Overall good condition. Stains. Dark stains to a few leave. Tears to title page, not affecting text, repaired with paper. Margins of leaves 116-117 trimmed, with paper replacements to match size of other leaves. Small tear and dark stains to leaf 60, affecting text. Marginal tears to other leaves, repaired with paper, not affecting text. Worming to some leaves. Signatures, ownership inscriptions and death records. New leather binding.

Stefansky Chassidut, no. 604.

Opening price: \$3000

Estimate: \$6000-8000

56

56. ספר אהבת שלום (קוסוב) – למברג, תקצ"ג – מהדורה ראשונה

ספר אהבת שלום, מאמרי חסידות על פרשיות התורה, מאת האדמו"ר רבי מנחם מנדל הגר מקוסוב – אבי שושלת אדמו"רי ויזניץ וקוסוב. למברג, [תקצ"ג 1833]. מהדורה ראשונה.

האדמו"ר רבי מנחם מנדל הגר (תקכ"ח-תקפ"ו, אנציקלופדיה לחסידות, ב, צח), נולד לאביו רבי יעקב קאפל חסיד, מבני חבורתו ושליח הציבור בבית מדרשו של הבעש"ט. תלמידים של גדולי החסידות, רבי אלימלך מליז'נסק ורבי צבי הירש מנדבורנה. בשנת תקס"ב החל להנהיג עדה, לאחר פטירת רבו הקדוש רבי צבי הירש מנדבורנה.

בהקדמה לספר כותב חתן המחבר רבי גרשון מראזדיל, שרוב דבריו נסובו על שלשה ענינים: "בקדושת שבת קודש... ובנתיות צדקה... ובתיקון אות ברית קודש... ועפ"י הרוב בשלשה דברים האלה שם לידידיו סוד דתו...". הספר נכתב על ידי תלמיד המחבר, רבי חיים נתן נטע מלאנטשין המספר בהקדמתו: "אלה הדברים הנאמרים שמעתי מפי קדשו בליל שבת קודש ובשבת קודש בשעת סעודת שחרית, ובשעת שהיה נפטר אדם ממנו מתוך דבר הלכה והיה מדבר עמו אהבה אחוה וריעות, וזעיר שם זעיר שם אשר שמעתי מפה קדשו בשעת סעודת זעיר אנפין קדישא (סעודה שלישית)... והארכתי במענית לשוני בלישנא קלילא... כאשר הייתי מסופק באיזהו מקומן בתוכן כוונתו... יגעתי וכתבתי בלשון המשתמע לתרי אפי, והשומע ישמע כדרכו...".

חתימות ורישומים בשער ובדפי המגן.

[4], קלא דף. 34 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים, כתמים כהים במספר דפים. בלאי בחלק מהדפים. נקבי עש בדף השער ובמספר דפים נוספים. כריכת עור מקורית קרועה ובלויה.

סטפנסקי חסידות, מס' 18. בשער נדפס פרט השנה: למברג, תקס"ד 1802, אך אין זה אלא זיוף. ראה: אברהם יערי, בית דפוסה של הרבנית יהודית ראזאניש בלבוב, קרית ספר (יז, ת"ש, עמ' 107).

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-4000

56. Ahavat Shalom (Kosov) – Lviv, 1833 – First Edition

Ahavat Shalom, Chassidic discourses on the Torah portions, by Rebbe Menachem Mendel Hager of Kosov – founder of the Vizhnitz and Kosov Chassidic dynasties. Lviv, [1833]. First edition.

Rebbe Menachem Mendel Hager (1768-1826, Encyclopedia L'Chassidut, II, 98), was the son of R. Yaakov Koppel Chassid, cantor in the Beit Midrash of the Baal Shem Tov and member of his inner circle of disciples. He was the disciple of the early Chassidic masters R. Elimelech of Lizhensk and R. Tzvi Hirsh of Nadvorna. In 1802, after the passing of R. Tzvi Hirsh of Nadvorna, he began leading his own court.

In the foreword, the author's son-in-law, R. Gershon of Rozdol, writes that much of his father-in-law's teachings are focused on three matters: the holiness of Shabbat, giving charity and Tikkun HaBrit. The book was compiled by R. Menachem Mendel's disciple – R. Chaim Nata of Lantshin, who writes in his preface: "I heard these teachings from him on Friday nights and

during the Shabbat morning meal, as well as when he would take leave of his visitors while discussing halacha, and brief thoughts conveyed during Seuda Shelishit... and I elaborated on them in my own words...when I was unsure of the proper intent... I intentionally used language which is open to interpretation, and each reader can use his own judgement...".

Signatures and inscriptions on the title page and endpapers.

[4], 131 leaves. 34 cm. Good-fair condition. Stains, dark stains to several leaves. Wear to some leaves. Worming to title page and several other leaves. Original leather binding, torn and worn.

Stefansky Chassidut, no. 18. False imprint for: Lemberg, 1802. See: Avraham Yaari, The Printing Press of Rebbetzin Yehudit Rosanes in Lviv, Kiryat Sefer (17, 1940, p. 107).

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-4000

57b

57a

57. מאור ושמש - מהדורה ראשונה, ברסלוי, תר"ב - עם שני שערים "מזוייפים", למברג, תקמ"ה

בשער שני החלקים חתימות: "הק' ישראל חיים ב"ר אוריז"ל", וחותמות רבי "יוחנן שו"ב וש"צ - I. Friedmann - Simleul-Silvaniei" (כפי הנראה החותם הוא החסיד המפורסם רבי ישראל חיים (דנציג), בנו של הצדיק רבי אורי מגורליץ וחתנו של רבי יוחנן רייצ'ס ראב"ד דינוב והורדנקה. בנו רבי יוחנן פרידמן-פאלמאן שימש כשו"ב בקהילת שאמלוי והחותמות הן שלו). בדף א' חתימה: "אורי". חתימה נוספת בדף השער: "[אשר?] פענטטער".

שני כרכים: [2], קמ"ד דף; [1], קמ"ה-רע"ז, [2] דף. כ-24 ס"מ. נייר ירקרק בחלקו. שוליים רחבים. מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי. כתמי רטיבות. חסר כמחצית מדף השער של חלק ב' (שוחזר מחדש במילוי נייר ובצילום מקצועי). שיקום בהדבקת נייר בפינות הדפים האחרונים. כריכות עור עתיקות ומעוטרות בהטבעות, משופשפות, עם שדרות עור חדשות.

סטפנסקי חסידות, מס' 307. ישנם עותקים עם שערים שונים. בהם: עותקים עם שער לחלק א' בלבד, עותקים עם שם מדפיס מזוייף אך עם תאריך נכון "בשנת תר"ב", עותקים עם שערים אמיתיים בהם נכתב שנדפס בשנת תר"ב ב"ברעסלויא בדפוס ר' הירש זולצבאך". לפנינו עותק ייחודי בו נמצאים שני השערים ה"מזוייפים" בכל הפרטים - "בדפוס הרבנית מרת יהודית רבינשטיין, בשנת תקמ"ה".

מחיר פתיחה: \$5000
הערכה: \$8000-12,000

ספר מאור ושמש, על התורה, שני חלקים, מאת האדמו"ר קלונימוס קלמן הלוי עפשטיין מקראקא. [ברסלוי, תר"ב 1842]. מהדורה ראשונה. בשני השערים זיכוי תאריך ושם המדפיס: "נדפס בדפוס הרבנית מרת יהודית רבינשטיין, בשנת תקמ"ה". התאריכים בחלק מההסכמות הנם משנת תר"ב.

שני חלקים בשני כרכים.

ספר "מאור ושמש" על התורה, מספרי היסוד החשובים של תורת החסידות, ובמהדורות רבות נדפס יחד עם החומש. המחבר הוא הגאון הקדוש רבינו קלונימוס קלמן הלוי עפשטיין מקראקא (תקי"א-תקפ"ג), גאון מופלג בנגלה ובנסתר, מגדולי תלמידיו של האדמו"ר רבי אלימלך מליז'נסק, שאותו החשיב בדרגת הבעש"ט בעצמו. עם זאת היה נוסע גם לרבי יחיאל מיכל מזלוטשוב ורבי לוי יצחק מברדיטשוב. לאחר פטירתו של רבו רבי אלימלך, היה נוסע אל "החווה מלובלין", אל רבי בער מראדושיץ, ואל "המגיד מקחניץ" ורבי מנדלי מרימנוב [שהעיד עליו שהוא "שומר הברית"]. שמו כאיש קדוש נודע כבר בדורו, וידועים עליו סיפורים של גילויי רוח-הקודש ומופתים. רבו רבי אלימלך מליז'נסק הכתירו לכהן באדמו"רות והיה הראשון למפיצי החסידות בעיר קראקא, בה נקבצו אליו מבקשי השם שנודעו לימים לגדולי החסידות. נרדף רבות ע"י המתנגדים בקראקא, שאף הכריזו "חרם" על החסידות בשנת תקמ"ו. לאחר שהרדיפות גרמו להלשנות ומאסר, עקר רבי קלמן לעיר מולדתו ניישטאט והקים בה את בית מדרשו. בשנת תק"פ בקירוב חזר לעיר קראקא ושם מנוחתו כבוד.

57. Maor VaShemesh – First Edition, Breslau, 1842 – With False Imprints for "Lemberg, 1785"

Maor VaShemesh on the Torah, two parts, by Rebbe Kalonymus Kalman HaLevi Epstein of Kraków. [Breslau, 1842]. First edition. On both title pages, false imprint: "Printed by Rebbetzin Yehudit Rabinstein, 1785". Some of the approbations are dated 1842.

Two parts in two volumes.

Maor VaShemesh on the Torah, an important and basic Chassidic book, printed together with the Chumash in many editions. The author, R. Kalonymus Kalman HaLevi Epstein of Kraków (1751-1823), was an outstanding Torah scholar both in revealed and hidden realms of the Torah, leading disciple of Rebbe Elimelech of Lizhensk, whom he regarded as of equal stature to the Baal Shem Tov himself. He also frequented the courts of R. Yechiel Michel of Zlotchov and R. Levi Yitzchak of Berditchev. Following the passing of his teacher R. Elimelech, he began travelling to the Chozeh of Lublin, R. Ber of Radoshitz, the Maggid of Kozhnitz and R. Mendele of Rimanov (who acclaimed him as "Shomer HaBrit"). He was renowned as a holy man already in his times, and accounts of revelations of Divine Inspiration and wonders circulated about him. His teacher R. Elimelech of Lizhensk appointed him as rebbe, and he became a leading disseminator of Chassidism in Kraków, where those seeking to draw close to G-d gathered around him, later becoming prominent Chassidic leaders. He was repeatedly persecuted by opponents of Chassidism in Kraków, who even announced a ban on Chassidism in 1786. When the persecutions reached the point of informing and imprisonment, R. Kalman moved to his

hometown of Neustadt and established his court there. In ca. 1820, he returned to Kraków, and that is where he was eventually buried.

Signatures on both title pages: "Yisrael Chaim son of R. Uri" and stamps of R. "Yochanan, shochet, bodek and prayer leader – I. Friedmann – Simleul Silvaniei" (the signature presumably belongs to the renowned Chassid R. Yisrael Chaim Danzig, son of R. Uri of Gorlitz and son-in-law of R. Yochanan Reitches head of the Dinov and Horodenka Beit Din. His son, R. Yochanan Friedmann-Follman served as shochet and bodek in Shamloi, and these are his stamps). A signature on leaf 1: "Uri". Another signature on the title page: "[Asher?] Fenster". Two volumes: [2], 144 leaves; [1], 145-277, [2] leaves. Approx. 24 cm. Printed in part on greenish paper. Wide margins. Good-fair condition. Stains and wear. Dampstains. Lacking half the title page of part II (professionally restored with paper and photocopy text replacement). Paper repairs to corners of final leaves. Early leather bindings with gilt-tooled decorations, rubbed, with new leather spines.

Stefansky Chassidut, no. 307. There are copies with variant title pages, including copies with a title page to part I only; copies stating a false name of printer, yet the correct date: "1842" and copies with true imprints stating that the book was printed in 1842 in "Breslau, by R. Hirsch Sulzbach". This is a unique copy, featuring both title pages, with entirely false imprints: "Printed by Rebbetzin Yehudit Rabinstein, 1785".

Opening price: \$5000

Estimate: \$8000-12,000

58. ספר בני יששכר – זולקווה, תר"ו – מהדורה ראשונה, שנדפסה ללא שער, עם דף שער נאה בכתב-יד – חתימה והגהות רבי יעקב קטינא רב"ד חוסט, בעל "רחמי האב"

מסופר על המחבר שהיה מרגיש קדושה והתעלות מיוחדת בימי החנוכה, ובהזדמנות כשרצה לשאול את רבו המובהק, "החזוה" מלובלין, על פשר הדבר, טרם שהספיק לשאול השיב לו רבו: משבטו של יששכר אתה, ובגלגולך הקדום היית מבית דינם של החשמנואים, לפיכך אתה מרגיש תוספת קדושה בחנוכה. על שם כך קרא את ספרו בשם "בני יששכר". מסופר על ה"דברי חיים" מצאנו שפעם בראש השנה לפני תקיעת שופר, הסתגר בחדרו במשך כמה שעות עם הספר "בני יששכר", ולמד בו בדבקות גדולה כהכנה לתקיעת השופר (הקדמת הספר יודעי בינה, מאת רבי אלעזר צבי שפירא, בנו של ה"בני יששכר"; בית שלמה, מהדו' ניו-יורק תשס"ה, עמ' טו; ש"י עגנון, ספר סופר וסיפור, עמ' 457).

הסיבה שהמהדורה הראשונה שלפנינו נדפסה ללא דף שער, קשורה אף היא למעשה פלא. מסופר על אברך למדן גדול בשם יוסף טרלר (תקנ"ד-תר"ד), שמצערותו התרועע עם ראשי "המשכילים", וספרי מינים היו נושרים מתוך חיקו. פעם אחת יצא לו לשמוע איך ה"בני יששכר" קורא בתורה בהתלהבות את פסוקי התורה המדברים על איסור "גיד הנשה". כששמע יוסף הנ"ל את הפסוקים יוצאים מפיו, מילא פיו בדברי ליצנות וזלזול בקדושת התורה.

ספר בני יששכר, מאמרי חסידות וקבלה על מועדי וחוודשי השנה, חלק שני, על חודשים תשרי-אדר, מאת האדמו"ר רבי צבי אלימלך שפירא אב"ד מונקאטש ודינוב. [זולקווה, תר"ו 1846]. מהדורה ראשונה.

בספר שלפנינו נדפס החלק השני לפני החלק הראשון. החלק הראשון נדפס לראשונה רק בשנת תר"י בזולקווה. תאריך ההדפסה מופיע בקולופון שבסוף הספר: "ותוגמר המלאכה ביום ג' ל"ח למב"י [כ"ג באייר] שנת תר"י...".

המהדורה הראשונה שלפנינו נדפסה ללא דף שער, משום שהצנזורה לא הרשתה להדפיס את הספר (ראה להלן). בעותק שלפנינו נכרך דף שער נאה שנעשה בכתב-יד, עם מסגרת מאוירת. הכותב אף חיבר נוסח שער מקורי, עם שנת ההדפסה (שמופיעה כאמור בקולופון): "ספר בני יששכר – יודיע בינה לעתים, מטעמים האלה עשה לנו כבוד הרב הגדול החסיד המפורסם בוצינא קדישא חסידא ופרישא מו"ה צבי אלימלך זולקווה" רבים הלכו לאורו אור תורתו בהיותו אב"ד דק"ק מונקאטש והגלילות ואחר כן [לאורו] נסע ונלך לק"ק דונאו במדינת פולין... הרואה אומר ברקאי האח חמותי ראייתי אור בשנת תו"ר, נדפס בזולקווה בשנת תו"ר לפ"ק".

58b

58a

לאדמו"ר בשנת תקע"ה. כיהן גם ברבנות העיר מונקאטש, בירת רוסיה הקרפטית. חיבר עשרות חיבורים בהלכה ובאגדה, בחסידות ובקבלה. חיבורו אשר על שמו נודע שמו בישראל, הוא הספר הקדוש "בני יששכר". מצאצאיו יצאו שושלות רבות של רבנים ואדמו"רים:

דינוב, מונקאטש, בוקאווסק ועוד.

בדף השער המעוט, חתימה: "הגני חותם שמי איש צעיר יעקב קטינא". בדפי הספר שלש גהות בכתב-יד (בדפים כב, 1, כו, 1), כפי הנראה בכתב-ידו.

הגאון הקדוש רבי יעקב (קליין) קטינא (נפטר תר"ו), ראש בית דין בחוסט עוד לפני בואו של האב"ד המהר"ם שיק. תלמיד מובהק של האדמו"ר מצאנז בעל "דברי חיים". מחבר הספרים "רחמי האב" ו"קרבן העני" שהוציאם בעילום שם [ספר רחמי האב יצא בעשרות מהדורות].

קטז דף + [1] דף שער כתוב ומאויר בכתב-יד. 22 ס"מ. דפים בצבע כחלחל. מצב טוב. כתימים. בלאי קל במספר דפים. קרע בדף ט, עם פגיעה במספר אותיות. נקבי עש בודדים. חותמת בדף השער. כריכה חדשה.

סטפנסקי חסידות, מס' 92.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$10,000-15,000

כששמע ה"בני יששכר" את תוכן דבריו המזלזלים, התבטא: "כך אמר? מובטחני שימיר דתו...". כששמע יוסף טרלר את ה"פסק" של ה"בני יששכר", נסע אל הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ וסיפר לו על כך בלעג. כששמע זאת רבי נפתלי, אמר במליצה: "כך אמר! נו! מצוה לשמוע דברי חכמים". לימים שימש יוסף טרלר כחוכר הבשר הכשר בלבוב, ובאחד הימים נתפס במעשי זיוף שטרות של אציל פולני. כדי להינצל מעונש הלך והמיר את דתו, מתוך אונס, יחד עם בני משפחתו. לאחר שהמיר את דתו התמנה לצנזור הממשלתי בלבוב. לאחר פטירת המחבר, כשבאו להדפיס את הספר "בני יששכר", באו לבקש רשות מהצנזורה להדפיס את הספר, אך הצנזור המומר יוסף טרלר לא הרשה להדפיס את הספר, ואמר: הרי על פי דבורו הייתי מוכרח להמיר דתי, כלום אתן עוד רשות להדפיס את ספרו?! מסיבה זו נדפסה המהדורה הראשונה ללא שער, על מנת להעלים את מקום ושנת הדפוס (אהל נפתלי, וורשא תרע"א, עמ' 98-99; ונפתלי בן מנחם, טמירין, א, עמ' שיג-שטז).

הגאון הקדוש האדמו"ר רבי צבי אלימלך לנגם-שפירא (תקמ"ג-תר"א), מגדולי החסידות המפורסמים, תלמיד מובהק של רבי מנדלי מרימנוב ותלמיד "החזקה מלובלין", היה גם תלמידים של הרב מאפטא והמגיד מקונוץ. מגיל צעיר כיהן ברבנות בעיירות שונות בגליציה, אך בעיקר נודע על שם רבנות העיר דינוב, בה אף הוכתר

58. Bnei Yissaschar – Zhovkva, 1846 – First Edition, Printed Without Title Page, with a Fine, Handwritten Title Page – Signature and Glosses of R. Yaakov Ketina, Head of the Khust Beit Din, Author of Rachamei HaAv

Bnei Yissaschar, Chassidic and Kabbalistic essays on the festivals and months of the year, Part II, Tishrei-Adar, by Rebbe Tzvi Elimelech Shapiro Rabbi of Munkacs and Dinov. [Zhovkva, 1846]. First edition.

Part II of this book was published before Part I, which was first printed in Zhovkva, 1850. The date of printing is indicated in the colophon at the end of the book: "And the work was completed on Tuesday, 38th day of the Omer [23rd Iyar] 1846...".

This first edition was printed without a title page, since the censorship did not authorize the printing of this book (see below). This copy includes a fine, handwritten title page, set within a decorative border. The writer even composed an original text for the title page, including the year of printing (based on the colophon): **"Bnei Yissaschar... these delicacies were prepared by the prominent rabbi and Chassid, R. Tzvi Elimelech, many followed the light of his Torah when he served as rabbi of Munkacs and the vicinity, and later... at Dinov, Poland... printed in Zhovkva 1846"**.

Reputedly, the author would experience exceptional holiness and elevation during Chanukah, and once, when he wished to question his prime teacher the Chozeh of Lublin as to the cause of this phenomenon, his teacher explained, even before he had a chance to ask: You originate from the tribe of Yissaschar, and in your earlier incarnation you were a member of the Beit Din of the Chashmonaim, which is why you experience extra holiness during Chanukah. He therefore named his book Bnei Yissaschar. It is recorded that the Divrei Chaim of Sanz once closeted himself in his room on Rosh Hashanah before the shofar blowing, studying the book Bnei Yissaschar for several hours with great intensity, as a preparation for the shofar blowing (foreword to Yod'ei Binah, by R. Elazar Tzvi Shapiro, son of the Bnei Yissaschar; Beit Shlomo, New York 2005 edition, p. 15; Shai Agnon, Sefer Sofer VeSipur, p. 457).

The printing of this first edition without a title page is also linked with a wondrous episode. There was once a scholarly young man named Yosef Tarler (1794-1854), who associated with the leading members of the Haskalah from a young age, and would frequently read heretic literature. He once heard the Bnei Yissaschar reading the verses in the Torah pertaining to the prohibition of Gid HaNasheh with great fervor. This Yosef responded with mockery, scorning the holiness of the Torah. When the Bnei Yissaschar heard of this, he retorted: "I am certain that he will eventually

convert to Christianity...". Upon hearing of the Bnei Yissaschar's prediction, Yosef Tarler mockingly reported it to R. Naftali of Ropshitz, who replied in jest, "If so, it is a mitzva to follow the words of the sages". Yosef Tarler later served as kosher meat trader in Lviv, and when apprehended for forging documents of a Polish nobleman, he evaded his punishment by converting to Christianity, together with his family. He was then appointed the official censor in Lviv. When approached for permission to publish the book of the Bnei Yissaschar, following the latter's passing, the apostate censor categorically refused, arguing that he did not wish to approve the printing of the book of the one who had predicted his defection. The first edition was therefore printed without title page, in order to obscure the place and year of printing (Ohel Naftali, Warsaw 1911, pp. 98-99; Naftali Ben Menachem, Temirin, I, pp. 313-316). Rebbe Tzvi Elimelech Langsam-Shapiro (1783-1841), a most prominent Chassidic leader, close disciple of R. Mendele of Rimanov and disciple of the Chozeh of Lublin, as well as of the Rebbe of Apta and the Maggid of Kozhnitz. From a young age, he served as rabbi of various Galician towns, yet is primarily renowned as rabbi of Dinov, where he was later appointed rebbe in 1815. He also served as rabbi of Munkacs, capital of Carpatho-Russia. He authored dozens of compositions on Halachah and Aggadah, Chassidism and Kabbalah. His magnum opus, by whose name he became known throughout the Jewish world, is the book Bnei Yissaschar. His descendants branched out into many dynasties of rabbis and rebbes: Dinov, Munkacs, Bikovsk and more. Signature on the handwritten title page: **"I hereby sign my name, Yaakov Ketina"**. The book contains three glosses, presumably in his handwriting (pp. 22a and 26a).

R. Yaakov (Klein) Ketina (d. 1890), head of the Khust Beit Din prior to the Maharam Schick's tenure there as rabbi. He was a close disciple of the Divrei Chaim, rebbe of Sanz. He authored Rachamei HaAv and Korban HeAni, which he published anonymously (Rachamei HaAv has since been published in dozens of editions).

116 leaves + [1] handwritten and hand-decorated title page. 22 cm. Bluish paper. Good condition. Stains. Light wear to several leaves. Tear to leaf 9, affecting several letters. Minor worming. Stamp on title page. New binding. Stefansky Chassidut, no. 92.

Opening price: \$5000

Estimate: \$10,000-15,000

59. בת עין - מהדורה ראשונה - ירושלים, תר"ז

ספר בת עין, מהאדמו"ר רבי אברהם דוב מאווריטש. ירושלים, [תר"ז 1847]. דפוס רבי ישראל ב"ק. מהדורה ראשונה. מספרי היסוד של תורת החסידות, שיש בו מקדושת ארץ ישראל. נכתב ע"י תלמידיו של המחבר, אך הוגה ביסודיות על ידו לאחר שהאדמו"ר רבי מרדכי מטשרנוביל פקד עליו להדפיס את הדברים. הספר נדפס במהדורתו הראשונה דווקא בארץ ישראל ולא בחו"ל, זאת בעקבות הוראתו של האדמו"ר רבי ישראל מרוז'ין, וכפי שנכתב בהקדמת המו"ל. במהדורת זיטומיר תרכ"ט, נוספו בהקדמת המחבר שורות נוספות, בו כותב כי הכניס בספר מקדושת ארץ ישראל: "ושמו קראתיו בת עין מפני שעולה כשמי... עוד טעם מפני שהכנסתי בכתבים קדושת ארץ ישראל אשר עיני ה' אלהיך בה תמיד".

האדמו"ר רבי אהרן מטשרנוביל מבטיח בהסכמתו למהדורת תרכ"ט: "הנני... לברך... כל איש ואיש אשר יקח הספר הקדוש ההוא בכסף מלא שיזכו לראות שכן טוב בעמלם". המחבר, האדמו"ר הקדוש רבי אברהם דוב מאווריטש (תקכ"ה-תר"א), מגדולי החסידות המפורסמים. מתלמידי רבי נחום מטשרנוביל ובנו רבי מרדכי, ומתלמידי רבי זושא מאניפולי ורבי לוי יצחק מברדיטשוב. כארבעים שנה כיהן כאב"ד העיר אווריטש שעל שמה נודע שמו "הרב הקדוש מאווריטש". בשנת תקצ"ג עלה לארץ-ישראל, לעיר צפת בה יסד את בית מדרשו והיה רבם ומנהיגם של קהילות החסידים בעיר צפת. מפורסם הסיפור על נס הצלתו בעת רעידת האדמה הקשה בשנת תקצ"ז, שארעה כידוע בשעת תפלת מנחה בבתי הכנסיות, הרב מאווריטש הזהיר את חסידיו שלא לצאת מבית הכנסת, נשכב על הארץ בבית מדרשו, וכל הקהל סביבו אוחזים באבנטו. כל הבנין התמוטט, מלבד שטח מצומצם בו היו הרב והציבור. [לאחר זמן סיפר הרב מאווריטש, כי ראה שהרעש היה שלא כדרך הטבע, כשאבנים נזרקו לצדדים ולא נפלו למטה לארץ מחמת הכובד, הבין שכח הסט"א תקיף, לכן נשכב בהכנעה על הארץ - "חבי רגע עד יעבור זעם"]. לאחר הרעש שיקם מחדש את קהילת צפת, ולא נתן לנטוש את העיר הקדושה. נפטר במגפת הדבר בשנת תר"א ולאחר פטירתו פסקה המגפה. סיפורי מופת רבים מסופרים על גודל קדושתו וכוחו הגדול לפעול ישועות עבור עם ישראל.

[2], קכה דף. ללא [1] דף אחרון עם רשימת המנויים. 20.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים. כתמי רטיבות בשולי חלק מהדפים. נקבי עש בודדים בשני הדפים הראשונים. פגמים בדף האחרון, עם פגיעות בשולי הטקסט. רישום בעלות וחתימת בדף השער. כריכת עור חדשה. זמן קצר לאחר הדפסת מהדורה זו בירושלים נדפסה מהדורה

59

נוספת של הספר, בזיטומיר תר"י. ככל הנראה, לא ידע המדפיס בזיטומיר כי הספר כבר נדפס בירושלים. הספר בזיטומיר נדפס מכתב-יד אחר, ועל כן קיימים שינויים בין המהדורות [ראה על כך: נ' בן-מנחם, קריית ספר, כרך לז, תשכ"ב, עמ' 401-402; בשערי ספר, ירושלים תשכ"ז, עמ' 49-53].
ש' הלוי, מס' 38; סטפנסקי חסידות, מס' 103.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$3000-5000

59. Bat Ayin – First Edition – Jerusalem, 1847

Bat Ayin, by Rebbe Avraham Dov of Ovrish. Jerusalem: R. Yisrael Bak, [1847]. First edition.

This book is a basic text of Chassidic thought and contains the holiness of Eretz Israel. It was written by the disciples of the author, but it was carefully edited by Rebbe Avraham Dov after Rebbe Mordechai of Chernobyl instructed him to print it. Upon the instructions of Rebbe Yisrael of Ruzhin, the first edition of the book was printed specifically in Eretz Israel and not in the Diaspora, as the publisher states in his foreword. The Zhitomir edition (1869) contains several additional lines in the author's preface, where he writes that his book contains the holiness of Eretz Israel: "I called this book Bat Ayin, since that title has the same numerical value as my name... and because I have inserted the holiness of the Holy Land in my writings, and the land is referred to as being under the constant scrutiny of G-d's watchful eyes" (ayin in Hebrew).

Rebbe Aharon of Chernobyl writes in his approbation to the 1869 edition: "I hereby... bless... anyone who buys this book at full price, with success in all their dealings". The author, Rebbe Avraham Dov of Ovrish (Ovruch; 1765-1841), was a renowned chassid and disciple of R. Nachum of Chernobyl and his son R. Mordechai as well as of R. Zusha of Anipoli and R. Levi Yitzchak of Berditchev. He served as rabbi of Ovrish for 40 years, and was known as "the holy rabbi of Ovrish". In 1833 he immigrated to Eretz Israel, and established his Beit Midrash in Safed, where he became the leader of the Chassidic communities. Miraculous stories are told of his deliverance from the tragic earthquake in 1837, which took place during the late afternoon Mincha prayers in the synagogues. The Rebbe warned his Chassidim not to

leave the synagogue, and he himself lay on the floor of the Beit Midrash while the surrounding congregation held on to his belt. The entire building collapsed with the exception of the narrow area in which the Rebbe and his followers lay (some time later, the Rebbe related that he recognized that the earthquake had not been a natural event, since the stones were cast to the sides and did not fall directly to the ground in spite of their weight. He understood that great power had been granted to the Satan, and he therefore lay submissively on the ground in fulfillment of the verse "Wait a moment until the fury passes"). After the earthquake, he restored the Safed community and did not allow his Chassidim to abandon the holy city. He died of a plague in Safed in 1841 which ceased after his passing. Many miraculous stories are told of his lofty holiness and the wonders he performed for the Jewish people.

[2], 125 leaves. Without [1] final leaf with list of subscribers. 20.5 cm. Good condition. Stains. Marginal dampstains to some leaves. Light worming to first two leaves. Damage to final leaf, affecting edge of text. Ownership inscription and stamp on title page. New leather binding.

A short time after the printing of the first edition in Jerusalem, a second edition was printed in Zhitomir, 1850. The Zhitomir printers were evidently unaware of the earlier Jerusalem printing, and the Zhitomir edition was based on a different manuscript, leading to several variations between the two editions [see N. Ben-Menachem, Kiryat Sefer, XXXVII, 1962, pp. 401-402; B'Shaarei Sefer, Jerusalem, 1967, pp. 49-53].

S. HaLevy, no. 38; Stefansky Chassidut, no. 103.

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

60. ספר באר מים חיים – זיטומיר, תרכ"א

ספר באר מים חיים, "חיבור נפלא על התורה", חלקים ראשון ושני על חמישה חומשי תורה, מאת רבי חיים טירר אב"ד טשרנוביץ. זיטומיר, תרכ"א 1860. דפוס רבי חנינא ליפא ורבי יהושע העשיל שפירא, נכדי הרב מסלאוויטא.

ספר 'באר מים חיים' הוא מספרי היסוד המפורסמים של תורת החסידות. האדמו"ר ה"ש שלום" מבעלזא אמר שספר המוסר הראשון שלמד בו היה ספר 'באר מים חיים'. בעל ה"אוהב ישראל" מאפסא כתב בהסכמתו למהדורה הראשונה: "ידענו היטב חפץ ורצון אותו הצדיק, אשר כל ימיו היה משתוקק לזכות את הרבים בדבריו הקדושים... ורבים השיב מעון... זכות הרב המחבר יעמוד לנו לזכות נפשינו ורוחינו ונשמתינו לאור באור החיים עד ביאת הגואל". הרה"ק רבי מרדכי מקרמיניץ (בנו של המגיד מזלוטשוב)

מספר בהסכמתו למהדורה הראשונה על גודל אהבת אביו אל המחבר: "מה שראיתי וידעתי מנועם עריבות חבת ידידות מכבוד אבי אדמו"ר (!) הרב הקדוש החסיד המפורסם... מוה"ר יחיאל מיכל זללה"ה אליו, שחבבו ביותר ויותר כבבת עינו היה אצלו ואהבת עולם אהבו".

שני חלקים בכרך אחד. [2], 294; [2], 330 עמ'. כ-24 ס"מ. מרבית הדפים במצב טוב. דף השער ומספר דפים שאחריו במצב בינוני. כתמים. כתמי רטיבות קלים. קרע בחלקו העליון של דף השער, עם פגיעה במסגרת השער. כריכת עור מקורית, עם הטבעה בחזית הכריכה ועיטורים מוזהבים. בלאי ופגמים בכריכה, קרעים בשדרה.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$1500-2000

61

61. ספר אוהב ישראל – זיטומיר, תרכ"ג – מהדורה ראשונה

ספר אוהב ישראל, דרושים על התורה בדרך החסידות, מאת האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא. זיטומיר, תרכ"ג 1863. מהדורה ראשונה. דפוס רבי חנינא ליפא ורבי יהושע העשיל שפירא.

הספר הובא לדפוס ע"י נכד המחבר, האדמו"ר רבי משולם זוסיא מזינקוב. המו"ל מספר בהקדמתו על אביו האדמו"ר רבי יצחק מאיר, בן המחבר, "בראותו כי רבו המעתיקים כל אחד לפי דעתו, וחשש מפני הטועין... בחר באיש אחד חריף ומופלג בתורה, ספרא רבה, ומינה אותו לרשום הדברים הקדושים היוצאים מפיו הק', ואחר כל שבת ומועד העלה לפני עיני קדשו של זקני זצוקל"ה, ולפקדים תיקון כפי הצורך...". בהמשך ההקדמה מספר על הסיבה שהספר נקרא בשם אוהב ישראל, "יען כי הוי מרגלי בפומי דרב, אשר במדה יוכל להתפארה אפי' לפני ב"ד של מעלה, אשר אהבת ישראל תקועה בלבו. וטרם הלך ארון אלקים צוה לבניו, שלא ירשמו על מצבת אבן שיציינו על בנין הנפש שלו שום שבת, רק: אוהב ישראל...".

רבי יוסף שאול נתנזון כותב בהסכמתו (למהדורת למברג): "...היה אוהב בכל לבו ונפשו כל ישראל, ובפרט להת"ח היה מקרבם בכל עוז. ואבותינו ספרו לנו בעת שהיה כאן [לבוב] היו הכל כל גדולי ישראל שבעירינו, והיו משכימים ובאים אצלו, וראו נפלאות מתורתו...". [1], קיז דף. 22.5 ס"מ. מצב משתנה בין הדפים. דפים ראשונים ואחרונים במצב בינוני, דפים רבים באמצע הספר במצב טוב-בינוני. כתמים, פגמים ובלאי. פגעי עש משוקמים במילוי נייר בדף השער ובדפים האחרונים, עם פגיעות בטקסט. קרעים רבים משוקמים בשלושת הדפים שלאחר השער, עם פגיעות בטקסט. קרעים משוקמים בשולי דפים נוספים. חותמות עתיקות של "חבורת משניות ממוכרי ש"ש מקעשנוב". כריכת עור חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 19.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

60

60. Be'er Mayim Chaim – Zhitomir, 1860

Be'er Mayim Chaim, "a wonderful composition on the Torah", Parts I and II on the Five Books of the Torah, by R. Chaim Thirer Rabbi of Czernowitz (Chernivtsi). Zhitomir: R. Chanina Lipa and R. Yehoshua Heshel Shapira, grandsons of the rabbi of Slavita, 1860.

Be'er Mayim Chaim is one of the most prominent, basic books of Chassidic teachings. The Sar Shalom, Rebbe of Belz once said that the first book of ethics he ever studied was the book Be'er Mayim Chiam. The Ohev Israel of Apta wrote in his approbation to the first edition: "We are well aware of the desire and wish of that Tzaddik, who yearned his entire life to benefit the public with his holy teachings... and he brought many to repentance... and may the merit of the author stand for us, so that our souls should glow with the light of life until the coming of the Redeemer". R. Mordechai of Kremnitz (son of the Maggid of Zlotchov) relates in his approbation to the first edition, of his father's extraordinary love for the author.

Two parts in one volume. [2], 294; [2], 330 pages. Approx. 24 cm. Most leaves in good condition. Title page and several subsequent leaves in fair condition. Stains. Light dampstains. Tear to upper part of title page, affecting border. Original leather binding, with blocking to front cover, gilt decorations. Wear and damage to binding, tears to spine.

Opening price: \$1000

Estimate: \$1500-2000

62. ספר אור הגנוז – מהדורה ראשונה – ספר סגולה – לבוב, תרכ"ו

ספר אור הגנוז – חידושים על התורה בדרך רמז וסוד, חסידות וקבלה, עם חלק שני – ספר זאת ליהודה – חידושים על המשניות "בדרך רמז וסוד רזין עילאין", מאת רבי יהודה ליב הכהן מאניפולי. למברג [לבוב], תרכ"ו 1866. מהדורה ראשונה.

הסכמות גדולי החסידות, ביניהן ההסכמה היחידה על ספר של האדמו"ר בעל "צמח צדק" מליובאוויטש. בהסכמת רבי מרדכי מטשרנוביל ("המגיד מטשרנוביל") נכתב על הסגולה והשמירה שיש בהחזקת הספר שלפנינו: "ויקנה כל אחד לעצמו הספר הקדוש הזה לזכות ולשמירה מעולה לו ולזרעו לדורותם". בניו הקדושים – רבי אהרן מטשרנוביל, רבי אברהם מטריסק, רבי דוד מטולנא – המסכימים אף הם על הספר, חוזרים בהסכמותיהם על עניין הסגולה לשמירה שכתב אביהם, וכותבים: "והנה נאמן עלינו דברי אאמו"ר ז"ל הק' זיע"א אשר ספרי קודש הללו יהיו לשמירה לכל מי שיקנה אותם..."; "...נאמנים עלי דברי אבא מרן קדישא כבוד אדמו"ר זצוקלה"ה, כאשר המה בכתובים... כי הספרי קודש ההמה יהיו לשמירה לכל מי שיקנה אותם לו ולזרעו לדורותם". גם בהקדמת המו"ל נכד המחבר כותב כי "צדיקי הדור כתבו שהחבור הלז הוא שמירה וברכה בבית...".

מחבר הספר, רבי יהודה ליב הכהן מאניפולי (נפטר תקס"ז, אנצ' לחסידות ב', עמ' לג-לד), תלמיד המגיד ממזריטש. לפי מקור אחד היה קודם לכן מתלמידי הגר"א מוילנא. לפי המסופר, היה מארבעת התלמידים שהיו עם המגיד בעת פטירתו (יחד עם רבי אברהם המלאך, בעל התניא ורבי זושא מאניפולי), וברגעים האחרונים לפני פטירתו אמר עליו המגיד: "גם אתה תהיה במחיצתי – כי שפתי כהן ישמרו דעת, ואני מעולם הדעת...". היה מהשניים שאליהם פנה רבי שניאור זלמן מלאדי שיסכימו על ספר ה"תניא" (השני היה חברו רבי זושא מאניפולי). הספר שלפנינו זכה בהדפסתו להסכמותיהם הנלהבות של גדולי צדיקי החסידות בדורו. מופיעה בו הסכמתו היחידה של האדמו"ר רבי מנחם מנדל מליובאוויטש בעל "צמח צדק", וכן מופיעות בו הסכמות רבי מרדכי מטשרנוביל, ובניו הקדושים: רבי אהרן מטשרנוביל, רבי אברהם מטריסק, רבי דוד מטולנא, אחיינו – רבי יצחק יעקב מאקארוב, וכן הסכמותיהם של רבי חיים מצאנז ורבי יצחק מאיר מגור בעל "חידושי הרי"מ". חותמות בדף השער של רבי מנחם מענדל לעווי מירושלים. בדף המגן הקדמי – חותמת בית מסחר לספרים של רבי שלמה טלינגטור בירושלים (מזקני חסידות בויאן). רישומי בעלות בדף המגן ודף הכריכה האחורי.

שני חלקים בכרך אחד. חלק א': [1], יב; פד דף; חלק ב' (שער נפרד): לג דף. 25 ס"מ. נייר דק איכותי. מצב טוב. כתמים. הדבקת נייר לחיזוק בתחתית דף השער. כריכה ישנה, בלוייה. סטפנסקי חסידות, מס' 21.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$1500-2500

61. Ohev Yisrael – Zhitomir, 1863 – First Edition

Ohev Yisrael, homilies on the Torah according to Chassidic teachings, by Rebbe Avraham Yehoshua Heshel of Apta. Zhitomir: R. Chanina Lipa and R. Yehoshua Heshel Shapira, 1863. First edition.

The book was brought to print by the grandson of the author, Rebbe Meshulam Zusia of Zinkov. He relates in his foreword how his father, Rebbe Yitzchak Meir, son of the author, realized that each person was recording the Rebbe's teachings according to their own perception, and was concerned this would lead to misunderstanding. He therefore chose one astute, outstanding Torah scholar and designated him to record the holy teachings, after which the writings were reviewed, and when necessary corrected, by the rebbe. Later in the foreword, he explains that the book was named Ohev Yisrael, based on the author's repeated assertion that the one character trait in which he could confidently take pride, even before the Heavenly court, was his outstanding love for his fellow Jew. Before his demise, he instructed his sons to write no other praise on his tombstone but Ohev Yisrael (Lover of Jews).

R. Yosef Shaul Nathansohn wrote in his approbation (to the Lemberg edition): "...he loved every Jewish person with his heart and soul, and would show great affection particularly to Torah scholars. And our fathers related to us that while he was here [in Lviv], all the leading Torah scholars of the city would arise early to come and absorb his wondrous teachings...".

[1], 117 leaves. 22.5 cm. Condition varies. First and final leaves in fair condition, many leaves in middle of book in good-fair condition. Stains, damage and wear. Worming to title page and final leaves, affecting text, repaired with paper. Many tears to three leaves following title page, affecting text, repaired. Marginal tears to other leaves, repaired. Old stamps. New leather binding.

Stefansky Chassidut, no. 19.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

62. Or HaGanuz – First Edition – Segulah Book – Lviv, 1866

Or HaGanuz, novellae on the Torah according to allegoric, kabbalistic and Chassidic approaches, with a second part – VeZot LiYehuda, novellae on Mishnayot "according to allegoric and kabbalistic approaches, lofty secrets", by R. Yehuda Leib HaKohen of Anipoli (Hannopil). Lviv, 1866. First edition.

The book bears approbations of great Chassidic leaders, including the only approbation to a book ever issued by the Tzemach Tzedek of Lubavitch. Another approbation, by R. Mordechai of Chernobyl (the Maggid of Chernobyl), extols the segulah and protective qualities of the book: "Every person should purchase this holy book for merit and excellent protection for himself and his descendants". His holy sons – R. Aharon of Chernobyl, R. Avraham of Trisk (Turiisk) and R. David of Tolna – also mention in their approbations the segulah for protection that their father described. In the publisher's foreword, the author's grandson likewise cites the protective qualities of the book.

The author, R. Yehuda Leib HaKohen of Anipoli (d. 1807, Encyclopedia L'Chassidut, II, pp. 33-34), was a disciple of the Maggid of Mezeritch. According to one source, he was previously a disciple of the Vilna Gaon. He was ostensibly one of the four disciples who were at the side of the Maggid at the time of his death (together with R. Avraham HaMalach, the Baal HaTanya and R. Zusha of Anipoli). He and his friend R. Zusha of Anipoli were approached by R. Shneur Zalman of Liadi to grant their approbation to the Tanya. At the time of printing, Or HaGanuz received enthusiastic approbations from prominent Chassidic leaders of the time, including the only book approbation ever given by Rebbe Menachem Mendel of Lubavitch, the Tzemach Tzedek. The book was also accorded approbations by R. Mordechai of Chernobyl and his holy sons – R. Aharon of Chernobyl, R. Avraham of Turiisk and R. David of Tolna, and by his nephew R. Yitzchak Yaakov of Makariv, as well as approbations by R. Chaim of Sanz and R. Yitzchak Meir of Ger, the Chiddushei HaRim.

62

Stamps of R. Menachem Mendel Lewi of Jerusalem on the title page. On the front endpaper – stamp of R. Shlomo Telingtor's bookshop in Jerusalem (a prominent Chassid of Boyan). Ownership inscriptions on the back endpapers.

Two parts in one volume. Part I: [1], 12; 84 leaves; Part II (separate title page): 33 leaves. 25 cm. Thin, high-quality paper. Good condition. Stains. Lower part of title page reinforced with paper. Old binding, worn.

Stefansky Chassidut, no. 21.

Opening price: \$1000

Estimate: \$1500-2500

63a

63. ספר בית אהרן (קרלין) - ברודי, תרל"ה, מהדורה ראשונה - עותק נאה עם שוליים רחבים במיוחד וכריכת עור מקורית - עם רשימה בכתב-יד של מזמורים לחנוכה לפי מנהג קרלין

ספר בית אהרן, "על התורה ועל העבודה", מאת האדמו"ר רבי אהרן פרלוב מקארלין. ברודי, תרל"ה 1875. מהדורה ראשונה. עותק נאה עם שוליים רחבים במיוחד וכריכת עור מקורית נאה, עם הטבעות מזהביות. בראש הספר קובץ "אזהרות קודש" והנהגות בדרך החסידות מאת שלשלת אדמו"רי קארלין-סטולין: רבי אהרן "הגדול" מקארלין, בנו רבי אשר (הראשון), בנו רבי אהרן (השני, "הזקן"), ובנו רבי אשר (השני, "הצעיר").

בדף ו (עמ' 11) נדפס "זמר לשבת מהרב הקדוש האלקי וכו' הרב ר' אהרן הגדול צוקללה"ה מקארלין" - הפיוט הנודע "יה אכסוף נועם שבת". בהקדמה לספר שלפנינו נכתב כי הספר נקרא "בית אהרן" מסיבה זו: "ומדי דברו בכ"ק [=בכתבי קודש] האלו קרא שמש בפיו הקדוש בית אהרן, כאשר יצא הדבר מפי זקנו הקדוש האלקי כו' מוהר"א מקארלין לבנו אדמו"ר כו' רבינו אשר צוקללה"ה כאשר היה כבר עשר שנים שמע אביו זצ"ל מנגן הזמר יה אכסוף כו' לשבת קודש ושאל אותו היכן כתוב הזמר הזה והשיב בבית אהרן...". רישומי בעלות בראש עמוד השער: "שייך לר' פנחס [ס] אהרן ב"ר שמואל סאקאלוויץ", "וכעת שייך לבנו שמואל בר פינחס אהרן סאקאלוויץ". בחלקה האחורי של הכריכה הטבעת שם הבעלים: "פנחס בר' שמואל".

בדף האחרון של הספר רשימה בכתב-יד: "מזמורים של חנוכה" - מזמורים שנהגו לומר בחסידות קרלין לאחר הדלקת נרות חנוכה. מנהג זה נדפס בסידור "בית אהרן וישראל" של חסידי קרלין. שם נדפס לאחר נוסח "הנרות הללו": "בכל לילה אחרי הדלקת נרות חנוכה מתאספים בבית הכנסת ואומרים מזמורים דחנוכה". לאחר פתיחה זו מופיעה רשימת מזמורים ותפילות שיש לאומרם בכל אחת מלילות החנוכה לאחר הדלקת הנרות, כל לילה מזמורים שונים ובסדר שונה. סדר המזמורים כפי שהוא מופיע לפנינו, שונה במעט מהסדר שנדפס בסידור של חסידי קרלין (ראה גם בקטלוג "קדם" 67, פריט מס' 277).

[4], 316, [3], [3] עמ'. דף השער הראשון חסר. שוליים רחבים במיוחד. 28.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים. סימני שימוש בדפים הראשונים. סימני עש קלים. נזקי עש, קרעים ופגמים קלים בשולי דף השער והדף האחרון. כריכת עור מקורית מפוארת, עם עיטורים מזהבים. סימני עש, בלאי ופגמים בכריכה.

סטפנסקי חסידות, מס' 82. ישנם שינויים בין עותקי המהדורה הראשונה, שתוקנו תוך כדי הדפסתה. לדוגמה: בעותק שלפנינו מודפס בדף (אחרון) נפרד הכיתוב: "להתנדע ולהגלות שיש ת"ו [תחת ידינו] הסכמות מצדיקי דורינו המפורסמים שליט"א ע"ד הדפסת הספר הק'. וגם הסכמות ואיסורים מחכמי רבני ספרד... והשומע לדברינו ישכן בטח ושאנן, ותבא עליו ברכת טוב". בחלק מהעותקים מופיע קטע זה בנוסח שונה ובמיקום אחר [על שלבי הדפסת הספר ותיקונים בזמן ההדפסה, שהביאו לשינויים בין טפסים שונים של הספר, ראה: מאמר הרב א' שור, על דרכי כתיבת והדפסת ספה"ק בית אהרן, בית אהרן וישראל, שנה ו גליון א (לא), עמ' קלט-קמז].

פתיחה: \$1000
הערכה: \$2000-3000

Tzaddikim of our generation for this printing are in our possession, as well as approbations and copyright warnings from Sephardi Torah scholars and rabbis... and whoever heeds our words will be secure and tranquil, and the blessing of goodness will be applied to him". In some copies, this passage was printed in a different location, with textual variations (see article by R. A. Shor, Regarding the Writing and Printing Process of the Book Beit Aharon, Beit Aharon VeYisrael, year VI issue I (31), pp. 139-147, regarding the stages of printing of this book, and the corrections made during the course of the printing, resulting in differences between the various copies of the book).

Opening price: \$1000
Estimate: \$2000-3000

63b

64. ספר זוהר חי (קומרנה) – למברג-פרמישלה, תרל"ה-תרמ"ה – מהדורה ראשונה – סט שלם

ספר זוהר חי, פירוש על ספר הזהר על פי הקבלה והחסידות, מאת האדמו"ר המקובל רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל ספרין אב"ד זידיטשוב וקומרנה, בעל "היכל הברכה". למברג-פרמישלה, תרל"ה-תרמ"א [1875-1881]. מהדורה ראשונה. סט שלם – חמישה חלקים בחמישה כרכים.

ספר זוהר חי הוא פירוש עמוק ומקורי על הזהר הקדוש, בנוי על יסודות תורת האריז"ל ועל יסודות תורת הבעש"ט. המחבר משלב וממזג בחיבורו זה, כמו בכל חיבוריו, את הקבלה עם החסידות. בשונה משאר חיבוריו שנדפסו בחייו, חיבורו זה נדפס לאחר פטירתו, על ידי בנו האדמו"ר רבי אליעזר צבי, בעל "דמשק אליעזר". הכרך הראשון נדפס בשנת האבל, ובתחילתו נדפסה הקדמה ארוכה ומופלאה מאת בנו ה"דמשק אליעזר". בהקדמה מספר בנו על מדרגותיו המופלאות של אביו בתורה ובעבודת ה', ומספר על גילוי רוח הקודש ועל מופתים שמימיים שראה בעינו אצל אביו הקדוש. בין היתר מספר בנו שלאחר שכתב אביו את ארבעת הדפים הראשונים של פירושו, נכנס אל אביו מישהו שביקש ממנו שיתפלל על חולה מסוכן. אביו שראה ברוח קודשו שאותו חולה זקוק לרחמי שמים מרובים, אמר לאותו אחד: "אין לי שום דרך לעזור לו, אלא יש תחת ידי ארבעה דפין שכתבתי על הזוהר, לך ואמור להחולה הזה שאני נותן לו במתנה גמורה חדושים של הזוהר... ובזכות זה אפשר יכריע הכף זכות ויחיה לאורך ימים ושנים. וכך עשה האיש הזה, ומיד כשאמר האיש הזה להחולה דבורים הללו, התחיל תיכף להזיע, ונתרפא". עוד מסופר בהמשך ההקדמה, שארבעת הדפים הראשונים מהפירוש היו על שתי השורות הראשונות של הקדמת הזהר. דפים אלו נכתבו בקיץ תרי"ז, ומאז עשה הפסקה של עשר שנים מכתובת הפירוש. בערך בשנת תרכ"ז "ראה בחלום הבעש"ט זלה"ה, והסכים עמו שיתחיל לכתוב פירוש על הזוהר... ותיכף ומיד ביום המחרת התחיל לכתוב". את פירושו סיים לכתוב מספר שבועות לפני פטירתו. ב"סיום הספר" שבסוף הכרך החמישי, מספר בנו המו"ל, שאביו השביעו פעמיים בתקיעת כף קודם פטירתו "שאדפוס פרושו זהר חי הזה עד גמירא על נייר שרייב [=נייר כתיבה] ושמחתי במה שגמרתי אמונתי [=הבטחתי] שלי וקיימתי דברי אממו"ר זלה"ה".

האדמו"ר המקובל האלוקי רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל ספרין אב"ד זידיטשוב וקומרנה (תקס"ו-תרל"ד), קדוש-עליון, מגדולי מעתיקי השמועה של תורת הבעש"ט, בן-אחיו ותלמידו המובהק של "שר בית הזהר" האדמו"ר רבי צבי הירש מזידיטשוב. חביב היה על גדולי החסידות: "החזנה מלובלין" (שהיה אף שדכנו), הרב מאפטא, רבי משה צבי מסווראן, דודו רבי משה מסאמבור, רבי ישראל מרחין ועוד. מחבר ספרי חסידות וקבלה רבים ופירושי "היכל הברכה" על חמשה חומשי תורה, על פי סודות הארי" ורבינו הבעש"ט. חומשי "היכל הברכה" הנם מספרי היסוד של ההגות החסידית ותורת הקבלה. חביבות מיוחדת היתה להם אצל אדמו"רים מכל החוגים (בית זידיטשוב, ה"דברי חיים" וצאצאיו, ה"צמח צדק" מליובוויטש ועוד) ששיבחו את מעלת וקדושת דברי הסוד שבפירושו.

כרך ראשון (בראשית חלק ראשון): [4], רטו דף. כרך שני (בראשית חלק שני): [1], רטו-שמח, שמח-תנו, [1] דף. כרך שלישי (שמות חלק ראשון): [4], קסו דף. כרך רביעי (שמות חלק שני): [2], רפה [צ"ל: רפז] דף. כרך חמישי (ויקרא-דברים): [2], רכח, [5] דף. 24.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים. רוב הדפים במצב טוב מאד, שלמים וללא בלאי. קרעים קלים בדף השער של הכרך הראשון, ללא פגיעה בטקסט, מודבקים בנייר דבק. כריכות חדשות. סטפנסקי חסידות, מס' 195.

פתיחה: \$1000

הערכה: 2000-3000

63. Beit Aharon (Karlin) – Brody, 1875, First Edition – Fine, Exceptionally Wide-Margined Copy, with Original Leather Binding – With a Handwritten List of Psalms Recited on Chanukah According to the Karlin Custom

Beit Aharon, "on Torah and worship of G-d", by Rebbe Aharon Perlow of Karlin. Brody, 1875. First edition.

Fine copy with exceptionally wide margins and original, elegant leather binding, with gilt decorations.

The book begins with a collection of Azharot Kodesh, and records of Chassidic practices from the rebbes of the Karlin-Stolin dynasty: R. Aharon HaGadol of Karlin, his son R. Asher (the first), the latter's son R. Aharon (the second, the elder), and his son R. Asher (the second, the young one).

The renowned Shabbat song – Kah Echsof Noam Shabbat by R. Aharon HaGadol of Karlin is printed on leaf 6 (p. 11). The foreword explains that this book was named Beit Aharon, since that was how R. Aharon of Karlin would refer to his writings, in reminiscence of the way his grandfather R. Aharon HaGadol, when his son R. Asher once inquired at the age of 10 as to the origins of the song Kah Echsof, replied "Beit Aharon".

Ownership inscriptions at the top of the title page: "Belongs to R. Pincha[s] Aharon son of R. Shmuel Sokolowitz", "And it now belongs to his son Shmuel son of Pinchas Aharon Sokolowitz". Owner's name embossed on the back cover: "Pinchas son of R. Shmuel". A list was handwritten on the final leaf of the book: "Chanukah Psalms" – Psalms customarily recited in the Karlin court following the Chanukah candle lighting. This custom is recorded in the Beit Aharon VeYisrael siddur of Karlin Chassidim, after HaNerot Halalu: "Every night, following the Chanukah candle lighting, we gather in the synagogue and recite the Chanukah Psalms". This introduction is followed by a list of Psalms and prayers to be recited every night of Chanukah after candle lighting. Different Psalms are recited every night, in a specific order. The list of Psalms handwritten in this book differs slightly from the order printed in the Karlin siddur (see also Kedem Auction 67, item 277).

[4], 316, [3], [3] pages. Lacking first title page. Exceptionally wide margins. 28.5 cm. Good condition. Stains. Signs of usage on first leaves. Minor worming. Marginal worming, tears and minor damage to title page and final leaf. Original, elegant leather binding, with gilt decorations. Worming, wear and damage to binding.

Stefansky Chassidut, no. 82.

Some corrections were made to this first edition during the course of the printing, resulting in variations between the different copies. For instance, in this copy, the following announcement was printed on the final leaf: "To inform that approbations by prominent

64. Zohar Chai (Komarno) – Lviv-Premishla, 1875-1881 – First Edition – Complete Set

Zohar Chai, commentary to the Zohar based on Kabbalah and Chassidut, by the kabbalist Rebbe Yitzchak Eizik Yehuda Yechiel Safrin, rabbi of Zidichov (Zhydachiv) and Komarno, author of Heichal HaBracha. Lviv-Premishla (Przemyśl), 1875-1881. First edition. Complete set – five parts in five volumes.

Zohar Chai is an original and profound commentary to the Zohar, based on fundamentals of the teachings of the Arizal and the Baal Shem Tov. In this composition, the author interweaves and combines Kabbalah and Chassidism, as he does in all his works. Unlike his other compositions which were printed in his lifetime, this work was printed after his passing, by his son Rebbe Eliezer Tzvi, author of Damesek Eliezer. The first volume was published during the year of mourning, and includes a lengthy and brilliant foreword from his son, the Damesek Eliezer. In this foreword, the son describes his father's exceptional prominence in Torah and worship of G-d, and relates accounts involving his father which demonstrated the Divine Inspiration his father benefitted from and the heavenly wonders he performed, which the Damesek Eliezer personally witnessed.

One of the stories the son relates was that after his father composed the first four leaves of his commentary, he was approached with a request that he pray for a deathly ill person. His father, who saw with his Divine Inspiration that the sick person required much Heavenly mercy to recover, told the messenger: "I have no way of helping him, but I do possess four leaves which I wrote on the Zohar, go tell this sick person that I am giving these novellae on the Zohar to him as a complete gift... in this merit, perhaps his balance will become positive and he will live for many years". The messenger did as told, and as soon as he reported this to the sick person, the latter started sweating, and began regaining his health. Further in the foreword, he relates that the first four leaves of the commentary pertain to the first two lines of introduction to the Zohar. These leaves were written in summer 1857, at which point the author took a ten-year hiatus from composing his commentary. Approximately in 1867, "he saw the Baal Shem Tov in a dream, and agreed to begin composing a commentary to the Zohar... the next day, he immediately began writing". He completed the commentary several weeks before his passing. In the conclusion at the end of the fifth volume, his son and publisher relates that on two occasions before his passing, his father made him promise to publish the Zohar Chai commentary, "and I rejoice that I have honored my pledge and fulfilled the words of my father".

Rebbe Yitzchak Eizik Yehuda Yechiel Safrin Rabbi of Zidichov and Komarno (1806-1874), a G-dly kabbalist and leading transmitter of the teachings of the Baal

64

Shem Tov, a nephew and close disciple of the Sar Beit HaZohar, Rebbe Tzvi Hirsh of Zidichov. He was cherished by foremost Chassidic leaders – the Chozeh of Lublin (who served as his matchmaker), the Rebbe of Apta, R. Moshe Tzvi of Savran, his uncle R. Moshe of Sambor, R. Yisrael of Ruzhin, and others. He authored many books on Chassidism and Kabbalah, including the Heichal HaBracha commentary to the Five Books of the Torah, based on the teachings of the Arizal and the Baal Shem Tov. The Heichal HaBracha Chumashim are considered basic books in Chassidic thought and Kabbalah. They were especially cherished by rebbes of various dynasties (the Zidichov dynasty, the Divrei Chaim and his descendants, the Tzemach Tzedek of Lubavitch, and others), who extolled the exceptional holiness of the kabbalistic teachings contained in these commentaries. Vol. I (Bereshit Part I): [4], 215 leaves. Vol. II (Bereshit Part II): [1], 216-348, 348-456, [1] leaves. Vol. III (Shemot Part I): [4], 166 leaves. Vol IV (Shemot Part II): [2], 285 [i.e. 287] leaves. Vol. V (Vayikra-Devarim): [2], 228, [5] leaves. 24.5 cm. Good condition. Stains. Most leaves in very good condition, complete and without wear. Minor tears to title page of vol. I, not affecting text, repaired with tape. New bindings. Stefansky Chassidut, no. 195.

Opening price: \$1000
Estimate: \$2000-3000

65a

קדוש, ובקראי שנים ושלושה דלתות, בינותי בדבריו הקדושים שהמה מאירים עיני השכל באור צח ומצוחצח, חכו ממתקים...". [3], ב-1 עד דף 165 ס"מ. מצב משתנה בין הדפים: רוב הדפים במצב טוב. דף השער ומספר דפים במצב בינוני. כתמים. קרעים ופגעי עש בדף השער ובדף שאחריו, עם חסרון ופגיעה בטקסט, משוקמים בהוספת נייר ושחזור הקטעים החסרים. השוליים הפנימיים של מספר דפים משוקמים בהדבקה. חותמות. כריכת עור חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 623.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$4000-6000

65. ספר ליקוטי-אמרים - תניא - זולקווא, תקנ"ט - מהדורה ראשונה של אגרת התשובה מהדורה קמא

ספר ליקוטי-אמרים תניא, מאת האדמו"ר הזקן רבי שניאור זלמן מלאדי. זולקווא, [תקנ"ט 1798].

בשער הספר: "תניא והוא ספר ליקוטי אמרים... והוספנו בו נופך... מהגאון... הרב המחבר נר"ו, והוא לבאר מהות התשובה וענינה, והוא חלק שלישי אשר לא היה בראשוני' הנדפס בסלאוויטא..." [המילה "בסלאוויטא" מודגשת בשער].

מהדורה זו היא הדפסה שניה של ספר התניא בחיי המחבר, וכנראה נדפסה ללא ידיעתו. מהדורה זו היא הראשונה שנדפסה מחוץ לגבולות רוסיה. בהוצאה זו נדפסו לראשונה בסוף הספר פרקי "אגרת התשובה" - מהדורה קמא (בשקלוב תקס"ו הדפיס המחבר את "אגרת התשובה" מהדורה בתרא).

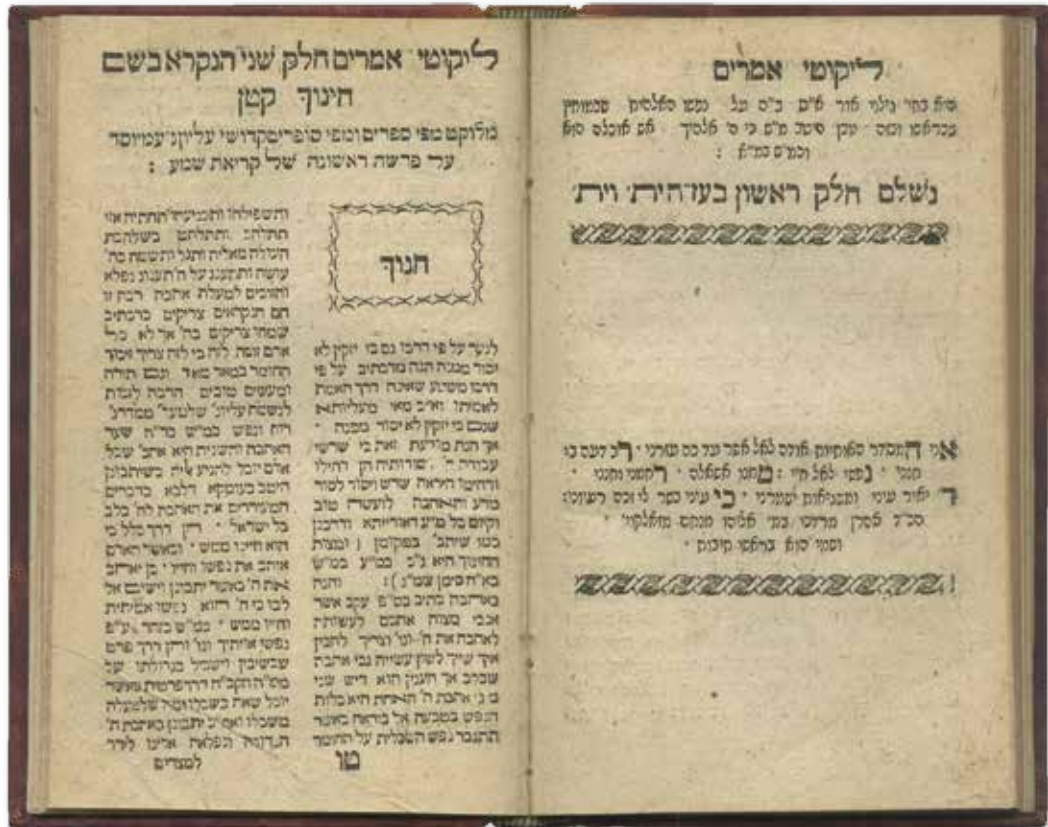
בסוף הספר כותב המביא לבית הדפוס רבי יעקב מבראד: "...יד שלוחה אלי מרבים וכן שלמים, ונפשם בשאלתם ממני להתעסק בספר הק' הזה אשר נדפס במדינה אחרת ודלתותיה ועולות... ולטבה זו לא הובאו הספרים ההם למדינתנו" (גליציה-פולין).

לפני אגרת התשובה [דף סז/1] נדפס: "אמר המתעסק: מרגלית טובה היתה בידי מהגאון המחבר נר"ו, קונטרס בכ"י מדבר מעוניי תשובה, ולזכות את הרבים העליתי על מזבח הדפוס".

למהדורה זו ניתנו שתי הסכמות חשובות מאת גדולי הרבנים. הראשונה מאת רבי משה צבי הירש מייזליש אב"ד זולקווא, והשנייה מאת רבי יצחק הלוי מלבוב אב"ד קראקא [מזקני רבני דורו, חתנו של רבי אריה לייב אב"ד אמשטרדם וגיטו של רבי שאול אב"ד אמשטרדם].

על האופן שבו נכתבה ההסכמה הראשונה מספר רבי יצחק שמשון מייזליש אב"ד טשרנוביץ, נכדו של רבי משה צבי הירש, בהסכמה לסידור האדמו"ר הזקן (טשרנוביץ תרי"ג): "נהירנא כד הוינא טליא בחצרות קדש, על ברכי כבוד אאזמו"ר הנשר הגדול תפארת ישראל הרב הגאון האמיתי... מו"ה משה צבי הירש מייזליש זצוקלה"ה אבד"ק זאלקווא והגליל, הייתי שם בעת ניתן מהודו הסכמה על ס' התניא אשר נדפס אז בק"ק זאלקווא, בהיותו חי אותו צדיק תמים הגאון האמיתי הקדוש הנ"ל המחבר ס' התניא, כי נשא תהלתו למשגב מאד".

ההסכמה השנייה נתנה מאת רבי יצחק הלוי מלבוב אב"ד קראקא, מגדולי המתנגדים לחסידות. רבי יצחק הלוי היה מראשי החותמים על חרם נגד החסידים בקראקא בשנת תקמ"ו, ובהוראתו נשרף ספר צוואת הרייב"ש (חסידים ומתנגדים, מרדכי וילנסקי, א' עמ' 139; ב', עמ' 135), ואילו בספר זה יצא מגדרו בהסכמתו, והוא מפליג בשבח המחבר וספרו, ואלו דבריו: "...ראו דבר ה'... דברים נפלאים אשר יצאו מפי עיר וקדיש, מלין לצד עילאה ימלל, יהב חכמה לחכימין, הפליא עצה הגדיל תושיה... בכרך הגדול והנורא הזה, ס' ליקוטי אמרים אשר פי השם יקבנו תניא קדישא. ומגודל ענוותו לא נודע שם המחבר, אמנם מכותלי דבריו הצצתי שהמחבר הוא איש אלקים

65b

65. Likutei Amarim – Tanya – Zhovkva, 1798 – First Edition of Igeret HaTeshuva Mahadura Kama

Likutei Amarim Tanya, by Rebbe Shneur Zalman of Liadi, the Baal HaTanya. Zhovkva, [1798].

The title page states: "Tanya, which is a book of collected writings... and we have added a touch... from the outstanding Torah scholar, the author, to explain the essence and topic of Teshuva, and this is a third part which was not included in the first edition printed in Slavita..." (Slavita emphasized on title page).

This edition is the second printing of the Tanya in the author's lifetime, and was presumably printed without his knowledge. This is the first edition to be printed outside Russia, and to contain chapters of Igeret HaTeshuva – Mahadura Kama at the end of the book (the author later published Igeret HaTeshuva Mahadura Batra in Shklow 1806).

The publisher R. Yaakov of Brody writes at the end of the book that many requested he undertake printing a new edition of this book, since the book was not available in his country (Galicia-Poland), due to the prohibition to export the book from Russia, where it was originally published.

The following statement was printed before Igeret HaTeshuva (p. 67a): "Says the publisher: A precious gem was in my possession from the scholarly author, a manuscript booklet pertaining to topics of repentance, and for the benefit of the public I have brought it to print".

This edition earned two important approbations from prominent rabbis. The first one from R. Moshe Tzvi Hirsh Meisels Rabbi of Zhovkva, and the second from R. Yitzchak HaLevi of Lviv, rabbi of Kraków.

R. Yitzchak Shimshon Meisels Rabbi of Czernowitz, grandson of R. Moshe Tzvi Hirsh, relates in his approbation to the siddur of the Baal HaTanya that he was present when his grandfather accorded his approbation to the Tanya.

The second approbation was given by R. Yitzchak HaLevi of Lviv, rabbi of Kraków, a foremost opponent of Chassidism. He was a leading signatory on the ban against Chassidim in Kraków in 1786, and the book Tzavaat HaRivash was burned at his behest, while this book earned his effusive approbation, with profuse praise of the author and his book.

[3], 2-74 leaves. 16.5 cm. Condition varies: most leaves in good condition. Title page and several other leaves in fair condition. Stains. Tears and worming to title page and subsequent leaf, affecting text with some loss, repaired with paper and text replacement. Inner margins of several leaves repaired with paper. Stamps. New leather binding.

Stefansky Chassidut, no. 623.

Opening price: \$3000
 Estimate: \$4000-6000

66

66. Likutei Amarim – Tanya – Zhovkva, After 1805

Likutei Amarim Tanya, by R. Shneur Zalman of Liadi, the Baal HaTanya. Zhovkva, [after 1805].
 The title page states: "Tanya, which is a book of collected writings... and we have added a touch... from the outstanding Torah scholar, the author, to explain the essence and topic of Teshuva, and this is a third part which was not included in the first edition printed in Slavita..." (Slavita emphasized on title page).
 The Tanya was first published by the author in Slavita, 1796. The second edition was printed in Zhovkva, 1798 (see previous item), and then again in a third edition in Zhovkva, 1805, followed by several variants (this variant was listed in R. Y. Mondschein's bibliography as the fifth edition of the Tanya). These Zhovkva editions were printed during the author's lifetime, presumably without his knowledge. The approbations were omitted in this edition. The chapters of Igeret HaTeshuva – Mahadura Kama were included at the end of the book. The publisher R. Yaakov of Brody writes at the end of the book that many asked him to undertake printing a new

66. ספר ליקוטי אמרים – תניא – זולקווא, לאחר תקס"ה

ספר ליקוטי אמרים תניא, מאת האדמו"ר הזקן רבי שניאור זלמן מלאדי. זולקווא, [לאחר תקס"ה 1805].
 בשער הספר: "תניא והוא ספר ליקוטי אמרים... והוספנו בו נופך... מהגאון... הרב המחבר נר"ו, והוא לבאר מהות התשובה וענינה, והוא חלק שלישי אשר לא היה בראשונים הנדפס בסלאוויטא..." [המילה "בסלאוויטא" מודגשת בשער].
 ספר התניא נדפס לראשונה על ידי המחבר בסלאוויטא בשנת תקנ"ז. המהדורה השנייה נדפסה בזולקווא בשנת תקנ"ט [ראה פריט קודם], ושוב נדפסה מהדורה שלישית זו בזולקווא בשנת תקס"ה ולאחריה במספר וואריאנטים שונים [הוואריאנט שלפנינו נרשם בביבליוגרפיה של ר"י מונדשיין, כמהדורה ה' של ספר התניא]. מהדורות זולקווא אלו נדפסו בחיי המחבר, וכנראה ללא ידיעתו. בהוצאה זו נשמטו ההסכמות. בסוף הספר נדפסו פרקי "אגרת התשובה" – מהדורה קמא.
 בסוף הספר כותב המביא לבית הדפוס רבי יעקב מבראד: "...יד שלוחה אלי מרבים וכן שלמים, ונפשם בשאלתם ממני להתעסק בספר הקדוש הזה אשר נדפס במדינה אחרת ודלתותיה נעולות... ולסבה זו לא הובאו הספרים ההם למדינתנו" [גליציה-פולין].
 לפני אגרת התשובה נדפס: "אמר המתעסק: מרגלית טובה היתה בידי מהגאון המחבר נר"ו, קונטרס בכ"י מדבר מעניני תשובה, ולזכו[ת] את הרבים העליתיו על מזבח הדפוס".
 [59] דף. 19 ס"מ בקירוב. מצב בינוני-טוב. כתמים בלאי וקרעים. בלאי וכתמים כהים בדף השער. בארבעת הדפים הראשונים קרעים עם פגומות בטקסט ובמסגרת השער (משוקמים במילוי נייר, עם מעט שחזורי טקסט). כריכת עור חדשה.
 למהדורה זו שני וואריאנטים – ראה: יהושע מונדשיין, תורת חב"ד – ביבליוגרפיות, חלק א, כפר חב"ד, תשמ"ב, עמ' 49-46.
 סטפנסקי חסידות, מס' 625.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

edition of this book, since the book was not available in his country (Galicia-Poland), due to the prohibition to export the book from Russia, where it was originally published.
 The following statement appears before Igeret HaTeshuva (p. 67a): "Says the publisher: A precious gem was in my possession from the scholarly author, a manuscript booklet pertaining to topics of repentance, and for the benefit of the public I have brought it to print".
 [59] leaves. Approx. 19 cm. Fair-good condition. Stains, wear and tears. Wear and dark stains to title page. Tears to first four leaves, affecting text and title page border (repaired with paper, with some text replacement). New leather binding.
 This edition has two variants, see: Yehoshua Mondschein, Torat Chabad – Bibliographies, I, Kfar Chabad, 1982, pp. 46-49.
 Stefansky Chassidut, no. 625.
 Opening price: \$1000
 Estimate: \$2000-3000

67

67. ספר אור הגנוז לצדיקים – תורת "בעל התניא" – זולקווא, תק"ס – מהדורה ראשונה

ספר אור הגנוז לצדיקים, "מלוקט מספרים ומפי סופרים קדושים עליו... ובו מבוארים הנהגות החסידות ומדות הישרות שמבוארים בכל ספרי הצדיקים...", מאת רבי אהרן הכהן מאפטה. זולקווא, תק"ס [1800]. מהדורה ראשונה עם הסכמת המגיד מקוזניץ. הספר נדפס כארבע השנים לאחר הדפסת ספר התניא מאת האדמו"ר הזקן מחב"ד רבי שניאור זלמן. המחבר, מגדולי צדיקי החסידות, מתבסס במקומות רבים בספרו על ספר התניא, וכמעט בכל פרשה מצטט מדברי קדשו ובונה עליו את יסודותיו. רבי אהרן הכהן מזעליחוב ואפסא (אנצ' לחסידות א', עמ' קנז), מחבר ספר "כתר שם טוב" – ספר הליקוטים הנודע מתורת הבעש"ט וסידור "תפילה ישרה – כתר נהורא". ספרו "אור הגנוז לצדיקים" נדפס לראשונה בעילום שם המחבר. על הספר ראה: ח' ליברמן, כיצד חוקרים חסידות בישראל, בתוך ספרו אהל רח"ל, א', ניו יורק תש"ם, עמ' 11-7. בשער הספר חותמת של רבי "אריה ליב בהרה"צ אלימלך דוב ד"צ פעה"ק ירושלם ת"ו" [רבי אריה ליב בהרה"ד הרשלה (נפטר תרע"ז), "רבי לייב דיין" – מחשובי הדיינים בירושלים. תלמידו של רבי שלמה זלמן בהר"ן בתורה ובעסקנות. היה ממיסדי שכונת "בית ישראל" ו"גבעת שאול". חבר בית המשפט הממשלתי שהיה מורכב מהפחה הטורקי, מהקאדי המוסלמי, מהפטריוארך היווני ומרבי ליב היהודי, שייצג בחכמה ובפקחות רבה את עניני הציבור היהודי בעיר]. בדף שאחרי השער ובדף האחרון חותמות בנו רבי "חיים טודרוס הערשעל – ירושלם". חתימה "מתמשכת" בראשי הדפים: "זה האור הגנוז, שייך למוהר"ר אהרן ב"מ משה ב"מ אברהם יצ"ו". [64] דף. 18 ס"מ. מצב בינוני. כתמים ובלאי רב. כתמי רטיבות. פגעי עש במספר דפים. קרעים ופגמים בדף השער. קרעים ופגמים משוקמים בהדקות נייר בשולי מספר דפים, לרוב ללא פגיעות בטקסט. כריכת עור חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 22.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$2000-3000

67. Or HaGanuz LaTzaddikim – Teachings of the Baal HaTanya – Zhovkva, 1800 – First Edition

Or HaGanuz LaTzaddikim, "compiled from books and from the teachings of holy sages... explaining Chassidic conduct and desirable character traits, which are described in all the books of Tzaddikim...", by R. Aharon HaKohen of Apta. Zhovkva, 1800. First edition, with the approbation of the Maggid of Kozhnitz.

The book was published some four years after the printing of the Tanya by Rebbe Shneur Zalman of Liadi. The author, a prominent Chassidic Tzaddik, bases many of the thoughts in his book on the teachings of the Tanya, which he quotes and elaborates upon in almost every Torah portion.

R. Aharon HaKohen of Zelichov (Żelechów) and Apta (Opatów; Encyclopedia L'Chassidut, I, p. 157), author of Keter Shem Tov – the renowned compendium of the Baal Shem Tov's teachings, and of the Tefilla Yeshara – Keter Nehora siddur. His book Or HaGanuz LaTzaddikim was first published anonymously.

Regarding this book, see: Ch. Lieberman, How Chassidism is Researched, in his book Ohel Rachel, I, New York 1980, pp. 7-11.

Stamp on the title page of R. "Aryeh Leib son of R.

Elimelech Dov, dayan in Jerusalem" (R. Aryeh Leib son of R. Elimelech Dov Hershler, d. 1917, known as "R. Leib Dayan" – a prominent dayan in Jerusalem. A disciple of R. Shlomo Zalman Baharan, both in Torah and in public activism. He was one of the founders of the Beit Yisrael and Givat Shaul neighborhoods. He served as judge in the government court, alongside the Turkish Pasha, the Muslim Qadi and the Greek Patriarch, and represented the interests of the Jewish community with great wisdom and perspicacity). Stamps of his son R. "Chaim Todros Herschel – Jerusalem" on the leaf following the title page and on the final leaf.

A signature extending over the upper part of several leaves: "This Or HaGanuz belongs to R. Aharon son of R. Moshe son of R. Avraham".

[64] leaves. 18 cm. Fair condition. Stains and extensive wear. Dampstains. Worming to several leaves. Tears and damage to title page. Marginal tears and damage to several leaves, mostly not affecting text, repaired with paper. New leather binding. Stefansky Chassidut, no. 22.

Opening price: \$1000
Estimate: \$2000-3000

68

68. ספר ביאורי הזהר - קאפוסט, תקע"ו - מהדורה ראשונה

ספר ביאורי הזהר, ביאורים בספר הזהר, מאת האדמו"ר הזקן רבינו שניאור זלמן מלאדי. קאפוסט, [תקע"ו 1816]. מהדורה ראשונה. דפוס רבי ישראל יפה, מחשובי תלמידי בעל התניא. ספרי יסוד בהסברת מושגים רבים בקבלת האר"ע"פ דרך החסידות. ביאורים בספר הזהר, שנאמרו מפי האדמו"ר הזקן בלילות שבת לפני בניו ויחידיו סגולה מתלמידיו, ונכתבו ע"י בנו רבי דוב בער "האדמו"ר האמצעי" מליובאוויטש. ביאורים אלו נאמרו ע"י האדמו"ר הזקן החל מ"ט כסליו תקס"ב, עד לשנותיו האחרונות. בספר זה נדפסו רק כרבע מביאוריו על הזהר (כדברי בנו בסוף ההקדמה). בשער הספר נדפס: "...ורובם כולם מכתבי קודש הנ"ל היו לפני כ"ק אדמו"ר נ"ו עמאד ישרו בעיניו". בראש הספר הקדמה מאת בנו "האדמו"ר האמצעי" רבי דוב בער [שניאוריו/שניער] מליובאוויטש, בהקדמה הוא מספר על תוכן הביאורים שבספר: "...אשר שמענו מפי רוח קדשו ז"ל בכל ליל שבת ושבת, פירושים וביאורים מאמרי הזהר בכל סדרא דף אחד זה כמה שנים, ואשר נראה בעליל לכל עיני ישראל אשר רוח"ק הופיע עליו בהגלות נגלות אורו בסתרי סודות ורזין דאורייתא, ובפרט בביאורו בפי' המאמרים מכוונים לאמיתותן ממש. וכאשר שמעתי מפי קדשו ז"ל, לא פעם ושתיים, שכל ימיו עשה קבע ללמוד הזה"ק בשבת דוקא... ואמר על עצמו שאין רגילותו ללמוד בכל שבת, רק דף אחד או ב', אבל בעיון והעמקה גדולה וביגיעה רבה בדקדוק הלשון בכל מלה, שיהי' מכוון ע"פ אמית' חכמת הקבלה...".

בסוף ההקדמה כותב האדמו"ר האמצעי על צורת כתיבתו וערכתו את הספר: "ידוע לכל באי שערי אור תורתו של אאמו"ר ז"ל, שבכל הכתבים שלי שבידי אין דבר נוסף מעצמי, כ"א במה שבא באיזה מקומות לפרש ולבאר בתוס' ביאור במקום שקיצר בלשונו הקדוש ז"ל, וגם זה נלקח מדברי אור תורתו המבוארים בתוספת במקומות אחרים, וכמארז"ל דברי תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר". האדמו"ר רבי אליעזר צבי ספרין מקומרנא כותב בהקדמתו לפירושו "דמשק אליעזר" על הזהר, שבין הספרים שהיו לנגד עיניו בעת שחיבר את פירושו, היה "ספר ביאורי הזהר מהרב הגאון הקדוש מו"ה דוב בער, ברבר נור ישראל, רבם של ישראל הקדושים, מו"ה שניאור זלמן זלה"ה". [4], קלט; זו דף. 20.5 ס"מ. נייר כחלחל בחלקו. חיתוך דפים לא אחיד. מצב טוב-בינוני. כתמים. כתמי רטיבות כהים בחלק מהדפים. פגעי עש בדפים הראשונים והאחרונים ובדפים נוספים, עם פגיעות קלות בטקסט. פגם בהדפסה וקרע בדף קלח, עם פגיעה וחיסרון בטקסט. קרעים בשולי מספר דפים. חותמות בדף השער ובמקומות נוספים. כריכה חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 79. פתיחה: \$1000 הערכה: \$3000-5000

68. Biurei HaZohar – Kopust, 1816 – First Edition

Biurei HaZohar, commentary to the Zohar, by Rebbe Shneur Zalman of Liadi - the Baal HaTanya. Kopust (Kopys): R. Yisrael Yoffe, prominent disciple of the Baal HaTanya, [1816]. First edition.

A fundamental book clarifying many concepts of the Arizal's Kabbalah, according to Chassidic teachings. The commentaries to the Zohar, which the Baal HaTanya imparted to his sons and the elite of his disciples on Shabbat eves, were recorded by his son R. Dov Ber, the Mittlerer Rebbe of Lubavitch. The Baal HaTanya taught these commentaries from 19th Kislev 1801, until his final years. This book contains only a quarter of his commentaries to the Zohar (as his son writes in the foreword).

The title page states: "...and for the most part these holy writings were reviewed by the Rebbe, and he was very satisfied with them". In the foreword, his son the Mittlerer Rebbe - R. Dov Ber (Schneuri) of Lubavitch describes the contents of the commentaries in the book: "...which we heard from his holy mouth, every Shabbat eve, commentaries and explanations of the essays of the Zohar, one leaf from every portion, for several years, and it is plainly visible to all that Divine Inspiration rested upon him as he revealed the light of the secrets of the Torah, in particular in his explanations of the essays, he attained their absolutely true meaning. As I heard directly from him, more than once, that throughout his

life, he specifically set Shabbat as the time for studying Zohar ... and he attested on himself that he only studies each Shabbat one or two leaves, but in great depth, with great toil, and investigating each word, to reach the true understanding of Kabbalah...".

At the end of the foreword, the Mittlerer Rebbe describes the method of writing and arranging the book: "It is known to all those who study my father's teachings, that none of the writings contain anything of my own, except when explaining and clarifying in places where he was concise, and even that was taken from his teachings, when he elaborated further in other places...".

Rebbe Eliezer Tzvi Safrin of Komarno writes in his preface to his commentary Damesek Eliezer on the Zohar, that one of the books which were before him while he composed his commentary was the Biurei HaZohar by R. Dov Ber, son of R. Shneur Zalman.

[4], 139; 57 leaves. 20.5 cm. Printed in part on bluish paper. Uneven edges. Good-fair condition. Stains. Dark dampstains to some leaves. Worming to first and final leaves and to other leaves, slightly affecting text. Printing defect and tear to leaf 138, affecting text with some loss. Marginal tears to several leaves. Stamps to title page and in other places. New binding. Stefansky Chassidut, no. 79.

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

69. ספר נר מצוה ותורה אור – קאפוסט, תק"פ – מהדורה ראשונה

האמצעי" היה מיועד לסוג חסידים מסויים, אך "שער היחוד הוא המפתח דתורת החסידות", ואותו כתב האדמו"ר האמצעי עבור כל החסידים (האדמו"ר הרי"ץ, לימוד החסידות, עמ' 30). חותמות ורישומי בעלות של "עקב דאקטיר - בן אברהם סג"ל" [מצפת].

ד, [7], קלג, [1]; נז דף. 16 ס"מ. נייר כחלחל. מצב טוב. כתמים. קרעים ופגעי עש בדף השער ובמספר דפים נוספים, עם פגיעה בטקסט, משוקמים בחלקם בהדבקה ומילוי נייר. כריכת עור חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 395.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

ספר נר מצוה ותורה אור, יסודות בתורת חסידות חב"ד, מאת האדמו"ר רבי דוב בער שניאורין [שניער] - "אדמו"ר האמצעי" מחב"ד. קאפוסט, תק"פ [1820]. מהדורה ראשונה. דפוס רבי ישראל יפה, מחשובי תלמידי בעל התניא.

בספר שני חלקים. החלק הראשון נקרא "שער האמונה", מדבר במהות ענין מצות האמונה שהוא היסוד ושרש לכל המצות". פרקיו עוסקים בעניני יציאת מצרים, אכילת מצה וקריעת ים סוף. החלק השני נקרא "שער היחוד", ובו ביאור תמציתי על כל השתלשלות העולמות והספירות (על "שער היחוד" נכתב חיבור שלם, בשם "לקוטי ביאורים" [ווארשא, תרכ"ח], מאת רבי הלל מפאריטש, תלמידו המובהק של המחבר, כדי לבאר את עומק דבריו).

האדמו"ר מהר"ש מליובאוויטש אמר, שכל ספר מספרי ה"אדמו"ר

69. Ner Mitzva VeTorah Or – Kopust, 1820 – First Edition

Ner Mitzva VeTorah Or, foundations of Chabad Chassidic thought, by Rebbe Dov Ber Shneuri – the "Mitteler Rebbe" of Chabad. Kopust (Kopys): R. Yisrael Yoffe, prominent disciple of the Baal HaTanya, 1820. First edition.

The book comprises two parts. The first part is entitled Shaar HaEmuna, "regarding the essence of the mitzva of faith, which is the foundation and root of all mitzvot". The chapters in this part discuss the topics of the Exodus from Egypt, the eating of Matza and the Splitting of the Sea. The second part, named Shaar HaYichud, contains a concise explanation of the kabbalistic notions of Hishtalshelut HaOlamot and Sefirot (a complete composition entitled Likutei Biurim, Warsaw 1868, was written to explain the profound meaning of Shaar HaYichud, by R. Hillel of Paritch, close disciple of the author).

Rebbe Maharash of Lubavitch stated that each of the Mitteler Rebbe's books was intended for a specific type of Chassid, yet "Shaar HaYichud is the key to Chassidism", and it was written for all Chassidim (Rebbe Rayatz, Limud HaChassidut, p. 30).

Stamps and ownership inscriptions of "Yaakov Dokter – son of Avraham Segal" [of Safed].

4, [7], 133, [1]; 57 leaves. 16 cm. Bluish paper. Good condition. Stains. Tears and worming to title page and several other leaves, affecting text, partially repaired with paper. New leather binding. Stefansky Chassidut, no. 395.

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

69

70. ספר אמרי בינה – קאפוסט, תקפ"א – מהדורה ראשונה

ספר אמרי בינה, ביאורים על פי תורת הקבלה והחסידות בענייני קריאת שמע, ציצית ותפילין, מאת האדמו"ר "האמצעי" רבי דוב בער שניאורין [שניער] מליובאוויטש. קאפוסט, [תקפ"א 1821]. מהדורה ראשונה. דפוס רבי ישראל יפה, מחשובי תלמידיו של בעל התיניא.

הספר אמרי בינה הוא החיבור העמוק ביותר מהספרים שחיבר והדפיס האדמו"ר האמצעי. הספר עוסק ברובו לבאר את המושגים "יחודא עילאה" ו"יחודא תתאה". הספר בנוי ומיוסד על תורת אביו בעל התיניא. הספר מחולק לארבעה מדורים: פתח השער, שער קריאת שמע, שער הציצית ושער התפילין.

האדמו"ר האמצעי הדפיס בחייו עשרה חיבורים, ואמר שכל אחד מהם מיועד לטוב שונה של אנשים. על הספר "אמרי בינה" אמר שאותו הוא מיועד למעמיקים ביותר, ופעם אף אמר שייעד אותו לתלמידו רבי יקותיאל ליעפלער. האדמו"ר מהר"ש מליובאוויטש סיפר שפעם התקשה בהבנתם של פרקים לב ולזו שבספר, ונכנס לשאול את אביו האדמו"ר ה"צמח צדק" את פירושו, והשיב לו אביו שישאל את ר' יקותיאל (האדמו"ר הריי"ץ, לימוד החסידות, עמ' 30).

מסופר על האדמו"ר בעל ה"דברי חיים" מצאנו שהיה מעיין בכל לילה לפני קריאת שמע שעל המיטה בספר "אמרי בינה" של האדמו"ר האמצעי (שלושת הרואים, ברוקלין תשס"ד, עמ' שכ). ה"דברי חיים" אף מביא מדבריו בספרו "דברי חיים" על התורה בפרשת ויקהל (2/כח): "מבואר בספרים וביותר ביאור בספר אמרי בינה בכוננת יחודא עילאה דשמע".

האדמו"ר רבי דוב בער שניאורין [שניער], המכונה "האדמו"ר האמצעי" מליובאוויטש (תקל"ד-תקפ"ח), בנו של רבי שניאור זלמן האדמו"ר הזקן מלאדי, בעל ה"תיניא". לאחר פטירת אביו בעת בריחתו ממלחמת נפוליאון, החל לכהן כאדמו"ר בעיר ליובאוויטש. בחיי אביו היה כותב את תורת אביו, ודורשה ברבים, אף בפני אביו, בתוספת ביאוריו שלו. ניחן בעמקות גאונות ובניעה אין סופית כמעין המתגבר. מאמרי החסידות שלו היו נמשכים שעות ארוכות. כוחו היה גדול בכח הסברה מדהים בכתב ובעל פה, וביכולת לבאר ולפשט לפני אנשים פשוטים את המושגים הכי עמוקים ומופשטים בקבלה ובחסידות. חונן בכח ריכוז נדיר, והיה יכול להתבונן שעות על גבי שעות במושגים אלוקים, כשהוא לא מבחין כלל בנעשה סביבו, לא רואה ולא שומע. הרבי מליובאוויטש סיפר עליו שבתפילות יום כפור היה עומד על מקומו כל שעות היום, בתפילתו בדביקות עצומה ובהתפשטות הגשמיות, בלי תנועה ותזוזה, ומראשו היו נוטפים פלגי זיעה. פטירתו הייתה תוך כדי אמירת מאמר חסידות. [2], כא; א-נו, [1], נה-קמ דף. 20.5 ס"מ. נייר ירקרק. מצב טוב. בדף השער, קרעים ונקי עש ללא פגיעה בטקסט. נקבי עש בדפים הראשונים והאחרונים. מעט בלאי בדפים הראשונים. כריכה חדשה. סטפנסקי חסידות, מס' 55.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

70. Imrei Binah – Kopust, 1821 – First Edition

Imrei Binah, explanations on the topics of Kriyat Shema, Tzitzit and Tefillin, based on Kabbalah and Chassidic teachings, by Rebbe Dov Ber Shneuri of Lubavitch, the "Mitteler Rebbe". Kopust: R. Yisrael Yoffe, prominent disciple of the Baal HaTanya, [1821]. First edition.

Imrei Binah is considered the most profound of the books composed and published by the Mittlerer Rebbe. The main part of the book is dedicated to clarifying the kabbalistic concepts of Yichuda Ilaa and Yichuda Tataa, based on the teachings of the author's father – the Baal HaTanya. The book is divided into four sections: Petach HaShaar, Shaar Kriyat Shema, Shaar HaTzitzit and Shaar HaTefillin. The Mittlerer Rebbe published during the course of his life ten compositions, which he stated were each intended for a different kind of person. His book Imrei Binah was directed at the most profound scholars, and he once even stated that he had written it for his disciple R. Yekutiel Liepler. Rebbe Maharash of Lubavitch related that he was once experiencing difficulty in grasping chapters 32 and 37 of the book, and he approached his father the Tzemach Tzedek for help in understanding them. However, his father instructed him to go ask R. Yekutiel (Rebbe Rayatz, Limud HaChassidut, p. 30). Reputedly, the Divrei Chaim, Rebbe of Sanz would study the book Imrei Binah every night before going to sleep (Sheloshet HaRo'im, Brooklyn 2004, p. 320). The Divrei Chaim even quotes it in his book Divrei Chaim on the Torah, Parashat Vayakhel (p. 28).

Rebbe Dov Ber Schneuri, known as the Mittlerer Rebbe of Lubavitch (1774-1828) was the son of R. Shneur Zalman of Liadi, the Baal HaTanya. After his father passed away while fleeing the French Invasion of Russia, he began serving as rabbi of Lubavitch (Lyubavichi). In his father's lifetime, he recorded the latter's teachings, and delivered public lectures based on them, even in his presence, with the addition of his own commentaries. He was gifted with brilliant profundity and an unlimited wellspring of Torah thoughts. His Chassidic discourses would extend over many hours. He had an exceptional talent for clear explanations, whether in writing or orally, and was able to clarify and simplify before laymen the most profound and abstract concepts in Kabbalah and Chassidism. He was endowed with a rare ability to concentrate, and was able to contemplate G-dly concepts for hours on end, completely unaware of his surroundings. The Lubavitcher Rebbe retold that on Yom Kippur, he would stand in his place the entire day, in devoted prayer detached from physicality, without budging, with sweat pouring from his head. He passed away whilst delivering a Chassidic discourse.

[2], 21; 1-56, [1], 55-140 leaves. 20.5 cm. Greenish paper. Good condition. Tears and worming to title page, not affecting text. Worming to first and final leaves. Light wear to first leaves. New binding.

Stefansky Chassidut, no. 55.

Opening price: \$1000

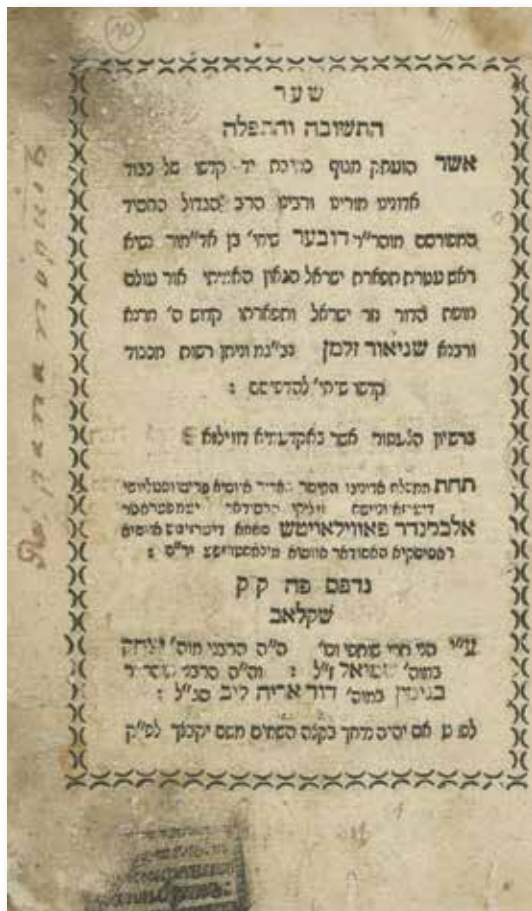
Estimate: \$3000-5000

70

71b

71a

71. שלשה ספרים - מהדורות ראשונות של ג' חלקי ספר "שער התשובה והתפלה", שהדפיס בחייו "האדמו"ר האמצעי" מליובאוויטש - שקלוב וקאפוסט, תקע"ז-תקע"ט

סטפנסקי חסידות, מס' 586. לספר זה מספר ווריאנטים שונים (בכותרות העמודים של הקונטרס הראשון).
 3. ספר "דרך חיים ותוכחת מוסר השכל... והוא חלק שלישי משער התשובה" - "דברי כבושין שכובשין לבו של אדם ומקריבים לאביו שבשמים בתשובה שלימה". קאפוסט, [תקע"ט 1819]. מהדורה ראשונה. דפוס רבי ישראל יפה, מחשובי תלמידיו של בעל התניא. בסוף הקדמת האדמו"ר האמצעי לספרו זה כתב דברים מעניינים על החיבה המיוחדת שרוחשים חסידי חב"ד לכתבי-יד, אשר מעדיפים אותם מספרים מודפסים, ואלו דבריו: "ידעתי טבע אנ"ש שבדברים שכתב, שגם שמלאים טעות, לא יחוסו על כל הוצאה רבה להשיגם, וכאשר יבואו אותן הדברים בעצמן בדפוס, לא יחושו לנפשו לקנות גם במקח היותר זול, וגם אותו שקונה כורכו יפה ומניחו בקרן זוית למשמרת...".
 קלו דף. 18 ס"מ. מצב טוב. כתמים. קרעים קלים בשולי מספר דפים. חותמות. כריכת עור חדשה.
 סטפנסקי חסידות, מס' 138. לספר זה מספר ווריאנטים (עם שינויים במספור הדפים).

פתיחה: \$2500
 הערכה: \$4000-6000

מקבץ שלשה ספרים - מהדורות ראשונות של שלשת חלקי הספר "שער התשובה והתפלה", מתורתו של האדמו"ר השני לבית חב"ד רבי דוב בער שניאורוי [שינער]. ספרים שנדפסו בחיי המחבר "האדמו"ר האמצעי". שקלוב וקאפוסט, תקע"ז-תקע"ט [1817-1819].
 1. ספר שער התשובה והתפלה, חלק ראשון, על ענייני תשובה ותפלה, שמחה ומירות. עם קונטרס "שער הבחירה", ה"מדבר בעניינים המשברין לבו של אדם בתשובה שלימה". שקלוב, [תקע"ז 1817].
 בדף האחרון חתימה: "מאיר בן חיים כץ ביחעוור". חתימות נוספות במספר דפים.
 [4], כב; יא, [1], [2]; פד, [2] דף. 16.5 ס"מ. נייר ירקרק ברובו. מצב כללי טוב. כתמים ובלאי. סימני עש ובלאי במספר דפים (עם פגיעות קלות, רובן משוקמות). רישומים וחותמות. כריכה חדשה.
 סטפנסקי חסידות, מס' 586. במפעל הביבליוגרפיה מביאים בשם הביבליוגרף החב"די חיים ליברמן, כי יתכן שהספר נדפס בקאפוסט ולא בשקלוב.
 2. ספר שער התשובה והתפלה, חלק שני, "ענייני תשובה ועבודה שבלב". שקלוב, [תקע"ח 1818]. מהדורה ראשונה.
 [2], מב, ב, ה-פא, [1] דף. 16 ס"מ. נייר ירקרק. מצב כללי טוב. מספר דפים במצב ביווני. כתמים. כתמי רטיבות. קרעים ונקבי עש במספר דפים עם פגיעה בטקסט. כריכה חדשה.

71. Three Books – First Editions of the Three Parts of Shaar HaTeshuva VehaTefillah, Published by the Mittlerer Rebbe of Lubavitch in His Lifetime – Shklow and Kopust, 1817-1819

Collection of three books – first editions of the three parts of Shaar HaTeshuva VehaTefillah, teachings of the second rebbe of the Chabad dynasty R. Dov Ber Schneuri – the Mittlerer Rebbe. Printed in the Rebbe's lifetime. Shklow and Kopust (Kopys), 1817-1819.

1. Shaar HaTeshuva VehaTefillah, Part I – repentance and prayer, joy and bitterness. With the Shaar HaBechira section, "Discusses matters which subdue a person's heart to complete repentance". Shklow, [1817].

Signature on final leaf: "Meir son of Chaim Katz Bichever". Additional signatures on other leaves.

[4], 22; 11, [1], [2]; 84, [2] leaves. 16.5 cm. Mostly printed on greenish paper. Overall good condition. Stains and wear. Worming and wear to several leaves (with minor damage, mostly repaired). Inscriptions and stamps. New binding.

Stefansky Chassidut, no. 586. The Bibliography of the Hebrew Book quotes the Chabad bibliographer Chaim Lieberman, who contends that the book may have been printed in Kopust and not in Shklow.

2. Shaar HaTeshuvah VehaTefillah, Part II, "regarding repentance and service of the heart". Shklow, [1818]. First edition.

2, 42, 2, 5-81, [1] leaves. 16 cm. Greenish paper. Overall good condition. Several leaves in fair condition. Stains. Dampstains. Tears and worming to several leaves, affecting text. New binding.

Stefansky Chassidut, no. 586. This book has several variants (differences in page headings of first gathering).

3. Derech Chaim VeTochachot Mussar Haskel... Part III of Shaar HaTeshuva – "Words of reproach, which subjugate man's heart and bring him closer to his Father in Heaven, in complete repentance". Kopust: R. Yisrael Yoffe, prominent disciple of the Baal HaTanya, [1819]. First edition.

At the end of his preface to this book, the Mittlerer Rebbe mentions how Chabad Chassidim cherish manuscripts, preferring them over printed books.

71c

136 leaves. 18 cm. Good condition. Stains. Minor marginal tears to several leaves. Stamps. New leather binding. Stefansky Chassidut, no. 138. This book has several variants (differences in pagination).

Opening price: \$2500
Estimate: \$4000-6000

72

72. ספר שו"ת האדמו"ר הזקן – זיטומיר, תרי"ח – שוליים רחבים במיוחד / כרוך עם ספרים נוספים

ספר שאלות ותשובות, מאת האדמו"ר הזקן רבי שניאור זלמן מליאדי. זיטומיר, תרי"ח 1857. דפוס נכדי הרב מסלאוויטא, רבי הנינא ליפא ורבי יהושע העשיל שפירא. עותק מיוחד. נדפס על נייר משובח ושוליים רחבים מאד. תחת ההקדמה בעמ' 3 נדפס איור של הר סיני ולוחות הברית (טופס כזה נרשם במפעל הביבליוגרפיה רשומה 000181206).

תשובות האדמו"ר הזקן נדפסו לראשונה במהדורת השלחן ערוך שלו שנדפסה בזיטומיר תר"ז, ולאחריה במהדורת זיטומיר תרי"ח. בשתי המהדורות נדפסו השו"ת הן ככרך בפני עצמו, והן כחלק מהשלחן ערוך.

בהקדמה לשו"ת כותב רבי חיים אברהם, בנו של האדמו"ר הזקן, על ההדפסה של ספר השו"ת ככרך בפני עצמו: "בחיים חיותו ז"ל [של אביו האדמו"ר הזקן] באו רבים אליו בשאלות שונות... השיב לכולם במכתביו הנעימים עפ"י ליבון הלכה. ולמען זכות את הרבים אשר יש להם השו"ע אשר כבר הובאו לבית הדפוס... אמרתי להביא לבית הדפוס כעת גם השו"ת לבדם".

כרוך עם שלשה ספרים נוספים (הכרוכים לפניו):

- ספרי, מדרש הלכה על חומשים במדבר ודברים, עם הגהות רבי יוסף שאול נתנון. למברג, [תרכ"ו] 1866. • שו"ת הר"ן, מאת רבינו נסים גירונדי. לבוב, תרכ"א 1860. • סדר היום, הלכות, מוסר והנהגות, מאת רבי משה בן מכיר. למברג, תרל"ו 1875.

ספרי: [2], ב-פב דף. שו"ת הר"ן: [38] דף. סדר היום: לח דף. שו"ת אדמו"ר הזקן: מב דף. 24.5 ס"מ בקירוב. מצב טוב. בלאי וכתמים. חתימות ורישומים שונים. כריכה ישנה, מנותקת חלקית. שדרת עור קרועה וכגומה.

פתיחה: \$500

הערכה: \$2000-3000

72. Responsa of the Baal HaTanya – Zhitomir, 1857 – Exceptionally Wide Margins / Bound with Other Books

Book of responsa by Rebbe Shneur Zalman of Liadi, the Baal HaTanya. Zhitomir: R. Chanina Lipa and R. Yehoshua Heshel Shapira, grandsons of the rabbi of Slavita, 1857. Exceptional copy. Printed on high-quality paper, with particularly wide margins. Instead of the foreword on p. 3, an illustration was printed, depicting the Tablets of Law on Mt. Sinai (such copy is recorded in the Bibliography of the Hebrew Book, listing 000181206). The responsa of the Baal HaTanya were first published in his Shulchan Aruch edition, printed in Zhitomir 1847, and later in Zhitomir 1857. In both editions, the responsa were printed both as independent volumes, and as part of the Shulchan Aruch.

In the foreword to the responsa, R. Chaim Avraham, son of the Baal HaTanya, describes the printing of the responsa book as an independent volume: "In his lifetime, many approached him with various questions... he responded to each one with his pleasant letters,

clarifying the Halacha. In order to benefit the public who already possess a Shulchan Aruch... I decided to publish the responsa on their own as well".

Bound with three other books (at the beginning of the volume):

- Sifri, halachic midrash on the Books of Bamidbar and Devarim, with the notes of R. Yosef Shaul Nathansohn. Lviv, 1866. • Responsa of the Ran, by Rabbenu Nissim Gerondi. Lviv, 1860. • Seder HaYom, laws, ethics and conduct, by R. Moshe ben Machir. Lviv, 1875.

Sifri: [2], 2-82 leaves. Responsa of the Ran: [38] leaves. Seder HaYom: 38 leaves. Responsa of the Baal HaTanya: 42 leaves. Approx. 24.5 cm. Good condition. Wear and stains. Signatures and various inscriptions. Old binding, partially detached. Torn and damaged leather spine.

Opening price: \$500

Estimate: \$2000-3000

73

73. Zohar Chadash – One of the First Books Printed in Slavita by Rabbi Moshe Shapira – Slavita, 1793 – Including the Two Rare Leaves

Zohar Chadash. [Slavita, 1793].

This is one of the first books produced by the printing press established in Slavita by R. Moshe Shapira, son of R. Pinchas of Korets. The book was brought to print by his brother "the rabbi, exceptional in Torah, fear of G-d and Chassidism", R. Yechezkel, son of "the renowned and prominent rabbi" R. Pinchas Shapira of Korets.

[1], 123 leaves. 21 cm. Good condition. Stains and wear. Traces of past dampness to several leaves. Small marginal tear to title page, not affecting text. Minor damage. Inscription on title page. Binding with early leather spine. Worming and damage to binding.

Includes the two rare leaves (leaves 122-123) of "Glossary of the Zohar Gadol and Zohar Chadash", included only in some copies.

Opening price: \$2000
 Estimate: \$3000-5000

73. ספר זהר חדש – מראשוני הספרים שנדפסו בסלאוויטא ע"י רבי משה שפירא – סלאוויטא, תקנ"ג – כולל שני הדפים הנדירים

ספר זהר חדש. [סלאוויטא, תקנ"ג 1793].

מהספרים הראשונים שיצאו לאור בדפוס סלאוויטא שהוקם ע"י רבי משה שפירא בנו של רבי פנחס מקוריץ. הספר הובא לבית הדפוס ע"י אחיו: "הרבני המופלג בתורה וביראה ובחסידות" רבי יחזקאל בן "הרב הגדול חסידא קדישא המפורסם" רבי פנחס שפירא מקוריץ.

[1], קנג דף. 21 ס"מ. מצב טוב. כתמים ובלאי. עקבות רטיבות במספר דפים. קרע קטן בשולי דף השער, ללא פגיעה בטקסט. פגמים קלים. רישום בדף השער. כריכה עם שדרת עור עתיקה. סימני עש ופגמים בכריכה.

כולל שני הדפים הנדירים (דפים קכב-קכג) של "פירוש המילות מזהר גדול ומזהר חדש", שנוספו רק בחלק מהעותקים.

פתיחה: \$2000
 הערכה: \$3000-5000

74

74. ספר חק לישראל - סלאוויטא, תקפ"ה-תקפ"ו - סט שלם - מהדורה ראשונה של ה"חק לישראל" שנדפסה בסלאוויטא

ספר חק לישראל, עם "יוסף לחק" מאת החיד"א. סלאוויטא, [תקפ"ה-תקפ"ו 1825-1826]. דפוס רבי שמואל אברהם שפירא. סט שלם בחמשה כרכים.

המהדורה שלפנינו היא המהדורה הראשונה של "חק לישראל" שנדפסה בסלאוויטא.

על מהדורה זו באו הסכמות גדולי החסידות: רבי מרדכי מטשרנוביל, בעל ה"אוהב ישראל" מאפטא, רבי יצחק מראדוויל ורבי אברהם דב מאוריטש.

מעניין לציין כי בין המסכימים שלפנינו נמנה הגאון רבי חיים הכהן שהיה מחכמי ווילנא, ולאחר מכן כיהן כאב"ד פינסק, הכותב בהסכמתו לשונות הערצה מופלגים על ה"אוהב ישראל" מאפטא (שגם הוא בין המסכימים): "עטרת תפארת ישראל הרב הגאון החסיד המפורסם מאור של ישראל הרב מאפטא נ"י, והלכתי לאורו המאיר נתיב... חכם גדול ונורא..."

חתימות, חותמות ורישומים שונים בדפי המגן ובדפי השער. בראשית: [8], רסו, [1] דף. שמות: רנח דף. ויקרא: רלב דף. במדבר: רכו דף. דברים: [2], רנו, [2] דף. 18.5 ס"מ. בכרך השני דפים בצבע כחלחל. מצב משתנה בין הכרכים, מצב כללי ביוני-טוב. כתמים, כתמי רטיבות. בלאי ונקבי עש בחלק מהדפים. קרעים ופגמים במספר דפים, עם פגיעות בטקסט. דפי השער של שני הכרכים הראשונים מנותקים. חלק מהקונטרסים בכרך השלישי מנותקים חלקית. שני הדפים האחרונים של הכרך השני הושלמו מעותק אחר. כריכות עור מקוריות פגומות וקרועות.

פתיחה: \$2000
הערכה: \$3000-5000

על חשיבות וסגולת אמירת 'חק לישראל' בכל יום

מנהג אמירתם של פסוקי תנ"ך, משניות תלמוד וזהר, דבר יום ביומו, הוא מיסודו של האר"י הקדוש, שכן נהג בעצמו. הסדר שנדפס ב"חק לישראל" הוא ברובו על פי המתבאר בכתבי האר"י בכמה מקומות. החיד"א הוסיף על סדר זה גם הלכה יומית, מתוך משנה תורה להרמב"ם ושלחן ערוך, וכן פסקאות מספרי מוסר. הוספות החיד"א מכונות "יוסף לחק". בכתבי האר"י מבואר שמטרת הלימוד ב"חק לישראל" היא הן לשם השלמת ותיקון הנפש ומזונה על ידי לימוד חלקי התורה השונים, והן לשם תיקונים וייחודים בעולמות העליונים. רבים מגדולי החסידות, במיוחד הצדיקים לבית מטשרנוביל, הפליגו בדברים נשגבים על סגולת הלימוד ב"חק לישראל", ואמרו כי יש בו תיקון על חטאים בעיני קדושה. האדמו"ר הרה"ק רבי ישראל דוב מווילעדניק כותב בספרו "שארית ישראל" (שער השובבי"ם, דרוש ראשון): "והנה הרואה יראה בספר הקדוש שנקרא חק לישראל שהוא תיקון לפגם הברית, ככה קבלתי מרבותי [האדמו"ר רבי מרדכי מטשרנוביל], שתיקון האמיתי הוא על ידי התחברות תורה שבכתב עם תורה שבעל פה על ידי חק לישראל... על כן בעקבות משיחא אלו יצא לאור ספר "יוסף לחק" מהצדיק הגדול רבי חיד"א, תלמידו של ר' חיים אבן עטר בעל האור החיים, שיש בו שני אורות תרין משיחין, משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, בסוד צדיק הכולל המתקן פגם של כל ישראל."

האדמו"ר רבי אברהם מטריסק, בנו של רבי מרדכי מטשרנוביל, כותב: "ואחרי התפלה יאמר חק לישראל, וזה יהיה חק ולא יעבור שיאמר דבר יום ביומו... כשהאדם עושה לו חוקה זו לומר בכל יום חק לישראל... בזה גורם בחינת רחמים... שיתמלא הש"י ברחמים על כנסת ישראל" (מגן אברהם, 1/צ).

צדיקי הדורות הפליגו בסגולות שבאמירת "חק לישראל". יש שכתבו כי יש באמירתו גם סגולה לפרנסה (על פי דברי הגמרא: "חק לישראל דמזוני הוא" - בשם האדמו"ר משינאווע).

הגאון רבי יעקב רוקח, בהקדמת "מעשה רוקח" לחק לישראל, כתב: "מצוה על כל איש אשר בשם ישראל יכונה לקנות לו ספר 'חוק לישראל' לקרות בו בכל יום..."

74. Chok LeYisrael – Slavita, 1825-1826 – Complete Set – First Edition of Chok LeYisrael Printed in Slavita

Chok LeYisrael, with Yosef LeChok by the Chida. Slavita: R. Shmuel Avraham Shapira, [1825-1826].

Complete set in five volumes.

This is the first edition of Chok LeYisrael printed in Slavita.

This edition bears the approbations of prominent Chassidic leaders: R. Mordechai of Chernobyl, the Ohev Yisrael of Apta, R. Yitzchak of Radvil and R. Avraham Dov of Ovritsh.

One of the noteworthy approbations to this edition was accorded by R. Chaim HaKohen, a Torah scholar of Vilna, later the rabbi of Pinsk. In his approbation, he refers to the Ohev Yisrael of Apta (who also gave his approbation to this book) with great admiration.

Signatures, stamps and various inscriptions on the endpapers and title pages.

Bereshit: [8], 266, [1] leaves. Shemot: 258 leaves. Vayikra: 232 leaves. Bamidbar: 226 leaves. Devarim: [2], 256, [2] leaves. 18.5 cm. Vol. II partially printed on bluish paper. Condition varies, overall fair-good condition. Stains, dampstains. Wear and worming to some leaves. Tears and damage to several leaves, affecting text. Title pages of first two volumes detached. Some gatherings of vol. III partially detached. Two final leaves of vol. II supplied from another copy. Original leather bindings, damaged and torn.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

The Significance and Segulah of Reciting Chok LeYisrael Daily

The custom of reciting verses from the Bible and passages from Mishnah, Talmud and Zohar, every single day, was established by the Arizal, who observed this custom himself. The order printed in Chok LeYisrael is for the most part based on the writings of the Arizal in various places. The Chida added to this order daily halachic passages, taken from Mishneh Torah LehaRambam and Shulchan Aruch, as well as passages from books of ethics. The Chida's additions are named Yosef LeChok. The purpose of the Chok LeYisrael order of study, as explained in the writings of the Arizal, is both for the completion and tikkun of the soul, nourishing it through the study of the various parts of the Torah, and for affecting tikkunim and yichudim in the Upper spheres.

Many prominent Chassidic leaders, and especially the Tzaddikim of the Chernobyl dynasty, spoke in sublime terms of the segulah of the Chok LeYisrael study order, and attested that it provides a tikkun for sins in matters of holiness. Rebbe Yisrael Dov of Vilednik writes in his book She'erit Yisrael (Shaar HaShovavim, homily I) that studying Chok LeYisrael serves as Tikkun HaBrit, "as I received from my master [Rebbe Mordechai of Chernobyl], that true tikkun is achieved by attaching oneself to both the Written and Oral Law, through the Chok LeYisrael study order... and therefore in these times with the approach of the Messiah, the Yosef LeChok book has been published, authored by the Chida, disciple of R. Chaim ibn Attar the Or HaChaim, who embodies the lights of both Mashiach ben David and Mashiach ben Yosef, akin to the kabbalistic concept of an all-encompassing Tzaddik capable of effecting a tikkun for the imperfections of the entire Jewish people".

Rebbe Avraham of Trisk, son of R. Mordechai of Chernobyl, writes: "And following the prayers, he should recite Chok LeYisrael, every single day unflinching... and through this he causes G-d to be filled with mercy for the Jewish people" (Magen Avraham, 96a).

Great rabbis of previous generations have spoken of great segulot attained by reciting Chok LeYisrael. Some wrote that it is also a segulah for livelihood (based on the words of the Talmud, "Chok means sustenance" - in the name of the Shinever Rebbe). R. Yaakov Roke'ach, in his foreword to Chok LeYisrael named Maase Roke'ach, wrote: "It is a mitzvah for every Jew to buy himself a Chok LeYisrael, to read from it every day...".

75

75. סדר תקון ליל שבועות והושענא רבא – סלאוויטא, תקפ"ז

סדר תקון ליל שבועות והושענא רבא "על פי הסדר מספר שני לוחות הברית, וכוונת השמות מהאר"י". סלאוויטא, תקפ"ז [1827]. דפוס רבי שמואל אברהם שפירא, בן הרב מסלאוויטא. הספר נדפס באותיות גדולות ומנוקדות עד דף פד, ומשם ואילך באותיות קטנות יותר. חלק מאותיות השער נדפסו בדיו אדומה. [2], קלו דף. 21.5 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי. סימני שימוש. פגמים בדף השער, עם חסרון ופגיעה באחת מאותיות הכותר. כריכה מקורית עם שדרת עור עתיקה. נזקי עש, פגמים ובלאי בכריכה. במפעל הביבליוגרפיה נרשמו: [2], קלה דף בלבד.

פתיחה: \$1500
הערכה: \$2000-4000

75. Tikkun Leil Shavuot and Hoshana Rabba – Slavita, 1827

Tikkun Leil Shavuot and Hoshana Rabba "based on the order from the book Shenei Luchot HaBrit, with kavanot of the Names by the Arizal". Slavita: R. Shmuel Avraham Shapira, son of the rabbi of Slavita, 1827. The book is printed in large, vocalized letters until leaf 84, and from that point onwards, in smaller letters. The title page is printed in red and black.

[2], 136 leaves. Good-fair condition. Stains and wear. Signs of usage. Damage to title page, affecting one letter of the title, with some loss. Original binding, with early leather spine. Worming, damage and wear to binding.

The Bibliography of the Hebrew Book lists only [2], 135 leaves.

Opening price: \$1500
Estimate: \$2000-4000

76

76. משניות עם פירושים – סלאוויטא, תקפ"ב / תק"צ

ששה סדרי משנה, עם פירושים. ששה כרכים משתי מהדורות: סלאוויטא, תקפ"ב ותק"צ [1822-1830]. דפוס רבי משה שפירא אב"ד סלאוויטא. סדר נזיקין וסדר קדשים ממהדורת תקפ"ב, ארבעת הסדרים האחרים ממהדורת תק"צ.

בדפי השער נדפס: "נתוסף עליהם... איזה חידושים מהרב הגאון הגדול החסיד המפורסם בוצינא קדישא מוה"ר לוי יצחק זלה"ה שהיה אב"ד דק"ק ברדיטשוב".

6 כרכים. זרעים: [4], קלב דף. מועד: קעג דף. נשים: קס דף. נזיקין: [1], קצו דף. קדשים: קצ דף. טהרות: רכד דף. בכרך של סדר זרעים חסרים הדפים מב-מג, סא-סד (סך הכל חסרים 6 דפים). בכרך של סדר נשים נכרכו הדפים קכט-קלב שלא במקומם. חמשה כרכים בגודל ממוצע של 25-27 ס"מ. כרך סדר קדשים בגודל 21.5 ס"מ. מצב משתנה בין הכרכים. כרכי הסדרים זרעים, מועד, נשים ונזיקין במצב כללי טוב. כתמים, כתמי רטיבות, סימני עש. באחד הכרכים פגעי עש עם פגיעה קלה בטקסט. כרך סדר טהרות במצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי. קרעים במספר דפים. קרעים בדף השער עם פגיעה בטקסט, מודבקים בנייר דיו ושרבוטים בעט. פגעי עש קשים בשער ובדפים רבים, עם פגיעה בטקסט. קונטרסים מנותקים. כרך קדשים קטן יותר במידתו משאר הכרכים. חותמות. חתימות ורישומים שונים בחלק מהכרכים. כריכות עור עתיקות בחלק מהכרכים. פגמים ובלאי בכריכות.

פתיחה: \$2000
הערכה: \$3000-4000

76. Mishnayot with Commentaries – Slavita, 1822 / 1830

Six Orders of the Mishnah, with commentaries. Six volumes from two different editions. Slavita: R. Moshe Shapira Rabbi of Slavita, 1822 and 1830.

Orders Nezikin and Kodashim are from the 1822 edition, the other four orders are from the 1830 edition.

The title page states: "It was added to them... some novellae from the rabbi, outstanding Torah scholar... R. Levi Yitzchak, who served as rabbi in Berditchev".

6 volumes. Zera'im: [4], 132 leaves. Moed: 173 leaves. Nashim: 160 leaves. Nezikin: [1], 196 leaves. Kodashim: 130 leaves. Taharot: 224 leaves. Order Zera'im volume lacking leaves 42-43, 61-64 (altogether lacking 6 leaves). Leaves 129-132 of order Nashim bound out of sequence. Five volumes with average height of 25-27 cm, volume of order Kodashim – 21.5 cm. Condition varies. Volumes of orders Zera'im, Moed, Nashim and Nezikin in overall good condition. Stains, dampstains, worming. Worming slightly affecting text to one volume. Volume of order Taharot in good-fair condition. Stains and wear. Tears to several leaves. Tears to title page, affecting text, repaired with tape. Volume of order Kodashim in fair-poor condition. Stains, dampstains, ink stains and pen scribbles. Severe worming to title page and many leaves, affecting text. Detached gatherings. Order Kodashim volume smaller than other volumes. Stamps. Some volumes with signatures and inscriptions. Some volumes with early leather bindings. Damage and wear to bindings.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-4000

77. ספר תקוני הזהר - דפוס רבי משה שפירא - סלאוויטא, תקפ"א

ספר תקוני הזהר. סלאוויטא, [תקפ"א 1821]. דפוס רבי משה שפירא.

שם הספר ומקום הדפוס בדף השער נדפסו בדיו אדומה. בדף המגן הקדמי ובדף המגן האחורי רישומים רבים, חתימות ונסיונות קולמוס ["זה התיקונים שייך לה"ה המופלא... כש"ת מו"ה גדליא...", "כמו"ה אברהם יצחק", ועוד]. רישום בעלות בדף פט: "זה התיקונים שייך להרב מו"ה אפרים זלמן נר"ו". חותמות עתיקות בשער ובדף האחרון. חתימות צנור בדפים האחרונים.

נ, מט-קנד דף. 21 ס"מ. נייר כחלחל. מצב בינוני. כתמים, כתמי רטיבות ובלאי. סימני שימוש. פגעי עש. חיזוקים ושיקומים. בנייר דבק במקומות שונים. דף השער הודבק כולו בנייר שקוף. רישומים רבים בכתב-יד בדפי המגן. כריכה חדשה.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$2000-3000

77. Tikunei HaZohar – Printed by Rabbi Moshe Shapira – Slavita, 1821

Tikunei HaZohar. Slavita: R. Moshe Shapira, [1821].

Title page printed in red and black.

Many inscriptions, signatures and pen trials on the front and back endpapers ("This Tikunim belongs to the exceptional Torah scholar... R. Gedalia...", "R. Avraham Yitzchak", and more). Ownership inscription on leaf 89: "This Tikunim belongs to R. Efraim Zalman". Early stamps on the title page and final leaf. Censorship signatures on the final leaves.

50, 49-154 leaves. 21 cm. Bluish paper. Fair condition. Stains, dampstains and wear. Signs of usage. Worming. Reinforced and repaired with tape in several places. Restoration paper over entire title page. Many handwritten inscriptions on the endpapers. New binding.

Opening price: \$1500

Estimate: \$2000-3000

77

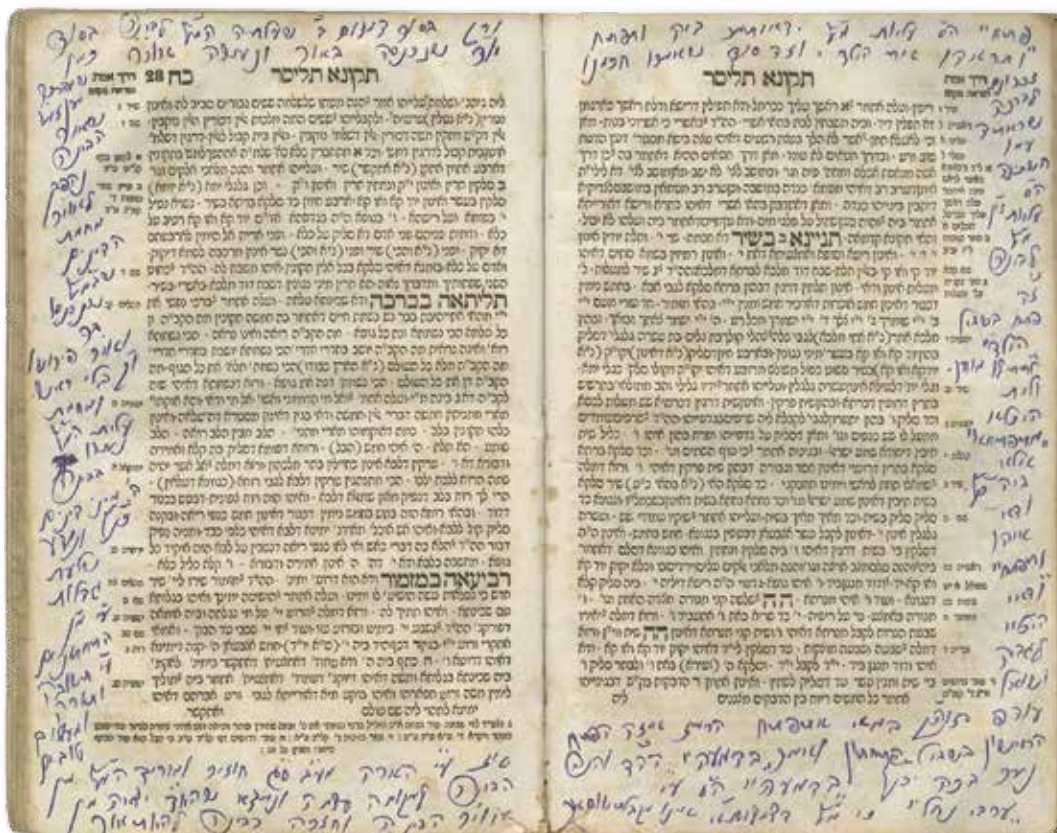
78a

78. תקוני הזהר - זיטומיר, תרכ"ג - הגהות בכתב ידו של המקובל רבי יהודה זאב ליבוביץ

ספר תקוני הזהר. זיטומיר, תרכ"ג 1863. דפוס רבי חנינא ליפא ורבי יהושע העשיל שפירא.
 בראש הספר הסכמת האדמו"ר רבי אהרן מטשורנביל (מחותנו של רבי יהושע העשיל), המדבר בשבח המדפיסים ובשבח הוצאה זו הנעשית בהידור ובהגהת טעויות "כפי אשר זכו מאבותיהם הקדושים ומעשה אבותיהם בידיהם". ההסכמה מסתיימת בברכת "אורך ימים ושנים טובים, וייטיב ה' להם בגו"ר [בגשמיות ורוחניות] בבני חיי ומזוני רויחא, אכי"ר".
 העותק שלפנינו היה שייך למקובל רבי יהודה זאב ליבוביץ, אשר עיטר את גליונותיו בהגהות קבליות ארוכות. ההגהות כתובות בכתב-ידו האופייני, בכתיבה רוטה ובכתיבה מרובעת, ורבות מהן חתומות בשמו. בהגהותיו מביא פירושים ממקורות קבליים שונים, בהם: ספר הזהר, כתבי האר"י, הרמ"ק והרמ"ז, ומגדולי החסידות. בחלק מההגהות מובאים פירושים ורעיונות ששמע מפי מקובלים שונים, ביניהם בעל הסולם, רבי משה יאיר וינשטוק, רבי יוסף וינשטוק ועוד. בדף קכ"ו/ה הגהה המתחילה: "כתבתי פעם להרב המקובל בנש"ק ר' משה יאיר וינשטאק שליט"א...", וחותם בסוף ההגהה את שמו: "יודא זאב לעבאוויטש". בהגהות אחרות חותם: "יודא זאב", "יודא זאב בן גלדה" ו"ז"ל" [=יהודה זאב ליבוביץ].
 רישום בעפרון בדף השער: "ר' יוסף ווינשטאק".
 המקובל רבי יהודה זאב ליבוביץ (תרפ"ב-תש"ט), תלמיד "בעל הסולם", ומצדיקי הדור הנסתרים. גאון מופלא בתורה, בנגלה

ובנסתר. מכתביו נדפסו הספרים: "קול יהודה בעל הכתבים", "חזאת ליהודה", "זל מים מדליו", "אור לוי זיו יהודה", ועוד. נולד בעיירה סאטמר, למד אצל האדמו"ר רבי יואל מסאטמר ואצל רבי יהודה רחנר אב"ד סעקעלהיד בעל "אמרי יהודה". עלה ארצה לאחר שניצל ממחנות השמדה באירופה, ובעצת החזו"א עבד בלילות בסלילת כבישים והתגורר לבדו בחדר בודד בעיר תל אביב. בארץ הצטרף לחבורת המקובלים תלמידי האדמו"ר רבי יהודה ליב אשלג "בעל הסולם", רבי יהודה צבי ברנדויין, רבי משה יאיר וינשטוק ורבי יוסף וינשטוק. בניגוד אליהם, נותר אלמוני במשך שנים רבות, אך עמד בקשרים הדוקים עם גדולי הדור, רבנים ואדמו"רים, כגון האדמו"ר רבי אהרן רוקח מבעלז, האדמו"ר רבי יקותיאל יהודה הברשטאם מצאנז-קלויזנבורג, ועוד. אלה העריכוהו מאד והיו שהחשיבוהו כאחד מל"ו הצדיקים הנסתרים. שנים רבות הצליח להסתיר את גדולתו, אך בשנותיו האחרונות לאחר שעבר להתגורר אצל מקורביו בבני ברק, התפרסמו סביבו סיפורי מופתים רבים ורבים שיחרו לפתחו לברכה וישועה.
 [2], קפב דף. 21 ס"מ. מצב בינוני-טוב. כתמים ובלאי. נזקי עש בדף השער ובדפים נוספים. דפים ראשונים מנותקים. קרעים ופגמים קלים במספר דפים. ללא כריכה.

פתיחה: \$1000
 הערכה: \$3000-5000

78b

Arizal, the Remak, the Remez and foremost Chassidic leaders. Some of his glosses cite commentaries and Torah thoughts heard from other kabbalists, including the Baal HaSulam, R. Moshe Yair Weinstock, R. Yosef Weinstock and others. A gloss on p. 120a beginning: "I once wrote to the kabbalist R. Moshe Yair Weinstock...", signed "Yehuda Ze'ev Leibowitz". Some other glosses are signed "Yehuda Ze'ev", "Yehuda Ze'ev son of Golda" or his initials "Y.Z.L".

A penciled inscription on the title page: "R. Yosef Weinstock".

R. Yehuda Ze'ev Leibowitz (1921-2010), disciple of the Baal HaSulam, was a hidden Tzaddik of the generation. An outstanding Torah scholar, both in hidden and revealed realms. His writings were published in the books Kol Yehuda Baal HaKetavim, VeZot LiYehuda, Yizal Mayim MiDaleyav, Or Levi Ziv Yehuda, and others. Born in Satmar, he studied under Rebbe Yoel of Satmar and R. Yehuda Rosner Rabbi of Sekelhid, author of Imrei Yehuda. After surviving the Holocaust, he immigrated to Eretz Israel, and upon the advice of the Chazon Ish, worked at nights in paving roads, living alone in

a single room apartment in Tel Aviv. He joined there a group of kabbalists studying under R. Yehuda Leib Ashlag the Baal HaSulam – R. Yehuda Tzvi Brandwein, R. Moshe Yair Weinstock and R. Yosef Weinstock. In contrast to them, he remained anonymous for many years, yet maintained close ties with the foremost Torah leaders, rabbis and rebbes of the generation, such as Rebbe Aharon Rokeach of Belz, Rebbe Yekutiel Yehuda Halberstam of Sanz-Klausenburg, and others, who held him in high esteem and considered him one of the thirty-six hidden Tzaddikim. For many years, he succeeded in concealing his greatness, yet in his final years, when he resided close to his relatives in Bnei Brak, numerous stories of wonders he had performed began circulating, and many flocked to him in quest of blessings and salvation.

[2], 182 leaves. 21 cm. Fair-good condition. Stains and wear. Worming to title page and other leaves. First leaves detached. Tears and minor damage to several leaves. Without binding.

Opening price: \$1000
Estimate: \$3000-5000

79a

78c

79. ספר תהלים עם פירוש "אמרות טהורות" – זיטומיר, תרי"ז

ספר תהלים, עם פירוש רש"י ופירוש אמרות טהורות מאת רבי אלעזר הורביץ אב"ד טרניגורוד, בעל "נועם מגדים", תלמיד רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב ורבי אלימלך מליז'נסק. זיטומיר, תרי"ז 1857. דפוס רבי חנינא ליפא ורבי יהושע העשיל שפירא. שני שערים.

כרוך עם: סדר מעמדות וסדר קטורת למגיפה על פי הנוסח שתיקן ה"אוהב ישראל" מאפטא. זיטומיר, תרי"ז 1857. דפוס רבי חנינא ליפא ורבי יהושע העשיל שפירא. בדף האחרון "מנורת למנוח", קטעי תפילות וסגולות. הפירוש "אמרות טהורות", הוא הפירוש החסידי הראשון שנדפס על ספר תהלים (נדפס לראשונה בוורשא, שנת תקצ"ט). מאת הגאון רבי אליעזר איש הורוויץ (נפטר תקס"ו), אנצי' לחסידות, א', רנז-רנט) אב"ד טארניגראד. מגזע השל"ה, תלמיד רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב ורבי אלימלך מליזנסק, ותלמיד-חבר ל"חזזה" מלובלין ולמגיד מקוזניץ. מחבר הספר "נועם מגדים וכבוד התורה". ה"חזזה מלובלין" כותב בהסכמתו לספרו "נועם מגדים": "...כל דרכיו ה' לשמים, ולעשות נחת רוח לפניו יתברך, והיה מופלג גדול אשר לא נמצא כמוהו, הן בהלכות והן באגדות, שהיה דרשן גדול...".

חתימה מתמשכת בדפים ב-יא: "זה התהלים שייך לה"ה החביב הנגיד חו"נ מו"ה ישראל אהרן ב"ר משה זאריס וילאווער".

[3], 4-438 עמ'; [3], 64 עמ'. 22 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי. קרעים קלים. בדפים הראשונים בלאי וכתמי פטריה, עם הדבקת רצועות נייר בשוליים. בדפי סדר מעמדות, נזקי עש. כריכת עור חדשה, מהודרת. מהדורת תרי"ז אינה רשומה במפעל הביבליוגרפיה. ברשומה 0305437 מופיעה מהדורה קודמת של ספר זה מדפוס זיטומיר, תרט"ו 1855. באותה רשומה, לא נרשמו הדפים ריד-ריט של מפתחות לספר "אמרות טהורות" הנמצאים בעותק שלפנינו (ראה קטלוג "קדם", מכירה 49, פריט 13).

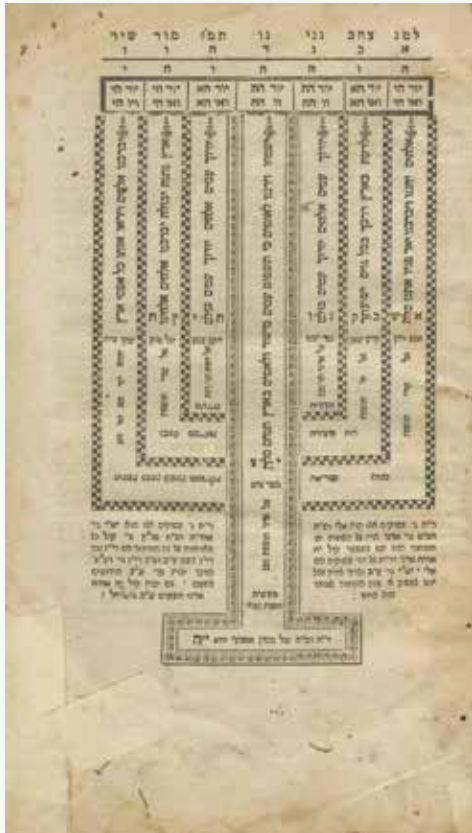
פתיחה: \$8000
הערכה: \$10,000-12,000

78. Tikunei Zohar – Zhitomir, 1863 – Glosses Handwritten by the Kabbalist Rabbi Yehuda Ze'ev Leibowitz

Tikunei Zohar. Zhitomir: R. Chanina Lipa and R. Yehoshua Heshel Shapira, 1863.

The book opens with an approbation by R. Aharon of Chernobyl (mechutan of R. Yehoshua Heshel), in praise of the printers and of this superior edition, in which mistakes which had crept into previous editions were corrected. The approbation concludes with blessings for "lengthy and good years, and may G-d shower you with goodness, both in material and spiritual matters, with sons, life and plentiful sustenance, Amen".

This copy belonged to the kabbalist R. Yehuda Ze'ev Leibowitz, who annotated it with his lengthy kabbalistic glosses. The glosses are written in his distinctive handwriting, in both cursive and square script, and many include his signature. His glosses contain commentaries from various kabbalistic sources, including the Zohar, the writings of the

79c

79b

79. Tehillim with the Amarot Tehorot Commentary – Zhitomir, 1857

Tehillim, with Rashi and the Amarot Tehorot commentary by R. Eliezer Horowitz Rabbi of Tarnogród, author of Noam Megadim, disciple of R. Yechiel Michel of Zlotchov and R. Elimelech of Lizhensk. Zhitomir: R. Chanina Lipa and R. Yehoshua Heshel Shapira, 1857. Two title pages.

Bound with: Seder Maamadot and Seder Ketoret against epidemics, based on the text instituted by the Ohev Yisrael of Apta. Zhitomir: R. Chanina Lipa and R. Yehoshua Heshel Shapira, 1857. A LaMenatze'ach menorah is featured on the final leaf, with passages of prayers and segulot.

Amarot Tehorot is the first Chassidic commentary to Tehillim to be printed (first published in Warsaw, 1839), authored by R. Eliezer Ish Horowitz (Hořovice, d. 1806, Encyclopedia L'Chassidut, I, 257-259), rabbi of Tarnogród. A descendant of the Shelah, he was the disciple of R. Yechiel Michel of Zlotchov and R. Elimelech of Lizhensk, and disciple-colleague of the Chozeh of Lublin and the Maggid of Kozhnitz. He also authored Noam Megadim Uchevod HaTorah. The Chozeh of Lublin

writes in his approbation to the book Noam Megadim: "...all his ways were for the sake of Heaven, to cause pleasure to G-d, and he was very exceptional and unparalleled, whether in Halacha or Aggadah, as he was a prominent preacher..."

A signature extends over leaves 2-11: "This Tehillim belongs to... Yisrael Aharon son of R. Moshe Zaris Villover".

[3], 4-438 pages; [3], 64 pages. 22 cm. Good-fair condition. Stains and wear. Minor tears. Wear and mold stains to first leaves, with marginal paper repairs. Worming to the leaves of Seder Maamadot. New, elegant leather binding.

This 1857 edition is not listed in the Bibliography of the Hebrew Book. Listing 0305437 records a preceding edition of this book printed in Zhitomir in 1855. The listing does not mention leaves 214-219 which appear in this copy – indexes to the book Amarot Tehorot (see Kedem Auction 49, item 13).

Opening price: \$8000
 Estimate: \$10,000-12,000

81

81. גדה של פסח - זיטומיר, תרכ"ג - ביאור המגיד מטשרנוביל על הפיוט "חד גדיא"

הגדה של פסח, עם ארבעה פירושים: אלשיך, גבורות ה' למהר"ל, עוללות אפרים ואברבנאל; עם פירוש על הפיוט "חד גדיא" מאת האדמו"ר רבי מרדכי מטשרנוביל. זיטומיר, תרכ"ג 1863. דפוס רבי אריה ליב שפירא נכד הרב מסלאוויטא.

בדף נט מופיע פירוש על "חד גדיא", אשר יצא מפי רוח קדשו של הרב הקדוש מו"ה מרדכי טברסקי - "המגיד מטשרנוביל", נדפס תחילה בספר 'דברי תורה' (וורשא תרי"א). שם נכתב בכותרת כי בפירוש זה מובאים "דרכי ואופני התנהגות החסידות" כשהם מיוסדים על הפיוט "חד גדיא".

120 עמ'. כ-19 ס"מ. מצב ביווני. קרע עם חסרון גדול במרכז דף השער. כתמים ובלאי. כתמי יין. בדפים האחרונים חיתוך השוליים התחתונים על גבול הטקסט, עם פגיעה בטקסט. כריכה חדשה.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$5000-8000

80

80. "כתבי קדש" - ספר תהלים ומשלי עם המפרשים - זיטומיר, תרי"ז

ספר כתבי קדש - כתובים, חלק חמישי - תהלים ומשלי, עם תרגום, פירוש רש"י, פירושי מצודת דוד ומצודת ציון, ועם תרגום ליידיש. זיטומיר, תרי"ז 1856. דפוס רבי אריה ליב שפירא, נכד הרב מסלאוויטא.

שני דפי שער. חלק מאותיות השערים נדפסו בדיו אדומה. 8, 5-344 עמ'. 27 ס"מ. שוליים רחבים. רוב הדפים בהירים ומספר דפים כהים במיוחד. מצב טוב-ביווני. כתמים. כתמי רטיבות. סימני עש עם פגיעה קלה בטקסט במספר דפים בודדים. פגעי עש בשוליים התחתונים בכ-25 מהדפים האחרונים בספר, ללא פגיעה בטקסט. כריכה חדשה.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$2000-3000

80. Kitvei Kodesh – Tehillim and Mishlei with Commentaries – Zhitomir, 1856

Kitvei Kodesh – Ketuvim, Part V – Tehillim and Mishlei, with Targum, the Rashi commentary, the Metzudat David and Metzudat Tzion commentaries, and Yiddish translation. Zhitomir: R. Aryeh Leib Shapira, grandson of the rabbi of Slavita, 1856.

Two title pages, printed in red and black.
8, 5-344 pages. 27 cm. Wide margins. Most leaves light-colored, several very darkened leaves. Good-fair condition. Stains. Dampstains. Worming, slightly affecting text on a few leaves. Worming to lower margin of approx. 25 final leaves, not affecting text. New binding.

Opening price: \$1500

Estimate: \$2000-3000

82

81. Passover Haggadah – Zhitomir, 1863 – Commentary of the Maggid of Chernobyl to Chad Gadya

Passover Haggadah, with four commentaries: Alshech, Gevurot Hashem by the Maharal, Ollelot Efraim and Abarbanel; with a commentary to Chad Gadya by Rebbe Mordechai of Chernobyl. Zhitomir: R. Aryeh Leib Shapira grandson of the rabbi of Slavita, 1863.

A commentary to Chad Gadya "Uttered by the holy R. Mordechai of Chernobyl" is printed on leaf 59. This commentary by Rebbe Mordechai Twersky – the Maggid of Chernobyl, was first printed in the book Divrei Torah (Warsaw 1851). The title there states that this commentary contains "the ways and modes of Chassidic conduct", as derived from the Chad Gadya piyyut.

120 pages. Approx. 19 cm. Fair condition. Large open tear to center of title page. Stains and wear. Wine stains. Lower margins of final leaves trimmed close to text, affecting text. New binding.

Opening price: \$1000
Estimate: \$5000-8000

82. סידור הרב מלאדי – זיטומיר, תרכ"ג-תרכ"ד – שני כרכים

"סדר התפלה עפ"י נוסח האר"י ז"ל", שני חלקים בשני כרכים, תפלות לחול שבת ומועדים, מאת האדמו"ר הזקן רבי שניאור זלמן מלאדי. זיטומיר, תרכ"ג-תרכ"ד 1864-1863. דפוס רבי חנינא ליפא, ורבי יהושע העשיל שפירא. חלק מאותיות השערים בדיו אדומה.

נוסח הסידור, ההלכות ושני מאמרי חסידות (המאמרים: "הקול קול יעקב", ו"הערה לתיקון חצות") נכתבו ונערכו ע"י האדמו"ר הזקן, ואף נדפסו בחייו מספר פעמים. מאמרי החסידות האחרים (בפירוש התפלה), נאמרו על ידי האדמו"ר הזקן ונכתבו ע"י בנו האדמו"ר "האמצעי" מליובאוויטש רבי דובער שניאוריו [שניער] (נדפסו לראשונה בקאפוסט תקע"ו). סידורים אלו מכונים בפי חסידי חב"ד "סידור עם דא"ח" [דברי אלוקים חיים]. מהדורה זו כוללת את מאמרי דא"ח הנוספים שנדפסו לראשונה במהדורת ברדיטשוב תקע"ח, ולא נדפסו במהדורה הראשונה בקאפוסט תקע"ו.

במהדורה זו נוקדו השמות הקדושים בפסוקי דזמרה ובמקומות נוספים, בניקוד ע"פ הקבלה. רבי אברהם דוד לאוואט מעיד כי האדמו"ר בעל ה"צמח צדק" מליובאוויטש, מתח בקורת על המדפיסים אשר "שינו מאשר יסד אדמו"ר הזקן, באופן שהסדור יוכשר גם למי שאין לו יד בחכמת הקבלה, וגם לנערים" (שער הכולל, ו, אות ט).

כרך ראשון (תפלות החול): [4], 308 עמ'. כרך שני (תפלות שבת ומועדים): [1], 124; 188, [1] עמ'. בכרך השני נוספה מעטפת מודפסת בתחילה ובסוף (לא נרשמה במפעל הביבליוגרפיה). כרך ראשון: 25 ס"מ. מצב משתנה בין הדפים. מרבית הדפים במצב בינוני, חלקם במצב טוב. כתמים, בלאי רב וסימני שימוש. קרעים ופגמים משוקמים בדפים רבים. בכ-15 מהדפים קרעים גדולים משוקמים במילוי נייר, חלקם עם פגיעות ניכרות בטקסט, שהושלמו בצילום ובכתב-יד (בעיקר בדפים פז-צו). כרך שני: 24 ס"מ. מצב משתנה בין הדפים. מרבית הדפים במצב טוב-בינוני. כתמים וכתמי רטיבות. מספר דפים, בעיקר בחלק הגדה של פסח, עם כתמי אוכל ויין כהים רבים. כתמי רטיבות כהים בשולי דף השער והדפים הראשונים. כתמים ופגמים במעטפת הנייר, עם שיקום בהדבקת נייר בצידה האחורי של המעטפת הקדמית. כריכות חדשות, לא אחידות.

פתיחה: \$3000
הערכה: \$5000-10,000

82. Siddur HaRav MiLiadi (Baal HaTanya) – Zhitomir, 1863-1864 – Two Volumes

"Order of prayers according to the prayer-rite of the Arizal", two parts in two volumes, prayers for weekdays, Shabbat and festivals, by R. Shneur Zalman of Liadi – the Baal HaTanya. Zhitomir: R. Chanina Lipa and R. Yehoshua Heshel Shapira, 1863-1864. Title page printed in black and red.

The text of the Siddur, the laws and the two Chassidic essays were composed and compiled by the Baal HaTanya, and were even published in his lifetime in several editions (the essays are entitled HaKol Kol Yaakov and Heara LeTikkun Chatzot). The other Chassidic discourses (commentaries to the prayers) were delivered by the Baal HaTanya and recorded by his son the Mittlerer Rebbe, R. Dov Ber Shneuri of Lubavitch (first published in Kopust, 1816). These siddurim are known amongst Chabad chassidim as Siddur im Dach (Divrei Elokim Chaim – words of the Living G-d). This edition includes the additional Dach essays, first printed in the Berditchev (Berdychiv) 1818 edition, and not appearing in the first, Kopust 1816 edition.

In this edition, the Holy Names in Pesukei DeZimra and in other places were vocalized according to Kabbalah. R. Avraham David Lawat testified that the Tzemach Tzedek, Rebbe of Lubavitch, criticized the printers for modifying what the Baal HaTanya established, thereby allowing the siddur to be used even by those who have no knowledge in Kabbalah, including youths (Shaar HaKollel 6, section 9).

Vol. I (weekday prayers): [4], 308 pages. Vol. II (prayers for Shabbat and festivals): [1], 124; 188, [1] pages. Vol. II bound with printed wrappers (not listed in the Bibliography of the Hebrew Book). Vol. I: 25 cm. Condition varies. Most leaves in fair condition, some in good condition. Stains, extensive wear and signs of usage. Tears and damage to many leaves, repaired. Large tears to approx. 15 leaves, some affecting text considerably, repaired with paper, with handwritten and photocopied text replacement (primarily to leaves 87-96). Vol. II: 24 cm. Condition varies. Most leaves in good-fair condition. Stains and dampstains. Several leaves, mostly in Passover Haggadah, with many dark food and wine stains. Dark marginal dampstains to title page and first leaves. Stains and damage to wrappers, with paper repairs to verso of front wrapper. New, non-uniform bindings.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-10,000

83. סידור האר"י "קול יעקב" – מהדורה ראשונה – סלאוויטא, תקס"ד – הסידור שגדולי צדיקי החסידות קבעו בו את תפילתם

סידור האר"י "קול יעקב", חלק ראשון, תפלות לימות החול, וחלק שני, תפלות לשבתות ומועדים, עם דרושים וכוונות האר"י, מאת המקובל רבי יעקב קאפיל ליפשיץ ממעזריטש. [סלאוויטא, תקס"ד 1804]. מהדורה ראשונה. דפוס רבי דוב בער סג"ל ורבי דוב בער ב"ר פסח. סידור "קול יעקב", עם ביאורים וכוונות התפילה ודינים והנהגות על דרך הקבלה, היה חביב מאד על גדולי החסידות. רבים מהם קבעו בסידור זה את תפילתם, ולא מש מעל שולחנם, ביניהם: המגיד מקוז'ניץ, המגיד רבי מרדכי מטשרנוביל, ה"ערבי נחל", רבי אברהם מטשכנוב. חלקם אף כתבו הגהות בגליונות הסידור. בהסכמת ר' אשר צבי מאוסטרהא על הסידור כתב: "מפי השמועה שמעתי שהסידור הזה ראה הנשר הגדול קדוש עליון מ"ו הבעש"ט ובג"מ וישר בעיניו".

המקובל רבי יעקב קאפיל ממעזריטש הוא גם מחברו של ספר הקבלה "שערי גן עדן" (קוריצ, תקס"ג). בשער ספרו "שערי גן עדן" נכתב "כפי אשר נשמע מפי דובר צדק ואמת, שבהיות... הבעש"ט ז"ל בקהילות קודש הנ"ל הובאו לפניו... סידור התפלה אשר חיבר, וקרא בהם פה הקדוש הנ"ל שתיים ושלש דלתות, וחיבקים ונישקם, ולקח דברי קודש הנ"ל וישם מראשותיו... ונענע בראשו אשרי העם שלו ככה...". חכמי מעזריטש כותבים שם בהסכמתם: "כולם יודעים שהכתבים של המחבר הנ"ל היה למראה עיניו של הבעש"ט זללה"ה, ועצר כח לדבק בזרעותיו וכתבים של המחבר...". רבי לוי יצחק מברדיטשוב כותב שם בהסכמתו על המחבר: "וכבר נודע ביהודא ובישראל גדול שמו, שהיה מקובל נאמן, ושכל דבריו נאמרו ברוח הקודש".

ספרי רבי יעקב קאפיל הם ליקוט, עיבוד ועריכה מחדש של כתבי הרמ"ק, רבי חיים ויטאל, ורבי ישראל סרוג, בתוספת חידושי שלו. [6], קנו; קלד, קמו-קנג, קנה-קפח דף. 19.5 ס"מ. חלק מהדפים בצבע כחלחל. מצב בינוני. כתמים, בלאי וסימני שימוש. כתמי רטיבות. נזקי עש, בעיקר בדפים הראשונים והאחרונים. קרעים גדולים בדף השער, עם חיסרון ופגיעה בטקסט, משוקמים במילוי נייר ומשוחזרים בצילום. קרעים וכפגמים משוקמים בהדקות ובמילוי נייר בשלושת הדפים הראשונים שלאחר השער, במקומות נוספים באמצע הספר ובדפים האחרונים, עם פגיעות בטקסט. חיתוך דפים על גבול הטקסט, עם פגיעה בכותרות חלק מהדפים. כריכת עור חדשה.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$8000-12,000

83. Arizal Siddur Kol Yaakov – First Edition – Slavita, 1804 – Siddur Chassidic Leaders Prayed from Regularly

Arizal Siddur Kol Yaakov, Part I – weekday prayers, and Part II – prayers for Shabbat and festivals, with homilies and the kavanot of the Arizal, by the kabbalist R. Yaakov Koppel Lifshitz of Mezeritch. [Slavita]: R. Dov Ber Segal and R. Dov Ber son of R. Pesach, [1804]. First edition.

The Kol Yaakov siddur with commentaries, kavanot, laws and customs based on kabbalah, was particularly cherished by foremost Chassidic leaders. Many of them prayed regularly from this siddur, retaining it continually on their table, including the Maggid of Kozhnitz, the maggid R. Mordechai of Chernobyl, the Arvei Nachal and R. Avraham of Tshechnov. Some of them even wrote glosses in the margins of the siddur. R. Asher Tzvi of Ostroh writes in his approbation to the siddur: "I have heard that the holy Baal Shem Tov saw this siddur and deemed it fit".

The kabbalist R. Yaakov Koppel of Mezeritch (Mezhirichi) also composed the kabbalistic work Shaarei Gan Eden (Korets, 1803). The title page of the latter states that a reliable source related how this siddur was brought before the Baal Shem Tov, he read a few verses from it, hugged and kissed it, expressing great reverence for it. The scholars of Mezeritch likewise write in their approbations of the veneration the Baal Shem Tov displayed for this siddur. R. Levi Yitzchak of Berditchev praises the author in his approbation: "He is already renowned amongst the Jewish people as a reliable kabbalist, who's words all emanate from Divine Inspiration".

R. Yaakov Koppel's books are adapted and edited compilations of the writings of the Remak, R. Chaim Vital and R. Yisrael Sarug, with the addition of his own novellae. [6], 156; 134, 146-153, 155-188. 19.5 cm. Partially printed on bluish paper. Fair condition. Stains, wear and signs of usage. Dampstains. Worming, primarily to first and final leaves. Large tears to title page, affecting text with some loss, repaired with paper and replaced in photocopy. Tears and damage to first three leaves following title page, in other places in middle of book and to final leaves, affecting text, repaired with paper. Margins trimmed close to text, affecting headings of some leaves. New leather binding.

Opening price: \$5000
 Estimate: \$8000-12,000

83

84. סידור רבי יעקב עמדין - מהדורה ראשונה - אלטונה, תק"ה-תק"ח - שלשת החלקים

סידור נוסח אשכנז, עם פירוש רבי יעקב עמדין, חלק א' - עמודי שמים [תפילות לחול ולשבת]; חלק ב' - שערי שמים [תפילות למועדים ועוד]; חלק ג' - ברכות שמים - בירת מגדל עוז [סדר ברית מילה ודברי מוסר]. אלטונה, [תק"ה-תק"ח 1745-1748]. [נדפס בבית המחבר רבי יעקב אב"ד עמדין - היעב"ץ]. מהדורה ראשונה. שלושה חלקים בשלושה כרכים.

שלשת חלקי הסידור עם פירושי רבי יעקב עמדין, על פי הנגלה ועל פי הנסתר בדרך האר"י. חלקו השלישי כולל: הלכות והנהגות מלידת האדם ועד פטירתו, דרכי החינוך, דיני איסור והיתר ועוד. המהדורה הראשונה של הסידור ידועה בדקדוקיה הרבים. רבי יעקב עמדין טרח רבות בנוסחאותיו המדויקות של הסידור, בניקוד ובדקדוק המילים. סידור זה נדפס במהדורות רבות ולימים נקרא על ידי מדפיסים מאוחרים יותר, בשם סידור "בית יעקב". במהדורות החזרות הרבות של הסידור (שנדפסו בלמברג ובוורשא) שינו ושיבשו את נוסח הפנים של התפילות, ומכל נוסחאותיו ודקדוקיו של רבי יעקב עמדין נותרו רק הערותיו המובלעות בתוך פירושו שבשולי הדפים. סדור רבי יעקב עמדין התקבל מאד בחוגי החסידות, מהדורת השניה של הסידור נדפסה בקוריץ בשנת תקע"ח, ביזמת ובהסכמת גדולי החסידות הרב מאפטא ורבי מרדכי מטשרנוביל. רבי מרדכי מטשרנוביל כותב בהסכמתו על נדירותה של המהדורה הראשונה - שהואיל וחביבים דבריו של היעב"ץ "כבר נטשטשו הסידורים ולא נמצא אף אחד בעיר". במהדורת קוריץ נדפסו רק החלקים הראשון והשני, ובשנת תקצ"ה נדפס בברדיטשוב החלק השלישי ביזמתם ובהסכמתם של רבי מרדכי מטשרנוביל ורבי ישראל מרוז'ין (רבי ישראל מרוז'ין כותב על הסידור בהסכמתו: "על אדני פז יסודתו ומחצבתו להורות דרך הישר בשכל צח בענין התפילה"). בעל ה"אמרי יוסף" מספינקא כותב בשם בניו של בעל ה"דברי חיים" מצאנז, ששמעו מאביהם שהייתה לו מסורת שהבעש"ט אמר לרבי אפרים אחי היעב"ץ: "אחיך היעב"ץ כל היום הוא דבוק בעולמות העליונים" (הסכמת רבי משה הלברשטאם למהדורת הסידור בהוצאת "אשכול", ירושלים תשנ"ג). בספר "צרור החיים" (להר"ח ליברזון, בילגורי תרע"ג, עמ' 22) מביא בשם הבעש"ט: "חמשה בנים היו לו להחכם צבי, ועל כולם אמר הבעש"ט שהופיע עליהם רוח הקודש, ואחד מהם הפליג מאד בשבחו ולא גילה מי הוא, רק החברים אמרו שכוננתו על הרב הגאון הקדוש מהר"ר יעב"ץ זצ"ל, זי"ע". האדמו"ר בעל "ישועות משה" מויזניץ כותב בהסכמתו לאותה מהדורה: "...סדור תפלה זה לא ירד משולחנם של רבוה"ק ואבוה"ק זי"ע אשר השתמשו בו בכל עת מצוא, ובמיוחד בעת עריכת הסדר הק' בליל פסח". הרבי

רמ"מ מליובאוויטש הביא מספר פעמים בשיחותיו דיוקים והנהגות מסידור זה, ופעם אחת אמר כי "רבי יעקב עמדין היה מדייק בכל עניין בתכלית הדיוק, עד לדיוק אפילו בנוגע לאותיות וכו'" (ספר בצל החכמה, עמ' 265). בשער חלק א': "פלטין בית אל, העומד על שבעה 'עמודי שמים', ונקרא גם 'אור שבעת הימים'". מעבר לשער הסכמת רבי יחזקאל קצנלבונג אב"ד אה"ו, המשבח את מעלות הסידור. בתוך דבריו הוא מספר על חזנים שלא דקדקו בחכמת הדקדוק "ולפעמים בשמעי כאלה גערתי בהם בניזיפה...". בשער חלק ב': "ארמון עיר האלקים פתוחה ליי"ד שערים... 'שערי שמים'... לתקופת הימים חדשי השנה..."

בסוף הכרך השני (דף קנט/2), הסכמת רבי אריה ליב אב"ד אמשטרדם, גיסו של המחבר וחתן ה"חכם צבי": "הסכמת מעלת גיסי הרב הגאון המפורסם המופלג בדורו, מוכתר בנימוסו ויחוסו, כמהור"ר אריה ליבוש אב"ד ור"מ דק"ק אמשטרדם". לאחר ההסכמה, התנצלות המחבר על הדפסת ההסכמה בסוף הסידור, מכיון שהגיעה רק בסוף ההדפסה: "...וכבר ידוע שאין המקום מכבד את האדם, ומצינו אחרון חביב, ואין בתורה מאוחר ומוקדם..."

בסוף הכרך השלישי, מופיעים דברי סיום "לעליה ל"ב - עליית היראה", ואחריהם דברי סיום ומפתחות לכל 32 העלויות [פרקים] שנעשו כנגד "ל"ב נתיבות חכמה". כאן הסתיים הספר בתחילה, ולאחר מכן חזר המחבר והוסיף לספר פרקים חדשים ("עליית הכבוד" ועוד), שנוספו לחלק מהטפסים (ראה להלן).

שלשה חלקים בשלושה כרכים - סט לא-שלם (חסר קונטרס בחלק א' וללא הקונטרסים שנוספו בסוף חלק ג'). כרך ראשון: [1], מא, נד-שנו, שנד-שפה, שפט-טטו, תיה-תיח דף. חסר קונטרס בן 12 דפים: מב-נג. 16.5 ס"מ. כרך שני: קנט דף. 16.5 ס"מ. כרך שלישי: שיד דף. 17 ס"מ. נייר כהה. מצב משתנה. כתמים ובלאי. פגמים בדף השער של החלק השלישי, עם פגיעה בטקסט. קרעים עם פגיעה בטקסט במספר דפים נוספים. בשני החלקים הראשונים חותמות "קלויס ישן וחדש" מהעיר המבורג. רישומי בעלות וחותמות. כריכות עור חדשות.

הדפסתו של חלק ג' נפסקה באמצע, והספר לא הושלם בדפוס. לחלק זה מספר וואריאנטים: ישנם עותקים המסתיימים בדף שצה באמצע ענין (בעמוד האחרון שומר-דף עם המילה: 'ארוך'), וישנם עותקים - כדוגמת העותק שלפנינו - המסתיימים בדף שיד, בדברי הסיום ל"ב הפרקים הראשונים של הספר.

פתיחה: \$4000

הערכה: \$8000-12,000

84b

"R. Yaakov Emden exercised ultimate precision in every way, to the point of being meticulous even regarding the letters etc." (BeTzel HaChochma, p. 265). Title page of Part I: "Palatin Bet El, resting upon seven Amudei Shamayim, also called Or Shivat HaYamim". On the verso of the title page, approbation by R. Yechezkel Katzenellenbogen Rabbi of Altona-Hamburg-Wandsbek, extolling the virtues of the siddur. He relates in his approbation of cantors who are not meticulous to follow the rules of grammar "and sometimes upon hearing such mistakes, I berated them...". Title page of Part II: "The palace of the city of G-d, is open to 14 gates... Shaarei Shamayim... for the days and months of the year". The approbation of R. Aryeh Leib Rabbi of Amsterdam, brother-in-law of the author and son-in-law of Chacham Tzvi, is presented at the end of part II (on p. 159b), followed by the author's apology for printing the approbation at the end of the siddur (rather than at the beginning, as is customary), explaining that it was received only at the end of the printing: "...and it is already known that the position does not bring honor to the person, and we find that the last one is the most cherished, and the Torah does not follow chronological order...". The third volume, which contains 32 "Aliyot" (chapters)

84a

– corresponding with the 32 paths of wisdom, ends with the conclusion to "Aliya 32 – Aliya of Fear", followed by a conclusion and indexes to all 32 "Aliyot". The book originally ended here, though the author later composed some additional chapters ("Aliya of Honor" and others), which were added to some copies only (see below). Three parts in three volumes. Incomplete set (lacking a gathering in part I, and without the additional gatherings at end of part III). Vol. I: [1], 41, 54-356, 354-385, 389-415, 417-418 leaves. Lacking gathering of 12 leaves: 42-53. 16.5 cm. Vol. II: 159 leaves. 16.5 cm. Vol. III: 314 leaves. 17 cm. Darkened leaves. Condition varies. Stains and wear. Damage to title page of part III, affecting text. Tears to several other leaves, affecting text. Stamps of the "Old and new Kloiz" of Hamburg in parts I and II. Ownership inscriptions and stamps. New leather bindings. The printing of part III was interrupted and never completed. This part has several variants: Some copies end with leaf 395, in the middle of a topic (with the catchword "Aroch" on the last page), and some copies, such as this one, end with leaf 314, with the conclusion to the first 32 chapters of the book. Opening price: \$4000 Estimate: \$8000-12,000

85. מחזור ליום הכפורים – ונציה, תקנ"ב – עם דף מודפס, תפילה ליעבור" מאת בעל "אור החיים" הקדוש – אוניקום

סדר תפלות יום הכפורים, כמנהג ק"ק ספרדים יצ"ו, עם תפילות מכתבי האר"י ומספר חמדת ימים. ונציה, [תקנ"ב 1792].
עותק נאה עם כריכת עור מקורית.

לדף המגן הקדמי הוצמד (עם סיכת מתכת) דף מודפס שכותרתו "תפילה ליעבור", ובו תפילה מאת רבינו חיים בן עטר בעל "אור החיים" הקדוש, "ל[א]ומרה ביום כפור בעוד שהשליח צבור אומר ויעבור". תפילה על גלות השכינה, המביעה תשוקה וגעגועים עזים מנסת ישראל אל השם יתברך.

התפילה נדפסה לראשונה בליוורנו בשנת ת"ק, בקונטרס קטן ונדיר בשם "סדר תיקון שובבי"ם" (דף לד), בעת שבעל האור החיים שהה בליוורנו בדרכו לארץ ישראל. בראש התפילה באה הכותרת: "תפילה שייסד ה"ה הרב המובהק הכולל החסיד והעניו כמוהר"ר חיים בן עטר זי"א [=יראה זרע יאריך ימים] לאומרה בר"ה [=בראש השנה] בג' תפלות אחר גמר העמידה קודם אלהי נצור, וביום כיפור בעוד שהשליח צבור אומר ויעבור ה' על פניו". תפילה זו נפוצה במהרה, והיא חזרה ונדפסה במחזורים ובסידורים באיטליה ותורכיה, וכן הועתקה בכתבי יד רבים, עד שנדפסה גם בסידור ברדיטשוב החסידי "תפלה ישרה וכתר נהורא" (בשל נדירותו של "סדר תיקון שובבי"ם" נשמט מהמעתיקים הבאים כי את התפילה ייעד בעל ה"אור החיים" גם לראש השנה, והם הועתיקה רק כתפילה ליום כיפורים).

התפילה מובאת ומזכרת מספר פעמים בספרי רבי חיים פלאג'י. בספרו "ימצא חיים" (סימן ג) כותב הגר"ח פלאג'י: "ביוה"ך [=ביום הכפורים] אחר המוסף כשאומר הש"ץ ויעבור האחרון אח"כ יאמר תפלה זו מהרב ח"ק [=חסידי קדישא] כמהר"ח ׳ ן' עטר זלה"ה זיע"א". בספרו "מועד לכל חי" (סימן יט, אות כט) כותב הגר"ח פלאג'י: "ואני הצעיר נהגתי לאומרה בקול רם אחר סיום הסליחות דמוסף [של יום כפור] קודם קדיש תתקבל".

החוקר התורני רבי ראובן מרגליות כותב על תפילה זו: "התפלה הזאת... היא כולה קודש לה', בלי כל בקשות גופניות. ועיין בספר תולדות יעקב יוסף פרשת ויחי ומאור עינים פרשת תשא, ותמצא איך נשתנו בהלוק דעתם בעבודת ה' בכל פרט ופרט" (מרגליות, תולדות רבינו חיים ׳ ן' עטר, עמ' 25).

הדף שלפניו נדפס בפני עצמו, ככל הנראה בליוורנו, סמוך להדפסת המחזור שלפניו. הדף לא נרשם במפעל הביבליוגרפיה ואינו מופיע בקטלוג הספרייה הלאומית. ככל הידוע לנו, זהו עותק יחיד בעולם של דף זה.

[1], קמו-רו, קצג-שנב, ב דף + [1] דף מודפס. 18.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים. סימני עש בדפים האחרונים. חיתוך דפים מזהב. כריכת עור מקורית עם עטורים מזהבים, עם פגמים. בלאי וקרעים קלים בדף המצורף.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

84. Rabbi Yaakov Emden's Siddur – First Edition – Altona, 1745-1748 – All Three Parts

Ashkenazi rite siddur, with the commentary of R. Yaakov Emden, Part I – Amudei Shamayim (prayers for weekdays and Shabbat); Part II – Shaarei Shamayim (prayers for festivals and more); Part III – Birkot Shamayim – Birat Migdal Oz (order of Brit Mila and words of ethics). Altona: [Printed in the home of the author R. Yaakov Rabbi of Emden - the Yaavetz], [1745-1748]. First edition. Three parts in three volumes.

All three parts of the siddur with R. Yaakov Emden's commentaries, based on revealed parts of the Torah and on Kabbalah – following the teachings of the Arizal. The third part includes laws and customs encompassing the human life cycle, from birth until death, methods of education, laws of kashrut and more. The first edition of this siddur is renowned for its great precision. R. Yaakov Emden expended great effort in establishing the exact text of the siddur, in the vocalization and accuracy of the words. This siddur was reprinted in many editions and was named by later printers "the Beit Yaakov siddur". In the siddur's later editions (Lviv and Warsaw), modifications and errors affected the text of the prayers, and all that remains of R. Yaakov Emden's corrections and precisions are his comments, integrated in his commentary printed in the margins. R. Yaakov Emden's siddur became widely accepted in the Chassidic world, and its second edition was printed in Korets in 1818, at the initiative and with the approbation of great Chassidic leaders: the rabbi of Apta and R. Mordechai of Chernobyl. The latter describes in his approbation the rarity of the first edition - the teachings of the Yaavetz are so cherished that "the siddurim have already become worn out, and there is not one to be found in the whole city". The Korets edition included only parts I and II, and in 1835, the third part was printed in Berditchev at the initiative and with the approbation of R. Mordechai of Chernobyl and R. Yisrael of Ruzhin (who praised the siddur in his approbation: "It was established and originates from golden foundations, in order to indicate the correct path with pure intellect on the topic of prayer"). The Imrei Yosef of Spinka wrote in the name of the sons of the Divrei Chaim of Sanz, who heard from their father who had a tradition that the Baal Shem Tov one told R. Efraim, brother of the Yaavetz: "Your brother the Yaavetz was connected to the Upper spheres all day" (approbation of R. Moshe Halberstam to the Eshkol edition of the siddur, Jerusalem 1993). Tzror HaChaim (by R. Ch. Liebersohn, Biłgoraj 1913, p. 22), quotes in the name of the Baal Shem Tov: "Chacham Tzvi had five sons, whom the Baal Shem Tov attested all merited Divine Inspiration, yet he offered especially effusive praise on one of them, without disclosing which one, but his friends confirmed that he was referring to the Yaavetz". The Yeshuot Moshe of Vizhnitz writes in his approbation to that same edition: "...this siddur did not depart from the tables of our teachers and ancestors, who utilized it constantly, especially while leading the Seder on Passover night". Rebbe Menachem Mendel of Lubavitch quoted precisions and practices from this siddur several times in his discourses, and once remarked

85b

85a

85. Machzor for Yom Kippur – Venice, 1792 – With a Printed Leaf, "Prayer for VaYaavor" by the Or HaChaim HaKadosh – Unicum

Machzor for Yom Kippur, Sephardi rite, with prayers from the writings of the Arizal and from the book Chemdat Yamim. Venice, [1792].

Fine copy, with original leather binding.

A printed leaf entitled "**Tefillah LeVayaavor**" was attached to the front endpaper (with a metal pin). The leaf contains a prayer composed R. Chaim ibn Attar, the Or HaChaim, "to be recited on Yom Kippur while the cantor says VaYaavor". This is a prayer about the Shechina being in exile, and expresses the Jewish people's passionate desire and yearning for G-d.

The prayer first appeared in a small, rare booklet named Seder Tikkun Shovavim (on leaf 34) printed in Livorno in 1740, during the Or HaChaim's sojourn in Livorno on his way to Eretz Israel. The heading at the beginning of the prayer states that the prayer was composed by R. Chaim ben Attar, and is to be recited in the three prayers of Rosh Hashana at the end of the Amida prayer, before Elokai Netzor, and on Yom Kippur while the cantor is saying VaYaavor. The prayer quickly became widespread, and was printed in machzorim and siddurim in Italy and Turkey. Additionally, it was copied in many manuscripts, and eventually even printed in the Chassidic Berditchev siddur named Tefilla Yeshara Keter Nehora (due to the rarity of Seder Tikkun Shovavim, later copyists did not indicate that the prayer was intended also for Rosh

Hashana, and they recorded it as a prayer for Yom Kippur only).

The prayer is quoted and mentioned several times in the books of R. Chaim Palachi. In his book Yimatzev Chaim (section 3), R. Chaim Palachi writes: "On Yom Kippur after Musaf, when the cantor recites the final VaYaavor, one should recite this prayer composed by R. Chaim ibn Attar". In his book Moed LeKol Chai (section 19, 29), R. Chaim writes: "And I would recite it aloud following the conclusion of the Selichot of Musaf, prior to Kaddish". The Torah researcher R. Reuven Margolies writes regarding this prayer: "This prayer... is completely dedicated to G-d, without any physical requests..." (Margolies, Toldot Rabbenu Chaim ibn Attar, p. 25).

This leaf was printed alone, presumably in Livorno, close to the time of printing of this machzor. The leaf was not recorded in the Bibliography of the Hebrew Book, nor does it appear in the NLI catalog. To the best of our knowledge, this is the sole exemplar in the world of this leaf.

[1], 146-206, 193-352, 2 leaves + [1] printed leaf. 18.5 cm. Good condition. Stains. Worming to final leaves. Gilt edges. Original leather binding with gilt decorations, with damage. Wear and minor tears to the enclosed leaf.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

86. סדר תפלת ישראל "דרך החיים" – אלטונה, תקצ"א – סידור ראשון עם פירוש הגר"א על פרקי אבות – חתימת רבי יעקב פוזנא

86a

אשכנז נמשכת עד היום הזה, ומצאצאיו מכהנים עד היום כרבנים, בארץ ישראל בארה"ב ובאירופה. בהלווייתו של רבי יעקב פוזנא, התערב וועד הקהילה בעיר פרנקפורט, וסירב לתת לרבנים שלחמו ברפורמה, להספידו בבית הקברות. בעקבות כך, משפחת פוזנא היתה היוזמת להקמת הקהילה החרדית העצמאית של הרש"ר הירש בעיר. [2], ג-רפה, [1] דף. [1] דף של ההסכמות נכרך בסוף הספר במקום בתחילתו. ללא [2] דפים של רשימת הפרנומרטן שנמצאים במקור בראש הספר לאחר דף ההסכמות. 20 ס"מ. מצב טוב. כתמים. כתמי רטיבות כהים בחלק מהדפים. נקבי עש בודדים. חותמות. כריכה ישנה ובלויה, ללא שדרה.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

סדר תפלת ישראל – תפילות לכל השנה, עם "דרך החיים" – קובץ פסקי דינים ומנהגים מאת רבי יעקב מליסא [בעל ה"נתיבות"], ועם פרקי אבות עם פירוש הגר"א. אלטונה, תקצ"א [1831]. מהדורה שלישית, עם קטעים חדשים שנוספו ע"י המחבר במיוחד למהדורה זו.

סידור "דרך החיים" לבעל ה"נתיבות" התקבל בחיבה רבה וזכה לתפוצה גדולה. כבר בחייו נדפס במספר מהדורות. מהדורתו הראשונה של הסידור נדפסה בזולקווא, תקפ"ח, לאחר מכן נדפס שם בשנת תקפ"ט. בשנת תקצ"א נדפס הסידור שלפנינו ואחריו מהדורה נוספת בזולקווא באותה השנה. במהדורה שלפנינו נוספו דינים חדשים והוספות שנשלחו על ידי המחבר למוציא לאור. בהסכמת רבי עקיבא איגר לסידור שלפנינו הוא מכנה את המחבר: "כבוד חביבי כנפשי הרב הגאון הגדול האמיתי הצדיק המפורסם כמותו ירבה בישראל מהור"ר יעקב נ"י אב"ד ור"מ דק"ק ליסא, ה' יחדש כנשר נעוריו לפרוץ מעיינותיו חוצה", וכותב כי המהדורה שלפנינו נדפסה עם הוספות מיוחדות: "ועתה בא מו"ה חיים הנ"ל להעלות שנית בדפוס עם הוספת דברים טובים כאשר ראיתי במכתב הגאון הנ"ל לו שהרשהו להדפיס הסידור הנ"ל וששלח לו עוד דינים מחודשים לחבר הכל במחברת אחד...".

זו מהדורת הסידור הראשונה בה נדפס פירושו של הגר"א על מסכת אבות (הפירוש נדפס קודם לכן במסכת אבות, שקלאו תקס"ד). בשער הסידור מונה המו"ל את מעלות המהדורה שלפנינו: "א. תיקון כל הקמשונים שעלו בראשונים. ב. תוספות השמטות מהרב המחבר. ג. כללי דיני מוקצה ודיני ברכת הנהנין מהרב המחבר. ד. פירוש על הלל מהרב המחבר. ה. פירוש נפלא על פרקי אבות מהרב הגאון האמתי רבינו אליהו מוילנא צוק"ל...". גם דיני ראש חודש אדר ופדיון הבן מאת המחבר נוספו לראשונה במהדורה זו (ראה: הרב פנחס מנחם ליפשיץ, על זהותו של כותב דיני ר"ח אדר ופדיון הבן שבסידור דרך החיים, קובץ בית אהרן וישראל, ד (צד), ניסן-אייר תשס"א, עמ' קלו-קלח). בשער – חתימת בעלים של הגאון רבי יעקב פוזנא: "לה' הארץ ומלוואה וחנני בזה הק' יעקב בלאאמ"ו מהור"ר זלמן פוזנא צ"ל". הגאון רבי יעקב פוזנא (תקל"ב-תר"ט), דיין בפרנקפורט דמיין, שכיחן עוד בבית דינו של בעל ה"הפלאה" ובנו בעל "מחנה לוי". בן רבי יקותיאל זלמן פוזנא דיין באופיבאך ואב"ד פרידברג (נפטר תקנ"ג). בנו הוא רבי אליעזר פוזנא רב בחברת קלויס בפפד"מ (תקס"ג-תרכ"ו) ונכדו הוא רבי גרשון פוזנא שכיחן כחמישים שנה כדיין בפרנקפורט. שושלת רבני משפחת פוזנא שתחלתה בגדולי

86b

86. Tefillat Yisrael Siddur with Derech HaChaim – Altona, 1831 – First Siddur with the Commentary of the Gaon of Vilna to Pirkei Avot – Signature of Rabbi Yaakov Posen

Tefillat Yisrael siddur – year-round prayers, with Derech HaChaim – anthology of laws and customs, by R. Yaakov of Lissa (author of Netivot HaMishpat). Including Pirkei Avot with the commentary of the Gaon of Vilna. Altona, 1831. Third edition, with the addition of several new sections from the author.

The Derech HaChaim siddur by R. Yaakov of Lissa was greatly cherished and widely distributed. Already in the author's lifetime, it was printed in several editions. The first edition of this siddur was printed in Zhovkva, 1828, and then again in 1829. In 1831, this siddur was published, followed by another edition in Zhovkva the same year. This edition contains new laws and additions which the author sent to the publisher. In his approbation to this siddur, R. Akiva Eger refers to the author as "my dear friend, the outstanding and true Torah scholar, the renowned Tzaddik, may the likes of him increase amongst the Jewish people, R. Yaakov, rabbi and dean of Lissa...", adding that this edition includes additions which R. Yaakov sent to the publisher together with his permission to reprint the siddur.

This is the first siddur edition to include the commentary of the Gaon of Vilna to Tractate Avot (the commentary was previously printed in Tractate Avot, Shklow 1804).

On the title page of the siddur, the publisher lists the advantages of this edition: "1. Correction of all errors which crept into earlier editions. 2. Addition of passages from the author, omitted in previous editions. 3. Laws of muktzeh and blessings, compiled by the author. 4. Commentary to Hallel by the author. 5. Wonderful commentary to Pirkei Avot by R. Eliyahu of Vilna...". The laws of Rosh Chodesh Adar and Pidyon HaBen were also added by the author to this edition for the

first time (see: R. Pinchas Menachem Lifshitz, Regarding the Identity of the Author of the Laws of Rosh Chodesh Adar and Pidyon HaBen in the Derech HaChaim Siddur, Beit Aharon VeYisrael, IV (94), Nisan-Iyar 2001, pp. 136-138).

Owner's signature of R. Yaakov Posen on the title page: "Yaakov son of R. Zalman Pozna".

R. Yaakov Posen (or Pozna, 1772-1849), a dayan in Frankfurt am Main, who served in the Beit Din of the Hafalaa and the latter's son, the Machaneh Levi. He was the son of R. Yekutiel Zalman Posen, dayan in Offenbach and rabbi of Friedberg (d. 1793). His son was R. Eliezer Posen, rabbi of the Chevrat Kloiz in Frankfurt am Main (1803-1866), and his grandson was R. Gershon Posen, who served as dayan in Frankfurt for fifty years. The rabbinical dynasty of the Posen family, which stemmed from leading German rabbis, continues until this day with its descendants serving as rabbis in Eretz Israel, the United States and Europe.

At R. Yaakov Posen's funeral, the Frankfurt community board intervened, and barred rabbis who battled the Reform movement from eulogizing him at the cemetery. The Posen family consequently initiated the establishment of R. Shimshon Refael Hirsch's independent Orthodox community.

[2], 3-285, [1] leaf. [1] leaf of the approbations was bound at the end of the book instead of at the beginning. Without the [2] leaves of prenumeranten, which were originally bound at the beginning of the book, after the leaf of approbations. 20 cm. Good condition. Stains. Dark dampstains to some leaves. Light worming. Stamps. Old, worn binding, without spine.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

87. ספר תהלים, עם פירוש נאוה תהלה – ירושלים, תר"ה – מביכורי הדפוס העברי בירושלים

[4], קסו, [2] דף. 14.5 ס"מ. מצב בינוני-טוב. כתמים. כתמי רטיבות. קרעים ופגעי עש במספר דפים, עם פגיעה קלה בטקסט. רישומים. כריכת עור חדשה.

מביכורי הדפוס העברי בירושלים. ש' הלוי, מס' 32.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

ספר תהלים, עם פירוש נאוה תהלה, מאת רבי יעקב בכר יוסף הרופא. [ירושלים, תר"ה 1845]. דפוס רבי ישראל ב"ק. בדף [4/ב] רישום בכתב-יד עם תפילות לאחר אמירת תהלים. בעמוד זה ובעמוד האחרון חותמות "הצעיר אברהם מרסיאנו שד"ר כולל המערביים בעה"ק ירושלים תו"ב". מחבר הספר, רבי יעקב בן יוסף הרופא (תק"מ בערך-תרי"ב), מחכמי רובני בגדאד.

88. קהלות משה - סט מקראות גדולות בפורמט גדול - אמשטרדם, תפ"ד-תפ"ח - רישומי בעלות וחתימות - עם דף נאה במיוחד בכתב-יד של סדר לימוד התנ"ך והמשנה לפי פרשיות השבוע - הודו או עיראק

ספר קהלות משה, מקראות גדולות - תורה נביאים וכתובים, עם כל המפרשים. אמשטרדם, [תפ"ד-תפ"ח 1724-1728]. דפוס הדיין רבי משה פרנקפורט.

סט שלם ומפואר. ארבעה חלקים בארבעה כרכים, בפורמט גדול במיוחד. עם דף מאויר בכתב-יד של סדר לימוד התנ"ך והמשנה לפי פרשיות השבוע.

מהדורה זו כוללת חיבורים ופירושים רבים מגדולי הדורות, שחלקם נדפסו כאן לראשונה. במהדורה זו העתיקו גם את ה"מסורה גדולה" וה"מסורה קטנה" מהדפוסים הקדומים של מקראות גדולות שנדפסו בונציה, ותיקנו בה חלק מהשיבושים שהשתרבבו בספרי ה"מסורה". המו"ל, המהדיר והמדפיס היה רבי משה פרנקפורט (תל"ח-תקכ"ח), מדייני אמשטרדם, שחיבר והדפיס ספרים רבים בבית דפוסו ובדפוסים אחרים באמשטרדם ("נפש יהודה" על מנורת המאור; "שבעה פתילות" קיצור מנורת המאור; "זה ינחמנו" על המכילתא; "קומץ המנחה", "מנחה קטנה" ו"מנחה גדולה" שנדפסו במהדורה זו; ועוד). נודע במיוחד בעריכתו מחדש של חיבור ה"באר הגולה" על השולחן ערוך.

חתימות ורישומי בעלות רבים בכל אחד מדפי השער ובדפים נוספים (במיוחד בדף השער של הכרך הראשון), ביניהם: "אליה יצחק מדי", "הצעיר יעקב יונה יצחק" [מנכבדי קהילת כלתה שבהודו, ראה: אברהם בן-יעקב, יהודי בבל בתפוצות, עמ' 137], "ואני גואל אחרון הצעיר בנימין שלמה אצלאן יצ"ו", "קניתי אותו מעיר סורת יע"א מן הר' בנימן שלמה אצלאן יצ"ו... חשון [תקס"ז הצעיר סלימאן יוסף נסים סלימאן]", "נתתי מתנה להר' משה רחמים... הצעיר סלימאן יוסף נסים יצ"ו... ר"ח מנחם [תקע"א]", "ואני אחרון הגואל הצעיר משה רחמים יעקב יצחק דוד יצ"ו ס"ט, היום יום ב' ר"ח מנחם [תקע"א]", "ואני גואל אחרון אחרון חביב קניתי זה לשמי אני הצעיר העיר מכל בני העיר חיים דוד חיים שלמה דוד יצ"ו קניתי מן... רחמים יעקב יצחק דוד יצ"ו פה עיר סורת יע"א... טבת התקע"ב ליצירה...", "גדול כבוד הקונה האחרון מן הראשון... זה לך שמי תוך החתימה, הצעיר חיים דוד חיים יצ"ו" [מנכבדי העיר סוראת שבהודו, ראה בן-יעקב, שם, עמ' 45], "מכרתי להר' אהוב הר' משה ח' שאול מכל חפצי ישע היום ר"ח אדר התר"ח... הצעיר דוד חיים דוד חיים יצ"ו".

בכרך השני, כרך נביאים ראשונים, לאחר ספר שמואל, בין דף רמח לדף רמט, נכרך דף שלם בכתב-יד [כתיבה מזרחית, מרובעת ובינונית; עיראק או הודו], עם כותרת מאויירת נאה במיוחד וקישוטים גאומטריים ברקע הדף. במרכז הדף, טבלה ובה סדר לימוד התנ"ך וששה סדרי משנה על פי סדר פרשיות השבוע, תחת כותרת מעוטרת נאה, "סדר הלימוד" (עם רקע פרחוני שחור ולבן, הדומה למעין מגזרת נייר), והמשכה בכתב קטן: "זה סדר תיקון הלימוד למי שרוצה לזכות את עצמו לקרוא בכל שנה ושנה כל חמשה חומשי תורה וג"כ [וגם כן] נביאים וכתובים, וענן שיתא סדרי משנה, יחלקם בזה האופן חלק חלק לכל שבוע ושבוע, והמסכתות נחלקות כפי ענין של אותו הפרשה".

בשני צידי הטבלה, באותיות חלולות על רקע מילוי דיו שחור, מופיע שם הכותב: "ואני בקולמוסי הצעיר חיים דוד חיים ש' יצ"ו". בחינה מקרוב של הכיתוב בציוד השמאלי של הדף, מראה כי למעשה הופיע שם במקור שם אחר: "סלימאן יוסף נסים יצ"ו" (מהבעלים המוקדמים החתומים בשערים), אשר שונה בעזרת מילויי דיו נוספים לשמו של חיים דוד חיים (קונה מאוחר יותר החתום אף הוא בשערים). ארבעה כרכים: כרך ראשון: [10], רצג, [2] דף. כרך שני: [2], מו, [4], מז-שעח דף. כרך שלישי: [2], שכב דף. כרך רביעי: [5], תיג [צ"ל: תטו]; סה דף. שיבוש בסדר דפים רסג-רסד. 43 ס"מ. חלק מהדפים כהים במיוחד. מצב כללי טוב-בינוני. כתמים. כתמי רטיבות. סימני חריכה ושריפה במקומות רבים (אולי בשל קריאה בספר לאור נר), עם פגיעות קלות בטקסט. כריכות חדשות, אחידות.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$2000-3000

87

87. Tehillim, with the Naava Tehilla Commentary – Jerusalem, 1845 – Early Jerusalem Publication

Tehillim, with the Naava Tehilla commentary, by R. Yaakov son of R. Yosef the physician. [Jerusalem]: R. Yisrael Bak, [1845].

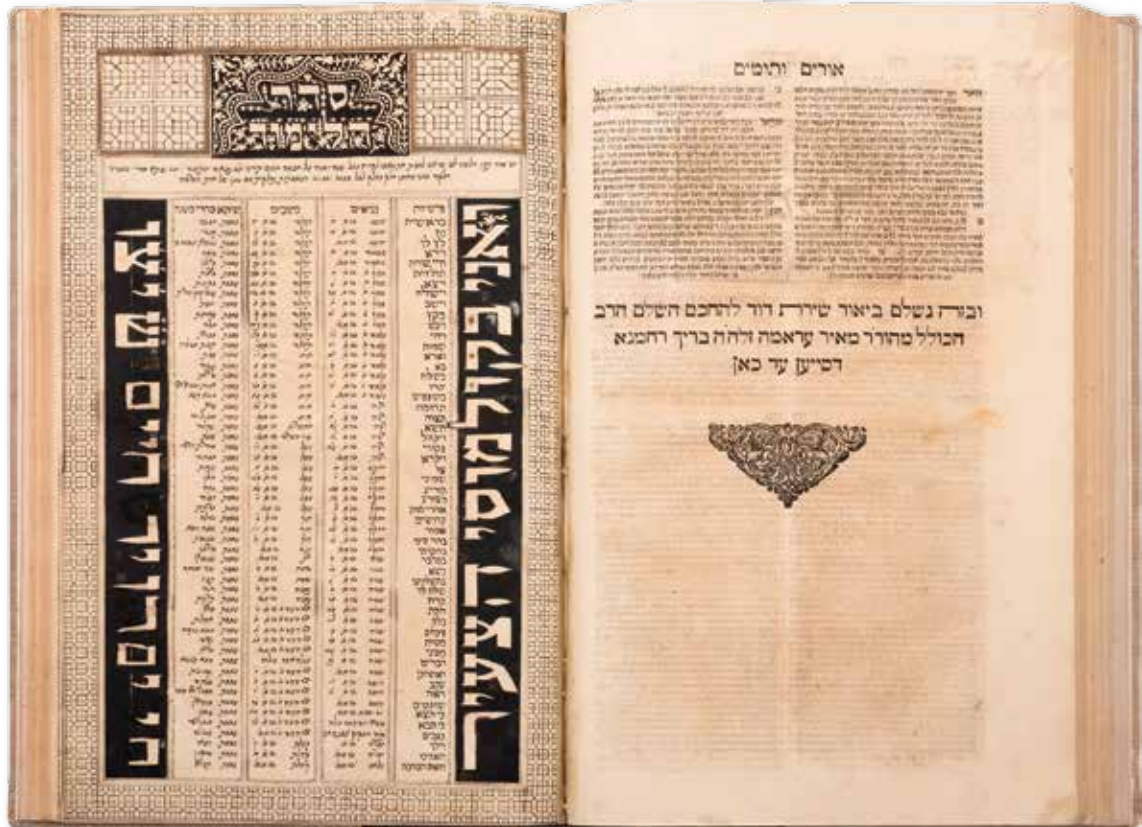
A handwritten inscription on p. [4b], containing a prayer to be recited after saying Psalms. Stamp on this page and on final page of "Avraham Marciano, emissary of the Maghrebian Kollel in Jerusalem".

The author, R. Yaakov son of R. Yosef the physician (ca. 1780-1852), was a Torah scholar and rabbi in Baghdad.

[4], 166, [2] leaves. 14.5 cm. Fair-good condition. Stains. Dampstains. Tears and worming to several leaves, slightly affecting text. Inscriptions. New leather binding.

An early Jerusalem publication. Sh. HaLevy, no. 32.

Opening price: \$1000
Estimate: \$3000-5000

88a

Many signatures and ownership inscriptions on each of the title pages and on other leaves (especially on the title page of the first volume), including: "Eliyah Yitzchak Madai", "Yaakov Yonah Yitzchak" (a notable of the Calcutta community, India, see: Avraham Ben-Yaakov, Yehudei Bavel BaTefutzot, p. 137), "Binyamin Shlomo Atzlan", "I purchased it in Surat from R. Binyamin Shlomo Atzlan... Cheshvan 1806, Suleiman Yosef Nissim Suleiman", "I gave it as a gift to R. Moshe Rachamim... Suleiman Yosef Nissim... Roch Chodesh Menachem [Av] 1811", "Moshe Rachamim Yaakov Yitzchak David, today, Monday Rosh Chodesh Menachem 1811", "I acquired this, Chaim David Chaim Shlomo David, purchased from... Rachamim Yaakov Yitzchak David, here Surat... Tevet 1812...", "The honor of the second buyer is greater than that of the first... and here is my name in the signature, Chaim David Chaim" (a notable of Surat, India, see Ben-Yaakov, *ibid*, p. 45), "I sold it to R. Moshe Ch. Shaul, from all my possessions, today Rosh Chodesh Cheshvan 1848... David Chaim David Chaim". A complete handwritten leaf (square and semi-cursive Oriental script; Iraq or India) was bound into vol. II – Neviim Rishonim, after the Book of Shmuel, between leaves 248-249. At the center of the leaf is a table presenting the order of study of the Bible and the Six Orders of the Mishnah divided into weekly portions, set on a background of geometric designs. The table is topped with a beautiful, decorated heading – "Seder

HaLimud" (on a floral black and white background, reminiscent of a papercut), followed by (in smaller writing): "This is the order of study for one who wishes the merit of completing every year all Five Books of the Torah, as well as Neviim and Ketuvim, and the Six Orders of the Mishnah, he should divide them as follows in portions for every week, and the tractates are divided according to the topic of that week's Torah portion".

The name of the writer is inscribed on both sides of the table, in hollow letters on a black background: "And I, with my quill, Chaim David Chaim Sh.". A closeup look of the inscription on the left side of the leaf shows that a different name was originally inscribed – "Suleiman Yosef Nissim" (one of the early owners of the book, whose signature appears on the title pages), and it was filled with ink to create the name currently appearing – "Chaim David Chaim" (a later owner, also featured amongst the signatures on the title pages).

Four volumes: Vol I: [10], 293, [2] leaves. Vol. II: [2], 46, [4], 47-378 leaves. Vol. III: [2], 322 leaves. Vol. IV: [5], 413 [i.e. 415]; 65 leaves. Leaves 263-264 bound out of sequence. 43 cm. Some particularly darkened leaves. Overall good-fair condition. Stains. Dampstains. Singeing in many places (possibly from study by candlelight), slightly affecting text. New, matching bindings.

Opening price: \$1000
 Estimate: \$2000-3000

89. חמשה חומשי תורה – תרגום לאנגלית מאת יצחק ליסר – פילדלפיה, 1845-1846 – תרגום ראשון של החומשים לאנגלית שנעשה בידי יהודי – סט נאה בכריכות עור מקוריות

חמישה חומשי תורה, תורת האלהים – The Law of G-d, עם הפטרות ותרגום לאנגלית. פילדלפיה, [תר"ה-תר"ו 1845-1846]. דפוס קנגו שרמן (C. Sherman). חמישה כרכים. עברית ואנגלית, עמוד מול עמוד.

חמשה חומשי תורה והפטרות, עם תרגום לאנגלית מאת יצחק ליסר. שערים בעברית ובאנגלית. בסוף ספר ויקרא מופיעה מגילת אסתר; בסוף ספר שמות: צורת כתיבת שירת הים והזרואות לקריאת עשרת הדברות; בסוף ספר דברים: צורת הנגינות (עברית), ודיני קריאת התורה (אנגלית).

תרגום זה הנו התרגום הראשון של החומשים לאנגלית שנעשה בידי יהודי. בתרגומים קודמים נעשה שימוש בתרגום ג'יימס (תרגום שהוכן ביוזמת המלך ג'יימס הראשון, מלך אנגליה, בשנת 1611, ונחשב לתרגום המוסמך של התנ"ך לאנגלית).

יצחק ליסר (Isaac Leaser, 1806-1868) היה ממנהיגי יהדות ארצות הברית ומראשוני הבונים של יהדות אמריקה, הוגה דעות ורעיונאי, עורך ספרותי, שעסק אף בתרגום ספרות הקודש לאנגלית וחיבר מסות ודרשות רבות.

על תרגום זה שקד ליסר לבדו, ללא סיוע, במשך כשבע שנים. בהקדמה המופיעה בראשית הכרך הראשון, הוא כותב על חשיבות תרגום החומשים בידי יהודי: "אני פונה במיוחד אל ידידי היהודים, שכן על אף שכלל המאמינים בדברי האל עשויים לחפוף בתרגום מתוקן, לא סביר שהגויים יעודדו הוצאה לאור מעין זו, שמקורה בכותב יהודי". בהמשך מוסיף כי כוונתו היתה ליצור ספר "אשר ישמש בבית הכנסת הגרמני והפורטוגזי".

חמישה כרכים. X עמ', 175 דף; 168 דף; 153 דף; 149 דף; 135 דף, 147-136 עמ'. כ-19 ס"מ. נייר בהיר ואיכותי. חיתוך דפים צבעוני. מצב טוב. מעט כתמים. בלאי קל ומספר קונטרסים רופפים. קמטים בקצות חלק מהדפים. כריכות עור מקוריות, עם נייר פורץ צבעוני נאה (בכרך השני חסר חלק מנייר הפורץ). שמות הכרכים ומספריהם מוטבעים על השדרות. בלאי ופגמים קלים בשדרות, בשולי ובפינות הכריכות.

סינגרמן 884, גולדמן 7.

פתיחה: \$2500

הערכה: \$5000-8000

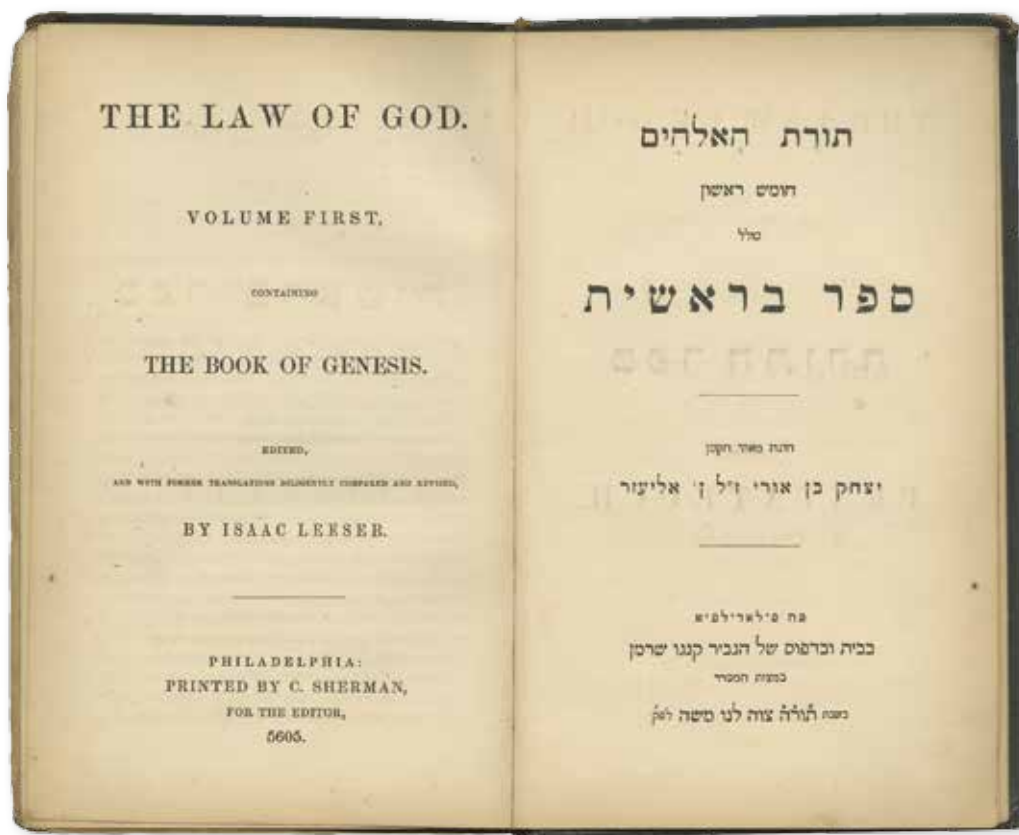
88b

88. Kehillot Moshe – Set of Large-Format Mikraot Gedolot – Amsterdam, 1724-1728 – Ownership Inscriptions and Signatures – With a Beautiful Handwritten Leaf, Order of Weekly Study of the Bible and the Mishnah – India or Iraq

Kehillot Moshe, Mikraot Gedolot – Torah, Neviim and Ketuvim, with all the commentaries. Amsterdam: R. Moses Frankfurter the dayan, [1724-1728].

Complete, elegant set. Four parts in four, particularly large-format volumes. With a decorated handwritten leaf presenting a study program of the Bible and the Mishna, divided into weekly portions.

This edition includes many compositions and commentaries from leading Torah scholars, some of which are published here for the first time. This edition also includes Masorah Gedola and Masorah Ketana, copied from earlier editions of Mikraot Gedolot printed in Venice, with the correction of some of the errors which had crept into the Masorah texts. The publisher, editor and printer of this edition was R. Moshe Frankfurter (1678-1868), a dayan in Amsterdam, who authored and published many books in his own and in other printing presses in Amsterdam (Nefesh Yehuda on Menorat HaMaor; Shiva Petilot – a summary of Menorat HaMaor; Zeh Yenachamenu on Mechilta; Kometz HaMincha, Mincha Ketana and Mincha Gedola – printed in this edition; and more). He is especially celebrated for his new edition of Be'er HaGolah on Shulchan Aruch.

89

89. Five Books of the Torah – English Translation by Isaac Leeser – Philadelphia, 1845-1846 – First English Translation of the Five Books of the Torah Produced by a Jew – Fine Set, with Original Leather Bindings

Five Books of the Torah – The Law of G-d, with Haftarat and English translation. Philadelphia: C. Sherman, [1845-1846]. Five volumes. Hebrew and English, on facing pages.

The Five Books of the Torah and Haftarat, with English translation by Isaac Leeser. Hebrew and English title pages for each volume. The Book of Esther is included at the end of the book of Vayikra. At the end of the book of Shemot, instructions for the reading of the Ten Commandments, and (before the Haftarat) the Song of the Sea as written in the Torah scroll. At the end of the book of Devarim: the form of the cantillation marks (Hebrew) and directions for the Torah reading (English). This is the first English translation of the Five Books of the Torah produced by a Jew. Earlier translations merely contained the text of the King James version (translation commissioned by King James I, King of England, in 1611, and considered the authorized English translation of the Bible).

Isaac Leeser (1806-1868) was a leader of traditional Judaism in America and one of the first builders of American Jewry, a philosopher and literary editor, who also worked on translating holy literature to English, and authored many essays and sermons.

Leeser worked on this translation, singlehandedly, for seven years. In his preface at the beginning of vol. I, he describes the significance of a translation of the Torah produced by a Jew: "I speak of my Jewish friends in particular, for however much a revised translation may be desired by all believers in the Word of G-d, there is no probability that the gentiles will encourage any publication of this nature, emanating from a Jewish writer...". He adds further: "My intention was to furnish a book for the service of the synagogue, both German and Portuguese".

Five volumes. X pages, 175 leaves; 168 leaves; 153 leaves; 149 leaves; 135 leaves, 136-147 pages. Approx. 19 cm. Light-colored, high-quality paper. Colored edges. Good condition. A few stains. Light wear and several loose gatherings. Marginal creases to some leaves. Original leather bindings, with fine marbled endpapers (part of endpaper lacking in vol. II). Names and numbers of volumes embossed on spines. Wear and minor damage to spines, edges and corners of bindings.

Singerman 884, Goldman 7.

Opening price: \$2500

Estimate: \$5000-8000

90a

90. ספר "הואיל משה באר" - שני כרכים, ספר בראשית ובמדבר - מהדורה נדירה שנדפסה ב-25 עותקים בלבד - עיש (דרום צרפת), תקצ"ג-תקצ"ז - מן הספרים העבריים הבודדים שנדפסו בעיש

ספר הואיל משה באר מאת רבי משה כרמי, ביאור על פירוש האבן-עזרא לתורה, חלק ראשון על ספר בראשית וחלק רביעי על ספר במדבר. עיש (אקס-אן-פרובאנס, Aix-en-Provence, דרום צרפת), [תקצ"ג-תקצ"ז 1836-1833]. שני כרכים.

"הואיל משה באר" היא סדרת ספרים בעלת שלושה עשר חלקים, בשני סדרים: הסדר הראשון, בעל ששה חלקים, הוא פירוש על סדר התפילה של כל השנה כפי מנהג קהילות קל"א (קרפנטרץ, קאווליאון, לישלוא ואוויניון). הסדר השני, בן שבעה חלקים, כולל ביאור על פירושו של רבי אברהם אבן עזרא לתורה, חמש מגילות וספרים משלי ואיוב. חמישה חלקים נוספים, שנועדו לביאור יתר פירושי האבן-עזרא, לא נדפסו עקב מות המחבר בשנת תקצ"ז, וכתב ידם ככל הנראה אבד. שני הכרכים שלפנינו, עם הביאור על ספר בראשית וספר במדבר הם החלק הראשון והחלק הרביעי מתוך שבעת הכרכים שנדפסו על פירוש האבן עזרא.

על פי המקובל, הספר כולו נדפס בעשרים וחמישה עותקים בלבד, שייטכן ויועדו לחלוקה לחבריו הקרובים של המחבר, ומכאן נדירותם הרבה של כרכים אלה.

המחבר, רבי משה כרמי (תקכ"ו-תקצ"ז), יליד קארפנטראץ, תלמיד חכם שעסק בפירוש המקרא והפיוט הקדום. בביתו הייתה כנראה ספרייה פרטית חשובה של כתבי יד וספרי דפוס נדירים. אביו, רבי שלמה חיים, חיבר פירוש על פירוש רש"י לתורה שנקרא "חשק שלמה", ובנו רבי משה מביא בשמו דברי תורה פעמים רבות. חותנו, רבי מרדכי כרמי, שהיה גם דודו, חיבר את הספרים "מאמר מרדכי" ו"דברי מרדכי". בשנת תק"ג, עזבו רבי משה, אביו וחותנו את העיר קארפנטראץ וקבעו את מגוריהם בעיש.

לתיאור מפורט של חלקי הספר, ופרטים נוספים עליו ועל מחברו, ראה: נ' בן מנחם, בשערי ספר, ירושלים תשכ"ז, עמ' 172-164. רישום בעלות וחתימות של "חיים אטבול" (וחותמות שלו: "Haim Touboul", מאוראן, אלג'יריה). מספר הגהות.

שני כרכים. כרך ראשון, בראשית: [3], כח, לג-קטו [צ"ל: קטז], קיח-רצב, [5] דף. חסרים 4 דפים: כט-לב. 20 ס"מ. כרך שני, במדבר: [2], קלב, [4] דף. 21 ס"מ. חיתוך דפים מעט גס ולעיתים לא אחיד (בעיקר בכרך השני). נייר איכותי. מצב משתנה בין הכרכים. כרך ראשון במצב טוב וכרך שני במצב טוב-בינוני. כתמים. נקבי וסימני עש בדפים הראשונים והאחרונים של הכרך השני (בשני הדפים האחרונים נזקי עש רבים, עם פגיעות בטקסט). קרע בשולי אחד מן הדפים בכרך הראשון, עם פגיעה מזערית בטקסט באותיות בודדות. קרעים במקומות בודדים נוספים, ללא פגיעה בטקסט. כריכות חדשות, אחידות, נתונות בקופסאות תואמות.

מן הספרים העבריים הבודדים שנדפסו בעיר עיש.

בעותק שבספרייה הלאומית מופיע החלק הראשון (על ספר בראשית) בצילום בלבד. במפעל הביבליוגרפיה העברית נרשמו בסוף כרך במדבר [3] דף בלבד, כך גם בעותק המופיע בקטלוג הספרייה הלאומית, ואילו לפנינו [4] דף בסופו.

פתיחה: \$10,000
הערכה: \$12,000-15,000

90. Ho'il Moshe Be'er – Two Volumes, Bereshit and Bamidbar – Rare Edition, Printed in Only 25 Copies – Aix (Southern France), 1833-1836 – Of the Few Hebrew Books Printed in Aix

Ho'il Moshe Be'er by R. Moshe Carmi (Crémieu), supercommentary to the Ibn Ezra on the Torah, Part I – Bereshit and Part IV – Bamidbar. Aix (Aix-en-Provence, Southern France), [1833-1836]. Two volumes.

Ho'il Moshe Be'er is a thirteen-part composition, in two series: the first series, in six parts, is a commentary to the year-round prayers according to the rite of the communities of Carpentras and the region (Carpentras, Cavaillon, L'Isle-sur-la-Sorgue and Avignon). The second series, in seven parts, comprises a supercommentary to the Ibn Ezra on the Torah, the Five Megillot and the books of Mishlei and Iyov. Five additional parts, commentaries to other works by the Ibn Ezra, were never printed, due to the passing of the author in 1837, and the manuscripts were presumably lost. These two volumes, with the supercommentaries to Bereshit and Bamidbar, are the first and fourth parts of the seven volumes of commentary to the Ibn Ezra.

Reputedly, this series was printed in twenty-five copies only, which were intended to be distributed to the close friends of the author, and this explains the extreme rarity of these volumes.

The author, R. Moshe Carmi (Crémieu; 1766-1837), born in Carpentras, a Torah scholar who dealt in biblical commentary and early piyyut. He presumably held an important private library in his home, comprising rare manuscripts and printed books. His father, R. Shlomo Chaim, composed a supercommentary to Rashi on the Torah named Cheshek Shlomo, and R. Moshe frequently

quotes Torah thoughts in his name. His father-in-law, R. Mordechai Carmi, who was also his uncle, authored Maamar Mordechai and Divrei Mordechai. In 1790, R. Moshe, his father and father-in-law left Carpentras for Aix.

See: N. Ben-Menachem, BeShaarei Sefer, Jerusalem 1967, pp. 164-172, for a detailed description of the various parts of this composition, and other details regarding this work and its author.

Ownership inscription and signatures of "Chaim Touboul" (with his stamps: "Haim Touboul", Oran, Algeria). Several glosses.

Two volumes. Vol. I, Bereshit: [3], 28, 33-115 [i.e. 116], 118-292, [5] leaves. Lacking four leaves: 29-32. 20 cm. Vol. II, Bamidbar: [2], 132, [4] leaves. 21 cm. Edges slightly rough-cut and sometimes uneven (mostly in vol. II). High-quality paper. Condition varies. Vol. I in good condition, vol. II in good-fair condition. Stains. Worming to first and last leaves of vol. II (extensive worming to last two leaves, affecting text). Marginal tear to one leaf in vol I, minimally affecting a few letters of text. Tears in a few other places, not affecting text. New, matching bindings, slipcased.

Of the few Hebrew books ever printed in Aix.

Part I (Bereshit) of the NLI copy is in photocopy.

The Bibliography of the Hebrew Book and the NLI catalog list only [3] leaves at the end of the Bamidbar volume, while this copy features [4] leaves at the end.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$12,000-15,000

90b

91

91. Tractate Bechorot – Venice, 1522 – Printed by Bomberg, First Edition

Babylonian Talmud, Tractate Bechorot – with the Rashi and Tosafot commentaries, Piskei Tosafot and Rabbenu Asher. Venice: Daniel Bomberg, 1522. First edition.

Volume from the first Talmud edition printed by Daniel Bomberg in Venice. This is the first edition comprising the entire Babylonian Talmud. This famous edition (The Venice Talmud) served as prototype for all future Talmud editions. The text of the Talmud was then established for all times, as well as the page layout and pagination used until this day.

Ownership inscriptions and handwritten emendations.

91. מסכת בכורות – ונציה, רפ"ב – דפוס בומברג, מהדורה ראשונה

תלמוד בבלי, מסכת בכורות – עם פירוש רש"י ותוספות, פסקי תוספות ורבינו אשר. ונציה, רפ"ב [1522]. דפוס דניאל בומברג, מהדורה ראשונה.

כרך מתוך מהדורת התלמוד הראשונה של המדפיס דניאל בומברג בונציה. במהדורה זו נדפס לראשונה התלמוד הבבלי בשלמותו. מהדורה נודעת זו ("דפוס ונציה") היתה למהדורת האם של כל מהדורות הש"ס שבאו אחריה. בה נקבע לדורות נוסח הגמרא, וכן "צורת הדף" עם מספור הדפים שנוהג עד ימינו.

רישומי בעלות ומספר תיקונים בכת"י. בשער רישומים בכתביה ספרדית על התחלת לימוד המסכת בשנת ת"א: "התחלנו הגמרא של בכורות בחנוכה ביום ב' שנת הת"א". סביב תיבת הפתיחה בדף ב רישומי בעלות מחוקים בדיו.

עותק שלם, כולל השער. סט דף. 8 קונטרסים בני 8 דף, קונטרס תשיעי בן 5 דף. 33.5 ס"מ. מצב טוב מאד. כתמים, מספר כתמי דיו. דף השער משוקם באופן מקצועי. חיתוך אלכסוני של פינת השוליים התחתונים. כריכה חדשה.

פתיחה: \$8000

הערכה: \$12,000-15,000

Inscription in Sephardic script on title page, documenting the start of the study of this tractate in 1640: **"We began the Gemara of Bechorot on the 2nd day of Chanukah 1640"**. Ownership inscriptions around the initial word on leaf 2, deleted with ink.

Complete copy, including title page. 69 leaves. 8 gatherings of 8 leaves each, ninth gathering – 5 leaves. 33.5 cm. Very good condition. Stains, several ink stains. Title page professionally restored. Lower corners cut diagonally. New binding.

Opening price: \$8000

Estimate: \$12,000-15,000

Segulot of Studying Tractate Bechorot

R. Chaim Kanievsky is wont to say that the study of Tractate Bechorot, which deals with defects, is a segulah for recovery.

R. Yoshiyahu Pinto attests that studying Tractate Bechorot is considered like fasting (Divrei Yoshiyahu, Levav Yamim, p. 183).

סגולות הלימוד במסכת בכורות

הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א נוהג לומר שלימוד מסכת בכורות, העוסקת במומים, היא סגולה לרפואה.

הרב יאשיהו פינטו שליט"א אומר שלימוד מסכת בכורות נחשב כתענית (דברי יאשיהו, לבב ימים, עמ' 183).

92b

92a

92. ששה סדרי משנה עם פירוש הרמב"ם ורבי עובדיה מברטנורא מתורגמים ללטינית - תרגום ראשון ללטינית של ששת סדרי המשנה בשלמותם - אמשטרדם, תנ"ח-תס"ג - תחריטים מרשימים

הראשונים. ראה מאמר מצורף]. מספר תחריטים נוספים משולבים בגוף הטקסט. חלק ממילות דפי השער נדפסו בדיו אדומה. כרך ראשון: [49], 332, [20] עמ' + [5] לוחות תחריט (כולל תחריט השער) ו-[14] עמודי טקסט (הסברים נלווים לתחריטים); [21], 424, [16] עמ' + [4] לוחות תחריט (כולל תחריט השער) ו-[8] עמודי טקסט (הסברים נלווים לתחריטים). כרך שני: [33], 384, [15] עמ' + [2] לוחות תחריט (כולל תחריט השער) ו-[2] עמודי טקסט (הסבר נלווה לתחריט); [39], 503, [12] עמ' + [1] תחריט שער. כרך שלישי: [45], 394, [10] עמ' + [2] לוחות תחריט (כולל תחריט השער); [43], 504, [12] עמ' + [1] תחריט שער. שיבוש בסדר עמ' 190-186 בחלקו הראשון של הכרך השלישי. כ-36 ס"מ. נייר איכותי. מצב טוב. כתמים. פגמים קלים במקומות בודדים. תחריט השער של החלק הראשון חתוך בשוליו השמאליים ומשווקם בהדבקה על נייר. קרעים בשולי אחד הלוחות המקופלים (עם פגיעה בתחריט). כריכות ישנות, נאות ואחידות, עם שדרות ופינוות מעור. בלאי ופגמים בכריכות וקרעים לאורך השדרות. הכריכה הקדמית של הכרך הראשון מנותקת. תוויו ספר. הכריכים נותנים בנרתיקים תואמים נאים.

פתיחה: \$1500
הערכה: \$3000-5000

Sive totius Hebraeorum juris, rituum, antiquitatum ac legum oralium systema cum Rabbino Maimonide et Bartolomeo Bartenora commentariis, et פירוש רבי עובדיה מברטנורא, מתורגמים ללטינית, מאת הרמב"ם ופירוש רבי עובדיה מברטנורא, מתורגמים ללטינית, מאת Willem Surenhus. אמשטרדם, [תנ"ח-תס"ג] 1698-1703. ששת הסדרים בשלושה כרכים. עברית ולטינית. מהדורה ראשונה, בה תורגמו ללטינית ששת סדרי המשנה בשלמותם. פירושי הרמב"ם ורבי עובדיה מברטנורא מתורגמים אף הם. ווילם סורנהויס (Willem Surenhus, 1664-1729), מלומד הולנדי נוצרי, למד באוניברסיטת חרונינגן ולימד לאחר מכן באמשטרדם. נודע בעיקר בזכות תרגומו המקיף למשנה. בפתח כל אחד מששת הסדרים, תחריט-שער נאה עם שמות כל המסכתות בסדר לצד איורים המאפיינים את נושאן. לצד תחריטים אלו כוללים הכרכים תשעה לוחות תחריט נאים (אחד מהם כפול וארבעה מהם מקופלים) ובהם איורים הממחישים הלכות שונות מן המשניות. שניים מהתחריטים חתומים בלוח בעברית: "ע"י יצחק סופר" [כפי הנראה, נעשו בידי רבי יצחק קונראדס (Isaac Coenraads)], סופר הקהילה האשכנזית באמשטרדם, המוזכר בהקדמה לחלק החמישי. יש המציינים שלרבי יצחק קונראדס היה תפקיד מרכזי ביצירת התחריטים המלווים את שלושת הסדרים

92. Six Orders of the Mishnah with the Commentaries of the Rambam and Rabbi Ovadia of Bartenura, in Latin Translation – First Complete Latin Translation of the Six Orders of the Mishnah – Amsterdam, 1698-1703 – Elaborate Engravings

Sive totius Hebraeorum juris, rituum, antiquitatum ac legum oralium systema cum Rabbinorum Maimonidis et Bartenoral commentariis [Six Orders of the Mishnah, with the commentaries of the Rambam and R. Ovadia of Bartenura, translated to Latin], by Willem Surenhuis. Amsterdam, 1698-1703. Six orders in three volumes. Hebrew and Latin.

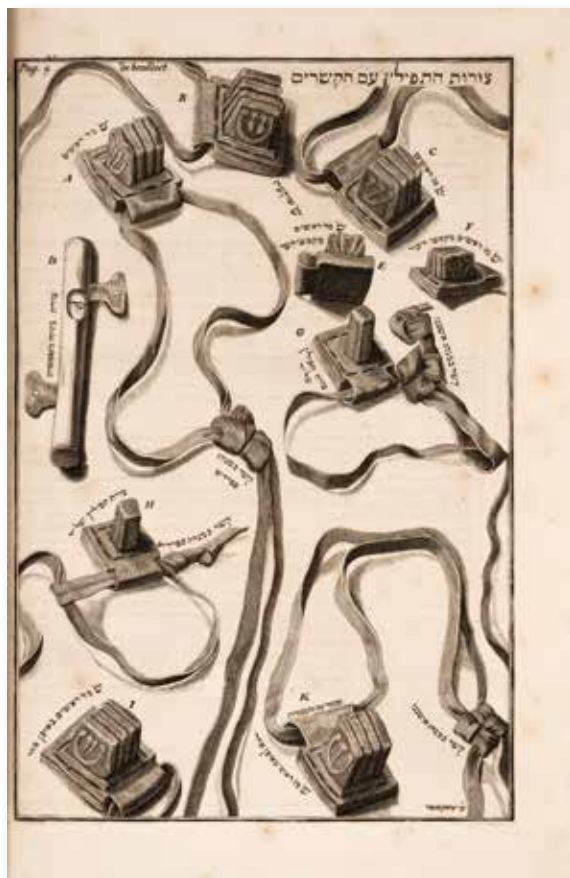
First edition containing the complete translation to the Six Orders of the Mishnah. The commentaries of the Rambam and R. Ovadia of Bartenura were also translated.

Willem Surenhuis (1664-1729), a Dutch Christian scholar, studied in the Groningen university and later taught in Amsterdam. He was primarily renowned for this comprehensive translation of the Mishnah.

Each of the six orders opens with a fine, engraved title page, featuring the names of all the tractates of that order, and vignettes illustrating the principal content of each tractate. Apart from these engravings, the volumes contain nine fine engraved plates (including one double-page and four folding plates), which illustrate various laws discussed in the Mishnah. Two of the engravings are signed in the plate in Hebrew: "By Yitzchak Sofer" (presumably made by R. Isaac Coenraads, scribe of the Ashkenazi community in Amsterdam, mentioned in the foreword to part V. R. Isaac Coenraads is recorded as having played a central role in the creation of the engravings accompanying the first three orders. See enclosed material).

Several other in-text engravings. Title pages printed in red and black.

Vol. I: [49], 332, [20] pages + [5] engraved plates (including engraved title page) and [14] pages of accompanying explanations; [21], 424, [16] pages + [4] engraved plates (including engraved title page) and [8] pages of accompanying explanations. Vol. II: [33], 384, [15] pages + [2] engraved plates (including engraved title page) and [2] pages of accompanying explanations; [39], 503, [12] pages

92c

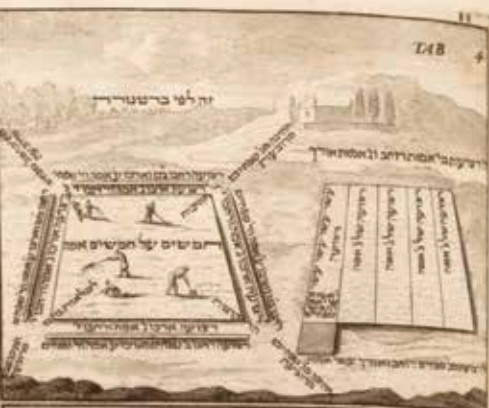
+ [1] engraved title page. Vol. III: [45], 394, [10] pages + [2] engraved plates (including engraved title page); [43], 504, [12] pages + [1] engraved title page. Pp. 186-190 in first part of vol. III bound in wrong order. Approx. 36 cm. High-quality paper. Good condition. Stains. Minor damage in a few places. Left margin of engraved title page of part I trimmed, repaired with paper. Marginal tears to one folding plate (affecting engraving). Fine, matching old half-leather bindings. Wear and damage to bindings, tears to spines. Front cover of vol. I detached. Bookplates. Placed in matching clamshell boxes.

Opening price: \$1500

Estimate: \$3000-5000

T A B U L Æ

De tractatu de Commiffionibus Termini Sabbathici recollectæ, quarum varii casus difficiliore pro locorum & ædificiorum situ in figuris Geometricè demonstrantur.

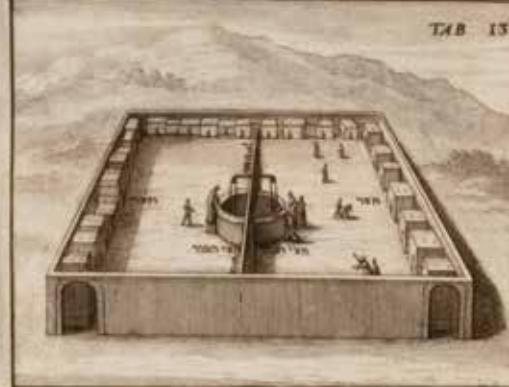
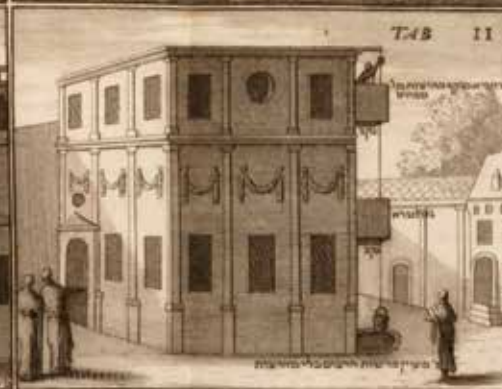
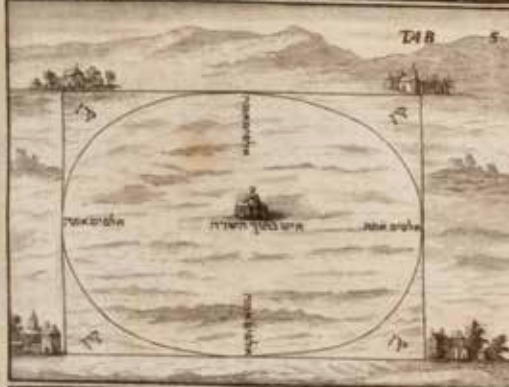
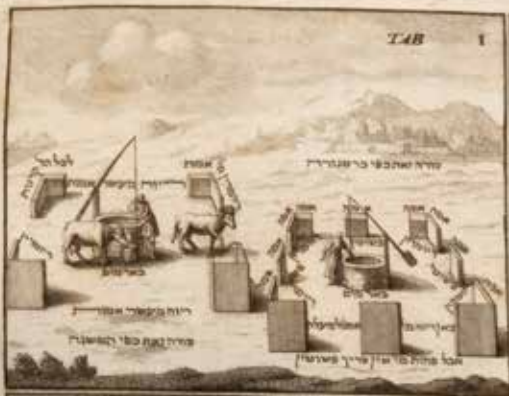
TABULA Prima, hæc duplicem fontis asseribus circumdati figuram representat, ea que ad sinistram conspicitur, juxta sententiam R. Jehuda depicta est, cujus hæc in Mishna prima capitis secundi verba sunt

עין סין לכרמא ארבעה ריבון נטאן כמנחה אפרת ad fontem quatuor Dijumedin, (quatuor geminas columnas) que apparent ac si essent ultra etc. In medio itaque vides fontem è quo nonnemo bellam aquas potandas proponit, que intrare & exire potest per spatium illud vacuum quod est inter illos Dijumedin, decem ulnas longum; & ipse fontis munitus est circumferentia quadrangulari gemina, decem palmos alta, cujus quilibet angulus duplex vocatur ריבון, (que vox partim Græca, partim Hebraica est, ג, ג, & ג, ג) hi Dijumedin ad quodvis latus sex ulnarum spatium continent. Et hoc modo licitum est in Sabbatho aquam præbere bellis inter puteum & Dijumedin, nam ope istorum Dijumedin locus antea publicus iam factus est privatus; constat enim multis è regulis Sabbathicis, quod in Sabbatho non licet quicquam educere è loco privato in publicum, nec contra. Quinam vero sit privatus & publicus, docet Bartenora ad Mishnam primam capitis undecimi tractatus de Commiffionibus termini Sabbathici. Qui vero ad dextram conspicitur puteus, depictus est juxta mentem R. Meyri, & Bartenora in ipsam commentantis; verba R. Meyri hæc sunt in Mishna רבי מאיר אומר שנה נטאן כמנחה ארבעה ריבון נטאן כמנחה אפרת Rabbi Meir dicit, sint illæ columnæ quæ apparent esse duodecim, quatuor scilicet Dijumedin (duplice columna) & quatuor simplices. Altitudo earum sit decem palmorum, latitudo sex, cra, inter vero qualscunque. Ad hæc ita Bartenora, si quis circa puteum fixerit columnam aliquam in forma duarum in angulo meridionali occidentali, fiet, ut latus illius unum versus ortum, alterum versus septentrionem vergat. Et si deinde alteram fixerit in angulo septentrionali occidentali, latus illius unum versus ortum, alterum versus meridiem vergat. Quando tandem quatuor in quatuor angulis erexerit, versus singulos ventos duarum ulnarum latus erit, ita ut ultra sit è regione ulna, & spatium in medio. Et præterea quatuor simplices in medio ad omne latus, quarum unamqueque lata est ulna. Caterum controversia inter R. Jehudam & Meyram tantum est de spatio decem ulnarum usque ad tredecim cum triente inter Dijumedin; R. Meyr dicit, quod requiruntur columnæ intermedie simplices, R. Jehuda dicit, quod non; decisio est juxta R. Jehudam. Sed quando inter columnas decem ulnae interstium, vel minus, non distentium, quod requiruntur quatuor simplices; nec, si quatuordecim interfuerint ulnae, aut plus, quod requiruntur simplices. Spatium vero quod est inter fontem & columnarum circumferentiam, tantum esse potest, quantum id quis desideret.

TAB. Secunda duplicem quoque refert figuram, ea que ad dextram conspicitur, juxta mentem R. Josi facta est, cujus hæc sunt verba in Mishna quinta capitis secundi in tractatu Erubin רבי יוסי אומר ארבעה ריבון ט שנים בריבון רבי יוסי אומר ארבעה ריבון ט שנים בריבון Rabbi Jose dicit, etiam si longitudo quæ la-

titudinis gemina fuerit, tamen transferant in eo, (Sic. horto.) Longitudo igitur hujus horti sepimento decem palmorum circumdati centum continet ulnas, latitudo autem quinquaginta; diametri longitudo centum & duodecim prope modum ulnas continet, atque adeo hoc Diametri spatium latitudine plus duplo majus est. In hujusmodi spatium est quod juxta sententiam R. Josi res quasdam ex uno loco in alium transferre licet die Sabbathi. Sed juxta R. Eliezerem non licet in horto licet sepimento cincto quicquam transferri die Sabbathi, si longitudo plus duplo major fuerit latitudine; idcirco ad sinistram juxta R. Eliezerem depictam figuram nonaginta & tres ulnas cum triente nona partis (male Smidias, tribus novenis) continentem in longitudine, & quinquaginta & tres ulnas cum tribus quadrantibus in latitudine; diametri longitudo in latitudine duplex est, nimirum centum & decem ulnarum cum dimidio ulna. Hac pertinent ea que Maimonides adfert è Tofaphtha, exponitur R. Eliezerem castigare, quod, si longitudo illius latitudinem ultra duplum excederit, non licet in eo quicquam transferre, nimirum, si exempli gratia, juxta R. Josen, locus comprehenderit spatium duorum Satorum, cujus mensura est quinque millia ulnarum, cui longitudo illius bis tanta fuerit, quanta latitudo illius, ita ut longitudo ejus sit centum ulnarum, latitudo quinquaginta, inquit spatium Tabernaculi, licet in eo transferre res in Sabbatho, quavis in longitudine diametri circiter centum & duodecim continentur ulnas, quod duplici latitudine plus est. Verum R. Eliezer putat, quod longitudo non debeat excedere latitudinem, nisi quatenus diametere conficere possit duplicem spatii latitudinem, & superficiem longitudo nonaginta & tres ulnas cum triente nona partis, latitudo vero quinquaginta tres ulnas cum triente; at diametere centum & septem ulnas cum dimidio ulnae. Sed hi numeri omnes præter propter accipiendi sunt, & non accurate educendi, quia omnes sunt indeterminate. Itaque secundum R. Eliezeris mentem nunquam in longitudine loci duorum Satorum ultra nonaginta & tres ulnas cum triente nona partis erit; at secundum R. Josi mentem longitudo erit centum cubitorum, sicuti ex ipsa tabula videre licet. Summa omnium R. Eliezeris verborum hæc erit, quod, si longitudo diametri latitudinem magis quam bis excederit, licet unam ulnam, non licet tali in loco die Sabbathi quicquam transferre.

TAB. Tertia, hæc quoque ad eandem ad quam superior pertinet Mishnam, & in ordine Mishne quidem hæc præcedit, est enim depicta juxta opinionem R. Jehuda filii Babæ, cujus hæc sunt Mishna verba רבי יהודה אומר ארבעה ריבון ט שנים בריבון רבי יהודה אומר ארבעה ריבון ט שנים בריבון רבי יהודה אומר ארבעה ריבון ט שנים בריבון רבי יהודה אומר ארבעה ריבון ט שנים בריבון Hortus aut Karpeph (locus maceris circumdatus) si septuaginta ulnae & Scharyam (id est duplicem ulnae trientem) in quadrum habuerit, macerisque eiusdem decem palmos alta, transferantur in eo, (die Sabbathi) dummodo in eo domus habitantium fuerit, aut locus prope urbem situs fuerit; R. Jehuda dicit, est in eo tantum puteus fuerit, cisterna, aut spelunca.

93a

[2] גליונות נייר, מודפסים מצד האחד (4 עמודים). 34 ס"מ בקירוב. מצב בינוני. כתמים. קרעים עם פגיעה בטקסט, משוקמים באופן מקצועי במילוי נייר.

• מצורף כרך ממהדורת התלמוד הנ"ל - מסכתות סנהדרין, מכות, שבועות, הוריות, עדיות, אבות ומסכתות קטנות. פרנקפורט דאודר, [נת"ט 1698]. חלק גדול מהשמטות הצנזורה מופיעות בכרך שלפנינו, במסכת סנהדרין (ראה תמונה 93a).

ספירת דפים מתחלפת. 35.5 ס"מ. מצב משתנה בין הדפים: מצב כללי בינוני, מספר דפים במצב גרוע. כתמים ובלאי. קרעים גסים ופגעי עש, עם פגיעות בטקסט. מספר דפים מנותקים. חתימות ורישומים. כריכה ישנה, פגומה ומנותקת.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$3000-5000

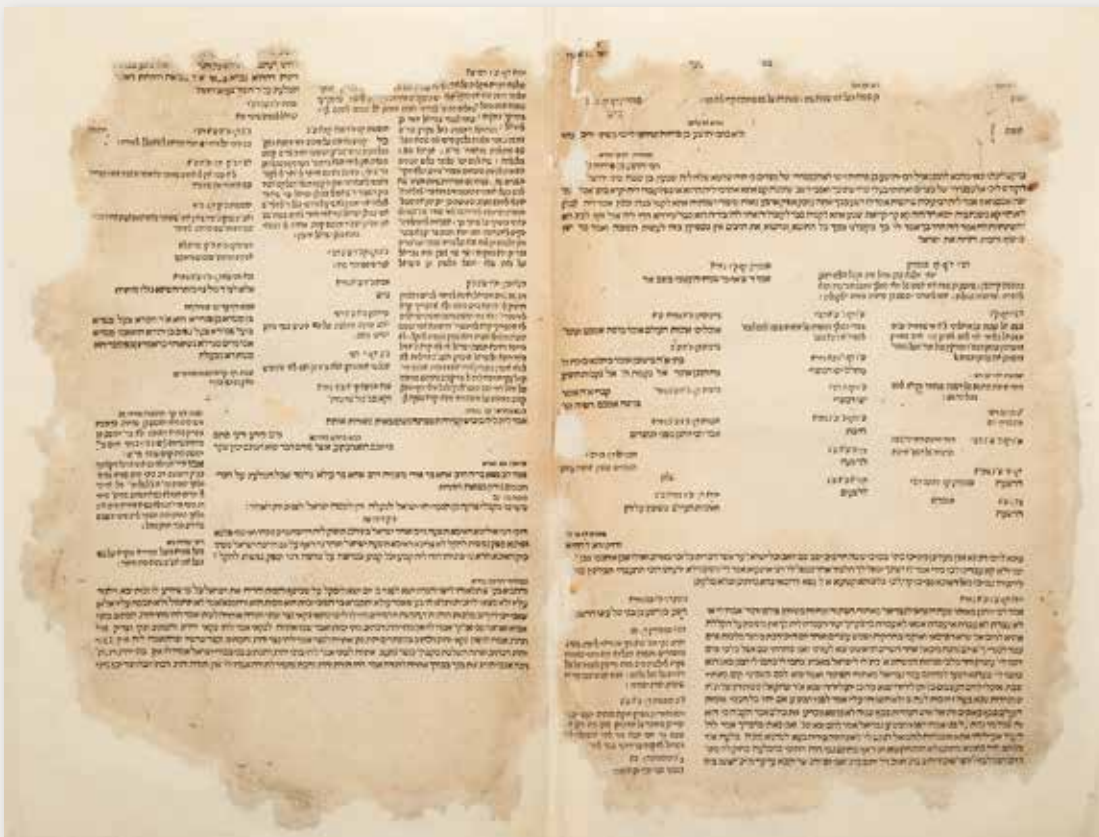
93. שני גליונות נייר נדירים - נדפסו באמסטרדם בשנת תס"ט, לגזירה והדבקה במקומות שצנזרו במהדורת התלמוד שנדפסה בפרנקפורט דאודר בשנים תנ"ז-תנ"ט - כולל כרך עם כמה מסכתות ממהדורה זו

שני גליונות נייר (4 עמודים) שנדפסו באמסטרדם, עם השמטות הצנזורה ממהדורת התלמוד שנדפסה בפרנקפורט דאודר, בשנים תנ"ז-תנ"ט - דפים שנועדו לגזירה והדבקה במקומות ההשמטה במסכתות המודפסות. [אמסטרדם, תס"ט 1708].

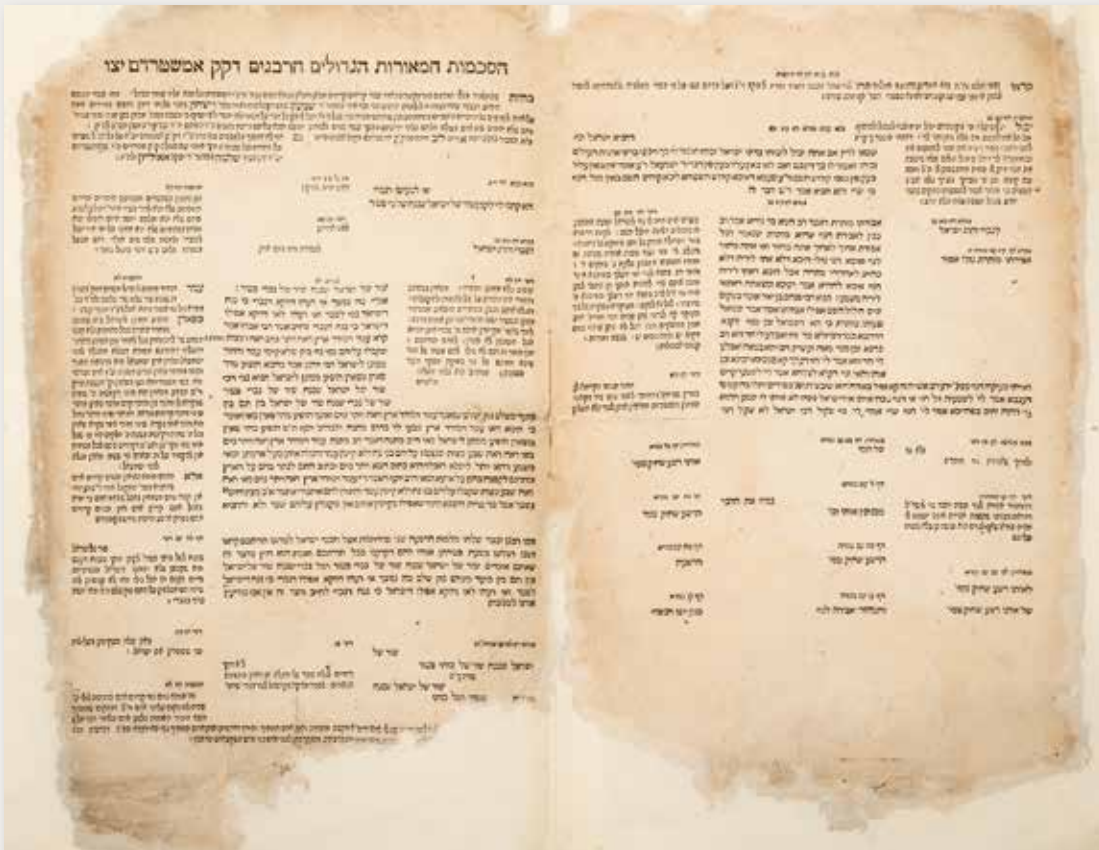
מהדורת התלמוד שנדפסה בפרנקפורט דאודר, בשנים תנ"ז-תנ"ט, נדפסה תחת עינה הביקורתית של הצנזורה הנוצרית-פרוסית. בשל כך השמטו ממנה קטעים רבים (שורות ואף פסקאות שלמות) המתייחסים לגויים, או לישו הנוצרי. המדפיסים הותירו חללים ריקים במקומות בהם צנזרו הקטעים (בנוסף התלמוד, בפירוש רש"י או בתוספות), ולא חיברו את השורות שלאחר ההשמטה ברצף עם השורות שלפניה (כפי שעשו מדפיסים אחרים). עשר שנים לאחר מכן יזמו שני אחים יהודיים באמסטרדם את הדפסת הדפים שלפנינו, ובהם הקטעים שצנזרו ממהדורת פרנקפורט דאודר, כשהם מעוצבים בגודל בצורה המתאימים לחללים הריקים שנתרו במהדורה זו. זאת על מנת שקוני הדפים יוכלו לגזור אותם ולהדביק כל קטע במקום המתאים לו, ובכך להביא את המהדורה לידי שלמות. הדפסת הקטעים נעשתה במידות המדויקות, כך שכל קטע יכול להיכנס למקומו באמצע העמוד או אפילו באמצע השורה. יש לציין כי כפי הנראה דבר זה התאפשר רק באמסטרדם, שהיתה תחת שלטון פרוטסטנטי, סובלני יותר, וזאת להבדיל מהאזור הפרוסי בו נדפס התלמוד.

בראש הדף הראשון מופיעה "הסכמות המאורות הגדולים הרבנים דק"ק אמסטרדם יצ"ו", המתארים את השמטות הצנזורה במהדורת התלמוד של פרנקפורט דאודר, ואת מטרת הדפים שלפנינו: "בהיות שהתלמוד בבלי הנדפס בפרנקפורט דאודר עשוי קרחים קרחים מאן ומאן בכמה דפים בגמ' ורש"י ותוספות וכל הבא אליו עומד ונבהל, זה עשוי מטעם הידוע, ועכשיו עמדו ועזרו חיל לזכות הרבים הני תרי אחי כמהור"ר שמעון שמש דקהלתינו אחיו כהר"ר יצחק... וחפשו בניירות אחת אל אחת להדפיס כל הדברים החסרים בתמונתם... כדי שכל א' וא' יוכל לדבק כל דבר על מכונו ולא יחסר ולא יעדיף כי נעשה ככוונת[ת] מכוונ...". ההסכמה היא מחודש חשון תס"ט, וחתמו עליה רבי אריה ליב אב"ד האשכנזים באמסטרדם ורבי שלמה איליון אב"ד הספרדים.

דפים אלה נדירים מאד (לא נרשמו במפעל הביבליוגרפיה ולא מופיעים בקטלוג הספרייה הלאומית). מלבד הקושי בהשרדות של דפים בודדים לדורות הבאים (ויש להניח שכמות העותקים היתה מוגבלת), יש לשער כי הקונים גזרו את הדפים והדביקו אותם בכרכי הש"ס שלהם, ולכן לא נותרו דפים שלמים. יתכן גם שבמקומות מסוימים נאסרה הפצתם של דפים אלה, או שהושמדו מחמת סכנה וחסש עינא בישא של השלטונות.

93b

93c

93. Two Rare Sheets of Paper – Printed in Amsterdam 1709, for Cutting and Pasting in Place of Censored Sections in the Frankfurt an der Oder 1697-1699 Talmud Edition – Including a Volume Comprising Several Tractates from This Edition

Two sheets of paper (4 pages) printed in Amsterdam, containing passages which were removed by the censor from the Talmud edition printed in Frankfurt an der Oder in 1697-1699 – leaves intended for cutting and pasting in place of the omissions in the printed tractates. [Amsterdam, 1708].

The Frankfurt an der Oder 1697-1699 Talmud edition was printed under the watchful eye of the Prussian-Christian censorship. This resulted in the omission of numerous passages (lines, and even entire paragraphs) which relate to gentiles or Yeshu (Jesus). The printers left empty spaces in the places where passages were omitted (in the text of the Talmud, the Rashi and Tosafot commentaries), and did not join the lines after the omission to the lines before it (unlike other printers). Ten years later, two Jewish brothers in Amsterdam initiated the printing of these leaves, which contain the passages censored from the Frankfurt an der Oder edition, arranged in the right size and format to fit within the empty spaces left in that edition. This was done in order to enable the buyers to cut the passages and past them in the corresponding spaces, and thus create a complete edition. The printing of the passages was done very accurately, so that each passage should fit exactly in its place in the middle of the page or even line. It must be noted that this venture was presumably only feasible in Amsterdam, which was under the much more tolerant Protestant rule, as opposed to the Prussian area where the Talmud was printed.

Heading the first page, the "Approbations of the great luminaries, the rabbis of Amsterdam" describe the censorship omissions in the Frankfurt an der Oder edition of the Talmud, and the purpose of these leaves: "The Talmud printed in Frankfurt an der Oder was made with many bald patches in various places in the text of the Talmud, Rashi and Tosafot, leaving whoever studies it perplexed, and this was done for the known

reason. And now, two brothers, R. Shimon, beadle of our community, and his brother R. Yitzchak, have courageously decided to benefit the public... and have searched through the pages, one by one, to print all the missing parts in their original format... so that each and every person can paste each passage in its place, and there is nothing lacking or superfluous, since everything was done with careful thought...". The approbation is dated Cheshvan 1708, and is signed by R. Aryeh Leib Rabbi of the Ashkenazi community in Amsterdam, and R. Shlomo Ayllon Rabbi of the Sephardim.

These leaves are very rare (not listed in the Bibliography of the Hebrew Book, nor in the NLI catalog). Apart from the unlikelihood of single leaves surviving for several centuries (and supposing that the leaves were printed in a limited number of copies), it can be assumed that the buyers cut and pasted the leaves in the right places in their Talmud set, and therefore almost no complete sheets remain. It is also possible that the distribution of these leaves was prohibited in certain places, or that they were destroyed for fear of the authorities.

[2] sheets of paper, printed on one side (4 pages). Approx. 34 cm. Fair condition. Stains. Tears affecting text, professionally repaired with paper.

• Enclosed is a volume of this Talmud edition – Tractates Sanhedrin, Makkot, Shevuot, Horayot, Eduyot, Avot and Minor Tractates. Frankfurt an der Oder, [1698]. Many of the censorship omissions are concentrated in this volume, in Tractate Sanhedrin (see picture 93a).

Multiple paginations. 35.5 cm. Condition varies: overall fair condition, several leaves in poor condition. Stains and wear. Large tears and worming, affecting text. Several detached leaves. Signatures and inscriptions. Old binding, damaged and detached.

Opening price: \$1500

Estimate: \$3000-5000

94

94. ספר שני לוחות הברית – מהדורה ראשונה – אמסטרדם, ת"ח-ת"ט

ספר שני לוחות הברית (של"ה הקדוש), דברי מוסר ויראה, קבלה והלכה, מאת הגאון הקדוש רבינו ישעיה הלוי הורוויץ; עם ספר ווי העמודים מבנו רבי שעפטיל סג"ל. אמסטרדם, ת"ח ות"ט (1648). דפוס עמנואל בבנישתי. מהדורה ראשונה.

ספר "שני לוחות הברית" כולל בתוכו חידושי הלכה רבים, יסודות תורת הנסתר, דרוש ומוסר, והוא בולל מכל חלקי התורה. הספר התקבל בחרדת קודש בכל תפוצות ישראל, ודבריו מובאים בספרי גדולי הפוסקים והמקובלים. רבים מגדולי החסידות המפורסמים היו דבוקים בלימוד ספרי השל"ה בלב ונפש.

ידועים דבריו של רבי יואל סירקיש - הב"ח - בהסכמתו לסיפור "שער השמים", שכתב על גודל קדושת המחבר וחיבוריו: "הגאון כמוהו"ר ישעיה הלוי זצ"ל... הניח אחריו ברכה בחבוריו הקדושים, וכאשר ראינו וקריונו בהם הרגשנו השפעת הקדושה מרום המעלות בכל אברינו, וזה האות שחיבוריו הם מחוברים לשם שמים ונתקן הדורות הבאים אחריו..." בעל ה"תוספות יום טוב" כותב בהסכמתו על הסיפור: "איש קדוש וגורא הוא... שבלי ספק נוצצה בו עוד רוח ממרום אשר הערו עליו מן השמים".

מד דף האחרונים: ספר ווי העמודים, עם דף שער נפרד. מספר הגהות בכתב-יד.

שני כרכים. כרך ראשון: [2], רסג דף. כרך שני: רסד-תכא, [1]; מד דף. דפים שכה-שכח נכרכו במהופך. 28.5-29 ס"מ. מצב בינוני-טוב. כתמים. כתמים כהים בחלק מהדפים בכרך הראשון. פגעי עש בדפים רבים בשני הכרכים, עם פגיעות בטקסט, משוקמים במילוי נייר (הדפים עברו שיקום מקצועי). פגעי עש רבים במיוחד בחלק ווי העמודים, עם פגיעות בדף השער המיוחד ופגיעות בטקסט בדפים נוספים. פגמים וקרעים משוקמים במקומות נוספים. כריכות עור חדרשות.

פתיחה: \$6000
הערכה: \$8000-12,000

94. Shenei Luchot HaBrit – First Edition – Amsterdam, 1648

Shenei Luchot HaBrit (the holy Shelah), words of ethics and fear of G-d, Kabbalah and Halacha, by R. Yeshaya HaLevi Horowitz; with Vavei HaAmudim by his son R. Sheftel Segal. Amsterdam: Immanuel Benveniste, 1648. First edition.

Shenei Luchot HaBrit contains many halachic novellae, Kabbalistic principles, homily and ethics, and incorporates all realms of the Torah. The book was received with awe throughout the Jewish world, and its teachings are quoted in the books of leading poskim and kabbalists. Many renowned Chassidic leaders were extremely attached to the study of the books of the Shelah.

The Bach – R. Yoel Sirkis, notably acclaimed the author and his works in his approbation to the Shaar HaShamayim siddur: "R. Yeshaya HaLevi... he left behind blessing in his holy compositions, and upon seeing or reading them, we sensed the outpouring of holiness in

all our limbs, and this is the sign that his works were composed for the sake of heaven, to elevate future generations...". The Tosafot Yom Tov in his approbation to the siddur writes: "He is a holy, awe-inspiring man... no doubt he was invested with a heavenly spirit".

The book Vavei HaAmudim is printed on the final 44 leaves, with a separate title page.

Several handwritten glosses.
Two volumes. Vol. I: [2], 263 leaves. Vol. II: 264-421, [1]; 44 leaves. Leaves 325-328 bound upside-down. 28.5-29 cm. Fair-good condition. Stains. Dark stains to some leaves of vol. I. Worming to many leaves in both volumes, affecting text, professionally restored with paper. Significant worming to Vavei HaAmudim part, affecting text of divisional title page and other leaves. Damage and tears in other places, repaired. New leather bindings.

Opening price: \$6000
Estimate: \$8000-12,000

95

כריכה ישנה, עם פגמים וסימני עש. תו ספר. מעזבון פרופ' שלמה סימונסון.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

95. Igeret Baalei Chaim – Mantua, 1557 – First Edition

Igeret Baalei Chaim, fable about animals and people, by R. Kalonymus son of Kalonymus. Mantua: Venturino Ruffinelli, [1557]. First edition.

The book is comprised of five parts, and recounts a fable regarding animals, men, kings and evil spirits, interwoven with ethics and words of wisdom. As R. Kalonymus son of Kalonymus wrote in his foreword to the book, this composition is part of a lengthy literary work in Arabic, which he translated, adapted and edited.

R. Kalonymus son of Kalonymus, a 14th century Jewish French-Italian scholar, a scion of the prominent Kalonymus family. In the framework of his literary work, he translated books of ethics, philosophy and medical literature from Arabic to Hebrew. His renowned book of ethics, Even Bochan, was widely distributed in numerous editions.

A poem composed by R. Avraham ibn Ezra (forming an acrostic of his name), "containing all the topics of this pleasing book", is printed at the end of the book, based on the Arabic original. This poem was omitted from all subsequent editions (apart from the Jerusalem 1949 edition).

This composition was reprinted over the years in many editions, including Yiddish translations.

Initial words and letters within fine woodcut frames.

The name of the printer is mentioned on the colophon leaf at the end of the book: "And the printing was completed on Rosh Chodesh Iyar 1557, here in Mantua in the house of Venturino Ruffinelli, by and on behalf of Yosef son of R. Yaakov of Padua...". The printer's device of Joseph of Padua appears beneath the colophon (see: A. Yaari, Daglei HaMadpishim Halvriim, p. 12, image no. 19; and p. 132).

A (trimmed) ownership inscription, in Italian script, at the top of the title page: "A gift from the sons of R. Yehuda Norzi[?]". Several other inscriptions on the title page and flyleaf (initials D.B., and others). Censors' signature on final leaf. [92] leaves. Final leaf blank (this leaf was not recorded in the Bibliography of the Hebrew Book). 14.5 cm. Good condition. Stains. Light worming. Hole to one leaf, slightly affecting text. Old binding, with damage and worming. Bookplate.

From the estate of Prof. Shlomo Simonsohn.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

95. ספר אגרת בעלי חיים – מנטובה, שי"ז – מהדורה ראשונה

ספר אגרת בעלי חיים, סיפור משל על בעלי החיים ובני האדם, מאת רבי קלונימוס בן קלונימוס. מנטובה, [שי"ז 1557]. מהדורה ראשונה. דפוס ווינטורין רופנילו.

ספר בן חמישה שערים, המגולל סיפור אודות בעלי חיים, בני אדם, מלכים ושדים, בשילוב דברי מוסר וחכמה. כפי שכתב רבי קלונימוס בן קלונימוס בהקדמתו לספר, חיבור זה הוא חלק מתוך יצירה ספרותית ארוכה בערבית, שתורגמה, עובדה ונערכה על ידו.

רבי קלונימוס בן קלונימוס, חכם יהודי צרפתי-איטלקי משכיל בן המאה ה-14, מבניה של משפחת קלונימוס המיוחסת. במסגרת יצירתו הספרותית עסק בתרגום ספרי מוסר, פילוסופיה ורפואה מערבית לעברית. ספר המוסר המפורסם שכתב, "אבן בוחן", התפרסם זכה לתפוצה רחבה ומספר מהדורות.

בסופו של הספר נדפסה "הלצה (ה)כוללת כל ענין ספר הנחמד" שחברה על ידי רבי אברהם ן' עזרא (שמו מופיע באקרוסטיכון), על פי המקור הערבי. קטע זה נשמט מכל המהדורות הבאות (לבד ממהדורת ירושלים, תש"ט).

חיבור זה זכה במשך השנים למהדורות רבות, ביניהן גם מהדורות מתורגמות ליידיש.

תיבות ואותיות פתיחה מעוטרות בתחרטי עץ נאים.

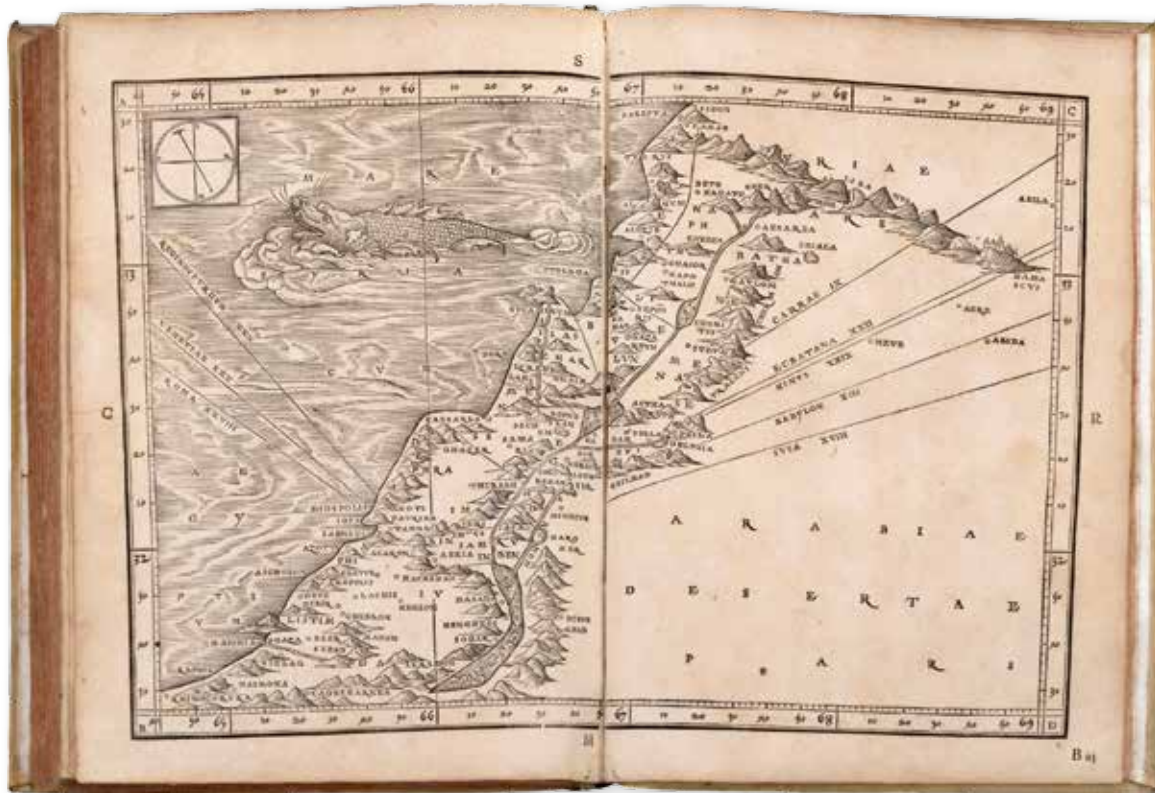
שם המדפיס נזכר בדף הקולופון שבסוף הספר: "ותשלם הדפסתו בר"ח אייר שנת שי"ז לפ"ק, פה מנטובה בבית מסי' ווינטורין רופנילו, ע"י ובשם יוסף בכמ"ר יעקב ז"ל מפדואה...". תחת הקולופון מופיע דגל המדפיס יוסף מפדובה (ראה: א. יערי, דגלי המדפיסים העבריים, עמ' 12, ציור מס' 19; ועמ' 132).

רישום בעלות [קצוץ], בכתיבה איטלקית, בראש דף השער: "מתנה מכמה"ר בני כ' יהודה נורצי[?] זצ"ל". מספר רישומים נוספים בדף השער ובדף המגן שלפניו [ראשי התיבות ד' ב', ועוד]. חתימת צנזור בדף האחרון. [92] דף. דף אחרון חלק (הדף החלק לא נרשם במפעל הביבליוגרפיה).

14.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים. נקבי עש בודדים. נקב באחד הדפים, עם פגיעה קלה בטקסט. כריכה ישנה, עם פגמים וסימני עש. תו ספר. מעזבון פרופ' שלמה סימונסון.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

96a

96. Terra Sanctae, מאת יקוב ציגלר - האטלס הראשון של ארץ ישראל - שטרסבורג, 1536 - שמונה מפות

ערב, מצרים וסקנדינביה], מאת יקוב ציגלר. דפוס [Vendelinus Rihelii] Vuendelinum Rihelium, שטרסבורג (Argentorati), 1536. לטינית. מהדורה שנייה.

ספרו החשוב של הקרטוגרף הגרמני יקוב ציגלר, הנחשב לאטלס הראשון של ארץ ישראל. בסוף הספר שמונה מפות - חיתוכי עץ המודפסים כל אחד על שני עמודים; בצד האחורי של העמודים השמאליים מודפסים "עמודי שער". החשובה שבמפות הספר, מפה מפורטת של ארץ ישראל, מדמשק וצידון בצפון ועד רפיח והמדבר הערבי בדרום, מתייחדת בין היתר בשמונה קווים הנמתחים ממרכזה לכיוונים שונים לציון המרחק מירושלים לערים שונות בעולם (רומא, ונציה, בבל וערים נוספות). מפה זו נחשבת למפת ארץ ישראל הראשונה שבה מצויינת הסטייה המגנטית על גבי שושנת הרוחות. יתר המפות מציגות את ארץ ישראל וסביבותיה - סוריה, מצרים, מדבר סיני ואגן הים התיכון. המפה האחרונה שבספר מציגה אזור גאוגרפי אחר - סקנדינביה.

יקוב ציגלר (Jacob Ziegler; 1470 בקירוב - 1549), הומניסט, תיאולוג וקרטוגרף. מנציגו החשובים של הרנסאנס בגרמניה. כמלומד, חי ציגלר חיי נודדים באירופה, ולתקופה מסוימת אף שהה בחצרו של האפיפיור לאו העשירי. לאחר שהחליט לאמץ את הדת הפרוטסטנטית, הוכנסו ספריו ל"רשימת הספרים האסורים" של הכנסייה הקתולית (Index Librorum Prohibitorum).

מפותיו של ציגלר שורטטו בהשראת מקורות עתיקים שונים (ובעיקר בהסתמך על עבודתו של תלמי), והן מהמפות ה"מדעיות" הראשונות של ארץ ישראל. אף שתכנונו המקורי של ציגלר היה נרחב הרבה יותר - שרטוט עשרות מפות של אזורים שונים ברחבי העולם, הוא הספיק להשלים עד מותו שמונה מפות בלבד, כולן בספר שלפניו.

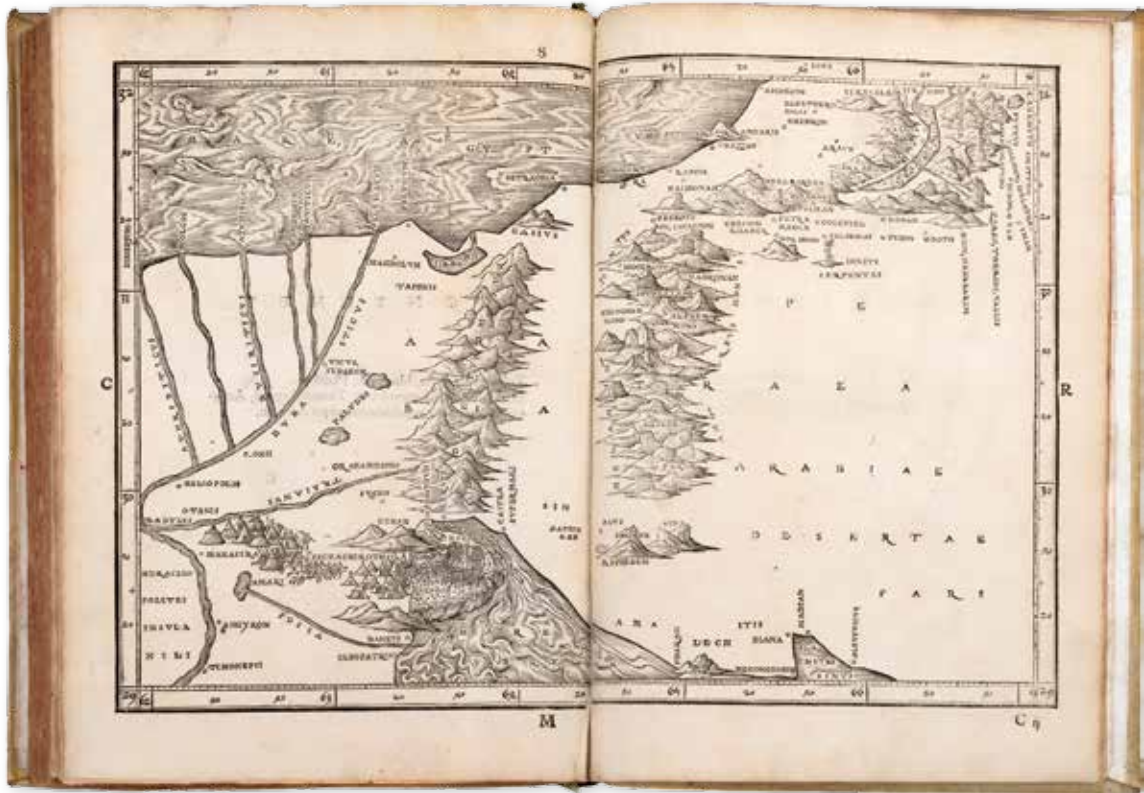
ספר זה נחשב לאטלס הראשון של ארץ ישראל. ראו: Maps of the Holy Land, Images of Terra Sancta Through Two Millennia, Kenneth Nebenzahl (הוצאת Abbeville Press, ניו-יורק, 1986), עמ' 71-70.

לפנינו עותק מהמהדורה השנייה (המהדורה הראשונה ראתה אור בשנת 1532) שנדפסה בתוספת מפת שמות האתרים המקראיים שמופיעים במפות וטקסט מאת הכומר Wolfgang Wissenburg.

(C, VIII, C, III-CXLII, [16] דף + [8] מפות (כפולות), 27.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים. קמטים קלים. קרעים וקרעים חסרים בשוליים של דפים ספורים (ברובם קלים). כריכת קלף עם פגמים, מנותקת חלקית מגוף הספר. תו ספר בצדה הפנימי של הכריכה הקדמית. מעזבון פרופ' שלמה סימונטון.

פתיחה: \$4000

הערכה: \$6000-10,000

96b

96. Terrae Sanctae, by Jacob Ziegler – The First Atlas of Palestine – Strasbourg, 1536 – Eight Maps

Terrae Sanctae, Quam Palaestinam Nominant, Syriae, Arabiae, Aegypti & Schondiae [The Holy Land which is called Palestine, Syria, Arab, Egypt and Scandinavia], by Jacob Ziegler. Strasbourg (Argentorati): Vuendelinum Rihelium [Vendelinus Riheli], 1536. Latin. Second edition.

The important book of German cartographer Jacob Ziegler, considered the first atlas of Palestine. At the end of the book are eight maps – double-spread woodcuts; on verso of the left pages of the maps are "title pages". The most important map of the book – a detailed map of Palestine, from Damascus and Sidon in the north to Rafah and the Arab Desert in the south, is unique in the eight lines that stretch from its center indicating the distance between Jerusalem and various cities in the world (Rome, Venice, Babylon and other major cities). This map is considered the first map of Palestine to include a compass showing magnetic declination. The other maps depict Palestine and its surroundings – Syria, Egypt, the Sinai Desert and the Mediterranean basin. The last map of the book depicts a different geographic area – Scandinavia.

Jacob Ziegler (ca. 1470-1549), a humanist, theologian and cartographer, an important representative of the German Renaissance. A wandering scholar, Ziegler lived for a while in the court of Pope Leo X, but after his decision to adopt Protestant Christianity, his books were put on the list of prohibited books (Index Librorum Prohibitorum) of the Catholic church.

Ziegler's maps, inspired by various ancient sources (he relied especially on the works of Ptolemy), are among the first scientific maps of Palestine. Although Ziegler's original plan was much more ambitious – to make dozens of maps of various areas around the world, he completed only eight maps before his death, all of which were published in "Terrae Sanctae".

"Terrae Sanctae" is considered the first atlas of Palestine. See: Maps of the Holy Land, Images of Terra Sancta Through Two Millennia, by Kenneth Nebenzahl (New-York: Abbeville Press, 1986), pp. 70-71.

This is a copy from the second edition (the first edition was published in 1532), which incorporates an index of biblical place-names on Ziegler's maps and a text by pastor Wolfgang Wissensburg.

CVIII, CIII-CXLII, [16] leaves + [8] maps (double-spread), 27.5 cm. Good condition. Stains. Minor creases. Tears and open tears to edges of several leaves (mostly small). Parchment binding with blemishes, partly detached from the book. Bookplate to inside front binding. From the estate of Prof. Shlomo Simonsohn.

Opening price: \$4000

Estimate: \$6000-10,000

97. ספרייתו של ד"ר ישראל מהלמן – אלפי ספרים בנושאים שונים

אוסף בן אלפי ספרים, בנושאים שונים ומגוונים – ספרי קודש וספרות כללית – מספרייתו של הביבליוגרף ואספן הספרים הנודע ישראל מהלמן, שנדפסו בין השנים 1640-1985 בקירוב.

אוסף גדול מעזבונו של ישראל מהלמן, המשקף את המגוון הרחב של תחומי העניין שלו. האוסף כולל בין היתר: • ספרים שנדפסו במאות ה-17 וה-18. • ספרים שנדפסו במאה ה-19 (ספרי תפילה, קבלה, מוסר וחסידות). • ספרי ראשית ההשכלה וחכמת ישראל. • ספרי ביבליוגרפיה ומחקר הספר העברי. • ספרי הגות, פילוסופיה, אמנות ושיירה. • ספרים במהדורות ביבליופיליות ומצומצמות. • ספרות עממית ביידיש ובלאדינו. • כתבי עת, ספרי פולמוס ופרסומים שונים. • ועוד.

רשימה מפורטת של הספרים הנמכרים תשלח לכל דורש. הרשימה נערכה ע"י המשפחה והספרים לא נבדקו ע"י מומחי קדם. יתכנו שינויים קלים בין הרשימה לבין הספרייה בפועל וכן במצבי הספרים. אחריות הבדיקה על הרוכש. תצוגת האוסף ותקיים בבית המשפחה, בתיאום מראש עם משרדי קדם.

פתיחה: \$20,000

הערכה: \$40,000-50,000

97. Dr. Israel Mehlman's Library – Thousands of Books on Various Topics

Collection of thousands of books, on widely varying topics, from Jewish religious texts to scholarly and reference works, bibliophile books and art works, from the library of the renowned bibliographer and book collector Israel Mehlman, printed ca. 1640-1985.

A large collection from the estate of Israel Mehlman, reflecting the wide range of his fields of interest. The collection includes: • Books printed in the 17th and 18th centuries. • Books printed in the 19th century (prayer books, Kabbalah, Musar and Chassidism). • Early Haskalah movement and Judaic studies works. • Hebrew bibliography works. • Books of Jewish thought, philosophy, art and poetry. • Books in bibliophile and limited editions. • Folk literature in Yiddish and Ladino. • Periodicals, polemic books and various publications. • And more.

A comprehensive list of the books will be sent upon request. The list was drawn up by the family, and the books were not examined by Kedem specialists. There may be slight differences between the list and the actual library, as well as in the state of the books. The buyer is responsible for verifying the accuracy of the information.

The viewing of the collection will take place at the family's home. Appointments can be scheduled through the Kedem office.

Opening price: \$20,000

Estimate: \$40,000-50,000

ד"ר ישראל מהלמן (תר"ס-תשמ"ט, 1900-1989), נודע כאחד מגדולי אספני הספרים ובעושר הביבליוגרפי של ספרייתו שנאספה בעמל ובדקדוק רב. על בניית ספרייתו עמל עוד מילדותו כפליט בעיר וינה, והמשיך בה לאחר מכן עם עלייתו לארץ בשנת 1935 וכאשר עמד בראש מוסדות חינוך ואקדמיה. עד לימיו האחרונים המשיך ד"ר מהלמן באיסוף ובקיטלוג מסודר של ספריו. ד"ר מהלמן נולד במזרח גליציה; בגיל ארבע עשרה הגיע אל העיר וינה עם משפחתו, כפליט מלחמת העולם הראשונה, ובאוניברסיטה שלה עשה את לימודיו האקדמיים. בשנת 1935 עלה לארץ, בה עבד כמחנך ונתמנה לראש בית המדרש העברי למורים ע"ש דוד ילין בירושלים ולראש המחלקה החינוכית של הסוכנות היהודית. ד"ר מהלמן אף נמנה עם מייסדי אוניברסיטת תל-אביב ובשנים 1958-1963 עמד בה בראש החוג לספרות כללית ולדרמה.

חלק ניכר מספרייתו, שהחזיקה בשיאה כ-35,000 ספרים, נתרם לספרייה הלאומית בירושלים ולבית התפוצות, אולם לאחר התרומה שב ד"ר מהלמן ובנה את ספרייתו במלוא המרץ. עם תרומת האוסף, הדפיסה הספרייה הלאומית קטלוג אלבומי – "ספר גנזי ישראל – ספרים, חוברות ועלונים מאוסף ד"ר ישראל מהלמן אשר בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי" ובו רישום ביבליוגרפי של 1893 ספרים מהאוסף, לצד 47 לוחות-תמונה.

Dr. Israel Mehlman (1900-1989) is renowned as one of the greatest book collectors, and for the bibliographic wealth of his library, which he laboriously and meticulously compiled. He began building up his library as a young refugee in Vienna, continually adding books and works after immigrating to Eretz Israel in 1935, and as head of educational and academic institutions. Until his final days, Dr. Mehlman continued collecting and methodically cataloging his books.

Dr. Israel Mehlman was born in Eastern Galicia; at the age of fourteen, as WWI broke, his family fled to Vienna, where he continued his studies, eventually graduating from the Vienna University. A teacher and educator, he continued his work in Palestine after immigrating there in 1935. He was appointed principal of the David Yellin Teachers College in Jerusalem, and head of the Jewish Agency Department of Education. Dr. Mehlman was also one of the founders of the Tel-Aviv University, and served as head of the department of literature and dramatic studies.

A large part of his library, which comprised at its zenith approximately 35,000 books, was donated to the National Library in Jerusalem, and to Beit Hatfutsot. After the donation, Dr. Mehlman enthusiastically resumed the development of his library. The National Library, upon receiving the collection, published a catalog, *Ginzei Yisrael – The Israel Mehlman Collection* in the Jewish National and University Library, *An Annotated Catalogue of the Hebrew Books, Booklets and Pamphlets*, with a bibliographic record of 1893 books from the collection, with 47 plates.

מזכרונותיו של חובב-ספרים / ד"ר ישראל מהלמן

(דברי מבוא לספר "גנזי ישראל", ירושלים, תשמ"ה 1985)

"סימנים שונים, שנגלו לי בילדותי ובנערוּתי, כבר העידו על כך שעתידי אני להצטרף אל חבורת הביבליופילים. אולם, כפי שהמציאות הוכיחה, לא דבקתי במידותיהם בכל נפשי ומאודי; היו לי עוד עיסוקים שמשכו את לבי. בעודי נער קטן, בהיותי לומד בחדר ובבית ספר ממשלתי כאחת בברזאן שבגליציה, דבקה בי אהבת הקריאה והפכה תאוה. הייתי להוט אחר סיפורים וספרי שירים, ולעתים בשוּבי בערב מן הספרייה הציבורית הביתה הייתי נשען, מקוצר רוח, אל פנס-רחוב ומתחיל בקריאה. רציתי לאסוף ספרים, והצלחתי היתה מועטה, לפי תנאי החיים בעיירה גליציאית.

תור הזהב לאספנותי התחיל בוּינה, בירת אוסטריה. לשם הגעתי עם בני משפחתי כפליט מלחמת העולם הראשונה, כשמלאו לי ארבע עשרה שנה. בטיילי ברחובות העיר משכו את תשומת לבי חלונות-הראוה של חנויות הספרים, גירו אותי הכריכות הצבעוניות והאותיות המזוהבות של הספרים, ורמזו לי לסודות כמוסים שלא ידעתיים. שעות רבות הייתי עומד, מסתכל ומשתכר ממראה עיני. לאט לאט העזתי להיכנס אל החנויות. המוכרות, רובן היו נשים, שבעליהן ובניהן גויסו לצבא. רבות מהן, ביחוד הזקנות בהן, התבוננו בסקרנות בנער המוזר, אשר חמד את הספרים ואף קנה מפעם לפעם. במרוצת הזמן נתנו לי רשות לפשפש באיצטבאות, ואחדות מהן הובילו אותי אחר סגירת החנות אל המרתפים והראו לי ספרים ישנים בלים. התפעלותי היתה עזה. מאז רכשתי ספרים בכמויות הולכות וגדלות, על אף האפשרויות הכספיות המוגבלות. אספתי ללא סדר וללא שיטה כל מה שמצא חן בעיני וכפי הישג ידי. בדירתנו הצרה, דירת פליטים, הורגש תיכף חסרון-מקום, וארון הספרים הראשון שלי היה ארגז מתחת למיטתי [...]

עם זה החלה בשנות ה-25-20 לחיי להתרקם במחשבתי תכנית נועזת לבנין ספריתי. שאיפתי היתה לכנס את כל ספרי היסוד, שלאורם התחנך עם ישראל לפלגותיו, שרישומם ניכר במשך הדורות, ושהשפעתם לא פסקה עד היום, אם בהרבה אם במעט. תכניתי הקיפה את התנ"ך ופירושו, את התלמוד והפוסקים, ספרי שאלות ותשובות, מדרשים וספרי דרוש, הקבלה והחסידות, הפילוסופיה והמוסר, ספרי תפילה ושירה, ספרות דברי הימים והתנועות המשיחיות. וכל אלה במידת האפשר לא רק בעברית אלא גם ביידיש ובלאדינו [...]

כעשרים שנה עמלתי, בוּינה, בליטא ובישראל, בהתמדה ובשקידה, כדי להפעיל ולהגשים את תכניתי הנועזת [...]

כשעליתי בשנת 1935 ארצה, הבאתי אתי אחד עשר ארגזי ענק מלאי ספרים, ומחצית הארגז שהכיל בגדים ולבנים, אבל אלה נגנבו בדרך, כנראה במכס של יפו. באמצע מלחמת העולם השנייה, כשמלאו לי ארבעים שנה, ופרק זמן אחר כך, התחוללה תמורה חדה בכיוון אספנותי, אם כי לא הרגשתי בכך תחילה. התגבר בי בולמוס הרכישה וסמכתי יותר על האינטואיציה שלי מאשר על שיקול דעת ישר לכאורה. הספרים החלו להשרות עלי משום קסם פלאי ומשכוני בכוח מאגי אדיר, שלא יכולתי לעמוד נגדו. היה זה מעבר מהיר למדי מאהבת ספרים לשגעון לספרים, מן הביבליופיליה אל הביבליומאניה. הוקסמתי מספרים מוזרים, יוצאי דופן בצורתם או בתכנם. נמשכתי אל ספרים שנדפסו על קלף, על משי, ואף על קרטון, אל מהדורות שנדפסו על נייר אדום או בדיו אדומה או באותיות זהב. נתחבבו עלי קונטרסים ודפים בודדים, שעניינם ריבות, ליצנות, כרוזים אקטואליים ושירים לעת מצוא. רדפתי אחרי דברי דפוס, שהיו יקרי מציאות מאד, ושלא נשתיירו מהם אלא עותקים מועטים ויום שמחה היה לי ביום בו השגתי קונטרס שלא נודע לחוקרי ספרות."

98a

98. אוסף פריטים מביתו של "הסנדלר הקדוש" רבי משה יעקב רביקוב

יהודה, עבר לעיר יפו ופתח בה סנדלריה. עד מהרה הפך לאבן-שואבת לנזקים ומרי-נפש, למבקשי עצה טובה, בורות או הלואה כספית.

על אף שהסתיר את עצמו ואת כוחותיו, גדולי הדור והמקובלים הכירו בצדקותו המופלאה, קיימו עמו קשר הדוק ואף למדו מפיו. ידוע כי "החזון איש" עודד אותו להתגלות והיה שולח אליו אנשים לקבל מפיו עצות וברכות. מפורסם גם כי הרב קוק אמר לרבי אריה לויין שהסנדלר הנו מל"ו הצדיקים הנסתרים שבדור. סיפורים רבים על מופתים וגילויי רוח הקודש ידועים עליו, וכבר בחייו נודע כי זכה לגילוי אליהו (הדבר אף פורסם בעיתונות של אותם הימים). רבים פקדו את מעונו מדי יום ביומו, התברכו מפיו וחזו בישועות גדולות. כמה חודשים לאחר פטירתו פרצה מלחמת ששת הימים, ובשעתו נתפרסמו שמועות כי בצוואתו, צפה הסנדלר את הצלחות המלחמה ומפלת האויב. קברו בבית החיים בבני ברק נודע כמקום תפילה וישועה עד היום הזה, ורבים מן הפוקדים את קברו של ה"חזון איש" פונים להתפלל אף על קברו של הסנדלר.

כ-11 כלי עבודה, מזוזה אחת וכ-20 פריטי נייר. גודל ומצב משתנים.

פתיחה: \$500
הערכה: \$3000-5000

אוסף פריטים שונים מביתו של "הסנדלר הקדוש" מתל אביב, רבי משה יעקב רביקוב:

- מזוזה ישנה. • כלי עבודה מהסנדלריה. • מזוזה (בתוך נרתיק עור). • ניירות בכתב-יד (ביניהם פיסת נייר עם רישום שמות, כנראה בכת"י "הסנדלר הקדוש"). • מספר מכתבים שנשלחו ל"סנדלר הקדוש", במספר שפות (מחברות שעוסקות במכונות דפוס) ומסמכים נוספים. • תמונות מודפסות של "הסנדלר הקדוש". • קמיע גדול מודפס על נייר, "קמיע ושמירה לשריפה ולילדת ומכל דבר רע". ירושלים, [תרל"ד 1874]. ש' הלוי 224 (נתון במסגרת). • פריטי דפוס: כרטיס מודפס, "סגולה לשמירה" מאת הרב פתיה, שנדפסה "מעזבון ר' משה יעקב... רביקוב"; כרטיס הזמנה לאספה בתל אביב נגד "החנוך הזר", שבה נואם יוסף רביקוב (בנו של הסנדלר), בגב ההזמנה מאמר בכתב-יד בנושא האספה; קונטרס "פרקי תהלים... מהצדיק 'הסנדלר הקדוש'..."

הצדיק המקובל רבי משה יעקב בן ר' יוסף הכהן רביקוב (תרל"ג-תשכ"ז) - הסנדלר הקדוש מרח' שבזי בתל אביב-יפו. צדיק נסתר, מקובל ופועל ישועות. יליד ליטא ותלמיד המקובל רבי שלמה עליאשוב בעל 'לשם שבו ואחלמה' [ה"לשם"]. עלה לארץ בשנת תרע"ג ולאחר ניסיון שלא צלח להתיישב ב"כפר אוריה" שבשפלת

98. Collection of Items from the Home of the "Holy Shoemaker" Rabbi Moshe Yaakov Rabikov

Collection of assorted items from the home of the "Holy Shoemaker" of Tel Aviv, R. Moshe Yaakov Rabikov:

- An old suitcase.
- Shoemaker's tools.
- Mezuzah (in a leather pouch).
- Handwritten paper items (including a slip of paper containing a list of names, presumably handwritten by the "Holy Shoemaker").
- Several letters addressed to R. J. Rabikoff, in various languages (from companies dealing in printing machinery), and other documents.
- Printed pictures of the "Holy Shoemaker".
- Large printed amulet on paper, "Amulet and protection from fire, for a woman giving birth and from any harmful matter". Jerusalem, [1874]. Sh. HaLevy 224 (framed).
- Printed items: printed card, "Segulah for protection" by R. Fatiyah, printed based on a text found in "the estate of R. Moshe Yaakov... Rabikov"; invitation to a gathering in Tel Aviv opposing "foreign education", stating that one of the speakers would be Yosef Rabikov (son of the shoemaker), with an essay on the topic of the gathering handwritten on the verso of the invitation; booklet "Psalms... from the Tzaddik, the Holy Shoemaker..."

R. Moshe Yaakov son of R. Yosef HaKohen Rabikov (Rabikoff; 1873-1967) – the "Holy Shoemaker" from Shabazi St. in Tel Aviv-Jaffa. A hidden Tzaddik, kabbalist and wonder-worker. A native of Lithuania, he was the disciple of the kabbalist R. Shlomo Elyashov, author of *Leshem Shevo VeAchlama* (the *Leshem*). He immigrated to Eretz Israel in 1913, and after an unsuccessful attempt to settle in Kfar Uria, in the Judean foothills, he moved to Jaffa, where he established his shoemaker's workshop. Before long, he began to draw the destitute and unfortunate, those in quest of good advice, arbitration or a monetary loan.

Despite his efforts to conceal his greatness and abilities, the leaders of the generation and kabbalists recognized his exceptional righteousness, entertained close ties with him and even studied Torah from him. The Chazon Ish reputedly urged him to reveal himself, and sent people to him for advice and blessings. It is also well-known that R. Kook attested to R. Aryeh Levin that the shoemaker is one of the 36 hidden righteous men of the generation. Many accounts of wonders and revelations of Divine Inspiration are retold about him, and already in his lifetime, word spread that he had merited a revelation of Eliyahu HaNavi (this was even publicized in the newspapers at that time). Multitudes flocked to his home daily, to receive his blessings, and benefit from great salvations.

Several months following his passing, the Six Day War broke out, and at the time rumors spread that in his will, the shoemaker had predicted Jewish victory and the downfall of their enemies. His gravesite in the Bnei Brak cemetery is renowned as a place of prayer and salvation until this day, and many who visit the grave of the Chazon Ish also pray by the grave of the shoemaker.

Approx. 11 tools, one mezuzah and approx. 20 paper items. Size and condition vary.

Opening price: \$500

Estimate: \$3000-5000

98b

99

99. ציור שמן מעשה ידי המקובל רבי יהודה לאון פטילון, "הצייר הקדוש" – סמטה בצפת

ציור שמן מעשה ידי המקובל רבי יהודה לאון פטילון.
שמן על בד. חתום: "לאון".

בציור נראית סמטה בצפת על רקע נוף הררי.

הצייר המקובל רבי יהודה לאון פטילון (תרס"ה בערך-חשון תשל"ה) היה ידוע כבעל מופת היודע עתידות ובקי בעולם הנשמות והגלגולים. נולד בשאלוניקי שביוון. בגיל רך התייתם מאביו ונתגדל בבית סבו המקובל אשר הנחיל לו את דרך עבודתו הנסתרת בקימת "חצות" ולימודי קבלה. לאחר גיוסו לצבא היווני נמלט לטורקיה ולצרפת [שם כנראה למד את אמנות הציור]. בשנת תש"ו בערך עלה בגפו לארץ ישראל, בה התקרב אל חבורת הצדיקים הנסתרים משכונת "שבזי" בתל-אביב שעסקו במלאכת כפיים ולמדו יחד קבלה בסתר: רבי משה יעקב רביקוב ("הסנדלר"), רבי הצדיק הנסתר רבי הלל שמחון, רבי אברהם פיש ("הרצף"), רבי עזרא אליהו הכהן (אביו של הרב ה"חלבון" רבי חיים כהן), ורבי יוסף וולטון "מנקה הרחובות" שניקה לפרנסתו את רחובות תל אביב. רבו הצדיק רבי הלל שמחון מצא לו את זיווגו - הרבנית ויקטוריה ממשפחת ניסן הירושלמית, והם התגוררו בשכונת שבזי בתל אביב, כאשר הם חיים בצניעות רבה ומתפרנסים בדוחק ממכירת

ציוריו. הרב פטילון היה מחשב את מחיר ציוריו רק במחירי העלות של הנייר, הצבעים וזמן-עבודה, למרות שהיה יכול לקבל עליהם הון רב כצייר-אמן (ראה אודות כך: "משפחה", גליון 1404, י"ב בניסן תשע"ט, עמ' 352-363). רבי יהודה פטילון היה מצייר תוך כדי שהוא דבוק במחשבות רוחניות המנותקות מעולם החומר, אך למרות זאת ציוריו נושאים אופי ריאליסטי. הדמויות הקבועות המופיעות בציורי הנוף שלו נושאות אופי מעט מסתורי [כך למשל כאשר מופיע בציוריו איש נושא סלים, בדרך כלל הדבר רומז לרעו הקרוב הצדיק-הנסתר רבי יוסף וולטון, שהיה רגיל ללכת עם סלים בידיו ולנסוע עמו למקומות הקדושים בגליל]. מסופרים עליו סיפורים מופלאים על ידיעת נסתרות ועתידות, גילויי אליהו הנביא, על אנשים שבאו אליו בבקשות לפעול ישועות ועל ברכות והבטחות טובות שהתקיימו באופן מפתיע (ראה גליון "משפחה", שם).

50x40.5 ס"מ, במסגרת 46x56 ס"מ. מצב טוב.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

99. Oil Painting by the Kabbalist Rabbi Yehuda Leon Patilon, "The Holy Painter" – Safed Alleyway

Oil painting by the kabbalist R. Yehuda Leon Patilon.

Oil on canvas. Signed: "Leon".

The painting depicts a Safed alleyway, with a mountainous landscape in the background.

R. Yehuda Leon Patilon (ca. 1905-Cheshvan 1974), painter and kabbalist, was renowned as a wonder-worker with foreknowledge of the future, well-versed in the domain of souls and reincarnations. Born in Salonika, Greece, he was orphaned of his father at a young age, and was raised by his grandfather, a kabbalist, who bequeathed to him his kabbalistic approach in worship of G-d, which included rising at midnight and study of Kabbalah. Following his conscription in the Greek army, he fled to Turkey and France (where he presumably studied art). In ca. 1946, he immigrated alone to Eretz Israel, where he drew close to a group of hidden Tzaddikim in the Shabazi neighborhood of Tel Aviv. These men, who earned a living from manual labor while secretly gathering to study Kabbalah together, included: R. Moshe Yaakov Rabikof ("the shoemaker"), the hidden Tzaddik R. Hillel Simchon, R. Avraham Fish ("the floorer"), R. Ezra Eliyahu HaKohen (father of "the milkman", R. Chaim Kohen), and R. Yosef Waltuch "the street-cleaner", who earned a living cleaning the streets of Tel Aviv. His teacher R. Hillel Simchon arranged his match with his wife – Rebbetzin Victoria from the Jerusalemite Nisan family, and they lived in great modesty in the Shabazi neighborhood of Tel Aviv, barely sustained by the sale of his paintings. R. Patilon would set the price of his paintings based only on the cost of the paper, the paint and the work time, although as a talented artist, he could have asked for a much higher price (see: Mishpacha, issue 1404, 12th Nisan 2019, pp. 352-363). R. Yehuda Patilon would paint whilst engrossed in spiritual reflections, completely dissociated from the material world, yet his paintings remain realistic. The figures often featured in his landscapes bear a somewhat mysterious character (thus for instance, when his paintings depict a man carrying baskets, this usually hints to his close friend, the hidden Tzaddik R. Yosef Waltuch, who would often walk around carrying baskets, and travel with him to holy sites in the Galilee). Wondrous stories are retold of his knowledge of hidden matters and the future, revelations of Eliyahu HaNavi, of people who came to him in quest of salvation; and of blessings and promises which were astoundingly fulfilled (see Mishpacha, *ibid*).

50x40.5 cm, framed: 56x46 cm. Good condition.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

100. מנורת חנוכה מכסף – ורשה, 1892 – הושאלה לזמן ארוך למוזיאון היהודי באמשטרדם

מנורת חנוכה מכסף, מעשה ידי-אמן, מסדנת כלי הכסף של Antoni Riedel. ורשה, 1892. כסף (חתום בחותמת האמן "A. Riedel", ובחותמת הסדנה, "84", "1892", "O.C" [Osip Sosnkowski] ונשר דו-ראשי, לצד חותמות נוספות, מאוחרות) רקוע, מוטבע ויצוק; עיטורים מוברגים.

דופן הגב מוקפת מסגרת של רוקיות, פרחים ועלים, הנמשכת וחוצה את הדופן גם לרוחבה; בראשה כתר תורה ועליו רובץ צבי. אריות הרלדיים חורצי-לשון שראשיהם פונים החוצה תומכים בכתר משני צדיו. במרכז הדופן האחורית מנורת שבעה קנים, ומשני צדיה עמודים מסוגננים.

בחלקה האחורי של גזוזטרת הבזיכים ניצבים עצי תמר ועמודים מחוטי כסף סליליים הנושאים צמד תרנגולים, ציפור, צבי ונשר ניצב על גולת כסף; משני צדי שורת העמודים תומך בעצי התמר צמד אריות נוסף. בחזית הגזוזטרה, המוקפת סורג של עמודים ושרשרות פרחים, ניצבים שמונה נשרים הנושאים כל אחד בזיך בין כנפיו.

המנורה ניצבת על ארבע רגליים בדגם עלים ובבסיסן גולות כסף. לימין הדופן האחורית קבוע השמש (נשלף), ולשמאלה – כד שמן (נשלף אף הוא), על מוטות עשויים חוט כסף סלילי.

גובה: 34.5 ס"מ. רוחב: 27.5 ס"מ בקירוב. מצב טוב. כיפופים קלים.

מקור:

1. אוסף פרטי.

2. הושאל למוזיאון היהודי באמשטרדם בשנים 1967-2017. מס. קטלוגי MB00355.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$15,000-20,000

100a

100. Silver Hanukkah Lamp – Warsaw, 1892 – Long-term Loan to the Jewish Historical Museum of Amsterdam

Silver Hanukkah lamp, made at the Antoni Riedel silverware workshop. Warsaw, 1892.

Silver (marked "A. Riedel", workshop mark, "84", "O.C." [Osip Sosnkowski], "1892", double-headed eagle and later marks) repoussé, die-stamped, cast and appliqué.

Back-plate surrounded by a frame of rocaille, flowers and leaves, extending over the width of the plate. Torah crown applied to top center, surmounted by a crouching gazelle, flanked by lions rampant regardant, langued. Centered by a seven-branched Menorah flanked by stylized pillars.

Festooned balcony mounted with palm trees flanked by lions and spiral silver wire posts bearing two cockerels, a bird, a gazelle and an eagle perched on a silver sphere; all behind a row of eight candle holders supported by eagles.

The Hanukkah lamp is set on four foliate and ball supports. A (removeable) Shamash fixed to the right of the back-plate, oil jug (also removable) fixed to left, both on spiral silver wire.

Height: 34.5 cm. Width: approx. 27.5 cm. Good condition. Minor bends.

Provenance:

1. Private collection.
 2. On loan to the Jewish Historical Museum of Amsterdam 1967-2017.
- Catalog no. MB00355.

Opening price: \$10,000
 Estimate: \$15,000-20,000

100c

100b

102. קערת סדר מעשה ידי דוד היינץ גומבל – "חד גדיא" – ירושלים, שנות ה-40

קערה לליל הסדר מעשה ידי דוד היינץ גומבל, מעוטרת בתמונות מן הפיוט "חד גדיא". ירושלים, [שנות ה-40 בקירוב]. נחושת מעשה מיקשה; חקוקה ומובלטת. צלחת גדולה ושטוחה, בעלת שוליים רחבים. על השוליים חקוקות, בגופן מסורתי, המילים "חד גדיא"; ובה אחר זה מופיעים הדימויים המתוארים בפיוט, החל בגדי וכלה במלאך המוות המוטל מת. לצד כל סצנה חקוק ציטוט מתאים מן הפיוט, בגופן מודרני, פונקציונלי ונקי המזוהה עם עבודותיו של גומבל בפרט ועם עבודות אמני "בצלאל החדש" בכלל. על גב הצלחת מוטבעת חתימת האמן: "ג / ירושלים".

דוד היינץ גומבל (1906-1992), יליד זינסהיים שבחבל באדן-וירטמברג בדרום גרמניה. משפחתו הייתה מחלוצות התעשייה המודרנית באזור, ואביו, סבו וסב-סבו היו תעשיינים. גומבל גדל בעיר היילברון הסמוכה, שהייתה מרכז ליצירת כלי כסף, הוכשר כחרט פלדה ועבד במפעל כלי הכסף "Bruckmann & Söhne". בגיל 21 עבר לברלין כדי ללמוד צורפות בבית הספר למלאכות אמנות "Kunstgewerbe Schule". לאחר לימודיו שב לעירו היילברון, והחל לייצר במפעל שבבעלות אביו, "Gumbel & Co", כלי כסף בעבודת יד ובסגנון המודרני, המתאפיינים בכסף מלוטש ומבריק ובשילוב חומרים אחרים, ויכר בהם כי הם משתייכים לאסכולת הבאוהאוס ואסכולות מקבילות. בשנת 1936, עם הרעת מצבם של היהודים בגרמניה, עלה גומבל לארץ ישראל והתיישב בירושלים, ובמשך תקופה עבד בסדנת כלי הכסף של הצורפת אמי רות, מן הצורפים הראשונים שייצרו תשמישי קדושה בסגנון מודרני. לאחר כמה חודשים החל ללמד ב"בצלאל החדש" עיצוב כלים ויצירת תכשיטים בעבודת יד, וב-1942 פתח סדנה משלו, שבה ייצר כלים ותכשיטים במשך עשרות שנים. ב-1955 פרש מן ההוראה, ועמיתו, לודוויג יהודה וולפרט, פרש מ"בצלאל" שנה אחריו, אולם השפה החזותית שיצרו והסגנון שהנחילו המשיכו לתת את אותותיהם בעבודות התלמידים עוד שנים ארוכות. גומבל, כאמני "בצלאל" אחרים, אימץ את השימוש באות העברית בתשמישי קדושה כדי להדגיש את אופיים היהודי והלאומי, אולם בניגוד לאחרים ראה בפסוקים ובמילים שהוסיף לעבודותיו פרט עיטורי, ולא מרכז הכובד היוצר את המשמעות.

קוטר: 42.5 ס"מ. מצב טוב. כיפופים. תיקוני הלחמה קלים. מעט קורוזיה. כתמים.

ספרות: וולפרט וגומבל, חלוצי הצורפות המודרנית בישראל, מאת שרון וייזר-פרגוסון. הוצאת מוזיאון ישראל, ירושלים, 2012.

פתיחה: \$7000
הערכה: \$8000-12,000

102b

101

101. עיטור עץ מגולף לראש ארון הקודש – רומניה, סוף המאה ה-19 או ראשית המאה ה-20

עיטור עץ מזהב לראש ארון הקודש, עשוי בדגם עלי אקנתוס. [רומניה, סוף המאה ה-19 או ראשית המאה ה-20?].

עץ מגולף; גבס; צבע והזהבה.
88x85 ס"מ בקירוב. מצב בינוני-גרוע. שברים ושברים חסרים. פגמים בצבע. תיקוני הדבקה, צבע והזהבה. קבוע על לוח עץ.

פתיחה: \$7000
הערכה: \$10,000-15,000

101. Carved Torah Ark Cresting – Romania, Late 19th or Early 20th Century

Gilt wooden Torah ark cresting in the form of a foliate rosette. [Romania, late 19th or early 20th century?].

Carved wood; plaster; paint and gilding.
Approx. 88x85 cm. Fair-poor condition. Considerable fractures and losses to wood and paint. Glue repairs to wood. Paint and gilding repairs. Mounted on a wooden board.

Opening price: \$7000
Estimate: \$10,000-15,000

102a

102. Passover Seder Plate by David Heinz Gumbel – "Chad Gadya" – Jerusalem, 1940s

A Passover Seder plate by David Heinz Gumbel, decorated with scenes from the piyyut "Chad Gadya". Jerusalem, [ca. 1940s].

Copper; hammered, raised and engraved.

A large, flat plate. Wide rim, engraved with the Hebrew words "Chad Gadya" in a traditional font; followed by scenes from the piyyut, starting with the kid and ending with the Angel of Death lying dead. Beside each scene, the corresponding quote from the piyyut appears in raised letters, in the modern, functional font identified with Gumbel's works in particular and New Bezalel artists in general. The plate is signed on verso: "G / Jerusalem" (Hebrew).

David Heinz Gumbel (1906-1992) was born in Sinsheim in the state of Baden-Württemberg, southern Germany. His family was among the pioneers of local modern industry; his father, grandfather and great-grandfather were all industrialists. Gumbel grew up in nearby Heilbronn which was a center of silverware industry, and worked at the Bruckmann & Söhne silverware factory. At the age of 21 he moved to Berlin to study silversmithing at the Kunstgewerbe Schule school of art. After graduating, he returned to Heilbronn and started producing modern silverware at his father's factory, Gumbel & Co. His handmade silverware was characterized by use of highly polished silver combined with additional materials, clearly belonging to the Bauhaus and other parallel schools. In 1936, as the situation of the Jews of Germany took a turn for the worse, Gumbel immigrated to Palestine, settled in Jerusalem and for a while worked at the silverware workshop of silversmith Emmy Roth, of the first silversmiths to make modern Judaica. After several months, he started teaching metal and Jewelry design at the New Bezalel and in 1942 opened his own workshop, in which he spent decades making Judaica, dinnerware and jewelry. In 1955, he retired from Bezalel, his colleague Ludwig Yehuda Wolpert following suit a year later; however, the visual language they had created and their unique style continued to influence the works of students for many more years.

Gumbel, like other Bezalel artists, adopted the use of Hebrew letters in Judaica in order to emphasize the Jewish and national nature of his work; however, unlike others, he perceived the verses and words he added to his works of art as a form of decoration rather than a meaningful, central part of the object.

Diameter: 42.5 cm. Good condition. Bends. Minor welding repairs. Slight corrosion. Stains.

Literature: Forging Ahead: Wolpert and Gumbel, Israeli Silversmiths for the Modern Age, by Sharon Weiser-Ferguson. Jerusalem: Israel Museum, 2012.

Opening price: \$7000

Estimate: \$8000-12,000

102c

103a

לרשות. מאז נטבעו מטבעות אלה בשינויים קטנים, תחילה ברחבי האימפריה הרומית הקדושה ולאחר מכן בארצות נוספות, בהן ארצות הברית, והם הפכו לפופולאריים בקרב היהודים והנוצרים כאחד. טובעי שקלי גרליץ לא ראו מימיהם שקל יהודי, ונאלצו להסתמך על העדויות המעטות והמשובשות שהופיעו בכתובים ועל דמיונם. כך, בעוד שמטבעות יהודיים עתיקים נושאים כתובות בכתב עברי קדום, על שקלי גרליץ מופיעות הכתובות "שקל ישראל" ו"ירושלים הקדושה" בכתב עברי מרובע, ואף ענף הירמון והגביע המופיעים עליהם רחוקים מרחק רב מן המציאות. אף שתחילה אכן הוצגו המטבעות כמזכרות, לא חלף זמן רב והם החלו להימכר כמטבעות עתיקים מתקופת המקדש. במרוצת השנים נעשו בהם שימושים שונים: הם שימשו כמטבעות-זיכרון וכקמיעות; בין יהודי אירופה היו שהשתמשו במטבעות כזכר למצוות מחצית השקל, או שהשתמשו בהם לשם צדקה או לקיום מצוות מתנות לאביונים בחג הפורים; היו גם שהשתמשו בהם בתור חמישה סלעים לפדיון הבן.

103b

103. אוסף גדול ומקיף של "שקלי גרליץ" - אירופה וארה"ב, המאה ה-17 עד המאה ה-20

120 שקלי גרליץ, אסימוני שקל גרליץ לשימוש הבונים החופשיים, ועוד - טיפוסים שונים, ובהם טיפוסים שאינם מופיעים בקטלוג "Shekel Medals and False Shekels" מאת ברוננו קיש (1943). גרמניה, אנגליה וארצות הברית, (המאה ה-17 עד המאה ה-20).

מטבעות "שקל גרליץ" הראשונים הונפקו במאה ה-15, בתקופה שבה ידעו מעטים בלבד כיצד נראו מטבעות יהודיים מתקופת המרד. המצאתם מיוחסת לגיאורג אמריך, ראש העיר גרליץ בפרוסיה, שביקר בארץ כצליין בשנת 1465, ובשובו לפרוסיה בנה בעירו העתק של קבר ישו. לצליינים העולים אל המבנה הוצעו למזכרת אסימונים שהוצגו תחילה כהעתק של שקל משלושים השקלים שקיבל יהודה איש קריות מהרומאים עבור הסגרת ישו

באוסף לפנינו טיפוסים רבים של שקלי גרליץ, מן המאות ה-17, ה-18 וה-19 (וייתכן שאף קודם לכן; בין המטבעות מצויה ווריאציה של "שקל מייזל", מטיפוסי "שקל גרליץ" שעל חלק מעותקיו מופיע התאריך 1584. המטבע המופיע באוסף זה אינו נושא תאריך). כמה מהם אינם מופיעים בקטלוג קיש (1941).

כמה משקלי הגרליץ מן המאה ה-19 יוצרו באנגליה ונושאים את שמות היצרנים. אחד מן המטבעות הללו נתון בקופסת הקרטון שבה נמכר בבית המסחר של A. Bühner בלונדון, ובתוכה מודבקת תווית המתארת את המטבע כהעתק של שקלי יהודה איש קריות.

כן כולל האוסף אסימונים לשימוש "הבונים החופשיים" שצידם האחד או שני צידיהם עשויים כשקל גרליץ. חלקם נוצרו בארה"ב; שני שקלי המרד הגדול מזויפים, כפי הנראה מן המאה ה-19; מדלית-רפרודוקציה של שקל גרליץ, מתוארכת 1999 (כפי הנראה הונפקה בידי מוזיאון בגרליץ); ועוד.

סה"כ 120 מטבעות. גודל ומצב משתנים.

לאוסף מצורפים: • הקטלוג "Shekel Medals and False Shekels", מאת ברוננו קיש, ניו יורק, 1941. תדפיס מתוך Historia Judaica כרך III מס. 2. • שני תחרטים שכותרתם "Monnoies des Juifs" המציגים (במידה משתנה של דיוק) מטבעות מתקופת המרד הגדול ומרד בר-כוכבא לצד שקלי גרליץ. [צפרת, המאה ה-18?]. • "Palaestina", תחרית המציג את מפת ארץ ישראל לצד שלושה טיפוסי מטבעות, בהם שקל גרליץ ומטבע "דוד המלך ובנו שלמה המלך" דמיוני. חתום "Gutwein", [גרמניה? המאה ה-18?].

ספרות:

1. Shekel Medals and False Shekels, מאת ברוננו קיש, ניו יורק, 1941. תדפיס מתוך Historia Judaica כרך III מס. 2.
2. הצד השלישי של המטבע, מאת יעקב משורר. הוצאת יד יצחק בן צבי, ירושלים, 2006.
3. מטבעות ארץ-ישראל, אוסף בנק ישראל, קטלוג, מאת אריה קינדלר. הוצאת "כתר", ירושלים, תשל"א.

פתיחה: \$10,000
הערכה: \$12,000-15,000

103c

103. Large Comprehensive Collection of "Görlitz Shekels" – Europe and the USA, 17th-20th Centuries

120 Görlitz Shekels, Masonic tokens and more – various types, including types not recorded in "Shekel Medals and False Shekels", by Bruno Kisch (1943). Germany, England and the USA, [17th century to 20th century]. The first "Görlitz Shekel" coins were struck in the 15th century, at a time when few knew what Jewish coins from the First Jewish–Roman War looked like. Their invention is

attributed to George Emmerich, mayor of Görlitz in Prussia, who visited Palestine as a pilgrim in 1465, and upon his return to Görlitz, built a replica of the Holy Sepulchre. The pilgrims who came to the site were offered souvenir tokens, first introduced as copies of one of the thirty pieces of silver given to Judas Iscariot by the Romans for betraying Jesus. Ever since, such coins were struck with small variations, at first throughout the Holy Roman Empire and later in other countries, including the USA, and were popular among Jews and Christians alike. Struck without seeing a genuine shekel, the Görlitz Shekels design relied on the few and faulty testimonies that appeared in books and on imagination. Thus, while ancient Jewish coins bear legends in Ancient Hebrew script (Paleo-Hebrew), the legends "Shekel Israel" and "Holy Jerusalem" appear on Görlitz Shekels in square Hebrew script; the pomegranate branch and the goblet, while taken from descriptions of genuine shekel coins, vary in design. Although at first the coins were introduced as souvenirs, it wasn't long before they started being sold as ancient coins from the Temple period.

Over the years, they were used for different purposes: they served as souvenirs and amulets; among the Jews of Europe, they were used as a remembrance of the half shekel collected in the time of the Temple or used for charity or for observing the Mitzvah of gifts to the poor on Purim; some used them as the five coins for Pidyon Haben (Redemption of the Son).

This collection contains many types of Görlitz Shekels, from the 17th, 18th and 19th centuries (possibly even earlier; one coin is a variation of the Meysel-Shekel, a type of Görlitz Shekel sometimes dated 1584. The coin in this collection does not bear a date). Some of them are not recorded in the Kisch catalog (1941).

Several 19th century Görlitz Shekels in this collection were made in England and are inscribed with manufacturers' names. One of these coins is in the original cardboard box in which it was sold at the store of A. Bühner in London, with a label describing the coin as a copy of the Shekels of Judas Iscariot.

The collection also contains Masonic tokens, one side or both sides of which are designed as Görlitz Shekels. Some made in the USA; two counterfeit First Jewish-Roman War Shekels, presumably 19th century; a reproduction-medal of the Görlitz Shekel, dated 1999 [presumably issued by a Museum in Görlitz]; and more.

A total of 120 coins. Size and condition vary.

Literature:

1. Shekel Medals and False Shekels, by Bruno Kisch, New York, 1941. A printout from Historia Judaica, vol. III, no. 2.
2. The Third Side of the Coin (Hebrew), by Ya'akov Meshorer. Jerusalem: Yad Yitzchak ben Zvi, 2006.
3. The Coins of Palestine (Hebrew), Bank of Israel Collection, Catalog, by Aryeh Kindler. Jerusalem: Keter, 1971.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$12,000-15,000

103d

103e

104

104. אוסף תעודות ומכתבים הנושאים חתימות של מלכים וקיסרים - אירופה, המאה ה-16 עד המאה ה-20

היהודי של פראג. • מכתב משנת 1753 בחתימתה של מריה תרזה (1717-1780) - הארכידוכסית האוסטרית ומלכת בוהמיה, שתחת ידה נאלצו יהודי בוהמיה לשלם מס דרקוני שרושש את קהילתם, סבלו מפרעות בהשתתפות חיילי הממלכה וגורשו מהערים פראג ובודפשט בעיצומו של החורף. • מכתב ארוך (12 עמ') בחתימת פרידריך השני ("פרידריך הגדול", 1712-1786), מגדולי מלכי פרוסיה, שהיה עוין במיוחד כלפי היהודים, הטיל עליהם עשרות גזרות ובשנת 1752 אף קבע כי הם "הכת המסוכנת ביותר בשטחי הממלכה". • מספר מסמכים בחתימת וילהלם השני (1859-1941), קיסר גרמניה האחרון. נרשם בדברי ימי הציונות בזכות פגישתו עם בנימין זאב הרצל ותמיכתו בתוכנית ליישוב ארץ ישראל בידי היהודים. • ועוד.

המכתבים והתעודות שלפנינו נאספו מתוך עניין בקשר שבין היהדות למלכי אומות העולם. הם מוצמדים ללוחות נייר עבים ומסודרים בשני אלבומים. חלק מהלוחות חתוכים באופן המאפשר לראות את התעודות משני הצדדים, ולמרביתם מודבקות פתקאות עם שמו של השליט החתום, תאריכי חייו ותוכן המסמך (גזירים מתוך קטלוגים של בתי מכירות פומביות, רובם בגרמנית). על כריכת אחד האלבומים נוספה הכותרת "אוסף אוטוגרפים [...] של 'מלכים' במשך הדורות", ותחתיה מועתקים ארבעה ציטוטים מהמקורות היהודיים העוסקים ביחסה של היהדות למלכים.

גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב-בינוני. מצורף: מכתב בחתימת אן דה מונמורנסי (1493-1567), מפקד צבא ומדינאי צרפתי.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$12,000-15,000

עשרים ותשעה מכתבים ותעודות הנושאים את חתימות-ידם של מלכים וקיסרים באירופה: גרמניה, צרפת, ספרד, שוודיה, וממלכות נוספות. אמצע המאה ה-16 עד אמצע המאה ה-20. גרמנית וצרפתית.

אוסף של עשרים ותשעה מכתבים ותעודות, רובם כתובים בכתב-יד על גבי נייר או קלף, הנושאים את חתימות-ידם של מלכי וקיסרי אירופה בעת החדשה. על גבי רבים מהם מופיע חותם הממלכה (בשעווה, בדיו או בהטבעה על גבי הנייר), ומקצתם כתובים על גבי ניירות רשמיים. שניים מהמכתבים כתובים במכונת כתיבה.

באוסף חתימות של כמה מגדולי השליטים באירופה, לצד חתימות נדירות של מלכים ששלטו נמשך זמן קצר, או מלכים שארצותיהם אינן קיימות עוד. ביניהם: • מכתב משנת 1575 בחתימתו של אנרי השלישי (1551-1589), מלך צרפת האחרון לשושלת ולואה. • מכתב משנת 1578 בחתימתו של פליפה השני (1527-1598) - מלך ספרד, פורטוגל, נאפולי, סיציליה ואנגליה, ומגדולי השליטים בתקופתו. • מכתב משנת 1830 בחתימת קרל הארבעה עשר (1763-1844), מלך שוודיה. • מסמך משנת 1878 בחתימת פרידריך השלישי (1831-1888), קיסר גרמניה (ששלטו נמשך 99 יום בלבד). • תעודה בחתימתו של ז'אן דאלברה (1469-1516), מלך נווארה (חלק ארץ המחולק כיום בין צרפת וספרד). • ועוד.

חלק מהתעודות שבאוסף חתומות בידי מלכים וקיסרים שתקופת שלטונם הטביעה חותם עמוק על תולדות היהודים בארצם. בין תעודות אלה: • מכתב בחתימת מקסימיליאן השני (1527-1576), קיסר האימפריה הרומית הקדושה. מקסימיליאן השני נחשב לאוהד היהודים, ובתקופת שלטונו בוטלו צווי הגירוש שהטילו קודמיו והושבו זכויות היתר שנשללו מיהודי בוהמיה. בשנת 1571, במחווה נדירה במיוחד עבור שליט אירופי, ערך מצעד מלכותי בגטו

104. Collection of Documents and Letters Signed by Kings and Emperors – Europe, 16th-20th Centuries

Twenty-nine letters and documents bearing the handwritten signatures of European kings and emperors: Germany, France, Spain, Sweden, and other kingdoms. Mid-16th century to mid-20th century. German and French.

A collection of twenty-nine letters and documents, most of them handwritten on paper or parchment, bearing the handwritten signatures of European kings and emperors. Appearing on many of them is the seal of the kingdom (some are wax seals and some are inked or embossed seals); a few are written on official stationery. Two of the letters are typewritten.

The collection contains signatures of several of the greatest European rulers, alongside rare signatures of kings whose rule lasted only a brief time, or kings whose countries do not exist anymore. Among them: • a letter from 1575 signed by Henri III (1551-1589), the last king of the Valois dynasty of France. • A letter from 1578 signed by Felipe II (1527-1598) – King of Spain, Portugal, Napoli, Sicily and England, of the greatest rulers of his era. • A letter from 1830 signed by Karl XIV (1763-1844), King of Sweden. • A document from 1878 signed by Frederick III (1831-1888), the German Emperor (whose rule lasted only 99 days). • A document signed by Jean d'Albret, King of Navarre (a region now divided between France and Spain). • And more.

Some of the documents in the collection are signed by kings and emperors whose rule left a deep impression on the history of the Jews of their country. Including: • A letter signed by Holy Roman Emperor Maximilian II. Maximilian II was considered a supporter of the Jews and during his rule, deportation orders issued by his predecessors were cancelled and the privileges denied to the Jews of Bohemia were regranted to them. In 1571,

in an especially rare gesture by a European ruler, he held a parade in the Jewish ghetto of Prague. • A letter from 1753 signed by Maria Theresa (1717-1780) – the Archduchess of Austria and Queen of Bohemia, under whose rule the Jews were forced to pay draconian taxes, suffered pogroms and were expelled from Prague and Budapest. • A long letter (12 pages) signed by Frederick II (Frederick the Great, 1712-1786), one of the greatest Kings of Prussia, who was especially hostile to the Jews, issued dozens of decrees against them and in 1752 even stated that they are "the most dangerous of all sects". • Several documents signed by Wilhelm II, the last German Emperor. He is noted in the history of Zionism due to his meeting with Theodor Herzl and his support of the plan to settle Jews in Palestine. • And more.

These letters and documents were collected out of interest in the relationship between Jews and kings. They are mounted on thick paper plates and are organized in two albums. Some of the plates are cut to render both sides of the documents visible and to most of them are attached notes with the name of the signed ruler, the years of his life and the content of the document (clippings from auction catalogues, mostly in German). One of the albums is titled "Collection of authentic autographs of 'kings' throughout the ages" (Hebrew. On a label pasted to the album's cover). Under the title are four references to Jewish sources dealing with the attitude of Judaism to monarchs.

Size and condition vary. Good-fair overall condition.

Enclosed: a letter signed by Anne de Montmorency (1493-1567), a French military commander and statesman.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$12,000-15,000

על יחס היהודים למלכי אומות העולם

בכל הדורות ובכל מקומות מושבותיהם התייחסו היהודים למלכים המקומיים ביחס של כבוד ונאמנות. בכך צעדו בעקבות מאמרים רבים בחז"ל המורים להתפלל בשלום המלכות ולהיות נאמנים לה: "רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות... (אבות ג, ב). חכמים חייבו את הציות למלך באמרם: "דינא דמלכותא דינא", ואמרו שהקב"ה השביע את ישראל לבל ימרדו במלכות (כתובות קיא). גם ברכה מיוחדת תקנו לאדם שרואה את פני המלך: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁנַתְּנוּ מִקְּבוּדוֹ לְבֶשֶׁר וְנָדָם", ובשולחן ערוך פסק: "מצוה להשתדל לראות מלכים, אפילו מלכי אומות העולם" (אורח חיים, סימן רכד, ט). בכל הקהילות נאמרה תפילה מיוחדת "הנותן תשועה למלכים" וחוברו תפילות מיוחדות לשלום, להצלחתם ובריאותם של המלכים ובני משפחותיהם.

Regarding the Attitude of the Jews towards the Monarchs of the Nations

Throughout history, wherever they lived, the Jewish people treated the local monarchs with respect and loyalty. Thus they followed in the footsteps of the Talmudic Sages who ruled one should pray for the wellbeing of the monarch and be loyal to him: "Rabbi Chanina, the deputy High Priest, says: Pray for the welfare of the government..." (Pirkei Avot 3:2). The sages also ruled one should be obedient to the king, saying: "The law of the land is the law" (Dina d'malkhuta dina) and stating that G-d had made the People of Israel swear they will not rebel against the nations of the world (Ketubot 111). They also formulated a special blessing for one who sees a king: "Blessed are You, Hashem, our G-d, King of the universe, Who has given of His glory to human beings", and in the Shulchan Aruch it is ruled: "One should strive to see kings, even those of the nations of the world" (Orach Chaim 224:9). In all Jewish communities, a special prayer, "He who gives salvation to kings", was said, and special prayers were formulated for the health and success of kings and their families.

105a

105. תפילות להחלמת הקיסרית מריה תרזה ממחלת האבעבועות - חוברת מודפסת מטעם קהילת מנטובה, עם תחרוטים מפוארים - ונציה, 1767

Nell' Occasione di essere stata attaccata dal vajuolo e per Divina Grazia restituita in salute Sua Maesta Imperiale Reale Apostolica l'Augustissima Maria Teresa, חוברת מפוארת, מעוטרת בתחרוטים נאים, שנדפסה על ידי קהילת מנטובה, לכבודה של הקיסרית מריה תרזה - לרגל החלמתה ממחלת האבעבועות. ונציה, [תקכ"ז] 1767.

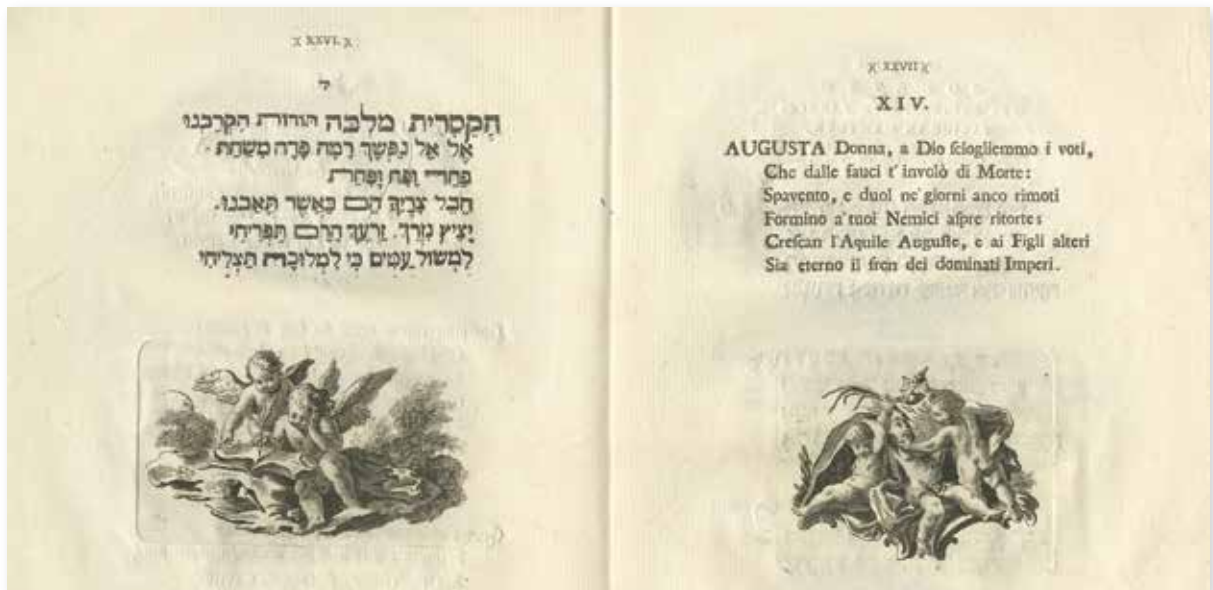
בשנת 1767 חלתה מריה תרזה, קיסרית "האימפריה הרומית הקדושה" ומלכת איטליה, במחלת אבעבועות. בקהילת מנטובה הוחלט אז על תפילות מיוחדות לרפואת המלכה (ראה: סימונסון, תולדות היהודים בדוכסות מנטובה, חלק א, עמ' 131). בהמשך, לאחר שהחלימה המלכה, החליטה הקהילה להדפיס בוונציה את התפילות שנערכו לרגל המחלה בתוספת נוסח הודיה על החלמתה. לפי סימונסון (שם), נדפסו כ-300 טפסים, מהם 100 על נייר משובח. לפנינו אחד מן הטפסים האלה (לא התברר לנו האם הוא מן הטפסים שנדפסו על "נייר משובח" או מן הטפסים האחרים). החוברת שלפנינו כוללת: תפילה לרפואת מריה תרזה, נוסח הודיה על החלמתה ("הלל והודאות לאל נורא עלילות על הקסרית מלכת חסד יר"ה בחלותה ותחי מחוליה אשר שרו היהודים היושבים בעיר מאנטובה..."), שני שירים מאת רבי יעקב סרוואל, שני שירים של רבי ישראל גדליה קזיס, ותפילת "הנותן תשועה למלכים". כל הקטעים בעברית מופיעים גם בתרגומם לאיטלקית, עמוד מול עמוד. לאורך העמודים תחרוטים, עיטורים וקישוטי דפוס נאים ומרשימים, ברמת דפוס גבוהה.

39 עמ'. 31 ס"מ. שוליים רחבים. מצב טוב. כתמים. כריכת קרטון, פגומה.

ידוע לנו על עותק מקביל של חוברת זו, שנדפס בקדר שונה ועם עיטורים שונים, הנמצא בספרייה הלאומית האוסטרית בווינה. מעזבון פרופ' שלמה סימונסון.

מתיחה: \$1000

הערכה: \$5000-10,000

105b

105c

105. Prayers for the Recovery of Empress Maria Theresa from Smallpox – Printed Booklet Issued by the Mantua Community, with Fine Engravings – Venice, 1767

Nell' Occasione di essere stata attaccata dal vajuolo e per Divina Grazia restituita in salute Sua Maesta' Imperiale Reale Appostolica l'augustissima Maria Teresa – elegant booklet illustrated with fine engravings, published by the Mantua Jewish community in honor of the recovery of Empress Maria Theresa from smallpox. Venice, 1767.

In 1767, Maria Theresa, empress of the Holy Roman Empire and queen of Italy, contracted smallpox. The Mantua community instituted special prayers for the queen's recovery (see: Simonsohn, Toldot HaYehudim BeDukasut Mantova, I, p. 131). Following the queen's recuperation, the community decided to have printed in Venice the texts of the prayers recited during her illness, with the addition of a special prayer of thanksgiving for her renewed good health. According to Simonsohn (ibid), some 300 copies were printed, including 100 on high-quality paper. This is one of those copies (though it is unclear whether it is a "high-quality" or regular copy).

This booklet includes: Prayers for Maria Theresa's recovery, prayer of thanksgiving for her recovery, two poems by R. Yaakov Saraval, two poems by R. Yisrael Gedalia Cases, and the prayer for the monarch. All the Hebrew texts are accompanied by their Italian translation, on facing pages.

The booklet is decorated throughout with well-executed engravings and ornamented initials.

39 pages. 31 cm. Wide margins. Good condition. Stains. Cardboard cover, damaged.

A corresponding copy of this booklet, in a different layout and with different engravings, is located in the Austrian National Library, Vienna.

From the estate of Prof. Shlomo Simonsohn.

Opening price: \$1000

Estimate: \$5000-10,000

106

106. לקט חוברות וכרוזים מודפסים - קהילת יהודי רומא - סוף המאה ה-16 עד תחילת המאה ה-19

חמישה עשר חוברות וכרוזים רשמיים הנוגעים לקהילת יהודי רומא. רומא, סוף המאה ה-16 עד תחילת המאה ה-19. איטלקית ומעט לטינית. מילים בודדות בעברית.

קהילת יהודי רומא, המתקיימת ברציפות מהמאה הראשונה לפני הספירה ועד ימינו, נחשבת לקהילה היהודית העתיקה ביותר באירופה. בשנת 1555, לאחר מאות שנים שבהן נהנתה הקהילה מיחס סובלני מצד הרשויות, פרסם האפיפיור פאולוס הרביעי את הבזל *absurdum* (לטינית: כיוון שזהו אבסורד), שהטילה שורה של גזירות קשות על היהודים: איסור להחזיק בנכסי נדל", איסור לקיים קשרים חברתיים עם נוצרים, חובה להאזין לדרשות נוצריות בשבת, חובה לחבוש מצנפות ומטפחות בצבע צהוב והגזרה החשובה שבהן - איסור להתגורר בסמוך לנוצרים (שבעקבותיה הוקם גטו רומא). הגזירות פתחו את אחת מתקופות השפל החמורות בתולדות הקהילה, שנעשתה לקהילה הענייה והנחשלת ביותר במערב אירופה. במשך מאתיים וחמישים השנים הבאות, חיו יהודי רומא בדלות מחפירה בגבולות הגטו בלבד, והיו חשופים לניסיונות המרה מצד הרשויות (במקרים אחדים אף התבצעו חטיפות והטבלות כפויות), עד להקמת הרפובליקה האיטלקית והשבת זכויותיהם של היהודים. לפנינו לקט כרוזים וחוברות רשמיים שנדפסו במהלך תקופה קשה זו (חמישה מהם מסוף המאה ה-16), המתעדים את חיי הקהילה והגזרות שהושטו עליה. בהם:

- צו משנת 1592, המטיל איסורים שונים על היהודים: העסקת נשים נוצריות, אכילה בחברת נוצרים, מתן שיעורי שירה, ריקוד או לשון עברית לנוצרים, מכירת תרופות או מתן טיפול רפואי לנוצרים, איסור לשחק עם נוצרים בכל משחק שהוא ואיסורים נוספים (לצד חלקם מצוין גובה הקנס שיושת במקרה של עבירה).
- צו משנת 1599, האוסר על גביעה או הפעלת כוח על היהודים.
- כרוז שנדפס מטעם המסדר הפרנציסקני בשנת 1731, המודיע שהיהודים מוסיפים להחזיק בספרי תלמוד ובספרים נוספים המנוגדים לדת הנוצרית.
- חוברת תקנות שנדפסה בשנת 1752, כפי הנראה מטעם הקהילה. בדף השער נכתב באותיות עבריות: "בה עמי עשו" (בשם ה', עזרי מעם ה', עושה שמים וארץ).
- חוברת משנת 1810, המתעדת את התקופה הקצרה שבה הושבו ליהודים זכויותיהם כאשר עברה העיר לשליטת הצרפתים במלחמות הנפוליאוניות.

• ועוד. גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב-בינוני. כתמים, קמטים וקרעים בשוליים. סימני קיפול, רישומים וקרעים חסרים בחלקם (ברובם קטנים). שתיים מהחוברות עם נקבי תילוע וכרוז אחד עם קרעים ארוכים. מעזבון פרופ' שלמה סימונוסון.

פתיחה: \$2500
הערכה: \$4000-6000

106. Collection of Printed Booklets and Broadsides – The Jewish Community of Rome – Late 16th Century to Early 19th Century

Fifteen booklets and official broadsides concerning the Jewish community of Rome. Rome, late 16th century to early 19th century. Italian and some Latin. A few Hebrew words.

The Jewish community of Rome, which exists since the first century B.C. to the current day, is considered the most ancient Jewish community in Europe. In 1555, after hundreds of years of tolerance by the authorities, Pope Paul IV issued the Cum Nimis Absurdum (Latin: Since it is absurd), a bull placing religious and economic restrictions on the Jews, prohibiting them from owning real estate and fraternizing with Christians, requiring them to attend Christian sermons on Sabbath and wear yellow hats and kerchiefs and, most importantly, prohibiting them from living near Christians (leading to the establishment of the Rome ghetto). The bull started one of the worst periods in the history of the community, which became the poorest and most wretched community in Western Europe. For the next two hundred and fifty years, the Jews of Rome lived in disgraceful poverty, within the ghetto only, and were exposed to conversion attempts by the authorities (there were even cases of kidnappings and coerced baptizing), until the establishment of the Kingdom of Italy and the return of the Jews' rights. Offered here is a collection of official broadsides and booklets printed during this difficult time (five of them from the late 16th century), documenting the life of the community and the restrictions imposed on it. Including:

- A decree from 1592, imposing various prohibitions on the Jews: prohibitions on employing Christian women, eating with Christians, giving singing, dancing or Hebrew lessons to Christians, selling medicine or giving medical treatment to Christians, a prohibition on playing games with Christians and other prohibitions (some mentioning the fine imposed in case of violation).
- A decree from 1599, prohibiting the harming of Jews.
- A printed broadside issued by the Franciscan Order in 1731, announcing that the Jews continue to be in possession of Talmud books and other books opposed to Christianity.
- Booklet of regulations that was printed in 1752, presumably by the community. The Hebrew acronym "Bah Ami Asu" [the initial letters of the following Hebrew verses: In the name of the Lord, My help comes from G-d, who made heaven and earth] is printed on the title page.
- A booklet from 1810, documenting the short time when the Jews were granted back their rights when the city was occupied by the French during the wars of Napoleon.
- And more.

Size and condition vary. Good-fair overall condition. Stains, creases and tears to margins. Fold lines, inscriptions and partially open tears (mostly small). Worming in two booklets. Long tears to one broadside.

From the estate of Prof. Shlomo Simonsohn.

Opening price: \$2500

Estimate: \$4000-6000

107. אוסף חוברות וכרוזים מודפסים – קהילת יהודי מנטובה – המאה ה-16 עד המאה ה-18

כארבעים חוברות, מסמכים וכרוזים רשמיים המתעדים את מעמדם וזכויותיהם של יהודי מנטובה. מנטובה, אמצע המאה ה-16 עד סוף המאה ה-18. איטלקית ומעט לטינית.

קהילת יהודי מנטובה, המתקיימת ברציפות מאז סוף ימי הביניים (ולפי חלק מההשערות, אך מתקופה מוקדמת יותר) נחשבת לאחת הקהילות היהודיות החשובות בתולדות איטליה. בין היתר, נודעה הקהילה בזכות תעשיית הדפוס הענפה שהתפתחה בה ובזכות תרומתה החשובה לכלכלה ולבנקאות. לפנינו אוסף מגוון וחשוב של תעודות - כרוזים וחוברות שנדפסו מטעם הרשויות בנוגע ליהודים, המשתרעים על פני למעלה ממאה וחמישים שנים ומתעדים את חייהם של היהודים בתחילת העת החדשה. תעודות אלו היו שייכות לפרופ' שלמה סימונסון, ושימשו לכתובת חיבורו המקיף "תולדות היהודים בדוכסות מנטובה", (ירושלים, תשכ"ג-תשכ"ה).

בין היתר, מופיעים באוסף כרוזים המפרסמים תקנות להגנת היהודים (בחלקן מפורטים האיטורים לפגיעה ביהודים שהוטלו על האוכלוסייה הנוצרית); חוברת העוסקת בזכויות הקהילה היהודית; כרוז משנת 1612 העוסק במגבלות המוטלות על בנקאים יהודים וכרוזים נוספים העוסקים בענייני בנקאות וכספים; שלושה כרוזים מהשנים 1709-1727 הנוגעים לסוחר היהודי אברהם ויטה פאנו (Abram Vita Fano); כרוז העוסק בזכויותיהם של יהודים שהתנצרו; ועוד. שבעה מהכרוזים הם מהמאה ה-16.

גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב-בינוני. כתמים, קמטים ופגמים. קרעים וקרעים חסרים בחלקם (ברובם קלים, בשוליים). מעזבון פרופ' שלמה סימונסון.

פתיחה: \$4000

הערכה: \$8000-12,000

107. Collection of Printed Booklets and Broad­sides – The Jewish Community of Mantua – The 16th Century to the 18th Century

Approx. forty official booklets, documents and broadsides documenting the status and rights of the Jews of Mantua. Mantua, mid-16th century to late 18th century. Italian and some Latin.

The Jewish community of Mantua, existing since the late Middle Ages (and according to some assumptions, even earlier), is considered one of the most important Jewish communities in the history of Italy. The community was known for its thriving printing industry and its important contribution to the economy and banking. Offered here is a varied and important collection of documents – printed broadsides and booklets issued by the authorities concerning the Jews, spanning more than one hundred and fifty years and documenting the lives of the Jews during early Modern History. The documents had belonged to Prof. Shlomo Simonsohn and were used by him to write his comprehensive book *Toldot HaYehudim BeDukasut Mantova* (Jerusalem, 1963-1965).

The collection contains broadsides publishing regulations for the protection of Jews (some of them detailing the prohibitions on harming Jews imposed on the Christian population); a booklet dealing with rights of the Jewish community; a 1612 broadside dealing with the restrictions imposed on Jewish bankers and additional broadsides dealing with monetary and banking issues; three broadsides, printed between 1709 and 1727, referring to the Jewish merchant Abram Vita Fano; a broadside dealing with the rights of Jews who converted to Christianity; and more. Seven broadsides from the 16th century.

Size and condition vary. Good-fair overall condition. Stains, creases and blemishes. Tears and partially open tears (mostly small, to margins).

From the estate of Prof. Shlomo Simonsohn.

Opening price: \$4000

Estimate: \$8000-12,000

107

108a

108. אוסף חשוב של קונטרסי "סדר ההערכה" ודפי ה"פרגמטיקה" של הקהילה היהודית במנטובה - תקנות המסים וההתנהגות - ת"י-תקנ"ג

בתכשיטים ובאבני חן; צניעות בגדי הנשים ודרך התנהגותן במרחב הציבורי בקהילה; גודל הסעודות בשמחות שונות וההשקעה הכספית המקסימלית בשמחות נישואין; איסור ה"צחוק" - השתתפות במשחקי הימורים בקלפים, בקוביות וכדומה; ותקנות רבות נוספות. (על תולדות ה"פרגמטיקה", ראה: סימונסון, תולדות היהודים בדוכסות מנטובה, כרך שני, עמ' 386-395).

באוסף שלפנינו מופיעים קונטרסי "סדר ההערכה" שנדפסו בשנים: תנ"ה, תס"א, תפ"ו, תצ"ב, תק"ד, תק"י, תקי"ט (שני עותקים, אחד מהם חסר 4 דף), תקל"ד, תקל"ז (שני קונטרסים שונים, האחד תחת השם "אלה הדברים"), תקמ"ו, תקנ"ג. במספר קונטרסים מופיעים תקינים בכתב-יד.

מלבד הקונטרסים מופיעים באוסף שלפנינו: דף של "סדר ההסכמה... על עסקי מלבושי ותכשיטי אנשים והנשים ועל עסקי המשתאות ודרונות..." שנדפס בשנת ת"י (1640), ושני דפים גדולים של "סדר הפרגמטיקה", שנדפסו בשנים תקי"ט ותקכ"ה. בגודל 15 פריטי נייר. 13 קונטרסים (אחד מהם חסר 4 דפים), בגודל משתנה; דף בודד, 41.5x31 ס"מ; שני דפים בודדים, בפורמט גדול במיוחד, 56.5x40 ס"מ. מצב טוב. נייר בהיר ואיכותי. כתמים. כתמי רטיבות. עקבות רטיבות עם סימני פטריה באחד מן הקונטרסים. ברבים מהקונטרסים - הגליונות לא חתוכים. סימני קיפול בדפים הבוודים.

מעזבון פרופ' שלמה סימונסון.

פתיחה: \$2500

הערכה: \$4000-5000

אוסף חשוב של קונטרסי "סדר ההערכה" ודפי "פרגמטיקה" - תקנות המסים וההתנהגות של הקהילה היהודית במנטובה, שנדפסו בין השנים ת"י-תקנ"ג (1649-1793).

"סדר ההערכה וההנהגה" הוא שם של תקנוני המס שנדפסו מעת לעת, החל מסופה של המאה ה-16 ועד לסופה של המאה ה-18 בקהילת מנטובה. עורכי התקנונים, שנקראו "מסדרי ההערכה" נבחרו על ידי מוסדות הקהילה, וקבעו כללים שונים לעריכת שומת הנכסים וחוקת הקהילה. התקנות נקבעו בדרך כלל לשלוש שנים, ובכל סיום תקופה נדפסה חוברת חדשה ובה הופיעו התקנות שנקבעו לתקופה שבאה אחריה.

האוסף שלפנינו היה שייך לפרופ' שלמה סימונסון, וחלק מהחומר ההיסטורי שבו שוקע בספרו היסודי 'תולדות היהודים בדוכסות מנטובה', ירושלים תשכ"ג-תשכ"ה.

עיון בתקנות אלה שופך אור על השינויים במצבם הכלכלי של יהודי מנטובה לאורך השנים. החוברות שלפנינו מהוות מקור היסטורי רב ערך לחיי הקהילה במהלך המאה ה-17 וה-18, ובאים בהן פרטים רבים על העיסוקים השונים של בני הקהילה, על סחורות וסוגי רכוש, ועוד (על תקנות המס ו"סדרי ההערכה", ראה: סימונסון, תולדות היהודים בדוכסות מנטובה, כרך ראשון, עמ' 274-284).

החל מתחילת המאה השמונה עשרה נוסף בסוף התקנות "נוסח החרם", המוטל על מי מבני הקהילה שלא יציית לתקנות. "סדר הפרגמטיקה" או "סדר ההסכמה" היו תקנון התנהגות לבני הקהילה, שנקבע לתקופה בת שש שנים. תקנון זה הכיל סעיפים שונים שעסקו בפורטרוט בדרך ההתנהגות הנאותה בתחומים שונים: אופן השימוש המותר בבגדים ואריגים יקרים, בפאות,

108. Important Collection of Seder HaHaaracha Booklets and Pragmatika Broad­sides from the Jewish Community of Mantua – Tax and Communal Regulations – 1649-1793

Important collection of Seder HaHaaracha booklets and Pragmatika broadsides – tax and communal regulations of the Jewish community of Mantua, printed between 1649 and 1793.

"Seder HaHaaracha VehaHanhaga" is the name of tax regulations which were printed from time to time, from the late 16th century until the late 18th century in the Mantua community. The authors of the regulations – "Mesadrei HaHaaracha", who were appointed by the community institutions, established the various criteria for tax assessment and for the community constitution. The regulations were generally instituted for the coming three years, and at the end of this period, a new booklet was published, with the regulations to be applied in the next three-year period.

This collection belonged to Prof. Shlomo Simonsohn, and some of its historic contents was integrated into his fundamental book *Toldot HaYehudim BeDukasut Mantova*, Jerusalem 1963-1965.

Study of these regulations sheds light on the change in the economic situation of the Jews of Mantua over the years. These booklets serve as a valuable, historical source on Jewish community life in the 17th and 18th centuries, and offer many details on the various occupations of the members of the community, the merchandise and types of property, and more (see Simonsohn, *Toldot HaYehudim BeDukasut Mantova*, I, pp. 274-284 regarding the tax regulations and *Sidrei HaHaaracha*).

Starting from the beginning of the 18th century, an announcement of excommunication was added at the end of the regulations, which applied to any member of the community who did not conform with the regulations.

Seder HaPragmatika or *Seder HaHaskama* was the set of standards regulating the conduct of the community members, instituted for a period of six years. These regulations contained various clauses which determined, in great detail, the standards of acceptable conduct in various areas: the use of luxurious clothes and fabric, wigs, jewelry and jewels; modesty in women's clothing and their conduct in public places; the scope of various celebrations and the maximum amount of money to be spent on weddings; the prohibition of gambling with cards, dices and the like; and many other regulations. (For more information on the history of Pragmatika, see: Simonsohn, *Toldot HaYehudim BeDukasut Mantova*, II, pp. 386-395).

This collection comprises the Seder HaHaaracha booklets printed in the years: 1695, 1701, 1726, 1732, 1744, 1750, 1759 (two copies, one is lacking 4 leaves), 1774, 1777 (two different booklets, one entitled *Eleh HaDevarim*), 1786, 1793. Several booklets contain handwritten emendations.

The collection also includes: A broadside – "Seder HaHaskama... Regarding the Clothing and Jewelry of Men and Women, and Regarding Banquets and Gifts..." printed in 1650, and two large Seder HaPragmatika broadsides, printed in 1759 and 1765.

15 paper items. 13 booklets (one lacking 4 leaves), in varying sizes; one broadside, 41.5x31 cm; two particularly large broadsides, 56.5x40 cm. Good condition. Light-colored, high-quality paper. Stains. Dampstains. Traces of past dampness to one booklet, with mold. Unopened pages in many booklets. Fold lines to broadsides.

From the estate of Prof. Shlomo Simonsohn.

Opening price: \$2500

Estimate: \$4000-5000

108b

109

109. מכתב מקונסטנטינופול לרומא, המודיע על דבר התאסלמותו של שבתי צבי - קונטרס מודפס שהופץ בקהילות היהודיות באיטליה - ונציה ופרמה, המאה ה-18

Relazione curiosissima, ed insieme verissima del strano successo del preteso Messia degli Ebrei, il quale cagionò tanta commozione in quella Nazione, e terminò poi farsi turco [דו"ח] quella Nazione, e terminò poi farsi turco מפליא ובו בזמן אמיתי לגמרי, על עלייתו המפתיעה לגדולה של משיח השקר היהודי שחולל מהומה גדולה בארץ ולבסוף הפך לטורקי, מאת "Padre Beccaranda". דפוס Gozzi, ונציה ופרמה, [כנראה 1741 או 1742]. איטלקית.

קונטרס בן ארבעה עמודים, ובו מכתב שנשלח מקונסטנטינופול לרומא כדי לבשר על התאסלמותו של שבתי צבי.

מכתב זה, הנחשב לאחת העדויות החשובות והמוקדמות להמרת דתו של שבתי צבי, חובר כנראה עוד בשנת 1666 - שבועות ספורים לאחר שנכלא שבתי צבי בידי השלטונות העות'מאנים והמיר את דתו. כפי הנראה, הופץ המכתב בקרב הקהילות היהודיות בניסיון למגר את האמונה השבתאית, ולאורך המאות ה-17 וה-18 נדפס במספר מהדורות (ידועות לא פחות מחמש מהדורות שנדפסו כבר בשנת 1667).

בפתח המכתב מציג המחבר בקצרה את קורות חייו של שבתי צבי, ואחר כך מפרט באריכות את התמורות והמאורעות שהביאו להתאסלמותו. על פי עדותו, ראה המחבר את האירועים במו עיניו (לאורך המכתב משובצים רמזים שונים לנוכחותו במקום), ועל האירועים הקודמים שמע מפיו עדים מהימנים. משורות הפתיחה ניתן ללמוד כי המכתב חובר בתשובה לשאלה של אדם אחר, ששמו לא נזכר ("הגני משיב לשאלתו של אדוני על אשר אירע לאותו יהודי, שהעמיד פנים שהנו המשיח").

לפינוי מהדורה שראתה אור ללא ציון תאריך ההדפסה, אך ככל הנראה מדובר במהדורה שנדפסה רק בשנת 1741 - כ-75 שנים (!) לאחר שהמיר שבתי צבי את דתו (ואפשר שהיא מלמדת על המשך המאבק בתנועה השבתאית גם בתקופה מאוחרת זו). אך ששמו המלא של המחבר אינו נזכר באף אחת מהמהדורות, במהדורה שלפינוי ובמהדורות נוספות צוין הכינוי Padre Beccaranda, וככל הנראה מדובר בכומר הישועי Jacques Becherand ששהה בקונסטנטינופול בין השנים 1660-1667.

[1] דף, מקובל לשניים (ארבעה עמודים מודפסים), 24.5 ס"מ בקירוב (רוחב השוליים אינו אחיד). כתמים, סימני קיפול וקרעים קלים. קרעים חסרים בשוליים ולאורך סימני הקיפול (קטנים, עם פגיעה קלה בטקסט). קילופים בנייר, עם פגיעות קלות בטקסט. רישום בכתב-יד בשוליים העליונים של עמוד השער.

למידע נוסף על מכתב זה והמהדורות השונות שבהן נדפס: Between Information and Proselytism: Seventeenth-century Italian Texts on Sabbatai Zevi מאת Stefano Villani (בתוך: Daat: A Journal of Jewish Philosophy & Kabbalah, גיליון 82, הוצאת אוניברסיטת בר אילן, רמת גן, 2016).

מעוזבון פרופ' שלמה סימונסון.
פתיחה: \$2000
הערכה: \$4000-6000

110. נפוליאון והיהודים - פריטי דפוס שונים - תפילות ושירים לכבוד נפוליאון ופרסומים רשמיים של "הסנהדרין" שהקים נפוליאון

אוסף חוברות, דפים ועלונים, שנדפסו בפרז - תפילות ושירים לכבוד הקיסר נפוליאון בונפרטה, ביניהם פרסומים רשמיים של אסיפת נכבדי היהודים וה"סנהדרין" היהודית שהקים נפוליאון בפרז.

• עלון מודפס, קריאה מ"אסיפת פקידי בני ישראל יושבי צרפת ואיטליאה הנקהלת פה פאריס לבני אמונתם ולשומרי תורתם". פריז, תשרי תקס"ז, אוקטובר 1806. עברית ואיטלקית (עמודה מול עמודה).

• עלון מודפס, קריאה מטעם ה"סנהדרין של נפוליאון", להתפלל להצלחתו של נפוליאון. פריז, [תקס"ז 1806] חתומים (בדפוס): רבי יוסף דוד זינצהיים, רבי נפתלי הירש לקא"ב, רבי יהושע בן ציון סגרי, רבי מזל טוב מודינא, רבי אברהם חי קולוניא, ועוד. עברית בלבד.

• חוברת מודפסת לכבוד יום הולדתו של נפוליאון - "ביום התקדש חג הולדת האדיר נפוליאוני קיסר הצרפתים ומלך איטליא" Ode Pour Le Jour De La Naissance De Napoléon Le - Grand, מאת רבי אברהם חי קולוניא ממנוטובה. פריז, תקס"ו 1806. עברית וצרפתית.

• חוברת מודפסת לכבוד יום הולדתו של נפוליאון - "למנצח שיר מזמור ביום הולדתו (!) הקיסר ומלך נפוליאון ראשון...". L'augusto - Anniversario della Nascita di s. m. Napoleone il Grande, מאת רבי מזל טוב מודינא, "לכבוד ראש האסיפה כמה"ר אברהם פורטאדו". פריז, תקס"ז 1806. עברית ואיטלקית.

• עלון מודפס, "תפלה לבני ישראל יושבי צרפת ואיטליא על הצלחת צבאות חיל אדונינו הקיסר והמלך נפוליאון הגדול יר"ה". פריז, חשון תקס"ז [1806]. נדפס בבית הדפוס של הקיסר.

• "קול בני ישראל ק"ק מנטובה...". Orazione Degli Ebrei di Mantova... דף מודפס, בצדו האחד בעברית ובצדו השני באיטלקית - תפילה להריון ופרי בטן ולידה עבור "הקיסרית והמלכה מאריה לויגיה [=לואיזה] ממשפחת אוסטריא[!] הרמה והנשאה אשת מע' רוממות אדונינו הקיסר והמלך נפוליאון הגדול" מנטובה, [תקע"א 1811 בערך].

יחסו של הקיסר נפוליאון אל היהודים היה מורכב. מצד אחד, קיבלו היהודים תחת חסותו שוויון זכויות ונפוליאון ביקש לרכוש את אהדתם במחווות שונות, ומאידך שאף להגביר את הפיקוח על היהודים וביקש "לתקן" אותם. בחודש יולי 1806 כינס נפוליאון בפרז את "אסיפת נכבדי היהודים", שכללה רבנים בעיקר מצרפת ומאיטליה, על מנת לדון ולקבל החלטות בענייני היהודים שבממלכתו. בהמשך אותה שנה החליט נפוליאון לנסח אסיפה מצומצמת יותר, שתיקרא "סנהדרין" ותמנה 71 חברים, ובכך לתת תוקף דתי להחלטותיה. בראש ה"סנהדרין" הועמד הגאון רבי דוד זינצהיים, בעל "יד דוד", ובין היתר היו חברים בה גם כמה מגדולי רבני איטליה באותם ימים. לפניו פריטי דפוס שנדפסו ברובם באותה שנה בפרז, על ידי נציגי האסיפה היהודית ו"הסנהדרין" (על נפוליאון והיהודים, ראה: ברוך מבורך, נפוליאון ותקופתו, רשומות ועדויות עבריות של בני הדור, ירושלים תשכ"ח).

6 פריטים. גודל משתנה. רוב הקונטרסים והעלונים במצב טוב.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$4000-5000

109. A Letter from Constantinople to Rome, Announcing Sabbatai Zevi's Conversion to Islam - A Printed Booklet Distributed among Italian Jewish Communities - Venice and Parma, 18th Century

Relazione curiosissima, ed insieme verissima del strano successo del preteso Messia degli Ebrei, il quale cagiona tanta commozione in quella Nazione, e termino poi farsi turco [A curious and at the same time true report of the surprising rise of the false messiah of the Jews...], by "Padre Beccaranda". Venice and Parma: Gozzi, [presumably, 1741 or 1742]. Italian.

A four-page booklet featuring a letter sent from Constantinople to Rome in order to announce Sabbatai Zevi's conversion to Islam.

This letter, which is considered one of the most important and earliest testimonies about Sabbatai Zevi's conversion, was presumably written as early as 1666 - several weeks after Sabbatai Zevi was imprisoned by the Ottoman authorities and converted to Islam. The letter, presumably distributed among the Jewish communities in an attempt to eradicate Sabbateanism, was printed in multiple editions throughout the 17th and 18th centuries (at least five editions were printed by 1667). The author briefly introduces Sabbatai Zevi's history and then describes at length the events that led to his conversion to Islam. The author states that he was an eye-witness to the events in Constantinople (In the text there are several hints of the author's presence at the events narrated) and that he got his information regarding previous events from reliable people. The opening lines indicate that the letter was written in response to a question by another person, whose name is not mentioned ("I answer the question made to me by Your Lordship about what happened to the Jew, who had posed as the Messiah"). This edition was published without indication of date; presumably, it was published only in 1741 - approximately 75 years [!] after Sabbatai Zevi's conversion to Islam (possibly indicating that the struggle against the Sabbateans continued even in such a late period).

Although the author's full name is not indicated in any of the editions, this edition and some others mention the name "Padre Beccaranda", presumably referring to the Jesuit Jacques Becherand who lived in Constantinople between 1660 and 1667.

[1] leaf, folded in half (four printed pages), approx. 24.5 cm. (margins of varying width). Stains, fold lines and small tears. Open tears along edges and fold lines (small, slightly affecting text). Abrasions, slightly affecting text. Handwritten notation on top of the title page.

For additional information about this letter and its various editions, see: Between Information and Proselytism: Seventeenth-century Italian Texts on Sabbatai Zevi, by Stefano Villani (in Daat: A Journal of Jewish Philosophy & Kabbalah, issue 82, Ramat-Gan: Bar Ilan University, 2016). From the estate of Prof. Shlomo Simonsohn.

Opening price: \$2000

Estimate: \$4000-6000

110b

110a

110. Napoleon and the Jews – Various Printed Items – Prayers and Poems in Honor of Napoleon and Official Publications of the Grand Sanhedrin Established by Napoleon

Collection of booklets, leaves and leaflets, printed in Paris – prayers and poems in honor of the Emperor Napoleon Bonaparte, including official publications of the Assembly of Jewish Notables and the Grand Sanhedrin established by Napoleon in Paris.

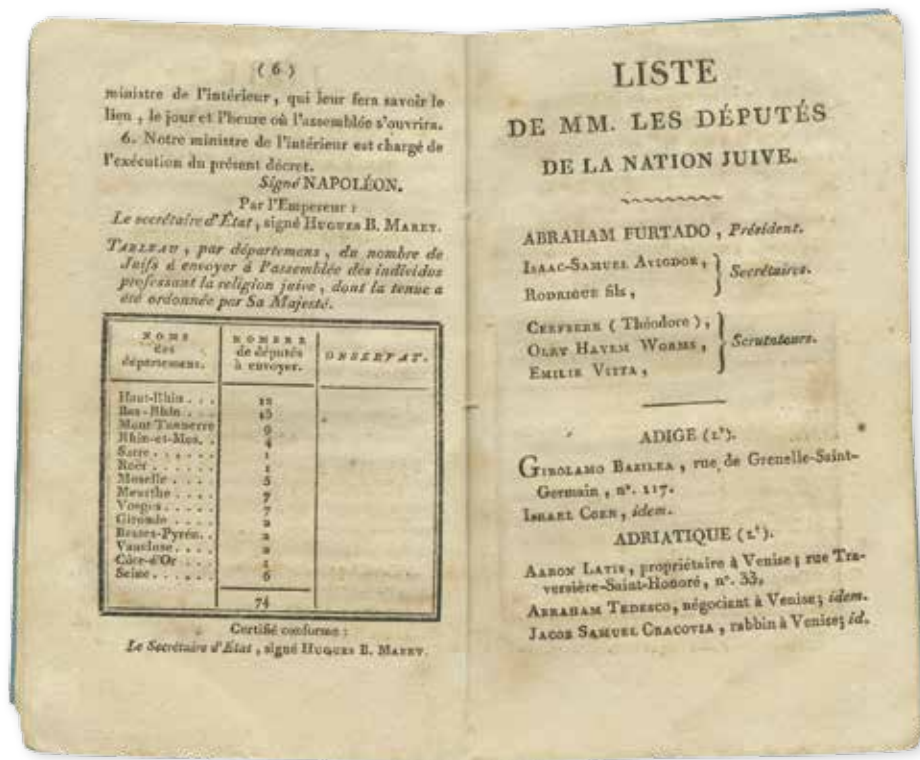
- Printed leaflet, call from "The Assembly of Deputies of the Jewish People, residing in France and Italy, convened here in Paris, to their co-religionists". Paris, Tishrei / October 1806. Hebrew and Italian (on facing pages).
- Printed leaflet, call issued by the Grand Sanhedrin, to pray for the success of Napoleon. Paris, [1806]. With the (printed) signatures of: R. Yosef David Sinzheim, R. Naftali Hirsch Katzenellenbogen, R. Yehoshua Ben Zion Segre, R. Mazal Tov Modena, R. Avraham Chai de Cologne, and others. Hebrew only.
- Printed booklet in honor of Napoleon's birthday – "Ode pour le Jour de la Naissance de Napoleon le Grand" [Ode for the birthday of Napoleon the Great], by R. Avraham Chai de Cologne of Mantua. Paris, 1806. Hebrew and French.
- Printed booklet in honor of Napoleon's birthday – "L'Augusto Anniversario della Nascita di s. m. Napoleone il Grande" [The August anniversary of the birth of Napoleon the Great], by R. Mazal Tov (Buonaventura) Modena, "Dedicated to the president of the gathering, R. Avraham Furtado". Paris, 1806. Hebrew and Italian.
- Printed booklet, "Prayer for the Jewish people residing in France and Italy, for the success of the armies of our master, the emperor and king, Napoleon the Great". Paris, Cheshvan 1806. "Printed in the imperial printing house".
- "Orazione Degli Ebrei di Mantova" [Prayer of the

Jewish People of the Mantua Community], printed leaf, one side Hebrew and the other side Italian – prayer for a healthy, easy pregnancy and birth for "the Empress and Queen Marie Louise... wife of His Majesty... the Emperor and King Napoleon the Great", Mantua, [ca. 1811].

Napoleon's relationship with the Jews was complex. On the one hand, Jews received equal rights under his protection, and he tried to obtain their allegiance with various gestures. On the other hand, he aspired to increase the the control over the Jews and sought to "reform" them. In July 1806, Napoleon convened the "Assembly of Jewish Notables" in Paris, which included rabbis mostly from France and Italy, in order to discuss and reach conclusions regarding the Jews in his empire. Later that year, Napoleon decided to assemble a more exclusive gathering, named "Sanhedrin" and numbering 71 members, to authorize and thus accord religious validity to the conclusions issued by the Assembly. R. David Sinzheim, author of Yad David, was appointed head of the Sanhedrin, and some of the leading Italian rabbis of the time served as members. These printed items were for the most part issued that year in Paris, by representatives of the Jewish Assembly and of the Grand Sanhedrin (for more information regarding Napoleon and the Jews, see: Baruch Mevorach, Napoleon UTekufato, Jerusalem 1968).

6 items. Size varies. Most booklets and leaflets in good condition.

Opening price: \$3000
 Estimate: \$4000-5000

111a

111. חוברת הקוראת לכינוסה של אסיפת נכבדי היהודים – גלגולה הראשון של "הסנהדרין של פריז" – נדפסה מטעם קיסר צרפת, נפוליאון הראשון – פריז, 1806

ההלכה לחוקי המדינה הצרפתית. בעקבות פעילותן של "אסיפת הנכבדים" ו"הסנהדרין של פריז", אומץ תקנון המפיק את סמכותן החברתית והאזרחית של הקהילות היהודיות, ופעילותן של הרבנות צומצמה לתחום הפולחן ואחזקת בתי הכנסת בלבד. החוברת שלפנינו כוללת שני חלקים: • צו קיסרי (Décret Imperial) מיום 30.5.1806, הקורא לנציגים להתכנס ב-15 ביולי אותה השנה, ומורה על השעיית כל החובות של האיכרים הנוצרים למלווים היהודים בריבית, עד שתודן האספה בשינויים הנדרשים בקהילה היהודית. • רשימה מפורטת של כמאה שמות וכתובות של נציגי הקהילות היהודיות שזומנו לאסיפה, מחולקים על פי המחוזות השונים בצרפת (נציגים אחדים זומנו מאיטליה שהייתה אז תחת שליטת נפוליאון). הרשימה כוללת רבנים, מנהיגי קהילה ופרנסים יהודים מגוון הזרמים והתנועות ביהדות של אותה תקופה, ובהם הרב יוסף דוד זינצהיים (רב העיר שטרסבורג; מאוחר יותר מונה לעמוד בראש "הסנהדרין של פריז"), הרב אברהם דה קולוניה, הבנקאי אברהם פורטדו מהקהילה הספרדית בעיר בורדו (יושב ראש האסיפה), הרב חננאל נבי מפארא, ואחרים. בעמוד השער של החוברת, תחת הכותרת, נדפסה המילה העברית "א-להים".

18 עמ', 14.5 ס"מ בקירוב. מצב טוב. כתמים. פגמים וקרעים קלים בשוליים. הדרך האחרון מנותק חלקית. החוברת כרוכה בעטיפת נייר חלקה.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$2000-4000

LISTE DE MM. LES DÉPUTÉS DE LA NATION JUIVE.

ABRAHAM FURTADO, *Président.*
ISAAC-SAMUEL AVIGDOR, } *Secrétaires.*
RODRIGUE SLS, }
GERSBERG (Thodore), } *Scrutateurs.*
OLIV HAYEM WORMS, }
EMILIE VITTA, }

ADIGE (1°).

GIROLAMO BARILEA, rue de Grenelle-Saint-Germain, n°. 117.
ISRAEL COEN, *idem.*

ADRIATIQUE (1°).

AARON LATIS, propriétaire à Venise; rue Traversière-Saint-Honoré, n°. 33.
ABRAHAM TEDESCO, négociant à Venise; *idem.*
JACOB SAMUEL CRACOTIA, rabbin à Venise; *id.*

Liste de MM. les députés de la Nation Juive, Convoqués à Paris par ordre de Sa Majesté l'Empereur et Roi (רשימת האדונים הנכבדים, נציגי האומה היהודית, הנקראים להתאסף בפריז בפקודת הוד מעלתו הקיסר והמלך). הוצאת Dabin, libraire, Palais du Tribunat, פריז, 1806. צרפתית.

עותק מהחוברת הרשמית שפרסמה הקיסרות הצרפתית, הקוראת לכינון אספת נכבדי היהודים וקובעת את רשימת המשתתפים באסיפה.

בשנת 1806 הוגשו מספר תלונות נגד יהודי אלזס על שהם גובים ריבית נשך מנוצרים. התלונות עוררו מחדש את שאלת מעמדם של היהודים כאזרחים בצרפת שלאחר המהפכה, ובעקבותיהן הורה נפוליאון על כינוס אסיפה של כמאה מנהיגים יהודים במטרה לבחון את יחסה של הקהילה היהודית אל חוק המדינה הצרפתית, ובעקיפין – להכריע האם יוכלו היהודים להיטמע בחברה הצרפתית. לחברי האסיפה הוצגו תריסר שאלות: האם הצרפתים הם אחים או נוכרים בעיני היהודים? האם היהודים רואים בצרפת את מולדתם? האם מותר ליהודי לשאת אישה נוצרית? מה סמכות השיפוט של הרבנים? ושאלות נוספות. דיוני האספה עוררו עניין רב ברחבי אירופה (פרוטוקולים של הדיונים פורסמו בצרפתית, אנגלית, איטלקית וגרמנית), ומקץ כמה חודשים הגישו הנציגים את תשובתם הסופית לקיסר – נכונות לקבל את חוקי המדינה הצרפתית כמסגרת לחוקי הקהילה היהודית. על מנת להקנות להחלטה "תוקף הלכתי", הורה נפוליאון על הקמת "הסנהדרין של פריז", אספה מצומצמת בת 71 משתתפים (כמניין חברי הסנהדרין הגדולה בימי בית שני), שהכפיפה, למעשה, את חוקי

111. A Booklet Calling for the Establishment of an Assembly of Jewish Notables – The Assembly Convened Before the Grand Sanhedrin – Issued on behalf of the French Emperor Napoleon I – Paris, 1806

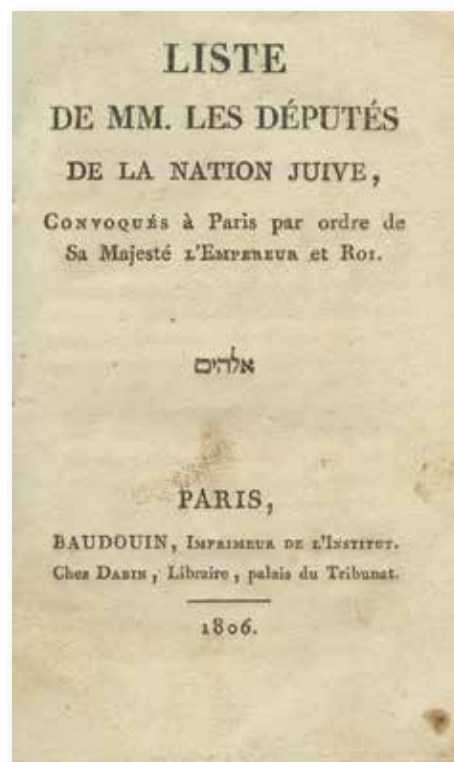
Liste de MM. les députés de la Nation Juive, Convoqués à Paris par ordre de Sa Majesté l'Empereur et Roi [A List of the Deputies of the Jewish Nation, Convened in Paris by order of His Majesty the Emperor and King]. Paris: Dabin, libraire, Palais du Tribunal, 1806. French.

A copy of the official booklet published by the French Empire, calling for the establishment of an Assembly of Jewish Notables and determining the list of its participants.

In 1806, several charges were filed against the Jews of Alsace, claiming that they were practicing usury in dealings with Christians. The complaints rekindled the question of the Jews' status as citizens of post-revolutionary France and subsequently, Napoleon summoned an assembly of about a hundred Jewish leaders in order to examine the attitude of the Jewish community to the state law and indirectly – to decide whether the Jews are capable of assimilating into the French society.

The members of the assembly were presented with twelve questions: In the eyes of Jews, are Frenchmen not of the Jewish religion considered as brethren or as strangers? Do the Jews acknowledge France as their country? May a Jew marry a Christian? What kind of jurisdiction do the rabbis exercise over the Jews? And additional questions. The meetings of the Assembly drew much public interest throughout Europe (protocols of the meetings were published in French, English, Italian and German) and several months later, the notables submitted their final response to the emperor, expressing their willingness to accept the French state law as a framework for the laws of the Jewish community. In order to accord religious validity to the decision, Napoleon called together the Grand Sanhedrin, a smaller assembly of 71 participants (as in the Grand Sanhedrin of the Second Temple), which in practice, subjugated the Halacha to the French state law. Subsequent to the activity of the Assembly of Notables and the Grand Sanhedrin, a statute was adopted which removed the social and civil authority of the Jewish communities, limiting the activity of the rabbis to the fields of religious rituals and maintenance of synagogues only.

The present booklet comprises two parts: • An imperial decree (Décret Imperial) from 30.5.1806, calling the representatives to convene on July 15 of that same

111b

year, placing a moratorium on all debts owed to Jewish usurers by Christian farmers until the assembly discusses the changes required from the Jewish community. • A detailed list of about a hundred names and addresses of representatives of the Jewish communities who were summoned to the assembly, divided according to various French counties (several representatives were summoned from Italy, which was then under Napoleon's control). The list includes rabbis, community leaders and Jewish philanthropists from a variety of Jewish circles and movements, including Rabbi Joseph David Sinzheim (chief rabbi of Strasbourg, who later became the chairman of the Grand Sanhedrin), Rabbi Avraham de Cologne, banker Avraham Furtado from the Sephardic community of Bordeaux (chairman of the Assembly), Rabbi Hananel Nepi of Ferrara, and others. On the title page of the booklet, beneath the title, the Hebrew word "Elohim" (G-d) was printed.

18 pp, approx. 14.5 cm. Good condition. Stains. Blemishes and small tears to edges. The last leaf is partly detached. In a blank paper cover.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-4000

112. ארבע חוברות מודפסות – "הקונסיסטוריה המרכזית של יהודי צרפת" / תפילה לשלום הקיסרית מארי לואיז – 1809-1811

ארבע חוברות מתקופת ייסודה של "הקונסיסטוריה המרכזית של יהודי צרפת": שלוש חוברות המתעדות את הקמתה של קונסיסטוריה חדשה בנפת קסל, וחוברת אחת שנדפסה מטעם הקונסיסטוריה המרכזית בפריז וחולקה בין המחוזות השונים – תפילה לשלום הקיסרית מארי לואיז לרגל הרינוה. קסל (Casale) ופריז, [1809-1811]. צרפתית, איטלקית ועברית.

"הקונסיסטוריה המרכזית של יהודי צרפת" (Le Consistoire central israélite de France) נוסדה בשנת 1808 בידי נפוליאון כמוסד עליון לניהול הקהילה היהודית ברחבי צרפת. המוסד החדש חולל מהפכה ביחסי היהודים ומדינות אירופה, הפקיע את ניהולן של הקהילות מהרבנים המקומיים ולראשונה בהיסטוריה הפך את הדת היהודית לדת רשמית באירופה. הקמת המוסד התרחשה בכמה שלבים: בתחילה, הורה נפוליאון על כינוסה של "אסיפת הנכבדים" – מנהיגי קהילות ובעלי ממון, שנדרשו לאשר את הכפפת החוק היהודי לחוק הצרפתי. בשלב השני, הורה נפוליאון על כינוסה של "הסנהדרין של פריז" – אסיפת רבנים ואנשי דת, שנועדה לאשר את ההחלטה הקודמת ולהעניק לה תוקף של פסיקה הלכתית. לבסוף הוקם מוסד חדש וראשון מסוגו, "הקונסיסטוריה המרכזית של יהודי צרפת", שריכז לידיה את ניהול הקהילות, מינוי הרבנים והפיקוח על התקנות. הארגון פעל באמצעות רשת של "קונסיסטוריות" – מועצות מקומיות של חברי הקהילה (מרביתם לא היו אנשי דת), שקיבלו את הוראותיהם מ"הקונסיסטוריה המרכזית" שבפריז, בכפוף למשרד הדתות.

לפנינו ארבע חוברות מודפסות – שלוש חוברות המתעדות את הקמתה של הקונסיסטוריה בנפת קסל (Casale, כיום צפון איטליה), ותפילה לשלום הקיסרית מארי לואיז, שנדפסה מטעם הקונסיסטוריה המרכזית וחולקה בין הקהילות השונות:

1. Décret impérial qui ordonne l'exécution d'un règlement du 10 décembre 1806, concernant les Juifs. Au palais des Tuileries, le 17 mars 1808 המונה את האמצעים ליישום התקנה הנוגעת ליהודים מיום 10 בדצמבר 1806...]. דפוס Louis Maffei, קסל, [1809?]. צרפתית.

חוברת ובה נדפס הצו ההיסטורי המורה על הקמת המוסד החדש – "הקונסיסטוריה המרכזית של יהודי צרפת". בין היתר, מורה הצו על הקמת קונסיסטוריה חדשה עבור כל קהילה בת 2000 יהודים ומעלה, ומדגיש ארבעה תפקידים: פיקוח על החלטות הרבנים בהתאם ל"פסיקת ההלכה" של "הסנהדרין של פריז"; ניהול הכספים ובתי הכנסת; עידוד היהודים לאמץ משלחי יד מועילים; ניהול הכספים ובתי הכנסת; ודיווח לרשויות על מספר היהודים. בחוברת נדפס צו נוסף, המגביל הקמת בתי כנסת חדשים. 7 עמ', 25.5 ס"מ בקירוב.

2. Procès verbal de l'installation suivie le jour 25 mai 1809 du Consistoire départemental des israélites établi à Casal... et Discours prononcés à cette occasion par Monsieur le Sous-Préfet et par Monsieur le Grand rabbin של ייסוד הקונסיסטוריה היהודית בקסל ביום 25 במאי 1809... ונאומים שנישאו במעמד זה בידי הפרפקט המשני והרב הראשי. דפוס Louis Maffei, קסל [1809?]. צרפתית. [10] עמ', 25 ס"מ בקירוב.

3. Règlement concernant la police intérieure et extérieure, l'administration et les employés des temples des Israélites compris dans la circonscription consistoriale de Casal (חוקים הנוגעים לשיטור פנימי וחיצוני, לניהול ולמועסקים, בבתי התפילה היהודים שבתחום הקונסיסטוריה של קסל). דפוס Ludovic Maffei, קסל, [1811?]. צרפתית ואיטלקית. בדף נדפס החותם הרשמי של הקונסיסטוריה בעיר קסל. 21 עמ', 29 ס"מ.

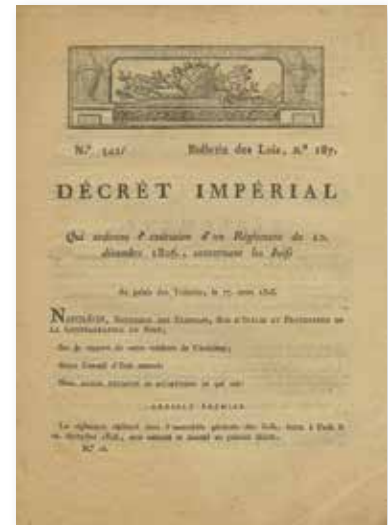
4. Prière pour Sa Majesté l'impératrice et reine, adoptée par le Consistoire central [תפילה להודו מלכותה, הקיסרית המלכה, שאומצה בידי הקונסיסטוריה המרכזית]. דפוס Consistoire central des Israélites, פריז, 1810. עברית וצרפתית. בדף השער נדפס החותם הרשמי של הקונסיסטוריה המרכזית של יהודי צרפת.

בתחילת החוברת נדפס מכתב מהקונסיסטוריה המרכזית אל חברי הקונסיסטוריות השונות – בקשה להתפלל לשלום הקיסרית עד הלידה, על פי הנוסח המופיע בחוברת בצירוף שני פרקי תהילים שנדפסו בה. חתום בדפוס בידי הרב הראשי של צרפת, דוד זינצהיים, ורבנים נוספים, ובחתימתם של הקונסיסטוריה. בהמשך החוברת מופיעה התפילה, בעברית ובצרפתית, עם כותרת: "תפלה לבני ישראל יושבי מלכות צרפת בבקר לפני ה' ישפכו שיחם אליו יתחנונו בעד שלום גברתנו הקיסרית ומלכה כי הרה ללדת מטעם רועי אבן ישראל קריאי עדת הקונסיסטואר צאנטראל אשר בפאריס עיר מלך רב". [1], 7 עמ', 25 ס"מ בקירוב.

מצב משתנה. מצב כללי טוב. כתמים וקמטים קלים. קרעים קלים בשוליים. חוברת אחת עם מספר נקבים קטנים. כפולה מנותקת באחת החוברות. שתיים מהחוברות כרוכות בעטיפת נייר.

החוברות אינן מופיעות בקטלוג הספרייה הלאומית.

פתיחה: \$1500
הערכה: \$2000-4000

112a

112b

112c

112. Four Printed Booklets – The Israelite Central Consistory of France / A Prayer for Empress Marie Louise – 1809-1811

Four booklets from the period of the establishment of The Israelite Central Consistory of France: three booklets documenting the establishment of a new consistory in the Casale district and one booklet issued by the central consistory in Paris and distributed among the various districts – a prayer for the pregnant Empress Marie Louise. Casale and Paris, [1809-1811]. French, Italian and Hebrew.

The Israelite Central Consistory of France (Consistoire central israélite de France) was founded by Napoleon in 1808 to administer the Jewish congregations across France. The new institution revolutionized the relationship between the Jews and the government, took the management of the communities away from the local rabbis and for the first time in the history of Europe represented the Jewish religion as an official religion.

The establishment of the institution took place in several phases: at first, Napoleon summoned an assembly of Jewish notables who were required to confirm their willingness to accept the French state law. In the second phase, Napoleon convened the Grand Sanhedrin – an assembly of rabbis and Jewish leaders, which was meant to endorse the previous decision and validate it as a Halachic ruling. Finally, a new institution, the first of its kind, was established, The Israelite Central Consistory of France, which coordinated the management of the Jewish congregations, the appointment of rabbis and the supervision of the regulations. The organization acted by means of a network of consistories – local councils of congregation members, who received their orders from the Central Consistory in Paris, subject to the Ministry of Religion.

Offered here are four printed booklets – three booklets documenting the establishment of the consistory of the Casale district (today, north Italy) and a prayer for Empress Marie Louise, issued by the Central Consistory and distributed among the various congregations:

1. Décret impérial qui ordonne l'exécution d'un règlement du 10 décembre 1806, concernant les Juifs. Au palais des Tuileries, le 17 mars 1808 [Imperial Decree Ordering the Execution of the Regulation concerning the Jews from December 10, 1806...]. Casale: Louis Maffei, [1809?]. French.

A booklet featuring the decree ordering the establishment of the new institution – The Israelite Central Consistory of France. The decree orders the establishment of a new consistory for every community of 2000 Jews or more, emphasizing four roles: supervising rabbis' decisions according to the ruling of the Grand Sanhedrin; managing financial matters and synagogues;

encouraging the Jews to adopt productive occupations; and reporting the number of Jews to the authorities. An additional decree was printed in the booklet, restricting the establishment of new synagogues.

7 pp, approx. 25.5 cm.

2. Procès verbal de l'installation suivie le jour 25 mai 1809 du Consistoire départemental des israélites établi à Casal... et Discours prononcés à cette occasion par Monsieur le Sous-Préfet et par Monsieur le Grand rabbin [Minutes of the Establishment of the Jewish Consistory in Casale on May 25, 1809... and Speeches Delivered on This Occasion by the Sub-Prefect and the Chief Rabbi]. Casale: Louis Maffei, [1809?]. French.

[10] pp, approx. 25 cm.

3. Règlement concernant la police intérieure et extérieure, l'administration et les employés des temples des Israélites compris dans la circonscription consistoriale de Casal [Rules concerning the Internal and External Police, Administration and Employees of the Jewish Prayer Houses included in the Consistory of Casale]. Casale: Louis Maffei, [1811?]. French and Italian. Printed on the title page is the official seal of the consistory of Casale.

21 pp, 29 cm.

4. Prière pour Sa Majesté l'impératrice et reine, adoptée par le Consistoire central [Prayer for Her Majesty, the Empress and Queen, adopted by the central Consistory]. Paris: Consistoire central des Israélites, 1810. Hebrew and French. Printed on the title page is the official seal of The Israelite Central Consistory of France.

The booklet opens with a letter by the Central Consistory to members of the various consistories – a request to pray for the Empress until she gives birth, according to the text printed in the booklet with an addition of two Psalms, also printed. Signed in print by the Chief Rabbi of France, David Sinzheim, and other rabbis, and stamped with the stamp of the Consistory. Followed by the prayer (in Hebrew and French), titled: "A Prayer for the people of Israel the residents of the kingdom of France, before G-d they will pour their hearts and beg for the safety of our lady the Empress Queen who is pregnant, issued by the shepherds of Israel the leaders of the Central Consistory in Paris".

[1], 7 pp, approx. 25 cm.

The booklets do not appear in the NLI catalog.

Condition varies. Good overall condition. Stains and minor creases. Small tears to edges. One booklet with several small holes. One booklet with one spread detached. Two of the booklets are bound in a paper cover.

Opening price: \$1500

Estimate: \$2000-4000

113. אוסף מסמכים בכתב-יד ובדפוס - תיעוד ארגון "הקהילה היהודית וינה" (IKG) מימיו הראשונים בשנת 1849 - כרוזים לקראת הבחירות הראשונות להנהלת הקהילה, מסמכים הקשורים למוסדות חינוך יהודיים, רשימות של חברי הקהילה ופריטים רבים נוספים

עשר הנציגים שזכו במרבית הקולות להנהלת הקהילה. דפוס U. Klopff Senior und A. Eurich, יולי 1849.

Tabelle der für die Jahre 1853 bis 1861 stattgehabten • Vorstandswahlen in der israel. Cultusgemeinde Wien [טבלה עבור הבחירות שהתקיימו להנהלת הקהילה היהודית בווינה, 1853-1861], מסמך בכתב-יד - טבלה עם שמות הנציגים והתפקידים השונים להם נבחרו. נובמבר 1862.

• כרוזים ופרסומים נוספים, בדפוס ובכתב-יד, הקשורים להנהלת הקהילה היהודית של וינה עד לשנת 1868.

חברות ומסמכים העוסקים במעמדם האזרחי של יהודי אוסטריה ובסמכויותיה של הנהלת "הקהילה היהודית וינה". בהם:

• Die Regelung der Staatsbürgerlichen Stellung der • Juden in Oesterreich [הסדרת מעמדם האזרחי של יהודי אוסטריה], מסמך בן שמונה עמודים הבוחן את מצבם המשפטי-אזרחי של יהודי אוסטריה. דפוס Aler. Eurich, [וינה, 1859].

Bericht des zur Revision der prov. Statuten der Wiener • israelitischen Cultusgemeinde eingesetzten Ausschusses [דוח הוועדה שהוקמה לבחינת התקנות הזמניות של הקהילה היהודית וינה], חוברת מודפסת, עליה חתום בדפוס יוסף וורטהיימר (Josef von Wertheimer), ראש הקהילה היהודית של וינה בשנים 1864-1867. דפוס Bendiner & Schloßberg, [אמצע שנות ה-60 של המאה ה-19 בקירוב].

Statut der israelitischen Kultus-Gemeinde in Wien • [חוקת הקהילה היהודית וינה], מסמך מודפס ובו מוגדרות, ב-30 סעיפים, סמכויותיהם של חברי ונציגי הקהילה היהודית של וינה. דפוס Aler. Eurich, 1867.

Landes-Gesetz- und Verordnungsblatt für das • Erzogthum Österreich unter der Enns בארכיווכסות אוסטריה...], עלון רשמי ובו, בין היתר, כמה תקנות מטעם משרד החינוך והתרבות באוסטריה המגדירות את התנאים למינויים של רבנים באוסטריה תחתית. דפוס ממשלתי (K.K. Hof- und Staatsbuchdruckerei), 1892.

מכתבים, מסמכים ופריטים נוספים העוסקים בחינוך, בבית המדרש לרבנים בווינה ובמוסדות חינוך נוספים של "הקהילה היהודית וינה". בהם:

• חליפת מכתבים בין עיריית וינה לקהילה היהודית, בנושא הקמת בית-ספר יסודי יהודי בעיר (1854-1856): שלושה מכתבים מטעם העירייה, הדורשת לפתוח את בית הספר היהודי בעיר, ושני מכתבי תגובה מטעם הקהילה (אחד אל העירייה והשני אל שר החינוך), המבקשים לבטל את הדרישה בטענה שבית הספר יגרום להרחקת היהודים מהנוצרים. המכתב האחרון דוחה את עתירת היהודים ומורה לפתוח את בית הספר.

• Hohes K. K. Ministerium für Cultus und Unterricht! • [משרד החינוך והתרבות של הקיסרות ההבסבורגית!], מסמך מטעם הקהילות היהודיות בווינה, פראג ולמברג, הקורא לייסוד

אוסף מעניין של כ-50 מסמכים בכתב-יד ובדפוס המתעדים את תולדותיו של הגוף המייצג את תושביה היהודים של וינה - "הקהילה היהודית וינה" (Israelitische Kultusgemeinde Wien) החל מימיו הראשונים. באוסף כרוזים המתעדים את הליך הבחירות להנהלת הקהילה, החל מן הבחירות הראשונות באפריל 1849; חליפת מכתבים בין הקהילה היהודית לעיריית וינה הנוגעת לייסודו של בית ספר יהודי בעיר; מסמך הקורא לייסוד בית המדרש לרבנים בווינה; חוברות ומסמכים המכילים רשימות של שמות חברי הקהילה ונציגיהם; ופריטי נייר נוספים. רבים מהפריטים חתומים (בדפוס או בכתב-יד) בידי מנהיגי הקהילה ובכירים במוסדות השלטון של אוסטריה. וינה, 1849 עד סוף המאה ה-19 (כמה מסמכים מוקדמים יותר). גרמנית.

בשנת 1782 פרסם הקיסר יוזף השני את "כתב הטובלנות", הנחשב לסנונית הראשונה של תהליך האמנציפציה של יהודי אירופה. הצו העניק ליהודים הקלות חשובות בתחומי המסחר וחיי החברה, אולם הותיר את ההגבלות על הקמת בתי הכנסת, מוסדות החינוך וייסוד קהילה עצמאית על כן. שבעים שנה מאוחר יותר, בעקבות גל המהפכות הלאומיות שהתחולל באירופה ("אביב העמים"), הוחלט להסיר את ההגבלות על היהודים, ובשנת 1849 הותר ליהודי וינה לראשונה להתאגד במסגרת קהילתית ולבחור נציגים לניהול מוסדות הקהילה. בנאום שנשא בחודש אפריל של אותה השנה, השתמש לראשונה קיסר אוסטריה, פרנץ יוזף, בביטוי "הקהילה היהודית של וינה". תקנון הקהילה נקבע לראשונה בשנת 1852 (הנחשבת לשנת הייסוד הרשמית), ובשנת 1867 הוסרו המגבלות האזרחיות האחרונות מעל ליהודי אוסטריה. האוסף שלפנינו כולל, בין היתר:

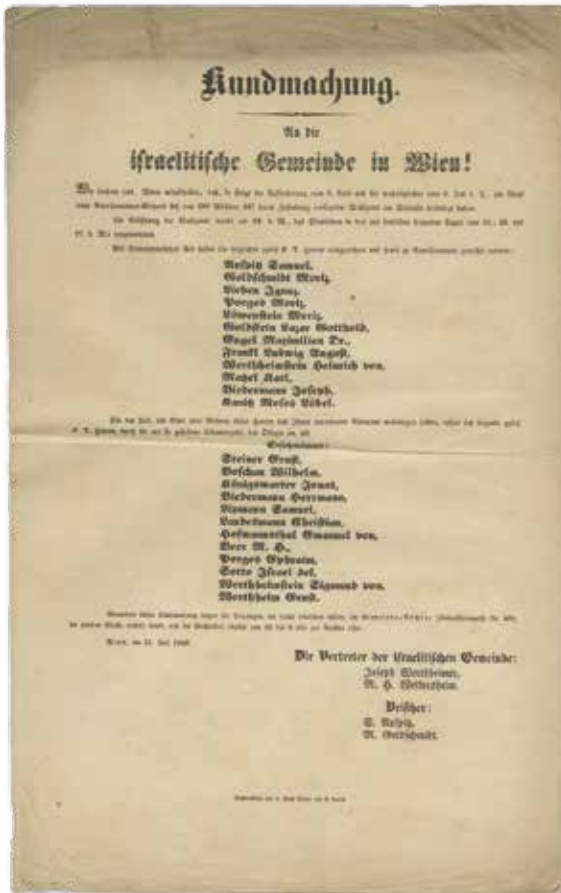
כרוזים ופרסומים נוספים הקשורים לבחירות להנהלת "הקהילה היהודית וינה", החל מהבחירות הראשונות שהתקיימו באפריל 1849. בהם:

• An die israelitischen Einwohner Wiens [אל תושביה היהודים של וינה], הודעה לקראת הבחירות הראשונות להנהלת הקהילה היהודית, עליה חתומים (בדפוס) שנים-עשר הנציגים שמונו זמנית על-ידי השלטונות לייצג את יהודי העיר. דפוס Hirschfeld, מרץ 1849.

• An die israelitischen Einwohner Wiens, die bisher an • der Vertreterwahl Theil genommen haben [אל תושביה היהודים של וינה שלקחו חלק בבחירות לנציגי הקהילה], כרוז (דף מודפס, מקופל לשניים) הכולל מידע לגבי סמכויותיה של הנהלת הקהילה היהודית ורשימה של המועמדים לקראת הבחירות הראשונות להנהלת הקהילה. דפוס Hirschfeld, 9 באפריל 1849.

• "פתק בחירות" מיום הבחירות הראשון להנהלת הקהילה היהודית ב-30 באפריל 1849 - טופס מודפס, בו מולאו בכתב-יד שנים-עשר שמות.

• Kundmachung - An die israelitische Gemeinde in Wien! • [הודעה אל חברי הקהילה בווינה!], כרוז הכולל רשימה של שנים-

113b

113a

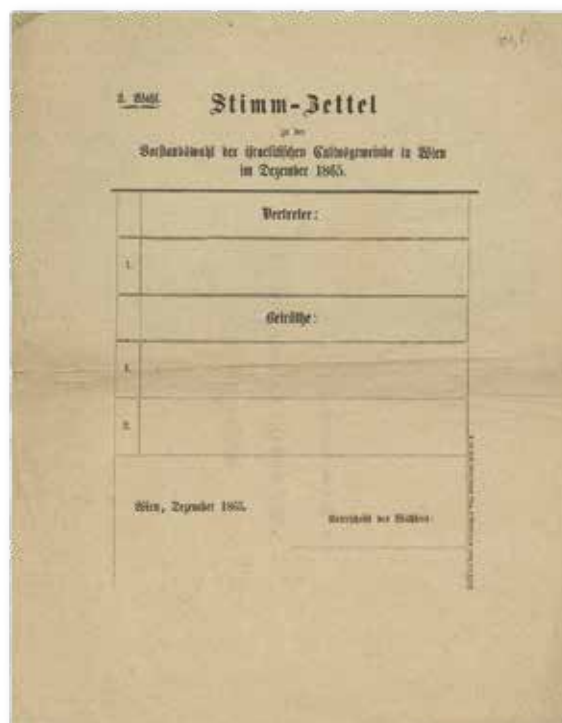
בהנהלת "הקהילה היהודית וינה" בין השנים 1805-1867. **Register der Bethplaezte** • [פנקס המקומות בבית-הכנסת], חוברת בכתב-יד ובה רישום של כ-550 חברי הקהילה היהודית בווינה בהתאם לסידור הישיבה באגפים השונים של בית הכנסת והסכומים שתרמו תמורת המקום בשנים 1856-1857. **Verzeichnis der mitglieder der israelitischen Kultusgemeinde in Wien** • [רשימת חברי הקהילה היהודית וינה], חוברת מודפסת הכוללת רשימה של כאלפיים חברי הקהילה היהודית של וינה (גברים), עם פירוט המקצוע והעיסוק של כל אחד מהחברים. דפוס: Jacob Schloßberg, וינה, 1868. **מסמכים נוספים, רובם בכתב-יד, הקשורים לקהילה היהודית של וינה.** סה"כ כ-50 פריטים. גודל ומצב משתנים.

פתיחה: \$6000
הערכה: \$8000-12,000

בית המדרש לרבנים בווינה (Israelitisch-Theologische Lehranstalt), חתום בכתב-יד בידי נציגי הקהילות. (וינה?, סוף המאה ה-19 בקירוב]. מלווה בסקירה היסטורית (בת תשעה עמודים) של המאמצים שעשו הקהילות במשך מעל מאה שנה כדי לקבל את האישורים הנדרשים לייסודו של בית המדרש. **Österreichisches pädagogisches Wochenblatt zur Beförderung des Erziehungs- und Volksschulwesens** • [שבועון חינוכי אוסטרי לעידוד החינוך והלימוד בבתי ספר ציבוריים]. שלושה גליונות של כתב עת בענייני חינוך (התפרסם פעמיים בשבוע בין השנים 1842-1865), הכוללים מאמרים לשאלת החינוך היהודי. גיליונות 59-57. הוצאת A. Pichler's Witwe & Sohn, וינה, יולי 1857. **חוברות בכתב-יד ובדפוס - רשימות חברי "הקהילה היהודית וינה" ונציגיה. בהן:** **• חוברת בכתב-יד ובה תיעוד מפורט של בעלי התפקידים השונים**

113d

113c

education, the rabbinical seminary in Vienna and other educational institutions of the Vienna Israelite Community. Including:

- Correspondence between the Vienna Municipality and the Jewish community, about the establishment of a Jewish elementary school in the city (1854-1856): three letters by the municipality, demanding the opening of a Jewish school in the town, and two letters in response by the community (one to the municipality and the second to the Minister of Education), requesting to dismiss the requirement, claiming that the school will lead to the distancing of Jews from Christians. The final letter rejects the Jews' petition and orders the opening of the school.
- Hohes K. K. Ministerium für Cultus und Unterricht! [Ministry of Education and Culture of the Habsburg Empire!], a document issued by the Jewish communities in Vienna, Prague and Lemberg, calling to establish a rabbinical seminary in Vienna (Israelitisch-Theologische Lehranstalt), signed by hand by the representatives of the communities. [Vienna?, ca. late 19th century]. Accompanied by a (nine-page) historical review of the efforts made by the communities over more than a century in order to receive the necessary permits to establish the seminary.
- Österreichisches pädagogisches Wochenblatt zur Beförderung des Erziehungs- und Volksschulwesens [Austrian educational weekly for the promotion of education and study in public schools].

Six issues of a journal (published twice a week between 1842 and 1865) containing articles regarding Jewish education. Issues 57-59. Vienna: A. Pichler's Witwe & Sohn, July 1857.

Handwritten and printed booklets – lists of the members of the Vienna Israelite Community and its representatives. Including:

- A handwritten booklet with a detailed documentation of the various position-holders in the Vienna Israelite Community between 1805 and 1867.
- Register der Bethplaeitze [Register of synagogue seats], a handwritten booklet registering approximately 550 members of the Vienna Israelite Community according to their assigned seats in the various wings of the synagogue and the amount donated for each seat between 1856 and 1857.
- Verzeichnis der mitglieder der israelitischen Kultusgemeinde in Wien [List of the members of the Vienna Israelite Community]. A printed booklet containing a list of approximately two thousand members of the Vienna Israelite Community (men), noting the profession and occupation of each of the members. Vienna: Jacob Schloßberg, 1868.

Additional documents, mostly handwritten, related to the Vienna Israelite Community.

A total of approx. 50 documents. Size and condition vary.

Opening price: \$6000
 Estimate: \$8000-12,000

113. Collection of Handwritten and Printed Documents – Documentation of The Vienna Israelite Community (IKG) from Its Early Days in 1849 – Broadsides for the First Elections to the Community Council, Documents Related to Jewish Educational Institutions, Lists of Community Members and Numerous Additional Items

An interesting collection of approximately 50 documents, handwritten and printed, documenting the history of the body representing the Jewish residents of Vienna – the Vienna Israelite Community (Israelitische Kultusgemeinde Wien) since its early days. The collection contains broadsides documenting the election procedure for the community council, starting with the first elections in April 1849; correspondence between the Jewish community and the Vienna Municipality concerning the establishment of a Jewish school; a document calling to establish a Rabbinical seminary in Vienna; booklets and documents listing names of community members and their representatives; and additional paper items. Many of the items are signed (in print or by hand) by the leaders of the community and senior officials of the Austrian government. Vienna, 1849 to the late 19th century (some earlier documents). German.

In 1782, Emperor Joseph II published the Edict of Tolerance, considered the harbinger of the emancipation of the Jews of Europe. The edict granted the Jews important rights in the fields of commerce and social life, yet left the restrictions on the establishment of synagogues, educational institutions and the forming of an independent community. Seventy years later, following the wave of national revolutions in Europe (the Spring of Nations), it was decided to remove the restrictions on the Jews. In 1849, the Jews of Vienna were permitted to found a community and elect representatives to manage its institutions. In a speech delivered in April of that year, Austrian Emperor Franz Joseph used for the first time the expression "Israelite Community of Vienna". The community regulations were determined in 1852 (considered the IKG official year of foundation) and in 1867, the last civil restrictions on the Jews of Austria were lifted.

This collection contains:

Broadsides and additional publications related to the elections to the council of the Vienna Israelite Community, starting with the first elections held in April 1849. Including:

- An die israelitischen Einwohner Wiens [To the Jewish residents of Vienna], announcement towards the first elections for the Jewish community council, signed (in print) by the twelve representatives who were temporarily appointed by the authorities to represent the Viennese Jews. Hirschfeld press, March 1849.
- An die israelitischen Einwohner Wiens, die bisher an der Vertreterwahl Theil genommen haben [to the Jewish residents of Vienna who took part in the elections for the representatives of the community]. A document (printed leaf, folded in half) which contains information

about the authority vested in the council of the Jewish community and a list of the nominees towards the first elections for community council. Hirschfeld press, April 9, 1849.

- A ballot from the first elections for the Jewish community council, held on April 30, 1849: a printed form, with twelve names filled-in by hand.
- Kundmachung – An die israelitische Gemeinde in Wien! [Announcement to the members of the community in Vienna!], a broadside containing a list of the twelve representative who won the elections for the community council. U. Klopff Senior und A. Eurich press, July 1849.
- Tabelle der für die Jahre 1853 bis 1861 stattgehabten Vorstandswahlen in der israel. Cultusgemeinde Wien [Table for the elections that were held for the Jewish community council in Vienna, 1853-1861], handwritten document – a table with the names of the representatives and the various position for which they were elected. November 1862.
- Additional broadsides and publications, printed and handwritten, related to the administration of the Jewish community of Vienna until 1868.

Booklets and documents dealing with the civic status of the Jews of Austria and the authority of the council of the Vienna Israelite Community . Including:

- Die Regelung der Staatsbürgerlichen Stellung der Juden in Oesterreich [Regulation of the civic status of the Jews of Austria], an eight-page document examining the legal civic status of the Jews of Austria. Aler. Eurich press, [Vienna, 1859].
- Bericht des zur Revision der prov. Statuten der Wiener israelitischen Cultusgemeinde eingesetzten Ausschusses [Report of the committee set up to revise the provisional statutes of the Vienna Israelite Community], a printed booklet, signed in print by Josef von Wertheimer, president of the Jewish community of Vienna between 1864 and 1867. Bendiner & Schlosberg press, [ca. mid-1860s].
- Statut der israelitischen Kultus-Gemeinde in Wien [Statute of the Vienna Israelite Community], printed document defining, in 30 clauses, the authorities vested to the members and representatives of the Jewish community of Vienna. Aler. Eurich press, 1867.
- Landes-Gesetz- und Verordnungsblatt für das Erzogthum Österreich unter der Enns [Laws and regulations in the Archduchy of Lower Austria...], official booklet containing several regulations issued by the Ministry of Education and Culture of Austria defining the conditions for the appointment of rabbis in the Archduchy of Lower Austria. Governmental press (K.K. Hof- und Staatsbuchdruckerei), 1892.

Letters, documents and additional items dealing with

114b

114a

114. שני פנקסים עם אלפי דוגמאות של חותמות שיוצרו בירושלים וארץ ישראל, תרפ"ד-תרצ"א

ירושלים... "ישיבת חברון' כנסת ישראל - עיה"ק ירושלים ת"ו", רבי רבינו מאיר פראנקו רב ומורה צדק בעה"ק חברון תובב"א", רבי "יעקב יוסף סלאנים - רב ראשי לעדת אשכנזים בעה"ק חברון...", רבי "יעקב חי זריות רב"ד לעדת הספרדים בעה"ק טבריא" ורבי "ע"ה יעקב חי וואקנין הי"ו - סגן נשיא כוללות ספרדים בעה"ק טבריא...", רבי "זידא העליר רב ור"מ בעה"ק צפת...", "פנחס בן צבי גראייבסקי" ו"שרגא פייביל גראייבסקי", רבי "ישראל ניסן... קופרשטאך אבד"ק מאקאווא", הרבנית "בת שבע בת אדמו"ר הה"צ ר' יצחק זצ"ל מבאהוש...", האדמו"ר רבי "יוחנן טווערסקי בהרה"צ מטאלנא שליט"א בעה"ק ירושלים...", רבי שמשון אהרן פולונסקי [הרב מטעפליק], "קהל קדוש פורט סעיד יע"א...", ועוד בתי כנסיות רבים בירושלים, ארץ ישראל ומצרים.

חותמות ממשלתיות של בית המשפט העליון, של "בית המשפט הפלילי הגדול", ושל בתי המשפט המחוזיים ובתי משפט השלום - בירושלים, באר שבע, יפו, נצרת, רמאללה, רמלה, עזה, חברון, שכם, מג'לד, ג'נין, טול כרם, עכו, מטולה ובית שאן; בתי המשפט "לקרקעות" בירושלים, חיפה, יפו ושכם.

שתי מחברות כרוכות הכוללות יחד כ-310 עמ', עם דוגמאות חתימה של חותמות. 18 ס"מ בקירוב. נייר איכותי. מצב טוב-בינוני. דפים רופפים. קרעים ובלאי. כריכות ישנות ובלויות.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$2000-2500

שני פנקסים גדולים, כפי הנראה של יצרן חותמות מירושלים, עם אלפי דוגמאות של חותמות שיוצרו בירושלים ובארץ ישראל, בשנים תרפ"ד-תרצ"א בקירוב 1924-1931. עברית, ערבית ואנגלית. ברבות מן החותמות איורי הכותל המערבי, מגדל דוד והמקומות הקדושים, ועוד איורים וסמלים שונים.

פנקס מעניין המתעד את כל רובדי החיים בארץ ישראל באותן שנים - חיי הרוח, חיי התרבות וחיי החומר: • חותמות רבנים, בתי מדרש, אגודות צדקה וארגונים פוליטיים, ישיבות ומוסדות ציבור - בירושלים, חברון, טבריה, צפת וערים שונות בארץ ישראל. • חותמות רשמיות של קבוצות התיישבות וועדי שכונות. • חותמות ה"מוכתר" בכפרים ובשכונות שונות. • חותמות של רשויות ממשלתיות שונות, בתי משפט ורשויות עירוניות ברחבי הארץ. • תעודות עליה וחותמות ויזה של מעברי גבול. • חותמות של בתי מסחר ותעשייה, בתי מרקחת ומעבדות, רופאים ובתי חולים, בנקים וחברות פיננסיות, מערכות עתונים וספריות, ועוד. • ברכות "שנה טובה", וחותמות לקופסאות אתרוגים ולולבים. • חותמות כשרות וחותמות שו"בים, תלושי מזון, קבלות ואמצעי תשלום. • חותמות אישורי כניסה לקולנוע ("ראינוע") ואישורי השתתפות במופעי חזנות. • ועוד חותמות שונות בנושאים מגוונים.

בין שמות הרבנים המופיעים בחותמות: רבי "יעקב מאיר ראשון לציון וראש הרבנים בארץ ישראל", רבי "אברהם יצחק הכהן קוק - הרב הראשי לארץ ישראל - בעה"ק ירושלים...", רבי "משה מרדכי עפשטיין - אב"ד ור"מ דיישיבת חברון' כנסת ישראל' בעה"ק

114d

114. Two Notebooks with Thousands of Examples of Stamps Manufactured in Jerusalem and Palestine, 1924-1931

Two large notebooks, presumably from a stamp manufacturer in Jerusalem, with thousands of inked stamps, ca. 1924-1931. Hebrew, Arabic and English. Many stamps depict the Western Wall, David's Tower and holy sites, as well as other illustrations and symbols. These interesting notebooks document the various spheres of life in Palestine in those years – spiritual, cultural and material:

- Stamps of rabbis, synagogues, charity and political organizations, yeshivot and public institutions – Jerusalem, Hebron, Tiberias, Safed and other cities in Palestine.
- Official stamps of settlement groups and neighborhood committees.
- Stamps of Mukhtars of various villages and neighborhoods.
- Stamps used by governmental agencies, municipal agencies and courts across Palestine.
- Immigration certificates and visa stamps used in border crossings.
- Stamps of businesses and factories, pharmacies and laboratories, doctors and hospitals, banks and financial companies, newspapers, libraries, and more.
- Good year greetings, stamps for Etrog and Lulav boxes.
- Kashrut and shochet stamps, food stamps, receipts and means of payment.
- Stamps of entry to the cinema and to chazzanut performances.
- And various other stamps on assorted topics.

The rabbis whose stamps are featured here include R. "Yaakov Meir Rishon LeTzion and Chief Rabbi of Palestine", R. "Avraham Yitzchak HaKohen Kook – Chief Rabbi of Israel – Here Jerusalem...", R. "Moshe

114c

Mordechai Epstein – Rabbi and Dean of the Kneset Yisrael-Hebron yeshiva in Jerusalem...", "The Hebron yeshiva-Kneset Yisrael – Jerusalem", "Rabbenu Meir Franco, rabbi and posek in Hebron", R. "Yaakov Yosef Slonim – chief rabbi of the Ashkenazi community in Hebron...", R. "Yaakov Chai Zrihen head of the Sephardi Beit Din in Tiberias...", R. "Zeida Heller rabbi and dean in Safed...", "Pinchas son of Tzvi Grayevsky" and "Shraga Feivel Grayevsky", R. "Yisrael Nisan... Kuperstock rabbi of Makova", Rebbetzin "Bat Sheva daughter of Rebbe Yitzchak of Bohush...", R. Shimshon Aharon Polonsky [the rabbi of Teplik], "The Jewish Community of Port Said...", and many other synagogues in Jerusalem, Palestine and Egypt (mostly Hebrew).

Government stamps of the Supreme Court, Court of Criminal Assize, District Courts and Magistrate's Courts in Jerusalem, Beersheba, Jaffa, Nazareth, Ramallah, Ramleh, Gaza, Hebron, Nablus, Mejdal, Jenin, Tulkarem, Acre, Metula and Beit She'an; "Land Court" of Jerusalem, Haifa, Jaffa and Nablus.

Two bound notebooks comprising together approx. 310 pages, filled with examples of stamps. Approx. 18 cm. High-quality paper. Good-fair condition. Loose leaves. Tears and wear. Old, worn bindings.

Opening price: \$1000
 Estimate: \$2000-2500

115

בכרזה שלפנינו, המפרסמת את הקרנת הסרט, משתקף הניסיון הפוליטי להציג את הקרב כמאבק בין גרמניה הנאצית ליהודים. על גבי הכרזה נדפס הכיתוב "בפעם הראשונה בתל-אביב... תחרות הבוקס הסנסציונית בין אמן הבוקס הגבור היהודי, לבין המאגרף הגרמני, גבורו של היטלר... הידים ידי יעקב על פני עשו של זמננו", ובמרכזה איור של זוג כפפות אגרוף, על האחת מגן-דוד ועל השנייה צלב קרס.

95x63 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול ופגמים קלים. קרעים וקרעים חסרים בשוליים (קלים). חותמת דיו במרכזה. רצועה של נייר דבק לאורך השוליים העליונים בגב הכרזה. כפי הנראה, פורסמה הכרזה במקור עם חלק נוסף שנדפס בנפרד, והוקדש לפרסום הקרנה נוספת בקולנוע "בית העם".

פתיחה: \$2500

הערכה: \$5000-8000

115. כרזת פרסום של קולנוע "בית העם" - הקרנת סרט המתעד את קרב האגרוף בין מקס בר למקס שמלינג - "תחרות הבוקס הסנסציונית בין אמן הבוקס הגבור היהודי, לבין המאגרף הגרמני, גבורו של היטלר" - תל-אביב, 1934

כרזת פרסום של קולנוע "בית העם" בתל-אביב - הקרנת סרט המתעד קרב בין המתאגרף האמריקאי היהודי מקס בר למתאגרף הגרמני מקס שמלינג. ללא ציון מדפיס או שנה, [תל-אביב, 1934]. ביוני 1933, ב"אנקי סטודיום" שבניו-יורק, לעיני כ-60,000 צופים שמלאו עד אפס מקום את האצטדיון, הביס המתאגרף האמריקאי מקס בר את המתאגרף הגרמני מקס שמלינג. בר, שסבו היה יהודי, הגיע לקרב לבוש במכנסיים שעליהם רקום מגן-דוד, לאות הזדהות עם היהודים הנרדפים בידי המשטר הנאצי שהתבסס בגרמניה באותה שנה. רבים ראו בו נציג של העם היהודי, וניצחונו בנוק-אאוט טכני בסיבוב העשירי נתפש כמעין ניצחון סמלי על גרמניה הנאצית. בדומה לכך, זוהה שמלינג עם גרמניה הנאצית. בשל הצלחתו, ובפרט בשל היותו הגרמני הראשון שזכה בתואר אלוף העולם באגרוף במשקל כבד, זכה לפופולריות רבה במדינותו ולתמיכה מצד היטלר. השתתפותו בקרבות אגרוף מחוץ לגבולות גרמניה הייתה כלי בידי התועמלנים הגרמנים. לפני הקרב מול בר אף זומן לפגישה עם היטלר ובה נתבקש להכחיש את רדיפת יהודי גרמניה בראיונות לתקשורת האמריקאית.

כשלוש שנים לאחר ההפסד לבר השיב לעצמו שמלינג את תהילתו כשהביס את המתאגרף האפרו-אמריקאי ג'ו לואיס, בקרב שנחשב עד היום לאחד מקרבות האגרוף הגדולים בהיסטוריה. בעקבות ניצחונו של שמלינג, שהוצג בידי הנאצים כהוכחה לעליונות הגזע הארי, כינה אותו היטלר "המתאגרף הגרמני הגדול מכולם".

על אף שהוצג בידי התעמולה הנאצית כדוגמה ומופת לאדם הגרמני, גילה שמלינג עצמו הסתייגויות ממדיניות גרמניה הנאצית. הוא היה אמנם פטריוט גרמני, אך מעולם לא הצטרף למפלגה הנאצית ושלל את תורת עליונות הגזע הארי. גם תחת לחצה של המפלגה, סירב להיפטר ממנהלו היהודי ג'ו ג'ייקובס וסירב להתגרש מאשתו הצ'כית.

בשנת 1938 נערך קרב חוזר בין שמלינג לג'ו לואיס. קרב זה, שכונה "קרב המאה", זכה לתהודה ציבורית ופוליטית חסרת תקדים. לואיס ניצח בנוק-אאוט בסיבוב הראשון, לאחר שתי דקות וארבע שניות. על הפסדו זה אמר לימים שמלינג: "במבט לאחור אני כמעט שמח שהפסדתי אז בקרב. תארו לעצמכם מה היה קורה אם הייתי חוזר כמנצח לגרמניה. לא היה לי שום קשר למשטר הנאצי, אבל היו נותנים לי מדליה והופכים אותי למודל ארי. בסוף עוד הייתי נחשב כבושע מלחמה".

חודשים ספורים לאחר הקרב, עם פרוץ מאורעות ליל הבדולח, גילה שמלינג אומץ לב יוצא דופן כאשר הסתיר שני נערים יהודים בחדרו במלון ברברלין והציל את חייהם. על הצלתם הוענק לו "אות ראול ולנברג".

בשנת 1934, כשנה וחצי לאחר קרב האגרוף בין מקס שמלינג למקס בר, הוקרן בקולנוע "בית העם" בתל-אביב סרט המתעד את הקרב.

115. Advertising Poster of the "Beit HaAm" Cinema – Screening of a Film Documenting the Boxing Match between Max Baer and Max Schmeling – "The Sensational Boxing Match between the Jewish Boxing Hero and the German Boxer, Hitler's Hero" – Tel-Aviv, 1934

Advertising poster of the "Beit HaAm" cinema in Tel-Aviv, for a screening of a film documenting the match between the Jewish American boxer Max Baer and the German boxer Max Schmeling. Printer and year not indicated, [Tel-Aviv, 1934].

In June 1933, the American boxer Max Baer beat the German boxer Max Schmeling at the Yankee Stadium in New-York, in front of an audience of about 60,000 people who filled the stadium to capacity. Baer, whose grandfather was Jewish, wore to the match trunks which displayed the Star of David, in a show of solidarity with the Jews who were persecuted by the Nazi regime established in Germany that year. Many considered him a representative of the Jewish people and his victory by a technical knockout in the tenth round was perceived as a kind of symbolic victory over Nazi Germany.

Likewise, Schmeling was identified with Nazi Germany. Due to his success, and especially due to his being the first German to win the title of world champion in heavyweight boxing, he gained much popularity in his country and the support of Hitler. His participation in matches outside Germany was used in German propaganda. Before the match against Baer he was even invited to a meeting with Hitler where he was instructed to deny the persecution of the Jews of Germany in interviews to the American press.

About three years after the loss to Baer, Schmeling regained his fame by defeating the Afro-American boxer Joe Louis, in a match which to this day is considered one of the greatest boxing matches in history. Subsequent to his victory, presented by the Nazis as evidence of the superiority of the Aryan race, Hitler referred to him as "the greatest German boxer". Despite being presented by Nazi propaganda as a model German man, Schmeling himself had reservations about the policy of Nazi Germany. He was a German patriot, yet never joined the Nazi party and opposed the Aryan racial theory. Even

under the pressure of the party, he refused to fire his Jewish manager Joe Jacobs and divorce his Czech wife.

In 1938, a rematch was held between Schmeling and Joe Louis. This match, which was titled the "Battle of the Century", reaped unprecedented public and political attention. Louis won by a knockout on the first round, after two minutes and four seconds. About this loss, Schmeling later said: "Looking back, I'm almost happy I lost that fight. Just imagine if I would have come back to Germany with a victory. I had nothing to do with the Nazis, but they would have given me a medal. After the war I might have been considered a war criminal".

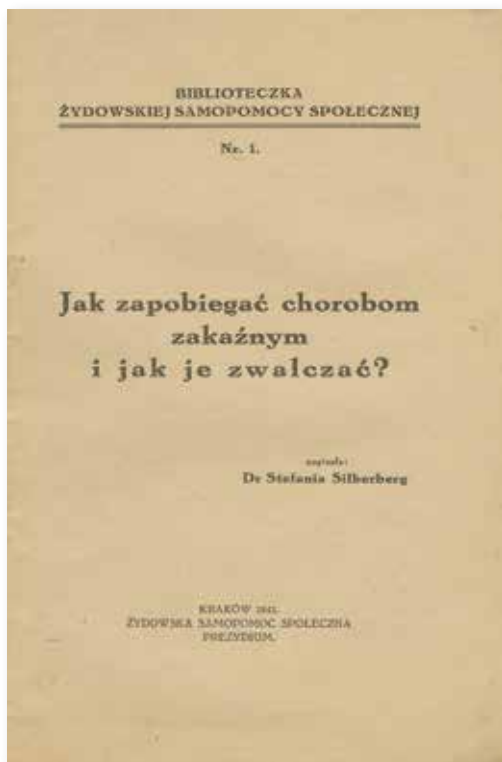
Several months after the match, during Kristallnacht, Schmeling showed extraordinary courage when he hid two Jewish boys in his room in a hotel in Berlin, saving their lives. For this deed he was awarded the Raoul Wallenberg Medal.

In 1934, about eighteen months after the boxing match between Max Schmeling and Max Baer, a film documenting the match was screened at the "Beit HaAm" cinema in Tel-Aviv. This poster, which advertises the screening of the film, reflects the political attempt to introduce the match as a struggle between Nazi Germany and the Jews. The poster reads: "**For the First Time in Tel-Aviv... The Sensational Boxing Match between the Jewish Boxing Hero and the German Boxer, Hitler's Hero... The Hands are those of Jacob over the Contemporary Esau**", depicting a pair of boxing gloves, one bearing a Star of David and the other a Swastika.

63x95 cm. Good condition. Fold lines and minor blemishes. Small closed and open tears to edges. Stamp in the center. A strip of tape along the upper edge on verso. Presumably, the poster was originally published with an additional part printed separately and dedicated to another screening at the "Beit HaAm" cinema.

Opening price: \$2500

Estimate: \$5000-8000

116

Typhus fever (Tyfus plamisty), Typhoid (Tyfus Brzusznny) and Dysentery (Czerwonka) – three common diseases that killed thousands of the Jews in ghettos throughout the war.

The author, physician Stefania Silberberg, is mentioned in several listings on the "Yad Vashem" and the United State Holocaust Memorial Museum websites, and in a list of deceased from Krakow printed in the medical journal Przegląd Lekarski (issue no. 1, July 1945). The listings indicate that Stefania was born in 1898 in Krakow to parents named Hermann and Adela and was a bacteriologist by training. In 1942 she was presumably sent to her death at the Belzec or Treblinka extermination camp.

Rare booklet. Not in OCLC.

14 pp, approx. 23 cm. Good condition. A few stains and blemishes, mostly to cover. Rusty staples.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

116. "כיצד למנוע מחלות מדבקות וכיצד להיאבק בהן?" – חוברת הדרכה ליהודים בגטאות – חברה בידי רופאה יהודיה ונדפסה מטעם ארגון הסיוע היהודי יס"ס – קרקוב, 1941

Jak zapobiegać chorobom zakaźnym i jak je zwalczać? [כיצד למנוע מחלות מדבקות וכיצד להיאבק בהן?], מאת ד"ר סטפניה זילברברג (Stefania Silberberg). הוצאת Żydowska Samopomoc Społeczna [ארגון הסיוע היהודי יס"ס], קרקוב, 1941. פולנית.

הרפואה היהודית בגטאות נחשבת לתופעה חד פעמית בהיסטוריה – הקמת מערכת בריאות בידי קרבן נדרף הנתון תחת איום השמדה. מיד עם הקמת הגטאות הראשונים, החלו הרופאים היהודים (ששיעורם באוכלוסייה היה גבוה במיוחד – כ-40% מכלל הרופאים בפולין ערב המלחמה היו יהודים) בייסודה של מערכת רפואה נרחבת, ובתוך זמן קצר הקימו מערכת רחבה, ממושמעת ונמרצת: בתי חולים, טיפות חלב, רפואת נשים וילדים, רפואה סוציאלית, בתי מרקחת, בתי ספר להכשרת רופאים חדשים ואפילו מעבדות מחקר. במשך כל שנות קיום הגטאות, ממש עד למועד חיסולם, פעלו במרביתם הרופאים היהודים והעניקו שירותים, ככל שכלו, לאנשי הגטו, גם כאשר תמותת הרופאים מהידבקות במחלות הגיעה לעשרים אחוזים.

לפינו עותק נדיר של עדות חשובה לפעילות הרופאים בגטאות: חוברת הדרכה רפואית ליהודי הגטו, אשר חברה בידי רופאה יהודיה בגטו קרקוב. החוברת ראתה אור מטעם הארגון יס"ס (JSS – Juedische Soziale Selbsthilfe), ארגון הסיוע היהודי היחיד שפעל ברשות הגרמנים בשטחי ה"גנרלגוברנמן". והיא מהחיבורים הבוודיים שהדפיסו יהודים בגטאות שלא באופן מחתרתי (השלטונות הגרמניים אסרו כמעט כל הדפסה יהודית בשטחי פולין הכבושה). נציגי יס"ס ביקשו מן השלטונות הגרמנים היתר מיוחד להדפיסת 50 אלף עותקים עוד בחודש יוני 1941, ולאחר כמה חודשים קיבלו אישור מצומצם יותר להדפסה של 10,000 עותקים, שהופצו בין סניפי הארגון בגטאות השונים (ראו חומר מצורף).

בפתח החוברת מבוא קצר בנושא חיידקים, מגיפות וחיסונים, ואחריו שלושה פרקים המוקדשים כל אחד למחלה אחרת: טיפוס הבהרות (Tyfus plamisty), טיפואיד (Tyfus Brzusznny) ודיזנטריה (Czerwonka) – שלושתן מחלות נפוצות שקטלו רבות מיהודי הגטאות לאורך המלחמה.

שם המחברת, הרפואה סטפניה זילברברג, מופיע בכמה רשומות באתר "יד ושם" ובאתר "מזיאון ארצות הברית לזכר השואה", וכן ברשימה של נספים מקרקוב, שנדפסה בכתב העת הרפואי Przegląd Lekarski (גליון מס' 1, יולי 1945). מהרשומות עולה שסטפניה נולדה בשנת 1898 בעיר קרקוב להורים בשם הרמן ואדלה, ושבהכשרתה היתה בקטריולוגית. בשנת 1942 נשלחה, כנראה, למחנה ההשמדה בלז' או טרבלינקה ונספתה.

חוברת נדירה. אינה מופיעה ב-OCLC.

14 עמ', 23 ס"מ בקירוב. מצב טוב. כתמים ופגמים בודדים, בעיקר בעטיפה. הסיכות שמחברות את דפי החוברת חלודות.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$5000-8000

117. מנורת חנוכה מעץ שהוכנה בידי עצור יהודי במחנה הסגר באי מאן – אפריל 1941 – עם הקדשה חתומה בכתב-יד

מנורת חנוכה מעץ שהוכנה בידי עצור במחנה ההסגר אונצ'אן (Onchan) באי מאן. בצדה האחורי לוח עם הקדשה בכתב-יד. אפריל 1941.

מחנה ההסגר אונצ'אן (Onchan) היה אחד מאחד-עשר מחנות שהקימו הבריטים באי מאן בתקופת מלחמת העולם השנייה. המחנות הוקמו מתוך חשש שנתיני מדינות האיוב באנגליה – גרמניה, אוסטריה ואיטליה, ישמרו אמונים לארצות מולדתם ובשעת מבחן יפנו עורף לארצם החדשה. אף שמרביתם המוחלטת של אותם "נתיני אויב" היו יהודים שנמלטו בשנות ה-30 מאימת הנאצים, החליטו האנגלים על כליאתם ללא הבחנה, ובשנת 1940 החלו לגרשם אל מחנות ההסגר שבאי מאן.

שיעורם הגבוה של אנשי רוח ואינטלקטואלים בקרב המגורשים הביא לצמיחה מהירה של חיי תרבות במחנות האוי, שכל אחד מהם טיפח את צביונו המיוחד. בשניים מהמחנות, אונצ'אן (Onchan) והוצ'ינסון (Hutchinson), היה מספרם של האמנים גבוה במיוחד. אף שאמני המחנה אונצ'אן היו מוכרים פחות, היו אמנים אלה בעלי נטייה פוליטית חריפה ונמרצת יותר (בין היתר פעלו במחנה האמנים Frederick Henri Kay Henrion, Heinz Edgar Kiewe ו-Jack Bilbo), והללו הביאו לפתיחת תערוכות ואף להקמת בית ספר לאמנות, שכלל לימודי ציור, פיסול, טיפוגרפיה, עיצוב ואופנה. לפנינו מנורת חנוכה שהוכנה בידי אחד העצורים במחנה אונצ'אן. המנורה מעוצבת בסגנון מודרני, וייתכן שהוכנה בידי תלמיד בבית הספר לאמנות שפעל במחנה. בצדה האחורי של המנורה ממוסמר לוח עץ ועליו הקדשה בכתב-יד (אנגלית): "Just as a little token of friendship (for lack of other expressions) almost your son, Amram Jacobson. Onchan internment camp, April 1941" [רק אות-ידידות צנוע (בהיעדר ביטוי אחר), כמעט-בן, עמרם יעקובזון. מחנה ההסגר אונצ'אן, אפריל 1941]. גובה מירבי: 13 ס"מ בקירוב. רוחב מירבי: 29 ס"מ בקירוב. מצב טוב. פגמים ושריטות בעץ. שריטות ומעט חלודה בבזיכים.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$2000-4000

116. "How to Prevent and Fight Infectious Diseases?" – Healthcare Manual for the Jews of the Ghetto – Written by a Jewish Physician and Issued by the Jewish Social Self-Help Organization (JSS) – Krakow, 1941

Jak zapobiegać chorobom zakaźnym i jak je zwalczać? [How to prevent and fight Infectious diseases?], by Dr. Stefania Silberberg. Krakow: Żydowska Samopomoc Społeczna [JSS – Jewish Social Self-Help organization], 1941. Polish.

Jewish medicine in the ghettos is considered a one-time phenomenon in history – the establishment of a health system by persecuted victims under the threat of death. Immediately after the establishment of the first ghettos, Jewish physicians (whose percentage in the population was very high – approximately 40% of all Polish physicians on the eve of the war were Jewish) started setting up an extensive health system and before long established an efficient, disciplined infrastructure: hospitals, family healthcare centers, women's and children's medicine, social medicine, pharmacies, medical schools and even research labs.

Throughout the years of the ghettos' existence, right up to their destruction, most of the Jewish physicians continued working, providing their services to the inmates of the ghetto, even when the mortality rate of the physicians, who contracted contagious diseases, reached 20 percent.

This rare booklet provides important documentation of medical activity in the ghettos: a healthcare manual for the Jews of the ghetto, written by a Jewish physician in the Krakow ghetto. The manual, published by the JSS organization (JSS – Juedische Soziale Selbsthilfe, the only Jewish help organization given Nazi permission to operate in the Generalgouvernement area), is one of the only publications printed by Jews in the ghettos with permission (the German authorities forbade almost every Jewish publication in the area of occupied Poland). As early as June 1941, JSS representatives requested German authorities for special permission to print 50,000 copies, and after several months received a limited approval to print 10,000 copies to be distributed through the branches of the organization in the various ghettos (see enclosed material).

The manual begins with a short introduction on the subject of bacteria, epidemics and vaccines, followed by three chapters dedicated each to a different disease:

117a

117. Wooden Hanukkah Lamp Made by a Jewish Prisoner at an Internment Camp on the Isle of Man – April 1941 – With a Handwritten Signed Inscription

Wooden Hanukkah lamp made by a prisoner at the Onchan internment camp on the Isle of Man. With a plaque inscribed by hand on verso. April 1941.

The Onchan internment camp was one of the eleven camps established by the British on the Isle of Man during World War II. The camps were established because the British feared that enemy aliens in England – citizens of Germany, Austria and Italy, will remain loyal to their homelands and when the hour of reckoning comes they will turn their back on their new country. Although most of those "enemy aliens" were Jews who escaped the Nazis during the 1930s, the British decided to imprison them indiscriminately and in 1940, started deporting them to the internment camps on the Isle of Man.

The high percentage of intellectuals among the exiles led to a rapid growth of cultural life in the camps on the isle, each of which developed its individual character. In two of the camps, Onchan and Hutchinson, the number of artists was especially high. Although the artists of the Onchan camp were less known, they were politically active (among them were Heinz Edgar Kiewe, Frederick Henri Kay Henrion and Jack Bilbo), arranged exhibitions and even established an art school that gave classes in painting, sculpting, typography and fashion design.

This Hanukkah lamp was made by one of the prisoners at the Onchan camp. The lamp is modern in style and may have been made by a student of the camp's art school. On a wooden plaque on verso, a handwritten English inscription reads: "Just as a little token of friendship (for lack of other expressions), almost your son, Amram Jacobson. Onchan Internment Camp, April 1941".

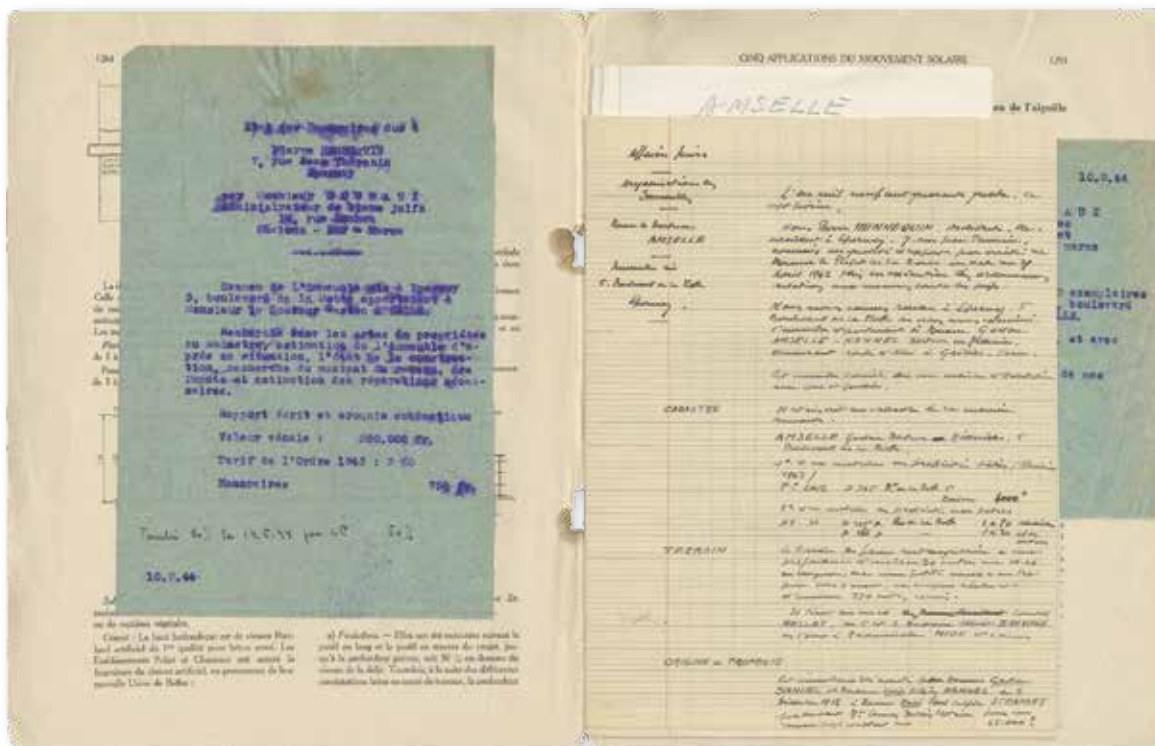
Maximum height: approx. 13 cm. Maximum width: approx. 29 cm. Good condition. Blemishes and scratches to the wood. Scratches and some rust to the oil fonts.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-4000

117b

118a

118. אוסף הערכות מחיר לבתים של יהודים בצרפת הכבושה, 1942-1944 – הוכנו בידי אדריכל צרפתי, לקראת הפקעת הבתים ומכירתם לידיים "אריזות" – שרטוטים אדריכליים, טיוטות בכתב-יד ומסמכים רשמיים

אוסף גדול של הערכות מחיר מפורטות, מלוות בשרטוטים אדריכליים, מכתבים ומסמכים, שהוכנו בידי האדריכל הצרפתי פייר הנקין (Pierre Hennequin) לצורך הפקעת נכסים של יהודים במסגרת תהליך ה"אריזציה". אפרנה (Épernay, מחוז מארן, צרפת), 1942-1944 (מסמך אחד משנת 1945). צרפתית.

האוסף שלפנינו כולל כ-180 פריטי נייר, בדפוס ובכתב-יד, המתעדים את עבודתו של האדריכל האחראי על נכסי היהודים בעיר אפרנה בתקופת ה"אריזציה", פייר הנקין. המסמכים מחולקים לעשרה תיקים ממוספרים, המוקדשים כל אחד לנכסיה של משפחה יהודית אחרת, ומתעדים את הפקעתם.

בכל אחד מהתיקים מופיעה חוברת קטנה, כתובה בכתב-יד צפוף ומסודר, ובה הערכת המחיר המפורטת של הנכסים ומידע רב על הנכס – רישומי הטאבו, הבעלים הקודמים, שווי הקרקע, התיקונים הנדרשים וההכנסה הצפויה מהנכס. לצד החוברות, כוללים התיקים גם שרטוטים אדריכליים (מצוירים בדיו על גבי ניירות-שקרף), טיוטות, מכתבים שהחולפו עם פקידי המשרד לענייני יהודים של מחוז מארן (Préfecture de la Marne – Affaires Juives), ומסמכים נוספים (על גבי רבים מהם מופיעות חותמות דיו עם סמל משטר וישי).

במרבית התיקים מופיע מידע על העסקים השונים והמשפחות היהודיות, ובחלקם אף מתועדות תגובת היהודים ונסיונות התגוננות מפני ההפקעה. כך, למשל, במכתב מחודש אפריל 1942 מודיע הנקין לרשויות שבני משפחת Loezer לא אפשרו את כניסתו לנכס שברשותם, בטענה שהם סגרו את החנות שהפעילו וכעת הנכס משמש למגורים; במכתב אחר, מצהיר הנקין שבני המשפחה שאת ביתה נדרש להעריך, Emerique, היו לקוחותיו בשנים שלפני המלחמה, והוא מבקש שלא ליטול חלק בהערכת ביתם ובמכירתו. בין השמות של בעלי הנכסים היהודים: Samuel Samuel ושמות נוספים.

נוסף על אלו, מופיעים באוסף כמה מסמכים שאינם קשורים לטיפול בנכסי משפחה מסויימת: הודעת מינוי לתפקיד מיום 4.2.1942; חוברת הדרכה המפרטת כיצד יש להתקין את הדוחות לקראת ההפקעה; הודעה מהתקופה שאחרי המלחמה (מתוארכת בחותמת דיו ליום 4.12.1945) המבשרת שאדריכלים שפעלו להפקעת נכסים יאלצו להשיב את הרווחים שגרפו בעבודתם; ועוד.

"אריזציה" היה הכינוי שניתן בגרמניה הנאצית לתהליך סילוקם של היהודים מהכלכלה והעברת נכסיהם לידיים "אריזות". בצרפת החלו הגרמנים ליישם את המדיניות החדשה כמעט מיד לאחר הכיבוש, וכבר בחודש אוקטובר 1940 פרסמו תקנה המורה על מינוי מפקחים "אריים" לעסקים היהודיים. מעט אחר כך, בחודש פברואר 1941, הורשו המפקחים למכור את הנכסים שעליהם הופקדו. המצב החדש קרץ לגרמנים וצרפתים רבים, והללו התחרו ביניהם על השגת שליטה על נכסי היהודים (שנמכרו בפרוטות). כדי לסייע לרוכשים בהערכת הנכסים, מונו אדריכלים מקצועיים, שערכו בדיקות מקיפות של הבתים היהודיים וסיפקו הערכות מפורטות למחירם. במהלך ה"אריזציה" נושלו מרבית יהודי צרפת – בעלי מלאכה ועסקים קטנים, ממקור פרנסתם היחיד והפכו למחוסרי כל. רק בסוף שנת 1944, לאחר פלישת צבאות בעלות הברית לצרפת ושחרור פריז, הוחלט על השבת הנכסים לבעליהם המקוריים. רק מחצית מבעלי הנכסים היהודיים השיבו לבעלים את בתיהם עד תחילת שנות ה-50.

סך הכל כ-180 פריטי נייר. גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$5000-8000

118. Collection of Appraisals of Jewish-Owned Houses in Occupied France, 1942-1944 – Made by a French Architect in the Process of Expropriating Houses and Selling Them to Aryan Hands – Architectural Drawings, Handwritten Drafts and Official Documents

A large collection of detailed appraisals, accompanied by architectural drawings, letters and documents, made by French architect Pierre Hennequin for the purpose of expropriating Jewish property within the framework of the Aryanization process. Epernay (Marne district, France), 1942-1944 (one document is from 1945). French.

This collection contains approximately 180 paper items, printed and handwritten, documenting the work of the architect responsible for Jewish property in Epernay during the Aryanization, Pierre Hennequin. The documents are divided into ten numbered files, each dedicated to the property of a different Jewish family, documenting its expropriation.

Each file contains a small booklet, written in a tight, neat hand, containing a detailed appraisal of the properties and information about them – records of the land registry office, previous owners, the value of the land, required repairs and the income expected from the property. Alongside the booklets, the files also contain architectural drawings (drawn in ink on tracing papers), drafts, correspondence with officials of the ministry of Jewish affairs of the Marne district (Préfecture de la Marne – Affaires Juives) and other documents (many of which are stamped with Vichy Government stamps).

Most of the files contain information about the various businesses and the Jewish families, with some also documenting the Jews' responses and their attempts to defend themselves from the expropriation. Thus, for example, in a letter from April 1945, Hennequin informs the authorities that the Loezer family refused him entry to their property, claiming they had closed their store and now the property serves as living quarters; in another letter, Hennequin states that the Emerique family, whose property he was required to appraise, were his clients in the years before the war, requesting not to take part in the appraisal and sale of their house. Among the names of Jewish property owners: Marcel Michel Levy, Gustave Bader, Isidor Dreyfus, Gaston Amselle, Gabriel Simon David, Levy Germain, Samuel Samuel and others.

The collection also includes several documents unrelated to the property of a specific family: an announcement about an appointment from 4.2.1942; an instructional booklet specifying how to make the reports towards the expropriation; an announcement from the period after the war (dated by stamp to 4.12.1945) stating that architects who worked in the property expropriation program will have to return the profits from their work; and more.

Aryanization was the name given in Nazi Germany to the process of removing Jews from the economy and transferring their property to Aryan hands. In France, the Germans started applying the new policy almost immediately after the occupation, and by October 1941 published a regulation ordering the appointment of Aryan supervisors for Jewish businesses. Shortly afterwards, in February 1941, the supervisors were permitted to sell the properties they were responsible for. The new situation attracted many German and French opportunists, who competed for achieving control over Jewish properties (sold for a pittance). In order to assist the buyers in appraising the properties, professional architects were appointed, who made a full examination of the Jewish houses and provided a detailed report. During the Aryanization, most of the Jews of France – craftsmen and owners of small businesses – were disowned of their only source of income and became penniless. Only in late 1944, after the invasion of the Allies and the liberation of Paris, it was decided to return the properties to their original owners. Only half of the Jewish property owners took back their houses by the early 1950s.

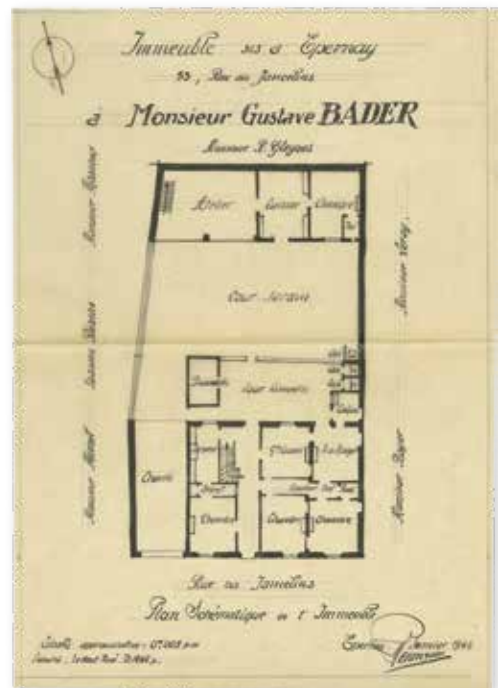
A total of approx. 180 paper items. Size and condition vary. Good overall condition.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

118b

118c

119b

119a

119. "תעודת חסות" מטעם הצלב האדום השוודי - בודפשט, 1944 - חתומה בידי חסיד אומות העולם ולדמר לנלה

ולדמר לנלה (Valdemar Langlet, 1872-1960), עיתונאי, דיפלומט ופעיל להצפת שפת האספרנטו. בשנת 1932 התקבל כמראה באוניברסיטת אטווש לוראנד שבבודפשט. עם שינוי התנאים הפוליטיים בהונגריה, החליט לנלה ורעייתו, נינה בורובקו, להירתם להצלת מכריהם הנרדפים (יהודים ובלתי-יהודים כאחד), והזוג הקדיש את מיטב מרצו למטרה זו. בתחילה סייעו למכרים בלבד, אולם בהדרגה הרחיבו את פעילותם עד שנעשתה למפעל הצלה של רבבות. בחודש מרץ 1944 הצליח לנלה להתמנות ליושב ראש ארגון הצלב האדום השוודי, ואף שתפקיד זה לא האציל לידי כל סמכות ממשית, החל להנפיק אלפי מסמכי חסות עבור נרדפים. כדי לעורר את הרושם שהמסמכים שהנפיק תקפים, השתמש לנלה בכל כשרונו, קשריו הרבים ושמו הטוב, ודאג להעניק להם צורה רשמית ככל האפשר. על פועלו להצלת יהודים במהלך השואה הוכר לנלה כ"חסיד אומות העולם" בשנת 1965.

8 עמ', 15 ס"מ. מצב טוב. כתמים וקמטים. סימני קילוף על גבי העמוד השני (ייתכן שנתלשו מעמוד זה תצלום או פיסת נייר מודבקת). רישומים בעיפרון בעמוד האחרון ובצדה הפנימי של הכריכה האחורית. שפשופים ופגמים קלים בכריכה (בעיקר בשדרה ובפינות).

פתיחה: \$5000
הערכה: \$7000-10,000

"תעודת חסות" (Skyddsbrev) מטעם הצלב האדום השוודי, שהונפקה עבור היהודי Géza Hochfelder. בודפשט, 1944. הונגריה, גרמנית ומעט שוודית. "תעודת חסות" המעידה שהאוחז בה נתון תחת חסותו של הצלב האדום השוודי. בתחתית העמוד השלישי, תחת שם הבעלים ובני משפחתו - מופיעה חתימת-ידו של חסיד אומות העולם ולדמר לנלה.

"תעודת החסות" שלפנינו, המעוצבת בצורת דרכון, היתה חסרת כל תוקף דיפלומטי (ארגון הצלב האדום לא היה מוסמך להעניק חסויות, והחוק הבינלאומי לא חייב את המדינות השונות לכבד את החלטותיו). למרות זאת, עלה בידו של מנפיק התעודה, יושב ראש הצלב האדום השוודי בהונגריה ולדמר לנלה, לשכנע את הרשויות שעליהן להתחשב בחסויות שהעניק, ולהנפיק אלפי מסמכים מסוג זה לאורך המלחמה. כדי לחזק את המראה ה"רשמי" של התעודה, עוצבה הכריכה בדומה לדרכון (עם צלב אדום במרכזה והכתרת בשלוש שפות), הדפים הוחתמו בחותמות-ידו שונות וביניהם הושחל שרוך בצבעי הלאום השוודי - צהוב וכחול. כפי הנראה, יועדה התעודה שלפנינו להעניק "חסות" גם לבת זוגו של הבעלים, Margit Kohn, ולבתם בת ה-12 - Maria. בעמוד הרביעי מופיעים פרטיו האישיים של הבעלים, וביתר העמודים טפסים להארכת החסות (לא מולאו). התעודה ממוספרת 309/944.

119. "Protection Certificate" Issued by the Swedish Red Cross – Budapest, 1944 – Signed by the Righteous Among the Nations Valdemar Langlet

"Protection certificate" (Skyddsbrief) issued by the Swedish Red Cross to Géza Hochfelder. Budapest, 1944. Hungarian, German and some Swedish.

"Protection certificate" indicating that its owner is under the protection of the Swedish Red Cross. At the bottom of the third page, beneath the names of the owner and his family members, appears the **handwritten signature of the Righteous among the Nations Valdemar Langlet**.

This "protection certificate", designed like a passport, was diplomatically invalid (the Red Cross organization was not authorized to grant protection and international law did not require the various countries to honor its decisions). Nevertheless, the issuer of the certificate, the chairman of the Swedish Red Cross in Hungary Valdemar Langlet, was able to convince the authorities that they must take into consideration the protection certificates he had granted, and throughout the war, issued thousands of documents of this kind. In order to increase the "official" impression of these certificates, their covers were designed to resemble a passport (with a red cross in its center and the title in three languages), the leaves were stamped with various stamps and a string in the colors of the Swedish nation – yellow and blue – was threaded between them.

Presumably, this certificate was designated to grant protection to its owner's wife, Margit Kohn, and their 12-year-old daughter, Maria, as well. Appearing on the fourth page are the personal details of the owner, and on the rest of the pages, forms for extending the protection (blank). The certificate is numbered 309/944.

Valdemar Langlet (1872-1960), a journalist, diplomat and an early Esperantist. In 1932, he was hired as a lecturer by the Eötvös Loránd University in Budapest. With the change of the political situation in Hungary, Langlet and his wife, Nina Borovko, decided to offer assistance to their persecuted acquaintances (Jews and non-Jews alike), and dedicated themselves to this cause. At first, they only assisted their acquaintances, but gradually extended their humanitarian work until it became an enterprise that rescued thousands. In March 1944, Langlet succeeded in being appointed the chairman of the Swedish Red Cross, and although the position did not give him any real authority, he started issuing thousands of protection certificates to the persecuted. In order to give the impression that these documents were valid, Langlet used his talent, connections and reputation to design official-looking documents. For his actions to save Jews during the Holocaust, Langlet was recognized, in 1965, as Righteous Among the Nations.

8 pp, 15 cm. Good condition. Stains and creases. Peeling marks to second page (possibly, a photograph or mounted piece of paper were removed from this page). Pencil notations to last page and inside back cover. Abrasions and minor blemishes to cover (mostly to spine and corners).

Opening price: \$5000

Estimate: \$7000-10,000

120. כתב-יד, פנקס בית הדין להיתר עגונות ועגונים בעקבות השואה – מחנה ברגן בלזן, תש"ז-תש"ח – עדויות מוקדמות על ההשמדה

כתב-יד, פנקס בית הדין במחנה "ברגן בלזן" שבגרמניה, ובו כ-85 מעשי בית דין, המתירים לעגונות ולעגונים ניצולי השואה להינשא בשנית. ברגן בלזן, כ"ב אייר תש"ז עד כ"ה טבת תש"ח [1947-1948]. עברית ויידיש.

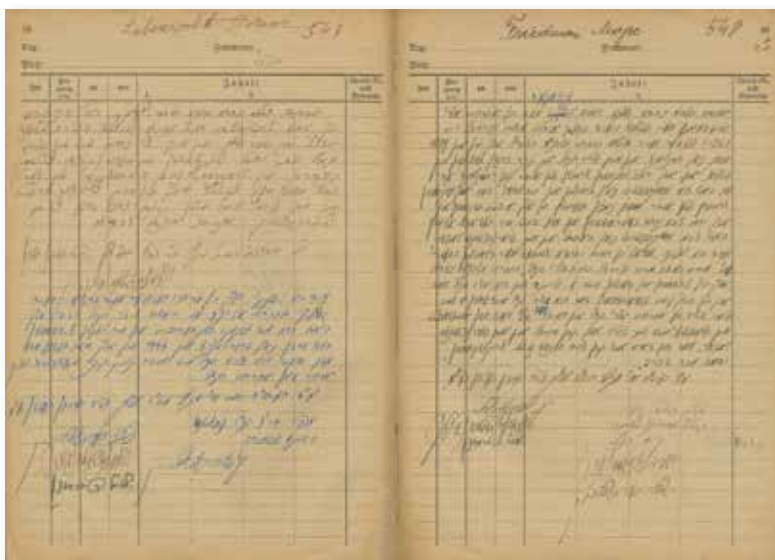
לפנינו תיעוד ראשוני על השמדת יהודי אירופה בתקופת השואה. בכדי להתיר את העגונות והעגונים נזקקו הרבנים לחקור באופן יסודי את דרכי ההשמדה וביררו היטב את סיכויי ההינצלות מהאירועים השונים. הרבנים היו הראשונים שגבו עדויות מניצולי השואה סמוך מאד לאחר סיום המלחמה, בעוד הזכרון טרי וכואב (ראה על כף: א' פרבשטיין, בסתר רעם, עמ' 334-311).

היתרי הנישואין בפנקס שלפנינו ממוספרים בסדר עולה: 476-559. בראש העמוד נכתב שם המדובר או המדוברת. תחילה מופיעה גביית העדות, כשהיא חתומה על ידי גובי העדות, ולאחר מכן היתר הנישואין החתום על ידי הרבנים המתירים. בין הרבנים החותמים: רבי יואל היילפרן, רבי ישראל אריה זלמנוביץ, רבי יששכר בעריש רובין ורבי יצחק גליקמאן.

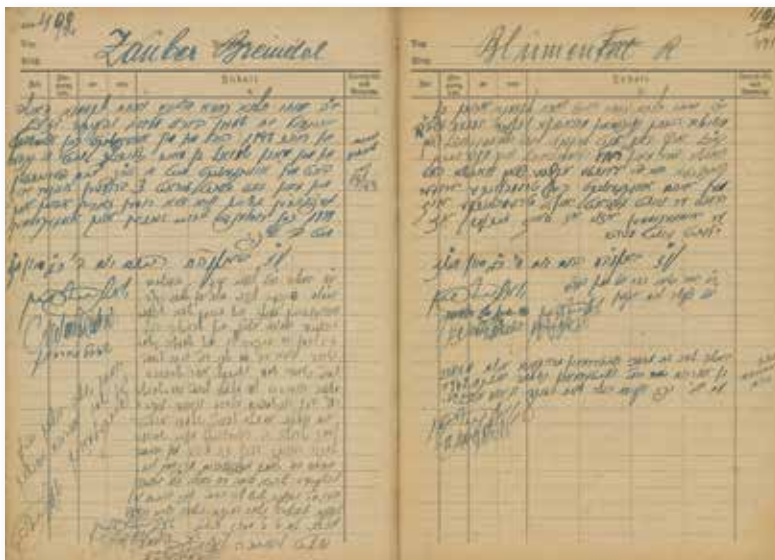
בעדויות שלפנינו מזכרים כל מאורעות השואה חזוניתיה: האקציות והסלקציות, חיסולי הגטו וצעדות המוות, תאי הגז והקרמטוריום, מוות ברעב וביריה, ועוד. באחת העדויות מסופר על נישואין פיקטיביים שנערכו בגטו בניסיון להימנע משליחה למחנות. במקום אחר נכתב כי מבלוק החולים באושוויץ לא שרד אף אחד בחיים. באחת העדויות מתואר כיצד הודיע הבעל זמן קצר לפני שנהרג את שמו ואת שם מקומו לאסיר אחר, באמרו ישש לו אשה ושני ילדים. בעדות אחרת מתואר אדם שנפטר במהלך צעדה ולא ניתן היה לקברו כי היו חייבים לצעוד הלאה, ועוד מקרים מזעזעים המספרים על גורלם המר של היהודים במחנות ההשמדה. בעדויות מתועדים יהודים מערים ואזורים שונים בפולין וליטא: ורשה, קרקוב, לודז', לובלין, לבוב, ביאליסטוק, פיוטרקוב, קרשאנוב, עלקיש, ווילנא, ועוד; שנשלחו למחנות אושוויץ, טרבלינקה, בוכנוולד, מיידנק, ברגן בלזן, שטוטהוף, ראונסבריק, ועוד. כמו כן, מזכרים הגטאות: ורשא, לודז', ביאליסטוק, ועוד.

על הכריכה חתימה וחתימת של רבי "ישראל ארי' זעלמאנאוויטש" וחתימות "בית דין" של ברגן בלזן. הרבנים פעלו בשיתוף עם רבי שלמה דוד כהנא מוורשא, שישב בירושלים והיה מהפעילים המרכזיים לטובת היתר העגונות והעגונים לאחר השואה. הרב כהנא מזכר פעמים רבות בפנקס שלפנינו כמי שהתייעצו עמו בנתינת היתר הנישואין.

רבי יואל היילפרן מיאסלו, בן האדמו"ר רבי מתתיה חיים מדאבשיץ וחתן רבי אלימלך ראבין מיאסלו. שלושת ילדיו נרצחו בשואה והוא ניצל בנס.

120a

120b

לאחר המלחמה כיהן כרב במחנה ברגן בלזן ופעל שם רבות בתקנת העגונות. בשנת תש"ח היגר לארצות הברית וכיהן ברבנות בשכונת בראנזוויל שבברוקלין. חיבר ספר "אוסף תקנות עגונות".

רבי ישראל אריה זלמנוביץ, מזקני חסידי צאנז, מתלמידיו הראשונים של האדמו"ר רבי יקותיאל הלברשטאם מצאנז-קלויזנבורג. לאחר השואה כיהן כרב במחנה ברגן בלזן ולאחר עלייתו לארץ ישראל כיהן ברבנות במספר ערים. תחילה ביבנה, לאחר מכן בקרית צאנז בנתניה, אחר כך בעכו, ובסוף ימיו בני ברק. מחבר סדרת הספרים "חיי נפש".

רבי יששכר בעריש רובין, מצאצאי האדמו"ר רבי ישעיה שטיינר ("רבי ישעיה'לה קרסטירער") וחתן רבי חיים מייזליש מסארוואש. לאחר השואה היגר לארצות הברית שם כיהן כאדמו"ר מקרעסטיר.

רבי יצחק גליקמאן, תלמידים של גאוני פולין – רבי מאיר שפירא מלובלין ורבי מאיר אריק. לאחר המלחמה כיהן כרב במחנה ברגן בלזן, ולאחר עלייתו לארץ ישראל כרב בעיר חולון. בספרו 'רסיסי תורה' (חולון תשנ"ב), הדפיס תשובות של הרב כהנא בעניין עגונות, מתקופת היותו בבית הדין לענייני עגונות בברגן בלזן. בספרו 'שואה ותקומה' הדפיס הרצאות ועיונים על תקופת השואה, ובספרו 'ברכת אמונה' דן בהרחבה במצוות קידוש השם וביחס לשואה ולמאורעות הזמן.

רישומים נוספים בראש הפנקס ובסופו.

הפנקס נכתב על גבי ספר טכני בגרמנית, בו נעשה שימוש משני.

[68] דף, למעלה מ-100 עמודים כתובים. 29.5 ס"מ. מצב טוב-ביווני. כתמים ובלאי. מספר קרעים. כריכת קרטון בלוייה ומוכתמת.

פתיחה: \$4000

הערכה: \$6000-10,000

120. Manuscript, Ledger of the Beit Din for Releasing Agunot and Agunim in the Wake of the Holocaust – Bergen Belsen Camp, 1947-1948 – Early Testimonies of the Genocide

Manuscript, ledger of the Beit Din in the Bergen Belsen camp in Germany, comprising some 85 Beit Din acts, permits for agunot and agunim, Holocaust survivors, to remarry. Bergen Belsen, 1947-1948. Hebrew and Yiddish.

This ledger is an early documentation of the extermination of European Jewry during the Holocaust. In order to release agunot and agunim, the rabbis were required to thoroughly research the methods of extermination used by the Nazis, and they carefully examined the chances of survival from the various incidents. These rabbis were the first to collect testimonies from Holocaust survivors, very soon after the war ended, while the memories were still fresh and raw (see: E. Farbstein, BeSeter Raam, pp. 311-334).

The marriage permits in the ledger are numbered in ascending order: 476-559. The name of the subject of the permit is inscribed at the top of the page, followed by a transcription of the testimony, signed by the rabbis who received it, and concluding with the permit to remarry, with the signatures of the rabbis issuing it. The signees include: R. Yoel Heilpern, R. Yisrael Aryeh Zelmanovitz, R. Yissachar Berish Rubin and R. Yitzchak Glickman.

These testimonies mention all the types of circumstances and atrocities of the Holocaust: the roundups and selections, ghetto liquidations and death marches, gas chambers and crematoriums, death by starvation and shooting, and more. One of the testimonies describes a fictitious marriage arranged in the ghetto, in an attempt to avoid being deported to the camps. Another one attests that there was not a single survivor from the barrack of sick inmates in Auschwitz. One of the testimonies describes how the husband informed a fellow inmate of his name and origin, moments before he was killed, stating that he has a wife and two children. Another testimony reports of a man who died during a death march, yet they were unable to bury him, since they were compelled to keep on marching, and other atrocious incidents which were the bitter fate of the Jews in the extermination camps. The testimonies document Jews from various cities and areas in Poland and Lithuania: Warsaw, Kraków, Łódź, Lublin, Lviv, Białystok, Piotrków, Chrzanów, Elkish (Olkusz), Vilna and more; who were sent to Auschwitz, Treblinka, Buchenwald, Majdanek, Bergen Belsen, Stutthoff, Ravensbrück and other camps. The testimonies also include mentions of the ghettos of Warsaw, Łódź, Białystok and others.

Signature and stamp of R. Yisrael Aryeh Zelmanovitz on the cover, as well as the stamp of the Bergen Belsen Beit Din.

These rabbis worked in collaboration with R. Shlomo David Kahana of Warsaw, who resided in Jerusalem, and was one of the central figures working to release agunot and agunim following the Holocaust. Rav Kahana is mentioned repeatedly in this ledger as the one they consulted in regard to issuing marriage permits.

R. Yoel Heilpern of Jaslo, son of Rebbe Matityah Chaim of Dobshitz and son-in-law of R. Elimelech Rubin of Jaslo. His three children perished in the Holocaust, and he miraculously survived. Following the Holocaust, he served as rabbi in the Bergen Belsen camp, working industriously to find solutions for the agunot. In 1948, he immigrated to the United States, where he served as rabbi in Brownsville, Brooklyn. He authored Osef Takanot Agunot.

R. Yisrael Aryeh Zelmanovitz, elder Sanz Chassid, one of the first disciples of Rebbe Yekutiel Halberstam of Sanz-Klausenburg. Following the Holocaust, he served as rabbi in the Bergen Belsen camp, and later immigrated to Eretz Israel where he served as rabbi of various cities – first in Yavne, then in Kiryat Sanz, Netanya, in Akko, and finally, in Bnei Brak. He authored the Chayei Nefesh series.

R. Yissachar Berish Rubin, descendant of Rebbe Yeshaya Steiner ("R. Yeshayale of Kerestir") and son-in-law of R. Chaim Meisels of Sarwasch. Following the Holocaust, he immigrated to the United States, where he served as rebbe of Kerestir.

R. Yitzchak Glickman, disciple of leading Polish Torah scholars – R. Meir Shapiro of Lublin and R. Meir Arik. After the Holocaust, he served as rabbi in the Bergen Belsen camp, and following his immigration to Eretz Israel, as rabbi of Holon. His book Resisei Torah (Holon 1992) includes responsa by Rav Kahana on the topic of agunot, from his tenure as member of the Beit Din for agunot in Bergen Belsen. In his book Shoa UTekuma, he published lectures and studies on the Holocaust, and in his book Birkat Emunah, he discusses at length the commandment of Kiddush HaShem and how to relate to the Holocaust and current events.

Additional inscriptions at the beginning and end of the ledger.

Written in a German technical ledger, put here to secondary use.

[68] leaves, over 100 written pages. 29.5 cm. Good-fair condition. Stains and wear. Several tears. Worn and stained cardboard cover.

Opening price: \$4000

Estimate: \$6000-10,000

121. A Letter Handwritten and Signed by Theodor Herzl – Vienna, 1899 – Sent to a High School Student – "To make young friends... is the best reward for a man who in his writing does not think about himself, nor about fame or profit, but rather is only interested in serving ideas which he sees as just and right"

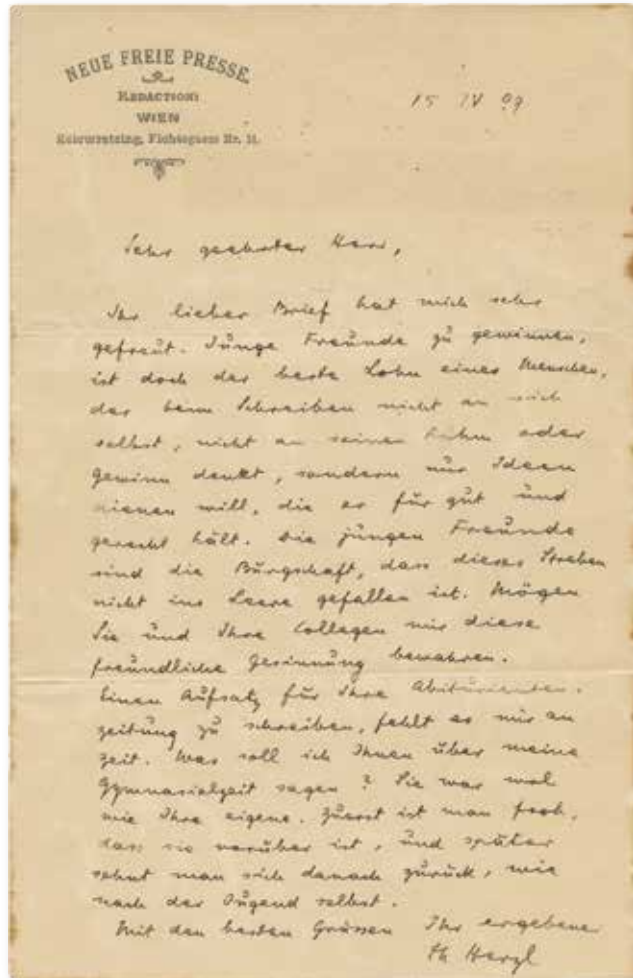
A letter handwritten and signed by Theodor Herzl. Written on official stationery of the the Viennese newspaper Neue Freie Presse, where Herzl worked. [Vienna], April 15, 1899. German.

Herzl wrote this letter in response to an enthusiastic letter he had received from a boy or a girl in which he was asked to write an article for a school newspaper (the name of the school and the addressee are not mentioned in the letter). Herzl writes that he is too busy to write the article and addresses the importance of his relationship with the younger generation: "To make young friends... is the best reward for a man who in his writing does not think about himself, nor about fame or profit, but rather is only interested in serving ideas which he sees as just and right. Young friends are the guarantee that such ambition will not be to no avail...".

At the end of the letter, Herzl adds several words about the period of his studies: "What can I tell you about my time at the gymnasium? It was like yours. At first you are happy that it has ended, and later you deeply miss it, like youth itself".

[1] leaf, 22.5 cm. Good condition. Stains on the margins. Fold lines. Some tears along the fold lines.

Opening price: \$1000
Estimate: \$3000-5000

121

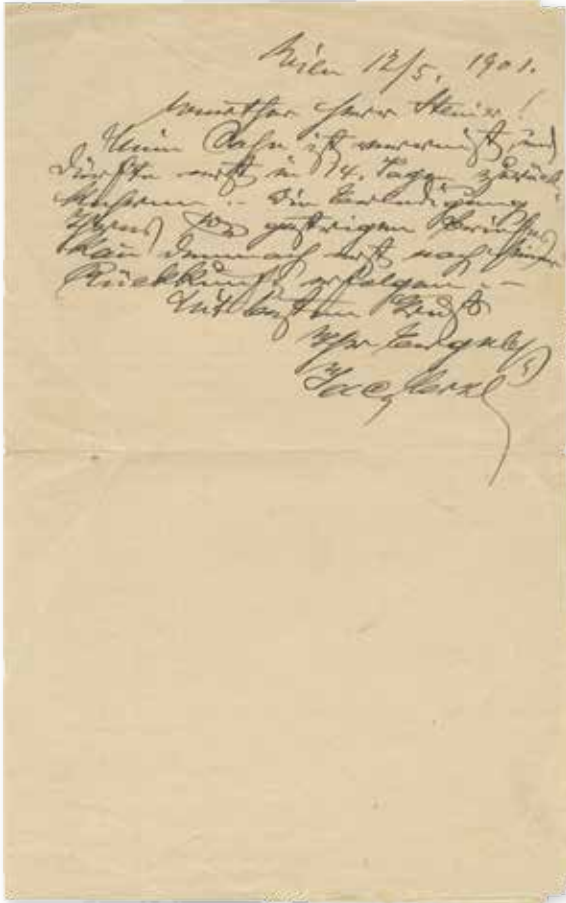
121. מכתב בכתב-יד ובחתימתו של בנימין זאב הרצל - וינה, 1899 - נשלח לתלמיד תיכון - "לרכוש ידידים צעירים... הרי זהו הגמול הטוב ביותר שיכול לזכות בו אדם שבכתיבתו לא חושב על עצמו, ולא על תהילה או רווח, אלא מעוניין רק לשרת רעיונות שהוא רואה כנכונים וצודקים"

מכתב בכתב-יד ובחתימתו של בנימין זאב (תיאודור) הרצל. נכתב על נייר מכתבים רשמי של העיתון הווינאי "נויה פרייה פרסה" (Neue Freie Presse) שבו עבד הרצל. [וינה], 15 באפריל 1899. גרמנית.

את המכתב שלפנינו כתב הרצל בתגובה למכתב אוהד שקיבל מנער או נערה ובו התבקש לכתוב מאמר עבור עיתון בית ספר (שם בית הספר ושם הנמען אינם נזכרים במכתב). הרצל כותב כי הוא עסוק מכדי לכתוב את המאמר ומתייחס לחשיבות קשריו עם הדור הצעיר: "לרכוש ידידים צעירים, הרי זהו הגמול הטוב ביותר שיכול לזכות בו אדם שבכתיבתו לא חושב על עצמו, ולא על תהילה או רווח, אלא מעוניין רק לשרת רעיונות שהוא רואה כנכונים וצודקים. הידידים הצעירים הם הערובה לכך ששאיפה זו לא תיפול לריק. מי ייתן ואתה וחברייך תשמרו יחס ידידותי זה". בסוף המכתב מוסיף הרצל מילים אחדות על תקופת לימודיו: "מה יכול אני לספר לכם אודות תקופת [לימודי] בגימנסיה? היא הייתה כשילכם. תחילה שמחים שהיא חלפה, ולאחר מכן משתוקקים אליה חזרה, כמו אל הנעורים עצמם".

[1] דף, 22.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים בשוליים וסימני קיפול. מספר קרעים לאורך קווי הקיפול.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$3000-5000

122

established with his father's help). When Theodor was travelling, his father's address served as his temporary mailing address. Theodor's close relationship with his father is reflected in many of his letters. After publishing "Der Judenstaat", he wrote in his diary: "At this time, my loyal father is my only solace. All those I consulted with on the matter so far conduct themselves with careful restraint, lurking, waiting. Beside me I feel only my dear old man..." (Inyan Hayehudim: Sifre Yoman, Translation of Theodor Herzl's Diaries, 1895-1904, Jerusalem: Mossad Bialik, 1997. p. 275 [Hebrew]).

The letter was presumably sent to the writer, publicist and Zionist activist Heinrich Elchanan York-Steiner (1859-1934), one of Theodor Herzl's first supporters and co-founder of the weekly "Die Welt".

[1] folded leaf (written on one side), 23 cm. Good condition. Fold lines. A few stains and creases. Small tears to edges and long tears along fold lines (with no loss of text).

Opening price: \$3000

Estimate: \$4000-6000

122. מכתב בכתב-ידו ובחתימתו של יעקב הרצל, אביו של בנימין זאב הרצל - וינה, 1901 - נכתב בעת ששהה בנימין זאב הרצל בקונסטנצינופול, לקראת פגישתו עם הסולטן הטורקי

מכתב בכתב-ידו ובחתימתו של יעקב הרצל, אביו של בנימין זאב (תיאודור) הרצל; ממוען אל "מר שטיינר" [ככל הנראה, היינריך אלחנן יורק-שטיינר]. נכתב בעת ששהה בנימין זאב בקונסטנצינופול, לקראת פגישתו עם הסולטן הטורקי. וינה, 12 במאי 1901. גרמנית.

מכתב קצר מאת יעקב הרצל, בתגובה למכתב שנשלח אל בנו בעת שהלה שהה בקונסטנצינופול בכדי לפגוש בסולטן הטורקי: "בני יצא למסע ואמור לחזור בעוד 14 ימים. השלמת העניינים המועלים במכתבך הנכבד מיום האתמול, לפיכך, תוכל להתבצע רק אחרי חזרתו". המכתב חתום: "Jac. Herzl"

מייסד הציונות המדינית, בנימין זאב הרצל, האמין שהגשמת הציונות תלויה בהשגת זיכיון (צ'ארטר) להתיישבות יהודים בארץ ישראל. מתוך כך, הוא עסק בפעילות דיפלומטית נרחבת, ניהל מגעים עם השלטונות העות'מאניים ובמשך תקופה ארוכה ניסה להתקבל לפגישה אצל הסולטן הטורקי. ב-17 במאי 1901 (חמישה ימים לאחר שכתב אביו את המכתב שלפניו) עלה בידו של הרצל להיפגש עם הסולטן עבדול חמיד השני בקונסטנצינופול. בפגישה זו, שנמשכה כשעתיים, הציע הרצל לסולטן כי בתמורה לסיוע בכיסוי חובות האימפריה, יקדם הסולטן התיישבות יהודית בארץ ישראל. בפגישה זו נפתח משא ומתן ממושך בין השניים שהסתיים לבסוף בלי תוצאות.

יעקב הרצל (1832-1902), סוחר ובנקאי יהודי-גרמני, אביו של בנימין זאב הרצל. יעקב נולד למשפחה יהודית אורתודוקסית בעיר זמלין שבסרביה (אביו, סבו של בנימין זאב, היה שמש בבית הכנסת הספרדי בעיר). בגיל 15 עזב את ביתו והחל לעבוד כשוליה בחברת אספקה. כמה עשורים מאוחר יותר, כבר עמד הוננו על כמה מיליוני מארקים ועסקיו התפרסו על תחומים שונים של מסחר ובנקאות.

יעקב נישא בשנת 1857 לז'אנט דיאמנט (Jeanette Diamant), ושלוש שנים אחר כך נולד בנם הראשון והיחיד - בנימין זאב. את רעיונותיו המהפכניים של בנו ואת דרכו הייחודית ראה בעין יפה דווקא, וכשנוכח לראשונה לדעת מהי תכניתו האמיתית - הקמת מדינה יהודית עצמאית בארץ ישראל, אמר שהיה עליו לכתוב על כך ספר, כדי לפנות ישירות אל העם (כשנה אחר כך כתב בנימין זאב הרצל את ספרו "מדינת היהודים").

לאורך חייו, סייע יעקב הרצל בידי בנו לממן חלק נכבד מפעילותו הציונית (השבועון הציוני שייסד, "די ולט", הוקם בעזרתו). כשהיה הרצל הבן בנסיעותיו - שימשה כתובתו של אביו כמען זמני למכתבים שנשלחו אליו. יחסו האוהד והקרוב של בנימין זאב לאביו משתקף ברבים מכתביו. לאחר שהוציא לאור את ספרו "מדינת היהודים", כתב ביומנו: "בעת הזאת אבי הנאמן הוא משעני היחיד. כל אלה שנועצתי בהם בעניין עד עתה נוהגים באיפוק זהיר, אורבים, ממתנים. לצדי אני מרגיש רק את הזקן היקר שלי. הוא ניצב כמו אילן" (עניין היהודים, ספרי יומן מאת בנימין זאב הרצל, הוצאת מוסד ביאליק, ירושלים, 1997, עמ' 275).

המכתב נשלח, ככל הנראה, אל הסופר, הפובליציסט והפעיל הציוני היינריך אלחנן יורק-שטיינר (1859-1934), מתומכיו הראשונים של בנימין זאב הרצל ומי שייסד עמו את השבועון הציוני "די ולט". [1] דף מקופל לשניים (עמוד אחד כתוב), 23 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול. מעט כתמים וקמטים. קרעים קלים בשוליים וקרעים ארוכים לאורך סימני הקיפול (ללא נזק לכיתוב).

פתיחה: \$3000

הערכה: \$4000-6000

123. דף בכתב-יד - חישוב הקץ של מומר לדת הבהאית

דף בכתב-יד, חישוב הקץ בספר דניאל, שנכתב על ידי יהודי מומר לדת הבהאית ומציג את ההתגלות הבהאית כהתגשמות חזיון הגאולה המקראי. [ארץ ישראל, סוף המאה ה-19 או תחילת המאה ה-20]. ארמית ומעט עברית.

הדת הבהאית נוסדה בפרס כענף חדש של הכת הבאבית, בידי מירזא חוסיין-עלי נורי - המכונה בהא אללה ("זוהר האל", 1817-1892). חבריה החזיקו באמונה שתהליך הגאולה המובטח בקוראן כבר החל, וכי העולם שרוי בפתחו של עידן חדש שבו יתבטלו האסאלם המסורתי וחוקיו. השלטונות הפרסים, שלא ראו את התנועה החדשה בעין יפה, הגלו את בהא אללה לשטחי האימפריה העות'מאנית, ואילו העות'מאנים החליטו על כליאתו במצודה סמוכה לעכו. כשהגיע עם משפחתו, נמסר לתושבי העיר כי האיש ובני משפחתו הנם אויבי המדינה, אויבי הדת ואויבי האל. על אף התנאים הקשים, היו השנים במצודה בעכו מהפוריות והנמרצות עבור בהא אללה, ובמהלכן הגיע לידי גמר ספר היסוד של האמונה הבהאית - "אלכיתב אלקדס" (הספר הקדוש ביותר), שקבע את עקרי האמונה החדשים: כל הדתות הן בעלות מוצא אלוהי משותף, יש לחתור לשלום כלל-עולמי, השמדת כלי הנשק, התקדמות מדעית והתנהגות מוסרית.

לפניו דף בכתב-יד, כתוב בכתובה מרובעת ובינונית ("כתב רש"י"), רובו בארמית. הדף כולל פתרון בהאי לחישוב הקץ בספר דניאל. הכותב מבקש להציג את התגלות הדת הבהאית ונביאה - בהא אללה, בתור מושאו של חזיון הגאולה המקראי. הפתרון מתבסס על הפסוק "ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שמש ימים אלף מאתים ותשעים" (דניאל יב, יא), הנוקב בשנה מפורשת להתחלת תהליך הגאולה - 1290. לפי הפתרון שמציע הכותב, מתייחס המספר למניין השנים בספירה המוסלמית ("הימים לשנה מזמן כלפת אל עמר"), ולכן תוצאתו הנה השנה העברית תרל"ג (1873) - השנה שבה התגלה ספר הקודש הבהאי לנביא בהא אללה במצודה בעכו: "קד זרחא כבוד אל הויה ונגהא אור אל אהיה עלה בקנות אל נורא להיכל אל ציונא במגדל עכו". על פי אותו פתרון, מפענח הכותב את השנה השנייה המופיעה בחזיון, שנת מימוש הגאולה - "אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה" (דניאל יב' יב), וקובע כי היא תחול בשנת תרע"ה (1915).

בראש הדף ובסופו גימטריה של שם הוויה השווה לשמו של בהא אללה, וראשי תיבות הרומזים לו. הכותב חותם את דבריו "איש בושר שלום על יד יקותיאל", כשהמילה "יקותיאל" מוגדלת. יתכן והיא רומזת לשם הכותב.

על פי השפה המשמשת בדף, הכתיבה באותיות רש"י, הפסוקים המצוטטים והשימוש בגימטריה עברית - ניתן לשער כי הכותב הוא יהודי, שכנראה המיר את דתו לדת הבהאית, ובכתיבת דף זה ביקש לקרב יהודים אל הדת הבהאית.

מספר הבהאים בארץ ישראל עד ראשית המאה ה-20 לא עלה על מאות בודדות, והללו כמעט שלא באו במגע עם היישוב העברי. בשנת 1903, רכשה חברת יק"א חלק מאדמות הכפר הבהאי אום ג'וני, שהפכו למקום מושבה הראשון של קבוצת "דגניה". בין המתיישבים העבריים והבהאיים נרקמו יחסי ידידות חמים, שתועדו בזכרונותיהם של חלק מחברי הקבוצה.

המרכז הבהאי העולמי שוכן כיום במספר אתרים בערים חיפה ועכו, המפורסמים בזכות אדריכלות הנוף והמבנים הייחודיים שלהם. בשנת 2008 הוכרזו 26 מן המרכזים כאתרי מורשת עולמית.

[1] דף. 26.5 ס"מ בקירוב. מצב טוב. כתמים, סימני קיפול ופגמים קלים.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$5000-8000

122. Letter Handwritten and Signed by Jacob Herzl, Theodor Herzl's Father - Vienna, 1901 - Written When Theodor Herzl was Staying in Constantinople, Shortly Before His Meeting with the Turkish Sultan

A letter handwritten and signed by Jacob Herzl, Theodor Herzl's father; addressed to a Mr. Steiner [presumably, Heinrich Elchanan York-Steiner]. Written when Theodor Herzl was staying in Constantinople, before his meeting with the Turkish Sultan. Vienna, May 12, 1901. German.

A short letter by Jacob Herzl, in response to a letter sent to his son while he was staying in Constantinople in order to meet with the Turkish Sultan: "My son is on a trip and is supposed to return in 14 days. The matters you raised in your letter from yesterday will, therefore, have to be sorted out only after his return". The letter is signed: "Jac. Herzl".

Theodor Herzl, the founder of political Zionism, believed that realizing Zionism depended on obtaining a charter for the settlement of Jews in Palestine. Therefore, he was involved in extensive political activity, negotiating at length with the Ottoman authorities in an attempt to meet the Turkish Sultan. On May 17, 1901 (five days after his father wrote this letter), Herzl succeeded in meeting Sultan Abdul Hamid II in Constantinople. In the course of the meeting, which lasted about two hours, Herzl suggested that in exchange for receiving assistance in covering the Empire's debts, the Sultan will promote Jewish settlement in Palestine. The meeting was the beginning of a long negotiation which ended without results.

Jacob Herzl (1832-1902), a Jewish-German merchant and banker, Theodor Herzl's father, was born to a Jewish orthodox family in Semlin [Zemun], Serbia (his father, Theodor's grandfather, was the attendant of the Sephardic synagogue of the town). At the age of 15, he left home and started working as an apprentice for a supply company. Several decades later, his fortune was worth several million marks, with business extending to various fields of commerce and banking.

In 1857, Jacob married Jeanette Diamant, and three years later their first and only son, Theodor (Binyamin Ze'ev), was born. Jacob approved of his son's revolutionary ideas and unique way and when he realized for the first time what his true plan was - the establishment of an independent Jewish state in Palestine - he told him he should write a book in order to appeal directly to the people (about a year later, Theodor Herzl wrote the book "Der Judenstaat").

Throughout his life, Jacob Herzl helped his son fund a considerable part of his Zionist activity (the Zionist weekly Theodor Herzl published, "Die Welt", was

123. Handwritten Leaf – Messianic Calculations by a Convert to the Bahá'í Faith

Handwritten leaf, with messianic calculations from the Book of Daniel, written by a Jew who converted to the Bahá'í faith. The calculations present the Bahá'í revelation as the fulfillment of the Biblical prophecies of Redemption. [Palestine, late 19th century or early 20th century]. Aramaic and some Hebrew.

The Bahá'í faith was founded in Persia as an offshoot of Bábism, by Mírzá Husayn-Alí Núrí – known as Bahá'u'lláh ("Glory of G-d", 1817-1892). Its adherents maintained that the redemption process described in the Koran had already begun, and that the world was on the brink of a new era, in which traditional Islam and its laws would be annulled. The Persian authorities, who were wary of this new movement, exiled Bahá'u'lláh to the Ottoman Empire, where he was imprisoned in the citadel near Acre. When he arrived there with his family, they were presented to the townspeople as enemies of the state, of G-d and of His religion.

Despite the difficult conditions, the years spent in the Acre fortress were the most fruitful and intensive for Bahá'u'lláh, and in this time he completed the central book of the Bahá'í faith – Kitáb-i-Aqdas (the Most Holy Book), which defines the principles of this new faith: all religions derive from a common, G-dly source, striving for universal peace, destruction of weapons, scientific advance and ethical conduct.

This leaf, handwritten in square and semi-cursive script (Rashi script), mostly in Aramaic, offers a Bahá'í interpretation to the messianic calculations outlined in the Book of Daniel. The writer wishes to present the advent of the Bahá'í faith and its prophet – Bahá'u'lláh, as the fulfillment of the Biblical prophecy of Redemption. This interpretation is based on the verse: "And from the time the daily sacrifice was removed and the silent abomination placed, is one thousand, two hundred, and ninety" (Daniel 12:11), which designates the year 1290 as the onset of the Redemption. According to the solution suggested by the writer, this number refers to the Islamic year 1290, which corresponds with the year 1873 – year of the revelation of the Kitáb-i-Aqdas in the Acre fortress. Accordingly, the writer interprets the second date mentioned in the prophecy, the year of the realization of the Redemption – "Fortunate is he who waits and reaches days of one thousand, three hundred, and thirty-five" (Daniel 12:12), as the year 1915.

The text opens and ends with the numerical value of the Tetragrammaton corresponding with that of Bahá'u'lláh, and acronyms alluding to him. The writer ends with: "A man who received tidings of peace from Yekutiel", with the word "Yekutiel" enlarged. This may allude to the name of the writer.

In view of the language employed in this leaf, the Rashi script, the verses quoted and the usage of Hebrew numerical values, one can conjecture that the writer was a Jew who presumably converted to the Bahá'í faith, and wished to draw other Jews to this faith through his calculations.

The number of Bahá'ís in Palestine until the early 20th century did not exceed a few hundred, with almost no contact with the Jewish settlement. In 1903, the Jewish Colonization Association acquired some of the land of the Bahá'í village Umm Junieh, which later became the first moshava of the Degania group. Close friendship ties developed between the Jewish and Bahá'í settlers, as documented in the memoirs of some of the members of the group.

The Bahá'í World Centre is located today in several locations in Haifa and Acre, and they are renowned for their unique landscapes and structures. In 2008, 26 of them were inscribed on the World Heritage List.

[1] leaf. Approx. 26.5 cm. Good condition. Stains, fold lines and minor damage.

Opening price: \$1500

Estimate: \$5000-8000

123

124b

124a

124. שלוש גלויות מצולמות – תיעוד נדיר של גולים יהודים מארץ ישראל על סיפון אוניית הצי האמריקני "טנסי" – "גירוש יפו", 1915

פרשת הגירוש וההתנכלות ליהודי ארץ ישראל בראשית מלחמת העולם הראשונה הביאה לעזיבתם של כ-10,000 איש – כשמינית מהאוכלוסייה היהודית בארץ. במצרים ייסדו ראשי הקהילה היהודית ומנהיגי הציונות את "ועד העזרה לארץ-ישראל וסוריה", בית הספר "הרצליה" הוקם באלכסנדריה והמגורשים אף הדפיסו כתב-עת משלהם – "בנכר". רבים מהגולים שבו לארצות מוצאם, חלקם בחרו להגר לארה"ב וחלקם הקטן המתין עד תום המלחמה ושב לארץ ישראל.

לפנינו שלוש גלויות מצולמות המתעדות את המגורשים היהודים מפליגים למצרים על ה"טנסי". באחת הגלויות נראים הנוסעים נרשמים בספר על סיפון האונייה (כנראה, בסמוך לעלייתם בנמל יפו), ובשתיים האחרות נראים הנוסעים יורדים במדרגות אל נמל אלכסנדריה, רכושם המועט ארוז בשקים וסלים, בעוד צוות המלחים מתבונן בהם ממעקה הסיפון. הגלויות מתוארות בכתב-יד בלוח (אנגלית), ושתיים מהן חתומות: "S+S" ומתוארכות: 14.2.1915, אלכסנדריה.

בארכיון הצי האמריקני מופיעים מספר תצלומים המתעדים את הפלגות ה"טנסי" מיפו לאלכסנדריה – חלקם מתוארים בכתב-יד דומה לזה שמופיע בגלויות וחתומים בחתימה זהה. שלושת התצלומים בגלויות שלפנינו אינם מופיעים בארכיון.

שלוש גלויות מצולמות. 14 x 9 ס"מ בקירוב. מצב טוב. פגמים קלים בשוליים וכתמים קלים בצד האחורי.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

שלוש גלויות מצולמות עם תמונות יהודים שגורשו מארץ ישראל במהלך מלחמת העולם הראשונה, עושים את דרכם לאלכסנדריה על סיפון אוניית הצי האמריקני "טנסי". אלכסנדריה (ייתכן שאחת מהן צולמה בנמל יפו או בלב ים), 1915.

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה נעשו מרבית תושביה היהודים של ארץ ישראל, אנשי העלייה הראשונה והשנייה שחיו בארץ ללא נתינות טורקית, לאזרחים של מדינות אויב. המפקד הצבאי בסוריה וארץ ישראל, ג'מאל פאשה, הורה על גירוש אזרחי מדינות אלה, וביום 17 בדצמבר 1914 נאספו מאות מתושבי יפו היהודים, הופרדו ממשפחותיהם ונשלחו למצרים באונייה צפופה ובחוסר כל. בשבועות הבאים גורשו יהודים נוספים בתנאים דומים, ואלו שנתרו בארץ היו קרובי לביזה, התנכלות והחרמת רכוש.

מתוך חשש כבד לגורל היישוב, פנו המנהיגים הציוניים אל קונסול ארה"ב באיסטנבול, הנרי מורגנטאו (שארצו עוד עמדה בקשרים עם האימפריה). מורגנטאו נחרד לגלות על האופן שבו גורשו היהודים וממצבם של אלו שנתרו בארץ, ומיהר להעמיד לרשות היישוב את אחת מספינות הצי האמריקני – "טנסי" (USS Tennessee [ACR-10]). בין החודשים דצמבר 1914 לפברואר 1915, הפליגה ה"טנסי" הלוך ושוב מיפו לאלכסנדריה, מובילה בכיוון האחד את המגורשים ובכיוון האחר מכתבים וכספים. העיתונאי מרדכי בן הלל הכהן כתב בספר זכרונותיו על האונייה: "במשך השנה הזאת היתה האניה 'טנסי' מלאכנו הטוב, בהביאה לנו מאלכסנדריה כסף ומכתבים ובהעבירה למצרים את המון הגולים... שם האניה היה נישא על שפת כל לשון".

124c

124. Three Photographic Postcards – Rare Documentation of Jewish Exiles from Palestine on Board of the United States Navy Ship Tennessee – "The Jaffa Deportation", 1915

Three photographic postcards with pictures of Jews who were forcibly deported from Palestine during World War I, making their way to Alexandria on board of the United States navy ship Tennessee. Alexandria (one was possibly taken at the Jaffa Port or at sea), 1915.

With the outbreak of World War I, most of the Jewish citizens of Palestine, members of the first and second Aliyah who lived in Palestine without Turkish citizenship, became enemy aliens. The Governor of Greater Syria, Djemal Pasha, ordered the deportation of all enemy citizens, and on December 17, 1914, hundreds of the Jewish residents of Jaffa were separated from their families and sent penniless to Egypt on a crowded ship. Over the next few weeks, additional Jews were deported under similar conditions, whereas those who remained in Palestine were victims of looting, harassment and confiscation of property.

Fearing the fate of the Yishuv, the Zionist leaders appealed to the USA ambassador in Istanbul, Henry Morgenthau (whose country still had diplomatic relations with the Empire). Morgenthau was horrified to learn about the way the Jews had been deported and the state of those who remained in Palestine and willingly provided the Yishuv with one of the ships of the United States Navy – the USS Tennessee [ACR-10]. Between December 1914 and February 1915, the USS Tennessee sailed back and forth from Jaffa to Alexandria, leading exiles in one direction, letters and money in the other. The journalist Mordechai Ben Hillel wrote in his memoir about the ship: "For a year, the USS Tennessee was our guardian angel, bringing us from Alexandria money and letters and transferring to Egypt masses of exiles... its name whispered admiringly by everyone". The deportation and the harassment of the Jews that

remained in Palestine at the beginning of World War I led to approximately 10,000 people leaving the country – an eighth of the Jewish population of Palestine. In Egypt, the leaders of the Jewish community and the Zionist leaders established the "Aid Committee for Palestine and Syria"; the "Herzliyah" school was established in Alexandria and the exiles even printed their own journal – "BaNechar" (In Exile). Many of the exiles returned to their countries of origin; some chose to immigrate to the USA and a small percentage waited until the end of the war and returned to Palestine.

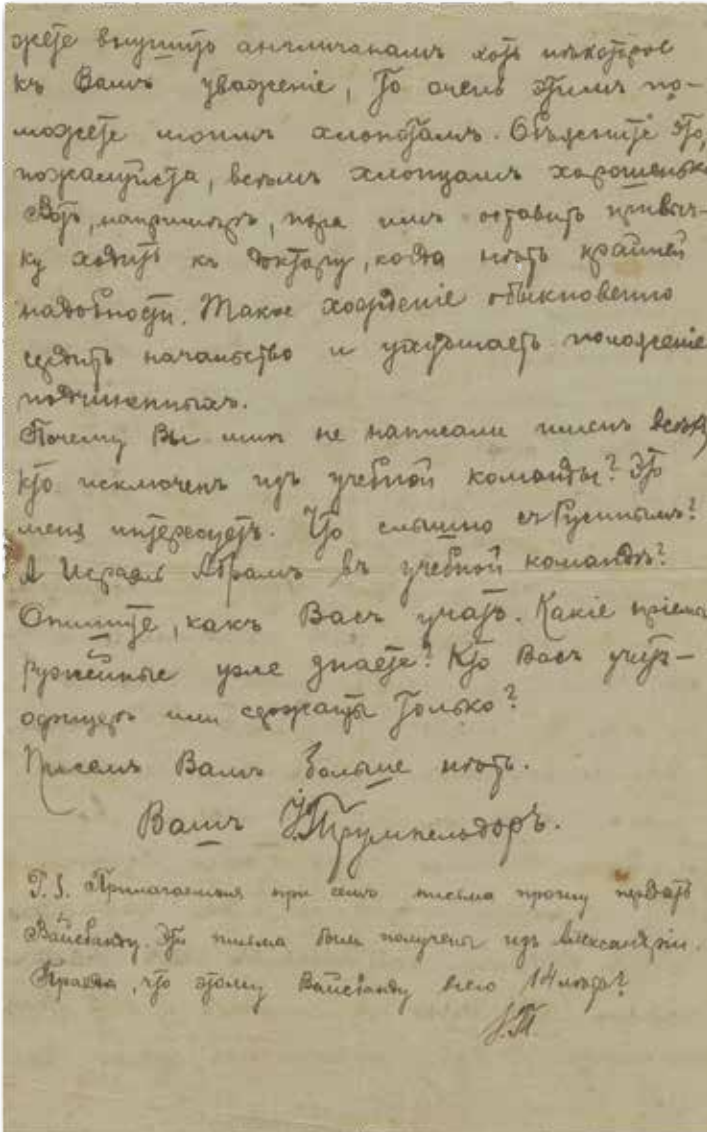
These three photographic postcards document the Jewish exiles sailing to Egypt on board of the USS Tennessee. One of the postcards depicts the passengers registering in a book on the deck of the ship (presumably, shortly after they boarded the ship at the Jaffa Port) and the two others depict the passengers disembarking at the Alexandria Port, their few possessions packed in bags and sacks, while the members of the crew are watching them from the deck. The postcards are captioned in the plate (English) and two of them are signed: "S+S" and dated: 14.2.1915, Alexandria.

The archive of the United States Navy holds several photographs documenting the sailing of USS Tennessee from Jaffa to Alexandria – some with captions similar to the ones on these three postcards, and with the same signature. The photographs on these postcards do not appear in the archive.

Three photographic postcards. Approx. 14x9 cm. Good condition. Minor blemishes to edges and minor stains to verso.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

125

את שמותיהם של מי שהודחו מפלוגת האימונים?... ספר לי כיצד מאמנים אתכם, אילו שיטות נשק אתם כבר יודעים? מי מלמד אתכם - קצינים או סמלים?"

טרומפלדור (1880-1920), יליד פיאטיגורסק, היה הקצין היהודי הראשון בצבא רוסיה, ואף שירת במלחמת רוסיה-יפן, במהלכה ריסק פגז את ידו השמאלית והיא נקטעה. בינואר 1905, במסגרת התבוסה של הצבא הרוסי בקרב על המבצר הימי פורט ארתור, נפל טרומפלדור בשבי היפני. במהלך תקופתו בשבי עסק טרומפלדור בהקמה של מוסדות וארגונים ציוניים ולאומיים למען השבויים היהודיים. טרומפלדור עלה לארץ ישראל ב-1912 ועבד כפועל חקלאי. בזמן מלחמת העולם הראשונה השתתף במערכה בחצי האי גליפולי כסגן מפקד "גדוד נהגי הפרדות" וכמפקד הגדוד. באוקטובר 1916 יצא ללונדון כדי לסייע לזאב ז'בוטינסקי בהקמת גדוד יהודי לוחם ומאמציהם הובילו להקמתם של "הגדודים העבריים" ב-1917. לאחר המלחמה חזר טרומפלדור לרוסיה והיה בין מייסדי "החלוץ". ב-1919 שב ועלה לארץ ונקרא לסייע בהגנת יישובי "אצבע הגליל". נהרג בקרב על תל-חי בי"א אדר תר"ף. אופיו וגבורתו הפכוהו לדמות מופת בקורות הציונות.

[1] דרך (שני עמודים כתובים), 25.5 ס"מ בקירוב. מצב טוב. סימני קיפול. כתמים. קרע חסר קטן בשוליים (ללא נזק לכיתוב).

פתיחה: \$5000

הערכה: \$8000-12,000

125. מכתב מעניין בכתב-ידו של יוסף טרומפלדור - לונדון, 1917 - על משמעת החיילים היהודים בצבא הבריטי, בציפייה להקמת גדוד יהודי לוחם

מכתב בכתב-ידו ובחתימתו של יוסף טרומפלדור, בנושא משמעת החיילים היהודיים בצבא הבריטי. לונדון, ה-20 בינואר, 1917. רוסית.

מכתב מעניין שנכתב במהלך שהותו של טרומפלדור בלונדון, לשם הגיע במטרה לסייע לזאב ז'בוטינסקי במאמצים להקמת גדוד יהודי לוחם. בתקופה זו כבר פורק "גדוד נהגי הפרדות" ורבים מחייליו עברו לשרת בפלוגה יהודית בגדוד הלונדוני ה-20 (חיילי פלוגה זו היוו מאוחר יותר את גרעין "הגדודים העבריים"). המכתב, שנשלח ככל הנראה לאחד מהחיילים היהודים בגדוד ה-20, עוסק בשינוי הנדרש בהתנהגות החיילים כדי לשפר את תדמיתם בעיני הבריטים (ובכך לקדם את חזונו של טרומפלדור ז'בוטינסקי - הקמת גדוד יהודי לוחם בארץ ישראל ומצרים).

טרומפלדור כותב: "אני שמח מאוד שהעניינים שם אצלכם מסתדרים בהדרגה. לדעתי, אם הבחורים יבינו סופית שעל-ידי גישה רעה לשירות הם פוגעים קודם כל בעצמם, הם יחזרו למוטב והכל ילך חלק... ומה יהיה אחר כך בחזית? על זה עדיף שלא לחשוב - ראשית, אין לך כעת שום דרך לעזור ורק תוכל להרוס לעצמך את מצב הרוח; שנית, עוד לא ברור לאן ישלחו. אולי ישלחו לפלשתינה... ואז נישאר שם כל היחידה - זה בהחלט אפשרי - העיקר עכשיו שהבחורים יתנהגו יפה; אז ייתכן שיהיו קשובים יותר לרצונותיהם. בכל מקרה, אני שוקד על העניין ואמשיך לשקוד עליו. אם כולכם שם תוכלו לגרום לאנגלים לכבד אתכם, לפחות קצת, באמצעות התנהגותכם, זה מאוד יעזור למאמצי. תסביר את זה היטב לכל הבחורים בבקשה. למשל, הגיע הזמן שהם יפסיקו עם ההרגל ללכת לרופא כשלא מדובר במצב חרום. זה בדרך כלל מכעיס את הממונים ומחמיר את מצבם של הפקודים". לקראת סוף המכתב, שואל טרומפלדור על אימוניהם של החיילים היהודים: "למה לא כתבת לי

125. An Interesting Letter Handwritten by Joseph Trumpeldor – London, 1917 – About the Discipline of Jewish Soldiers in the British Army, in Anticipation of the Establishment of a Fighting Jewish Battalion

A letter handwritten and signed by Joseph Trumpeldor, about the discipline of Jewish soldiers in the British army. London, January 20, 1917. Russian.

An interesting letter, written during Trumpeldor's stay in London, where he came in order to help Ze'ev Jabotinsky in his efforts to establish a fighting Jewish battalion. At this time, the Zion Mule Corps had already been disbanded and many of its soldiers were transferred to the Jewish company of the 20th London Battalion (later, the soldiers of this battalion constituted the nucleus of the Jewish Legion). The letter, which was presumably sent to one of the Jewish soldiers of the 20th battalion, deals with the required change in the soldiers' behavior in order to improve their image in the eyes of the British (and thereby promote Trumpeldor's and Jabotinsky's vision of establishing a fighting Jewish battalion in Palestine and Egypt).

Trumpeldor writes: "I am very happy that things over there are gradually working out. In my opinion, if the boys finally understand that by a bad approach to their service, they first of all hurt themselves, they will straighten themselves out and everything will go smoothly... And what will happen later in the front? It's better not to think about it – first, you have no way to help now and you can only kill the mood; second, **it is still unclear where they will send us. Maybe they will send [us] to Palestine... and then the entire unit will remain there – it is definitely possible – what is important now is that the boys behave well; then possibly, [the commanders] will be more attentive to their wishes.** One way or the other, I am working on the matter and will continue to work on it. **If all of you there can make the English respect you, at least a little, by your behavior, it will greatly help my efforts.** Please explain this to all the boys. For example, it is time that they quit the habit of going to the doctor when it is not an emergency. This is what usually angers the those in command and aggravates the subordinates' condition". Towards the end of the letter, Trumpeldor asks about the Jewish soldiers' training: "Why didn't you write me the names of those who were expelled from the training company?... tell me how you are trained, which rifle methods do you know already? Who teaches you – officers or sergeants?".

Joseph Trumpeldor (1880-1920), born in Pyatigorsk, was the first Jewish officer to serve in the Russian army, and even fought in the Russo-Japanese War, during which he sustained shrapnel wounds in his left arm and had it amputated. In January 1905, when the Russian army was defeated in the battle on Port Arthur marine fort, Trumpeldor was captured by the Japanese. During his time in prison Trumpeldor was engaged in founding Zionist and national institutions and organizations for Jewish prisoners. He immigrated to Palestine in 1912, working as a farmer. During World War I, he took part in the battle of Gallipoli as second-in-command and commander of the Zion Mule Corps.

In October 1916, he left for London to help Ze'ev Jabotinsky establish a fighting Jewish battalion, their efforts leading indeed to the establishment of the Jewish Legion in 1917. After the war, Trumpeldor returned to Russia and was one of the founders of "HaChalutz". In 1919, he re-immigrated to Palestine and was called to assist in the defense of the settlements of the Galilee panhandle. He was killed during the Battle of Tel Chai on the eleventh of Adar 1920. His character and heroism made him a national hero in the history of Zionism.

[1] leaf (two written pages), approx. 25.5 cm. Good condition. Fold lines. Stains. Small open tear at the edge (not affecting text).

Opening price: \$5000

Estimate: \$8000-12,000

126. פרוכת רקומה – נוסח הצהרת בלפור בצורת המנורה – עשור להצרת בלפור

פרוכת רקומה ועליה נוסח הצהרת בלפור בצורת המנורה. [אמצעות המזרח]. הקדשה משנת תרפ"ח [1927/1928] – שנת העשור להצרת בלפור. קטיפה; רקמת חוטי זהב על תשתית קרטון; סרטים מתכתיים ואניצי זהב.

פרוכת עשויה קטיפה בגון ירוק. במרכז, על מלבן קטיפה בגון ירוק כהה ממוסגר בסרט מתכתי, רקום נוסח הצהרת בלפור.

נוסח ההצהרה מובא בתרגומו המוקדם ורקום בצורת מנורת שבעת הקנים (צורה השמורה לרוב לפרק ס"ז בתהילים או לפיוט "אנא בכח"): "הממשלה של הוד מלכותו מביטה ברצון על יסוד בית לאומי בא"י לעם ישראל...". לצד המנורה נוספו מילות הפסוק "שויתי" והקדשה: "הצהרת בלפור, הקדיש הא' נסים יהודה פיג'ון הי"ו והזקנה מ' שמחה בת רבקה אשת חאגי אליהו פיג'ון הי"ו שנת תרפ"ח".

לפינו פריט ייחודי – נוסח הצהרת בלפור, המסמך המדיני המפורסם משנת 1917 המכיר בזכותו של עם ישראל להקמת בית לאומי בארצו – רקום על תשמיש קדושה ששימש בבית כנסת באחת מקהילות המזרח.

הצהרת בלפור נתפסה בעיני רבים כהתגשמות פעמי משיח. היו מחכמי ישראל שראו בהצהרת בלפור שלב ראשון בתהליך הגאולה והתקיימות נבואות שיבת ציון. הרב קוק, שהיה אז הרב הראשי ליפו והמושבות, כתב בעקבות ההצהרה כי בריטניה "נועדה מאת ההשגחה העליונה למלא את התפקיד של צמיחת קרן ישועה לבית ישראל, כדבר ה' ביד עבדיו הנביאים", ועל הלורד בלפור עצמו כתב כי הוא "זכור לטובה, אשר ההצהרה בעלת השם הגדול נקראת בצדק על שמו". בדומה לרב קוק, ראו גם רבנים אחרים את הצהרת בלפור באור דתי משיחי. כך לדוגמה, רבי משה כלפון הכהן, רבה הראשי של ג'רבה ומגדולי יהדות תוניס, ראה את הצהרת בלפור כאחד מ"י"ג ניצוצי הגאולה", וכינה את התפתחותה הכלכלית והחוקלאית המהירה של ארץ ישראל בימיו "קץ מגולה".

110x147 ס"מ בקירוב. מצב טוב. קטיפה דהויה. פגמים, כתמים, שחיקה ופרימות. קרעים וקרעים חסרים מעטים. טבעות לתלייה קבועות לשולי הפרוכת העליונים.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-4000

126. Embroidered Torah Ark Curtain – The Balfour Declaration in the Form of a Menorah – A Decade Since the Balfour Declaration

An embroidered Torah ark curtain featuring the text of the Balfour declaration in the shape of a menorah. [The Levant?]. Dedication from the year 5688 [1927/1928] – a decade since the Balfour declaration. Velvet; goldwork; cardboard cutouts; metallic ribbons and fringe.

A Torah ark curtain made of green velvet. The text of the Balfour Declaration is embroidered in the center, on a dark green velvet rectangle framed with metallic ribbons.

The text of the declaration appears in its early Hebrew translation and is embroidered in the shape of a seven-branched menorah (a shape usually preserved for Psalms 67 or the Piyut "Ana BeKhoach"): "His Majesty's government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people..."; topped by the verse "Shiviti". Hebrew dedication on bottom center reads: "The Balfour Declaration, dedicated by Mr. Nissim Yehuda Fijon... and... M. Simcha, daughter of Rivka, wife of Haji Eliyahu Fijon... the year 5688".

This is a unique item – the text of the Balfour Declaration, the famous state document from 1917 acknowledging the right of the Jewish people to establish a national home in their country, embroidered on a religious artifact, used in a synagogue by one of the communities of the Levant.

The Balfour Declaration was perceived by many as a sign of the coming of the Messiah. Some sages saw the Balfour declaration as the first stage in the process of redemption and the realization of the prophecies about the return to Zion. Subsequent to the declaration, Rabbi Kook, who was then the Chief Rabbi of Jaffa and the settlements, wrote that Britain was destined by Divine Providence to play the role of bringing forth the salvation, and about Lord Balfour himself he wrote that he is "remembered favorably, the renowned declaration being justifiably named after him". Like Rabbi Kook, other rabbis also saw the declaration in a religious Messianic light. For example, Rabbi Moshe Kalfon Hacohen, Chief Rabbi of Djerba and one of the leading rabbis of Tunis, saw the Balfour Declaration as one of the "thirteen holy sparks of redemption", calling the swift economic and agricultural development of Palestine "Ketz Meguleh" (revealed redemption).

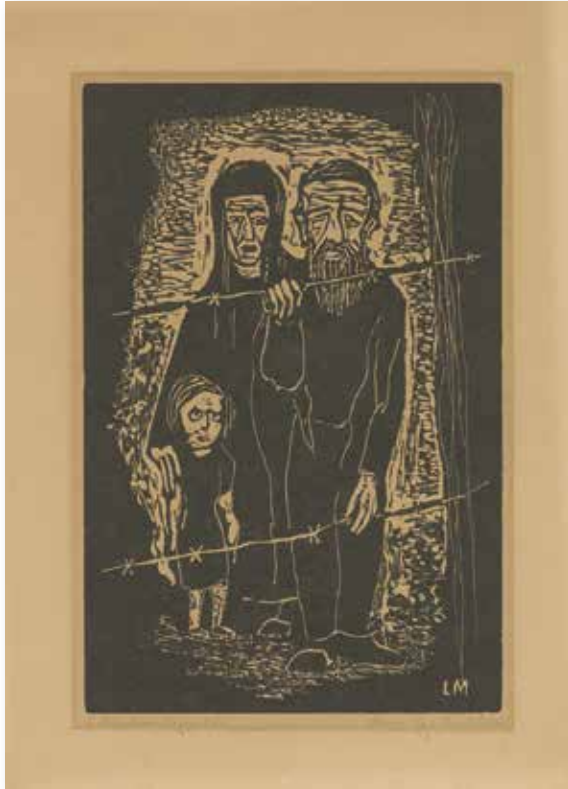
Approx. 147x110 cm. Good condition. Faded velvet. Blemishes, stains, wear and unraveling. Some tears and open tears. Suspension loops on upper edge.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-4000

126

127a

127b

פריטים המתעדים את הגעת עזרי המחנות בקפריסין לישראל ביולי 1948 ובראשית שנת 1949, ומיעוטם מתעדים את החיים במחנות המעצר בקפריסין.

• ועוד.

כ-140 פריטים. גודל ומצב משתנים.

מקור: אוסף משפחת רימון.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$4000-6000

127. מחנות המעצר בקפריסין - אוסף מקיף של מסמכים, תצלומים, פריטים בולאיים, יצירות אמנות, תעודות עליה לארץ ישראל, פרסומי תעמולה ופריטים נוספים - 1946-1949

אוסף נרחב של מסמכים, תצלומים, פריטים בולאיים, יצירות אמנות, תעודות עליה לארץ ישראל, פרסומי תעמולה ופריטים נוספים המתעדים את מחנות המעצר בקפריסין ואת עליית עזרי המחנות לישראל. קפריסין, ארץ ישראל, ארה"ב ומקומות נוספים, 1946 עד 1949 בקירוב.

באוסף:

• כרוז מטעם "ועד הקהלה העברית בחיפה" המוחה על החלטת שלטונות המנדט לגרש את המעפילים למחנות בקפריסין. [1946].

• כ-20 מעטפות דואר שנשלחו לעצירים בקפריסין ומהם, חלקן נושאות חותמות דואר ארץ-ישראליות, קפריסאיות ואחרות, וחלקן נושאות חותמות של מזכירות המחנות (עברית), חותמת "דאר המרכזית" במחנה קראולוס, ועוד. • מכתבים מאת עצירים במחנות קפריסין ומכתבים שנשלחו אליהם, בהם טלגרמה שנשלחה משבדיה לעצירה במחנה פמוגוסטה בקפריסין.

• כרטיסי ברכה ופרסומים שונים של "הועד למען גולי קפריסין".

• קבלות ותעודות על תרומות כסף, מפעל איסוף ספרים ומפעלים נוספים למען העצירים בקפריסין.

• כרטיסי חבר בתנועת "גורדוניה המכבי הצעיר" ובמפלגת "פועלי ארץ ישראל" במחנות קפריסין.

• 13 רישומים ומתווים מעשה ידי עצירים במחנות, בהם תרגילי טבע דומם ודיקנאות מעשה ידי תלמידי סדנת האמנות בהדרכת

נפתלי בזם, רישומים המתעדים את החיים במחנות וקריקטורות על מצבם של העצירים. בין אלו מופיעות עבודות חתומות בידי אמנים שהדפסים מעשה ידיהם הופיעו באלבום "בגירוש קפריסין" (ראו

הפריט הבא) - דוד טשמובסקי, פרץ ווינריין, דב רוטרמן ואחרים.

• חיתוך עץ שכותרתו "Liberation Cyprus" (שחרור קפריסין) ובו נראית משפחה יהודית מאחורי גדר תיל, מעשה ידי האמן היהודי-אמריקני Leon G. Miller.

• מחברות שחילק הג'וינט לילדי קפריסין (אחת מהן מכילה "יומן קריאה" ספרותי שכתב מפעיל במחנות קפריסין. גרמנית); ספר לימוד עברית "לילדי ישראל במחנות קפריסין" (נדפס בקפריסין.

חתום בחותמת של ארגון הג'וינט); שאלון פרטים אישיים והערכת ידיעות לילדי בתי הספר בקפריסין; טופס הרשמה של ילדים בגיל

בית הספר בזרם החינוך הדתי במחנה 70.

• דף זיכרון (הוצא מחוברת) לזכר חבר השומר הצעיר שלמה חיימסון שנורה בבריחתו מאחד ממחנות קפריסין.

• כתובה דאירכסא (המחליפה כתובה קודמת שאבדה) שנערכה לזוג יוסף בן יעקב ורחיה בת מנחם מנדל ב"מחנה ישראל העצורים

סמוך למתא דיקיליא באי קפריסין". חתומה בחותמות "הרבנות הראשית קפריסין" ו"ועד הרבנים דגולה קפריסין". טבת תש"ח

[דצמבר 1947]. • תעודת לידה להולדת שרה שדלצקי, בתם של בני הזוג יוסף שדלצקי ורחיה לבית עלמר (ככל הנראה בני הזוג שלהם

נערכה הכתובה שבסעיף הקודם), אף היא מטעם הרבנות הראשית לקפריסין ו"ועד הרבנים דגולי קפריסין". ספטמבר 1948.

• שש תעודות לעולים מקפריסין שהנפיקה מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית.

• כ-15 פריטי דואר הנושאים את חותמת הדואר המיוחדת "ברוכים הבאים" לרגל חיסול מחנות קפריסין. החותמת מציגה את מפת

קפריסין לצד אוניות הנושאות דגלי ישראל. ינואר-פברואר 1949.

• כ-50 תצלומים, רובם תצלומי עיתונות ותצלומים מתוך אלבומים

127c

127d

127. The Cyprus Detention Camps – A Comprehensive Collection of Documents, Photographs, Philatelic Items, Works of Art, Immigration Certificates to Palestine, Propaganda Publications and Other Items – 1946-1949

An extensive collection of documents, photographs, philatelic items, works of art, immigration certificates to Palestine, propaganda publications and other items documenting the detention camps in Cyprus and the immigration of the detainees to Israel. Cyprus, Palestine, USA and elsewhere, ca. 1946-1949.

Including:

- Broadside issued by the "The Committee of the Hebrew Community of Haifa" protesting against the decision of the Mandate authorities to deport the illegal immigrants to camps in Cyprus. [1946].
- Approximately 20 envelopes sent to and from internees in Cyprus, some bearing Palestinian, Cypriot and other postmarks, and some bearing inked stamps of camp secretariats (Hebrew), inked stamp of the "Central Post Carolos", and more.
- Letters by internees of the camps in Cyprus and letters sent to them, including a telegram sent from Sweden to a female internee at the Famagusta camp in Cyprus.
- Greeting cards and various publications of the "Committee for the Exiles of Cyprus".
- Receipts and documents for donation of funds, a book drive and other initiatives for the internees in Cyprus.
- Membership cards of the Gordonia Young Maccabee movement and the "Poalei Eretz Yisrael" party at the camps in Cyprus.
- 13 illustrations and sketches made by internees at the camps, including still-life exercises and portraits made by the students of Naftali Bezem's art workshop, illustrations documenting life in the camps and caricatures about the internees' situation. These include works signed by artists whose works appeared in the album "In the Cyprus Exile" (see next item) – David Tashamovsky, Peretz Weinreich, Dov Roterman and others.
- A woodcut titled "Liberation Cyprus" depicting a Jewish family behind barbed wire, made by the Jewish-American artist Leon G. Miller.
- Notebooks that were distributed by the Joint to the children of Cyprus (one containing a reading journal written by an illegal immigrant in the camps of Cyprus. German); a Hebrew textbook "for the children of Israel in the camps of Cyprus" (printed in Cyprus. Stamped with the stamp of the Joint); personal details questionnaire and knowledge assessment for the schoolchildren of Cyprus; school registration form for the children of the religious schools at camp 70.
- Commemoration leaf (taken from a booklet) in memory of Hashomer Hatza'ir member Shlomo Chaimson, who was shot during an attempted escape from a Cyprus camp.
- Ketubah Delrkhesa (replacing a previous Ketubah that has been lost) written for the couple Yosef, son of Ya'akov and Chaya, daughter of Menachem Mendel at the "Jewish detention camp near the city of Dhekelia in the island of Cyprus". Stamped with the Hebrew stamps of the "Chief Rabbinate of Cyprus" and the "Committee of Rabbis of the Exiles of Cyprus". [December 1947].
- Birth certificate for the birth of Sarah Shadlezki, the daughter of Yosef Shadlezki and Chaya Shadlezki, née Elmer (presumably, the same couple for which the aforementioned Ketubah was written), also issued by the "Chief Rabbinate of Cyprus" and the "Committee of Rabbis of the Exiles of Cyprus". September 1948.
- Six certificates for immigrants from Cyprus, issued by the immigration department of the Jewish Agency.
- Approx. 15 philatelic items bearing the special postmark "Welcome" (Hebrew), celebrating the closure of the Cyprus camps. The stamp depicts the map of Cyprus alongside ships flying the flag of Israel. January-February 1949.
- Approx. 50 photographs, mostly press photographs and photographs from private albums documenting the arrival of camp internees to Israel in July 1948 and early 1949. A small portion of the photographs document life at the detention camps in Cyprus.
- And more.

Approx. 140 items. Size and condition vary.

Provenance: The Rimon Family Collection.

Opening price: \$2000

Estimate: \$4000-6000

127e

מחנות המעצר בקפריסין

עם תום מלחמת העולם השנייה היו באירופה עשרות מיליוני עקורים ופליטים. רובם חזרו לארצותיהם או יושבו מחדש תוך חודשים ספורים, ומתוכם נותרו שני מיליון עקורים חסרי מדינה, כמחציתם על אדמת גרמניה. מתוך מאות אלפי הפליטים היהודים, שהו רבים במחנות העקורים, וגם מי מהם ששבו לארצותיהם או שנשארו בהן חשו שאינם רצויים עוד וכי עליהם לקום ולהמשיך הלאה. מרביתם ביקשו להגר לארץ ישראל. כך החל זרם מעפילים יוצא את חופי אירופה לכיוון ארץ ישראל, בניצוחו של המוסד לעליה ב' מייסודה של ה"הגנה".

ספינות מעפילים יצאו מנמלים באיטליה, בצרפת, ביוון, ברומניה ובמדינות נוספות. בין אוגוסט 1945 ודצמבר 1945 הצליחו שמונה ספינות להגיע לחופי הארץ, והביאו יחד 1040 מעפילים. לאחר תקופה זו החלו הבריטים לפעול ביד חזקה יותר, ולאחר אוניות מעפילים בעודן בים. המעפילים שנתפסו הובאו למחנה עתלית ולאחר מכן שוחררו. אף שמדיניות הספר הלבן קבעה שהעלייה היהודית לארץ תפסק בשנת 1944, החליטו הבריטים כמחווה הומניטרית לאפשר את כניסתם של 1500 איש בחודש, ואישורי הכניסה שניתנו למעפילים נוכו ממכסה זו. מוסדות הישוב ביקשו לפרוץ מסגרת זו, והחלו להוציא ספינות מעפילים גדולות יותר בקצב מואץ. באוגוסט 1946 החלו הבריטים ליישם מדיניות חדשה – העברת כל המעפילים הבלתי-לגאליים למחנות מעצר בקפריסין, אז מושבת כתר בריטית. הישוב התקומם על החלטה זו, אולם הפעילות הדיפלומטית והמחאה דעכו לאחר שהבריטים עמדו על שלהם.

לשם קליטת המעפילים בקפריסין הוקמו תחילה על חוף הים מחנות אוהלים, שכונו "מחנות קיץ". בהמשך הוקם גם גוש מחנות שבהם התגוררו המעפילים בצריפי פח – "מחנות החורף". יחס הגופים הבריטיים שבידיהם הופקדו המחנות נע בין נוקשות, אטימות ואף אכזריות – כמו הקצבת מים במשורה ללא סיבה של ממש, איסור על רחצה בים, מניעת ביקורים, הזנחת סוגיית התברואה ובמקרים ספורים אף ירי בבורחים – לכבוד ואף התחשבות, כמו מתן האוטונומיה המנהלית בתוך המחנות בידי המעפילים עצמם ואיסור על החיילים המופקדים על המחנות להיכנס אליהם בעודם חמושים.

בתוך המחנות עצמם גאה גיטא גל של התארגנויות פוליטיות, חברתיות ותרבותיות, שסייע לקיום בהם הן משום שמעפילים המאורגנים בקבוצות זכו למזון רב יותר, לאפשרויות תעסוקה בתחום השירותים, ולגוף בעל כוח פוליטי שיעמוד מאחוריהם בשעת הצורך, והן משום שהפעילות במסגרתם מילאה את הצורך בתעסוקה, מן הצרכים הדחופים ביותר של יושבי המחנות. מאידך גיטא, רובם של המעפילים במחנות ניהלו חיי בטלה מכורח. הבטלה הכללית ששררה במחנות השליטה אווירת אפתיה ודיכאון, ומעפילים רבים עסקו ביצירת עבודות אמנות ואומנות עממית מחומרים זמינים – אבן, עץ ופח – כדי לגבור על השעמום. במחנה 65 אף הוקמה סדנה לצעצועים ומיניאטורות בהדרכת שרגא ווייל, "תו-נו" ("תוצרת נוער") שמה.

במחנות קמו יוזמות חינוכיות שונות, הן של שליחי הישוב והן של המעפילים עצמם, שביקשו ברובן למלא את הפער הגדול בהשכלת ילדי שארית הפליטה, אשר נעוריהם במסתור, במחנות הריכוז ובמחנות העקורים מנעו מהם לימודים סדירים. בסוף שנת 1946, עם פתיחת מחנות החורף, נטלה "עליית הנוער" לידיה את מרבית האחריות לחינוכם של ילדי קפריסין, וסייעה בהקמת כפר נוער שבו חיו ולמדו מאות ילדים. בהמשך הגיע מספרם לאלפים. במסגרת כפר הנוער פעלו תנועות נוער ותנועות פוליטיות שונות. לצד כפר הנוער, הוקם בסיוע הג'וינט הסמינר ע"ש רוטנברג שפעל להקניית השכלה למבוגרים. הסמינר נמנע מנקיטת עמדה פוליטית, והיה ניטרלי באי-השתייכותו לתנועה זו או אחרת. הנהלת הסמינר ביקשה לכונן אווירה תרבותית מסייעת לרכישת השכלה, ולשם כך הוקמה מחלקה אמנותית בניהול זאב בן צבי, חנה ליברמן ונפתלי בזם. בסמינר התקיימו ארבעה מסלולים: מתחילים, מתקדמים, אמנות והוראה, ועד חיסול המחנות למדו בו 1800 איש מעצירי המחנות. הסמינר ביקש להנחיל לתלמידיו השכלה מעמיקה ומקיפה, ומדריכי סדנת האמנות לא נבדלו מרוח המוסד – זאב בן צבי, שלימד פיסול, טבע את הסיסמה "יצירה ולא מלאכה". תלמידיו של נפתלי בזם יצרו יחד אלבום חיתוכי לינולאום, "בגרוש קפריסין" שמו, שתיעד את תנאי החיים במחנות ואת ההווה בהם (ראו פריט 128).

עם קום מדינת ישראל סברו המעפילים הכלואים במחנות כי הגיע רגע השחרור. גם שליחי הישוב השונים האמינו שהמחנות יסגרו במהרה, והחלו לעזוב אותם. אולם הבריטים לא מיהרו להרפות מעצריהם. בין יולי וספטמבר 1948 עלו לישראל כל ה"בלתי-לוחמים", אולם מן הגברים הראויים לגיוס נמנעה היציאה מקפריסין בטענה שהדבר יעניק לישראל יתרון בלתי ראוי על שכנותיה ויערער את המצב באזור. לצד גברים אלו נותרו במחנות גם משפחותיהם ונשים הרות שלא יכלו לעשות את המסע ארצה. יחסם של השלטונות לעצירים הלך ורע, קצבת המזון קוצצה, מצבם הפיזי של האוהלים ופחוני המגורים התדרדר לאחר שנתיים של שימוש, והמורל ירד לשפל. באוגוסט 1948 פרץ במחנות מרד שכוון שבעיקר נגד שליחי ארגוני הסיוע היהודיים. לאחר תום מלחמת העצמאות והשגת שביתת הנשק בינואר 1949, נותרה בריטניה בודדה בעמדתה, ובמהרה נאלצה להיכנע ולשחרר את יתר המעפילים. במהלך החודשים ינואר-פברואר 1949 התנהל "מבצע פדות" להבאת כל מעפילי קפריסין ארצה, עד שב-10 בפברואר יצא אחרון הגולים, פנחס רייכמן ממעפילי "התקווה", את שער מחנה 65.

ספרות: גירוש קפריסין 1946-1949, ההעפלה המחנות וחברת המעפילים, מאת דוד עשרי. הוצאת "הספריה הציונית", ירושלים, תשמ"א.

128b

128a

128. "בגרוש קפריסין", אלבום הדפסים ממחנות המעצר בקפריסין - חיתוכי לינולאום מעשה-ידי תלמידי סדנת האמנות בהנחיית נפתלי בזם - עותק הפרטי של בזם, חתום בידי ובידי תלמידי הסדנה

קפריסין". שני דפים אלו, וכן רשימת ההדפסים המופיעה בדף האחרון, אף הם חיתוכי לינולאום. על כריכת האלבום נדפס חיתוך לינולאום נוסף. הדף ובו הציטוט מצוואתו של רוטנברג **חתום בידי נפתלי בזם**.

הסמינריון למדריכים על-שם פנחס רוטנברג פעל במחנות המעצר בקפריסין, במימון הג'וינט, מאמצע שנת 1947 ועד שנת 1949. הסמינר הקים במחנות בתי-ספר שהקנו השכלה בתחומים רבים. לשם כך הובאו לקפריסין מורים, ובהם גם אמנים (נפתלי בזם, זאב בן-צבי ואחרים) אשר הדריכו בסדנאות מיוחדות לאמנות. האמן נפתלי בזם (1924-2018), יליד אסן שבגרמניה, עלה לארץ ישראל בשנת 1939 במסגרת "עליית הנוער", ובשנים 1946-1943 למד באקדמיה לאמנות "בצלאל". הוריו, אשר נותרו בגרמניה, נספו בשואה. לאחר שסיים את תפקידו כמורה לאמנות במחנות המעצר בקפריסין, חי כמה שנים בפריז, ועם שובו לישראל בשנת 1952 היה פעיל כאמן בתנועה הקיבוצית. רבות מהעבודות שיצר בזם לאורך השנים עסקו בשואה, בעלייה ובתקומה ובחנו את המרחב הציבורי, החברתי והפוליטי של ישראל. בשנת 1957 זכה בפרס דיזינגוף לציור על ציורו "בחצר הבית השלישי" אותו יצר בתגובה לטבח בכפר קאסם. בשנת 1970 הוזמן לצייר את תקרת אולם קבלת הפנים במשכן הנשיא בירושלים.

[29] דף, 50 ס"מ בקירוב. מצב טוב. כתמים (בעיקר קלים, בשולי הדפים). הכריכה במצב טוב-בינוני, עם כתמים, קרעים ופגמים. בשוליה כמה קרעים חסרים, משוקמים. קרעים בשדרת הבד. מקור: עזבון נפתלי בזם (מכירת Hammersite, מרץ 2019).

פתיחה: \$1800

הערכה: \$2000-3000

"בגרוש קפריסין", אלבום עם עשרים ושישה חיתוכי לינולאום מעשה-ידי קבוצת אמנים מתלמידים מבין גולי קפריסין, בהדרכת נפתלי בזם. קפריסין, [1948 בקירוב]. עותק מעזבונו של נפתלי בזם, חתום בידי; ההדפסים חתומים בידי האמנים.

אלבום ובו עשרים ושישה חיתוכי לינולאום המתארים את חיי המעפילים שנכלאו במחנות המעצר שהקימו הבריטים בקפריסין. האלבום הוכן, תחת הדרכתו של נפתלי בזם, על-ידי תלמידי הסדנה לציור והדפס שעל-יד הסמינריון למדריכים על-שם פנחס רוטנברג בקפריסין, ונדפס ב-120 עותקים בלבד.

חיתוכי הלינולאום **חתומים בעיפרון בידי האמנים, תלמידי הסדנה** - משה ברנשטיין (עבודותיו, שרבות מהן עוסקות בחיי העיירה היהודית המזרח-אירופאית, הוצגו בתערוכות שונות החל מסוף שנות ה-40. בשנת 1999 זכה בפרס יצירה מטעם מכון "משואה" לחקר השואה, "על תיעוד העולם שאבד בראשית דרכו"), פרץ ויינריך (הציורים שיצר בקפריסין התפרסמו בכמה עיתונים ישראליים. לאחר קום המדינה עבד כקריקטוריסט עבור העיתונים "דבר השבוע" ו"על המשמר". על יצירתו זכה בשנת 2008 בפרס "עיפרון הזהב"), נחום בנדל, שמואל לייטנר, מאיר וכטל, ברוך רנדסברג, ברוך פרידמן, דוד טשמובסקי, אברהם שר, חנה שטרן, אלישבע היימן, יצחק סמושי ואחרים.

בתחילת האלבום מופיע ציטוט מצוואתו של פנחס רוטנברג (חיתוך לינולאום): "... נהיה אחים לחיים ליצירה לפעולה ובנין". בדף שלאחריו מופיעה הקדמה קצרה: "קפריסין תחנה אחת בדרך היסורים לארץ ישראל. משמעותו היהודית של שם זה גדרות תיל דוקרני, בטלה מאונס והידונות לניוו. ואף בתוך מציאות זו שקקו חיים. על אלה ספרו בתוך ספר זה חברים ממחנה ישראל שבגרוש

128. "In the Cyprus Exile", Album of Prints from the Cyprus Detention Camps – Linocuts Made by Students of Naftali Bezem's Art Workshop – Bezem's Personal Copy, Signed by Him and by Students of the Workshop

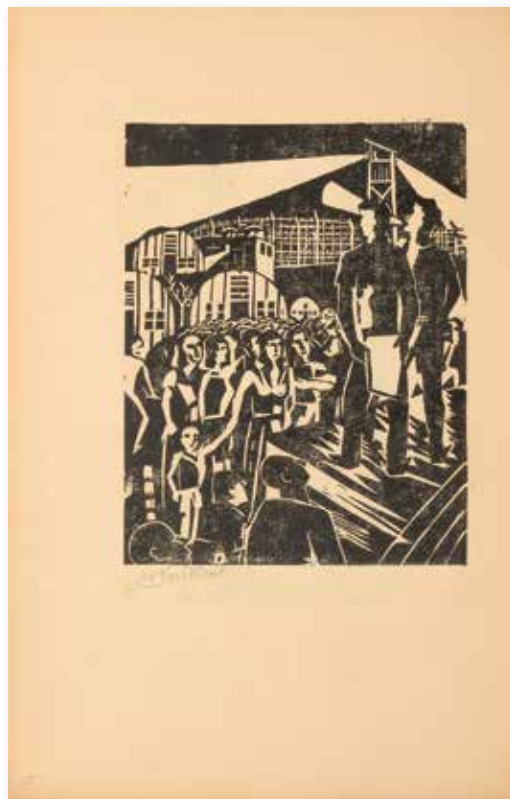
"Begerush Kafrisin" [In the Cyprus Exile], an album with twenty-six linocuts made by a group of art students at Naftali Bezem's art workshop in the Cyprus detention camps. Cyprus, [ca. 1948]. A copy from the estate of Naftali Bezem, signed by him; the prints are signed by the artists.

An album with twenty-six linocuts depicting the lives of the illegal immigrants imprisoned in the detention camps established by the British in Cyprus. The album, created under the guidance of Naftali Bezem by students of the art workshop (established by the Pinchas Rutenberg Seminar in Cyprus), was printed in 120 copies only.

The linocuts are **signed in pencil by the artists**, students of the workshop – Moshe Bernstein (his works, many of which deal with the shtetls of eastern Europe, were displayed in various exhibitions since the late 1940s. In 1999, he was awarded the Massuah Institute for the Study of the Holocaust prize for his "documentation of the world that vanished at the beginning of his career"), Peretz Weinreich (the drawings he made in Cyprus were published in several Israeli newspapers. After the establishment of the state, he worked as a caricaturist for the newspapers "Dvar Hashavu'ah" and "Al Hamishmar". In 2008 he received the Golden pencil award), Nachum Bendel, Shmuel Leitner, Meir Wachtel, Baruch Randsburg, Baruch Friedman, David Tashamovsky, Avraham Sher, Chana Stern, Elisheva Heiman, Yitzchak Samushi and others.

The album opens with a quote from the last will of Pinchas Rutenberg (linocut): "... we will be brothers in life, in creation, in action and in building" (Hebrew). On the following leaf appears a short introduction: "Cyprus, one station on the painful road to Palestine. Its Jewish meaning is barbed wire, forced idleness and degeneration. Yet even such reality was teeming with life. Friends from the camp in Cyprus tell about all these in this book". These two leaves, the print index appearing on the last leaf, and the cover illustration are all linocuts. The leaf with the quote from Pinchas Rutenberg's last will is **signed by Naftali Bezem**.

The Pinchas Rutenberg Seminar operated in the Cyprus deportation camps from mid-1947 to 1949. The seminar established schools in the camps, which imparted education in many fields. Teachers, including artists Naftali Bezem and Ze'ev Ben Zvi, were brought to Cyprus to teach at the seminar.

128c

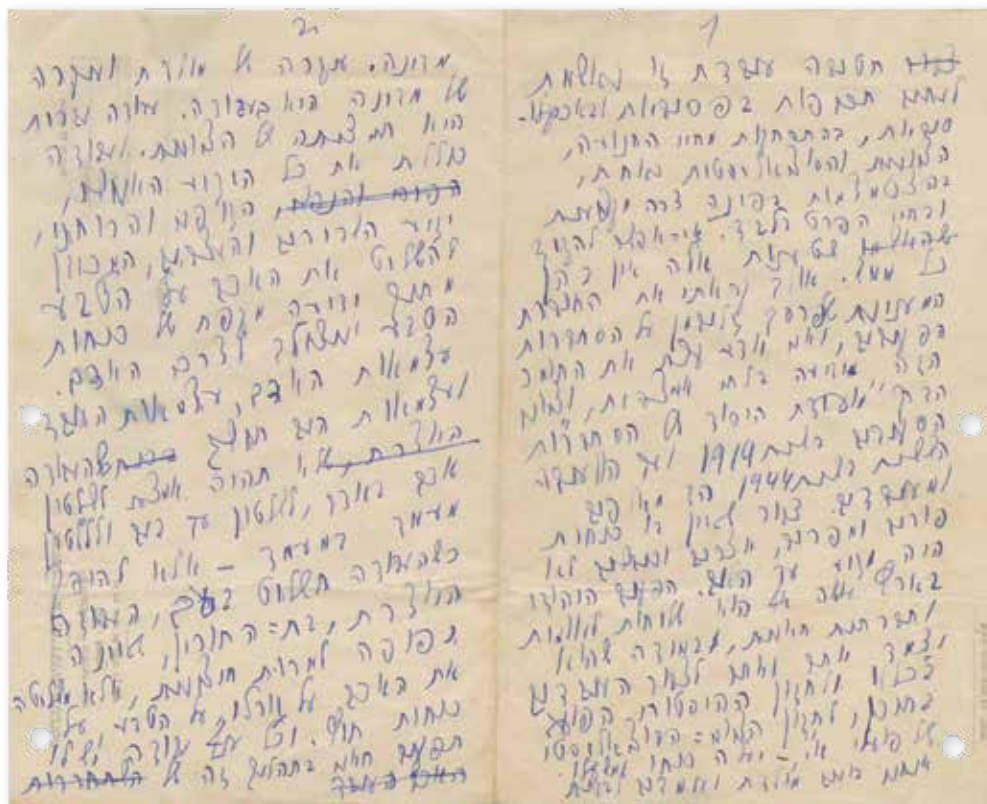
Artist Naftali Bezem (1924-2018), born in Essen, Germany, immigrated to Palestine in 1939 as part of the Youth Aliyah. Between 1943 and 1946 he studied at the Bezalel Academy of Arts. His parents, who remained in Germany, perished in the Holocaust. After teaching art at the Cyprus detention camps, he lived for several years in Paris and with his return to Israel in 1952 became active as an artist in the Kibbutz Movement. Many of Bezem's works over the years dealt with the Holocaust, Aliyah and revival, examining the public, social and political realms of Israel. In 1957, he was awarded the Dizengoff Prize for Painting for his painting "In the Courtyard of the Third Temple" which he made in response to the Kafr Qasim massacre. In 1970, he was invited to paint the ceiling mural in the main reception room at the President's Residence in Jerusalem.

[29] leaves, approx. 50 cm. Good condition. Stains (mostly minor, to margins of leaves). The binding is in good-fair condition, with stains, tears and blemishes. Some open tears to binding's edges, restored. Tears to cloth spine.

Provenance: The Estate of Naftali Bezem (Hammersite auction, March 2019).

Opening price: \$1800

Estimate: \$2000-3000

129a

129. טיוטת מאמר מאת דוד בן-גוריון, 1944 – עוסקת בסכנה הנשקפת ליהודי העולם לאור השמדת יהודי אירופה, בהסתדרות הפקידים, בעבודה עברית ובצורך להקים מדינה יהודית בארץ ישראל

"ביום הפקודה", טיוטת מאמר מאת דוד בן-גוריון, המבוסס על הרצאה שנשא בפני חברי הסתדרות הפקידים. חלק מהטיוטה נדפס במכונת כתיבה (עם תיקונים ותוספות בכתב-ידו של בן-גוריון) וחלק נכתב בכתב-ידו. [ארץ ישראל, 1944].

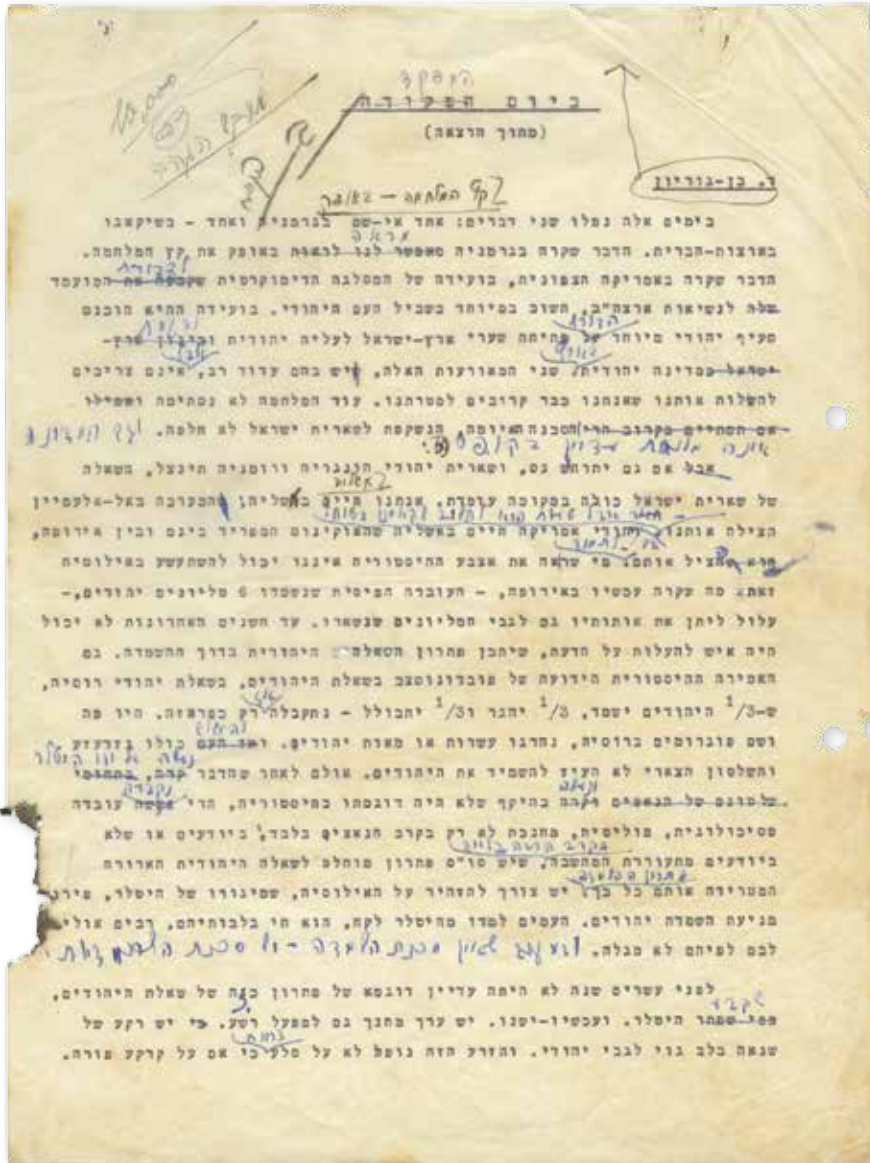
הטיוטה שלפנינו, המתבססת על נאום חריף שנשא בן-גוריון בפני חברי הסתדרות הפקידים, עוסקת בסכנה הנשקפת לכלל היהודים, למרות סופה הקרב של מלחמת העולם השנייה, ובנחיצות שבהקמת מדינה יהודית בארץ ישראל.

בפתח הדברים כותב בן-גוריון: "בימים אלו נפלו שני דברים: אחד אי שם בגרמניה ואחד בשיקאגו בארצות הברית. הדבר שקרה בגרמניה מראה באופן קץ המלחמה [ייתכן שמדובר בפלישה לנורמנדי]. הדבר שקרה באמריקה הצפונית, בוועידה של המפלגה הדימוקרטית... חשוב במיוחד בשביל העם היהודי. בוועידה ההיא הוכנס סעיף יהודי מיוחד הדורש פתיחת שערי ארץ-ישראל לעליה יהודית והקמת מדינה יהודית בארץ. שני המאורעות האלה יש בהם ערך רב, אבל אינם צריכים להשלות אותנו שאנחנו קרובים למטרתנו. עוד המלחמה לא נסתיימה... הסכנה האימה הנשקפת לשארית ישראל לא חלפה. וגם המדינה אינה מונחת עדיין בקופסה".

בהמשך מדגיש בן-גוריון שוב ושוב ששואת יהודי אירופה עשויה להוביל לניסיונות חוזרים לפתרון "הבעיה היהודית" באמצעות השמדה, ומתייחס לקהילות היהודיות ברחבי העולם (ארה"ב, אנגליה, רוסיה, מצרים ועיראק) ולאיום המרחף מעליהן - "מה שקרה עכשיו באירופה - העובדה הפיסית שנשמדו 6 מיליונים יהודים - עלול ליתן את אותותיו גם לגבי המיליונים שנשארו. עד השנים האחרונות לא יכול היה איש להעלות על הדעת, שיתכן פתרון השאלה היהודית בדרך השמדה... אולם לאחר שהדבר נעשה על ידי היטלר ונעשה בהיקף שלא היה דוגמתו בהיסטוריה, הרי נקבעה עובדה פסיכולוגית, פוליטית, מחונכת לא רק בקרב הנאצים בלבד, ביוזעים או שלא ביוזעים מתעוררת המחשבה בקרב הרבה גויים שיש סו"ס [סוף סוף] פתרון מוחלט לשאלה היהודית הארוכה המטרידה אותם כל כך, פתרון השמדה".

בסוף דבריו קורא בן-גוריון: "אני רוצה שמכאן יביאו כל חבר וכל חברה לבני ביתם ומכיריהם ולכל אדם בישוב את הרגשת החרדה החיה בשארית ישראל, שביום פקודה יופיעו כל העובדים וכל האזרחים בישוב ויתבעו את התביעה הציונית הגדולה: 'ארץ-ישראל כמדינה יהודית!'".

חלק מהטיוטה שלפנינו (החלק הכתוב בכתב-ידו של בן-גוריון) פונה ישירות לשומעי ההרצאה - חברי הסתדרות הפקידים, והוא מתאר בהרחבה את מקומם ותורומם של הפקידים בחברה עברית עובדת, על פי החזון הסוציאליסטי-ציוני: "הפקיד היהודי בארץ עושה אף הוא שליחות לאומית וחברתית חיונית. במידה שהוא יצמד יותר ויותר לצבור העובדים בכללו ולחזון ההיסטורי הפועם בתוכו, לחזון הציוני-הסוציאליסטי של פועלי א"י - יעלה כוחו ומשקלו [...] עבודת הפקיד בבית מסחר, בבית חרושת, במשרד... כשהיא משתלבת מתוך זיקה הדדית ואחריות הדדית עם עבודת הפועל בשדה, בסדנה, בנמל, ועם עבודת איש המדע במעבדה ועבודת המורה בבית הספר - מהווה את המסד של עצמאותו והמשען של כוחו".

129b

בתוך כך, מסביר בן גוריון את מרכזיות העבודה העברית כבסיס לחברה ריבונית וחופשית בארץ ישראל: "עצמות האדם, עצמות העובד ועצמות העם תושג כשהעבודה לא תהיה אמצעי לשלטון אדם באדם, לשלטון עם בעם ולשלטון מעמד במעמד - אלא להיפך, כשהעבודה תשלט בעם, העבודה היוצרת, בת-החורין שאינה כפופה למרות חיצונית אלא משליטה את האדם על גורלו, על הטבע, על כוחות חוץ. וכל ענף עבודה יש לו תפקיד חיוני בתהליך זה של שחרור האדם העובד והעם המשועבד והבטחת עצמותו וחירותו".

טיטת המאמר שלפנינו מורכבת מארבעה דפים מודפסים במכונת כתיבה, עם תיקונים ותוספות בכתב-ידו של בן-גוריון (וכמה הערות בכתב-יד אחר) ושני דפים בכתב-ידו.

גרסה סופית של המאמר התפרסמה ב-1944 בגיליון כתב העת "שורות, פנקס לענייני הפקידים". בגרסה זו הוכנסו מרבית התיקונים שהוסיף בן-גוריון בכתב-ידו על הדפים המודפסים, אולם החלק הכתוב בכתב-ידו של בן-גוריון הושמט ברובו. המאמר נדפס מחדש בספר "בעקבי המשימות", מאת עקיבא גוברין (הוצאת "עם עובד", תל-אביב, 1974) - ראו חומר מצורף.

ארבעה דפים מודפסים, 29 ס"מ בקירוב; ושני דפים בכתב-יד (שלושה עמודים כתובים), 24.5x20 ס"מ. מצב כללי טוב. סימני קיפול וקמטים. כתמים. קרעים קלים. נקבי תיוק בכל הדפים. קרעים חסרים לצד כתמים שחורים בשולי הדפים המודפסים (כתוצאה משריפה), עם פגיעות קלות בטקסט.

פתיחה: \$3500

הערכה: \$5000-8000

129. Draft of an Article by David Ben-Gurion, 1944 – Addressing the Danger the Jews of the World Face in Light of the Destruction of European Jewry, the Clerks' Union, Jewish Labor, and the Need to Establish a Jewish State in Palestine

"BeYom HaPekuda" [On the Crucial Day], a draft of an article by David Ben-Gurion, which is based on a lecture to the members of the Clerks' Union (Histadrut HaPekidim). Part of the draft was typewritten (with corrections and additions handwritten by Ben-Gurion) and part was handwritten by him. [Palestine, 1944].

The draft, which is based on a fiery speech delivered by Ben-Gurion to members of the Clerks' Union, addresses the danger faced by all Jews despite the upcoming end of World War II, and the necessity of establishing a Jewish state in Palestine.

At the beginning, Ben-Gurion writes: "These days two things have happened: one somewhere in Germany, and the other in Chicago, USA. What happened in Germany shows the end of the war [possibly, he is referring to the Normandy landings]. What happened in North America, at the conference of the Democratic Party... is especially important to the Jewish nation. In that conference a special Jewish clause was brought up demanding the opening of the gates of Palestine to Jewish immigration and the establishment of a Jewish state in Palestine. These two events are encouraging, yet must not deceive us that we are close to our goals. **The war has still not ended... the terrible danger faced by the remnants of Israel is not over. And the state as well is still not wrapped in a box**".

Later, Ben-Gurion emphasizes over and over again that the Holocaust of European Jews might lead to repeated attempts to solve the "Jewish Problem" by means of destruction and addresses the Jewish communities around the world (USA, England, Russia, Egypt and Iraq) and the threat posed to their existence – "What happened now in Europe – the physical fact that six million Jews were killed – might take its toll on the millions that remained as well. Until recently, no one could imagine that a possible solution for the Jewish problem could be destruction... however, after it was done by Hitler and done in an extent unparalleled in history, a psychological, political and educational fact has been determined not only among the Nazis; knowingly and unknowingly, many gentiles think that at last there is an absolute solution to the damn Jewish Problem, which is so bothersome, the solution of destruction".

At the end, Ben-Gurion states: **"I want each and every member to bring from here to their family members and acquaintances and every person of the Yishuv the feeling of anxiety felt by the remnants of Israel, so that on the crucial day, all the workers and citizens of the Yishuv will demand the great Zionist demand: 'Palestine as a Jewish State!'"**.

Part of the draft (the part handwritten by Ben-Gurion) appeals directly to those who attended the lecture – members of the Clerks' Union – and describes in detail their place and contribution to a laboring Jewish society, corresponding with the socialist-Zionist vision: "The Jewish clerk in Palestine is also on an essential national and social mission. If he adheres to workers in general and the historical vision throbbing within him, the Zionist-socialist vision of the workers of Palestine – his power and weight will increase [...] the clerk's work in stores, in factories, in the office... when it fits in, out of a mutual relationship and mutual responsibility, with the work of the worker in the field, in the workshop, at the port, and with the work of the scientist in the lab and the teacher at school – constitutes the foundation of our independence and the support of our strength". Ben-Gurion also explains the significance of Jewish labor as the basis of a free and sovereign society in Palestine: **"Man's freedom, the worker's freedom and the freedom of the nation will be achieved when labor will not be the means by which man controls man, a nation controls a nation and a class controls a class – and on the contrary, when labor controls the nation, creative labor, freeborn, which is not subject to external authority but makes man a master of his fate, of nature, of external powers. Each field has an essential role in this process of liberating the working man and the enslaved nation and ensuring their independence and freedom"**.

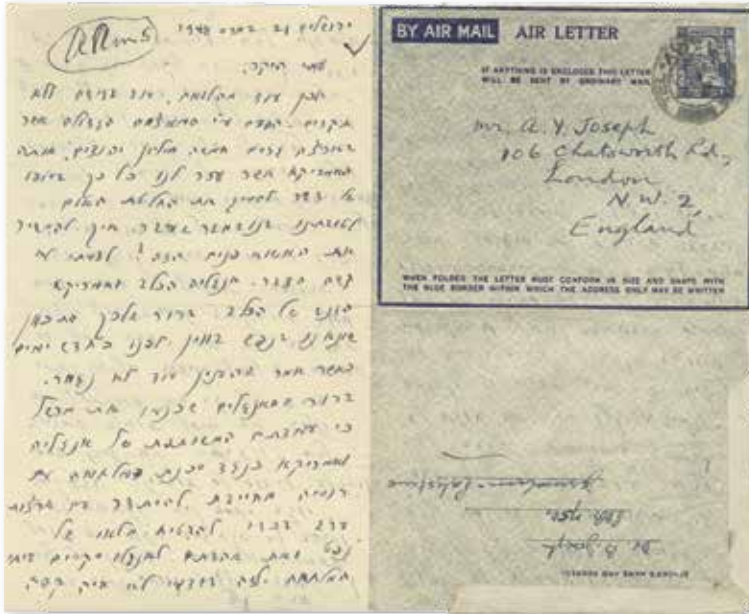
This draft is composed of four typewritten leaves, with corrections and additions handwritten by Ben-Gurion (and several comments in a different hand) and two leaves handwritten by him.

A final version of the article was published in 1944 in an issue of the journal "Shurot, Pinkas Lelnyanei Pkidim" (Lines, a Notebook for the Matters of Clerks). This version contains most of the corrections added by Ben-Gurion to the typewritten leaves; however, the part that is handwritten by Ben-Gurion was mostly omitted. The article was reprinted in the book "Belkvei HaMesimot" by Akiva Govrin (Tel Aviv: "Am Oved", 1974) – see enclosed material.

Four typewritten leaves, approx. 29 cm; two handwritten leaves (three written pages), 20x24.5 cm. Good overall condition. Fold lines and creases. Stains. Small tears. Filing holes to all leaves. Open tears with black stains to margins of typewritten leaves (as a result of fire), slightly affecting the text.

Opening price: \$3500

Estimate: \$5000-8000

130a

130. אוסף מכתבים ופריטי נייר מעזבונו של דב יוסף - מכתבים לבני משפחות מתקופת מלחמת העצמאות בהיותו מושל ירושלים הנצורה, מכתבים שנשלחו אל בנו ב"בריגדה היהודית", טיוטות לנאומו בחירות ופריטים נוספים

כ-170 מכתבים, מברקים ופריטי נייר, רובם בכתב-יד ומקצתם בדפוס, המתעדים את פעילותו הציבורית וחיייו האישיים של דב יוסף - מושל ירושלים בתקופת מלחמת העצמאות ומשרי הממשלה הראשונה של מדינת ישראל. ירושלים ומקומות נוספים, שנות העשרה עד שנות ה-60 בקירוב. עברית ואנגלית (פריטים ספורים ביידיש).

באוסף:
 • כשלושים מכתבים ששלח יוסף לאשתו ובנו, גולדי ועמירם, בשנים 1947-1948. מכתבים אלה חוברו במהלך מלחמת העצמאות, כאשר כיהן יוסף כמושלה הצבאי של ירושלים, והם מספקים עדות אישית ויוצאת דופן לתקופה היסטורית זו. אף שכתביהו בשפה העברית רצופה בשגיאות, מקפיד יוסף לכתוב אל בנו רק בשפה זו.

במכתב מיום 4.1.1948, כותב יוסף: "העיר העתיקה כמעט מנותקת ואין נכנס או יוצא, כי הערבים שמו מחסום בשער יפה [יפו] והממשלה [האנגלית] מפחדת להסיר אותו [...] לאיזה מדרגה של שפלות נפלה הממשלה! קשה לתאר - היא ממשיכה את הקו שלה לא לגעת בערבים". בהמשך של אותו המכתב, מתייחס יוסף ל"טבח בתי הזיקוק" בידי אנשי האצ"ל: "המקרה הרע ביותר היה בבתי הזיקוק הודות לנבזות של אצ"ל, שזרקו פצצה במקום עבודה מעורבת [...] בחורוני [אנשי "ההגנה"] אינם הורגים ערבים סטם [סתם]". במכתב מחודש פברואר 1948 מופיעה התייחסות מעניינת לגישתו המדינית של חיים וייצמן: "אתה מתאונן על נאומו של ד"ר וייצמן - בודאי לא היה צריך להגיד את דברי השבח שלו לאנגליה דוקה בימים אלה, אבל הוא איש זקן וקשה לו לשכוח את האהבת נעוריו, ובמכתב אחד מאותו החודש, מתייחס יוסף בחריפות לשר החוץ הבריטי, ארנסט בוויין: "בוויין יודע יפה מה שהוא רוצה [...] הוא היה רוצה שהערבים ישמידו, זה בלי גזמה". אחד המכתבים הבוטים שבאוסף נכתב לאחר שהצהירה ארה"ב על נסיגתה מתכנית החלוקה באו"ם (מרץ 1948): "אכן עוד מהלומה. עוד בגידה [...] אנגליה הכלב ואמריקא הזנב של הכלב [...] אנו בטוחים שביכלתנו להצליח, וגם לא לפחד לעמוד בכל קרב וקרבן שיהיה דרוש אם נדע שהם יביאו לעצמאות".

• ארבעה עשר מכתבים ששלח יוסף אל בנו ומכתב אחד ששלח בנו בחזרה בשנים 1943-1945, כאשר שירת הבן ב"בריגדה היהודית". באחד המכתבים מתייחס יוסף להתפטרותו של בן גוריון מהנהלת ה"סוכנות היהודית": "אנו שקועים עכשיו במשבר פנימי בקשר עם התפטרותו של בן גוריון, אשר הודיע שאינו יכול לשאת באחריות בעד הפעולה המדינית... הוא עומד על התפטרותו ואינו רוצה לחזור ממנה". במכתב אחר, שנשלח ביום הולדתו ה-21 של עמירם, כותב יוסף: "תמיד ראיתיך בגיל זה בדמינוי יושב באוניברסיטה ושואב ידיעות... אין לי נחמה אחרת מאשר שהמלחמה בכל זאת מתקרבת לסופה... כל פעם שרואה אני את מעשי הצעירים שלנו מתחזקת אמונתי העמוקה בעתיד עמנו".

• כארבעים מברקי תנחומים שנשלחו אל יוסף לאחר נפילת בתו, לילה נעמי, ביום 9.10.1948 בקרבות מלחמת העצמאות (לילה שירתה בגדוד השלישי של חטיבת "יפתח" ונהרגה בהפצצת חיל האוויר המצרי).

• שלוש פתקאות הכתובות, כנראה, בכתב-ידו של דוד בן גוריון, ובהן מסרים אישיים ליוסף: הפצרה שלא להתפטר מהממשלה; הפצרה לסייע בבחירות בירושלים; ופתקה עם מסר קצר - "תחזקנה ידיך!, תעשה ותצליח".

• כשלושים וחמש פתקאות בכתב-ידו של יוסף, חלקן, כנראה, הוכנו כטיוטות לנאומים לאחר הקמת מדינת ישראל, בנושאים שונים (משטר הבחירות הדמוקרטי, הישגי מפלגת מפא"י) וחלקן נכתבו כתזכורות שונות.

• שמונה עשר מכתבים ופריטי נייר משנות העשרה והעשרים, המתעדים את תקופת חייו המוקדמת של יוסף (חלקם כתובים על גבי ניירות מכתבים רשמיים של הצלב האדום בקנדה).

• ופריטים נוספים.

דב (ברנרד) יוסף (1890-1989), משפטן ושר בממשלות ישראל, יליד מונטריאול. בתקופת מלחמת העולם הראשונה היה ממארגני ההתנדבות לגדודים העבריים בקנדה, ובשנת 1921 עלה לארץ ישראל והשתקע בה. בארץ הצטרף למפלגת מפא"י, נעשה ליועץ המשפטי של "הסוכנות היהודית" וייצג אותה בפני שתי הוועדות הבריטיות לפיתרון בעיית ארץ ישראל - "ועדת פיל" ו"וועדת וודהד". לאר פרוץ מלחמת העולם השנייה, מונה יוסף לעמוד בראש "המרכז להתגייסות היישוב", ובתפקידו זה ריכז את הטיפול במתנדבים העבריים לצבא האנגלי. ב-2 לאוגוסט 1948, בעיצומה של מלחמת העצמאות, מונה יוסף לתפקיד החשוב בחייו - מושלה הצבאי של ירושלים. העיר נמסרה לידיו בעיצומה של תקופת המצור, כשגורלה תלויו ועומד, ויוסף ראה את תפקידו בחיזוק האזרחים והטמעת מעמדה כבירת ישראל. לאחר המלחמה נתמנה לשר האספקה והקיצוב והוביל את מדיניות ה"צנע", ובשנים הבאות כיהן בשורה של תפקידים בכירים: שר המשפטים, שר הבריאות, שר החקלאות, שר התחבורה ותפקידים נוספים.

מצורפים שלושה תצלומים גדולים: שני תצלומים של יוסף בוועידה להעלאת פליטים יהודים ארצה (ניו-יורק, 1949); תצלום של דב יוסף ודוד בן גוריון (מתואר בצדו האחורי בכתב-יד: "מדרשת שדה בוקר - 1969").

גודל ומצב משתנים.
 פתיחה: \$3000
 הערכה: \$5000-8000

130b

responsible anymore for the political action... he insists on his resignation and does not want to retract it". In another letter, sent on Amiram's 21st birthday, Yosef writes: "I always imagined you at this age sitting in the university and acquiring knowledge... I have no other comfort but that this war is coming to its end... each time I see the actions of our youth, my deep faith in the future of our nation grows stronger".

- Approximately forty telegrams of condolence sent to Yosef after his daughter, Lila Naomi, was killed on 9.10.1948 during the battles of the War of Independence (Lila was a soldier of the third battalion of the Yiftach brigade and was killed in an Egyptian air raid).

- Three notes presumably handwritten by Ben-Gurion, with personal messages to Yosef: a note urging him not to quit the government; a note requesting his help in the elections in Jerusalem; and a note with a short message – "May your hands be strong! Do and succeed".

- Approximately thirty-five notes handwritten by Yosef, some presumably written as speech drafts after the establishment of the State of Israel, addressing various issues (democratic elections, the achievements of the Mapai party) and some as various reminders.

- Eighteen letters and paper items from the 1910s and 1920s, documenting Yosef's early years (some of them written on official stationery of the Canadian Red Cross).

- Additional items.

Dov (Bernard) Yosef (1899-1980), an attorney and minister of the Israeli government, born in Montreal. During World War I, he played a part in organizing the Canadian volunteers to the Jewish Legion and in 1921

immigrated to Palestine. In Palestine, he joined the Mapai party, becoming the legal advisor to the Jewish Agency and representing it before the two British commissions of inquiry that dealt with Palestine – the Peel Commission and the Woodhead Commission. After the outbreak of World War II, Yosef was appointed head of the Center for the Enlistment of the Yishuv, coordinating matters related to Jewish volunteers in the British army. On August 2, 1948, in the midst of the War of Independence, Yosef was appointed to the most important position of his life – military governor of Jerusalem. The city was delivered into his hands in the midst of the siege, with its fate pending, and Yosef saw it his duty to support the residents and strengthen the status of Jerusalem as Israel's capital.

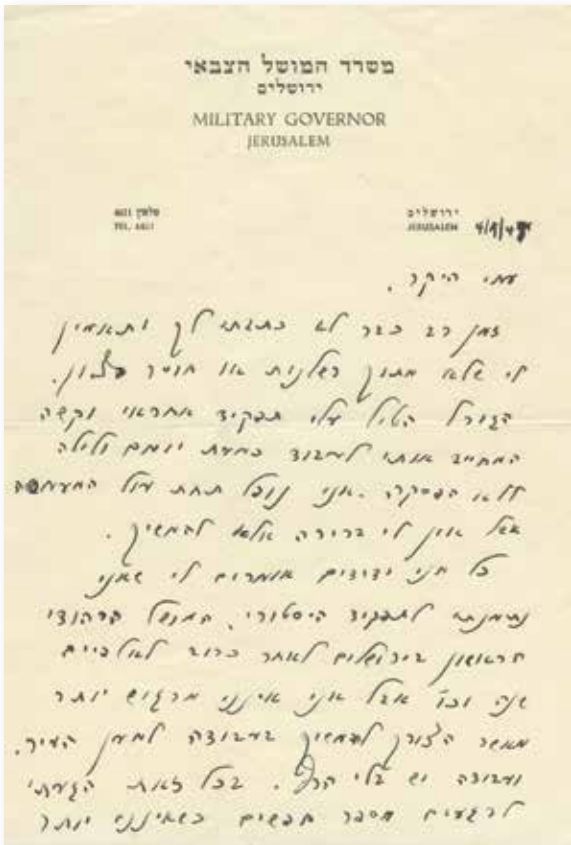
After the war he was appointed Minister of Rationing and Supply and led the policy of austerity. In the following years he held a number of senior positions: Minister of Justice, Minister of Health, Minister of Agriculture, Minister of Transportation and other positions.

Enclosed are three large photographs: two photographs of Yosef at the convention for bringing Jewish refugees to Israel (New York, 1949); photograph of Dov Yosef and Ben-Gurion (captioned on verso in handwriting: "Midreshet Sdeh Boker – 1969").

Size and condition vary.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

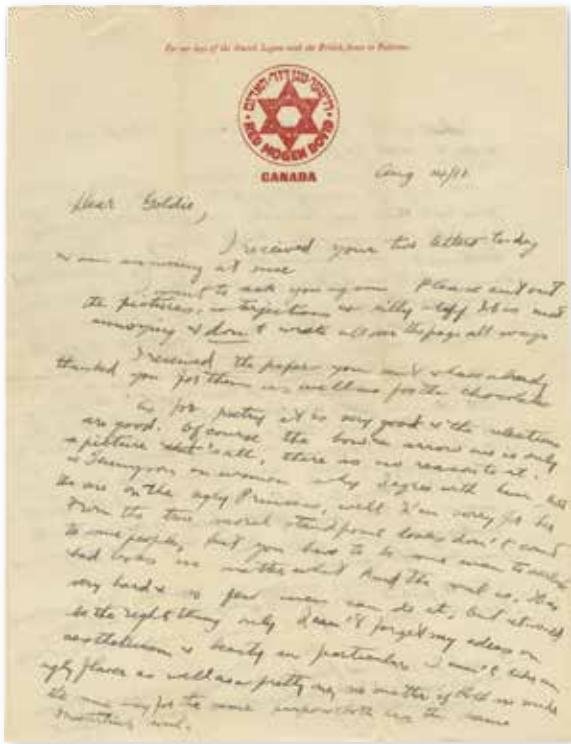

130c

130. Collection of Letters and Paper Items from the Estate of Dov Yosef – Letters from the War of Independence, Sent to His family Members when He was the Governor of Besieged Jerusalem, Letters Sent to His son in the Jewish Brigade, Drafts of Election Speeches and Additional Items

Approx. 170 letters, telegrams and paper items, most handwritten and some printed, documenting the public activity and personal life of Dov Yosef – the governor of Jerusalem during the War of Independence and a minister of the first government of the State of Israel. Jerusalem and elsewhere, ca. 1910s to 1960s. Hebrew and English (a few items are in Yiddish).

- Including:
- Approx. thirty letters that Yosef sent his wife and son, Goldy and Amiram, during the years 1947-1948. These letters, written during the War of Independence, when Yosef served as the military governor of Jerusalem, provide a personal and extraordinary record of this historic period. Although his written Hebrew was faulty, Yosef was very strict about writing to his son only in Hebrew. In a letter from 4.1.1948, Yosef writes: "The Old City is almost cut off, no one comes in or out, since the Arabs put a barrier at the Jaffa gate and the [British] government is afraid to remove it [...] what a low point has the government reached! It is hard to describe – it continues its policy of not touching the Arabs". Later in that letter, Yosef refers to the Haifa Oil Refinery massacre, by members of the Irgun: "The worst case was in the refineries thanks to the nastiness of the Irgun, who threw a bomb in a mixed workplace [...] our guys [members of the Haganah] do not kill Arabs for nothing". In a letter from February 1948, there is an interesting reference to Chaim Weizmann's political approach: "You complain about Dr. Weizmann's speech – certainly he should not have praised England just now, but he is an old man and it is hard for him to forget the love of his youth", and in another letter from the same month, Yosef sharply addresses the British Foreign Secretary, Ernest Bevin: "Bevin knows very well what he wants [...] he would like the Arabs to destroy us, and that's not an exaggeration". One of the bluntest letters in the collection was written after the USA declared it was withdrawing its support of the UN partition Plan (March 1948): "Indeed another blow. Another betrayal [...] England is the dog and the USA its tail [...]".
 - Fourteen letters sent by Yosef to his son and a letter sent by his son during the years 1943-1945, when the son served as a soldier in the Jewish Brigade. In one of the letters, Yosef refers to Ben-Gurion's resignation as chairman of the Jewish Agency: "We are immersed these days in a domestic crisis related to the resignation of Ben Gurion, who announced he cannot be held

130d

131a

131. כתב היד לספר "יומן וייטנאם" מאת משה דיין - קטעים שלא נדפסו בספר / עותק של הספר, עם הקדשה בכתב-ידו של דיין

כתב היד לספר "יומן וייטנאם" מאת משה דיין - למעלה מ-150 דפים בכתב-ידו, ובהם טיוטה לחציו הראשון של הספר ודפים נוספים המתעדים אירועים מתאריכים שלא נזכרים בו (אפשר שכמה מהם נכתבו עוד בווייטנאם). בשנת 1966, בעודו חובש את ספסלי האופוזיציה, נענה משה דיין להצעתו של עורך "מעריב" לצאת לווייטנאם, שם הייתה ארצות הברית שקועה עד צוואר במלחמה בין הצפון לדרום, ולהעלות את רשמיו על הכתב בסדרת כתבות. בהיותו בווייטנאם, התלווה לכוחות ארה"ב ככתב וניהל יומן מפורט שהתפרסם לימים בתור ספר - "יומן וייטנאם".

בהקדמה לכתבה הראשונה בסדרת כתבותיו של דיין ב"מעריב", שהתפרסמה ב-14 באוקטובר 1966, נכתב: "רב אלוף דיין הכין את עצמו לקראת המשימה ביסודיות של קצין היוצא לקרב. הוא נסע תחילה לפאריס, שם שוחח עם גנרלים צרפתים... משם נסע ללונדון ונפגש עם מומחים בריטיים... ועם מרשל מונטגומרי... לבסוף הגיע רב אלוף דיין לארה"ב ושוחח עם שר ההגנה האמריקני [...] רב אלוף דיין רשם את יומנו בווייטנאם על פיסות נייר מנורת נפט פעם בחזית בלב הג'ונגל, ופעם באהל במחנה שעה קלה לאחר שחזר מסיור מפרך; הוא רשם לאחר שהשתתף בנחיתות הליקופטרים באזור קרבות... רשם את תוכן שיחותיו עם גנרלים וחיילים; את התרשמותו מחקירת שבוי וייטקונגי; את רשמיו מביקור במחנה פליטים - קרוב ל-400 עמודים תוך חמישה שבועות. כתבים צבאיים רבים נמצאים בווייטנאם, ביניהם גם אנשי צבא לשעבר. אך ספק אם נמצא עוד כתב בעל דרגה צבאית כה גבוהה... על כן מהווה היומן של משה דיין מסמך יחיד במינו, לא רק לגבי הקורא הישראלי, אלא גם בקנה מידה בינלאומי".

עיקר כתב היד שלפנינו הנו טיוטה ראשונית לחציו הראשון של הספר "יומן וייטנאם" (עמ' 97-1 במהדורת "דביר", 1977) העוסק בתקופה שבין 4 ביולי ל-10 באוגוסט 1966. הטיוטה נכתבה על-גבי שני סוגי נייר שונים בעטים שונים, ונבדלת מעט מן הספר (ישנם כמה הבדלי נוסח. כמה שורות וקטעים קצרים שמופיעים בכתב-היד לא נדפסו בספר). כמה מדפי כתב היד מתארים אירועים המתרחשים בתאריכים שלא נזכרים בספר - חלקם טיוטות לפרקים שלא נדפסו בספר וחלקם, אולי, דפים מקוריים שכתב דיין בווייטנאם:

משה דיין (1915–1981), יליד קבוצת דגניה וכן מושב נהלל, איש צבא, מדינאי ואיש ציבור ישראלי. בתולדות חייו מתגלמים פרקים נרחבים מקורות הישוב היהודי, תלאות הקמת מדינת ישראל ועלייתה של המדינה לגדולה כמעצמה צבאית מול שכנותיה-אויבותיה. את שנות נעורו עשה דיין בעמק יזרעאל, ובגיל 15 צורף לפעילות ה"הגנה". שירת במשטרת היישובים העבריים ובפלוגות השדה בראשות יצחק שדה; על תצלום מיום העלייה לקרקע של קיבוץ חניתה שבו נראה דיין עם יצחק שדה ויגאל אלון, כתב חיים ויצמן את המילים הנבואיות "המטה הכללי". בשנת 1939 נידון דיין, לצד מ"ג אסירי ההגנה, לעשר שנות מאסר, אולם ב-1941 שוחרר מן הכלא והתגייס לפלוגת סיור ולוחמה זעירה בפיקוד יצחק שדה, שלימים הפכה לפלמ"ח. במהלך פעולה מצפון לראש הנקרה נפצע בעינו השמאלית; מאותו יום ואילך עטה את הרטייה המפורסמת שהייתה לסמלו. במלחמת העצמאות פיקד על פעולות שונות, הועלה לדרגת סגן אלוף ושימש כמפקד אזור ירושלים, ולאחריה היה חבר המשלחת שניהלה את שיחות שביתת הנשק עם ירדן.

בשנת 1953 מונה דיין לרמטכ"ל ובתפקידו זה נקט מדיניות התקפית ואקטיבית; על כל פעולת פדאיון בשטחי ישראל הגיב צה"ל בפעולת תגמול בשטחי האויב, ועד מהרה הסלים המצב והתדרדר לכדי מאבק צבאי מתמיד. ב-1956, עם חסימת מצרי טיראן בפני כלי שיט ישראליים, פתחה ישראל ב"מבצע קדש", שבו נחלה הישגים חשובים וחיצוקה את מעמדה הצבאי באזור. ב-1958 הסתיימה כהונתו של דיין כרמטכ"ל.

לאחר היבחרו לכנסת הרביעית התמנה לתפקיד שר החקלאות בממשלת בן גוריון, תפקיד שבו כיהן כחמש שנים, אף שהיה רחוק מנטיות ליבו ומאופיו. בכנסת החמישית מצא עצמו דיין ב"מדבר פוליטי", באופוזיציה, ללא כל תפקיד של ממש. את זמנו הקדיש לכתיבת ספרו "יומן מערכת סיני" ולעיסוקים צדדיים נוספים. בתקופה זו אף יצא לווייטנאם, לסיור הקרבות שאת רשמיו העלה על הכתב ב"יומן וייטנאם". ביקורו של דיין בזירת מלחמה בעודו מכהן כחבר כנסת עורר עליו ביקורת עזה מצד הכנסת והממשלה, שראו בביקור זה משום הפרה של הניטרליות הישראלית. שר החוץ אבא אבן התבטא כי אף שדיין רשאי לבקר בכל מקום שיחפוץ, הביקור בדרום וייטנאם הוא "פגיעה בטעם הממלכתי", ושגרירות ישראל בעולם אף קיבלו הוראה שלא להגיש לו כל עזרה מלבד העזרה המגיעה לו מתוקף היותו אזרח ולצרכים אישיים בלבד.

בתקופה המתונה שלפני מלחמת ששת הימים החל הציבור לקרוא למינוי משה דיין לתפקיד שר הביטחון. אשכול ביקש אמנם למנות לתפקיד את יגאל אלון, אולם הלחץ הציבורי עשה את שלו, ולרווחת רבים מונה משה דיין לתפקיד. בבוקרו של חמישה ביוני 1967 הורה דיין לתקוף את מטוסי האויב על הקרקע; למחרת הורה על כיבוש העיר העתיקה, החלטה שהייתה לה משמעות מדינית מכרעת, וכן הורה לכבוש את רמת הגולן. לאחר המלחמה נהנה משה דיין מתהילת המצביא הבלתי מובס, אולם כחלוף שש שנים, לנוכח שאנונותו אל מול האיום הכלל-ערבי ערב מלחמת יום הכיפורים ונבואות האויב שהשמיע לאחר שפרצה, התחלפו זרי הדפנה בזעם ציבורי ובלחץ על הממשלה להעבירו מתפקידו. דיין פוטר, אולם חזר לכהן כשר החוץ בממשלת בגין והשתתף בפתיחת שיחות השלום עם מצרים. ב-1979 פרש דיין מתפקיד שר החוץ. לאחר כהונה קצרה נוספת כחבר כנסת במפלגה שלה שי מנדטים בלבד, הלך דיין לעולמו בלא עת. בן 66 בלבד היה במוותו.

• דף המתאר את אירועי 3.7.1966 ("יומן וייטנאם" מתחיל ביום למחרת).

• שבעה דפים המתארים בעיקר את אירועי 30 ביולי 1966.

• ארבעה דפים המתארים אירועים מ-31 ביולי ומאוגוסט 1966, ובהם מבצע הייסטינגס (Operation Hastings). דפים אלו שונים מיתר דפי כתב היד. הם כתובים לרוחב הדף, משני צדיו (ארבעה עמודים בדף), בכתב-יד חטוף ומסודר פחות. באחד מהם כתב דיין: "אני רושם תוך הליכה איטית - מקווה שניתן יהיה לקרוא". הדפים ממוספרים בכתב-יד (9-1 ו-7-5). ייתכן ובמקור היו חלק מקבוצת דפים גדולה יותר).
ב"יומן וייטנאם" לא מופיעות רשומות מהתאריכים 30 ביולי עד 1 באוגוסט 1966. ברשומה מ-2 באוגוסט, כותב דיין: "בימים האחרונים הייתי בשדה עם יחידות, במסגרת מבצע [...] בהיותי עם היחידות (במטה הפלוגה) השתתפתי בסיוורים עם יחידות המישנה - מחלקות. רשמתי - לרוב תוך הליכה - רק בהעתק אחד. את רשימותי שלחתי עם ג'ון סנידר... שליווה אותי. אני מקווה שהרשימות הגיעו בסדר לארץ... ולא אנסה לכתוב עכשיו מחדש את החלק הזה".

ייתכן שארבעת הדפים שלפניו הם חלק מאותן רשימות שמזכיר דיין, אותן כתב בהיותו בשדה הקרב עם הצבא האמריקאי.

• לכתב היד מצורף: "יומן וייטנאם", מאת משה דיין. הוצאת "דביר", תל-אביב, 1977. בעמוד הראשון הקדשה בכתב-ידו של דיין.

דפי כתב היד והספר נתונים יחד בקופסה מהודרת שעוצבה במיוחד עבורם. בצדה האחד מופיע דגל ישראל ובצדה השני מופיעה הרטייה המזוהה עם דיין.

סה"כ כ-200 דפים, רובם בכתב-יד. כעשרה מהדפים הם העתקי כתב-יד (באמצעות נייר "קופי"). 28 ס"מ בקירוב. מצב כללי טוב. כתמים וקמטים בחלק מהדפים. פגמים קלים. נקבי תיוק בשולי חלק מהדפים.

פתיחה: \$50,000

הערכה: \$80,000-120,000

Moshe Dayan (1915-1981), born in Degania, a member of moshav Nahalal, a military leader, politician and Israeli public figure. His biography embodies extensive chapters of the history of the Jewish Yishuv, the hardships of the establishment of the State of Israel and the rise to greatness of the State of Israel as a regional military power. Dayan spent the years of his youth in the Jezreel Valley and at the age of 15 joined the "Hagana". He served in the Jewish Supernumerary Police and the Field Companies led by Yitzchak Sadeh; on a photograph from the establishment of Kibbutz Hanita depicting Dayan with Yitzchak Sadeh and Yigal Allon, Chaim Weizmann wrote the prophetic words: "General Staff".

In 1939, Dayan was sentenced, alongside 43 prisoners of the Hagana, to ten years' imprisonment; however, in 1941, he was released and enlisted in the Field Companies headed by Yitzchak Sadeh, which eventually became the Palmach. During an operation north of Rosh HaNikrah, he was wounded in his left eye; from that day on, he wore the famous eye patch which became his trademark. During the war of Independence, he commanded various operations, was promoted to the rank of Lieutenant colonel and served as the commander of the Jerusalem region. After the war, he became a member of the delegation that negotiated the armistice with Jordan.

In 1953, Dayan was appointed the Chief of Staff; in this position he adopted an active, offensive policy; to any Fedayeen activity, the IDF responded with a retaliation act in the enemy territory. It wasn't long before the situation escalated and became a constant military struggle. In 1956, with the blocking of the Tiran Straits to Israeli watercrafts, Israel launched Operation Kadesh, achieving important military goals and strengthening its military position in the area. In 1958, Dayan's tenure as Chief of Staff ended.

After being elected to the fourth Knesset, he was appointed Minister of Agriculture of Ben-Gurion's government, a position he held for approximately five years, although it was far from his heart's desire and nature. In the fifth Knesset, Dayan found himself in a "political desert", belonging to the opposition, holding no real position. He dedicated his time to writing his book "Diary of the Sinai Campaign" and to other activities. During this period, he also travelled to Vietnam to tour the battle zone, the impressions of which he published in the "Vietnam Diary". Dayan's visit to the battle zone while serving as a member of the Knesset was severely criticized by the Knesset and the government, which saw the visit as a violation of Israeli neutrality. The Minister of Foreign Affairs Abba Eban said that although Dayan is entitled to visit anywhere he pleased, the visit to South Vietnam was politically inappropriate; Israeli embassies around the world were ordered not to provide him with any assistance beyond what he deserves as a citizen and for personal needs only.

During the tense period before the Six-Day-War, the public started demanding that Moshe Dayan be appointed Defense Minister. Eshkol had wanted Yigal Allon in the position; however, due to the public pressure, he appointed Moshe Dayan. On the morning of June 5, 1967, Dayan ordered an attack on the enemy aircrafts on the ground; the next day he ordered the conquering of the Old City of Jerusalem, a decision that had crucial national significance, and the conquering of the Golan Heights. After the war, Dayan enjoyed the glory of the undefeated military leader; however, six years later, due to his complacency in face of the Arab threat before the Yom Kippur War and his prophecies of doom after it broke out, the public's love was replaced by outrage and pressure to remove him from office. Dayan was fired, but later was appointed Minister of Foreign Affairs by Menachem Begin, and took part in the onset of the peace negotiations with Egypt. In 1979, Dayan resigned his position as Minister of Foreign Affairs. After an additional short term as a Knesset member in a party with only two seats, Dayan passed away at the age of 66.

131b

131. Manuscript of the Book "Vietnam Diary" by Moshe Dayan – Passages that were not Printed in the Book / A Copy of the Book, Inscribed by Dayan

Manuscript of the book "Yoman Vietnam" (Vietnam Diary) by Moshe Dayan – more than 150 leaves handwritten by him, including a draft of the first half of the book and additional leaves documenting events from dates that are not mentioned in the book (some of them were possibly written already in Vietnam).

In 1966, as a member of an opposition party in the Israeli Knesset, Moshe Dayan accepted the offer of the editor of "Ma'ariv" to travel to Vietnam, where the USA was involved in the war between the north and the south, and write his impressions in a series of articles. When he was in Vietnam, he accompanied the USA forces and kept a journal which was eventually published as a book, the "Vietnam Diary".

The introduction to the first article of Moshe Dayan's series of articles for "Ma'ariv", published on October 14, 1966, describes his work: "Lieutenant General Dayan prepared himself for the mission with the thoroughness of an officer going to battle. He first travelled to Paris, where he met with French generals... then he proceeded to London and met with British experts... and with Marshal Montgomery... finally, Lieutenant General Dayan arrived in the USA and met with the American Minister of Defense [...] Lieutenant General Dayan wrote his diary in Vietnam on pieces of paper, by a kerosene lamp, at times at the front in the heart of the jungle, at times in a tent in the camp shortly after returning from an exhausting patrol; he wrote after taking part in the landing of helicopters in the battle zone... he wrote the content of his discussions with generals and soldiers; his impression of the interrogation of a Viet Cong prisoner; his impression of a visit to a refugee camp – close to 400 pages in five weeks. Many war correspondents are in Vietnam, among them ex-military men. However, it is doubtful whether we could find another correspondent of a higher military rank... therefore, Moshe Dayan's diary constitutes a unique document, not only for the Israeli reader, but also internationally" (Hebrew).

Most of this manuscript is an initial draft of the first half of the book "Vietnam Diary" (pp. 1-97 of the "Dvir" edition, 1977) dealing with the period between July 4 to August 10, 1966. The draft was written on two different types of paper with different pens and differs slightly from the book (there are several textual variations. Several lines and short passages appearing in

the manuscript were not printed in the book). Several leaves of the manuscript describe events that occurred in dates not mentioned in the book – some of them drafts of chapters not included in the book and some, possibly, original leaves written by Dayan in Vietnam:

- A leaf describing the events of 3.7.1966 (The "Vietnam Diary" begins one day later).
- Seven leaves mostly describing the events of July 30, 1966.
- Four leaves describing events from July 31 and August 1966, including Operation Hastings. These leaves differ from the other leaves of the manuscript. They are written across the page, on both sides (four pages per leaf), in a somewhat sloppy hand. In one of them Dayan wrote: "I am writing while walking slowly – I hope it will be readable". These leaves are numbered by hand (1-9 and 5-7. Possibly, they were part of a larger group of leaves).

In the "Vietnam Diary" there are no entries from July 30 to August 1, 1966. In the entry from August 2, Dayan writes: "In the last few days I was in the field with the units as part of an operation [...] while with these units (at the headquarters of the company), I took part in patrols with the subunits – platoons. I wrote – usually while walking – a single copy only. I sent my lists with John Schneider... who accompanied me. I hope my lists arrived safely in Israel... I will not attempt to rewrite this part".

Possibly, these four leaves are part of the aforementioned lists, which Dayan wrote in the battlefield with the American army.

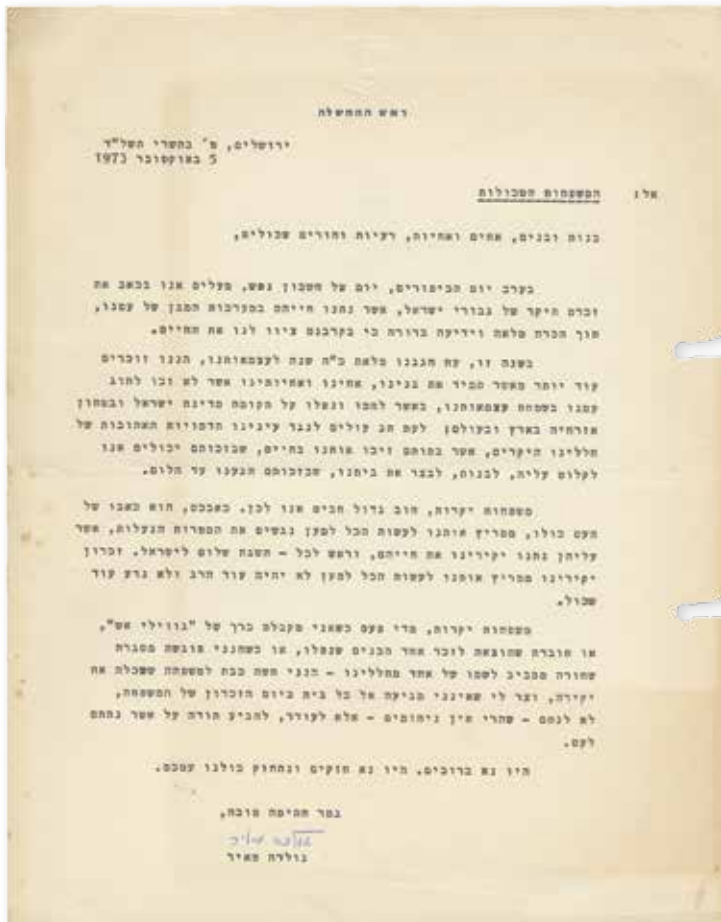
- Enclosed with the manuscript: "Yoman Vietnam" (Vietnam Diary), by Moshe Dayan. Tel Aviv: Dvir, 1977. Inscribed by Moshe Dayan on the first page.

The manuscript and the book are both placed in an elegant custom-made case, decorated with the flag of Israel on one side and with Dayan's trademark eye-patch on the other.

A total of approx. 200 leaves. Approx. ten of the leaves are carbon copies. Approx. 28 cm. Good overall condition. Stains and creases to part of the leaves. Minor blemishes. Filing holes to margins of several leaves.

Opening price: \$50,000

Estimate: \$80,000-120,000

132a

132. "לא יהיה עוד הרג ולא נדע עוד שכול" - מכתב רשמי אל המשפחות השכולות, חתום בחתימת-ידה של ראש ממשלת ישראל גולדה מאיר - נשלח יום אחד לפני פרוץ מלחמת יום הכיפורים, 5 באוקטובר 1973

מכתב תנחומים רשמי ששלחה ראש ממשלת ישראל, גולדה מאיר, אל המשפחות השכולות בתאריך 5 באוקטובר 1973 - יום אחד לפני פרוץ מלחמת יום הכיפורים. מודפס במכונת כתיבה על גבי נייר מכתבים רשמי של לשכת ראש הממשלה וחתום בחתימת-ידה של גולדה מאיר.

בעשורים שלאחר הקמת מדינת ישראל, נהגו ראשי הממשלות לעמוד בקשרים עם משפחות הנופלים ולשלוח מכתבי תנחומים לקראת חגים ומועדים רשמיים. גולדה מאיר, שהתמנתה לראשות הממשלה בשנת 1969, הקפידה מאוד על מנהג זה, והרבתה להתכתב עם בני המשפחות הן באופן פרטי והן באופן רשמי. במסגרת התכתבות זו, שלחה גולדה מכתב גם בערב יום הכיפורים של שנת 1973, שחל ב-5 באוקטובר. שעות ספורות לאחר מכן פרצה מלחמת יום הכיפורים, הנחשבת עד ימינו למחדל המודיעיני החמור בתולדות ישראל. המלחמה גבתה את חייהם של כ-2,500 חיילים ישראלים.

המכתב שלפנינו מבטא את החשיבות העצומה שייחסה גולדה לנופלים ולמשפחות השכולות, והוא מואר באור ייחודי בשל האסון העתידי להתרחש בלי ידיעתה בתוך זמן קצר. בין היתר, כותבת גולדה: "בערב יום הכיפורים, יום של חשבון נפש, מעלים אנו בכאב את זכרם היקר של גבורי ישראל... לעת חג עולים לנגד עינינו הדמויות האהובות של חללינו היקרים, אשר במותם זיכו אותנו בחיים". בהמשך,

מביעה גולדה את התקווה למניעת הרג נוסף ולכינון שלום, המצטיירת, על רקע הרגע ההיסטורי, באופן טראגי: "כאבכם, הוא כאבו של העם כולו... ראש לכל - השגת שלום לישראל. זכרון יקירינו ממריץ אותנו לעשות הכל למען לא יהיה עוד הרג ולא נדע עוד שכול".

מלחמת יום הכיפורים פרצה ביום 6 באוקטובר 1973. בשעה שתיים בצהריים, פתחו צבאות מצרים וסוריה, בתמיכת חילות משלוח מארצות ערב, בהתקפה מתואמת על מדינת ישראל. בימיה הראשונים של המלחמה חדר הצבא הסורי לעומק רמת הגולן והצבא המצרי צלח את תעלת סואץ. למרות ההפתעה הגדולה, הצליחו כוחות צה"ל להדוף את המתקפה בחזית הצפון, לצלוח את תעלת סואץ בחזית הדרום ולכתר את הארמייה השלישית של צבא מצרים. ביום 24 באוקטובר 1973 נכנסה לתוקף הפסקת אש בין הצדדים. המלחמה חוללה זעזוע עמוק בחברה הישראלית, ובעקבותיה חל מפנה ביחסי האמון שבין הציבור והממשלה. הועדה לחקר מחדלי המלחמה, "ועדת אגרנט", הטילה את האחריות על הדרג הצבאי, אולם הציבור סירב לקבל את מסקנותיה. בעקבות הביקורת הגוברת, הגישה גולדה מאיר בחודש אפריל 1974 את התפטרותה מראשות הממשלה.

מצורף: מכתב לווהו, מודפס במכונת כתיבה על נייר מכתבים רשמי, מאת המזכיר הצבאי לרשות הממשלה ישראל שניאור אל יו"ר מרכז יד-לבנים בנתניה, אברהם יהל.

[1] דף, 28 ס"מ. מצב טוב. מעט כתמים בשוליים. קמטים קלים וסימני קיפול. נקבי תיוק עם קרעים חסרים בין הנקבים ובין שולי המכתב. נקבי סיכות בשוליים העליונים. נתון בתוך מארז מעוצב, עם שוליים מעור והשם "גולדה מאיר" בהטבעה מוזהבת.

פתיחה: \$8000

הערכה: \$8000-10,000

132. "There Will Be No More Killing and We Shall Know No More Bereavement" – An Official Letter to Bereaved Military Families, Hand-Signed by Israeli Prime Minister Golda Meir – Sent a Day Before the Outbreak of the Yom Kippur War, October 5, 1973

An official letter of condolence sent by Israeli Prime Minister, Golda Meir, to bereaved military families on October 5, 1973, one day before the outbreak of the Yom Kippur War. Typewritten on the official stationery of the Prime Minister's Office and hand-signed by Golda Meir. Jerusalem, 1973.

In the decades following the establishment of the state of Israel, Prime Ministers used to keep in touch with bereaved families and send them letters of condolence before the Jewish holidays and official events. Golda Meir, who was appointed Prime Minister in 1969, strictly followed this practice and regularly corresponded with members of bereaved families, both privately and officially. As part of this correspondence, Golda Meir sent a letter on the eve of Yom Kippur, October 5, 1973. Several hours later, the Yom Kippur War broke out. The Yom Kippur War, a war that to this day is considered the worst intelligence failure in Israeli history, cost the lives of approx. 2500 Israeli soldiers.

This letter expresses the great significance ascribed by Golda to the fallen and their families, and in retrospect is shadowed by the disaster about to befall the country without her knowledge. Golda writes: **"On the eve of Yom Kippur, a day of self-examination, we painfully remember the heroes of Israel... before our eyes rise the beloved figures of our dear fallen, whose deaths granted us life"** (Hebrew). Golda then expresses hope for peace, tragic in hindsight of this historic moment: **"Your pain is the pain of the entire nation... Our first mission is the attainment – the attainment of peace for Israel. The memory of our dear ones urges us to do everything so that there will be no more killing and we shall know no more bereavement"** (Hebrew).

The Yom Kippur War broke out on October 6, 1973. At 14:00, the armies of Egypt and Syria, supported by expeditionary forces from Arab countries, launched a coordinated attack on the state of Israel. During the first days of the war, the Syrian army penetrated the depth of the Golan Heights and the Egyptian army crossed the Suez Canal. Despite the sheer surprise, the IDF forces succeeded in holding off the assault in the northern front, crossing the Suez Canal in the southern front

132b

and besieging the Egyptian Third Army. On October 24, 1973, the ceasefire between the parties went into effect.

The war deeply shocked the Israeli society, and subsequently, the public trust of the government weakened. The commission for investigating the failings of the war – the Agranat Commission – held the military echelon responsible; the public, however, refused to accept its conclusions. Due to the increasing criticism, Golda Meir submitted her resignation as Prime Minister in April 1974.

Enclosed: an accompanying letter, typewritten on official stationery, by the military secretary of the government Yisrael Shneur to the chairman of the Yad Labanim Center of Netanya, Avraham Yahel.

[1] leaf, 28 cm. Good condition. Some stains to margins. Minor creases and fold lines. Filing holes with open tears between the holes and the edges of the letter. Pinholes to upper margins. Placed in a custom-made case, with leather edges and the gilt-embossed name "Golda Meir".

Opening price: \$8000
Estimate: \$8000-10,000

133. ארכיון הצלם נחום גוטמן - למעלה מ-20,000 תצלומים וכ-95,000 תשלילים המהווים תיעוד רחב היקף של הפוליטיקה, החברה והתרבות הישראלית בשנות ה-60, ה-70 וה-80 - תצלומים ממלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים, תצלומים של מנהיגים, אנשי ציבור ואנשי רוח ישראליים, ועוד

ארכיונו של צלם העיתונות הישראלי נחום גוטמן, הכולל למעלה מ-20,000 תצלומים וכ-95,000 תשלילים. ישראל, [שנות ה-60 עד שנות ה-80].

הצלם נחום גוטמן נולד בשנת 1934 למשפחה חסידיית בעיר דברצן שבהונגריה. במהלך מלחמת העולם השנייה נשלח למחנה הריכוז ברנן בלזן, ולאחר שחרורו זנח את אורח החיים הדתי. בגיל 14 עלה לבדו לארץ ישראל במסגרת "עליית הנוער", השתקע בכפר סבא והתפרנס בדוחק כשוליה של מסגר. אל מקצוע צילום העיתונות התגלגל ממש במקרה, בסוף שנות ה-50, כאשר התברר לו שקבוצת רוחצים שצילם ברמת-גן הסתבכה בפרשייה דיפלומטית. הצילומים פורסמו בעיתון "העולם הזה", חוללו שערוריה וסללו את דרכו לעולם העיתונות. בשנים הבאות נעשה גוטמן לצלם מבוקש בכל מערכות העיתונים, לאחד מ"צלמי הבית" של מפלגת מפא"י וצלם מוכר ביחידות צה"ל. בשנות ה-60 הקים את סוכנות הצילום "ניוזפוט", שהייתה אחראית לכמה מהצילומים הנודעים ביותר של מלחמת ששת הימים. גוטמן עצמו הגיע עם כוחות השריון עד לתעלת סואץ. שש שנים אחר כך, כשפרצה מלחמת יום הכיפורים, נשלח בשנית לחזית הדרום והפעם הגיע עם הכוחות שהגיעו לצד המצרי של התעלה. קשריו הטובים בצמרת ההנהגה והצבא אפשרו לו לצלם כמה מבכירי המנהיגים והמצביאים במעמדים ציבוריים וברגעים אינטימיים - משה דיין ואריאל שרון במלחמת יום הכיפורים, דוד בן גוריון ואשתו פולה, מנחם בגין בחברת בני משפחתו ורבים אחרים.

גוטמן עסק גם בתיעוד חיי התרבות בארץ והיה מעורה בחיי הבהמה. את היכרותו הראשונה עם כמה מאנשי התרבות הבולטים של אותה התקופה עשה בבית הקפה התל-אביבי "כסית". על האופן שבו הצליח לפרסם את שמו כצלם בקרב באי בית הקפה, סיפר בספרו "מזווית אחרת" (תל-אביב, 1998): "כל אימת שיצאתי ל'כסית', בקשתי קודם לכן מן הפקידה שלי לצלצל אלי מפעם לפעם לבית הקפה ולבקש את צלם העתונות נחום גוטמן. חצקל איש כסית או אחד ממלצריו, נהגו לצעוק 'נחום גוטמן הצלם, טלפון!', אני נהגתי לצעוק חזרה כי אני עסוק בצילום או בחזרה [...] אט אט ידעו כל באי הקפה כי אני צלם עתונות והחלו לזרום אלי הצעות".

בסוף שנות ה-80 פתח גוטמן חנות צילום בתל-אביב ומשך את ידיו מצילום עיתונות. את ההחלטה לערוך הסבה במקצועו הסביר כך: "כצלם עיתונות שאפתי תמיד לצלם את אותן התמונות שיוכלו לבוא במקום אותן 'אלף המילים'. תמיד השתדלתי שצילומי יהיו הטובים ביותר. רציתי תמיד שהם יבטאו בצורה מרשימה ביותר את הנושא המצולם... הקליק של מצלמתי צריך היה ליצור את אותה תמונה שתהיה שונה מתמונותיהם של צלמים אחרים... בד בבד עם שאיפתי להשיג את אותם צילומים מיוחדים, שאפתי גם להגיע לפרסום צילומי לפני כל הצלמים האחרים... אולם, עם חלוף השנים התחלתי לחוש בעייפות מסוימת. לא חשתי שוב באותו רצון להמשיך ברדיפה האינסופית אחרי אותם צילומים מיוחדים... ולשלם את המחיר... לא פרשתי לחלוטין מענף הצילום... נראה שמי שנדבק פעם אחת בחייו בחידק הצילום לא יירפא ממנו לעולם" ("מזווית אחרת". תל-אביב, 1998. עמ' 240).

הארכיון שלפנינו כולל תיעוד יוצא דופן בהיקפו של מגוון היבטים בהווה הישראלית על פני קרוב לשלושה עשורים - מרבית שנות פעילותו של גוטמן כצלם עיתונות.

בין היתר, מופיעים בארכיון:

- תצלומים המתעדים מנהיגים, פוליטיקאים, אנשי ציבור ורבנים ישראליים, בחייהם הציבוריים והפרטיים - דוד בן גוריון, מנחם בגין, משה שרת, לוי אשכול, גולדה מאיר, משה דיין, יגאל אלון, יגאל ידין, יצחק רבין, שמעון פרס, אריאל שרון, אבא אבן, דב יוסף, הרב עמרם בלוי (במהלך ביקור באתר חפירות ארכיאולוגיות), הרבנים איסר יהודה אונטרמן ואריה לויין בחברת מנחם בגין, ורבים אחרים.
 - תצלומים המתעדים אירועים פוליטיים ואקטואליים, בהם: תצלומי הפגנות מכל קצווי הקשת הפוליטית (הפנתרים השחורים, הפגנה של מפלגת מק"י, הפגנת חרדים במחאה על הצעת החוק בנושא "מיהו יהודי", הפגנת שי"ח בהשתתפות דן בן אמוץ, ועוד); סיור של משה דיין, טדי קולק והראשון לציון יצחק ניסים בעיר העתיקה לאחר מלחמת ששת הימים; ביקור טדי קנדי בארץ; ביקורי דיפלומטים ומנהיגים מרחבי העולם; הללויות אישים (לוי אשכול, פולה בן גוריון ואחרים); ועוד.
 - תצלומים המתעדים את מלחמות ישראל, חיילי צה"ל וכוחות הביטחון, בהם תצלומים רבים המתעדים את מלחמת יום הכיפורים (צליחת התעלה על גשר הגלילים, חיילי צה"ל בגדה המערבית של תעלת סואץ, משה דיין מבקר ביחידות השונות, הרמטכ"ל דוד אלעזר, מפקד חזית הדרום חיים בר-לב, אריאל שרון, ואחרים); תצלומים המתעדים את כיבוש ירושלים במלחמת ששת הימים, חיילי צה"ל נכנסים להר הבית ולרחבת הכותל; אימוני צה"ל, מצעדים ומטסים בימי עצמאות, תצלומים רבים של משטרת ישראל, ועוד.
 - תצלומים המתעדים אישים ואירועים מעולם האמנות, התרבות והבידור הישראלי, בהם: תצלומי קולנוע (הקרנות סרטים, פסטיבלי קולנוע, שחקני הסרטים "אקסודוס", "איי לייק מייק", "אלדורדו" ועוד, חלקם על סט הצילומים); תצלומים של אמני במה ותיאטרון (בהם חנה רובינא, אריק איינשטיין, שלישיית "הגשש החיוור", שייקה אופיר, גידי גוב, שלמה ארצי ורבקה מיכאלי); תצלומים של סופרים ואנשי רוח (תצלום משותף של נתן זך, יהודה עמיחי ודוד אבידן, ותצלומים של נתן אלתרמן, אורי צבי גרינברג ואחרים); תצלומי דוגמניות ותצוגות אופנה; ותצלומים רבים של תחרויות ספורט (כדורגל, כדורעף, שחייה, סיף ועוד).
 - תצלומים נוספים, המתעדים את חיי היום יום ברחבי הארץ.
- רבים מהתצלומים חתומים בצד האחורי בחותמות-ידיו וחלקם חתומים בחתימת-ידו של גוטמן. כמה מהתצלומים צולמו בידי צלמים אחרים.

התצלומים נתונים בלמעלה ממאה קופסאות, ומחולקים על פי נושאים שונים (מסודרים לפי סדר האלף-בית). לתצלומים נלווית הכרסות המקורית ששימשה את גוטמן בעבודתו.

לצד התצלומים, כולל האוסף גם כ-95,000 תשלילים. התשלילים מתעדים גם הם את מגוון הנושאים בהם עסק גוטמן ומעשירים את החומר התיעודי שבאוסף.

גודל ומצב משתנים.

פתיחה: \$40,000
הערכה: \$50,000-80,000

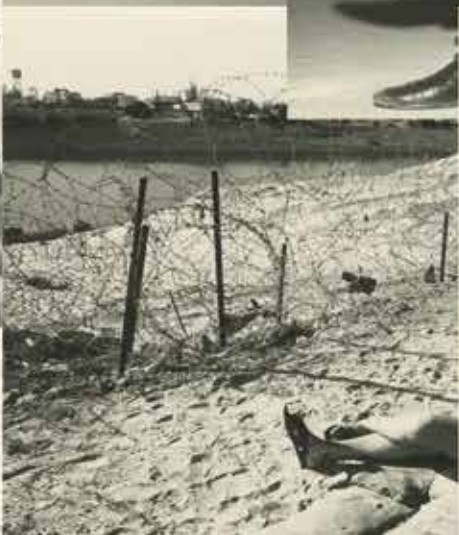

133a

133b

This archive contains a documentation, remarkable in its scope, of a variety of aspects of Israeli life over close to three decades – most of Gutman's career as a press photographer.

The archive includes:

- Photographs documenting Israeli leaders, politicians, public figures and rabbis, in their private and public lives – David Ben-Gurion, Menachem Begin, Moshe Sharet, Levi Eshkol, Golda Meir, Moshe Dayan, Yigal Alon, Yigael Yadin, Yitzhak Rabin, Shimon Peres, Ariel Sharon, Abba Eban, Dov Yosef, Rabbi Amram Blau (during a visit to an archeological excavation site), the rabbis Isser Yehuda Unterman and Aryeh Levin in the company of Menachem Begin, and many others.
- Photographs documenting political and topical events, including: photographs of demonstrations from across the political spectrum (the Black Panthers, demonstration of the Maki party, demonstration of Haredi Jews in protest of the bill on the subject of "Who is a Jew", rally of Siach attended by Dan Ben Amotz, and more); a tour of Moshe Dayan, Teddy Kollek and the "Rishon LeZion" Yitzhak Nissim in the Old City of Jerusalem after the Six-Day-War; Teddy Kennedy's visit to Israel; visits of diplomats and leaders from all over the world; funerals of public figures (Levi Eshkol, Paula Ben-Gurion and others); and more.
- Photographs documenting the Israeli wars, IDF soldiers and armed forces, including numerous photographs documenting the Yom Kippur War (the crossing of the Suez Canal on the pontoon bridge, IDF soldiers on the west bank of the Canal, Moshe Dayan visiting various units, Chief of Staff David Elazar, the commander of the Southern front Chaim Bar-Lev, Ariel Sharon, and others); photographs documenting the conquest of Jerusalem in the Six-Day-War, IDF soldiers entering the Temple Mount and the Western Wall; IDF trainings, parades and aerial demonstrations on Independence Day, many photographs of the Israel Police, and more.
- Photographs documenting public figures and events from the fields of Israeli art, culture and show business, including: photographs of cinema (film screenings, film festivals, the actors of the movies "Exodus", "I Like Mike", "El Dorado" and more, some of them on set); photographs of stage and theater artists (among them Hana Rovina, Arik Einstein, the "HaGashash HaChiver" trio, Shaykeh Ophir, Giddy Gov, Shlomo Artzi and Rivka Michaeli); photographs of writers and intellectuals (a group photograph of Nathan Zach, Yehuda Amichai and David Avidan, and photographs of Nathan Alterman, Uri Zvi Greenberg and others); photographs of models and fashion shows; and many photographs of sports competitions (football, volleyball, swimming, fencing, and more).
- Additional photographs, documenting daily life in Israel.

Many of the photographs are stamped on verso and some are hand-signed by Gutman. Several pictures were taken by other photographers.

The photographs are arranged in more than a hundred boxes, organized by subject (and alphabetically ordered). The photographs are accompanied by the original card catalog that was used by Gutman.

Alongside the photographs, the collection also contains approximately 95,000 negatives. The negatives represent the variety of photographic subjects, enriching the documentary material of the collection.

Size and condition vary.

Opening price: \$40,000

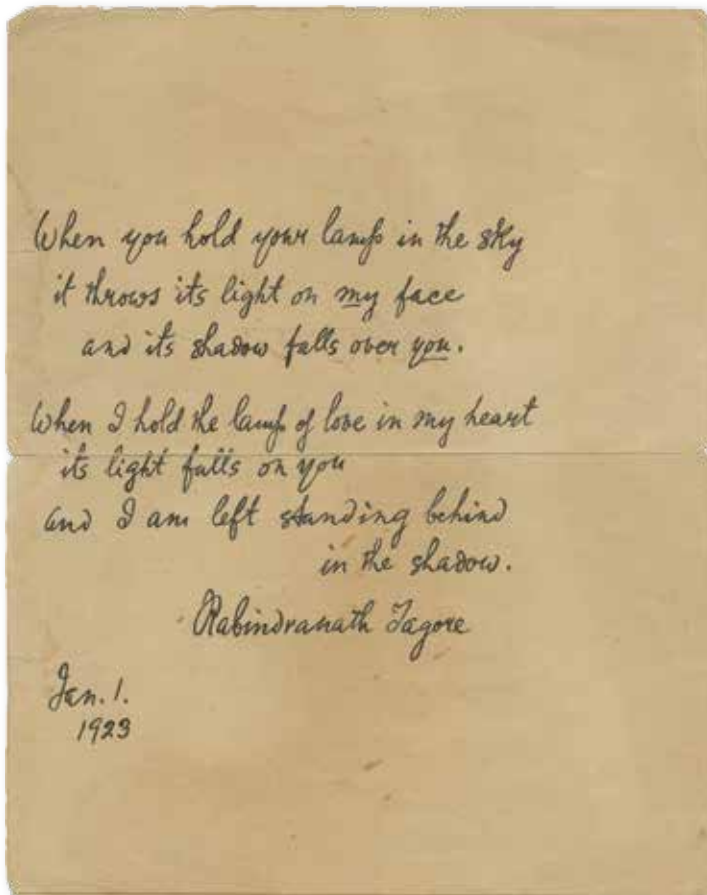
Estimate: \$50,000-80,000

133. The Archive of Photographer Nachum Gutman – More than 20,000 Photographs and Approximately 95,000 Negatives which Constitute a Large-Scale Documentation of Israeli Politics, Society and Culture during the 1960s, 1970s and 1980s – Photographs from the Six-Day-War and from the Yom Kippur War, of Israeli Leaders, Public Figures and Intellectuals, and More

The archive of press photographer Nachum Gutman, which contains more than 20,000 photographs and approximately 95,000 negatives. [1960s to 1980s].

Nachum Gutman was born in 1934 to a Hassidic family in Debrecen, Hungary. During World War II, he was sent to the Bergen Belzen Concentration Camp and after his release, abandoned his religious lifestyle. At the age of 14, he immigrated to Palestine by himself with the Youth Aliyah, settled in Kefar Saba and earned a meager living as an apprentice to an ironworker. He became a press photographer merely by chance, in the late 1950s, when he found out that a group of swimmers he had photographed in Ramat Gan was involved in a diplomatic incident. His photographs were published in the newspaper "HaOlam Haze", causing a scandal and paving his way to the press. In the following years, Gutman became a sought-after photographer, one of the "home-photographers" of the Mapai Party, and a well-known photographer in the IDF units. During the 1960s, he established the Newsphot photographic agency, which was responsible for several famous photographs of the Six-Day-War. Gutman himself arrived at the Suez Canal together with the Israeli forces. Six years later, when the Yom Kippur War broke out, he was again sent to the southern front and this time, joined the forces that reached the Egyptian side of the Canal. His good relationships with political leaders and with the army enabled him to take pictures of various political and military leaders during public events and private moments – Moshe Dayan and Ariel Sharon during the Yom Kippur War, David Ben-Gurion and his wife Paula, Menachem Begin with his family and many others.

Gutman was also dedicated to documenting the cultural life in Israel and was involved in its Bohemian scene. He made his first acquaintance of several prominent Israeli culture figures at the Tel Aviv café "Kasit". He recalled the way he succeeded in advertising himself as a photographer among the regular customers of the café in his book "From a Different Angle" (Hebrew. Tel Aviv, 1998): "Whenever I went to Kasit, I asked my secretary to call the café from time to time and ask for the press photographer Nachum Gutman. Chetzkel, the owner of Kasit, or one of his waiters would call out 'Nachum Gutman the photographer, a phone call!', I used to shout back that I was busy photographing [...] gradually, all the patrons of the café knew that I was a press photographer and the offers began flowing in". During the late 1980s, Gutman opened a photography shop in Tel Aviv and stopped working as a press photographer. The decision to change careers was explained by him thus: "As a press photographer I always strived to take those pictures that could replace 'a thousand words'. I always tried to make my pictures the best. I always wanted them to express in the most impressive manner the subject of the picture... the click of my camera needed to create the picture that was different from the pictures of other photographers... in tandem with my desire to achieve those special photographs, I also strived to publish my photographs before any other photographer... However, over the years, I started feeling a certain fatigue. I stopped feeling the desire to continue the never-ending chase after those special photographs... and to pay the price... I did not retire completely from the field of photography... it seems that someone who has been bitten by the photography bug will never really heal" (From a Different Angle. Tel Aviv, 1998. p. 240).

134a

134. אוסף מכתבים בכתב-ידו ובחתימתו של זוכה פרס נובל לספרות, רבינדרנת טאגור – נשלחו אל אשת המסעות הארץ-ישראלית שלומית פלאום – מכתבים בנושא ארץ ישראל והציונות, העם היהודי, חרדה לגורל העולם ונושאים נוספים

עשרים ושניים מכתבים ושלושה שירים, שנשלחו מאת המשורר ההודי רבינדרנת טאגור לאשת המסעות הארץ-ישראלית שלומית פרידה פלאום. שנטיניקטן (הודו), ומקומות נוספים, תחילת שנות ה-20 עד תחילת שנות ה-40. אנגלית (פריטים ספורים עם כיתוב בבנגלית).

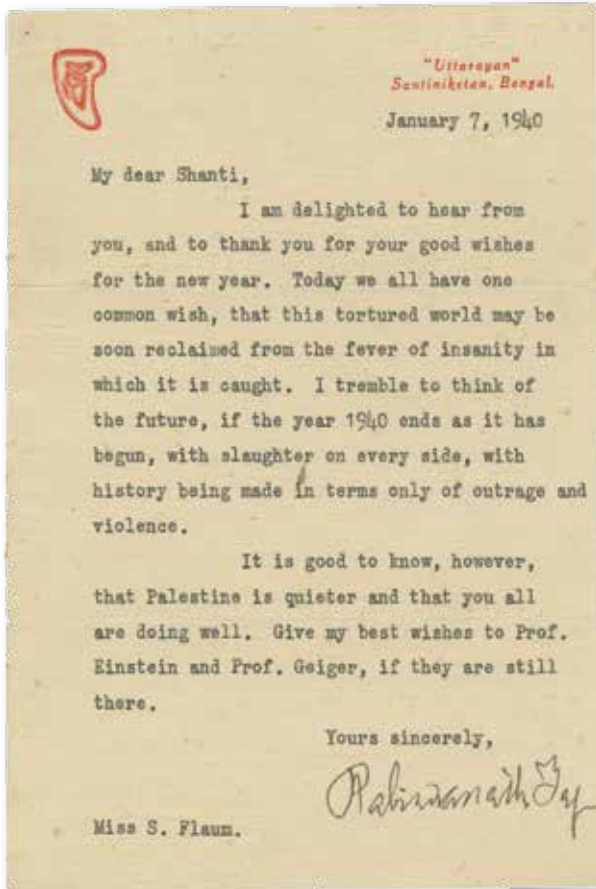
שלומית פרידה פלאום, הנחשבת לאשת המסעות העבריים הראשונה, נולדה בשנת 1893 בעיר קובנה שבליטה, נצר לרבי שלמה לוריא. בשנת 1911 עלתה לארץ ישראל לבדה, ובמשך עשר שנים נדדה בין עריה השונות ותייעדה אותן ביומנים ובציורים. בשנת 1921 החליטה להרחיב את מסעותיה מעבר לים, נסעה לארה"ב ובעיר ניו-יורק פגשה לראשונה את המשורר רבינדרנת טאגור. לאחר פגישתם כתבה ביומנה: "מעתי ואילך לא נהלך שוב עצמי עיניים". טאגור גילה עניין רב בסיפורה של פלאום, במוצאה היהודי ודעותיה הציוניות, והזמינה לבקרו באשראם שהנהיג במערב בנגל – "שנטיניקטן". שנה אחר כך, הגיעה פלאום למקום ונותרה בו במשך שנתיים. בתקופה זו, החשובה והמשפיעה בחייה, הייתה פלאום תלמידתו הקרובה של טאגור, ובין השניים נקשרה חברות אמיצה, שהתמידה עד יום מותו של טאגור.

לפניו אוסף מכתבים, כתובים בכתב-יד ומודפסים במכונת כתיבה, ששלח טאגור לפלאום במשך קרוב

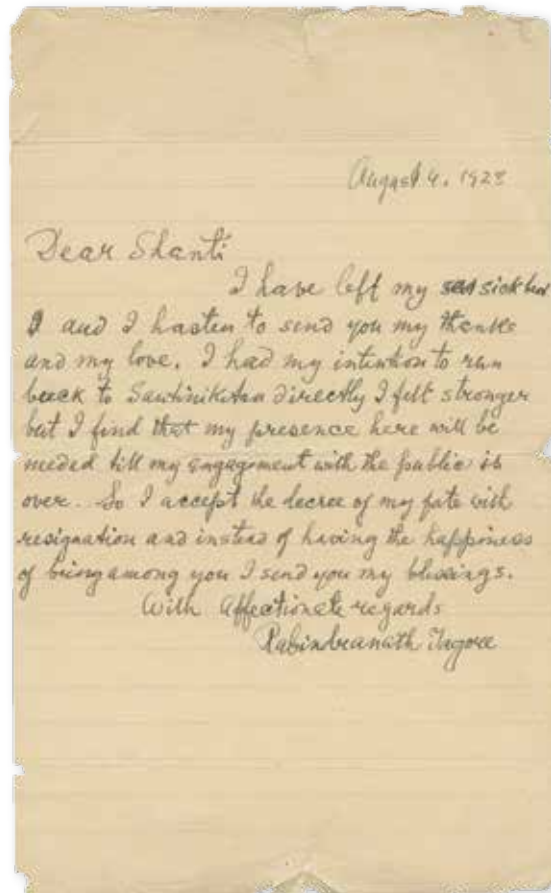
לעשרים שנה. במכתבים פונה טאגור לשלומית בשם Shanti (מילה שמשמעותה בהינדית "שלום", והיא נבחרה כמעין תרגום לשם העברי "שלומית") והם משקפים את עולמו הרוחני של טאגור, את התמורות שהתחוללו בעולם בתקופה זו וכן את הקרבה הגדולה שבינו ובין פלאום. המכתבים המוקדמים שבאוסף כתובים ברובם בכתב-יד, והם מרבים להתייחס לתקופת שהייתה של פלאום באשראם שהנהיג טאגור, "שנטיניקטן". במכתב מחודש אוקטובר 1923, כותב טאגור: "יש בי חיבה עמוקה כלפיך, וכולנו כאן אסירי תודה על התרומה הנדיבה שלך [...] אני תודה אם אי פעם ימולא המקום שהשארתי באופן ראוי". במכתב אחר מאותה השנה, כותב טאגור: "הבאת עמך למקדש-האידיאל שלנו אהבה [...] הבאת אותה ממערב לים, מעבר להבדלי התרבות והגזע, שומרת עליה זכה, ומשיבה בעדינות לקריאת סביבה שאינה ידועה לך". במכתבים אחרים מתקופה זו, מגלה טאגור עניין רב בארץ ישראל ובציונות, מודה לפלאום על ספרים ששלחה לו בנושאים אלה ואף מביע את כוונתו להגיע לביקור: "הלואי והחיפזון שלי לנוסע לדרום אמריקה לא היה מונע ממני לבקר בארץ ישראל ולכונן קשרים עם אלו מכם שנאבקים עבור הזדמנות גדולה" (1925).

המכתבים המאוחרים שבאוסף מודפסים ברובם במכונת כתיבה, והם מרבים להתייחס למצב העולם, המלחמה שבפתח, וגילו המבוגר של טאגור. במכתב משנת 1938, כותב טאגור: "אם אמנם לא קבלת כל תגובה על מכתבך הקודם, האשימי בזה את גילי, או את המזכיר שלי, אבל עלי תהיי מוכרחה לחוס. זכרי שלעט האומלל שלי רשות כלשהי לבקש מנוחה, מקץ שלושת-רבעי מאה של שירות נאמן כל כך". במכתב מעניין משנת 1936, מתייחס טאגור באריכות ל"מרד הערבי הגדול": "כואב לי מאוד לקרוא על הסכסוך המדמם בין יהודים וערבים בארץ ישראל [...] אנו, שהכרנו כבר בעיות בין קהילות בהודו, יכולים בקלות להעלות בדמיונו את המצב – האכזריות וחוסר השחר הגמורים של מאבק בין-גזעי מטורף מסוג זה. אולם היכן היא הדרך החוצה? האינך מרגישה שהעולם הלמוד-מלחמה שלנו נעשה רק יותר דוחה וברוטאלי מאשר היה? נדמה, כמעט, שאנו נסוגים בחזרה לעבר ימי הביניים, אל תקופה שבה זוועת מצמררות היו מתחוללות מדי יום בשם הדת והאנושות. אני הולך ונואש מן העולם". אחד המכתבים האחרונים שבאוסף נכתב לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה, ובו כותב טאגור: "היום כולנו שותפים למשאלה אחת ויחידה – שהעולם המעונה הזה יחלים במהרה מקדחת הטירוף שאחזה בו. רעד עובר בי למחשבה על העתיד, שמא שנת 1940 תסתיים כפי שהחלה, עם מעשי-טבח מכל עבר [...] טוב לשמוע שארץ ישראל שקטה יותר ושאתם כולכם כשורה. מסרי את מיטב האיחולים לפרופסור איינשטיין ולפרופסור גייגר, אם הם עוד שם".

חלק מהמכתבים כתובים על גבי ניירות מכתבים רשמיים של טאגור, ועל גבי מקצתם מודבקות תווית נייר עם ראשי התיבות של שמו. לצד המכתבים, מופיעים באוסף שלושה שירים בכתב-יד (ייתכן שצורפו למכתבים או הוענקו כמזכרת לפלאום): שיר מספר 70 מתוך המחזור Fruit-Gathering, חתום בחתימת-ידו של טאגור; שיר ארוך בן שני חלקים, חתום ומוקדש בכתב-ידו של טאגור (שיר זה הופיע במכתב ששלח טאגור למהאטמה גאנדי בשנת 1919, העוסק בפציפיזם); ושיר ארוך (שלושה עמודים) הכתוב בבנגלית.

134c

134b

מצורפים: מברק ששלח טאגור לפלאם בשנת 1928; שישה מכתבים שנשלחו אל פלאום מאת בנו של טאגור ורעייתו, רת'ינדראנת ופרטימה טאגור; מכתב אחד מאת מזכירו האישי של טאגור (מודיע שטאגור חלה וכמעט הוציא את נשמתו במהלך הלילה); חמש מעטפות שבהן נשלחו המכתבים.

גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב.

המשורר רבינדרנת טאגור (1861-1941) נולד בעיר קולקטה (כלכותה) לאחת המשפחות המיוחסות והמשפיעות בبنגל. אביו, דבנדרנת טאגור, היה פילוסוף ומנהיג דתי מהקאסטה הברהמינית (כוהני הדת המהווים את המעמד העליון בחברה ההודית), וביילה את מרבית זמנו בנסיעות הרחק מילדי. טאגור ואחיו התחנכו בעיקר בידי משרתים, וספגו בביתם השפעות תרבותיות מערביות ומסורתיות רחבות מאוד (מרבית האחים נעשו בבגרותם לסופרים, משוררים ואנשי רוח). בגיל 17 נשלח טאגור ללימודי משפטים באנגליה ולאחר ששב לארצו, החל לפרסם שירים, מחזות וסיפורים. יצירתו הותירה רושם חסר תקדים בארצו, אולם נותרה בלתי ידועה ברחבי העולם עד להופעת קובץ שיריו הראשון, "גיטאנג'לי" (בנגלית: מתת-שיר), בתרגום לאנגלית. מאה ושלושת השירים שנקללו בקובץ, כולם בתרגומו של טאגור עצמו, חשפו לראשונה את עבודתו לעיני המערב וחוללו טלטלה בעולם הספרות. בהקדמה שחיבר לספר, כתב המשורר וויליאם באטלר ייטס (זוכה פרס נובל אף הוא) - "השירים האלו, שבשפתם המקורית, כך אומרים האנשים מהודו, הם מלאי ריתמוס עדין, בעלי גווני צבע בלתי ניתנים לתרגום, בעלי מקצב מקורי כל כך - מציגים בהלך מחשבתם עולם שחלמתי עליו במשך כל ימי חיי". בעקבות הופעת הספר, הוענק לטאגור בשנת 1913 פרס נובל לספרות.

לצד עבודתו הספרותית, נודע טאגור בזכות פעילותו החברתית-פוליטית, ובעיקר בזכות תרומתו לתנועת העצמאות ההודית, שאת הכינוי של מנהיגה טבע בעצמו - מאהטמה (הנפש הגדולה). לאחר שזכתה הוודו בעצמאותה, נבחר שירו "ג'אנה גאנה מאנה" להימנונה הלאומי הרשמי. מוכרת פחות היתה אהדתו הגדולה לתנועה הציונית, שטאגור האמין שהיא "אחד הבסיסים של השלום והצדק העולמיים", וההערכה שרחש לעם היהודי, שחשב שנועד לגשר בין המזרח והמערב.

ההיכרות בין טאגור ובין פלאום תועדה בשני ספרים שחיברה פלאום: "בת ישראל נודדת" (ירושלים, תרצ"ה) ו"רבינדרא-נת טאגור" (ירושלים, תש"ו). חלק מהמכתבים שלפנינו הובאו בספרים בתרגומה של פלאום וחלקם, כנראה, טרם ראו אור. מקור: אוסף עוזי אגסי.

פתיחה: \$20,000
הערכה: \$40,000-60,000

brought it from across the sea, across difference of race and culture, keeping it fresh and sweet". In other letters from this period, Tagore shows much interest in Palestine and Zionism, thanks Flaum for the books she had sent him on these subjects and even expresses his intention to visit Palestine: "I wish my hurry to the South America engagement had not prevented me from visiting Palestine and forming my association with those of you who are struggling for a great chance" (1925).

The later letters in the collection are mostly typewritten and often address the situation in the world, the war ahead, and Tagore's old age. In a letter from 1938, Tagore writes: "If you have not received any reply to your last letter, blame my age or my Secretary but you have to spare me. Nor should you forget that my poor pen has claims to some rest after its so very faithful service extending over nearly three fourths of an entire century". In an interesting letter from 1936, Tagore addresses the 1936-1939 Arab revolt in Palestine at length: **"It has pained me very deeply to read of the bloody conflicts between the Jews and the Arabs in Palestine. Of course, I was somewhat prepared for it [...] we who know of the communal troubles in India, can easily picture the situation – the utter cruelty and senselessness of such mad inter-racial conflicts. And yet where is the way out? Don't you feel this postwar world of ours is still more gross and brutal than it used to be? We almost seem to be going back to the medieval ages when greatest atrocities were daily being committed in the name of religion and civilization. I despair the future"**. In one of the last letters in the collection, written after the outbreak of World War II, Tagore writes: "Thank you for your good wishes for the new year. Today we all have one common wish, that this tortured world may be soon reclaimed from the fever of insanity in which it is caught. I tremble to think of the future if the year 1940 ends as it has begun, with slaughter on every side, with history being made in terms only of outrage and violence. It is good to know that Palestine is quieter and that you all are doing well. Give my best wishes to Prof. Einstein and Prof. Geiger, if they are still there".

A number of the letters are written on Tagore's official stationery, with a paper label of his initials mounted on some.

Alongside the letters, the collection includes three handwritten poems (possibly enclosed with the letters or given to Flaum as souvenirs): poem no. 70 from the Fruit-Gathering cycle, with Tagore's handwritten signature; a long two-part poem, handwritten and signed by Tagore (this poem appeared in a letter Tagore had sent the Mahatma Gandhi in 1919, dealing with pacifism); and a long poem (three pages) in Bengali. Enclosed: a telegram Tagore had sent Flaum in 1928;

six letters sent to Flaum by Tagore's son and his wife, Rathindranath and Pratima Tagore; one letter by Tagore's personal secretary (announcing that Tagore fell ill and almost died during the night); five envelopes in which the letters were sent.

Size and condition vary. Good overall condition.

The poet Rabindranath Tagore (1861-1941) was born in Calcutta to one of the most influential families in Bengal. His father, Debendranath Tagore, a philosopher and religious leader of the Brahmin caste (the priest caste, constituting the upper class of Indian society), spent most his time travelling and away from his children. Tagore and his brothers were raised mostly by servants, absorbing extensive western cultural influences as well as traditional ones (most of the brothers eventually became writers, poets and intellectuals). At the age of 17, Tagore was sent to England to study law and after returning to his country, started publishing poems, plays and stories. His works had a profound impact within his own country; however, he remained unknown around the world until his first book, *Gitanjali* (Song Offerings), was translated into English. The 103 poems in *Gitanjali*, all of them translated by Tagore himself, introduced Tagore's work to the West and had a great impact on the literary world. In the introduction he wrote to *Gitanjali*, poet William Butler Yeats (a Nobel Prize laureate himself) wrote: "These lyrics – which are in the original, my Indians tell me, full of subtlety of rhythm, of untranslatable delicacies of colour, of metrical invention, display in their thought a world I have dreamed of all my live long". Following the publishing of the book, Tagore was awarded in 1913 the Nobel Prize in Literature.

Alongside his literary work, Tagore was known for his social-political activity, and especially for his contribution to the Indian Independence Movement, the title of its leader – Mahatma (Great Soul) – being coined by him. After India won its independence, his poem "Jana Gana Mana" was chosen as its official national anthem. Less known were his sympathy for the Zionist Movement, which Tagore believed was "one of the bases of worldwide peace and justice", and his respect for the Jewish People, which he believed were meant to bridge East and West.

The relationship between Tagore and Flaum was documented in two books authored by Flaum: "Wandering Daughter of Israel" (Hebrew. Jerusalem, 1935) and "Rabindranath Tagore" (Hebrew. Jerusalem, 1946). Some of the present letters were translated by Flaum and published in the books while some, presumably, have never been published.

Provenance: The Uzi Agassi Collection.

Opening price: \$20,000

Estimate: \$40,000-60,000

135. אוסף פריטים בכתב-יד מעזבונו של שאול טשרניחובסקי - מעשיות, שירי ילדים ומכתבים ליוסף קלזנר - המחצית הראשונה של המאה ה-20

אחד עשר פריטי נייר בכתב-ידו של המשורר שאול טשרניחובסקי: חמש טיוטות למעשיות ושירי ילדים ושישה מכתבים ליוסף קלזנר. סקט פטרבורג, היידלברג, הורודנה ומקומות נוספים, המחצית הראשונה של המאה ה-20.

1-5. חמש טיוטות, כתובות בכתב-יד גדול ומנוקד, למעשיות ושירי ילדים: "הבת קול האחרונה" - גרסה שחיבר טשרניחובסקי לאגדה על אביו של רש"י והאבן היקרה. גרסה זו שונה מעט מגרסאות מוכרות יותר של האגדה (בין היתר, שונה מקורה של האבן למקדש בג'ונגל, ותחבולתו של האב הוחלפה בניפוץ של האבן על רצפת ביתו של חשמן). בסוף הסיפור הערה בכתב-יד: "ספור זה שמעתי מפי אמי ז"ל, ולא עלתה אז בדעתי שעתיד אני לספר דבריה לתינוקות של בית ישראל בארץ ישראל". • הזבנוע - שיר לילדים על ציפור שמגיעה מהצפון הרחוק בעונת הסתיו (על פי הערה בשולי השיר, מבוסס השם "זבנוע" על שמה הרוסי של הציפור, המניעה את זונה תוך כדי הליכה. שם זה לא נקלט עשר שנים קצרים, ובמקומו נבחר שם אחר - "נחליאל"). • "שירי בדיחותא" - שלושה עשר שירים קצרים עם שעשועי לשון. • "בְּבִתִּי חולה" - שיר לילדים. • "האלה והאלון" - מעשייה לילדים (כפי הנראה, חסר עמוד אחד בטיוטה זו).

על גבי ארבע מהטיוטות נכתב (בשוליים או בצדן האחורי) שם העיתון "דבר לילדים", שנדפס לראשונה בארץ ישראל בשנת 1936 (יתכן שהשירים והמעשיות פורסמו בגיליונות של עיתון זה).

6-11. שישה מכתבים (חמישה מהם כתובים על גבי גלויות) ששלח שאול טשרניחובסקי להיסטוריון וחוקר הספרות יוסף קלזנר, 1901-1918. המכתבים עוסקים בעיקר בעבודתו הספרותית של טשרניחובסקי, והם מתעדים את המתחים, הדוחק והאינטריגות ששררו בעולם הספרות העברית אותן השנים: במכתב משנת 1911, מוחה טשרניחובסקי על היחס הרע שמעניקה לו הקהילה הספרותית, ואף מספר כיצד שמע על חגיגות יום הולדתו של מנדלי מוכר ספרים ממש במקרה מפי אחד העם; במכתב משנת 1917, מפציר טשרניחובסקי בקלזנר להגיע אל "ועידה בפטרבורג" (כנראה - כינוס "אגודת חובבי העברית" שבו הוסב שם האגודה ל"תרבות") ומתוודה ששלח תרגום חדש לאפוס הפיני קֶלְלָה אל "הוצאתו של הפונד הבינאליקאי" (הוצאת "שטיבל"); במכתב אחר משנת 1918, מתייחס טשרניחובסקי לכתב העת "שפתנו" ו"זכרונות ועד הלשון", ומציע לשלוח רשימה של שמות פטריות בעברית.

המכתבים כתובים בלשון לבבית מאוד, והם נחתמים בביטוי חיבה מפליגים, המשקפים את הקרבה הגדולה בין השניים: "רעך מנשקך", "בנשיקת רעים", "כ[ו]ן[ו]לך שלך", וכדומה.

חוקר הספרות וההיסטוריון יוסף קלזנר, מהחשובים שבאנשי הרוח בתקופת "התחייה", הכיר את טשרניחובסקי עוד בנעוריו והיה ידידו כל חייו. קלזנר ליווה את טשרניחובסקי עוד כשעשה את צעדיו הראשונים כמשורר, ומיד לאחר זאת ספרו הראשון, "חזיונות ומנגינות", פרסם מאמר בקורת תחת הכותרת "משורר בחסד עליון". לאורך השנים סייע לו בפרסום עשרות משיריו (בעיקר בכתב העת שערך - "השלח"), חיבר למעלה מעשרים מאמרים מקיפים על יצירתו וסמוך לאחר פטירתו כתב ספר מסכם: "שאל טשרניחובסקי, האדם והמשורר" (ירושלים, תש"ז).

שאול טשרניחובסקי (1875-1943) - רופא, משורר ומתרגם; מגדולי המשוררים העבריים בעת החדשה. ספר שיריו הראשון, "חזיונות ומנגינות" (חלק ראשון), ראה אור בשנת 1898, ונחשב לאבן-דרך בתולדות הספרות העברית. בשנים 1899-1906 למד רפואה באוניברסיטת היידלברג, ולאחר שובו לרוסיה נאלץ לחלק את זמנו בין רפואה וכתבית שירה. בשנת 1931 עלה לארץ ישראל. טשרניחובסקי חתום על כמה מהשיגיה המרשימים ביותר של "תקופת התחייה", ועבודתו הציגה שפע של מסורות אירופאיות בלבוש עברי חדש. לצד שיריו שלו, העמיד טשרניחובסקי גם כמה מהתרגומים החשובים ביותר לעברית, ובראשם תרגומיו לשירת הומרוס - האודיסאה והאיליאדה.

מצורף: תצלום דיוקן של שאול טשרניחובסקי, חתום בחתימת ידו ומתוארך: תל-אביב, 1935. מחולק בצדו האחורי לשימוש כגלויה.

גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב.

מקור: אוסף עוזי אגסי.

פתיחה: \$1000

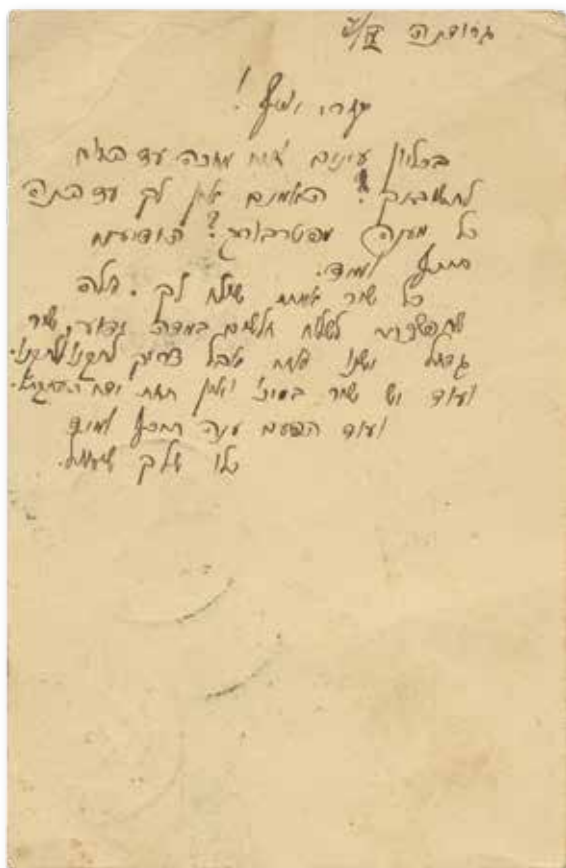
הערכה: \$2000-4000

134. Collection of Letters Handwritten and Signed by Rabindranath Tagore, Laureate of the Nobel Prize in Literature - Sent to the Palestinian Traveler Shlomit Flaum - Letters about Palestine and Zionism, the Jewish People, the Fate of the World, and other Subjects

Twenty-two letters and three poems, sent by Indian Poet Rabindranath Tagore to the Palestinian traveler Shlomit Frida Flaum. Santiniketan (India) and elsewhere, early 1920s to early 1940s. English (a few items in Bengali). Shlomit Frieda Flaum, who is considered the first Jewish woman traveler, was born in 1893 in Kovno (Kaunas), Lithuania, a descendant of Rabbi Shlomo Luria. In 1911, she immigrated to Palestine by herself and for ten years wandered between its various cities, documenting them in her diaries and sketching their sights. In 1921, she decided she wanted to explore overseas countries as well and travelled to the USA. In New York she met the poet Rabindranath Tagore for the first time. After their meeting, she wrote in her diary: "From now on we shall not walk blindly". Tagore showed much interest in Flaum's story, her Jewish nationality and Zionist views, and invited her to visit the Ashram he founded in western Bengal, Santiniketan. A year later, Flaum arrived at Santiniketan, extending her stay for two years. During this period, the most important and influential of her life, Flaum became Tagore's closest student and a strong friendship developed between the two, a friendship that continued until Tagore's death.

Offered is a collection of handwritten and typewritten letters, which Tagore had sent Flaum over the course of about twenty years. In the letters, Tagore refers to Shlomit as "Shanti" (a word that in Hindi means "peace", chosen as an approximate translation of the Hebrew name "Shlomit") and they reflect Tagore's spiritual world, the changes that occurred in the world during this period and his great rapport with Flaum.

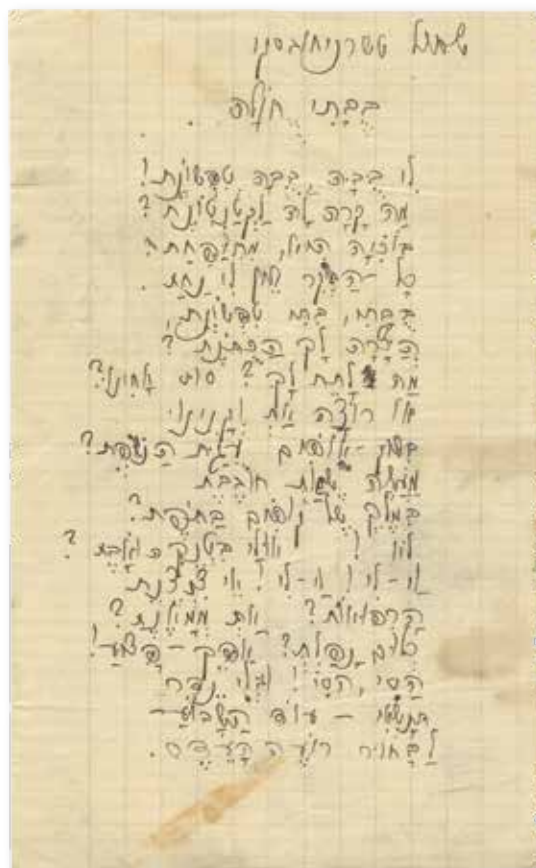
The early letters in the collection are mostly handwritten and they often address the time Flaum had stayed in Tagore's Ashram, Santiniketan. In a letter from October 1923, Tagore writes: I have great affection for you and we are all so thankful for your generous contribution [...] I doubt very much if your place here will ever be adequately filled". In another letter from the same year, he writes: "You have brought love to the shrine of our ideal [...]"

135b

book, "Chezyonot UManginot", was published, wrote a review titled "A Poet by the Grace of God" (Hebrew). Over the years, he assisted in publishing dozens of his poems (mainly in the journal he edited – "Hashilo'ach"), wrote more than twenty comprehensive articles about his works and a shortly after his death, wrote the book: "Shaul Tchernichovsky, the Man and the Poet" (Hebrew. Jerusalem, 1947).

Shaul Tchernichovsky (1875-1943) – a physician, poet and translators; a pillar of Hebrew poetry. His first book of poems, "Chezyonot UManginot" (first part) was published in 1898 and was considered a milestone in Hebrew literature. Between 1899 and 1906, he studied medicine at the Heidelberg University and after returning to Russia divided his time

135a

between medicine and writing poetry. In 1931, he immigrated to Palestine. Some of the most impressive accomplishments of the "Tehiya" (revival) period are attributed to Tchernichovsky and his work incorporated European traditions into modern Hebrew literature. Tchernichovsky was also a skilled translator, responsible for some of the most important Hebrew translations, including his translation of Homer's Iliad and Odyssey. Enclosed: Portrait photograph of Shaul Tchernichovsky, hand-signed by him and dated: Tel Aviv, 1935. Divided postcard back.

Size and condition vary. Good overall condition.

Provenance: The Uzi Agassi Collection.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-4000

135. Collection of Handwritten Items from the Estate of Shaul Tchernichovsky – Tales, Nursery Rhymes and Letters to Joseph Klausner – First Half of the 20th Century

Eleven paper items handwritten by poet Shaul Tchernichovsky: five drafts of tales and nursery rhymes and six letters to Joseph Klausner. St. Petersburg, Heidelberg, Grodno and elsewhere, first half of the 20th century.

1-5. **Five drafts, written in large and vowelized script, of tales and nursery rhymes:**

- "Habat Kol Ha'achronah" – Tchernichovsky's version of the tale about Rashi's father and the precious stone. This version differs slightly from the more familiar versions of the tale (among other things, the source of the stone was changed to a temple in the jungle and the father's ruse was changed to smashing the stone on the cardinal's floor). Ending with a handwritten comment: "I heard this story from my mother, and then it did not occur to me that in the future, I will tell the story to Jewish children in the Land of Israel".
- "Haznavno'ah" (The Wagtail) – a nursery rhyme about a bird from the far north (according to a comment on the margins of the draft, the name "Znavno'ah" is based on the Russian name of the wagtail. This name did not catch in Hebrew and was replaced by another – "Nachli'eli").
- "Shirei Bdichuta" – thirteen short poems with word plays.
- "Bubati Cholah" (My Doll is Ill) – a nursery rhyme.
- "Ha'elah VeHa'alon" (The Pistacia and the Oak) – a tale for children (presumably, one page is missing from this draft).

The name of the weekly "Davar LiYeladim", published in Palestine since 1936, was written on four of the drafts (possibly, the rhymes and tales were published in this weekly).

6-11. **Six letters (five of which are written on postcards) sent by Shaul Tchernichovsky to the historian and professor of Hebrew literature Joseph Klausner, 1901-1918.** The letters mainly deal with Tchernichovsky's literary work, documenting the tensions and intrigues reigning in the Hebrew literary world in those years: in a letter from 1911, Tchernichovsky protests against his mistreatment by the literary community and recalls how he just happened to hear about the celebrations of Mendele Mocher Seforim's birthday from Achad Ha'am;

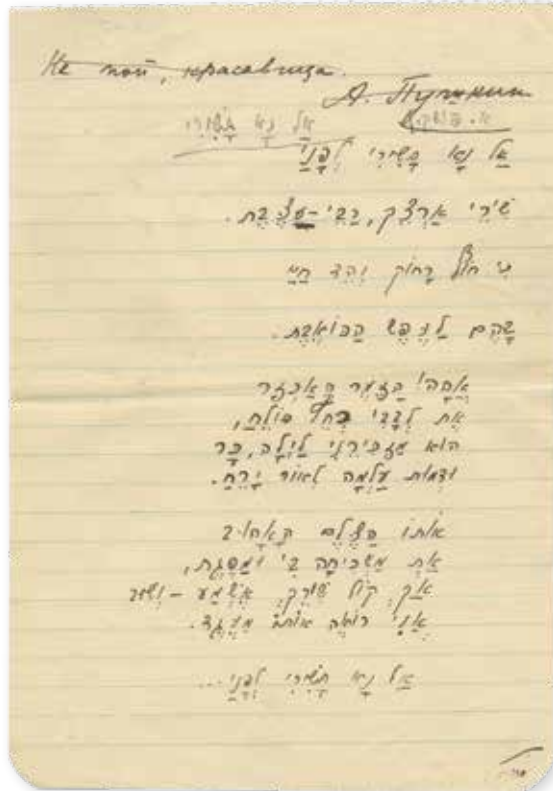

135c

in a letter from 1917, Tchernichovsky begs Klausner to come to the "Conference in Petrograd" (presumably – the conference of "Agudat Chovevei Halvrit" during which it was renamed "Tarbut") and confesses that he had sent a new translation of the Finnish epic poem Kalevala to "the publishing house of the Bialik Fund" ("Shtiebel"?); in another letter from 1918, Tchernichovsky refers to the journal "Sfateinu" and to "Zichronot Va'ad Halashon" and suggests sending a list of Hebrew mushroom names.

The letters are written in a most cordial language and their concluding lines show great affection, reflecting the rapport between the two.

The professor of Hebrew literature and historian Joseph Klausner, one of the most important intellectuals of the "Techiya" (revival) period, met Tchernichovsky at a young age and became his lifelong friend. Klausner accompanied Tchernichovsky when he took his first steps as a poet and immediately after Tchernichovsky's first

136a

I broke out and she was forced to wait until it ended before returning to Palestine. When she finally reached Palestine on the SS Ruslan, she showed the first signs of tuberculosis. At first, she was permitted to live in Kevutzat Deganyah; however, after her health deteriorated, she was asked to leave (the announcement, as she recalled, being: "You are ill and we are healthy. Therefore, you must leave"). In her final years, she moved from city to city in Palestine and finally, giving up her hopes of recovery, moved to a small attic in Tel Aviv, in a house close to the sea, earning a meager living by publishing poems in newspapers. She wrote most of her poems during this time.

After her death, Rachel became one of the most well-known and loved Hebrew poets; many of her poems were composed and recorded and many streets in Israel were named after her.

Three leaves (one written page on every leaf). Size and condition vary. Good-fair overall condition. Horizontal fold lines. Stains and minor creases. Closed and open tears to edges of two leaves (small, not affecting the text).

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-4000

136. שלושה שירים בכתב-ידה של רחל המשוררת - תרגומים לשירים מאת אלכסנדר פושקין, אנה אחמטובה וישע סמפטר

שלושה תרגומים, כתובים בכתב-ידה של רחל המשוררת, לשירים מאת אלכסנדר פושקין, אנה אחמטובה וישע (ג'סי) סמפטר. [ארץ ישראל, שנות העשרה או שנות ה-20 בקירוב].

במהלך חייה הקצרים הספיקה רחל המשוררת לתרגם כמות צנועה של שירים מאת משוררים שאהבה במיוחד. שירים אלה, עשרים ושישה בסך הכל, פורסמו ברובם לאחר מותה, והם מלמדים על השפעותיה הספרותיות, שורשיה התרבותיים וטעמה האישי. לפנינו שלושה תרגומים בכתב-ידה: שני תרגומים למשוררים מן הקלאסיקה הרוסית ושיר אחד מאת משוררת ידועה פחות - ישע (ג'סי) סמפטר, שהייתה שכנתה של רחל בירושלים והכירה אותה באופן אישי. השירים:

1. "אל נא תשירי" (He noy, prazavuzha, primhe), תרגום לשיר מאת אלכסנדר פושקין, המוקדש לאחת מאהבותיו - אנה אולינה (השיר המקורי נכתב בשנת 1828, לאחר ששמע פושקין את אולינה מאלתרת על פסנתר בביתה). תרגומה של רחל פורסם בעיתון "דבר" בשנת 1939, ומאוחר יותר הולחן בידי ירוסלב יקובוביץ' והופיע באלבומה של ענת עצמון - "לילה, כר ודמות עלמה" (שם הלקוח מתוך השיר גם כן).

2. "אי ילדך השחור, איהו" (Где, высокая, твой цыганенок...), תרגום לשיר מאת אנה אחמטובה. נכתב במקור בשנת 1914. בשורה הראשונה מופיעה מילה אחת מחוקה ומתוקנת.

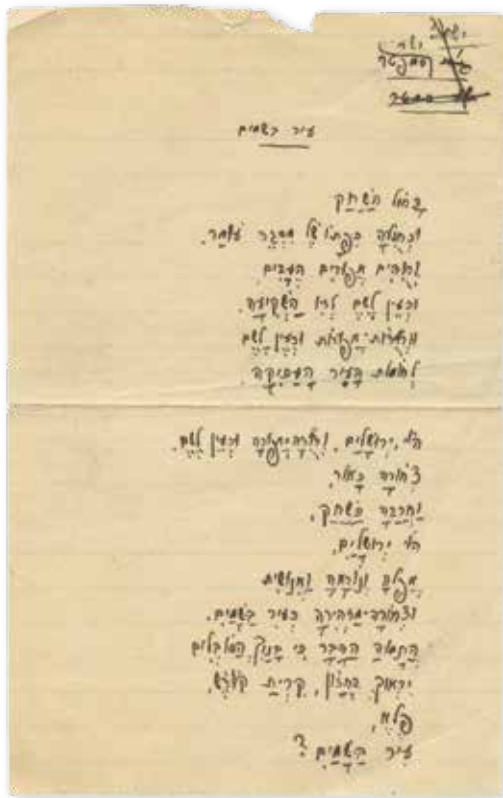
3. "עיר בשמים", תרגום לשיר מאת ישע (ג'סי) סמפטר. בשוליים העליונים רישום מעניין בכתב יד - לצד שם המחברת מופיעים שלושה שמות מחוקים: "ישע?"; "ג'סי?"; ו"ישע סמטר". תרגום זה מופיע גם במכתב ששלחה רחל בתקופה שבה התגוררה בירושלים (בשנים 1924-1925), וככל הנראה הוא נכתב בתקופה זו (ראו: מכירת "קדם" מס' 64, פריט 259).

רחל המשוררת (רחל בֶּלֶזְשֵׁטִין סלע, 1890-1931), ילידת האימפריה הרוסית, מן המשוררות הבולטות בשירה העברית המודרנית. בשנת 1909 הגיע לביקור בארץ ישראל, הוקסמה מחיי המושבות והחליטה להשתקע ברחובות. הבית שבו התגוררה עם שתיים מאחיותיה, שושנה ובת שבע, זכה לימים לכינוי "מגדל שלוש האחיות". בשנת 1911 הצטרפה לקבוצת ההכשרה "חוות העלמות" שעל שפת הכינרת, ובתקופה זו הכירה כמה מהדמויות המזוהות ביותר עם תקופת העלייה השנייה: אהרן דוד גורדון, ברל כצנלסון, זלמן שזר (שכמה משירה הוקדשו לו) ואחרים. לימים סיפרה שתקופה זו הייתה היפה בחייה.

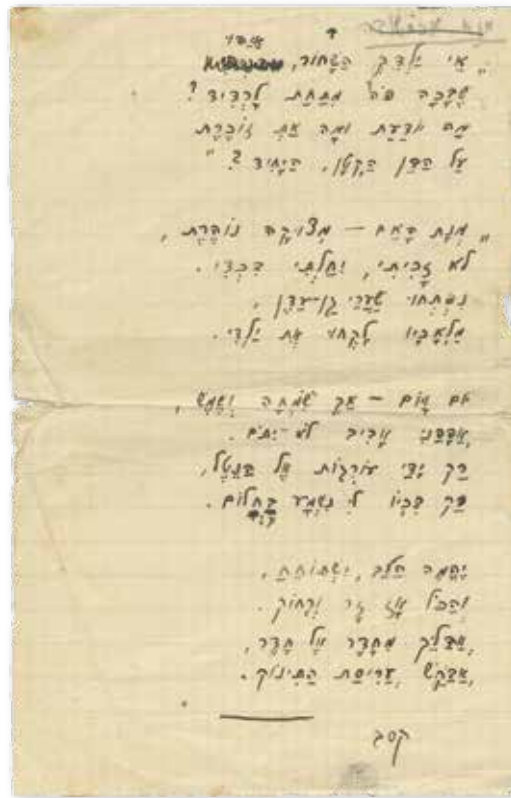
בשנת 1914, בעת שביקרה כמה מבני משפחתה ברוסיה, פרצה מלחמת העולם הראשונה ורחל נאלצה להמתין עד סופה כדי לשוב ארצה. כשהגיעה, לבסוף, לחופי הארץ על סיפון האונייה "רוסלאן", התגלו אצלה סימנים ראשונים של מחלת השחפת. בתחילה הורשתה להתגורר בקבוצת דגניה, אולם לאחר שמצבה החמיר התבקשה לעזוב (נוסח ההודעה, לפי עדותה, היה: "את חולה ואנחנו בריאים. לכן את צריכה לעזוב"). בשנותיה האחרונות נדה בין ערים שונות בארץ, ולבסוף, כשנואשה מהתקווה להחלים, עברה להתגורר בעליית גג קטנה בתל-אביב, בבית סמוך לים, והתפרסמה בדוחק מפרסום שירים בעיתון. מרבית שיריה חוברו בתקופה זו. לאחר מותה נעשתה רחל לאחד המשוררות הידועות והאהובות בקרב קוראי העברית, רבים משירה הולחנו והוקלטו ורחובות רבים בארץ נקראו על שמה. שלושה דפים (עמוד כתוב בכל דף). גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב-בינוני. סימני קיפול אופקיים. כתמים וקמטים קלים. קרעים וקרעים חסרים בשוליים של שני דפים (קלים, ללא נזק לטקסט).

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-4000

136c

136b

136. Three Poems Handwritten by Rachel Bluwstein – Translations of Poems by Alexander Pushkin, Anna Akhmatova and Jessie Sampter

Three translations, handwritten by Rachel Bluwstein, of poems by Alexander Pushkin, Anna Akhmatova and Jessie (Yesha) Sampter. [Palestine, ca. 1910s or 1920s].

During her short life, Rachel translated a small number of poems by her favorite poets. These poems, twenty-six all in all, were mostly published after her death, and indicate her literary influences, cultural roots and personal taste. Offered here are three translations handwritten by her: two translations of poems by classic Russian poets and a translation of a poem by a less known poet – Jessie Sampter, who was Rachel's neighbor in Jerusalem and whom she personally knew. The poems:

1. "Do Not Sing to Me, Fair Maiden" (Непой, красавица, примне), a translation of a poem by Alexander Pushkin, dedicated to one of his loves – Anna Olenina (Pushkin wrote this poem in 1828, after hearing Olenina improvising on the piano). Rachel's translation was published in the "Davar" newspaper in 1939; it was later composed by Jaroslav Jakubovič and appeared in Anat Atzmon's album "Laila, Kar VeDmut Alma".
2. "Where, Tall Lady, is your Gypsy Child" (Где, высокая, твой цыганенок...), a translation of a poem by Anna Akhmatova. Originally written in 1914.

One word in the first line is crossed out and corrected.

3. "City in the Heavens", translation of a poem by Jessie (Yesha) Sampter. An interesting handwritten inscription appears in the upper margin: alongside the poet's name appear three erased names: "Yesha?"; "Jessie"; and "Yesha Samter". This translation also appeared in a letter sent by Rachel when she lived in Jerusalem (during the years 1924-1925) and was presumably written then (see Kedem auction no. 64, item 259).

Rachel Bluwstein Sela (Rachel Ha'meshoreret, 1890-1931), born in the Russian Empire, was one of the leading poets in Modern Hebrew poetry. In 1909, she visited Palestine, was enchanted by the life of the settlements and decided to settle in Rechovot. The house where she lived with her two sisters came to be known as "the three sisters' tower". In 1911, Rachel joined the women's agricultural training program "Havat HaAlamot" on the shores of the Kinneret. At that time she met some of the figures that are most identified with the Second Aliyah: Aharon David Gordon, Berl Katznelson, Zalman Shazar (to whom she dedicated some of her poems) and others. In time she recalled that this was the best time of her life.

In 1914, while visiting her family in Russia, World War

137. "זר שירים ליוכבד בת מרים" – עשרים וארבעה שירים בכתב-ידם של מיטב משוררי ישראל – שי למשוררת יוכבד בת מרים ליום הולדתה ה-70 – שירים מאת זלדה, אבא קובנר, אברהם חלפי ואחרים

עשרים וארבעה שירים, כתובים בכתב-ידם של מיטב משוררי ישראל, שהוכנו לקראת הדפסת הספר "זר שירים ליוכבד בת מרים" – אסופת שירים בכתב-יד לכבוד יום הולדתה ה-70 של המשוררת. שירים בכתב-ידם של אברהם חלפי, זלדה, אבא קובנר, יהונתן גפן ואחרים. ישראל, [ראשית שנות ה-70 בקירוב].

הספר "זר שירים ליוכבד בת מרים במלאת לה שבעים" ראה אור בשנת 1971, כפי הנראה ביוזמת העורך הספרותי והמשורר עזריאל אוקמני, ידידה של המשוררת. לצורך הכנתו, התבקשו מספר משוררים שהכירו את בת מרים, רובם ככולם משוררים עבריים מן השורה הראשונה, לבחור שיר שברצונם להקדיש לה ולהעתיקו בכתב-ידם לקראת הדפסה. התוצאה – מהדורה חגיגית בפורמט אלבומי, ראתה אור בהוצאת "ספריית פועלים" ונדפסה בעותקים ממוספרים.

לפנינו עשרים וארבעה שירים, מועתקים בכתב יד גדול ומנוקד, שהכינו המשוררים השונים עבור הדפסה. השירים השונים נבחרו או נכתבו במיוחד עבור בת מרים, והם משקפים היטב את מעמדה בספרות העברית: השיר "ידידות" מאת זלדה (במכתב מצורף ששלחה זלדה לאוקמני, היא מעידה על "הקרבה הגדולה" שחשה לשירי בת מרים); השיר "וכך הכרתי את פניך" מאת אבא קובנר, ידידה הקרוב של המשוררת, המתאר את פניה כ"פני אם בחלון, אמרת ים לסוף מדבר"; השיר "מִכָּה גופו אהבה" מאת יאיר הורוביץ; השיר "הרוח" מאת תרצה אתר; וכן שירים מאת אברהם חלפי, יהונתן גפן, דן פגיס, ט. כרמי, אמיר גלבע, שמעון הלקין ומשוררים נוספים. אחד השירים, שיר ארוך בשם "היד והמצח" מאת עזרא זוסמן, לא נדפס בסופו של דבר בספר.

המשוררת יוכבד בת מרים (1901-1980) נולדה בעיר קפליץ' שברוסיה הלבנה. את שם משפחתה המקורי, ז'לזניאק, שינתה בגיל שבע עשרה לשמה של המשוררת הראשונה בתולדות ישראל – מרים הנביאה. בראשית שנות העשרים יצאה ללימודי הוראה באודסה ובמוסקבה, ובשנים אלה החלה לפרסם שירים ראשונים בעיתונים. בשנת 1927 עקרה לפריז ושנה אחר כך עלתה לארץ ישראל. בארץ זכו שיריה להערכה עמוקה, ועד שנות הארבעים נעשתה בת מרים לאחת המשוררות הבולטות בשירה הארצישראלית החדשה. שירתה נקטעה לאחר שהתבשרה על נפילתו של בנה, נחום "זחיק", בקרבות מלחמת העצמאות – בת מרים נדרה נדר שתיקה, התלבשה בשחורים בלבד וחדלה מלפרסם שירים (ידועים שני שירים בלבד שכתבה בתקופה זו). למרות שתיקתה, הוענק לה בשנת 1964 פרס ביאליק ובשנת 1972 – פרס ישראל לספרות. לצד המשוררות רחל, אלישבע ואסתר ראב, נחשבת בת מרים לאחת מ"ארבע האמהות" של השירה העברית החדשה.

24 שירים (מקצתם כתובים על גבי יותר מעמוד אחד). גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב.

מצורפים: העתק נוסף של השיר "עשרים שנה בגיא" מאת דן פגיס; שלושה מכתבים שנשלחו מאת המשוררים אל עזריאל אוקמני; כרטיס ברכה שנשלח מאת שמעון הלקין ליוכבד בת מרים; הספר "זר שירים ליוכבד בת מרים במלאת לה שבעים", הוצאת ספריית פועל, הקיבוץ הארצי, תל-אביב, 1971.
מקור: אוסף עוזי אגסי.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-4000

The poet Yocheved Bat-Miriam (1901-1980) was born in Keplits, Belarus. At the age of seventeen, she changed her surname, Zhelezniak, to the name of the first female poet in Jewish history – Miriam the Prophet. During the early 1920s, she left to study teaching in Odessa and Moscow and during these years started publishing her first poems in newspapers. In 1927, she moved to Paris and a year later immigrated to Palestine. In Palestine, her poems were deeply appreciated and by the 1940s she became one of the most prominent poets in Modern Hebrew poetry. Her voice ceased to be heard after being informed of the death of her son, Nachum "Zuzik", in the battles of the War of Independence – Bat-Miriam took a vow of silence, dressed only in black and ceased publishing poems (only two poems are known of which she wrote during this period). Despite her silence, in 1964 she was awarded the Bialik Prize and in 1972 – the Israel Prize for Literature. Alongside Rachel, Elisheva and Esther Raab, Bat-Miriam is considered one of the "Four Matriarchs" of Modern Hebrew poetry.

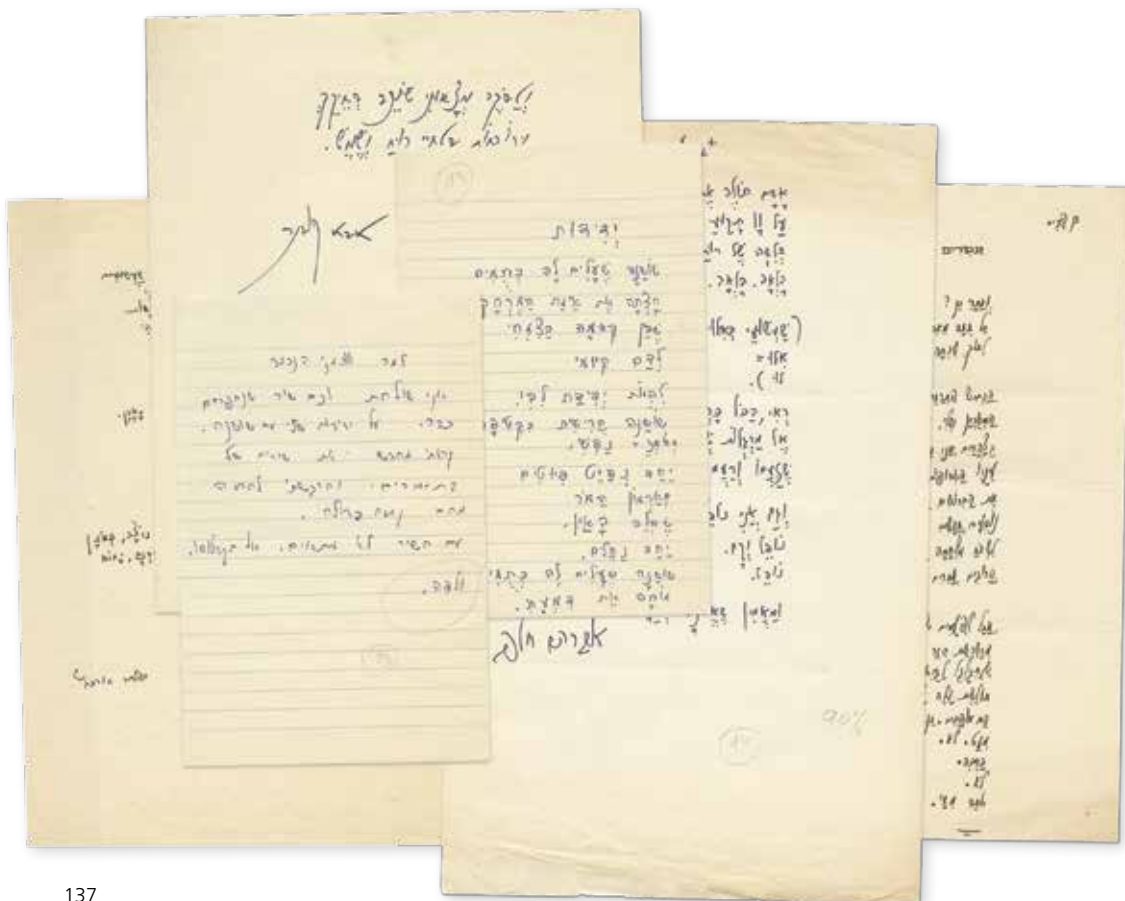
24 poems (some written on multiple pages). Size and condition vary. Good overall condition.

Enclosed: an additional copy of the poem "Esrin Shana BaGai" by Dan Pagis; three letters that were sent by the poets to Azriel Uchmani; a greeting card sent by Shimon Halkin to Yocheved Bat-Miriam; the book "Zer Shirim LeYocheved Bat Miriam", Tel Aviv: Sifriyat Poalim, HaKibbutz HaArtzi, 1971.

Provenance: The Uzi Agassi Collection.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-4000

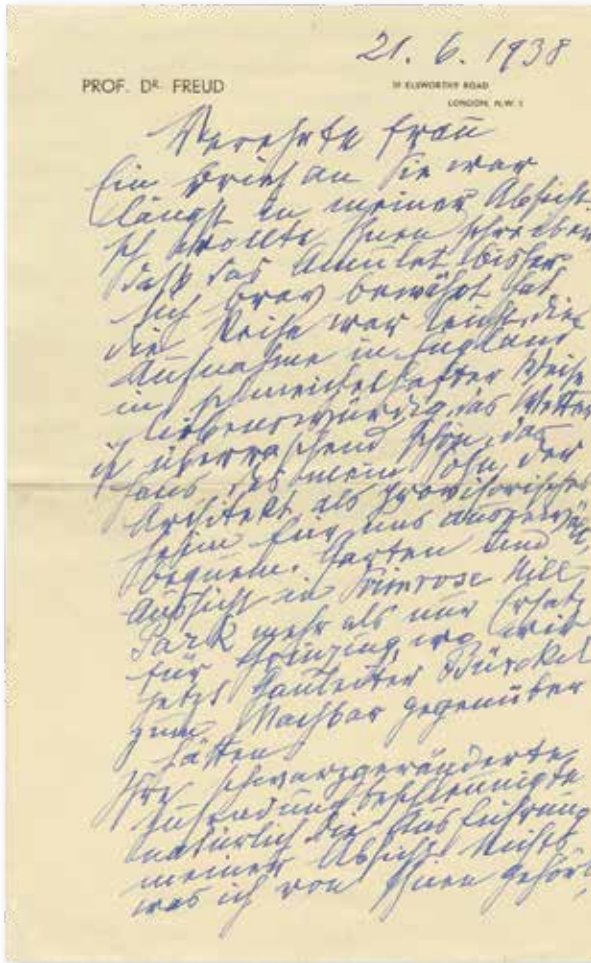
137

137. "A Wreath of Poems for Yocheved Bat-Miriam" – Twenty-Four Poems Handwritten by Prominent Israeli Poets – A Gift to the Poet Yocheved Bat-Miriam for Her 70th Birthday – Poems by Zelda, Abba Kovner, Avraham Halfi and Others

Twenty-four poems, handwritten by prominent Israeli poets for the book "Zer Shirim LeYocheved Bat-Miriam" [A Wreath of Poems for Yocheved Bat Miriam] – a collection of handwritten poems for her 70th birthday. Poems handwritten by Avraham Halfi, Zelda, Abba Kovner, Yehonatan Gefen and others. Israel, [ca. early 1970s].

The book "Zer Shirim LeYocheved Bat-Miriam" was published in 1971, presumably at the initiative of literary editor and poet Azriel Uchmani, a friend of Bat-Miriam. Several poets who knew Bat-Miriam, practically all of whom were prominent Hebrew poets, were asked to choose a poem they wanted to dedicate to her and copy it in their handwriting for printing. The result was a limited and numbered edition album published by "Sifriyat Poalim".

Offered here are twenty-four poems, copied in large, vowelized script by various poets for the book. The various poems were chosen or written especially for Bat-Miriam, and they properly reflect her position in Hebrew literature: the poem "Yedidut" (Friendship) by Zelda (in an enclosed letter sent by Zelda to Uchmani, she indicates "the great closeness" she feels to Bat-Miriam's poems); the poem "Vekach Hikarti et Panayich" by Abba Kovner, a close friend of the poet; the poem "Makeh Gufo Ahava" by Yair Horowitz; the poem "HaRuach" by Tirtzah Atar; and poems by Avraham Halfi, Yehonatan Gefen, Dan Pagis, T. Karmi, Amir Gilboa, Shimon Halkin and others. One of the poems, a long poem titled "HaYad VeHaMetzach" by Ezra Zussman, was eventually not printed in the book.

138a

138. מכתב בכתב-ידו ובחתימתו של זיגמונד פרויד - לונדון, 1938 - נשלח שבועות ספורים לאחר שנמלט מווינה לאנגליה עם משפחתו - תיאור של הגעתו לאנגליה ואזכור של הממונה על ביצוע האנשלוס, יוזף בירקל

מכתב בכתב-ידו ובחתימתו של זיגמונד פרויד, אל ידידתו והמטופלת שלו, הפילנתרופית מרגרט סטונבורו-ויטגנשטיין, שהייתה ממוצא יהודי. נשלח בסמוך להגעתו לאנגליה, חודשים לאחר סיפוח אוסטריה לגרמניה הנאצית. לונדון, 21 ביוני 1938. זיגמונד פרויד היה אחד ההוגים המושמעים ביותר בגרמניה הנאצית, וכבר ב-1933 נערכו בגרמניה שריפות פומביות של ספריו. ימים ספורים לאחר סיפוחה של אוסטריה בשנת 1938, נבזזו ביתו של פרויד ובתו אנה נעצרה בידי הגסטאפו. למזלו הרב, היה אחד הקצינים הנאצים הגבוהים, הממונה על נכסי היהודים באוסטריה אנטון סוורואלד, מעריך מושבע של כתביו, והלה סייע לו ולבני משפחתו להימלט מאוסטריה. ביום 4 ביוני 1938 חצו פרויד, אשתו מרתה ובתו אנה את הגבול לצרפת ומשם עברו לאנגליה, שם התקבלו בזרועות פתוחות.

המכתב כתוב על גבי נייר מכתבים רשמי עם כתובתו החדשה של פרויד בלונדון, בית מספר 39 ברחוב Elmsworthy, ומתעד את ימיו הראשונים בעיר. בפתח המכתב מתייחס פרויד, כנראה, למזכרת שהעניקה לו סטונבורו-ויטגנשטיין לפני צאתו לדרך - קמע חדש לאוסף העתיקות שלו: "הקמע הוכיח את עצמו עד כה. הנסיעה היתה קלה, קבלת הפנים באנגליה היתה לבבית באופן מחמיא, מזג האוויר נאה באופן מפתיע, והבית שבני הארכיטקט בחר עבורנו למגורים זמניים - נוח" (פרויד טיפח במשך עשרות שנים אוסף עתיקות מהמזרח הקדום ומאסיה, ולפני שנמלט מווינה דאג להעבירו לאנגליה; חלק חשוב מהאוסף הוקדש לקמעו). בהמשך, מתייחס פרויד לטרגדיה האישית שפקדה את סטונבורו-ויטגנשטיין מעט לפני כתיבת המכתב - התאבדות בעלה-לשעבר. פרויד כותב בנימה מלאת הזדהות ודאגה, ואף מציע "אבחנה" קצרה לסטונבורו-ויטגנשטיין: "כבר מזמן היה בדעתי לשלוח לך מכתב [...] האגרת שחורת-השוליים (מודעת האבל) כמובן זיחה אותי לעשות את אשר התכוונתי. דבר ממה ששמעתי ממך לא הכין אותי לכך. אני חושב על מלנכוליה [...] אני יכול לדמיין היטב באיזה מצב נפשי מסוכסך וכואב המאורע הזה הציב אותך. האם משהו בנסיבות חייך החיצוניות ישתנה כעת? האם תישארי בווינה? יש לי עוד כל כך הרבה שאלות אחרות".

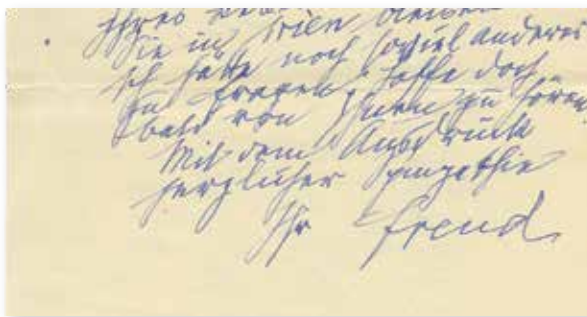
אף שפרויד נמנע לאורך המכתב מלהזכיר במפורש את המצב השורר בווינה, באחת השורות מופיעה התייחסות מרומזת, ארסית והומוריסטית לשינוי שחל בארצו: "הגן והנוף בפארק בגבעת פרימרוז הם יותר מאשר תחליף הולם לגרינצינג, היכן שהגאולייטר בירקל היה נעשה כעת לשכן ממול" (פרויד נהג לבלות את חופשות הקיץ בפרבר הפסטורלי של וינה גרינצינג, לצד רבים מהאינטלקטואלים הגרמנים של תקופתו; לאחר סיפוח וינה לגרמניה הנאצית, קבע המושל החדש והממונה על ביצוע האנשלוס, יוזף בירקל, את ביתו בפרבר זה). המכתב נחתם במילים: "מקווה לשמוע ממך בקרוב, בהבעת אהדה לבבית, שלך, פרויד".

זיגמונד פרויד (1856-1939), אבי הפסיכואנליזה, מגדולי האינטלקטואלים ומן הדמויות המשפיעות ביותר במאה העשרים. בגיל 17 התקבל ללימודי רפואה באוניברסיטת וינה ובשנים הבאות פרסם מספר מחקרים רפואיים בתחומים מגוונים. בשנת 1895 פרסם ביחד עם מורו, יוזף בריוי, את הספר "מחקרים על היסטריה", שבו תיאר לראשונה שיטת טיפול באמצעות שיחה עם החולה, כאשר הלה מספר על מצוקותיו תוך כדי שכיבה על ספה. בעקבות ספר זה פרסם פרויד שורה של מחקרים פורצי דרך על חיי הנפש: "טוטם וטאבו", "פשר החלומות", "מעבר לעקרון העונג" וחיבורים רבים נוספים, שחוללו מהפכה בתפישת הנפש המערבית. פרויד נפטר בחודש ספטמבר 1939, לאחר מאבק ממושך במחלת הסרטן. בעקבות הכאבים העזים שגרמה לו המחלה, ביקש מרופאו האישי לשים קץ לייסוריו ומת ממנה מוגדלת של מורפיום. נמנת המכתב, מרגרט סטונבורו-ויטגנשטיין (1882-1958), היתה אחותם של הפילוסוף לודוויג ויטגנשטיין והפסנתרן פאול ויטגנשטיין. בשנת 1905 נישאה לאספן האמנות ג'רום סטונבורו. דמותה הונצחה בפרטרט מעשה ידי גוסטב קלימט, שהעניק לה את הציור כמתנת חתונה. לאחר מלחמת העולם הראשונה מונתה סטונבורו-ויטגנשטיין לנציגת "מנהל הסעד האמריקני" (American Relief Administration) באוסטריה, ושמשה כיועצת במוסדות לבני נוער. בתפקידה זה הכירה לראשונה את זיגמונד פרויד. במשך שנתיים טיפל בה פרויד בשיטת הפסיכואנליזה, ולאחר מכן נותרו השניים בקשר עד מותו של פרויד. נישואיה לבעלה הסתיימו בגירושין בשנת 1938. מעט אחר כך, שישה ימים בלבד לפני ששלח פרויד את המכתב שלפניו, נטל בעלה את חייו.

[1] דף (שני עמודים כתובים), 23.5 ס"מ. מצב טוב. סימן קיפול אופקי. מעט כתמים ופגמים, בעיקר בשוליים.

פתיחה: \$6000
הערכה: \$10,000-15,000

138. A Letter Handwritten and Signed by Sigmund Freud – London, 1938 – Sent Several Weeks after He Escaped from Vienna to England with His Family – Description of His Arrival in England and Reference to Josef Bürckel, Reich Commissioner for the Reunification of Austria with the German Reich

138b

A letter handwritten and signed by Sigmund Freud, to his friend and patient, the philanthropist Margaret Stonborough-Wittgenstein, who was of Jewish descent. Sent several weeks after his arrival in England, several months after the annexation of Austria into Nazi Germany. London, June 21, 1938.

Sigmund Freud was one of the most slandered thinkers in Nazi Germany, and by 1933 his books were publicly burned. Several days after the annexation of Austria in 1938, Freud's house was looted and his daughter Anna was arrested by the Gestapo. Fortunately, Anton Sauerwald, a senior Nazi officer in charge of Jewish property in Austria, was a big fan of his writings, and helped him and his family escape from Austria. On June 4, 1938, Freud, his wife Martha and his daughter Anna crossed the border to France, proceeding to England where they were greeted with open arms.

The letter is written on official stationery with Freud's new address in London, 39 Elsworthy St., and documents his first days in the city.

The letter starts with a reference to a souvenir presumably given to Freud by Stonborough-Wittgenstein before he left – a new amulet to his collection of antiques: **"The amulet has so far proven its worth. The journey was easy, the reception in England was flatteringly pleasant, the weather is surprisingly nice and the house my architect son has chosen for us as a temporary home is comfortable"** (Freud was an avid collector of antiques from the Ancient East and from Asia, and before escaping from Vienna took care of transferring the collection to England; an important part of the collection was dedicated to amulets). Later, Freud addresses the personal tragedy that befell Stonborough-Wittgenstein shortly before the writing of the letter – the suicide of her ex-husband. Freud writes with a note of sympathy and concern, and even offers her a short "diagnosis": "It was long on my mind to write to you [...] the black-margined letter [obituary] made me act on my intention. Nothing you ever said prepared me for this. I am thinking about melancholy [...] I can well imagine in what painful and conflicted mental state the event placed you. Are your circumstances now going to change? Will you remain in Vienna? I would like to ask you much more".

Although throughout the letter Freud avoided explicitly mentioning the situation in Vienna, in one of the lines there is an implicit, venomous and humorous reference to the change that occurred in his country: **"The garden and the view in Primrose Hill Park are an ample replacement for Grinzing, where Gauleiter Bürckel would have now become the next-door neighbor"** (Freud used to spend his summer vacations in Grinzing, the pastoral suburb of Vienna, alongside many other contemporary German intellectuals; after the annexation of Austria into Nazi Germany, the new governor and the person in charge of carrying out the Anschluss, Josef Bürckel, moved to live in Grinzing). The letter ends with the words: "I hope to hear from you soon, with my deepest sympathy, Freud".

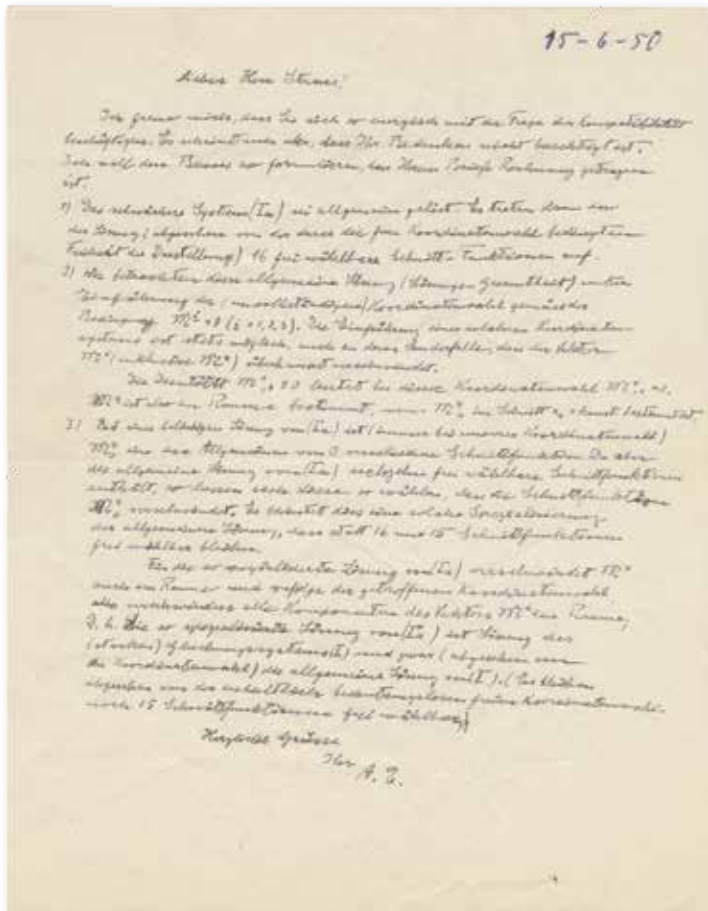
Sigmund Freud (1856-1939), the founder of psychoanalysis, one of the leading intellectuals and most influential figures of the 20th century. At the age of 17 he was accepted to study medicine at the Vienna University and in the following years published several medical studies in different fields. In 1895, he co-published with his teacher Josef Breuer the book "Studies on Hysteria", in which he described for the first time a method of therapy by means of conversation with the patient, with the patient relating his distress while lying on a couch. Following this book, Freud published a series of groundbreaking studies about humankind's mental life: "Totem and Taboo", "The Interpretation of Dreams", "Beyond the Pleasure Principle" and many other works, which revolutionized the western perception of mind. Freud died in September 1939 after a prolonged struggle with cancer. Due to the intense pain the illness caused him, he asked his personal physician to put an end to his misery, receiving a large dose of Morphine and dying shortly afterwards. The addressee of this letter, Margaret Stonborough-Wittgenstein (1882-1958) was the sister of the philosopher Ludwig Wittgenstein and the pianist Paul Wittgenstein. In 1905, she married the art collector Gerome Stonborough. She was the subject of portrait painted for her wedding by the artist Gustav Klimt.

After World War I, Stonborough-Wittgenstein was appointed the special representative of the American Relief Program for Austria and served as an advisor in youth institutions. In this capacity she met Freud for the first time. She was analyzed by him over the course of two years and they remained in contact until Freud's death. Her marriage to her husband ended with divorce in 1938. A short time later, only six days before Freud sent this letter, her ex-husband committed suicide.

[1] leaf (two written pages), 23.5 cm. Good condition. Horizontal fold line. Some stains and blemishes, mostly to margins.

Opening price: \$6000

Estimate: \$10,000-15,000

139

139. מכתב מדעי בכתב-ידו ובחתימתו של אלברט איינשטיין - נשלח לארנסט גבור שטראוס במסגרת עבודתו של איינשטיין על תורת שדה מאוחדת - ארה"ב, 1950

מכתב בכתב-ידו של אלברט איינשטיין, למתמטיקאי ארנסט גבור שטראוס. חתום "A. S.". [פרינסטון, ארה"ב], 15 ביולי 1950. גרמנית.

מכתב מדעי מעניין שבו מגיב אלברט איינשטיין להשגותיו של ארנסט גבור שטראוס על עבודתו. בתקופה שבה נכתב, עסק איינשטיין בפיתוח תורת שדה מאוחדת (unified field theory) - מסגרת תיאורטית אחת שתוכל לתאר את כוחות היסוד הפועלים בטבע). במהדורה השלישית של ספרו המפורסם "משמעות היחסות" (פרינסטון, 1950) פרסם איינשטיין נספח בשם "Generalization of Gravitation Theory" ובו ניסה להציג תורת שדה מאוחדת הכוללת בתוכה את כוח הכבידה ואת הכוח האלקטרו-מגנטי; לטעונים שפורסמו במאמר זה מתייחס, כפי הנראה, המכתב שלפנינו. בתחילת המכתב כותב איינשטיין: "אני שמח שאתה מתעסק במרחץ רב כל כך בשאלת הקומפטיביליות. אך נדמה לי שחששותיך אינם מוצדקים. אני רוצה לנסח את ההוכחה כך שמכתביך יובאו בחשבון". בהמשך המכתב הסבר מדעי ארוך - אותה הוכחה שניסח איינשטיין עבור שטראוס.

המתמטיקאי ארנסט גבור שטראוס היה עוזרו של איינשטיין במכון למחקר מתקדם בפרינסטון בשנים 1944-1948, עבד לצדו על תורת השדה המאוחדת וסייע לו בגיבושם של מודלים מתמטיים לרעיונותיו. השניים אף כתבו יחד שלושה מאמרים.

המכתב שלפנינו, המעיד על שיתוף הפעולה המתמשך בין השניים, מספק הצצה מעניינת לתהליך עבודתם.

הפיזיקאי היהודי-גרמני אלברט איינשטיין (1879-1955) נחשב בעיני רבים לגדול הפיזיקאים במאה ה-20. איינשטיין גילה משיכה למדע כבר מגיל צעיר ובגיל 12 הצליח להוכיח באופן עצמאי את משפט פיתגורס. בשנת 1905 פרסם איינשטיין ארבעה מאמרים פורצי דרך ב"שנתון הפיזיקה" (Annalen der Physik). המאמרים, שעסקו באפקט הפוטואלקטרי, בתנועה בראונית, בתורת היחסות הפרטית ובשקילות המסה והאנרגיה, נחשבים לאבני יסוד בפיזיקה המודרנית (בשל חשיבותם כונתה שנה זו "שנת הפלאות"). סיכומו הפופולרי והקצר של אחד מארבעת המאמרים הוא המשוואה הנודעת $E=mc^2$ (אנרגיה שווה למכפלת המסה במהירות האור בריבוע), משוואה שהפכה לאחת המשוואות הפיזיקליות המפורסמות ביותר ולמשוואה המזוהה ביותר עם איינשטיין ועם הפיזיקה בכלל. בשנת 1915, לאחר כעשר שנות עבודה, פרסם איינשטיין את תורת היחסות הכללית - תאוריה גיאומטרית של תופעת הכבידה ששינתה את פני עולם הפיזיקה. תורת היחסות הכללית התקבלה תחילה בעולם המדעי בספקנות רבה; כשאוששה לבסוף, זכתה לפרסום נרחב גם בעיתונות הפופולרית וקנתה לאיינשטיין שם עולמי. על אף שרבים תמכו באיינשטיין כמועמד לזכייה בפרס נובל, הענקת הפרס נדחתה שוב ושוב, הן בשל ספקותיהם של כמה מדענים שמרנים והן בשל התנגדותם של כמה מדענים אנטישמים. לבסוף הוחלט להעניק לו את פרס הנובל לפיזיקה בשנת 1922 (רטוראקטיבית לשנת 1921), אך לא על תורת היחסות הכללית אלא על "תרומתו לפיזיקה התאורטית, ובפרט גילוי החוק של האפקט הפוטואלקטרי".

את שלושים השנים האחרונות של חייו הקדיש איינשטיין לפיתוחה של תורת השדה המאוחדת שאמורה הייתה לאחד את כל חוקי היסוד השולטים בטבע לכלל מסגרת תיאורטית אחת. על אף שבסופו של דבר לא הצליח לגבש תורה זו, מאמציו הניעו חוקרים אחרים בחיפושיהם אחר "התיאוריה של הכל". עבודתו בתחום זה היא מתרומותיו החשובות ביותר לעולם המדע.

ארנסט גבור שטראוס (Ernst Gabor Straus, 1922-1983), מתמטיקאי יהודי-גרמני, זכור במיוחד בשל תרומתו לפיתוח "תורת רמזי". שטראוס נולד למשפחה יהודית ציונית מהעיר מינכן (אמו, רחל שטראוס, נחשבת לרופאה העצמאית הראשונה שסיימה את הכשרתה בגרמניה); בשנת 1933 נמלטה המשפחה לארץ ישראל, ולאחר תקופת לימודים קצרה באוניברסיטה העברית, היגר לארה"ב והשלים את לימודיו באוניברסיטת קולומביה. בשנים 1944-1948 היה עוזרו של אלברט איינשטיין ובשנים שלאחר מכן עבד עם כמה מחשובי המתמטיקאים של תקופתו (פאול ארדש, ריצ'רד בלמן, לסלו לובאס ורבים אחרים).

[1] דף, 28 ס"מ בקירוב. מצב טוב. סימני קיפול וקמטים.

פתיחה: \$20,000

הערכה: \$30,000-40,000

139. A Scientific Letter Handwritten and Signed by Albert Einstein – Sent to Ernst Gabor Straus within the Framework of Einstein's Work on the Unified Field Theory – USA, 1950

A letter handwritten by Albert Einstein to the mathematician Ernst Gabor Straus. Signed "A.S.". [Princeton, USA], July 15, 1950. German.

An interesting scientific letter in which Albert Einstein responds to Ernst Gabor Straus' reservations about his work. At the time the letter was written, Einstein was working on the development of the Unified Field Theory (a unified theoretical framework describing the fundamental forces of nature). In the third edition of his famous book "The Meaning of Relativity" (Princeton, 1950), Einstein published an appendix titled "Generalization of Gravitation Theory" in which he tried to introduce a Unified Field Theory which includes the gravitational force and the electromagnetic force; the present letter presumably refers to the claims published in this article.

At the beginning of the letter, Einstein writes: **"I am glad that you are vigorously dealing with the question of compatibility. Yet it seems to me that your fears are unjustified. I want to phrase the proof so that your letters will be taken into consideration"**. Following is a long scientific explanation – the proof Einstein phrased for Straus.

The mathematician Ernst Gabor Straus was Einstein's assistant at the Princeton's Institute for Advanced Studies between 1944 and 1948, working with him on the Unified Field Theory and helping him with mathematical models for his ideas. The two wrote three articles together. This letter, indicating the continuous collaboration between the two, provides an interesting peek into the process of their work.

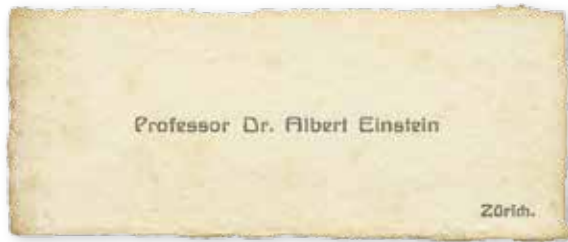
The Jewish-German physicist Albert Einstein (1879-1955) is considered by many the greatest physicist of the 20th century. Einstein was attracted to science at a very young age, autonomously proving Pythagoras' theorem at the age of 12. In 1905, Einstein published four groundbreaking articles in the "Physics Annual" (Annalen der Physik). The articles, dealing with the photoelectric effect, the Brownian motion, special relativity and the equivalence of mass and energy, are considered the fundamental building blocks of modern physics (due to their importance, the year is known as "Einstein's Extraordinary Year"). The short popular summary of one of the four articles is the well-known equation $E=mc^2$ (Energy = mass x the speed of light squared), an equation that has become one of the most famous physics equations and the most identified with Einstein and physics in general. In 1915, after approximately ten years of work, Einstein published the General Relativity Theory – a geometric theory about gravitation which transformed the world of physics. General relativity was initially accepted in the scientific world with much skepticism; when it was finally confirmed, it was widely publicized even in the popular press and earned Einstein his world renown. Although many supported Einstein as a Nobel Prize laureate, the awarding of the prize was postponed time and again, due to the doubts of several conservative scientists and the objections of various antisemitic scientists. Eventually, in 1922 he was retroactively awarded the 1921 Nobel Prize in Physics, not for General Relativity but rather "for his services to theoretical physics, and especially for his discovery of the law of the photoelectric effect".

Einstein dedicated the final thirty years of his life to developing the Unified Field Theory, which was supposed to unify the fundamental forces of nature within a single theoretical framework. Although eventually, he did not succeed in transforming his ideas into a solid theory, his efforts motivated other scholars to search for "a unified theory". His work in this field is one of his most important contributions to the world of science. Ernst Gabor Straus (1922-1983), a Jewish-German mathematician, especially remembered for his contribution to the development of the Ramsey Theory. Straus was born to a Jewish Zionist family from Munich (his mother, Rachel Straus, was the first female doctor to have been trained at a German university); in 1933, the family escaped to Palestine and after a short study period at the Hebrew University, he immigrated to the USA, concluding his studies at Columbia University. During the years 1944-1948, he was Einstein's assistant and in the years that followed worked with several of the most important contemporary mathematicians (Paul Erdős, Richard Bellman, Lovász László and many others).

[1] leaf, approx. 28 cm. Good condition. Fold lines and creases.

Opening price: \$20,000

Estimate: \$30,000-40,000

140b

140. Albert Einstein's Business Card, from the Estate of Ernst Mach – With a Scientific Sketch, Made by Mach or Einstein – Zurich, Early 20th Century

Albert Einstein's business card, from the estate of Ernst Mach. [Zurich, ca. early 20th century]. With a scientific sketch on verso.

Albert Einstein's business card, which reads "Professor Dr. Albert Einstein / Zurich". **On verso of the card is a scientific sketch in pencil** (see picture). The card came from the estate of physicist Ernst Mach. Presumably, the sketch was made by Mach or Einstein.

Ernst Mach (1838-1916), an Austrian-Czech physicist and philosopher, noted today mostly for his studies on supersonic motion. The Mach Number (the ratio of flow velocity past a boundary to the local speed of sound) and Mach's Principle (according to which, the inertial forces experienced by a body in nonuniform motion are determined by the quantity and distribution of matter in the universe) are named after him.

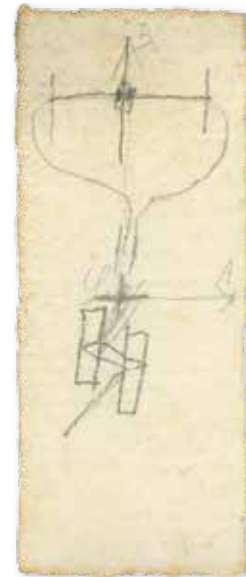
Mach's ideas, and especially his objection to absolute space and absolute motion which are the foundations of Newtonian mechanics, had a profound effect on Albert Einstein when he formulated the Theory of Relativity. Einstein became familiar with Mach's work during his studies. A number of letters he sent Mach during the years 1909-1913 indicate his keen interest in Mach's ideas and his appreciation of him (Einstein signed one of these letters with the phrase "Still your student"). During those years, Mach expressed his support of the Theory of Relativity Einstein was then developing. Over the years, their views drifted apart until finally, Mach recanted his support of the Theory of Relativity. Despite their difference of opinion, Einstein continued to see Mach as one the important sources of inspirations in his work and in a letter from 1930 wrote that "Mach is justifiably considered the herald of General Relativity". For additional information about Mach and Einstein, see "Mach, Einstein, and the Search for Reality", by Gerald Holton. In: *Daedalus*, volume 97, no. 2 (1968).

4.5 x 10.5 cm. Good condition. Stains.

Provenance: Ursula Nusser Auction House, Munich, 2019.

Opening price: \$2000

Estimate: \$4000-6000

140a

140. כרטיס ביקור של אלברט איינשטיין, מעזבונו של ארנסט מאך – עם שרטוט מדעי, מעשה-ידי מאך או איינשטיין – ציריך, ראשית המאה ה-20

כרטיס ביקור של אלברט איינשטיין, מעזבונו של ארנסט מאך. [ציריך, ראשית המאה ה-20 בקירוב]. בגב הכרטיס שרטוט מדעי. כרטיס ביקור של אלברט איינשטיין, עליו נדפס "Professor Dr. Albert Einstein / Zurich". **בגב הכרטיס מופיע שרטוט מדעי בעפרון** (ראו תמונה). מקורו של כרטיס הביקור בעזבונו של הפיזיקאי ארנסט מאך. כפי הנראה, נעשה השרטוט בידי מאך או בידי איינשטיין.

ארנסט מאך (Ernst Mach, 1838-1916), פיזיקאי ופילוסוף אוסטרי-צ'כי, זכור כיום בעיקר בזכות מחקריו בנושא תנועה על-קולית. על שמו קרויים "מספר מאך" (יחידת מידה המבטאת יחס בין מהירות של גוף למהירות הקול באותו תווך) ו"עקרון מאך" (עקרון שעל פיו ההתמדה של כל עצם מסיבי מקורה באינטראקציה בינו לבין המסה הכוללת של העצמים ביקום, ובפיזור שלה).

לרעיונות של מאך, ובפרט להתנגדותו למרחב המוחלט ולתנועה המוחלטת העומדת ביסודה של המכניקה הניוטונית, הייתה השפעה עמוקה על אלברט איינשטיין בפועלו לניסוח תורת היחסות. איינשטיין התוודע לעבודתו של מאך עוד בתקופת לימודיו. ידועים כמה מכתבים ששלח לו בשנים 1909-1913, שבהם ניכרים העניין הרב שהביע ברעיונותיו והערכתו אליו (על אחד ממכתביו חתם "עודני תלמידך"). באותן שנים הביע מאך תמיכה בתורת היחסות שעליה שקד איינשטיין. עם השנים, התרחקו השקפותיהם זו מזו, עד שלבסוף חזר בו מאך מתמיכתו בתורת היחסות. למרות חילוקי הדעות בין השניים, הוסיף איינשטיין לראות במאך את אחת ההשראות החשובות לעבודתו, ובמכתב משנת 1930 כתב כי "מאך נחשב בצדק למבשר תורת היחסות הכללית".

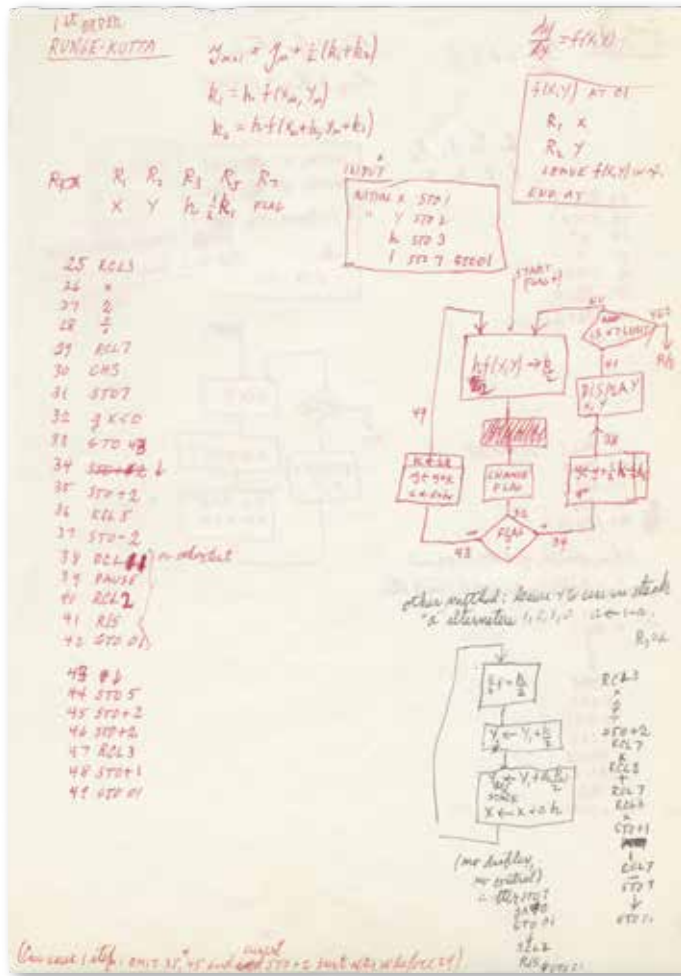
למידע נוסף אודות מאך ואיינשטיין, ראו: Mach, Einstein, and the Search for Reality, מאת Gerald Holton. בתוך: *Daedalus*, כרך 97, מס' 2 (1968).

10.5 x 4.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים.

מקור: בית המכירות הפומביות Ursula Nusser, מינכן, 2019.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$4000-6000

141

141. דף בכתב-ידו של הפיזיקאי זוכה פרס נובל ריצ'רד פיינמן

אנקדוטות, ציטוטים וסיפורים משעשעים, והוא אחד הפיזיקאים המוכרים ביותר מחוץ לעולם המדע. חוש ההומור שלו ואופיו המרדני לא פסחו גם על המעמד החשוב בחייו - קבלת פרס הנובל על תרומתו לתורת האלקטרודינמיקה הקוונטית (Quantum Electrodynamics). בנוסף שוערך לזוכי הפרס, הציע לשתיים מהנסיכות שנכחו באולם להמציא מכונה לחיצת ידיים שתחסוך מהמלך את הטרחה.

פיינמן נפטר בשנת 1988 לאחר מאבק ממושך במחלת הסרטן. לצד מחקריו הענפים, זכור פיינמן גם בזכות הרצאותיו, שמרצים אחרים וחברי סגל נהגו להשתתף בהן כקהל. הרצאות המבוא שחיבר לפיזיקה מודרנית נכנסו למהדורה בת שלושה כרכים, המשמשת עד ימינו (The Feynman Lectures on Physics). האנקדוטות הרבות שנזכרו בו כונסו במספר ספרים, שחלקם תורגמו לעברית: אתה בטח מתלוצץ מר פיינמן (מחברות לספרות, 1995); מה אכפת לך מה חושבים אחרים? (מחברות לספרות, 1996); וספרים נוספים. [1] דף, כתוב משני צדיו, 21 ס"מ בקירוב. מצב טוב.

מקור: סות'ביס, ניו-יורק, מכירה מס' 9886 (History of Science & Technology, Including the Nobel Prize and Papers of Richard P. Feynman), 30.11.2018. פריט מס' 90.

פתיחה: \$5000
 הערכה: \$7000-10,000

דף בכתב-ידו של הפיזיקאי זוכה פרס נובל ריצ'רד פיינמן - פתרון משוואות דיפרנציאליות בשיטת רונגה-קוטה (Runge-Kutta). דף ובו מוצגות באמצעות תרשימי זרימה דרכים לפתרון משוואות דיפרנציאליות בשיטת רונגה-קוטה. ייתכן שהתרשימים נועדו להדגים כיצד ניתן להגיע לפתרון משוואות דיפרנציאליות באמצעות תוכנת מחשב. הדף כתוב ברובו בדיו אדומה, בכתב מסודר, עם מעט מחיקות ותיקונים, והוא מנדב הצצה לתהליך עבודתו של אחד מגדולי הפיזיקאים במאה ה-20.

הפיזיקאי ריצ'רד פיינמן, יליד ניו-יורק, 1918, זוכה פרס נובל לפיזיקה לשנת 1965, נחשב לאחת הדמויות הצבעוניות ביותר של עולם המדע. פיינמן נולד למשפחה יהודית קשת יום ברובע קווינס. כשהיה בן חמש עשרה, למד בכוחות עצמו טריגונומטריה, אלגברה מתקדמת, גיאומטריה אנליטית וחשבון אינפיניטסימלי, ומשום שדעתו לא הייתה נוחה מאופן הכתיבה המקובל - המציא סימנים מתמטיים מיוחדים משלו.

בשנת 1941, בשעה ששקד על עבודת הדוקטורט שלו, זומן פיינמן להשתתף ב"פרוייקט מנהטן" והיה לאחד ממתכנני הפצצה האטומית. על שותפותו בפרוייקט העיד לימים: "הייתי מסתובב ורואה אנשים בונים גשר, או סוללים כביש חדש, והייתי חושב, הם משוגעים, הם פשוט לא מבינים, למה הם בונים דברים חדשים?". בדומה לאלברט איינשטיין, נכרכה גם דמותו של פיינמן באינספור

141. A Leaf Handwritten by Nobel Prize Laureate, Physicist Richard Feynman

A leaf handwritten by Nobel Prize laureate physicist Richard Feynman – solution of differential equations using the Runge-Kutta methods.

A leaf, showing by means of flow-charts ways to solve differential equations using the Runge-Kutta methods. Possibly, the flow-charts were meant to demonstrate how the solution of differential equations can be reached by means of computer software. The leaf is written mostly in red ink, in neat hand, with several erasures and corrections, and it enables a peek into the work process of a leading physicist of the 20th century. The physicist Richard Feynman, born in New York, received the Nobel Prize in Physics in 1965 and is considered one of the most colorful figures of the scientific world. Feynman was born to a working-class Jewish family in Queens. When he was fifteen, he taught himself trigonometry, advanced algebra, analytic geometry and infinitesimal calculus; as he was not satisfied with the standard mathematical notation, he invented one of his own.

In 1941, when he was working on his doctoral thesis, Feynman was invited to participate in the Manhattan Project and was one of the developers of the atomic bomb. In time, he said about his participation in the project: "I would go along and I would see people building a bridge, or they'd be making a new road, and I thought, they're crazy, they just don't understand, they don't understand. Why are they making new things?" Like Albert Einstein, Feynman gained fame

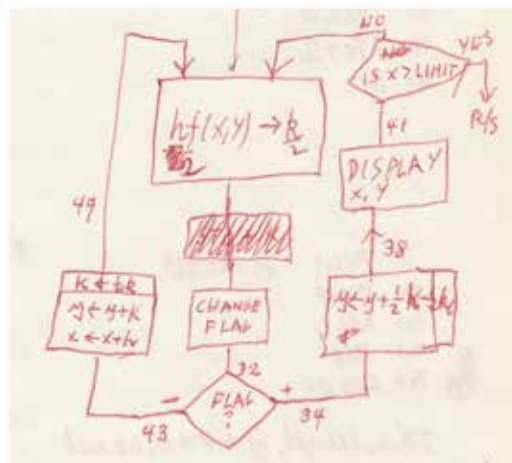
for numerous anecdotes, quotes and amusing stories, and he is one of the most recognized physicists outside the world of science. His sense of humor and rebellious character did not skip the most important event of his life – the ceremony in which he was awarded the Nobel Prize for his contribution to Quantum Electrodynamics. During the ball held for the Nobel Prize laureates, he offered two of the attending princesses to invent a hand-shaking machine that will save the king the trouble.

Feynman died in 1988 after a long battle with cancer. Alongside his extensive work, Feynman is also remembered for his lectures, widely attended by colleagues and faculty members. His introductory lectures to modern physics were published in a three-volume edition (The Feynman Lectures on Physics), which is used to this day. The numerous anecdotes involving his name were compiled in several books, including Surely You're Joking, Mr. Feynman (1985) and What Do You Care What Other People Think? (1988); and others.

[1] leaf, written on both its sides, approx. 21 cm. Good condition.

Provenance: Sotheby's, New York, Auction no. 9886 (History of Science & Technology, Including the Nobel Prize and Papers of Richard P. Feynman), 30.11.2018. Lot no. 90.

Opening price: \$5000
Estimate: \$7000-10,000

142c

142b

142a

142. אוסף גלויות ואגרות "שנה טובה" – ציונות, ארץ ישראל ומעגל השנה

מראות מארץ ישראל; השניה, "יודישע פרעסע", מציגה סדרת רפרודוקציות זעירות של עמודי השער של עיתונים וכתבי עת יהודיים בשפת היידיש, רובם משנת 1910; השלישית, "סופרים עברים", מציגה דיוקנאות של חשובי הסופרים העבריים בני הזמן, ובהם אחד העם, ח"נ ביאליק, שאול טשרניחובסקי, ז. שניאור ואחרים. [העשור הראשון והשני של המאה ה-20 בקירוב]. • שש גלויות ציוניות המציגות דגלים, פסוקים בנושא תקומת ישראל, אוניות עולים ועוד. הוצאת ד. מארקאדיס, ירושלים, [שנות ה-40]. • אגרת "שנה טובה" מצולמת, נושאת את דיוקן השולח. צולמה ב"פוטו ישראל", תל אביב, [שנות ה-50 בקירוב]. • ועוד. מצורפת: מעטפה שבה נמכרה סדרת האגרות "עצי ארץ הקודש" (אנגלית) בעיצוב P. Steiner, (דפוס Schoen, תל אביב), ש-11 מהן כלולות באוסף זה.

גלויות: 14x9 ס"מ בממוצע. אגרות: 7.5x6.5 עד 10x15 ס"מ. מצב כללי טוב עד בינוני. פגמים וכתמים בחלק מן הגלויות והאגרות. הפרדות שכבות הנייר בכמה מן הגלויות. שמונה מן הגלויות ושלוש מן האגרות היו בשימוש. מקור: אוסף עוזי אגסי.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$2000-3000

אוסף גלויות ואגרות "שנה טובה". הוצאת צענטראל, יהודיה, ד. מארקאדיס, Phoenix, Williamsburg Art Co., ז. רעזניק, Littauer & Boysen, ועוד. פולין, גרמניה, ארה"ב, ארץ ישראל ומקומות נוספים, [המחצית הראשונה של המאה ה-20 (כמה מן הפריטים מאוחרים יותר)].

באוסף 49 גלויות ו-18 אגרות המציגות דימויים ציוניים ויהודיים; בהן גלויות ואגרות העוסקות במעגל השנה היהודי, בחגי תשרי ובמנהגייהם, אגרות מעוטרות ב"עצי ארץ הקודש", ועוד.

באוסף: • גלויה צבעונית בלתי מחולקת ועליה הדימוי "פסח" מאת א"מ ליליין - יהודי זקן מוקף תיל על רקע הפירמידות של מצרים והשמש העולה. הוצאת "Phoenix", ברלין, [ראשית המאה ה-20]. הגלויה נשלחה ל"ידידי מר סאפיר" באודסה בשנת 1902, "ס"ג למספרנו הישן; [...] לתנועתנו הלאומית". נושאת בולי "ציון" של קק"ל ואיחול שנוסף ביד - "לשנה טובה תכתב ותחתם". הנמען הוא כפי הנראה ד"ר יוסף ספיר, יושב ראש האגודות הציוניות באודסה. • שש גלויות המציגות דמויות מן התנ"ך ומן החיים היהודיים, לצד פסוקי תפילה מתאימים ואיחולי שנה טובה. הוצאת Littauer & Boysen, [ברלין, ראשית המאה ה-20]. • שלוש גלויות בעלות כנף נפתחת המעוצבת כספר, ותחתיה רצועת נייר מקופלת כאקורדיון הנושאת סדרת תמונות: האחת, "פאלעסטינא", מציגה

142. Collection of "Shanah Tovah" Postcards and Greeting Cards – Zionism, Palestine and the Cycle of the Year

Collection of "Shanah Tovah" (Happy New Year) postcards and greeting cards. Published by Tzentral, Yehudiyah, D. Marcadis, Williamsburg Art Co., Z. Resnik, Phoenix, Littauer & Boysen, and others, Poland, Germany, USA, Palestine and elsewhere, [first half of the 20th century (several later items)].

The collection contains 49 postcards and 18 greeting cards depicting Zionist and Jewish images; including postcards and greeting cards dealing with the Jewish cycle of the year, the Jewish festivals of Tishrei and their customs, greeting cards decorated with "Trees of the Holy Land", and more.

In the collection:

- An undivided color postcard with the work "Passover" by E.M. Lilien – an old Jew encircled by barbed wire on the backdrop of Egyptian pyramids and the rising sun. Berlin: Phoenix, [early 20th century]. The postcard was sent to "My Friend Mr. Sapir" in Odessa in 1902, "63 to our old count; [...] to our national movement". Bearing JNF "Zion" stamps and an additional handwritten greeting – "May you be inscribed and sealed to a happy New Year" (Hebrew). The addressee is presumably Dr. Yosef Sapir, chairman of the Zionist unions of Odessa.
- Six postcards depicting biblical and Jewish figures, alongside prayer verses and happy New Year greetings. [Berlin]: Littauer & Boysen, [early 20th century].

- Three postcards with a folding, book-shaped flap, beneath which is an accordion-folded strip of paper bearing a series of pictures: the first, "Palestine", depicting sights of Palestine; the second, "Judische Presse", depicting a series of tiny reproductions of the front pages of Jewish newspapers and journals in Yiddish, most of them from 1910; the third, "Hebrew Writers", depicting portraits of contemporary Hebrew writers, including Achad Ha'am, Bialik, Shaul Tchernichovsky, Z. Shneur and others. [ca. first and second decades of the 20th century].
- Six Zionist postcards depicting flags, verses about the revival of Israel, immigrant ships and more. Jerusalem: D. Marcadis, [1940s].
- A photographic "Shanah Tovah" greeting card bearing the sender's portrait. The picture was taken at the "Israel Photo", Tel Aviv, [ca. 1950s].
- And more.

Enclosed: The envelope in which the series of cards "Trees of the Holy Land" (11 of which are included in this collection), designed by P. Steiner, was sold (Schoen Press, Tel Aviv).

Postcards: 14x9 cm on average. Greeting cards: 7.5x6.5 cm to 10x15 cm. Good to fair overall condition. Blemishes and stains to some postcards and greeting cards. Layer separation to several postcards. Eight of the postcards and three of the greeting cards were used.

Provenance: The Uzi Agassi Collection.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

142d

142e

143

143. אוסף גדול ואיכותי של תווי-ספר - אירופה, ארה"ב וארץ ישראל, המאה ה-20

אוסף גדול ואיכותי של תווי-ספר. אירופה, ארצות הברית וארץ ישראל, המאה ה-20 (עשרות תווים מוקדמים יותר). באוסף כ-1800 תווי-ספר, רובם מעשה ידי אמנים, ורבים מהם הדפסים, חיתוכי עץ ותחריטים. בהם תווי-ספר מעשה ידי א"מ ליליין, הרמן שטרק, איליה שור, פרץ ווילנברג, יעקב שטרק, יוסף בודקו, משה שטרנשווס, רות צרפתי ואמנים רבים אחרים. כן באוסף לקט תווי-ספר מעשה ידי האמן ליאוניד קוריס.

בין היתר, באוסף תווי-ספר שהוכנו עבור מרטין בובר, היינריך לוה, אוטו ורבורג, מקס ברוד, גרשום שלום, אברהם שלום יהודה, שמחה אסף, ואחרים; אוניברסיטאות, גופים ציבוריים וספריות - האוניברסיטה העברית, מכון ויצמן למדע, הטכניון, בית הספרים הלאומי האוניברסיטאי (כיום הספרייה הלאומית), מכון בן צבי (יד בן צבי), מוזיאון ישראל, ועוד; מאות תווי-ספר של ספריות קהילתיות, ספריות בבתי כנסת, ספריות בתי ספר ועוד מקהילות יהודיות בכל רחבי ארה"ב, בקנדה ובמדינות נוספות; ועוד. כן כולל האוסף כמה מקבצים גדולים של תווי-ספר מעשה ידי אמנים שונים שהוכנו עבור ספריותיהם של אספני תווי-ספר, בהם רפאל גרינצויג, Dr. Hermann, Toivo Asikainen, Wiese, ו-Mario de Filippis.

תווי ספר רבים מופיעים בכמה עותקים.

מצורפים: • קטלוג תערוכה "תווי-ספר מאוסף רפאל גרינצויג". הוצאת רפאל גרינצויג ועיריית רעננה, אגף התרבות, רעננה, 1995. • רשימת מוצגים בתערוכה "לאוניד קוריס, תערוכת אקסליבריס", שהתקיימה באוניברסיטת תל אביב, הספרייה המרכזית ע"ש סורסקי. תל אביב, 1994. • כרזות פרסום לשתי התערוכות. גודל ומצב משתנים. מצב טוב עד בינוני. רבים מתווי הספר מוצגים לדפי נייר בנייר דבק. מקור: אוסף רפאל גרינצויג.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$7000-10,000

143. Large, Quality Collection of Bookplates – Europe, USA and Palestine

Large, quality collection of bookplates. Europe, USA and Palestine, the 20th century (dozens of earlier bookplates). The collection contains approx. 1800 bookplates, most of them designed by artists, and many of them prints, woodcuts and engravings. Including bookplates made by E.M. Lilien, Hermann Struck, Ilya Schor, Perce Willenberg, Jacob Stark, Joseph Budko, Moshe Sterenshuss, Ruth Tzarfati and many others. A number of bookplates were designed by Leonid Kuris.

The collection includes bookplates made for Martin Buber, Heinrich Loewe, Otto Warburg, Max Brod, Gershom Scholem, Avraham Shalom Yehuda, Simcha Asaf, and others; universities, public institutions and libraries – the Hebrew University, The Weizmann Institute of Science, the Technion, the Jewish National and University Library (now the National Library of Israel), the Ben Zvi Institute (Yad Ben Zvi), the Israel Museum, and more; hundreds of bookplates of community libraries, synagogue libraries, school libraries and more, from Jewish communities all over the USA, Canada and elsewhere; and other bookplates. In addition, the collection contains several large sub-collections of bookplates made by various artists for the libraries of bookplate collectors, including Raphael Grunzweig, Toivo Asikainen, Dr. Hermann Wiese and Mario de Filippis. Numerous duplicate copies.

Enclosed: • Exhibition catalogue "Bookplates of the Collection of Raphael Grunzweig" (Hebrew). Ra'anana: Raphael Grunzweig and the Ra'anana Municipality, Department of Culture, 1995. • List of exhibits of the exhibition "Leonid Kuris, Ex-Libris Exhibition" (Hebrew), held at the Tel Aviv University, the Sourasky Central Library. Tel Aviv, 1994. • Advertising posters of both exhibitions.

Size and condition vary. Good to fair condition. Many of the bookplates are mounted to paper leaves with tape.

Provenance: The Raphael Grunzweig Collection.

Opening price: \$5000

Estimate: \$7000-10,000

144. "חורבן ירושלים בידי הרומאים" – כרומוליטוגרפיה מונומנטלית, על-פי ציור מאת דיוויד רוברטס – לונדון, 1851

The Destruction of Jerusalem by the Romans, Under the Command of Titus, A.D. 70 [חורבן ירושלים בידי הרומאים בפיקודו של טיטוס, שנת 70 לספירה]. כרומוליטוגרפיה מונומנטלית מעשה ידי לואי האג (Louis Haghe), על-פי ציור מאת דיוויד רוברטס. הוצאת Hering & Remington, דפוס Day & Son, לונדון, 1851.

ליטוגרפיה גדולה, על-פי ציור שמן מאת דיוויד רוברטס. הליטוגרפיה מציגה את ירושלים מכיוון הר הצופים – הצבא הרומי מסתער על חומת העיר המזרחית, ובתוך העיר בוערת אש בכמה מקומות. ממראה ירושלים כעיר רומית עתירת מבני ציבור יווניים ורומיים מרשימים בגודלם ניכרת אהבתו של רוברטס לתיאור מדוקדק של מבנים ואלמנטים אדריכליים. הציור שעל-פיו נעשתה הליטוגרפיה, אשר הוכן עבור האקדמיה הבריטית לציור ב-1849, הוא מציורו היחידים של רוברטס העוסקים בנושא היסטורי. תיאור המתקפה הרומית על ירושלים שאוב בעיקר מתיאור המצור על ירושלים בכתבי יוספוס פלביוס ומן הרישומים של העיר שהכין רוברטס בביקור היחיד שערך בארץ ישראל, בשנת 1839-1838.

הליטוגרפיה מוצמדת ללוח נייר עבה ועליו מצוינים שם האמן ואמן הליטוגרפיה, ופרטי ההוצאה. בתחתית הלוח הקדשה מודפסת לרוזן אלסמיר הראשון מאת לואי האג ודיוויד רוברטס: "To the Right Honorable the Earl of Ellesmere, this plate from the original picture is by special permission most respectfully dedicated by his obliged and obedient servants, David Roberts, R.A. and Louis Haghe". לורד פרנסיס אגרטון, רוזן אלסמיר הראשון, היה מפטרוני האמנות הבולטים באנגליה של תקופתו ואוספו כלל עבודות רבות מאת רוברטס שאותן רכש ישירות מידי האמן.

ליטוגרפיה: 107x69 ס"מ בקירוב, מוצמדת ללוח נייר בגודל 115x84 ס"מ וממוסגרת. מצב טוב. קרע קל בשוליים הימניים של הליטוגרפיה. קרעים ופגמים קלים בשולי לוח הנייר. קרע משוקם בשוליים השמאליים של הלוח. כתמים. פגמים קלים במסגרת. ספרות: ציוריה וציוריה של ארץ-ישראל במאה התשע-עשרה, מאת יהושע בן-אריה. הוצאת ידי בן צבי, ירושלים / ידיעות אחרונות וספרי חמד, תל אביב, 1992. עמ' 98-102.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$5000-8000

144

144. "The Destruction of Jerusalem by the Romans" – Monumental Chromolithograph, after a Painting by David Roberts – London, 1851

"The Destruction of Jerusalem by the Romans, Under the Command of Titus, A.D. 70". A monumental chromolithograph, made by Louis Haghe, after a painting by David Roberts. London: Herling & Remington, Day & Son Press, 1851.

A large lithograph, after an oil painting by David Roberts. The lithograph depicts Jerusalem from the direction of Mount Scopus – the Roman army storming the eastern wall of the city, and inside the city fires are burning in several places. The view of Jerusalem as a Roman city full of impressive Roman and Greek public buildings reflects Roberts' love for elaborate depiction of architectural structures and elements. The painting after which the lithograph was made, painted for the British Academy of Arts in 1849, is one of Roberts' only paintings dealing with historical themes. The description of the Roman attack on Jerusalem is based mainly on the description of the siege of Jerusalem in Josephus Flavius' writings and on the drawings of the city made by Roberts during his only visit to Palestine in 1838-1839.

The lithograph is on lettered heavy paper mount, with artist's and lithographer's names, publisher's and other information and printed inscription: "To the Right Honorable the Earl of Ellesmere, this plate from the original picture is by special permission most respectfully dedicated by his obliged and obedient servants, David Roberts, R.A. and Louis Haghe". Lord Francis Egerton, the First Earl of Ellesmere, was a prominent patron of art in contemporary England and collected many works by Roberts, which he purchased directly from the artist.

Lithograph: approx. 69X107 cm. Mount: 84X115 cm. Framed. Good condition. A small tear to right edge of lithograph. Tears and minor blemishes to edges of mount. A restored tear to left edge of mount. Stains. Minor blemishes to frame.

Literature: *The Painters and Paintings of Palestine in the 19th Century (Hebrew)*, by Yehoshua Ben-Aryeh. Jerusalem: Yad Ben Zvi / Tel Aviv: Yediot Acharonot and Sifrei Chemed, 1992. pp. 98-102.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

145b

145a

145. שני דיוקנאות מיניאטוריים – משה מנדלסון וגוטהולד אפרים לסינג – גרמניה, סוף המאה ה-18

שני דיוקנאות מיניאטוריים – משה מנדלסון וגוטהולד אפרים לסינג. [גרמניה? סוף המאה ה-18 בקירוב]. הדיוקנאות צוירו בצבעי גואש, על-פי תחריטים מאת Johann Friedrich Bause שנדפסו בשנת 1772 (התחריטים נוצרו על-פי ציורי שמן מאת Anton Graff). בגב המסגרות בהן נתונים הדיוקנאות מופיעים בכתב יד שמותיהם של לסינג ומנדלסון; על גב דיוקנו של מנדלסון מופיעה ביוגרפיה קצרה שלו (גרמנית).

בין משה מנדלסון (1729–1786) מאבות תנועת ההשכלה, וגוטהולד אפרים לסינג (1729–1781), מחשובי המחזאים הגרמנים בתקופת הנאורות, שררה ידידות אמיצה וארוכת שנים. לסינג הכיר למנדלסון את חוג המשכילים שהשתייך אליו, והשניים ניהלו דו-שיח אינטלקטואלי שהניב תחילה את החיבור המשותף "פופ הוגה המטאפיזיקה" ("Pope ein Metaphysiker!", 1755), ובמהרה המריץ את מנדלסון להתחיל להעלות על הכתב את הגותו. לסינג יצא בכתביו נגד דעות קדומות, הטיף לסובלנות דתית ולשלטון התבונה, ובידידותו הקרובה עם מנדלסון היהודי קיים זאת הלכה למעשה, בניגוד לרבים אחרים בני דורו. לסינג ביקש לקעקע את הדימוי השלילי המקובל של היהודים, והעמיד במרכז אחד ממחזותיו הראשונים, "היהודים", דמות יהודי הגון, מופתי ומוסרי. מחזהו "נתן החכם" נכתב בהשראת דמותו של מנדלסון, וגם בו מוצגת דמות הסוחר היהודי כאדם משכיל ואציל נפש.

מקורם של הדיוקנאות המיניאטוריים בכתבי היד המעוטרים. במאה ה-15 החלו אמנים ליצור דיוקנאות זעירים כפריטים העומדים בפני עצמם. תחילה פעלו אמנים אלו בחצרות המלוכה, ובמהרה התפשט הנוהג להזמין דיוקנאות זעירים של בני משפחה ושל מלכים, מדינאים ואנשי רוח, אל שכבות האצולה הגבוהה, האצולה הזוטרה וברבות הימים אף אל הבורגנות. דיוקנאות זעירים של בני משפחה ונאהבים שובצו בתליוני-משכית ובשעונים או נשמרו כחפץ יקר-ערך כביטוי לקרבה וכדי להביט בהם תכופות; דיוקנאות של נכבדים ואנשי שם ניתנו במסגרות נאות והוצגו במקום של כבוד. המאה ה-18 הייתה תור הזהב של הדיוקנאות המיניאטוריים, ואף במחצית הראשונה של המאה ה-19 פעלו באירופה ובמושבותיה ציירי מיניאטורות רבים, אולם עם המצאת הצילום באמצע המאה ה-19 דעך הביקוש להם ולבסוף פסק כליל.

דיוקנאות 10x11 ס"מ בקירוב, במסגרות 13.5x15.5 ס"מ בקירוב. מצב כללי טוב. פגמים קלים בדיוקנאות. כתם לחות בדיוקן מנדלסון. מסגרות פגומות, עם שברים (בעץ ובזכוכית) ותיקונים בדבק. הנייר שבגב מסגרת דיוקנו של לסינג קרוע ומנותק חלקית. דיוקן מנדלסון לא נבדק מחוץ למסגרת.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-4000

145d

145c

145. Two Portrait Miniatures – Moses Mendelssohn and Gotthold Ephraim Lessing – Germany, Late 18th Century

Two portrait miniatures – Moses Mendelssohn and Gotthold Ephraim Lessing. [Germany?, ca. late 18th century].

The portraits were painted in gouache, after engravings by Johann Friedrich Bause, printed in 1772 (engravings after oil paintings by Anton Graff). Lessing and Mendelssohn's names are handwritten on verso of the portrait's frames; beneath Mendelssohn's name is a short biography (German).

A strong, long-standing friendship prevailed between Moses Mendelssohn (1729-1786), a pioneer of the Haskalah [Enlightenment] movement, and Gotthold Ephraim Lessing (1729-1781), one of the most important German playwrights of the Enlightenment era. Lessing introduced Mendelssohn to his circle of intellectuals, their discourse initially yielding the joint composition "Pope a Metaphysician" ("Pope ein Metaphysiker!", 1755) and soon motivating Mendelssohn to start publishing his philosophical work. In his writings, Lessing argued against prejudice and for religious tolerance and the reign of reason, and through his close friendship with Mendelssohn practiced what he preached, unlike many of his contemporaries. Lessing wished to undermine the popular negative image of the Jews and put in the center of one of his first plays, "The Jews", a character of a decent, exemplary and moral Jew. His later play "Nathan the Wise", inspired by Mendelssohn, likewise depicts the character of a Jewish merchant as an intelligent and noble person.

Portrait miniatures originated in illuminated manuscripts. In the 15th century, artists started producing miniature portraits as independent items. Initially, these artists worked in royal courts, yet soon the custom of commissioning miniature portraits of family members and kings, politicians and intellectuals spread to the upper and lower nobility and eventually to the bourgeoisie as well. Miniature portraits of family members and loved ones were set in lockets and watches to be cherished and remembered; portraits of dignitaries and famous persons were elaborately framed and prominently displayed. The 18th century was the golden age of the portrait miniatures. Many miniature artists continued to work in Europe and its colonies during the first half of the 19th century; however, with the invention of photography in the mid-19th century, the demand for them ebbed and eventually stopped altogether.

Portraits: approx. 11x10 cm, in approx. 13.5x15.5 cm frames. Good overall condition. Minor blemishes to portraits. Dampstain to Mendelssohn's portrait. Damaged frames, with fractures and losses (in the wood and the glass) and glue repairs. The paper on verso of Lessing's portrait is torn and partly detached. Mendelssohn's portrait has not been examined outside the frame.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-4000

146. יעקב שטיינהרט (1887-1968) – הר הבית במבט ממזרח – שמן על בד

הר הבית במבט ממזרח, ציור מאת יעקב שטיינהרט (1887-1968). 1946.

שמן על בד. חתום ומתוארך.

יעקב שטיינהרט (1887-1968), יליד ז'רקוב שבפרוסיה. ב-1906, בתמיכתם הכספית של אנשי עירו, החל ללמוד ציור בברלין בהדרכתו של לוביס קורינת, ובה בעת השתלם באמנות התחריט אצל הרמן שטרוק. לאחר שהות ארוכה בצרפת ובאיטליה חזר שטיינהרט לגרמניה, שם ייסד יחד עם האמנים לודוויג מיינר וריכארד יאנתור את הקבוצה האקספרסיוניסטית "די פתטיקר" ("מצדדי הפאתוס") ששמה לה למטרה להתריע בשער על עוולות ולמחות עליהן. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה גויס שטיינהרט לצבא גרמניה והוצב בליטא, שם התוודע לאורחות חיייהם המסורתיים של יהודי המקום ורשם את דיוקניהם. רישומים אלו הוצגו בתערוכה של קבוצת הזצסיון בברלין ב-1917, ובזכותם התקבל שטיינהרט כחבר בקבוצה. לאחר המלחמה החל ליצור חיתוכי עץ בהשראת מראות המלחמה וזהותו היהודית שהתעוררה. ב-1933 נעצר בידי הנאצים באשמת הפרעה לנאומי הפיהרר, אך שוחרר בזכות היותו אמן מוכר. כמה ימים לאחר מכן עזב את גרמניה עם אשתו ובתו אל ארץ ישראל, ולאחר חודשים ספורים בתל אביב התיישב בירושלים ופתח בית ספר לאמנות. ב-1949 סגר שטיינהרט את בית ספרו והתמנה למנהל המחלקה לגרפיקה ב"בצלאל החדש", ובין השנים 1953 ו-1957 עמד בראשות בית הספר (משרה שהובטחה לו הרבה קודם לכן אך הוענקה תחילה ליוסף בודקו). בשנת 1955 זכתה עבודתו בפרס הראשון בתחום הגרפיקה בביאנלה בסן-פאולו. שטיינהרט, מן האמנים הבולטים של האקספרסיוניזם הגרמני, בלט בחיתוכי העץ שלו, אולם מעולם לא נטש את המכחול והבד. בעבודותיו ניכרת מחאה הומאנית לצד נוסטלגיה לימי התנ"ך ולשטעטל. העמיד דור של תלמידים שהמשיכו את דרכו האקספרסיוניסטית.

69x84 ס"מ, במסגרת 104x88.5 ס"מ. מצב טוב. סדקים קלים בצבע. פגמים קלים במסגרת.

ספרות: The Woodcuts of Jakob Steinhardt, מאת לאון קולב. הוצאת Genuart Co., סן פרנסיסקו, 1959.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$10,000-15,000

146

146. Jacob Steinhardt (1887-1968) – The Temple Mount Viewed from the East – Oil on Canvas

The Temple Mount Viewed from the East, a painting by Jacob Steinhardt (1887-1968). 1946.
Oil on canvas. Signed and dated.

Jacob Steinhardt (1887-1968) was born in Zerkow, Prussia. In 1906, with the financial support of his townspeople, he started studying painting in Berlin under Lovis Corinth and etching with Hermann Struck. After a long stay in France and Italy, Steinhardt returned to Germany, where he co-founded with the artists Ludwig Meidner and Richard Janthur the expressionist group "Die Pathetiker". With the outbreak of World War I, Steinhardt enlisted in the German army and was positioned in Lithuania, where he became familiar with the traditional lifestyle of local Jews. His portrait sketches of Lithuanian Jews were exhibited in an exhibition of the Berlin Sezession group in 1917, and due to them, Steinhardt was accepted as a member of the group. After the war, he started making woodcuts inspired by the images of the war and his awakened Jewish identity. In 1933, he was arrested by the Germans for allegedly disturbing the Führer's speeches, yet was released due to his being a well-known artist. Several days later, he immigrated Palestine with his wife and daughter and after several months in Tel Aviv, settled in Jerusalem and opened an art school. In 1949, Steinhardt closed his school and was appointed the director of the graphics department of New Bezalel. Between 1953 and 1957, he headed the school (a position he was promised much earlier but was given first to Joseph Budko). In 1955, he was awarded an international prize in graphic art at the Sao Paulo Biennale in Brazil. Steinhardt, a prominent artist of German Expressionism, was famous mainly for his woodcuts; however, he never abandoned the easel. His work manifests humane protest alongside nostalgia for biblical times and for the Shtetl. He established a generation of students who continued his expressionist style.

84x69 cm. Framed: 88.5x104 cm. Good condition. Minor cracks to paint. Minor blemishes to frame.

Literature: The Woodcuts of Jakob Steinhardt, by Leon Kolb. San Francisco: Genuart Co., 1959.

Opening price: \$5000

Estimate: \$10,000-15,000

147

147. ארתור מרקוביץ (1872-1934) - שתי נשים - פסטל על נייר

שתי נשים, ציור מאת ארתור מרקוביץ (1872-1934).

פסטל על נייר מוצמד לקרטון. חתום "Artur Markowicz, Krakow".

ארתור מרקוביץ (1872-1934), יליד קראקוב. את ראשית הכשרתו האמנותית רכש באקדמיה לאמנויות יפות בקראקוב כתלמיד של לאופולד לפלר, יאן מטייקו ואחרים, ובשנים 1896 עד 1903 המשיך את לימודיו במינכן ובבית הספר הלאומי הגבוה לאמנויות יפות ("בוזאר") בפריז, שבה גם הציג מעבודותיו. בשנת 1904 חזר לקראקוב ופתח סטודיו ברובע היהודי בקראקוב, הוא רובע קז'מיז', ובשנים 1907-1908 ביקר בירושלים. המשיך לפעול בקראקוב, וכן סייר ברחבי אירופה והציג את עבודותיו. כאמנים פולנים-יהודים אחרים, היה חבר ב"אגודה היהודית לאמנות יפה" ("יידישער געזעלשאפט צו פארשפרייטן קונסט"). עבודותיו ריאליסטיות ברובן, אולם ניכרת בהן גם השפעה אקספרסיוניסטית וסימבוליסטית, וביניהן בולטות היצירות הרבות המציגות יהודים בקראקוב. במסגרת 34x26.5 ס"מ, במסגרת 42.5x48.5 ס"מ. מצב טוב. פגמים קלים בשוליים. שברים ופגמים במסגרת. מקור: אוסף עוזי אגסי.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

147. Artur Markowicz (1872-1934) – Two Women – Pastel on Paper

Two Women, a painting by Artur Markowicz (1872-1934).

Pastel on paper mounted on cardboard. Signed: "Artur Markowicz, Krakow".

Artur Markowicz (1872-1934) was born in Krakow. He studied at the Krakow Academy of Fine Arts as the student of Leopold Leffler, Jan Matejko and others and during the years 1896-1903 continued his studies in Munich and at the École des Beaux-Art in Paris, where he also exhibited his work. In 1904, he returned to Krakow and opened a studio in the Jewish district, Kazimierz. During the years 1907-1908, he visited Jerusalem. He continued to work in Krakow, while touring Europe and displaying his works. Like other Polish-Jewish artists, he was a member of the "Jewish Society for the Encouragement of Fine Arts". His works are mostly realistic with visible symbolist and expressionist influence; one of his prevalent subjects is the Jews of Krakow, depicted time and again in his work.

26.5x34 cm. Framed: 48.5x42.5 cm. Good condition. Minor blemishes to margins. Fractures and blemishes to frame.

Provenance: The Uzi Agassi Collection.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

148

148. מאנה כץ (1894-1962) – שני נערים – גואש על קרטון

שני נערים, ציור מאת מאנה כץ (1894-1962).
גואש על קרטון. חתום.

עמנואל "מאנה" כץ (1894-1962) נולד בקרמנצ'וג שבאוקראינה. כבנו של שמש בית-כנסת קיבל חינוך מסורתי, אך בגיל 16 עבר לעיר ווילנה כדי ללמוד בבית הספר לאמנות בעיר. כץ לא מצא את מקומו בוויילנה, ולאחר תקופה הגיע לקייב, שם למד בבית הספר לאמנות בשנים 1911-1913. לאחר מכן שם פעמיו לפריז ולמד בבית הספר הלאומי הגבוה לאמנויות יפות בהדרכתו של פרנאן קורמון (Fernand Cormon). עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה ביקש להתגייס ללגיון הזרים הצרפתי, אך נדחה עקב קומתו הנמוכה, ושב לרוסיה. לאחר המלחמה לימד באקדמיה לאמנויות בחרקוב והיה אחת הצלעות בקבוצה האוונגרדית "השלושה". בשנת 1921 שב לפריז, ובשנים שלאחר מכן ביקר פעמים מספר בארץ ישראל וצייר את נופיה. בראשית מלחמת העולם השנייה גויס ונפל בשבי הגרמני, אך שוחרר ונמלט לארצות הברית. לאחר המלחמה שב בשלישית לפריז.

כץ ביקר בישראל רבות, ובה בעת המשיך לנסוע ולהציג ברחבי העולם. בשנת 1958 עלה לישראל והתיישב בחיפה, שם העניקה לו העירייה בית. בהסכם שנחתם בין האמן לעיר התחייב לתרום את כל אוספו לעיר, והיא בתמורה תקים מחיאון שישמר את מורשתו האמנותית. כץ השתייך לאסכולת פריז; בראשית ימיו כצייר הושפע מן הקוביזם, ולאחריו מן הפוביזם, אך בהמשך פנה לעבודתו של רמברנדט ושאב ממנה את החיבה שהוא רוחש למושאי, את החום האנושי הניכר ביצירותיו ואת החמלה למצויים בשולי החברה. 43.5x31 ס"מ. מצב טוב. החתימה מחוקה בחציה ולצדה תאריך, בלתי קריא ברובו. נתון במסגרת, 78x63 ס"מ. פגמים ושברים קלים במסגרת.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$4000-6000

148. Mané Katz (1894-1962) – Two Boys – Gouache on Cardboard

Two Boys, a painting by Mané Katz (1894-1962).

Gouache on cardboard. Signed.

Emanuel Mané Katz (1894-1962) was born in Kremenchuk, Ukraine. As the son of a synagogue attendant (shamash), he received traditional education; yet at the age of 16, moved to Vilnius to study art. Katz did not find his place in Vilnius, and after a while, moved to Kiev, where during the years 1911-1913, he studied at the school of fine arts. Later, he headed for Paris where he studied at the studio of Fernand Cormon at the Académie des Beaux-Arts. When World War I broke out, he wanted to join the French Foreign Legion, but was rejected due to his short stature and returned to Russia. After the war, he taught at the Kharkiv school of art and was one of the members of the avant-garde "Group of Three". In 1921, he returned to Paris and in the following years, visited Palestine several times, painting its views. At the beginning of World War II, he was drafted and taken prisoner by the Germans then released, escaping immediately to the USA. After the war, he returned to Paris for the third time.

Katz visited Israel several times, while continuing to travel and exhibit around the world. In 1958, he immigrated to Israel and settled in Haifa, where the municipality gave him a house. In an agreement signed by the artist and the city, Katz made a commitment to donate his entire collection to the city in exchange for the establishment of a museum that will preserve his artistic legacy. Katz belonged to the School of Paris; in his early days as an artist, he was influenced by Cubism, then by Fauvism, later turning to the works of Rembrandt, which accounts for the sympathy with which he sees his subjects and his compassion to those on the fringes of society.

31x43.5 cm. Good condition. The signature is partly erased; appearing alongside it is a date, mostly illegible. Framed: 78x63 cm. Blemishes and minor fractures to frame.

Opening price: \$2000

Estimate: \$4000-6000

149. Chaim Gliksberg (1904-1970) – "Reizele" – Oil on Masonite

Reizele, a painting by Chaim Gliksberg (1904-1970), [1948].

Oil on Masonite. Signed.

In the painting, the artist depicts Reizele, the woman who helped his grandmother, the Rebbetzin of Svislach, with the cooking.

Chaim Gliksberg (1904-1970), born in Pinsk, studied art in Odessa, and in 1925, immigrated to Palestine. After his arrival, he worked for a while as a guide at the Bezalel museum and later worked in road paving. During this period, he became acquainted with the painter Joseph Zaritsky and his aquarelles of landscapes in Palestine, and under his influence created himself a series of landscape aquarelles. In 1927, he displayed his works in an exhibition at the Lemel school, where he met Bialik (who even purchased some of his works), and a close friendship developed between them. In 1929, Gliksberg moved to Tel Aviv. He was an outstanding and active figure in the field of Israeli art; a founder of The Israel Painters and Sculptors Association and an art teacher, he exhibited his works in museums across the country and was awarded the Dizengoff Prize three times.

33.5x24 cm. Framed: 54x44 cm. Good condition.

Provenance: The Uzi Agassi Collection.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

149

149. חיים גליקסברג (1904-1970) – "רייזליה" – שמן על מזוניט

רייזליה, ציור מאת חיים גליקסברג (1904-1970), [1948].
שמן על מזוניט. חתום.

בציור מתאר האמן את רייזליה, האשה שסייעה לסבתו, הרבנית של סביסלוביץ', במלאכת הבישול.

חיים גליקסברג (1904-1970), יליד פינסק, למד באקדמיה לאמנות באודסה, ובשנת 1925 עלה לארץ ישראל. עם הגיעו ארצה עבד במשך זמן מה כמדריך בבית הנכות של "בצלאל", ובהמשך אף עסק בסלילת כבישים. בתקופה זו התוודע לצייר יוסף זריצקי ולאקוורלים של נופי הארץ שיצאו אז מתחת מכחולו, ובהשפעתם יצר בעצמו סדרת אקוורלים של נופי הארץ. בשנת 1927 הציג את עבודותיו בתערוכה בבית הספר "למל", שם פגש בביאליק (שגם רכש מעבודותיו), ובין השניים התפתחה ידידות קרובה. בשנת 1929 עקר גליקסברג לתל-אביב. היה מן הדמויות הבולטות והפעילות בשדה האמנות הארץ-ישראלית; נמנה עם מייסדי אגודת הציירים והפסלים בארץ ישראל, הורה ציור, הציג את עבודותיו במחזיאונים ברחבי הארץ וזכה שלוש פעמים בפרס דיזנגוף.

33.5x24 ס"מ. נתון במסגרת 44x54 ס"מ. מצב טוב.

מקור: אוסף עוזי אגסי.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

150

150. חיים אתר (1902-1953) – דיוקן נערה – שמן על עץ

דיוקן נערה, ציור מאת חיים אתר (1902-1953).
שמן על עץ. חתום.

חיים אתר (אפתקר, 1902-1953), יליד זלטופול שבאוקראינה. בנעורותו היה חבר באגודת "פרחי ציון" בעירו, ובפרעות 1919 באוקראינה הצטרף לפעילי ההגנה היהודית. בשנת 1922 עלה ארצה והיה ממקימי קיבוץ עין-חרוד. אתר, מאמני ארץ ישראל הבולטים זוכה פרס דיזנגוף לשנת 1943, היה אוטודידקט. במהלך השנים שהה תקופות ממושכות בפריז, שם הושפע מציירי אסכולת פריז יוצאי מזרח אירופה, ובייחוד מחיים סוטין. אתר יצר בעיקר דיוקנאות וציורי טבע דומם אקספרסיוניסטיים ועזי-הבעה. הוא קיבל על עצמו את הדאגה לפן האמנותי של החיים הקיבוציים, ובין היתר יצר עבור קיבוצו ציורים ששימשו לעיטור חדר האוכל בחגים במשך שנים ארוכות. בשנת 1937 ייסד בעין-חרוד את המשכן לאמנות, ששכן תחילה בצריף עץ קטן, ובו צבר יצירות אמנות של אמנים יהודים וארץ-ישראלים לצד רפרודוקציות של יצירות מופת, וכן בנה אוסף של חפצי יודאיקה שמטרתו לשמר את הקשר עם מסורת האמנות היהודית. ב-1948 הונחה אבן הפינה למבנה הקבע של המשכן כמוזיאון לאמנות, ואתר עוד הספיק להיות מנהלו הראשון עד מותו (ראו: אתר המשכן לאמנות עין חרוד).

39x49 ס"מ. מצב טוב. שבר קל בשולי הלוח. נתון במסגרת, 60x71 ס"מ. שברים קלים במסגרת.
מקור: אוסף עוזי אגסי.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

150. Chaim Atar (1902-1953) – Portrait of a Girl – Oil on Panel

Portrait of a Girl, a painting by Chaim Atar (1902-1953).

Oil on panel. Signed.

Chaim Atar (Apteker, 1902-1953) was born in Zlatopol, Ukraine. In his youth he was a member of the "Pirchei Zion" organization in his town and during the 1919 pogroms in Ukraine, joined a Jewish self-defense group. In 1922 he immigrated to Palestine and was one of the founders of Kibbutz Ein Harod. Atar, one of the leading artists of Palestine who was awarded the 1943 Dizengoff Prize, was an autodidact. Over the years, he had spent long periods of time in Paris, where he was influenced by Eastern European artists of the School of Paris, and especially by Chaim Soutine. Atar mostly created portraits and expressionist still-life paintings. He took on himself the care for the artistic aspect of the Kibbutz life. The paintings he created for his kibbutz decorated the dining room during the Jewish holidays for many years. In 1937, he founded the Mishkan Museum of Art in Ein-Harod, which at first was located in a small wooden cabin, and in which he collected works of art by Jewish and Israeli artists alongside reproductions of masterpieces. He also built a collection of Judaica artifacts in order to preserve the traditions of Jewish art. In 1948, the cornerstone of the permanent building of the museum was laid, with Atar serving as its first director until his death (see: website of the Mishkan Museum of Art, Ein Harod).

49x39 cm. Good condition. A minor fracture at the edge of the panel. Framed: 71x60 cm. Minor fractures in the frame.

Provenance: The Uzi Agassi Collection.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

151b

151a

151. אריה אלואיל (1901-1967) - "עשר המכות" - שני מתווים להגדה של פסח - ישראל, שנות ה-50

"עשר המכות", שני מתווים לציור המלווה את ההגדה של פסח, מעשה ידי אריה אלואיל (1901-1967). [ישראל, המחצית הראשונה של שנות ה-50 בקירוב].

1. גיליון נייר, במרכזו נראה חייל מטיל רימון על רקע שדה קרב, וסביבו עשרה רישומי הכנה למיניאטורות המייצגות את עשר המכות. טכניקה מעורבת על נייר. חתום.

62x50 ס"מ. מצב טוב. קילופים, קרעים וקרעים חסרים קלים. נקבים.

2. מסגרת נייר רחבה (משלימה את הציור המופיע בסעיף הקודם), המציגה עשר מיניאטורות של עשר המכות. כל מיניאטורה משולבת באות הראשונה של שם המכה. המסגרת היא גרסה מוגמרת של רישומי ההכנה המופיעים בסעיף 1. טכניקה מעורבת על נייר.

64x50 ס"מ. מצב טוב. נקבים בשוליים. כתמים ועקבות נייר דבק. הוראות דפוס בעט בשולי הגיליון.

הציור נדפס בהגדה של פסח בלוויית הקדמה וחברי הסבר מאת מקס ברוד ו"מ לסק ושבעה עשר ציורים מאת אריה אלואיל. הוצאת "סיני", תל אביב, [1954].

אריה אלואיל (1901-1967), יליד בויבריק (בברקה, גליציה), הקים בעיירתו קבוצה של "השומר הצעיר", וב-1920 עלה לארץ ישראל כחלוץ. היה ממקימי ביתניה עילית, ניסיון ההתיישבות הראשון בארץ של "השומר הצעיר". בשנת 1921, עקב פרשת ביתניה, פרש מן הקבוצה, וחזר לאירופה כדי ללמוד ציור באקדמיה לאמנויות בווינה. בתקופת לימודיו שם הצטרף לקבוצת אמני האוונגרד "Kunstschau" שעמה נמנו גם גוסטב קלימט ואגון שילה, יצר את יצירותיו המוקדמות, ובהן סדרת ההדפסים "טורא אפורה" שנוצרה בהשפעת חוויותיו בביתניה עילית, והציג את עבודותיו בתערוכות הקבוצה. בשנת 1926 חזר לארץ ישראל, ובה פעל כצייר וכמורה, היה ממייסדי מוזיאון תל אביב לאמנות, אגודת האמנים והמדרשה לאמנות בתל אביב, וכן הוציא את ספריו לאור כמו "הלל" שייסד. אלואיל היה נשוי במשך שנים מעטות למשוררת אסתר ראב, ולאחר מכן נישא לציירת רחל בוגרשוב. בעבודתו האמנותית - בציור נופי הארץ מן הטבע ובפעילותו כדמות מרכזית בחוגי האמנות הארץ-ישראלית - המשיך אריה אלואיל את עבודת חייו כחלוץ.

ספרות: אתר המשכן לאמנות עין חרוד - "אריה אלואיל, אות, דמות, נוף", תערוכה רטרוספקטיבית. אוצרת: גליה בר-אור. מרץ-יוני 2015. מקור: אוסף עוזי אגסי.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

151c

151. Arieh Allweil (1901-1967) – "The Ten Plagues" – Two Sketches for a Passover Haggadah – Israel, 1950s

"The Ten Plagues", two sketches for an illustration accompanying the Passover Haggadah, made by Arieh Allweil (1901-1967). [Israel, ca. second half of the 1950s].

1. Sheet of paper depicting a soldier throwing a grenade against the backdrop of a battlefield and around him, ten preliminary sketches of miniatures representing the Ten Plagues.

Mixed media on paper. Signed.

50x62 cm. Good condition. Abrasions. Small closed and open tears. Pinholes.

2. Wide paper frame (complementing the illustration appearing in the previous paragraph), depicting ten miniatures of the Ten Plagues. Each miniature integrates the first letter of the plague. The frame is the final version of the sketches appearing in paragraph 1.

Mixed media on paper.

50x64 cm. Good condition. Pinholes to margins. Stains and traces of tape. Printing instructions in pen on the margins of the leaf.

The illustration was printed in a Passover Haggadah accompanied by an introduction and commentaries by Max Brod and Y.M. Lask and seventeen illustrations by Allweil. Tel Aviv: "Sinai", [1954].

Arieh Allweil (1901-1967), born in Boibrik (Bíbrka, Galicia), established a group of "HaShomer Hatza'ir" in his hometown and in 1920 immigrated to Palestine as a pioneer. He was one of the founders of Upper Bitaniyah, the first settlement attempt of "HaShomer Hatza'ir" in Palestine. In 1921, following the Bitaniyah Affair, he quit the group and returned to Europe to study art at the Art Academy of Vienna. During his studies there he joined the "Kunstschau" group of avant-garde artists, whose members also included Gustav Klimt and Egon Schiele, made his first works of art, including the series of prints "Turah Aforah" inspired by his time at Upper Bitaniyah, and displayed his works in the group's exhibitions. In 1926, he returned to Palestine, where he worked as a painter and teacher, and was one of the founders of the Tel Aviv Museum of Art, The Israel Painters and Sculptors Association, and "HaMidrasha" art school in Tel Aviv. He also self-published his books, in the "Hillel" publishing house he had founded. Allweil was shortly married to the poet Esther Raab and later married the painter Rachel Bograshov. In his artistic work – his paintings of the views of the country and his activity as a central figure in Israeli artistic circles – Arieh Allweil continued his life's work as a pioneer. See: website of The Mishkan Museum of Art in Ein Harod – "Arieh Allweil, Letters, Figures, Landscapes, retrospective exhibition. Curator: Galia Bar Or. March-June 2015.

Provenance: The Uzi Agassi Collection.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

152. "שאגאל", מונוגרפיה עם הדפסים צבעוניים – עותק עם הקדשה בכתב-יד ואיור מרשים בעפרונות צבעוניים, מעשה ידי מארק שאגאל

Chagall, מאת Raymond Cogniat. הוצאת Flammarion, [פריז, 1965]. צרפתית. מונוגרפיה של הצייר מארק שאגאל, מלווית עשרות הדפסים של עבודותיו. על גבי העמוד הראשון מופיע איור גדול בעפרונות צבעוניים, מעשה ידי שאגאל, עם הקדשה בכתב-ידו (צרפתית): "Pour Edith et Maurice Schlogel, en souvenir, Marc Chagall" [לאדיית ומוריס שלגל, מזכרת, מאת מארק שאגאל]. מתוארכת 1966.

מארק שאגאל (1887-1985), אמן וצייר רוסי-צרפתי, נחשב בעיני רבים לגדול הציירים היהודים המודרניים. שאגאל נולד למשפחה חסידיית בעיר ליוזנה (אז רוסיה הלבנה), הבכור מבין תשעה אחים. כששאלה אמו את מורו הראשון לאמנות, הצייר יהודה פן, האם יוכל בנה להתפרנס מציור, התבונן ברישומיו והשיב לה: "יש שם איזה כישרון". בגיל עשרים התקבל ללימודי אמנות בסנט פטרבורג (בתקופה זו צייר לראשונה את דמותו של ה"כנר על הגג", שהמחזה המפורסם קרוי בעקבותיה) ובשנת 1914 נשא לאישה את הסופרת בלה רוזנפלד, שנודעה כאחת ההשראות הגדולות על עבודתו. לאחר "מהפכת אוקטובר" התמנה לקומיסר לענייני אמנות במחוז ויטבסק, והקים שם מוזיאון ובית ספר לאמנות. בין מורי בית הספר היו גם האמנים אל ליסיצקי, קזימיר מלביץ' ואף הצייר יהודה פן – מורו הראשון של שאגאל עצמו.

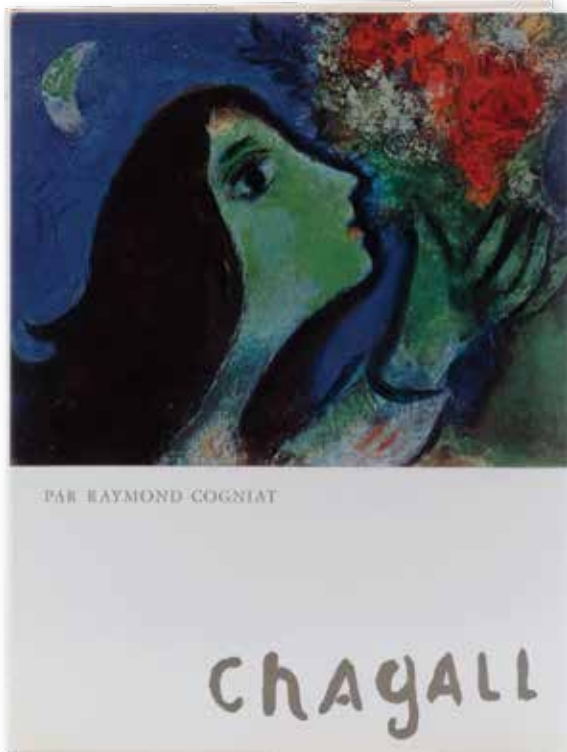
בשנת 1920 החליט שאגאל לעקור למערב אירופה, ולאחר חנייה קצרה בברלין השתקע בעיר פריז. בין היתר, צייר בתקופה זו את הסדרה החשובה "חיי", שתעדה את נופי העיירה היהודית, ואת סדרת עבודותיו בהשראת המקרא. בשנת 1941, כשנתיים לאחר כיבוש צרפת בידי גרמניה הנאצית, הצליח שאגאל להימלט לארה"ב בסיועו של העיתונאי האמריקני ראיין פריי, התגורר שנים אחדות בניו-יורק ולאחר המלחמה שב לצרפת, שם נשאר עד מותו.

יצירתו של שאגאל, החובקת מגוון רב של תחומים וסגנונות (הדפסים, תפאורה ותלבושות, פיסול וקרמיקה, שטיחי קיר, פסיפסים, חלונות ויטראז', ועוד), מוצגת בחשובים שבמוזיאונים והגלריות, ובנייני האופרה שבניו-יורק ופריז, בקתדרלת מץ, במשכן הכנסת (בחלל המכונה "טרקלין שאגאל") ובמקומות נוספים. הצייר פאבלו פיקאסו אמר על עבודתו: "לאחר שימות מאטיס, יישאר שאגאל האמן האחרון שעוד מבין מהו צבע".

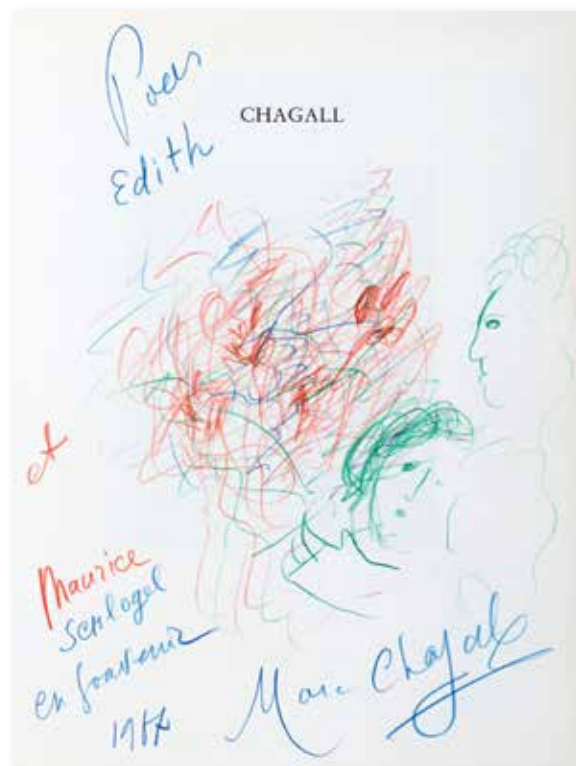
95, [1] עמ', 28 ס"מ בקירוב. הספר נתון במעטפת הנייר המקורית. מצב טוב. פגמים מזעריים. קרע קל בשוליים של מעטפת הנייר.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$6000-8000

152b

152a

152. "Chagall", Monograph with Color Reproductions – A Copy with a Handwritten Inscription and an Impressive Illustration in Color Pencils, by Marc Chagall

Chagall, by Raymond Cogniat. [Paris]: Flammarion, [1965?]. French.

Monograph on Marc Chagall, accompanied by dozens of reproductions of his works. On the first page is a **large illustration in color pencils, made by Chagall, with an inscription in his handwriting: "Pour Edith et Maurice Schlogel, en souvenir, Marc Chagall"** [To Edith and Maurice Schlogel, a souvenir, Marc Chagall]. Dated 1966.

Marc Chagall (1887-1985), a Russian-French artist, is considered by many the greatest Jewish modern painter. Chagall was born to a Hassidic family in Liozna (then in Belarus), the eldest of nine siblings. When his mother asked his first art teacher, the painter Yehuda Pen, whether her son could earn a living from painting, Pen looked at Chagall's sketches and told her: "Yes, he has some ability". At the age of twenty, he was accepted to study art in St. Petersburg (during this period, he painted for the first time the figure of the Fiddler on the Roof, after which the famous musical is named) and in 1914 married the writer Bella Rosenfeld, who became known as one of his greatest sources of inspiration. After the October Revolution, Chagall was appointed commissar of arts for the Vitebsk district, where he established an art school and a museum. Among the teachers of the school were the artist El Lissitzky and the painter Yehuda Pen – Chagall's first teacher.

In 1920, Chagall moved to Western Europe and after a short stay in Berlin settled in Paris. During this period, he created the important series "My Life", which documented the views of the Jewish town, and the series of bible illustrations. In 1941, about two years after the occupation of France by Nazi Germany, Chagall succeeded in escaping to the USA with the assistance of the American journalist Varian Fry. For several years he lived in New York, returning to France after the war, where he remained until his death.

Chagall's works of art, which embrace a wide variety of fields and styles (prints, theater sets and costumes, sculpture and ceramics, tapestry, mosaics, stained glass, and more), are exhibited in leading museums and galleries, in the opera houses of New York and Paris, in the Mainz Cathedral, in the Knesset (in The Chagall Lounge) and elsewhere. The painter Pablo Picasso said of his work: "When Matisse dies, Chagall will be the only painter left who understands what color really is".

95, [1] pp, approx. 28 cm. With original dust-jacket. Good condition. Minor blemishes. A small tear to edge of dust-jacket.

Opening price: \$5000

Estimate: \$6000-8000

153b

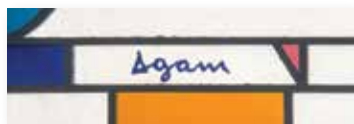

153a

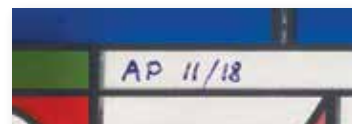
153. "Vitrage" – A Sculpture By Yaacov Agam (b. 1928)

"Vitrage", a sculpture by Yaacov Agam (b. 1928).
 Printed Plexiglas. Signed and numbered "AP 11/18".
 Yaacov Agam was born and raised in Rishon LeZion. As the son of a rabbi, he received traditional education, but later turned to art. Between 1946 and 1949, he studied at Bezalel under Mordechai Ardon and in 1949, he moved to Zurich to study at the School of Applied Arts (Kunstgewerbe Schule). Agam then moved to Paris, where he continued his studies and where he lives and works to this day. In Paris, though at first influenced by surrealism, he started developing the style of kinetic art for which he is famous. Agam's work is characterized by its colorfulness and abstract images based on Jewish-Kabbalistic iconography.
 Plexiglas: 63x27.5 cm. In a frame with a pedestal. Total height: 70.5 cm. Stains and color losses to frame.

Opening price: \$1000
 Estimate: \$2000-3000

153d

153c

153. "ויטראז'" – פסל מאת יעקב אגם (נ. 1928)

"ויטראז'", פסל מאת יעקב אגם (נ. 1928).
 זכוכית אקרילית (פלקסיגלס) מודפסת. חתום וממוספר "AP 11/18".
 יעקב אגם נולד וגדל במושבה ראשון לציון. כבנו של רב התחנך בחינוך מסורתי, אך לאחר מכן פנה לאמנות. בין השנים 1946-1949 למד ב"בצלאל" בהנחיית מרדכי ארדון, ובשנת 1949 נסע ללמוד בבית הספר לאמנות יישומית בציריך. לאחר מכן עבר לפריז, שם המשיך בלימודיו ושם הוא חי ופועל עד היום. בפריז הושפע תחילה מן הזרם הסוריאליסטי, אולם במהרה התחיל לפתח את גישת האמנות הקינטית שבזכותה נודע. עבודותיו של יעקב אגם מתאפיינות בצבעוניותן הרבה ובדימויים המופשטים המבוססים על איקונוגרפיה יהודית-קבלית.
 פלקסיגלס: 27.5x63 ס"מ, במסגרת בעלת כן. גובה כולל: 70.5 ס"מ. כתמים וקילופי צבע במסגרת.

פתיחה: \$1000
 הערכה: \$2000-3000

מכירה מס' 69 Auction No.

חלק I Part I

טופס הצעת מחיר לפריטים

Absentee / Telephone Bidding Form

השתתפות טלפונית הצעה בכתב
Phone Participation Absentee Bid

כתובת Address שם מלא Full Name

טלפון Tel סלולרי Cellular פקס Fax

דואר אלקטרוני Email ת.ז./דרכון ID/Passport No.

תאריך Date חתימה Signature

מספר פריט Item No.	שם ותיאור הפריט Name and Description of Item	* מחיר מירבי מוצע ב-\$ Max. Offered Price in US\$	שובר שוויון Tiebreaker

- * לא כולל עמלה ומע"מ
- * הצעות שתקבלנה רק עד השעה 14:00 ביום המכירה
- * הצעות שלא במדרגות המחיר תעוגלנה כלפי מטה
- * Not including commission and VAT
- * Absentee bids must be placed by 2:00 pm on the day of the auction
- * Absentee bids which do not fall on the increments may be lowered to the next acceptable increment

Instructions for Absentee Bidding:

This form is intended for those who wish to participate in the auction but cannot attend it in person and wish to place an absentee bid or for those who wish to participate by phone. Completing this form constitutes an order to Kedem Auction House Ltd. to purchase the listed lot/s on behalf of the bidder for the lowest price possible and never for more than the maximum amount indicated in the form.

Completing this form obligates the bidder to purchase the listed lot/s at the opening price in the event that no other bids on the lot/s were placed by other potential buyers. Kedem will do its best to place the bids as instructed but cannot accept liability for error or failure in doing so.

Bids are in accordance and subject to the conditions of purchase, as detailed at "terms of sale" section. Bids should be placed according to the following increments.

Buyers Premium: 23%.

I have read and agree to the terms of sale.

מדרגות הצעת מחיר: Bid Increments

מדרגה Increment	מחיר Current Bid
\$100	\$500-2,000
\$200	\$2,000-5,000
\$500	\$5,000-10,000
\$1,000	\$10,000-20,000
\$2,000	\$20,000-50,000
\$5,000	\$50,000-100,000
\$10,000	\$100,000-200,000
\$20,000	\$200,000+

הנחיות להגשת הצעת מחיר:

הטופס מיועד למבקשים להשתתף במכירה אך נבצר מהם מלהגיע או למבקשים להשתתף במכירה באמצעות הטלפון. מילוי הטופס מהווה הוראה של מגיש ההצעה לקדם - בית מכירות פומביות בע"מ לרכוש עבורו את הפריטים המופיעים בו, וזאת במחיר הנמוך ביותר האפשרי ובלבד שלא יעלה על המחיר המירבי המפורט להלן. מילוי הטופס מהווה התחייבות של מגיש ההצעה לרכוש את הפריט במחיר הפתיחה במקרה בו לא תהיה כל הצעה נוספת לרכישת הפריט מצד קונים אחרים. קודם תעשה כמיטב יכולתה למלא אחר ההוראות. אולם, לא תוטל עליה שום אחריות בגין אי ביצוע הוראות הצעת המחיר.

את ההצעה יש להגיש במדרגות קבועות עפ"י הטבלה שלהלן.

עמלת הקניה היא 23%.
הנני מאשר כי קראתי את תנאי המכירה המופיעים בקטלוג ואני מסכים להם.

תנאי מכירה

1. "קדם" – בית מכירות פומביות" (להלן "קדם") פועלת כשלושה מטעם מוכרי הפריטים המוצעים למכירה פומבית.
2. "קדם" תפיק קטלוג לכל מכירה (להלן: "הקטלוג") ובו יפורטו, בין היתר, הפריטים המוצעים למכירה, מספריהם ומחירי המכירה שלהם. למען הסר ספק, הנתונים המופיעים בקטלוג נועדו לשמש לצרכי מידע בלבד לקונה ואין בהם כל אחריות לגבי תאור, יחוס, בעלים קודמים, תקופה, מקור או כל נתון אחר. הכוונה על התמונות המופיעות בקטלוג שמורות ל"קדם".
3. המחירים אשר מופיעים ברשימת הפריטים, היום מחירי מינימום ואינם מהווים הערכה.
4. "קדם" תמנה אדם לתפקיד מנהל מכירה, שיהיה אחראי מטעמה, בין היתר, לעריכת המכירה הפומבית וניהולה.
5. מנהל המכירה שומר לעצמו את הזכות למונע השתתפות במכירה מאנשים שאינו מעוניין בהשתתפותם. למנהל המכירה הסמכות הבלעדית לקבוע מי זכה במכירה, לבטל מכירה של פריט כלשהו (גם אחרי מכירתו), או להעמידו מחדש למכירה זאת עפ"י שיקול דעתו הבלעדי. כן רשאי מנהל המכירה להוסיף או להוציא פריט מהמכירה, או לשנות נתונים לגבי פריט המוצג למכירה שבתנאי הקטלוג.
6. השתתפות במכירה מותנית בקבלת שלטית ממוספת. הקונה בכוח יצטייד לפני המכירה, בשלטית ממוספת כאמור, אשר תשמשו לצורך הצבעה במכירה.
7. המכירה תתנהל בדולרים של ארה"ב.
8. "מחיר פטיש" לעניין המכירה הפומבית משמע הסכום הנקוב כהצעת קונה בכוח שהצעתו נתקבלה עפ"י תנאים אלה. מיד לאחר הקשת ה"פטיש" והכרזת מספרו הסיידורי של הקונה בכוח ע"י מנהל המכירה, תיחשב הצעת הקונה בכוח כנתקבלה והפריט שמוצג למכירה יהפוך לקניין של אותו קונה מצד הצעת (להלן: "הקונה הזוכה"), בכפוף להצבעה על מלוא התחייבותיו ותשלום עפ"י הסכם זה. הקונה בכוח שהצעתו נתקבלה ישלם ל"קדם" בתוספת למחיר הפטיש, **מנחה (בתוספת מע"מ) בשיעור 23% עבור \$180,000 הראשוני שבכל פריט, 18% עבור הסכום שבין \$180,000 ל-\$1,000,000 שבכל פריט ו-12% עבור הסכום שמתעבר ל-\$1,000,000 שבכל פריט.** התשלום המלא יעשה מיד בסיום המכירה.
9. הסיכון \leftarrow בפריט מצוין שזהו פריט שיוצג על ידי קדם מחוץ לישראל, ולכן הוא כפוף לחוקי המס הישראליים ו**חייב בתשלום מע"מ על מלוא מחיר הפטיש ועמלת הקונה.** עם זאת, אזרח זר שיקנה את הפריט יבקש לייצא מחוץ לישראל באמצעות חברת השילוח העובדת עם קדם יהיה פטור מס זה.
10. התשלום עבור הרכישות יעשה בהעברה בנקאית. יתקבלו גם תשלומים בזמון עד לסכום של 11,000 ש"ח (בכפוף לחוק), בהתמחה לא שחירה ובכרטיס אשראי עד לסכום של \$25,000.
11. באחריות הקונה לדאוג להוצאת הפריטים שרכש, ישירות ממשרד "קדם", או באמצעות שליח או חברת מלווים מטעמו. במקרה שהרכש יבקש, "קדם" תוכל, ללא אחריות מצידה, לארוז ולשלוח את הפריטים בתשלום מלא על חשבון הקונה. לתעריפי אריזה משלוח יש

Terms of Sale

1. "Kedem" Public Auction House ("Kedem") acts as agent for sellers of items to be offered for sale to the public ("the Sellers").
2. "Kedem" will produce a catalogue for every sale ("The Catalogue"), which will include a list of items available at the sale, their serial numbers and opening prices. For the avoidance of doubt, information provided in the Catalogue, including opening prices, descriptions of items and any other information concerning the items, are solely for the purpose of information for potential buyers and are in no way to be construed as stand and/or obligation on behalf of "Kedem" and/or its employees and/or representatives. Kedem reserves all rights to the pictures that appear in the catalog.
3. "Kedem" will appoint a person as manager of the sale ("the Auctioneer") who will be responsible on its behalf for the execution and management of the auction.
4. The Auctioneer reserves the right to prevent participation in the auction of any person. The auctioneer reserves the right to determine the winner of each lot, to cancel the sale of any item (even after it's sold) or to re-enter it for sale, at his own discretion and at any stage whatsoever. The auctioneer also has the right to withdraw or add items to the sale and to add or withdraw from the Catalogue any information about an item to be offered in the auction on the basis of information received by "Kedem" after publication of the Catalogue.
5. In order to participate in the auction, a potential purchaser must obtain a numbered paddle before the auction which will enable him to bid at the auction.
6. The auction will be conducted using US Dollars as currency.
7. On the fall of the hammer and the acknowledgment of the numbered paddle of the offeror by the Auctioneer, the offeror's offer will be binding and will be considered to be accepted and title to the item will pass to the offeror whose offer was accepted ("the Purchaser"), subject to the fulfilment by the Purchaser of all payment obligations to "Kedem" as set out hereunder.
8. The amount mentioned in an offer at a sale by a Purchaser which is accepted (the Hammer Price) shall be paid to "Kedem" by the Purchaser, together with a commission ("the Commission") and Israeli VAT on commission only. **The commission per lot will be 23% of the hammer price up to and including \$180,000, 18% of the portion of the hammer price above \$180,000 up to an including \$1,000,000, and 12% of the portion of the hammer price above \$1,000,000.** Payment to "Kedem" shall be effected immediately upon the conclusion of the auction but, at any event, not later than seven days after the date of the auction.
9. The sign \rightarrow by the opening price indicates an item that arrived from outside Israel and is subjected to the Israeli tax laws, meaning a **17% value added tax on the purchase price and the buyer's commission.** This tax will not be collected from foreign residents paying in foreign currency and exporting the item(s) via a shipper recognized by Kedem.
10. The payment for items can be remitted by bank transfer. Kedem also accepts cash payments which do not exceed NIS 11,000 (subject to Israeli law) and checks and credit card payments which do not exceed \$25,000. Kedem accepts only non-negotiable checks.
11. **It is the responsibility of the buyer to collect the purchased items directly from the offices of "Kedem," or have them collected by a delivery service or courier on his behalf. In certain cases in which a buyer so requests, "Kedem" can, at its sole discretion and without taking or accepting any responsibility for damages or loss, pack and ship the items to the buyer, provided the**

12. An item which is priced in US dollars will be calculated in New Israel Shekels in accordance with the representative rate of exchange as published by Israel Bank on the date of the auction or on the date of payment, the higher of the two exchange rates.
13. A Purchaser is liable to pay interest on any delay in payment, at the rate of 2% per month of the amount payable, with adjustments to index-link all outstanding amounts payable to the Dollar Exchange Rate.
14. The purchaser, whether for himself or for another, is obligated to pay for the items and take them. The auctioneer has the right to take any means he thinks appropriate to ensure the purchaser keeps his obligation, among these to cancel a sale, sell the item to another, charge the purchaser with an expenses caused to the auctioneer including interest and index linkage, sue for compensation, delay the release of the item and add all expenses to the sum due.
15. "Kedem" is responsible for the information given regarding the items' nature, originality and condition. However all information given by "Kedem", in its capacity as agent for the consignor, and based on accumulated information and the experience of its experts. It is entirely the responsibility of the prospective purchaser to check and inspect the items to determine condition, quality, authenticity, size, authorship during the allocated time prior to the auction. The purchaser may submit in writing, any doubts regarding the authenticity and condition of the item within 30 days of the sale. If it is proven to "Kedem" that there has clearly been an error in the information which was given relating to any item, "Kedem" shall refund any sums paid by the purchaser and the item shall be returned to the possession of "Kedem". Subject to this obligation, the purchaser shall have no claims and/or further demands with respect to that item.
16. A purchaser is obliged to collect the purchased item and to fulfill his obligations to pay for the item no later than seven days from the date of the sale of the item. For the avoidance of doubt, the right to possession of the item will pass only once the purchaser has fully filled his payment obligations as set out in these conditions.
17. "Kedem" will represent, free of charge, potential purchasers who do not wish or who are unable to attend the auction. These potential purchasers are requested to complete the Absentee bidding form in the catalogue or website, no later than one day prior to auction. "Kedem" will not be liable, under no circumstances, for any error, emissions in connection therewith. Absentee bidding forms will be received no later than 3 hours before the auction.
18. Any potential purchaser who wishes to participate in the auction via telephone shall make the necessary arrangements within a reasonable time before commencement of the auction and no later than 3 hours before the auction.
19. The courts of Jerusalem, Israel, shall have the sole jurisdiction in any dispute between "Kedem" and the purchaser or any potential purchaser, based on the details of this agreement and/or related to the sale and/or to the transfer of any item.
20. In any case of doubt the Hebrew version of this Terms Of Sale will be the binding document.

שבת ששנתינו

בביתנו

או בחדר, בחדר בשבת!
מה קרה את אבתי שבת?
בחדר, חוץ, חוץ שבת?
בחדר, חוץ, חוץ שבת?
בחדר, חוץ, חוץ שבת?
מה שבת, חוץ, חוץ שבת?
מה שבת, חוץ, חוץ שבת?
מה שבת, חוץ, חוץ שבת?
מה שבת, חוץ, חוץ שבת?
מה שבת, חוץ, חוץ שבת?
מה שבת, חוץ, חוץ שבת?
מה שבת, חוץ, חוץ שבת?
מה שבת, חוץ, חוץ שבת?
מה שבת, חוץ, חוץ שבת?
מה שבת, חוץ, חוץ שבת?

פרט מפריט 135